HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2022

HELSINKI 2021

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2021

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2022.

Helsingissä 27.9.2021

Pääministeri

SANNA MARIN

Valtiovarainministeri *Annika Saarikko*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT . . . . . **Y 7**
1. Yhteenveto . . . . . Y 7
2. Talouden näkymät . . . . . Y 13
2.1 Suhdannenäkymät . . . . . Y 13
2.2 Julkisen talouden näkymät . . . . . Y 14
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka . . . . . Y 17
3.1 Finanssipolitiikan linja . . . . . Y 17
3.2 Finanssipolitiikan toimenpiteet . . . . . Y 21
4. Talousarvioesityksen tuloarviot . . . . . Y 23
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset . . . . . Y 24
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys . . . . . Y 26
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu . . . . . Y 27
4.4 Verotuet . . . . . Y 28
4.5 Muiden tulojen arviot . . . . . Y 28
5. Talousarvioesityksen määrärahat . . . . . Y 29
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys . . . . . Y 30
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain . . . . . Y 33
5.3 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka . . . . . Y 61
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot . . . . . Y 64
6. Kestävä kehitys . . . . . Y 65
7. Lapsibudjetointi . . . . . Y 71
8. Hallinnon kehittäminen . . . . . Y 77
8.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen . . . . . Y 77
8.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen . . . . . Y 80
8.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka . . . . . Y 81
9. Kuntatalous. . . . . Y 82
9.1 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen . . . . . Y 82
9.2 Kuntien valtionavut . . . . . Y 83
9.3 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen . . . . . Y 88
10. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous . . . . . Y 89
10.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot . . . . . Y 89
10.2 Liikelaitokset . . . . . Y 95
10.3 Valtion omistajapolitiikka . . . . . Y 96
10.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna . . . . . Y 96
11. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase . . . . . Y 97
11.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2021 . . . . . Y 97
11.2 Valtion kokonaistase 30.6.2021 . . . . . Y 101
11.3 Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut . . . . . Y 106
11.4 Liikenneväylien korjausvelka . . . . . Y 107
11.5 Valtion investoinnit . . . . . Y 108
11.6 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet . . . . . Y 110
11.7 Negatiivinen oma pääoma . . . . . Y 111

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2022 . . . . . **1**
Taulukko-osa 1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 25
Yleiset määräykset 25

Tuloarviot 1 34
11. Verot ja veronluonteiset tulot 1 34
12. Sekalaiset tulot 2 62
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset 4 88
15. Lainat 5 92

Määrärahat 6 95
21. Eduskunta 6 95
22. Tasavallan presidentti 6 104
23. Valtioneuvoston kanslia 7 109
24. Ulkoministeriön hallinnonala 8 125
25. Oikeusministeriön hallinnonala 8 156
26. Sisäministeriön hallinnonala 9 194
27. Puolustusministeriön hallinnonala 10 245
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala 11 269
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala 13 345
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala 16 449
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala 17 535
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala 18 576
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala 20 666
35. Ympäristöministeriön hallinnonala 23 771
36. Valtionvelan korot 24 826

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Talouden toipuminen koronaviruspandemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen ja sen seurauksena BKT:n kasvu kiihtyy 3,3 prosenttiin v. 2021. Talouskasvu jatkuu vahvana loppuvuonna sekä vuoden 2022 alkupuolella, minkä seurauksena BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022.

Julkinen talous

Taantuman jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta kuluvana vuonna, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä v. 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Siten julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Velkasuhteen kasvu hidastuu v. 2022, mutta kiihtyy sen jälkeen uudelleen nousten reiluun 73 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin viime vuosikymmenen lopulla.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta.

Hallituksen tavoitteena on nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä sekä taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä. Hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät, ja Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Finanssipolitiikka oli taantumassa voimakkaasti elvyttävää. Finanssipolitiikan linja rakentuu siten, että valtiontalouden menoura alenee asteittain vaalikauden loppua kohden vuosien 2020—2021 poikkeuksellisen korkealta tasolta jatkaen laskua edelleen vaalikauden päättymisen jälkeenkin. Kehysmenoja on päätetty kohdentaa uudelleen pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen. Syksyn 2021 budjettiriihen yhteydessä hallitus on päättänyt uusista sekä verotuloja lisäävistä, että niitä vähentävistä perustemuutoksista. Osa perustemuutoksiin liittyvistä linjauksista tulee voimaan vuoden 2022 jälkeen. Kokonaisuutena talousarvioesitykseen sisältyvät veroperustemuutokset vähentävät v. 2022 budjettitalouteen kertyvää verotuloa yhteensä 340 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaiset toimet (pysyvät lisäpanostukset ja ns. tulevaisuusinvestoinnit), kehyksen ns. poikkeusolojen mekanismin käyttöönotto vuosille 2021—2022, hallituksen puoliväliriihessä päättämä valtion menokehysten tason korotus sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman toimeenpano ylläpitävät taloudellista aktiviteettia myös vaalikauden jälkipuoliskolla.

Kestävyystiekartta

Hallitus on sitoutunut toimeenpanemaan taloudellisen kestävyyden tiekartan, jossa keskeisiksi julkisen talouden kestävyyttä vahvistaviksi toimenpidekokonaisuuksiksi on määritelty työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen, talouskasvun edellytysten vahvistaminen, julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannusvaikuttavuutta tukevat toimet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Ks. tarkemmin luvusta 3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 64,8 mrd. euroa, mikä on 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason muutos huomioiden hallinnonalojen määrärahat laskevat n. 2 % vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Hallinnonalojen menotasoa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna laskevat erityisesti koronavirustilanteen terveysturvallisuuden (-1,7 mrd. euroa) ja finanssisijoitusten (-0,6 mrd. euroa) sekä muiden kehyksen ulkopuolisten menojen lasku yhteensä 2 mrd. eurolla. Vastaavasti menotasoa nostaa erityisesti se, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta n. 0,9 mrd. euroa kohdentuu maksettavaksi jo joulukuussa 2022, mikä vastaavasti laskee vuoden 2023 menotasoa. Lisäksi vuoden 2022 menotasoa nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset (0,6 mrd. euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutoskustannukset (0,2 mrd. euroa) sekä Euroopan unionille maksettavien määrärahojen kasvu (0,2 mrd. euroa).

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 57,9 mrd. euroa v. 2022. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on 48,7 mrd. euroa. Vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen odotetaan kasvavan 9 % v. 2022 eli 3,9 mrd. euroa, ja tulot ilman lainanottoa kasvavat vastaavasti 4,4 mrd. euroa.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden tasapaino paranee 4,8 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon. Talousarvioesitys vuodelle 2022 on 6,9 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Ilman hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen joulukuun 2022 maksatuksen vaikutusta alijäämä olisi n. 0,9 mrd. euroa alempi. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 2,8 % suhteessa BKT:hen v. 2022.

Vuoden 2022 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 146 mrd. euroa, mikä on n. 56 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 528 milj. euroa, mikä on 237 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2020 tilinpäätös	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys	Muutos, % 2021—2022
Ansio- ja pääomatuloverot	9 317	9 712	10 946	13
Yhteisövero	2 788	3 213	3 831	19
Arvonlisävero	18 205	20 209	21 462	6
Muut verot	12 133	11 737	12 468	6
Muut tulot	7 186	8 632	9 161	6
Yhteensä	49 628	53 503	57 867	8
Nettolainanotto ja velanhallinta[1)]	18 962	11 743	6 912	-41
Tuloarviot yhteensä	68 591	65 245	64 780	-1
Kulutusmenot	17 095	18 009	18 708	4
Siirtomenot	46 207	44 673	44 327	-1
Sijoitusmenot	2 747	1 731	1 126	-35
Muut menot	1 026	832	619	-26
Määrärahat yhteensä	67 074	65 245	64 780	-1
Tilinpäätösalijäämä (ml. edelliset vuodet)	-10 044			

[1)] Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja 647 milj. euroa v. 2020 ja -50 milj. euroa v. 2021.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma

Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) on kansallinen suunnitelma EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen hyödyntämiseksi. Komissio arvioi Suomen suunnitelmaa ja täytäntöönpanopäätös hyväksyttäneen EU-neuvostossa loka/marraskuussa 2021.

Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa huomioitiin ensimmäisiä elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia investointeja. Tässä talousarvioesityksessä ehdotetaan edelleen yhteensä 1,2 mrd. euron kohdennuksia (määrärahat ja valtuudet yhteensä) elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi. Vuodelle 2022 kohdistuvia määrärahalisäyksiä olisi n. 636 milj. euroa. Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle tulevat perustumaan kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen. Elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat tulot kertyvätkin hitaammin verrattuna määrärahojen käyttöön. Ks. tarkemmin luvusta 5.2.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskeva uudistus

Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen rakenneuudistuksen lait hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 2021. Uudistukseen liittyy merkittäviä muutoskustannuksia, joista osa (yli 0,2 mrd. euroa) ehdotetaan huomioitavaksi vuoden 2022 talousarvioesityksessä. Merkittävimmät muutoskustannukset liittyvät hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän toiminnan käynnistämiseen sekä ICT-muutoskustannuksiin. Ks. tarkemmin luvusta 5.2.

Tulevaisuusinvestoinnit ja muut kertaluonteiset menoerät

Kertaluonteisesta tulevaisuusinvestointiohjelmasta on vuodelle 2022 kohdennettu 466 milj. euroa. Lisäksi valtion asuntorahastosta kohdennetaan runsaan 80 milj. euron lisäpanostukset v. 2022. Tulevaisuusinvestointiohjelma päättyy vuoteen 2022. Tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyvien osakemyyntien oletetaan ajoittuvan vuosille 2021—2022. Ks. tarkemmin luvusta 5.2.

Vuodelle 2022 kohdentuu koronavirustilanteeseen liittyviä, hallituksen päättämiä määräaikaisia menoja n. 0,4 mrd. euroa. Muut määräaikaiset menolisäykset ovat v. 2022 n. 0,5 mrd. euron tasolla.

Lapsibudjetointi

Talousarvioesitys sisältää ensimmäistä kertaa lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelun. Kokonaisuus sisältää eri hallinnonalojen suoraan lapsi-ikäluokkaan ja perheisiin kohdistuvia määrärahoja kuvaavan osuuden lisäksi verotusta koskevan tarkastelun.

Valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Myös osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyviä tulonsiirtoa.

Ks. tarkemmin luvusta 7. Lapsibudjetointi.

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 295 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Verotuloja alentaa myös vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon alentaminen sekä kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen sekä öljylämmityksestä luopumisen että kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta. Myös täyssähköautojen autoveroa alennetaan.

Verokertymää vahvistavat siirtohinnoittelu- ja korkovähennysrajoitussäännösten uudistaminen. Parafiinisen dieselin verotuen sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista jatketaan. Turpeen verotukea kasvatetaan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Lisäksi kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit sekä kierrätysteollisuus siirretään alempaan sähköveroluokkaan II.

Tupakkaveroa korotetaan yhteensä 117 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023. Väylämaksun puolitusta jatketaan, mikä alentaa verotuottoa 37 milj. euroa v. 2022. Samoin arpajaisveron alennusta jatketaan, mikä pienentää arpajaisveron tuottoa n. 89 milj. euroa vuositasolla.

Ks. tarkemmin luvusta 4. Talousarvioesityksen tuloarviot.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin hallituksen ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa 7.10.2019. Osana kevään 2021 puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä vuosille 2022 ja 2023. Kehystä korotettiin 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023.

Koronaan liittyvät välittömät kustannukset kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina vuosina 2021—2023. Hallitusohjelman mukaiseen kehyssääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on käytössä edelleen v. 2022 mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin.

Vaalikauden kehys vuodelle 2022 on 53 178 milj. euroa (sisältäen poikkeusolojen mekanismin 500 milj. euroa). Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 52 760 milj. euroa. Näin ollen vuodelle 2022 jää 117 milj. euron jakamaton varaus 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

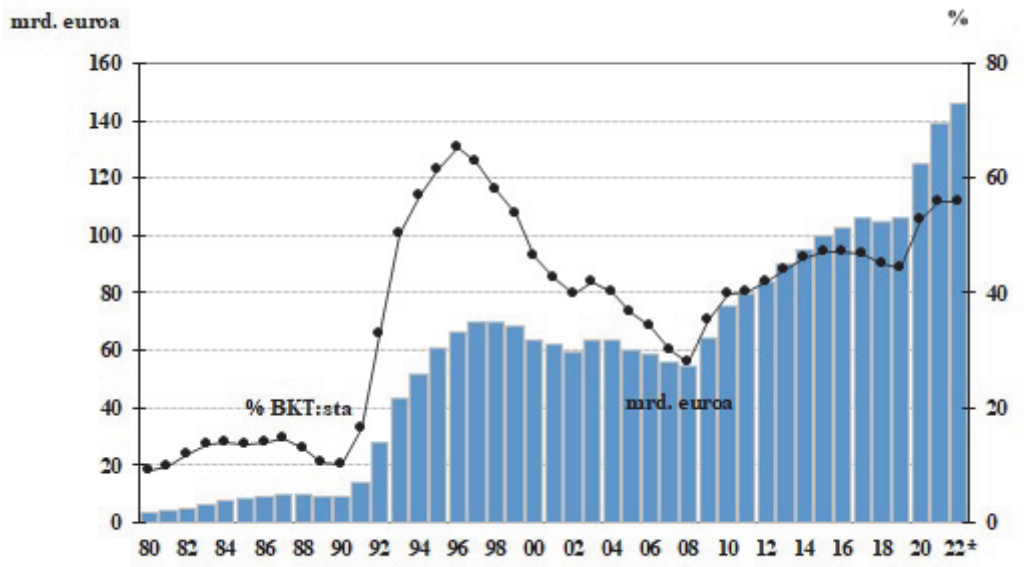

Kuntatalous

Kuntien valtionavut ovat 13,0 mrd. euroa, mikä on n. 1 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisen talousarviossa. Alenema aiheutuu pääsääntöisesti siitä, ettei vuodelle 2022 ole budjetoitu vastaavia määräaikaisia koronatukia kuin vuodelle 2021.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan v. 2022 hieman alle 8 mrd. euroa. Valtionosuudet kasvavat vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 285 milj. eurolla. Kasvua selittävät ennen kaikkea hallituksen kevään 2021 kehysriihessä päättämä 246 milj. euron erillinen valtionosuuden korotus sekä vuoden 2022 indeksikorotus, joka on n. 188 milj. euroa. Kuntien uudet ja laajenevat tehtävät lisäävät valtionosuuksia v. 2022 vajaalla 120 milj. eurolla.

Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on 2 652 milj. euroa v. 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan laskennalliset valtionosuudet kunnille ovat yhteensä 1,1 mrd. euroa. Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen valtionosuutta korotetaan 12,7 milj. euroa ja indeksikorotus lisää valtionosuutta 34,3 milj. euroa.

Elpymis- ja palautumistukivälineen kautta rahoitetaan myös useita lähinnä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön alaisia kuntien tehtäviä. Vuonna 2022 näitä tukia ehdotetaan yhteensä 134 milj. euroa.

Ks. tarkemmin luvusta 9. Kuntatalous.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Koronavirustautitilanteen heikentymisen ei oleteta rajoittavan talouden toipumista, vaikka yhteiskunnan avaaminen tapahtuisi hitaammin kuin aikaisemmin on arvioitu. Taudinkehitykseen, virusmuunnoksiin sekä rokotekattavuuteen liittyvä epävarmuus lisää ennusteen epävarmuutta.

Talouden toipuminen koronaviruspandemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen ja sen seurauksena BKT:n kasvu kiihtyy 3,3 prosenttiin v. 2021. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä niilläkin toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Talouskasvu jatkuu vahvana loppuvuonna sekä vuoden 2022 alkupuolella, minkä seurauksena BKT:n arvioidaan vielä kasvavan 2,9 % v. 2022.

Työllisyyden kasvu on vuoden 2021 ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää varsinkin palvelutoimialoilla.

Kansantalouden kehitys

	2019	2020*	2021**	2022**
BKT:n arvo, mrd. euroa	240,1	236,2	248,9	260,9
BKT, määrän muutos, %	1,3	-2,9	3,3	2,9
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,8	6,8
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,4	73,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,0	0,3	1,8	1,6
Pitkä korko, 10 v, %	0,1	-0,2	-0,1	-0,1

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2023

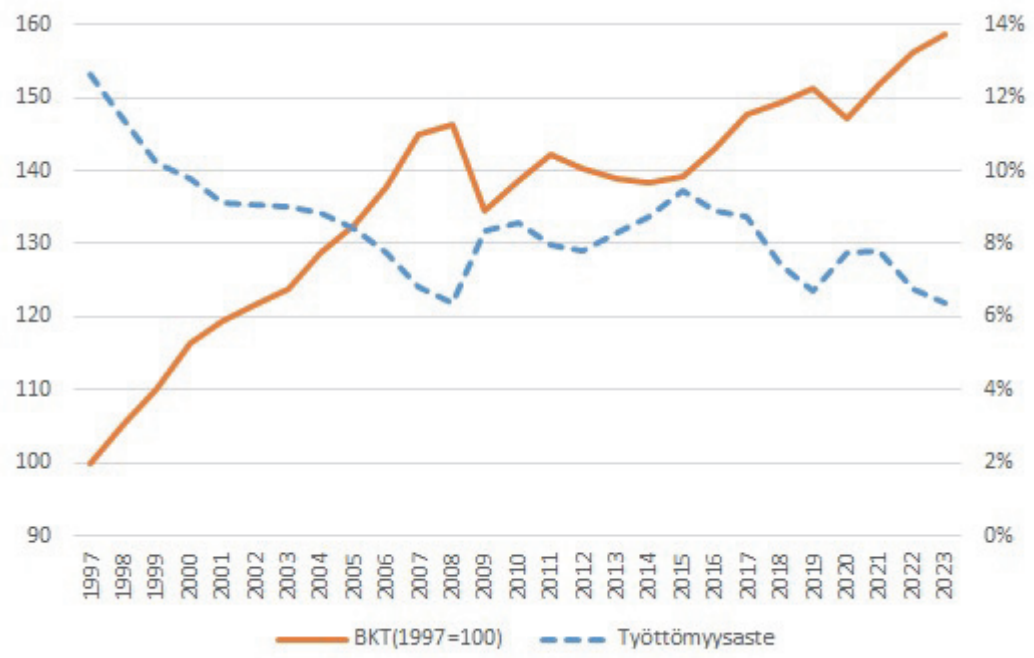

2.2. Julkisen talouden näkymät

Koronaviruspandemia kasvatti julkisen talouden alijäämän suureksi v. 2020. Julkista taloutta heikensivät talouden taantuma sekä monet epidemian vuoksi toteutetut tukitoimet. Taantuman jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta kuluvana vuonna, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä v. 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Siten julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi v. 2020 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä, jolloin se oli 59,5 %. Velkasuhteen kasvu hidastuu v. 2022, mutta kiihtyy sen jälkeen uudelleen nousten reiluun 73 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin viime vuosikymmenen lopulla.

Valtionhallinto on kantanut suurimman osan koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Valtionhallinto onkin julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin. Valtion toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka elvytti taloutta viime vuonna ja ylläpitää taloudellista aktiviteettia myös v. 2021. Valtionhallinnon alijäämä pienenee entisestään v. 2022 vahvan talouskasvun sekä päättyvien tukitoimien siivittämänä.

Paikallishallinnon rahoitusasema kääntyi hieman ylijäämäiseksi v. 2020. Tämä johtui pitkälti valtion mittavista tukitoimista. Tänä ja ensi vuonna paikallishallinnon rahoitusasema on jälleen alijäämäinen. Vuonna 2023 Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia, menopaineita.

Työeläkelaitosten ylijäämä supistui v. 2020 merkittävästi väliaikaisen työeläkemaksun alennuksen sekä pienentyneiden maksu- ja omaisuustulojen vuoksi. Työeläkelaitosten rahoitusasema palautuu väliaikaisen maksualennuksen päättymisen myötä sekä työllisyyden kohenemisesta seuranneen vahvan maksutulokehityksen johdosta. Ylijäämä jää tulevina vuosina kuitenkin maltilliseksi, koska eläkemenojen kasvu jatkuu ja hyvin alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muut sosiaaliturvarahastot kääntyivät alijäämäiseksi v. 2020. Rahoitusasemaa heikensivät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa vuosina 2021—2022 työttömyysvakuutusmaksun korottaminen. Työttömyys myös alenee vuodesta 2022 alkaen, mikä vahvistaa muita sosiaaliturvarahastoja.

Julkisyhteisöjen menoaste eli menojen suhde BKT:hen nousi v. 2020 nopeasti. Menoaste alenee vuonna 2022, kun määräaikaiset tukitoimet päättyvät ja työttömyyteen liittyvät menot pienenevät. Veroaste eli verojen ja veroluonteisten maksujen suhde BKT:hen laski v. 2020 ja nousee taas kuluvana vuonna, kun verotulot kasvavat taantumasta toipuessa nopeammin kuin BKT.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit linkittyvät edelleen yleiseen talouskehitykseen. Koronaviruspandemian mahdolliset uudet virusmuunnokset voivat hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta hidastuneen talouskasvun ja epidemiaan liittyvien menojen mahdollisen uuden kasvun myötä.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Takausvaltuuksia on myös kasvatettu v. 2020 osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia, vaikka toistaiseksi tämä ei ole kiihdyttänyt takausten kasvua. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2019	2020*	2021**	2022**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	42,1	43,2	42,1
Julkisyhteisöjen menot	53,2	57,3	56,8	54,3
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4
— Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8
— Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,4	-0,7
— Työeläkelaitokset	1,1	0,2	0,8	0,9
— Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	-0,1	0,1

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2019	2020*	2021**	2022**
Perusjäämä	-0,1	-4,8	-3,3	-2,0
Rakenteellinen jäämä	-1,2	-3,2	-2,8	-2,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka	59,5	69,5	71,2	71,3
Valtionvelka[1)]	44,3	52,9	55,1	55,3

[1)] VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivittyneiden tuloarvioiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan

Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan [1)]

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2022
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2021	**-2,9**
Valtio:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,3
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1
Paikallishallinto:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0
Työeläkerahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0
Muut sosiaaliturvarahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2021	**-2,4**

[1)] Pyöristyksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta.

Hallitus asetti hallitusohjelmassaan keskeisiksi talouspolitiikan tavoitteiksi:

— normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä

— normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa v. 2023

— hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät

— hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Koronaviruksen aiheuttama kriisi loi tarpeen täsmentää hallitusohjelman julkista taloutta ja työllisyyskehitystä koskevia tavoitteita. Hallitus asetti puoliväliriihessä keväällä 2021 taloudellisen kestävyyden tiekartassaan tavoitteeksi:

— taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä

— nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä.

3.1. Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Finanssipolitiikka oli taantumassa voimakkaasti elvyttävää. Hallitus päätti laajoista toimista, joilla turvattiin työpaikkoja ja ihmisten toimeentuloa sekä helpotettiin yritysten taloustilannetta koronavirustilanteesta aiheutuvissa vaikeuksissa.

Hallitusohjelman mukaiset toimet (pysyvät lisäpanostukset ja ns. tulevaisuusinvestoinnit), kehyksen ns. poikkeusolojen mekanismin käyttöönotto vuosille 2021—2022, hallituksen puoliväliriihessä päättämä valtion menokehysten tason korotus sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman toimeenpano ylläpitävät taloudellista aktiviteettia myös vaalikauden jälkipuoliskolla.

Finanssipolitiikan linja rakentuu siten, että valtiontalouden menoura alenee asteittain vaalikauden loppua kohden poikkeuksellisen korkealta vuosien 2020—2021 tasolta jatkaen laskua edelleen vaalikauden päättymisen jälkeenkin. Osana kevään 2021 ratkaisuja hallitus päätti korottaa vuosien 2022—2023 kehystasoa sekä vuoden 2021 varausta kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin. Toisaalta kehysmenoja päätettiin kohdentaa uudelleen pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Syksyn 2021 budjettiriihen yhteydessä hallitus on linjannut uusista sekä verotuloja lisäävistä, että niitä vähentävistä perustemuutoksista. Merkittävimmät vuoden 2022 verokertymää vahvistavat

uudet päätökset liittyvät siirtohinnoittelu- (40 milj. euroa) ja korkovähennysrajoitussäännöksen (15 milj. euroa) uudistamiseen.

Hallitus päätti kevään 2021 kehysriihessä, että julkista taloutta vahvistettaisiin uusilla verotoimilla 100—150 milj. eurolla. Edellä mainittuihin perustemuutoksiin sisältyy osittain myös tähän kokonaisuuteen liittyviä päätöksiä. Tavoitteeseen vahvistaa julkista taloutta liittyy kuitenkin myös muita perustemuutoksia, joiden vaikutus näkyy vasta vuoden 2022 jälkeen, kuten kiinteistösijoitusrahastojen tuloveromuutos, yksityishenkilöihin kohdistuvan arvonnousuveron sekä kaivosveron käyttöönotto ja tupakkaveron lisäkorotus.

Budjettiriihen verotusta keventävät päätökset koskevat mm. täyssähköautojen autoveron alentamista (-20 milj. euroa), väliaikaista kotitalousvähennyskokeilua (-17 milj. euroa) ja tutkimusyhteistyön lisävähennyksen korottamista (-8 milj. euroa). Verotusta koskevilla ratkaisuilla pyritään edistämään myös ilmastotavoitteita. Ansiotuloverotukseen tehdään ansiotason nousun mukaiset indeksitarkistukset. Kokonaisuutena veroperustemuutokset vähentävät v. 2022 budjettitalouteen kertyvää verotuloa yhteensä 340 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ovat n. 1,3 mrd. euroa vuoden 2022 tasolla verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Panostukset kohdentuvat mm. sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveyspalveluihin, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä ympäristönsuojeluun ja ilmastopoliittisiin toimiin.

Kertaluonteisesta tulevaisuusinvestointiohjelmasta on vuodelle 2022 kohdennettu 466 milj. euroa. Lisäksi valtion asuntorahastosta kohdennetaan runsaan 80 milj. euron lisäpanostukset v. 2022. Tulevaisuusinvestointiohjelma päättyy vuoteen 2022. Tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyvien osakemyyntien oletetaan ajoittuvan vuosille 2021—2022. Alun perin tulevaisuusinvestoinneille osoitettua varausta on katsottu rakenne- ja suhdannepoliittisesti järkeväksi kohdentaa myös muihin tarkoituksiin kuin hallitusohjelmassa listattuihin kohteisiin. Siltä osin kuin näin toimitaan, ei menoja rahoiteta omaisuustuloin.

Vuodelle 2022 kohdentuu koronavirustilanteeseen liittyviä, hallituksen päättämiä määräaikaisia menoja n. 0,4 mrd. euroa. Sote-uudistuksen muutoskustannuksia sisältyy vuodelle 2022 yli 0,2 mrd. eurolla. Muut määräaikaiset menolisäykset ovat v. 2022 n. 0,5 mrd. euron tasolla.

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla hallitus tukee hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä ja sen merkittävin osa on elpymis- ja palautumistukiväline. Vuoden 2022 talousarvioesitykseen sisältyy n. 1,2 mrd. euron (määrärahat ja valtuudet yhteensä) kohdennukset elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi. Merkittävimmät vuoden 2022 talousarvioesitykseen sisältyvät investoinnit kohdentuvat mm. energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaan, viestintäverkkoihin, Pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin sekä hoitotakuun toteutumiseen. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineellä rahoitettavien toimien tarkoituksena on vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja ja uudistuksia, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita sekä hoitoonpääsyn nopeutumista ja kasvihuonekaasupäästöjen vähenemistä. Komission ehdotuksen perusteella EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä oletetaan kertyvän tuloa 355 milj. euroa v. 2022. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien

etenemiseen ja toteutuvat, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallituksen tavoitteena on kestävyystiekartan mukaisesti taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä.

EU-lainsäädäntö asettaa julkisen talouden alijäämälle 3 prosentin ja velalle 60 prosentin viitearvot suhteessa BKT:hen. Lisäksi EU- ja kotimaisen lainsäädännön mukaisesti julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (Medium-Term Objective, MTO).

Valtioneuvosto asetti syksyllä 2019 finanssipoliittisen lain (869/2012) 2 § mukaisesti keskipitkän aikavälin tavoitteen -0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Tämä on se minimitaso, johon Suomi on finanssipoliittisessa sopimuksessa sitoutunut. Julkisen talouden suunnitelmassa on myös asetettu monivuotiset tavoitteet koko julkisen talouden rahoitusasemalle, menoille ja julkisen talouden velalle siten, että ne ovat sopusoinnussa keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamisen ja hallitusohjelmassa asetetun julkisen talouden tasapainotavoitteen kanssa.

Euroopan komissio julkaisi 20.3.2020 tiedonannon[1)], jossa otettiin käyttöön vakaus- ja kasvusopimuksen yleinen poikkeuslauseke[2)] perustuen koronavirustilanteen aiheuttamaan vakavaan taloudelliseen taantumaan koko EU-alueella ja tarpeeseen vastata siihen riittävän suurella julkisella panoksella. Jäsenvaltiot tukivat yhteislausunnossaan[3)] 23.3.2020 lausekkeen käyttöönottoa. Yleisen poikkeuslausekkeen perusteella jäsenvaltioiden voidaan sallia tilapäisesti poiketa julkistalouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeuttamisuralta edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkistalouden keskipitkän aikavälin kestävyyttä. Komissio julkaisi 3.3.2021 tiedonannon ”Vuosi covid-19-pandemian alkamisesta – finanssipoliittiset toimet”, jossa komissio kertoi, missä olosuhteissa se voisi ehdottaa yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon päättämistä. Komission mukaan keskeinen määrällinen kriteeri poikkeuslausekkeen jatkoa arvioitaessa on talouden toimeliaisuuden taso EU:ssa tai euroalueella verrattuna kriisiä edeltäneeseen tasoon. Komission kevätennusteen perusteella kriisiä edeltänyt talouden toimeliaisuuden taso saavutetaan vuoden 2021 neljännellä vuosineljänneksellä koko EU:ssa ja vuoden 2022 ensimmäisellä vuosineljänneksellä euroalueella. Tämän ennusteen perusteella edellytykset poikkeuslausekkeen voimassaololle v. 2022 ja voimassaolon päättymiselle v. 2023 täyttyvät. Maakohtaiset tilanteet huomioidaan poikkeuslausekkeen voimassaolon päätyttyä.

Yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon on katsottu tarkoittavan myös kotimaisen finanssipoliittisen lainsäädännön (finanssipoliittinen laki 869/2012 ja julkisen talouden suunnitelmaa koskeva asetus 120/2014) mukaisten poikkeuksellisten olosuhteiden olevan voimassa, mikä tarkoit-

---

1) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591119459569&uri=CELEX:52020DC01

2) Asetus (EY) 1466/97 artiklat 5(1), 6(3), 9(1) ja 10(3), sekä asetus (EY) 1467/97 artiklat 3(5) ja 5(2)

3) https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/

taa, että monivuotisten ja sektorikohtaisten tavoitteiden asettamisen ei tarvitse johtaa keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamiseen.[1)]

Hallitus asetti 12.5.2021 julkisen talouden suunnitelmassa seuraavat sektoreittaiset nimelliset rahoitusasematavoitteet vuodelle 2023:

— valtiontalouden alijäämä n. 2¼ % suhteessa BKT:hen

— paikallishallinnon alijäämä n. ½ % suhteessa BKT:hen

— hyvinvointialueiden rahoitusasema lähellä tasapainoa

— työeläkelaitosten ylijäämä n. 1 % suhteessa BKT:hen

— muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema lähellä tasapainoa

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista.

Hallitus totesi osana puoliväliriihen ratkaisuja, että Suomen talouden ja finanssipoliittisten tarpeiden kokonaiskuva poikkeaa mm. koronavirustilanteen myötä merkittävästi siitä, mikä tilanne oli syksyllä 2019 vaalikauden kehystä asetettaessa. Vaalikauden kehyksen osalta hallitus oli tilanteessa, jossa kehyksen liikkumatila ei mahdollista ennakoimattomien menomuutosten huomioon ottamista sekä kaikkien hallituksen tarpeelliseksi katsomien uudistusten toteuttamista. Näin ollen osana puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä vuosille 2022 ja 2023. Kehystä korotettiin 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023. Lisäksi vuoden 2021 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä vuoden 2021 varausta koronavirustilanteesta aiheutuviin kertaluonteisiin menoihin korotettiin 1,35 mrd. eurolla.

Hallitusohjelman mukaiseen kehyssääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on myös otettu käyttöön vuosille 2021 ja 2022 mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin. Hallituksen linjauksen mukaisesti koronaan liittyvät välittömät ns. terveysturvallisuuden kustannukset (kuten testauksen sekä rokottamisen menot) katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina vuosina 2021—2023.

[1)] Myös VTV on todennut, että on perusteltua tulkita, että EU-menettelyihin luotu jousto sisältyy myös kansallisiin vaatimuksiin. (Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2020.)

3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Taloudellisen kestävyyden tiekartassa keskeisiksi julkisen talouden kestävyyttä vahvistaviksi toimenpidekokonaisuuksiksi on määritelty:

— työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen

— talouskasvun edellytysten vahvistaminen

— julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannusvaikuttavuutta tukevat toimet

— sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Hallitus seuraa taloudellisen kestävyyden tiekartan mukaisten toimien etenemistä ja valmistelee toimenpidekokonaisuuksia koskevia päätöksiä kevään 2022 kehysriiheen. Valmistelun etenemistä seurataan hallitusryhmien puheenjohtajien johdolla vuoden 2021 aikana sekä alkuvuonna 2022.

Jos valmisteltavat rakenteelliset uudistukset ja kasvua vauhdittavat uudistukset eivät riitä vahvistamaan julkista taloutta tavoitellusti, hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia toimenpiteitä tai turvautumaan myös julkisiin tuloihin ja menoihin nopeasti vaikuttaviin toimiin.

Työllisyys
Hallitus päätti jo ennen kevään 2021 puoliväliriihtä rakenteellisista työllisyyttä vahvistavista toimista, jotka valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvattavat työllisten määrää n. 31 000—33 000 henkilöllä vuoteen 2029 mennessä. Merkittävimpiä yksittäisiä toimenpiteitä ovat oppivelvollisuuden laajennus, työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen sekä pohjoismainen työvoimamalli, varhaiskasvatusmaksujen alennus, työllisyyden kuntakokeilut, palkkatuen uudistus ja osatyökykyisten työllisyyttä vahvistavat toimet. Vuoden 2029 tasossa arvioituna työllisyystoimet vahvistaisivat julkista taloutta valtiovarainministeriön arvion mukaan n. 300 milj. eurolla, kun huomioidaan myös työllisyystoimista aiheutuneet kustannukset.

Kevään 2021 puoliväliriihessä hallitus päätti lisäksi toimenpiteistä, joilla tavoitellaan 40 000—44 500 lisätyöllistä. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat mm. työ- ja elinkeinopalvelujen siirto kuntiin sekä siirron yhteydessä luotava rahoitusmalli, joka kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi, työkykyohjelman laajennus ja palkkatukiuudistus sekä jatkuvan oppimisen uudistus. Valtiovarainministeriön alustavan ennakkoarvion mukaan toimet vahvistavat julkista taloutta n. 150 milj. euroa.

Hallitus on sitoutunut tekemään hallituskauden loppuun mennessä lisäksi päätökset työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta 110 milj. eurolla. Em. kokonaisuudesta päätetään 15.2.2022 mennessä.

Lisäksi syksyn 2021 budjettiriihessä hallitus linjasi nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden ja kohtaannon parantamiseksi. Muun muassa työperäistä maahanmuuttoa sujuvoitetaan. (Ks. tarkemmin luvusta 5.2)

Talouskasvun edellytykset
Hallitus on päättänyt vahvistaa talouskasvun edellytyksiä hallitusohjelmassa linjatuilla talous-, finanssi-, elinkeino- ja kasvupoliittisilla pysyvillä ja väliaikaisilla toimilla (hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ja kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit). Lisäksi koronavirustilanteen vaikutusten hillitsemiseksi on päätetty väliaikaisista toimista. Tällä tavoin hallitus on pyrkinyt estämään sitä, että koronapandemian aikana taloutta kohdannut isku heikentäisi talouden kasvupotentiaalia pitkäkestoisesti.

Julkisen talouden pysyvä vahvistaminen talouskasvua tukevin toimin edellyttää taloudelta nykyistä parempaa suorituskykyä. Hallitus pyrkii toimenpiteillään turvaamaan pitkäjänteisen T&K-rahoituksen, vahvistamaan Suomea investointiympäristönä, lisäämään yritysten investointikykyä ja vahvistamaan kotimaista omistajuutta sekä varmistamaan osaavan työvoiman saantia työperäistä maahanmuuttoa vauhdittamalla. Kasvutoimien toimeenpanoa ja niihin liittyvien tavoitteiden saavuttamista seurataan erityisesti Suomen kestävän kasvun ministerityöryhmässä.

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä ja lisätä työperäistä maahanmuuttoa kumulatiivisesti vähintään 50 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Kasvutoimille perustan luo EU:n kertaluonteisen elpymisvälineen, erityisesti sen elpymis- ja palautumistukivälineen, rahoituksella toteutettava Suomen kestävän kasvun ohjelma.

Julkisen hallinnon kustannusvaikuttavuus sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus
Taloudellisen kestävyyden tiekarttaan sisältyvien julkisen hallinnon tuottavuutta ja kustannusvaikuttavuutta kohentavien toimien tavoitteena on luoda edellytyksiä koko julkisen sektorin kustannusvaikuttavuuden strategiselle kehittämiselle. Tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosesseja jo ennen kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu siirtyy sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueille v. 2023. Julkisen hallinnon kustannusvaikuttavuutta ja tuottavuutta pyritään kohentamaan myös tehostamalla kuntien ja valtion tilahallintoa ja hankintatoimea sekä hyödyntämällä digitalisaatiota. Toimenpiteiden valmistelusta vastaavat soteministerityöryhmä sekä digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmä.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Julkinen talous on alijäämäinen koko hallituskauden ajan, ja julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvaa yli 73 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Valtiovarainministeriön syksyn 2021 arvion perusteella velkasuhde näyttää tämän jälkeen väliaikaisesti tasaantuvan runsaaseen 73 prosenttiin. Velkasuhteen kasvupainetta pienentää alhainen korkotaso. Ikäsidonnaisten menojen kasvu ja korkotason normalisoituminen uhkaavat kuitenkin vähitellen kääntää velkasuhteen uudelleen kasvuun 2020-luvun lopulta alkaen.

Valtiovarainministeriön syksyn 2021 ennusteen valossa julkisen talouden alijäämä tulee jälleen alittamaan EU:n perussopimuksen 3 prosentin alijäämäviitearvon v. 2022. Komission 2.6.2021

julkaisemassa perussopimuksen artiklan 126 kohdan 3 mukaisessa raportissa todettiin velkakriteerin rikkoutuneen v. 2020 ja rikkoutuvan myös v. 2021. Komissio ei kuitenkaan ehdottanut liiallisen alijäämän menettelyn käynnistämistä. Komission em. raportissa todettiin myös, että Suomi ei noudattanut EU:n perussopimuksen velkakriteeriä v. 2020. Alijäämä- ja velkakriteerien toteutumisen sekä keskipitkän aikavälin tavoitteen, ja vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan, noudattamisen arviointi tehdään 14.10.2021 julkaistavassa EU:lle toimitettavassa vuoden 2022 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

Vuodelle 2023 julkisen talouden sektoreille asetetut nimelliset rahoitusasematavoitteet ovat valtiovarainministeriön syksyn 2021 ennusteen valossa pitkälti toteutumassa. Valtionhallinnon rahoitusaseman ennustetaan olevan asetettua tavoitetta (n. -2¼ %) vahvempi v. 2023, ja paikallishallinnon rahoitusasema yltää likimain tavoitteeseen (n. ½ prosentin alijäämä). Myös hyvinvointialueiden rahoitusasema on tavoitteen mukaisesti lähellä tasapainoa. Työeläkelaitosten rahoitusaseman arvioidaan yltävän tavoiteltuun 1 prosentin ylijäämään, ja muut sosiaaliturvarahastot ovat hieman ylijäämäisiä eli siis tavoitellun mukaisesti lähellä tasapainoa.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 57,9 mrd. euroa v. 2022. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on n. 48,7 mrd. euroa (84 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 9 % v. 2022 eli 3,9 mrd. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Tulot ilman lainanottoa kasvavat 4,4 mrd. euroa.

Tuloarviot osastoittain vuosina 2020—2022[1)]

Tunnus	Osasto	v. 2020 tilinpäätös milj. €	v. 2021 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2022 esitys milj. €	Muutos 2021—2022 milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	42 443	44 871	48 706	3 836	9
12.	Sekalaiset tulot	5 740	5 769	6 316	547	9
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 345	2 720	2 696	-24	-1
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	100	143	149	6	4
	Yhteensä	**49 628**	**53 503**	**57 867**	**4 365**	**8**
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	18 962	11 743	6 912	-4 830	-41
	Yhteensä	**68 591**	**65 245**	**64 780**	**-466**	**-1**

[1)] Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2007—2022. Verotulojen kasvu on viime vuosina ollut maltillista. Vuonna 2020 ne pienenivät merkittävästi koronaviruspandemian talousvaikutusten takia, mutta kääntyvät kasvuun taloudellisen aktiviteetin elpyessä v. 2021. Osa vuosien 2020 ja 2021 verotuotoista maksetaan vasta vuosien 2021 ja 2022 puolella, kun verojen maksujärjestelyn ehtoja kevennettiin määräaikaisesti.

Maksujärjestelyiden vaikutus kasvattaa valtion vuoden 2022 verotuottoa yhteensä arviolta 0,3 mrd. euroa. Tästä vaikutuksesta selvästi suurin osa tulee arvonlisäveroon liittyvistä maksujärjestelyistä.

Arvonlisävero muodostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto kehittyy verrattain vaimeasti, mitä selittää veropohjien kuten esim. polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys. Energiaveroihin on tarkastelujaksolla tehty korotuksia, mutta toisaalta verorasitusta on laskenut kulutuksen siirtymä energiatuotteisiin, joita verotetaan matalammilla verotasoilla.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2005—2022 (milj. euroa)

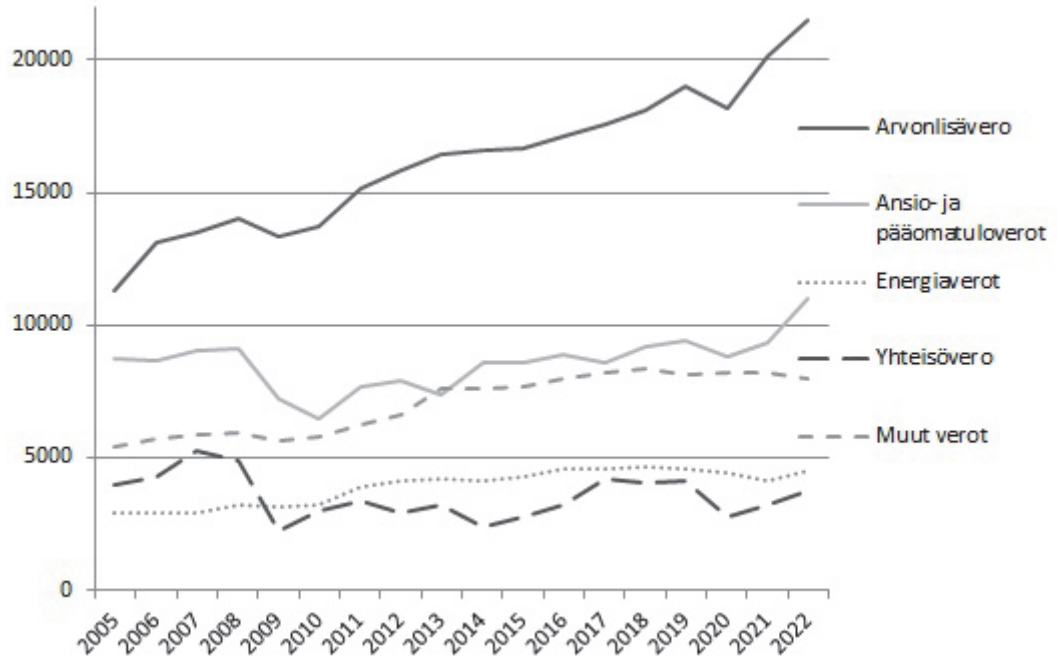

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Marinin hallituksen veropolitiikan yhtenä tavoitteena on varmistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja digitaalisessa ja nopeasti kehittyvässä maailmantaloudessa. Tiivistämällä veropohjaa mahdollistetaan matalat verokannat ja tasapuolinen verotus, jotka edistävät yritystoimintaa, työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointia.

Verotuksessa haetaan ratkaisuja, jotka edistävät hallituksen ilmastotavoitteita taloudellisesti tehokkaimmin, nopeuttavat siirtymää pois fossiilisista polttoaineista ja jotka samalla täyttävät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset. Tähän liittyy energiaverotuksen uudistus, liikenteen verotuksen uudistus, kiertotalouden edistäminen sekä päästöihin perustuvan kulutusverotuksen selvittäminen. Osana kestävän kehityksen verouudistusta energiantuotannon päästöohjausta on lisätty poistamalla energiaintensiivisen teollisuuden energiaveron palautusjärjestelmä asteittain ja alentamalla II veroluokan sähkövero EU:n sallimalle minimitasolle.

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen kiristyminen on kohdistunut pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan. Terveyttä on pyritty edistämään korottamalla tupakan, alkoholin ja virvoitusjuomien valmisteveroja hallituskauden aikana. Kulutusverotuksen kiristymistä on kompensoitu pieni- ja keskituloisille tuloverotuksen keventämisen kautta. Ansiotuloverotukseen tehdään vuosittain indeksitarkistus.

Hallitus on sitoutunut siihen, että se ei käytä verohuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Muutokset vuonna 2022

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 295 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon muuttaminen, arpajaisveron alennuksen jatkaminen ja kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen vähentävät verotuloja lisäksi yhteensä n. 132 milj. euroa vuositasolla. Kotitalousvähennystä voidaan hyödyntää sekä öljylämmityksen luopumiseen että kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöhön. Verotuloja alentavat myös julkisten infrastruktuurihankkeiden korkovähennysrajoitusten poistuminen sekä vuosina 2022—2027 voimassa oleva tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän tutkimusyhteistyön 150 prosentin lisävähennys. Verotuloja kasvattavat korkovähennysrajoitussäännön uudistaminen sekä siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen uudistus.

Parafiinisen dieselin verotuen sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista jatketaan. Turpeen verotukea kasvatetaan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Lisäksi kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Myös kaukolämpöverkon ulkopuoliset konesalit, jotka täyttävät energiatehokkuus- ja energian hyödyntämiskriteerit, ja teollisen kokoluokan kiinteistökohtaiset lämpöpumput ovat oikeutettuja alennettuun sähköveroon. Sähköveronalennus koskee myös geotermisten lämpölaitosten kiertovesipumppuja. Lisäksi kierrätysteollisuus siirretään alempaan sähköveroluokkaan II ja kalankasvatus sisällytetään maatalouden palautukseen. Biokaasun liikennekäytölle asetetaan vero. Tupakkaveroa korotetaan yhteensä 117 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023. Väylämaksun puolitusta jatketaan, mikä alentaa verotuottoa 37 milj. euroa v. 2022.

Täyssähköautot vapautetaan autoverosta ja koroetaan sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2022 (kokonaisveroaste)

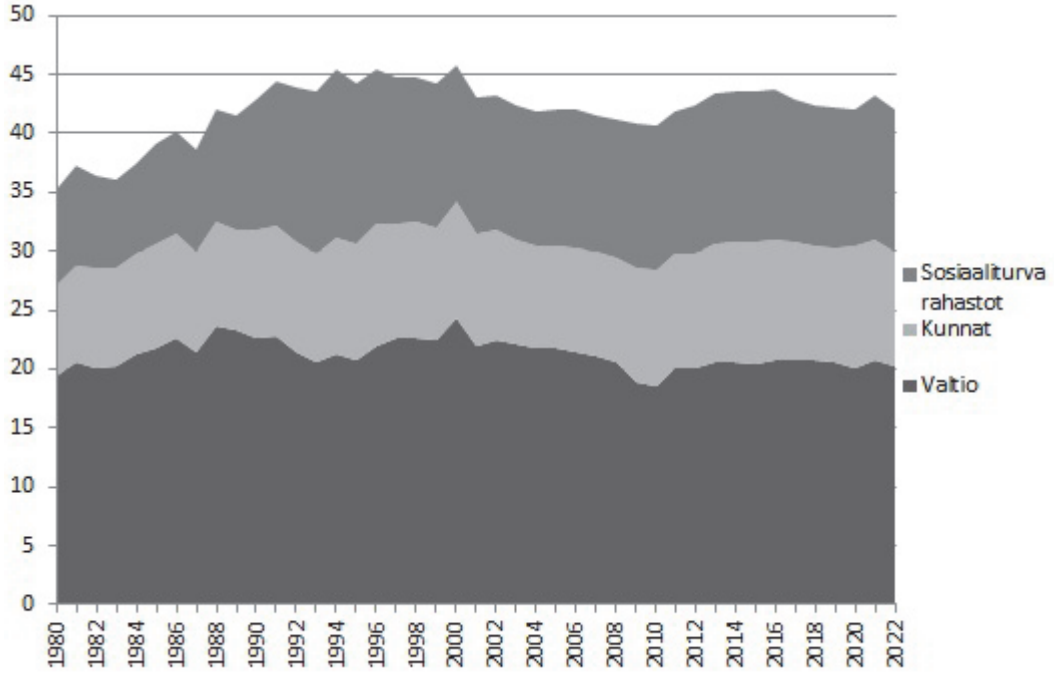

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Verokertymiin vaikuttaa veroperustemuutosten lisäksi veropohjan kehitys, joka on puolestaan riippuvainen kansantalouden ja sen eri osien kehityksestä. Tuloarvioiden perustana käytetyt veropohjan kehitysarviot (oheinen taulukko) on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevassa Taloudellisessa katsauksessa esitetystä valtiovarainministeriön ennusteesta.

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2019	2020	2021	2022
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	2,9	1,4	4,6	3,3
— palkkatulot	3,8	-0,1	4,5	4,5
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,9	6,5	1,5	0,8
— pääomatulot	-0,3	-2,7	16,2	3,1
Ansiotasoindeksi	2,1	1,8	2,3	3,0
Toimintaylijäämä	-2,3	6,7	5,5	4,5
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	1,8	-2,1	4,4	3,9

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2019	2020	2021	2022
Arvonlisäveron pohja	1,8	-1,6	6,8	3,5
Bensiinin kulutus	-1,8	-5,6	0,1	0,8
Dieselöljyn kulutus	-1,8	0,2	-5,7	2,1
Sähkön kulutus	-4,1	-5,9	5,1	1,3
Verollisen alkoholin kulutus	-1,8	0,2	-5,7	2,1
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	109 000	93 000	103 000	110 000
Kuluttajahintaindeksi	1,0	0,3	1,8	1,6

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Kuten edellä todettu, talousarvioesityksen verotuloarvio pohjautuu valtiovarainministeriön talousennusteeseen ja sen mukaiseen arvioon veropohjien kehityksestä. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi, mitä enemmän makrokehitystä koskeva ennustepoikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toteutuneen kehityksen perusteella arvioidaan, että talouskasvun hidastuminen prosenttiyksiköllä heikentäisi valtion rahoitusasemaa n. 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon. Tästä valtaosa perustuu verotulojen heikkenemiseen. Vuoden 2022 kokonaistuotannon tasoon suhteutettuna prosenttiyksikön muutos talouskasvussa vaikuttaisi valtion rahoitusasemaan 0,8 mrd. euroa.

Oheisessa taulukossa on esitetty arvioita eräiden verolajien tuoton herkkyydestä veropohjassa tapahtuviin muutoksiin.

Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä (www.vm.fi).

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	470 (ml. maksut), josta valtio 146
	Eläketulot	1%-yks.	146, josta valtio 38
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	47
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	55, josta valtio 36
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	133
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	4
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	15
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	10

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty 195 kappaletta vuodelle 2022. Näistä noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Verotukia ja niiden vaikutuksia verotuottoihin on käsitelty verolajeittain tuloarviomomenttien selvitysosassa.

4.5. Muiden tulojen arviot

Sekalaiset tulot (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys	2021—2022 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	5 740	5 769	6 316	9
— siirto valtion eläkerahastosta	1 931	1 944	1 991	2
— EU-tulot	1 103	1 181	1 568	33
— Rahapelitoiminnan tuotto (STM, OKM, MMM)	746	877	726	-17
— muut	1 960	1 767	2 031	14

Korkotulot ja voiton tuloutukset (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys	2021—2022 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	1 345	2 720	2 696	-1
— korkotulot	46	47	43	-9
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	937	2 417	2 409	0
— osuus Suomen Pankin voitosta	188	100	100	0
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	174	155	144	-7

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2022 arvioidaan 6 316 milj. euroa eli 547 milj. euroa vuoden 2021 varsinaista talousarviota suuremmaksi. Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 1 991 milj. euron suuruinen tuloutus. Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 1 568 milj. euroa. EU:lta saatavien tulojen kasvua selittää suurimmalta osin se, että niihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 355 milj. euroa. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on

osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvä tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletuksista.

Sekalaisiin tuloihin kirjataan myös rahapelitoiminnan voittovaroista opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saamat osuudet, joiden yhteissumman arvioidaan alenevan 726 milj. euroon v. 2022. Kehitykseen vaikuttaa Veikkaus Oy:n tuloksen pieneneminen mm. pelihaittojen torjumiseen liittyvien toimenpiteiden myötä. Sekalaisia tuloja kasvattaa lisäksi päästöoikeuksien hinnan nousu. Verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon päästöoikeuksien huutokaupasta arvioidaan kertyvän v. 2022 tuloja lähes 250 milj. euroa enemmän.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 2 696 milj. euroa, mikä on 24 milj. euroa vuoden 2021 varsinaista talousarviota vähemmän. Suurimman tuloerän siitä muodostavat osinkotulot ja osakkeiden myynnistä saatavat tulot. Osakkeiden myynnistä ennakoidaan kertyvän tuloja yhteensä 1,4 mrd. euroa, josta hallitusohjelman mukaisten tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyvien myyntien osuus on n.1 mrd. euroa. Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Vuodelle 2021 oletetaan tuloutukseksi 100 milj. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 144 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 109 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 35 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 64,8 mrd. euroa, mikä on 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason muutos huomioiden hallinnonalojen (pääluokat 21—35) määrärahat laskevat n. 2 % vuoden 2021 varsinaisesta talousarviosta.

Määrärahatason lasku v. 2022 selittyy kehyksen ulkopuolisilla menoilla, jotka alenevat n. 2 mrd. eurolla, kun vastaavasti kehykseen kuuluvat menot kasvavat yhteensä n. 1,6 mrd. eurolla vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kehyksen ulkopuolisista menoista erityisesti koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen (-1,7 mrd. euroa) sekä finanssisijoituksiin (-0,6 mrd. euroa) liittyvät menot laskevat.

Menot kasvavat erityisesti valtiovarainministeriön hallinnonalalla, jolla kehykseen kuuluvat menot lisääntyvät n. 1,6 mrd. eurolla. Kasvua selittää erityisesti se, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta osa kohdentuu maksettavaksi jo joulukuussa 2022, mikä vastaavasti alentaa vuoden 2023 menotasoa. Tämän lisäksi valtiovarainministeriön hallinnonalan kehykseen kuuluvia menoja kasvattavat kunnille maksettavien peruspalveluiden järjestämisen valtionosuuksien kasvu (0,3 mrd. euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen muutoskustannukset (0,2 mrd. euroa) sekä Euroopan unionille suoritettavien maksujen kasvu (0,2 mrd. euroa).

Valtionvelan korkomenot (pääluokka 36) ovat valtionvelan merkittävästä kasvusta huolimatta n. 0,2 mrd. euroa alemmat kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2020—2022[1)]

Tunnus	Pääluokka	v. 2020 tilinpäätös milj. €	v. 2021 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2022 esitys milj. €	Muutos 2021—2022 milj. €	%
21.	Eduskunta	121	129	133	5	4
22.	Tasavallan presidentti	11	19	27	8	43
23.	Valtioneuvoston kanslia	917	576	223	-353	-61
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 333	1 353	1 318	-36	-3
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	979	1 022	1 022	0	0
26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 690	1 577	1 567	-10	-1
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	3 167	4 881	5 101	221	5
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	20 513	19 497	21 391	1 894	10
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	7 393	7 172	7 408	236	3
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 801	2 749	2 715	-34	-1
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	3 941	3 560	3 534	-27	-1
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	5 844	3 882	3 635	-247	-6
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	17 054	17 739	15 853	-1 886	-11
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	407	325	325	-0	-0
36.	Valtionvelan korot	903	765	528	-236	-31
	Yhteensä	**67 074**	**65 245**	**64 780**	**-466**	**-1**

[1)] Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaaliseen vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää.

Hallitusohjelmaan sisältyvän menosäännön tarkoituksena on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää. Tarkoituksena on varmistaa valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 80 prosentille valtion talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehyksen ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin hallituksen ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa 7.10.2019. Osana kevään 2021 puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vuoden 2022 kehystä 900 milj. eurolla.

Hallitusohjelman mukaiseen kehyssääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on edelleen käytössä v. 2022 mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin. Koronaan liittyvät välittömät kustannukset kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina vuosina 2021—2023.

Kevään 2020 kehyspäätöksessä luokiteltiin poikkeuksellisesti kehyksen ulkopuolelle kaksi yritysrahoituksen menokokonaisuutta: Arvio tappiokorvausmenoista liittyen Finnveran Oyj:n kotimaan rahoitusvaltuuksien nostoon, sekä pk-yritysten tukien myöntämisvaltuuksien korotusten (vain vuoden 2020 ensimmäinen ja toinen lisätalousarvio) määrärahavaikutukset jatkovuosille. Kokonaisuuteen kohdistuvat määrärahat ovat 0,2 mrd. euroa v. 2022.

Kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmassa vuosien 2022—2023 menokehys muutettiin vuoden 2022 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta vuoden 2022 kehysmenojen hintakorjausta korotetaan nettomääräisesti yhteensä 71 milj. eurolla.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2022	2023
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2021:		
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	32,3	31,8
Muut kehykseen kuuluvat menot	38,5	36,8
Yhteensä	70,8	68,6

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, jotka nostavat vuoden 2022 kehystasoa 864 milj. euroa. Kevään 2021 julkisen talouden suunnitelman jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2021	2022	2023
27.10.18	Ajoitusmuutos puolustusmateriaalihankintojen vuosiosuuksissa	-81,5	36,3	
28.89.31	Ajoitusmuutos hyvinvointialueiden rahoituksessa		880,5	-880,5
32.20.46	Ajoitusmuutos laivanrakennuksen innovaatiotuen maksatuksissa		-2,8	
	Kehyksen ajoitusmuutos hoitoon pääsyn nopeuttamisen rahoituksen osalta		-50,0	50,0
	Yhteensä	-81,5	864,0	-830,5

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2022 kehystaso on 53 178 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 52 760 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2022 jakamaton varaus on 117 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2022 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Vaalikauden kehys vuodelle 2022, milj. euroa

	2022
Kehyspäätös 12.5.2021	52 243
Hinta- ja kustannustasotarkistukset	71
Rakenteelliset tarkistukset	864
Tarkistettu kehystaso	53 178

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki, sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan n. 12 mrd. euroa, mikä on n. 2 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Ero selittyy ennen kaikkea koronavirustilanteen terveysturvallisuuden menoilla, joiden taso laskee n. 1,7 mrd. eurolla, sekä finanssisijoituksilla, joiden taso laskee 634 milj. eurolla v. 2021 tehtyjen kertaluonteisten valtionyhtiöiden pääomitusten sekä osakehankintojen vähentymisen myötä. Lisäksi pk-yrityksille koronavirustilanteesta johtuen maksettavien tukien määrä momenteilla 32.40.40 sekä 32.40.42 laskee selvästi edellisvuoteen verrattuna, minkä vuoksi poikkeusolojen vaikutuksiin varataan n. 239 milj. euroa edellisvuotta vähemmän määrärahaa. Edellä mainitut yritystuet on poikkeuksellisesti luokiteltu kehyksen ulkopuolelle. Myös valtion korkomenojen arvioidaan laskevan n. 237 milj. eurolla valtionvelan merkittävästä kasvusta huolimatta.

Vastaavasti valtion kunnille maksamien veroperustemuutosten kompensaatioiden määrä kasvaa esityksessä n. 292 milj. eurolla. Myös EU-elpymisvälineen tuloja vastaavat menot kasvattavat kehyksen ulkopuolisia menoja kokonaisuudessaan n. 636 milj. eurolla verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2022 esitys
Suhdanneluonteiset menot	4 933
Veroperustemuutosten kompensaatiot kunnille	685
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 923
Rahapelitoiminnan voittovarojen tuottoa vastaavat menot	679
Korkomenot	528
Finanssisijoitukset	484
Tekniset läpivirtauserät	339
Arvonlisäveromäärärahat	1 709
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	557
Poikkeusolojen vaikutukset	176
Koronavirustilanteen terveysturvallisuus	6,2
Yhteensä	**12 019**

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Talousarvioesitykseen sisältyvät elpymis- ja palautumissuunnitelman esitykset

Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) on kansallinen suunnitelma EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen hyödyntämiseksi. Komissio arvioi Suomen suunnitelmaa ja täytäntöönpanopäätös hyväksyttäneen EU-neuvostossa loka/marraskuussa 2021.

Kestävän kasvun ministerityöryhmän linjauksen mukaan v. 2021—2022 voidaan budjetoida se osuus Suomen enimmäissaannosta, joka perustuu jo toteutuneisiin tilastotietoihin (1,66 mrd. euroa). Lisäksi ministerityöryhmä on linjannut, että mikäli Suomen enimmäissaanto alenee elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisesta arviosta, alennetaan pääsääntöisesti kaikkia ohjelman pilareita samassa suhteessa varmistaen, että vihreän siirtymän ja digitalisaation osuudet saavutetaan.

Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa huomioitiin 238 milj. euron edestä elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia investointeja (määrärahat ja valtuudet yhteensä). Talousarvioesityksessä ehdotetaan edelleen yhteensä 1,2 mrd. euron kohdennuksia (määrärahat ja valtuudet yhteensä) elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi. Vuodelle 2022 kohdistuvia määrärahalisäyksiä olisi n. 636 milj. euroa. Alla on esitetty pilareittain ehdotettujen lisäysten jakaantuminen sekä euromääräisesti suurimmat kokonaisuudet pilareittain. Luvussa 5.2 kerrotaan tarkemmin talousarvioesitykseen sisältyvistä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteistä hallinnonaloittain.

Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle tulevat perustumaan kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen ja ne tuloutuvat v. 2021—2023 talousarvioon. Vuoden 2022 arvio maksatuksista (355 milj. euroa) on huomioitu tuloarvioissa.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman kokonaisuuden jakautuminen vuoden 2022 talousarvioesityksen osalta pilareittain (milj. euroa)

Pilari	TAE 2022 esitys (määräraha ja valtuus yhteensä)	, josta vuoden 2022 määrärahavaikutus
1 Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa	645	234
2 Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville	61	44
3 Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi	350	234
4 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen	125	125
Yhteensä	1 181	636

Pilari 1 Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Suurimmat talousarvioesityksen panostukset kohdistuvat energiainfrastruktuuri-investointeihin, investointeihin uuteen energiateknologiaan sekä investointeihin vähähiiliseen vetyyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen.

Pilari 2 Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville

Vuoden 2022 suurimmat kohdennukset liittyvät viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden kehittämiseen, mikroelektroniikan arvoketjuun sekä 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöihin.

Pilari 3 Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi

Suurimmat investoinnit kohdistuvat Pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin sekä eri TKI-rahoituskokonaisuuksiin.

Pilari 4 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen

Hoitotakuun toteutuminen sekä palveluvelan purun että ennaltaehkäisyn osalta, ja hoitotakuuta edistävät digitaaliset innovaatiot ovat suurimmat investoinnit v. 2022.

Fossiilittoman liikenteen tiekartta

Fossiilittoman liikenteen tiekartan toimeenpanoon ehdotetaan kaikkiaan n. 75 milj. euroa vuodelle 2022.

Osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ehdotetaan 2,5 milj. euron määrärahaa hankinta- ja konversiotukiin, jolla edistetään siirtymää vaihtoehtoisiin, vähähiilisiä polttoaineita käyttäviin ajoneuvoihin ja tuodaan energiatehokkuushyötyjä liikenteeseen tukemalla vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintaa ja yleistymistä sekä niiden osuuden kasvua autokannassa. Kansallisena rahoituksena ehdotetaan 1,5 milj. euroa sähkö- ja kaasukäyttöisten pakettiautojen hankintatukeen ja 2 milj. euroa sähkökäyttöisten kuorma-autojen hankintatukeen. Liikenne- ja viestintävirasto myöntää tuet hakemuksesta ja viraston toimintamenoihin ehdotetaan tukien johdosta 1 milj. euron määrärahaa.

Osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ehdotetaan 13,2 milj. euron määrärahaa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle avustuksiin infrastruktuuri-investointeihin, jotka edistävät vähäpäästöisen liikenteen kehittymistä kohdentuen julkiseen latausinfrastruktuuriin ja kaasutankkausverkkoon. Lisäksi ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 8,5 milj. euron määrärahaa avustuksiin asuinrakennusten ja 1,5 milj. euron määrärahaa työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ehdotetaan 4 milj. euron määrärahaa. Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen ehdotetaan yhteensä 20,9 milj. euron määrärahaa, jossa on lisäystä 3 milj. euroa. Lisäksi joukkoliikenteen ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti 20 milj. euroa.

Nopeavaikutteiset toimet osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi

Hallitus linjasi budjettiriihessä nopeavaikutteisista toimista, jotka tukevat osaavan työvoiman saatavuutta ja parantavat työvoiman kohtaantoa. Toimiin liittyy eräitä vuoden 2022 talousarvioesitykseen vaikuttavia määrärahalisäyksiä. Lisäksi selvitetään mm. eräitä kokonaisuuksia, kuten opintotuen tulorajan määräaikaista korottamista vuodelle 2022.

Maahanmuuton oleskelulupaprosessien henkilöstöresursseja vahvistetaan ulkoasiainhallinnossa määräaikaisesti 1,6 milj. eurolla. Maahanmuuttovirastolle lisätään 1 milj. euroa pikakaistan toimeenpanoon sekä työntekijän oleskeluluvankäsittelyn nopeuttamiseen. Pikakaista tarkoittaa palvelulupausta, jonka mukaan erityisasiantuntijan ja kasvuyrittäjän sekä heidän perheenjäsenensä sähköiselle oleskelulupahakemukselle luvataan päätös 14 vuorokauden sisällä hakemuksen lähettämisestä. Työperäistä maahanmuuttoa edistävä pikakaista otetaan käyttöön v. 2022.

Sotilasavustuksen suojaosaan ehdotetaan 0,2 milj. euron määrärahalisäystä. Sotilasavustuslakiin lisättäisiin suojaosa, jonka mukaisesti vain osa palveluksessa olevan palkka- ja yrittäjätuloista otettaisiin huomioon sotilasavustusta määrättäessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskeva uudistus

Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämistä koskevan uudistuksen lait hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 2021 ja ne tulevat voimaan vaiheittain. Voimaanpanolaki, jolla hyvinvointialueet perustetaan, tuli voimaan 1.7.2021. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämistehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisesti tammikuun 2023 maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueille jo vuoden 2022 joulukuussa. Osuus on arviolta n. 0,9 mrd. euroa ja se ehdotetaan huomioitavaksi vuoden 2022 talousarviossa. Vuoden 2023 menot alenevat vastaavalla summalla.

Uudistukseen liittyy merkittäviä muutoskustannuksia, joista osa tulee huomioitavaksi vuoden 2022 talousarvioesityksessä.

Suurimmat muutoskustannukset ovat valtiovarainministeriön pääluokan momentin 28.70.05 ICT-muutoskustannusten ehdotettu rahoitus 175,3 milj. euroa sekä momentin 28.80.30 hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sote-uudistuksen valmisteluun liittyvä rahoitus 47,1 milj. euroa. Lisäksi oikeusministeriön pääluokassa ehdotetaan aluevaaleihin kohdistuvaa rahoitusta n. 7,8 milj. euroa. Edellisten lisäksi talousarvioesitykseen sisältyy useita pienempiä sote-uudistukseen liittyviä kuntien ja eri virastojen ja laitosten muutoskustannus ym. tarpeisiin kohdistuvia ehdotuksia, yhteensä n. 11 milj. euroa.

Rahapelitoiminnan tuotot

Rahapelitoiminnan tuoton alenemista edunsaajille ehdotetaan kompensoitavaksi lisäämällä talousarviorahoitusta, jatkamalla arpajaisveron alennusta sekä lisätuloutuksella sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan jakamattomien voittovarojen rahastosta. Kompensaatio (yhteensä 330 milj. euroa) kattaisi reilut 80 prosenttia Veikkauksen tuoton alenemasta ja tarkoittaisi edunsaajien rahoitukseen n. 8 prosentin laskua.

Kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit

Hallitus on kohdentanut vuosille 2020—2022 yhteensä n. 2,0 mrd. euroa kertaluonteisiin ns. tulevaisuusinvestointeihin. Vuodelle 2022 ehdotetaan tulevaisuusinvestointeja yhteensä 466 milj. euroa. Lisäksi valtion asuntorahastosta (VAR) kohdennetaan yhteensä yli 200 milj. euron panostukset v. 2020—2022.

Vuoden 2022 kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit hallinnonaloittain, milj. euroa

Hallinnonala	2022
UM	12,0
OM	3,3
OKM	242,0
MMM	24,3
LVM	26,0

Vuoden 2022 kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit hallinnonaloittain, milj. euroa

Hallinnonala	2022
TEM	66,2
STM	55,5
YM	36,7
Yhteensä	465,9

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 223,3 milj. euroa, joka on 353 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu lähinnä v. 2021 Finavia Oyj:n pääomitukseen myönnetyn 350 milj. euron määrärahan poistumisesta talousarviosta.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 133,1 milj. euroa, jossa on vähennystä 2,0 milj. euroa vuoteen 2021 nähden. Vähennys johtuu v. 2021 rahoitettujen hankkeiden päättymisestä sekä momenttiin kohdistetuista aiemmista säästöpäätöksistä. Toimintamenoissa on lisäystä ulkoasiainhallinnon kokoustekniikan uudistus- ja ylläpitomenoista, Teams-palvelun ylläpidosta, valtioneuvoston tiloissa tehtävistä perusparannuksista sekä valtioneuvoston käännös- ja kielipalveluiden lisäresursoinnista johtuen. Lisäksi valtioneuvoston yhteiseen palvelunhallintajärjestelmän (Virkku) jatkokehittämiseen ehdotetaan 0,55 milj. euron lisäystä.

Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistämiseen esitetään 0,46 milj. euroa. Määrärahalla tuetaan asetettavan Saamelaisten totuus- ja sovintokomission työtä. Komission työn tavoitteena on koota saamelaisten kokemukset Suomen valtion ja eri viranomaisten toimista sekä tehdä tämä tieto näkyväksi.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle ehdotetaan 1,74 milj. euroa, jossa on lisäystä 0,12 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,3 mrd. euroa. Vähennystä vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon on 36 milj. euroa. Hallituksen tulevaisuusinvestointeja kohdennetaan ulkoministeriön hallinnonalalle yhteensä 12 milj. euroa ja EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen tuloja 6 milj. euroa v. 2022. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 64 % ja muiden menojen 8 %

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 263 milj. euroa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa on keskeistä ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulko- ja turvallisuuspoli-

tiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, aktiiviseen vaikuttamiseen Euroopan unionissa ja tehokkaaseen monenkeskiseen kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja vahvistamiseen perustuvaan yhteistyöhön.

Vuonna 2022 edustustoverkon toimintaa on tarkoitus vahvistaa avaamalla kaksi uutta edustustoa. Oleskelulupahakemusten käsittelyprosessia nopeutetaan kasvattamalla määräaikaisesti ulkoasiainhallinnon resursseja. Elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan pitkäaikaisen viisumien tietojärjestelmäratkaisuja ja Virtual Finland -palvelualustaa.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 53,1 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2021 varsinaisen talousarvion määrärahoja. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 18,5 milj. euroa, joka on 0,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2022 olevan enimmillään 400 henkilötyövuotta ja siviilikriisinhallintaa arvioidaan palkattavan v. 2022 n. 135 asiantuntijaa.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 4,4 milj. euroa, joka on 1,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,3 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen arvioidaan olevan v. 2022 n. 0,49 % suhteessa bruttokansantuloon. Varsinaiseen kehitysyhteistyön ehdotetaan myönnettäväksi 706 milj. euroa ja 596 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2022 jälkeisille vuosille. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin n. 130 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan n. 96 milj. euroa. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön ehdotetaan 4,8 milj. euroa. Alueellinen yhteistyö on tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävää kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,0 mrd. euroa eli taso säilyy samana kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista virastojen toiminta- ja kulutusmenojen osuus on 81 %.

Vuonna 2022 toimitetaan ensimmäiset aluevaalit ja niiden kokonaiskulut ovat 11,9 milj. euroa. Vaalien toimittamiseen ehdotetaan 7,8 milj. euron lisäystä.

Ylivelkaantumista ja siihen liittyviä ongelmia vähennetään tehokkaasti jatkamalla hallitusohjelman mukaisia toimia. Talousosaamisen edistämisen toiminnon perustamiseksi ehdotetaan 1 milj. euroa. Toiminto perustettaisiin talous- ja velkaneuvonnan yhteyteen.

Oikeusvaltion toimintaa ja tulevaa kehitystä taattaessa oikeudenhoidon riittävät resurssit pyritään turvaamaan ja oikeudenkäyntejä sujuvoittamaan. Näytön keskittämiseen käräjäoikeuksiin ja todistelun taltioimiseen hovioikeuskäsittelyä varten vaadittavan videotallennusjärjestelmän suunnittelu- ja rakentamismenoihin ehdotetaan 2,74 milj. euroa. Osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa varataan ympäristölupien käsittelyn väliaikaisiin lisävoimavaroihin 500 000 euroa.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamäärärahoihin ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä, jonka avulla vähennetään vanginvartijoiden yksintyöskentelyä sekä panostetaan siihen, että naisvankien erityistarpeet voidaan huomioida nykyistä paremmin.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 1,57 mrd. euroa, mikä on n. 10 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 55 %, rajavartiolaitoksen 18 %, pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen 6 %, maahanmuuton 10 % sekä hallinnon 12 %.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä 856 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti aiemmin tehtynä päätöksenä määrärahoja lisätään vuodesta 2021 2,5 milj. euroa poliisien htv:n tavoitetason (7 500) saavuttamiseen. Lisäksi tavoitellun htv-määrän ylläpitoon sekä ihmiskauppayksikön työn jatkamiseen ehdotetaan 10,6 milj. euroa. Poliisin lisäresurssitarpeina kriittisiin toimialoihin kohdistuvien rikosten torjumiseksi ehdotetaan 1,2 milj. euroa (15 htv).

Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisin tuloksellisella sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä toiminnalla vaikutetaan osaltaan siihen, että Suomi on maailman turvallisin maa. Poliisi tuottaa turvallisuuden tunnetta suorittamalla lakisääteiset tehtävänsä laadukkaasti, tehokkaasti ja oikea-aikaisesti, olemalla ihmisten arjessa näkyvä ja tavoitettavissa sekä säilyttämällä kansalaisten luottamus korkealla.

Toimintavalmius ja varautumisen taso on hyvä. Tavoitteena on, että uhkaavat ilmiöt tunnistetaan ja ne kyetään paljastamaan ja estämään. Mahdollisimman moni rikos ehkäistään juurisyyt tunnistamalla. Laittoman maahantulon tilanne säilytetään Suomessa hallittuna ja toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Poliisitoimessa painotetaan poliisin toimintavalmiutta myös heikon palvelutason alueilla, ennalta estävyyttä sekä tehokasta rikostorjuntaa, erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpien rikosten osalta. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Poliisin toimintaympäristöanalyysin pohjalta tunnistettuja, turvallisuutta hei-

kentäviä ilmiöitä torjutaan priorisoidusti kohdentamalla poliisin operatiivisia resursseja ennalta estävästi.

Poliisin määrärahoihin ehdotetaan 1,3 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen liittyvään investointikokonaisuuteen.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 280 milj. euroa. Talousarvioesityksessä ehdotetaan 1,37 milj. euroa Immolan, Ivalon ja Onttolan toimitilojen vuokrakustannusten nousuun sekä EU:n yhteentoimivuus (Interoperability) -asetusten kansalliseen toimeenpanoon 0,4 milj. euroa.

Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa Suomen puolustusjärjestelmää ja eurooppalaista raja- ja merivartiostoa. Rajavartiolaitoksen toimintaan vaikuttavat merkittävimmin tilanne Venäjällä, laiton maahantulo ja terrorismi Euroopan unionin alueella, Euroopan unionin yhdennetyn rajaturvallisuusjärjestelmän ja meripolitiikan kehittyminen sekä yleinen taloudellinen tilanne. Rajavartiolaitos toimeenpanee Euroopan unionin rajaturvallisuudelle asettamat uudet velvoitteet sekä osallistuu Euroopan raja- ja merivartioviraston (Frontex) koordinoimiin yhteisiin operaatioihin EU:n ulkorajoilla ja muuhun kansainväliseen toimintaan osoittamalla niihin henkilöstöä ja kalustoa.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 87,5 milj. euroa. Talousarvioesitykseen sisältyy 3,0 milj. euron lisäys DigiFinland Oy:n pääoman palautuksena sekä 4,2 milj. euroa hätäkeskustietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät alueen pelastustoimet. Valtion talousarviosta rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja valtakunnallisista järjestelyistä huolehtiminen sekä Pelastusopiston toiminta.

Sisäministeriö jatkaa pelastustoimen uudistamista yhteistyössä pelastuslaitosten ja muiden pelastustoimen järjestelmän toimijoiden kanssa. Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta käsitellään kokonaisuutena luvussa 5.2.

Maahanmuutto

Maahanmuuttohallintoon ehdotetaan 160,4 milj. euroa. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 5,5 milj. euron lisäystä henkilöstöresurssien turvaamiseen ja työperäisen maahanmuuton edistämiseen. Erityisasiantuntijan ja kasvuyrittäjän sekä työntekijän oleskeluluvan käsittelyn nopeuttamiseksi (pikakaista) ehdotetaan 1 milj. euroa v. 2022. Muukalaispassien ja matkustusasiakirjojen siirtämiseksi UMA-järjestelmään ehdotetaan 0,2 milj. euroa esiselvityksen tekemiseen. Laadukkaat lupaprosessit tukevat maahanmuuttopolitiikan tavoitteita, ulkomaisen työvoiman saatavuutta ja ehkäisevät turvallisuusriskejä.

Lisäksi Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 7,8 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta osaajien maahanmuuton tukemista koskevan digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 5,1 mrd. euroa, joka on 221 milj. euroa (5 %) enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 144 milj. euroa aiheutuu kehyksen ulkopuolisista, pääosin monitoimihävittäjien hankintaan (HX) liittyvistä arvonlisäveromenoista. Muilta osin pääluokan menoja lisäävät lähinnä palkkausten tarkistukset ja muut hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioon sisältyvät puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuuksien menoajoitusmuutokset.

Menoja vähentävät mm. Laivue 2020 -hankinnan vuosiosuuden muutos, koronavirusepidemian ajalta maksettujen varusmiesten ruokarahojen sekä elvytystoimena palkattujen sopimussotilaiden ja muun määräaikaisen henkilöstön poistuminen.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakollinen kustannustasotarkistus. Vastaava ennakollinen 1,5 % kustannustasotarkistus on tehty ensimmäisen kerran myös momentille 27.10.19 (Monitoimihävittäjien hankinta). Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 85 %, josta materiaaliseen valmiuteen laskettavia menoja on 39 % (pl. HX ja Laivue 2020) ja kiinteitä henkilöstömenoja 28 %. Puolustuspolitiikan ja hallinnon (sisältäen arvonlisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 14 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus on 1 %.

Vuoden 2022 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnetyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 2 366 milj. euroa v. 2022 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 9 455 milj. euroa (ml. HX ja Laivue 2020).

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 1 960 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia toimintamenomäärärahoihin aiheuttavat mm. palkkausten tarkistukset, hinta- ja kustannustasotarkistukset, varusmiesten ruokarahat, hallitusohjelman mukainen henkilö- ja tehtävämäärän lisääminen sekä elvytysmäärärahoilla vuodelle 2021 palkattu määräaikainen henkilöstö.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 821 milj. euroa, joka on 37 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistusten ohella lähinnä vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioon sisältyneistä menoajoitusmuutoksista.

Monitoimihävittäjien hankintaa varten ehdotetaan määrärahoja 1,522 mrd. euroa, josta 1,5 mrd. euroa on HX 2021 -tilausvaltuuden vuoden 2022 suunniteltua maksuosuutta ja 22,5 milj. euroa ennakollista kustannustasotarkistusta varautumisena tuleviin indeksimenoihin.

Talousarvioesitys sisältää kaksi uutta tilausvaltuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan 155,5 milj. euron suuruista Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2022 -tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2022—2026. Tilausvaltuudella mm. hankitaan koulutus- ja valmiusampumatarvikkeita, kehitetään maavoimien tulenkäyttöä sekä joukkojen liikkuvuutta ja kehitetään simulaattorikoulutusympäristöä. Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 151,6 milj. euron tilausvaltuutta, jolla hankitaan lähinnä järjestelmien kunnossapitoon liittyviä huolto- ja ylläpitopalveluja sekä pitkän toimitusajan varaosia v. 2022—2027.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 64 milj. euroa, joka on 5,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin operaatioiden välisistä rahoitusmuutoksista. Suurimpina operaatioalueina säilyvät Libanon ja Irak. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 21,4 mrd. euroa, joka n. 1,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu etenkin kunnille maksettavien peruspalvelujen järjestämisen valtionosuuksien kasvusta, sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuesta sekä EU-jäsenmaksun ja eläkemaksujen kasvusta. Hallinnonalan määrärahoista kunnille maksettavien avustusten osuus on 52 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 26 %, EU-maksujen 13 %, energiaverotuen 0,5 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 1,4 %. Pääluokan määrärahoista virastojen toiminta- ja kulutusmenojen osuus on 6,5 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenot 0,8 %.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 620 milj. euroa. Menoihin sisältyy 28 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja, joihin sisältyy myös positiivisen luottotietorekisterin rakentamisen menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy 20 milj. euroa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistukseen ja 750 000 euroa rahanpesun estämiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 28 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 58 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot sekä Valtorin investointimenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta. Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 700 milj. euroa investointien painottuessa valtion tehtävien kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 120 milj. euroa. Summa sisältää Tilastokeskuksen toimintamenot 53 milj. euroa, Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 3,9 milj. euroa ja Digi- ja väestötietoviraston (DVV) toimintamenot 55 milj. euroa. Hallitus on antanut esityksen vanhemmuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ja DVV:n määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon ko. esitys, 625 000 euroa. DVV:n VAAKA-hankkeessa vuodelle 2022 sovitut tuottavuussäästövähennykset (kehyspäätös 2020—2023), 1,2 milj. euroa, siirretään vuodelle 2023. Tämän siirron osalta tehdään päivitys tuottavuuspöytäkirjaan. Tällä määrärahalla sekä 2 milj. euron lisämäärärahalla turvataan VAAKA-hankkeessa aloitettua holhoustoimen palvelujen ja muiden kriittisten palvelujen kehittämistä, joita on suunniteltu tehtävän osin uuden Kansalaisen oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla -kehittämisohjelman alla.

Sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 8 milj. euroa.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Alue- ja paikallishallinnon määrärahat koostuvat lähes pelkästään aluehallintovirastojen toimintamenoista, jotka ovat 62 milj. euroa.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdistettavan 1,5 milj. euroa lupaviranomaismenoihin vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja eläkkeisiin liittyviin menoihin ehdotetaan 5,3 mrd. euroa, joka on n. 133 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pääosin eläkkeiden volyymikasvusta ja eläkkeisiin tehtävistä indeksitarkistuksista. Lisäksi Valtiokonttorin maksamiin vahingonkorvauksiin mukaan lukien valtion matkavahinkoturvan menot ehdotetaan 39 milj. euroa.

Kuntien peruspalvelujen ja hyvinvointialueiden rahoitus

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 7,98 mrd. euroa, joka on n. 0,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Vuoden 2022 valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus on 564 milj. euroa. Johtuen siitä, että kuntataloutta on tuettu erittäin voimakkaasti v. 2020 ja koronasta aiheutuvat välittömät kustannukset kompensoidaan kunnille myös v. 2021, vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutusta ei huomioida, vaan valtionosuuteen tehdään kustannustenjaon tarkistuksen vaikutusta vastaava vähennys. Valtionosuutta korotetaan kuitenkin erillisillä 245,7 milj. euron lisäyksellä. Vuonna 2022 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 188 milj. euroa (2,5 %). Kuntien peruspalvelujen tehtävänlisäykset kompensoidaan täysimääräisesti.

Kunnille kompensoidaan valtion päättämistä veroperustemuutoksista aiheutuneet verotulojen menetykset erilliseltä momentilta, jolle ehdotetaan 2,7 mrd. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyen ehdotetaan 47 milj. euron määrärahaa hyvinvointialueiden perustamiseen ja toimintaan sekä väliaikaisten valmistelutoimielinten sekä aluevaltuuston kustannuksiin. Ict-muutoskustannuksiin ehdotetaan 175,3 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisesti tammikuun 2023 maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueille jo vuoden 2022 joulukuussa. Osuus on arviolta n. 0,9 mrd. euroa ja se ehdotetaan huomioitavaksi vuoden 2022 talousarviossa. Vuoden 2023 menot alenevat vastaavalla summalla.

Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 9 Kuntatalous. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta käsitellään kokonaisuutena luvussa 5.2.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettavien Suomen maksuosuuksien maksamiseen ehdotetaan n. 2,6 mrd. euroa, joka on 188 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Vuosi 2022 on EU:n rahoituskehyskauden 2021—2027 toinen varainhoitovuosi. Ehdotettu määräraha perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehyksen maksukaton tasosta vuodelle 2022.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahatasoksi ehdotetaan 7,4 mrd. euroa, mikä on 236 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sisältyy elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta yhteensä n. 100 milj. euroa, josta 40,5 milj. euroa on Suomen Akatemian valtuutta. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta ehdotetaan kohdistettavan 29,9 milj. euroa jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän ja siihen liittyvän digitalisaatio-ohjelman kehittämiseen, 15 milj. euroa korkeakoulujen uusiin aloituspaikkoihin sekä 14 milj. euroa kulttuurin ja luovien alojen tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen.

Veikkaus Oy:n tuotto urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen on 359,3 milj. euroa, mikä sisältää arpajaisveron alenemisen (42,4 milj. euroa). Lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan yhteensä 2,25 milj. euroa. Rahapelitoiminnan tuottojen laskuun ehdotetaan osittaista kehysvaikutteista kompensaatiota budjettivaroista yhteensä 131,4 milj. euroa. Osittaisen kompensaation vuoksi urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen suunnatut määrärahat vähenevät vuodesta 2021.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti v. 2022 14,5 milj. euroa. Tämä ns. Suomen malli tuo lisää harrastuksia lasten ja nuorten koulupäivän yhteyteen, ja tarkoituksena on, että harrastukset valitaan koulun oppilaiden toiveita noudattaen.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenoihin siirretään pääluokan sisältä 1,1 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenoihin ehdotetaan pysyvää 0,5 milj. euron lisäystä.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 885 milj. euroa, joka on n. 43 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan ehdotetaan 60 milj. euroa ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan ehdotetaan yhteensä 80 milj. euroa v. 2022, kun otetaan huomioon hallituksen tulevaisuusinvestointeihin liittyvä 30 milj. euron lisäys. Varhaiskasvatuksen kolmiportaisen tuen uudistuksen toimeenpanon tukeen ehdotetaan 8,75 milj. euroa. Vapaassa sivistystyössä maahanmuuttajien kotouttamiskoulutukseen ehdotetaan lisäystä 5 milj. euroa vuodesta 2022 alkaen.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista perusopetuksessa ja toisella asteella jatketaan. Palveluihin kohdennettavaa rahoitusta nostetaan 11,7 milj. euroon v. 2022.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen ehdotetaan 1 281 milj. euroa, joka on 89 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoa jatketaan. Uudistukseen kohdistetaan 65 milj. euroa v. 2022. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista jatketaan. Osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaan osoitetaan 10 milj. euroa v. 2022.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 70 milj. euron lisärahoitus vuodelle 2022. Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun ehdotetaan 5 milj. euroa v. 2022. Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen ehdotetaan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 43 milj. euroa v. 2022.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan n. 3 447 milj. euroa, joka on 87 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi 390,5 miljoonaa euroa, joka sisältää elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen 40,5 miljoonan euron valtuuden.

Sitran lahjoitukseen perustuen yliopistoja pääomitetaan 67 milj. eurolla v. 2022. Pääomittaminen toteutetaan yliopistojen varainhankinnan perusteella.

Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 67 milj. eurolla. Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta edistetään. Aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti asiakirjallisen aineiston digitointiin ehdotetaan Kansallisarkistolle 1,5 milj. euroa v. 2022.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 700 milj. euroa, joka on 56 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Nousun taustalla on erityisesti opintolainahyvitysmenojen kasvu.

Opintotukilain muutoksen mukaisesti koronavirustilanteen pitkittyminen huomioidaan opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa korkeakoulututkinnon suorittaneilla lainansaajilla. Opintolainahyvitysmenojen arvioidaan kasvavan joustojen vuoksi v. 2022 noin 10 milj. euroa.

Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan 584 milj. euroa, joka on n. 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmää uudistetaan ja uudistukseen kohdennetaan aiempien päätösten mukaisesti jo toteutettujen lisäysten ohella 8,5 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 lähtien. Luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomittamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 7,5 milj. euroa. Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmisteluun, suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen ehdotetaan 0,6 milj. euroa v. 2022. Taiteilija-apurahojen tasoa korotetaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että niihin kohdistetaan 0,4 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 alkaen aiemmin tehdyn 1,4 milj. euron korotuksen lisäksi. Näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen ehdotetaan 1 milj. euroa. Lisäksi yksityisen kopioinnin hyvitykseen ehdotetaan lisäystä 4 milj. euroa.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 141 milj. euroa, joka on 20 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Liikunnan ja huippu-urheilun edistämistä jatketaan v. 2022 hallitusohjelman ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon mukaisesti.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan n. 77 milj. euroa, joka on 4,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,7 mrd. euroa, jossa on vähennystä 34 milj. euroa verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat pysyvät nettomääräisesti samalla tasolla verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

EU:n uusi rahastokausi kattaa vuodet 2021—2027. Siirtymäkautta koskevien säädösten perustella siirtymäkaudella vuosina 2021—2022 jatketaan ohjelmakauden 2014—2020 toimenpiteitä rahoituskauden 2021—2027 rahoituksella. Määrärahoihin on sisällytetty myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 siirtymäkaudella 2021—2022 sisällytettävän Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) elpymisvälineen vuodelle 2022 kohdistuva rahoitus. Elpymisvälineen rahoitus on Suomessa kokonaan EU:n rahoittamaa.

Maaseudun kehittämisen määrärahat lisääntyvät 69,1 milj. eurolla 491,2 milj. euroon. Muutos johtuu pääosin tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen tarvemuutoksista sekä muutoksista

hallitusohjelmaan liittyvissä määrärahoissa. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestävällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020, jonka toimeenpanoa jatketaan v. 2022.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 110,4 milj. eurolla 1,78 mrd. euroon edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin tukiohjelmien rahoituksen ajoitukseen liittyvistä muutoksista. Luvun määrärahoin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävää ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden määrärahat lisääntyvät 3,9 milj. eurolla vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys johtuu lähinnä EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisesta rahoituksesta kahteen toimenpidekokonaisuuteen. Maankäyttösektorin toimenpiteissä kehitetään ilmastokestäviä ja luonnon monimuotoisuutta turvaavia metsänhoidon ja -käsittelyn menetelmiä. Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma tukee kestävän kehityksen tavoitteita edistäviä vesialan kasvu- ja vientikokonaisuuksia. Muut muutokset aiheutuvat pääosin muutoksista hallitusohjelmaan liittyvissä määrärahoissa.

Luonnonvaratalouden, jonka muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvara-asiat, tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Hallinnon toimilla luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalle kilpailukykyiselle liiketoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja tietovarannot

Luvun määrärahat vähenevät 0,2 milj. eurolla edellisen vuoden talousarvioon verrattuna. Kiinteistö- huoneisto- ja maastotietojärjestelmät turvaavat osaltaan omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää sekä palvelevat digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeita. Paikkatietojen yhteentoimivuudella ja kansallisella paikkatietoinfrastruktuurilla edistetään paikkatietojen hyödyntämistä koko yhteiskunnassa.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämishanketta, jossa laajennetaan huoneistotietojärjestelmän tietosisältöä tuottamaan taloyhtiölainatiedon positiivisen luottotietorekisterin tarpeisiin ja palvelemaan huoneistotietojärjestelmälle säädetyn tavoitteen mukaisesti taloyhtiöiden hallintoa, osakkaiden tietotarpeita, vaihdantaa sekä luotonantoa. Hankkeella toteutetaan samalla EU:n Suomelle antamia maakohtaisia suosituksia positiivisen luottotietorekisterin rakentamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokkaan ehdotetaan vuodelle 2022 yhteensä 3,5 mrd. euroa määrärahaa, mikä on 27 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Suurin osa vähennyksistä aiheutuu kertaluonteisten avustuserien poistumisesta.

Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 58 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 23 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 20 %.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala pyrkii toimenpiteillään luomaan nykyistä paremmat edellytykset tiedon hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalle liiketoiminnalle. Tavoitteena on käyttäjien luottamuksen vahvistaminen digitaalisiin palveluihin ja uusiin digitaalisiin liiketoimintamalleihin. Lisäksi tarkoituksena on ylläpitää ja kasvattaa tietoturvaosaamista ja riskienhallintaa.

Osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ehdotetaan 3 milj. euroa kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin ja harjoitustoimintaan.

Liikenne- ja viestintäverkkoihin ehdotetaan n. 2 mrd. euron rahoitusta, josta perusväylänpidon osuus on 1,37 mrd. euroa. Perusväylänpidossa painotetaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimia toimia sekä korjausvelan kasvun pysäyttämistä ja sen vähentämistä.

Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan 664 milj. euroa, mikä pitää sisällään uudet väylähankkeet mukaan lukien elinkaarihankkeet, uusia väyliä varten tarvittavien maa- ja vesialueiden hankinnat, liikenneväylien infra-avustukset ja yksityistieavustukset sekä avustukset kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Osana fossiilittoman liikenteen tiekartan toimenpiteitä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen kohdennetaan 4 milj. euron määräraha.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdistettavan digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen 4 milj. euroa. Lisäksi hankkeelle osoitetaan kansallista rahoitusta 4 milj. euroa.

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 807 milj. euroa. Tästä meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen käytetään 89 milj. euroa, avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 20,2 milj. euroa sekä saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen 20,4 milj. euroa. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 105,7 milj. euroa, johon sisältyy hallitusohjelman mukainen 20 milj. euron tasokorotus ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin ja fossiilittoman liikenteen tiekartan mukainen 3 milj. euron lisäys suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen avustukseen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden parantamista 15 milj. eurolla, sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen -hanketta 1,5 milj. eurolla ja hankinta- ja konversiotukea 2,5 milj. eurolla. Fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaisesti sähkö- ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen hankinta- ja konversiotuki on edellä mainittu rahoitus mukaan lukien yhteensä 6,0 milj. euroa.

Hallinnonalan virastojen ja laitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä n. 217 milj. euroa. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenoihin ehdotetaan n. 11 milj. euroa uusiin ja laajeneviin tehtäviin sekä 2 milj. euroa toiminnan turvaamiseen. Ilmatieteen laitoksen toimintamenoihin lisätään 4,8 milj. euroa suurteholaskennan uudistamista varten.

Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 556,9 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,6 mrd. euroa, joka on 247 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin koronavirustilanteen vuoksi lisätyn kertaluonteisen rahoituksen maksatusten sekä hallitusohjelman mukaisten kertaluonteisten lisäpanostusten poistumisesta. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 26 %, uudistumisen ja vähähiilisyyden 36 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 25 %, yritysten erityisrahoituksen 9 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen 4 %.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kohdentuu EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon liittyen yhteensä 315,1 milj. euroa määrärahoja ja 691,6 milj. euroa valtuutta.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 936 milj. euroa, joka on 102 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

ELY-keskusten toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 2,9 milj. euroa. Lisäys johtuu pääosin vesihuoltolaitosten valvonnasta osana kriittisiä toimialoja, jätelain muutoksesta aiheutuviin tuottajavastuun valvontaan ja raportointiin liittyviin lisätehtävistä, rahoituskauden vaihtumisen lisäresursseista sekä EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta.

Business Finlandin toimintamenoihin ehdotetaan audiovisuaalisen tuotantokannustimen myöntämiseen liittyviin tehtäviin osana hallituksen ns. tulevaisuusinvestointeja 0,5 milj. euron lisämäärärahaa.

Work in Finland -rakenteen perustamiseen työvoiman maahanmuuton edistämiseksi kohdennetaan TE-toimistojen ja Business Finlandin toimintamenoihin sekä digitalisaation kehittämisen momentille yhteensä 2,725 milj. euroa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston resursseja ehdotetaan lisättävän kartellivalvonnan sekä kilpailu- ja kuluttajapolitiikan vahvistamiseen yhteensä 0,49 milj. eurolla.

Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 3,78 milj. euroa, mikä aiheutuu yhdistysasioiden kustannusvastaavuuden alijäämän kattamisesta, kaupparekisterin maksuttoman tietopalvelun tulokompensaatiosta, korvauksesta yhtenäispatentin voimaantulosta ja säätiövalvonnan tehostamiseen liittyvistä tehtävistä. Lisäyksestä 0,75 milj. euroa kohdentuu hallitusohjelman mukaisesti harmaan talouden torjuntaan.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenoja ehdotetaan lisättävän 90 000 eurolla konfliktimineraalien valvontaan liittyviin uusiin tehtäviin. Laki konfliktimineraalien ja niiden malmien markkinoille saattamisesta tuli voimaan 1.1.2021.

Energiaviraston toimintamenoihin osoitetaan lisäystä 0,83 milj. euroa vuoden 2021 talousarvioesitykseen verrattuna. Lisäyksestä 0,2 milj. euroa aiheutuu energian alkuperäistakuuta koskevan lainsäädännön toimeenpanosta ja tietojärjestelmästä, 0,69 milj. euroa puhtaan energian paketin sähkömarkkinasäädösten täytäntöönpanoon ja tehoreserviin liittyvän hallituksen esityksen sisältämistä lisätehtävistä, sähkön ja maakaasun vähittäismyyjien ja datahubien valvonnan lisäämisestä sekä kasvaneista kirjaamotehtävistä. Sähkömarkkinadirektiivin säännösten toimeenpanoon energiaverkkojen sijaintipalveluiden rahoittamiseen ja energiaverkkojen sijaintipalveluihin ehdotetaan 0,1 milj. euroa. Lisäksi tietotuvan ja -suojan parantamiseen verkkovalvonnassa ehdotetaan 0,11 milj. euroa ja EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon 0,1 milj. euroa. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksuja on tarkoitus korottaa v. 2022, tulokertymän arvioitu nousu lakimuutoksen seurauksena on 0,92 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan keskeisten digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäuudistusten ja digitaalisten palvelujen kehittämisen rahoitus ehdotetaan koottavan uudelle Digitalisaation kehittäminen -momentille. Momentille ehdotetaan 27,08 milj. euron määrärahaa, josta 23,4 milj. euroa on elpymis- ja palautussuunnitelmaan liittyvää rahoitusta Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon, reaaliaikataloushankkeeseen ja edunsaajarekisterin uudistamiseen. Määrärahasta 2,2 milj. euroa kohdentuu yhden luukun digitaalisen lupapalvelun kehittämiseen osana Luvat ja valvonta -hankkeen toteutusta.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,305 mrd. euroa, jossa on 7 milj. euroa lisäystä vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Määrärahatasoon vaikuttaa vähentävästi koronavirustilanteen vuoksi lisätyn yritysrahoituksen maksatusten poistuminen ja lisäävästi EU:n elpymis-ja palautumissuunnitelman rahoitus.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen ehdotetaan Business Finlandille 572,5 milj. euron valtuutta, jossa on lisäystä 236,1 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys aiheutuu EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta. Lisäksi määrärahaan ehdotetaan lisäystä 9,5 milj. euroa audiovisuaalisen tuotantotuen jatkamiseen v. 2022. Kannustimen avulla pyritään houkuttelemaan ulkomaisia tuotantoyhtiöitä toteuttamaan tuotantoja Suomessa ja edistämään erityisesti kansainvälisesti rahoitettuja hankkeita. Laivanrakennuksen innovaatiotukeen ehdotetaan 15 milj. euron valtuutta.

Energiatuen valtuudeksi ehdotetaan 546 milj. euroa, jossa on lisäystä 386 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys aiheutuu EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen ehdotetusta kohdistumisesta investointeihin energia-infrastruktuureihin, uuteen energiateknologiaan, vähähiiliseen vetyyn sekä teollisuuden sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen. Uusiutuvan energian tuotantotukeen ehdotetaan 310 milj. euroa, jossa on kasvua 27 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys johtuu mm. tuulivoimatuotantomäärän päivityksestä.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdennettavaksi 13,2 milj. euroa julkiseen latausinfrastruktuuriin ja kaasutankkausverkkoon.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 923 milj. euroa, mikä on 50 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähennystä selittää pääosin koronavirustilanteen vuoksi lisätyn yritysten kehittämishankkeiden maksatusten poistuminen ja päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotukimenojen lakkaaminen.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi ehdotetaan 285 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pk-yritysten rekrytointitukikokeiluun ehdotetaan 4 milj. euron lisäystä ja palkkatuen edelleen lisäämiseen 3 milj. euroa. TE-toimistojen toimintamenoihin ehdotetaan 70 milj. euron lisäystä Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon. Rahoitus on osa EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa.

Turvetyöryhmän esitysten mukaisesti ehdotetaan 10 milj. euron lisäystä kansallisesti rahoitettaviin toimenpiteisiin. Määrärahalla tuetaan turvealan sopeutumista nopeaan rakennemuutokseen ja oikeudenmukaista siirtymää.

Osatyökykyisten työllistymistä edistämään ehdotetaan uuden erityistehtäväyhtiön perustamista. Yhtiötä varten ehdotetaan perustettavan kaksi uutta momenttia. Yhtiön osakepääomaan ehdotetaan 10 milj. euroa, joka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumissuunitelman rahoituksella. Valtionavustukseen osatyökykyisten työllistymiseen ehdotetaan 10 milj. euron määrärahaa edistämään osatyökykyisten siirtymistä työmarkkinoille. Yhtiö palkkaa osatyökykyisiä pidempikestoisiin työsuhteisiin. Yhtiölle asetetaan tavoitteeksi, että osa työntekijöistä työllistyy lopulta muun työnantajan palvelukseen avoimille työmarkkinoille.

Valtionavustukseen kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen ehdotetaan 3,19 milj. euroa, joka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumissuunitelman rahoituksella. Kannustinmallilla pyritään kytkemään matalan kynnyksen palveluita voimakkaammin sosiaali- ja terveys-palveluihin ja koulutussektoriin.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen uudelle momentille ehdotetaan 87 milj. euron määrärahaa. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella kannustetaan hiilineutraaliin tuotantoon ja energiaintensiivisten yritysten sähköistämiseen kustannuskilpailukyky huomioiden. Sähköistämistuen tuki-intensiteetti on 25 % ja tuen enimmäismäärä 150 milj. euroa vuodessa.

Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotukimenot alenevat 121 milj. eurolla, mikä johtuu määräaikaisen päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuen lakkaamisesta.

EU:n rakennerahastojen arviomäärärahaan ehdotetaan ohjelmakauden 2014—2020 osarahoitussuhteen päivityksestä ja maksatusaikataulujen muutoksesta johtuen vähennystä 67 milj. euroa sekä ohjelmakauden 2021—2027 tarkentuneisiin laskelmiin perustuen lisäystä 83 milj. euroa.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 310 milj. euroa, jossa on vähennystä 289 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys aiheutuu Suomen Malmijalostus Oy:n pääomittamiseen kertaluonteisesti varattujen määrärahojen poistumisesta. Suomen Malmijalostus Oy:n omistajaohjaus on siirretty 1.6.2021 lähtien valtioneuvoston kansliaan.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen ehdotetaan 8,5 milj. euroa.

Valtion korvauksiin kotouttamisesta ehdotetaan 154 milj. euroa, mikä on 17 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Korvaukset laskevat 22 milj. eurolla johtuen oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän laskusta. Toisaalta korvauksiin ehdotetaan yhteensä 2,2 milj. euron lisäystä johtuen pakolaiskiintiön nostamisesta 850 henkilöstä 1 050 henkilöön vuosina 2021 ja 2022. Lisäksi ehdotetaan 2,4 milj. euron lisäystä Afganistanista evakuoiduista henkilöistä maksettaviin korvauksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahatasoksi ehdotetaan 15,9 mrd. euroa, joka on vajaa 1,9 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason lasku aiheutuu pääosin vuoden 2021 talousarvion n. 1,7 mrd. euron kertaluonteisista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän koronavirustilanteesta aiheutuneista korvauksista. Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 31 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 28 %, työttömyysturvaan 16 %, sairausvakuutukseen 13 %, kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon 5 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,5—1,2 % pääluokan määrärahoista.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan 4,5 mrd. euroa, joka on 9,8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu tarvearvioiden muutoksista ja Kelan toimintakulujen lisäyksistä.

Yleisessä asumistuessa on huomioitu opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sisältyvä ehdotus korkea-asteen ja lähihoitajakoulutuksen opiskelupaikkojen lisäämisestä, joka lisää yleisen asumistuen kustannuksia 24,2 milj. eurolla.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 490,5 milj. euroa, jossa on lisäystä 9,2 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Toimintakuluissa on huomioitu eläkekulujen kasvun ja ansiotason muutoksen lisäksi etuus- ja asiointipalvelun kehittämisen kustannuksia.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan 2,6 mrd. euroa, joka on 0,3 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu työttömien ja lomautettujen määrän arvioidusta laskusta.

Työttömyysturvassa on huomioitu Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käyttöönotto 1.5.2022 alkaen. Työnhakuun ja palveluun liittyviä työttömyysturvaseuraamuksia porrastettaisiin ja käyttöön otettaisiin huomautus. Työnhakijan jättäessä työnhakuvelvoitteen uudelleen täyttämättä, hänelle asetettaisiin viisi työttömyysetuuden maksupäivää kestävä korvaukseton määräaika. Työnhakijan menettelyn toistuessa hänelle asetettaisiin 10 päivää kestävä korvaukseton määräaika.

Mallin arvioidaan lisäävän työttömyysturvamenoja voimaantulovuonna 16,7 milj. eurolla ja vuodesta 2023 lähtien 25,0 milj. eurolla. Mallin arvioidaan vahvistavan työllisyyttä 9 500 työllisellä. Työttömyysturvassa on myös huomioitu 1,5 milj. euroa korkeakoulututkintoon johtavan työvoimakoulutuksen kustannusvaikutuksena.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2019	2020	2021	2022
Työnantajat:				
Sairausvakuutus				
Kaikki työnantajat	0,77	1,34	1,53	1,33
Työttömyysvakuutus[1)]				
alempi maksu	0,50	0,45	0,50	0,50
ylempi maksu	2,05	1,70	1,90	2,05
Työeläkevakuutus				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	17,40	15,20	17,00	17,40
Vakuutetut:				
Sairausvakuutus				
Sairaushoitovakuutus				
— Sairaanhoitomaksu				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,61	1,65	1,65	1,46
Palkansaajat ja yrittäjät	0,00	0,68	0,68	0,49
Työtulovakuutus				
— Päivärahamaksu				
Palkansaajat	1,54	1,18	1,36	1,17
alle 15 128 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,77	1,33	1,36	1,31
alle 15 128 euron vuosituloista	0,23	0,15	0,19	0,14
Työttömyysvakuutus	1,50	1,25	1,40	1,54

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2019	2020	2021	2022
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	6,75	7,15	7,15	7,15
53 vuotta täyttäneet	8,25	8,65	8,65	8,65
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	24,1	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	25,6	25,6

[1)] Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2021 raja on 2 169 000 euroa ja v. 2022 2 169 000 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutukseen ehdotetaan 2,1 mrd. euroa, joka on 40 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Perhevapaauudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2022. Uudistuksen tavoitteena on parantaa vanhempien keskinäistä tasa-arvoa ja erilaisten perhemuotojen ja erilaisissa perheissä elävien lasten ja vanhempien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa yhdenmukaisilla vanhempainrahaa koskevilla säännöksillä. Vanhempainpäivärahoja maksettaisiin saman lapsen perusteella yhteensä 360 arkipäivältä eli n. 14,5 kuukauden ajalta nykyisen vajaan 13 kuukauden sijaan. Raskaana olevalle vakuutetulle maksettaisiin ennen vanhempainrahaoikeuden alkua raskausrahaa 40 arkipäivältä. Molemmilla vanhemmilla olisi oikeus käyttää puolet vanhempainrahapäivistä, mutta halutessaan voisivat luovuttaa toisen vanhemman tai puolison käytettäväksi enintään 63 vanhempainpäivärahapäivää. Vanhempainrahaa voisi käyttää haluaminaan ajankohtina siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 2 vuotta. Perhevapaauudistuksen arvioidaan lisäävän valtion menoja voimaantulovuonna 1 milj. eurolla ja vuodesta 2023 alkaen n. 9 milj. eurolla.

Kuntoutustarpeen arviointia kehitetään kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotuksen mukaisesti siten, että työkyvyn arvioinnin tarkistuspisteitä sairauspäivärahakaudella lisätään nykyisestä. Ehdotus lisää sairausvakuutuksen kustannuksia ensi vuonna arviolta 0,25 milj. eurolla ja jatkovuosina n. 0,5 milj. eurolla. Kuntien kustannukset kasvavat n. 1 milj. eurolla.

Väliaikaisia säädösmuutoksia, jotka ovat mahdollistaneet koronatutkimuksen ja –rokotteen korvaamisen sairausvakuutuksesta, ehdotetaan jatkettavan 30.6.2022 saakka. Tämän arvioidaan lisäävän sairausvakuutuksen kustannuksia yhteensä 5,9 milj. euroa. Valtion osuus kustannuksista on noin 4 milj. euroa.

Sotilasavustuksen suojaosaan ehdotetaan 0,2 milj. euron lisäystä.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,0 mrd. euroa, joka on lähes sama kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Perhe-eläkeuudistuksen arvioitu voimaantuloaika on vuoden 2022 alussa. Uudistuksessa lapsen eläkeoikeutta ehdotetaan jatkettavaksi 2 vuodella, jolloin oikeus lapseneläkkeeseen päättyisi lapsen täyttäessä 20 vuotta. Lesken eläkeoikeutta ehdotetaan rajattavaksi 10 vuoteen tai vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää 18 vuotta. Leskeneläkettä ehdotetaan maksettavaksi myös edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa asuville avopuolisoille, joilla on edunjättäjän kanssa yhteinen alaikäinen lapsi. Uudistus lisäisi valtion menoja 0,3 milj. euroa voimaantulovuonna ja 1 milj. eurolla kehyskauden lopussa.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2019	2020	2021	2022
TyEL-indeksi	2 585	2 617	2 631	2_675
KEL-indeksi	1 617	1 633	1 639	1_662
KHI-indeksi, %	1,0	0,3	1,4	1,5
Palkkakerroin	1,417	1,446	1,465	1,501

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 192,7 milj. euroa, joka on 48,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista 43,6 milj. euroa kohdentuu sotilasvammakorvauksiin, 20 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 7,7 milj. euroa rintamalisiin ja 118,2 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoiden kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 2,1 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 1,1 milj. euroa.

Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon ehdotetaan kohdennettavan 541,7 milj. euroa, missä on vähennystä edelliseen vuoteen n. 1,47 mrd. euroa. Vähennys aiheutuu pääosin vuoden 2021 talousarvion 1,6 mrd. euron kertaluonteisista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän koronavirustilanteesta aiheutuneista korvauksista.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdennettavan 125 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitoon pääsyn nopeuttamiseen. Lisäksi työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin kohdennetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta 9 milj. euroa.

Valtion rahoitus terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen on 25 milj. euroa. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen on 96 milj. euroa.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon ehdotetaan valtion rahoitusta 65,8 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen ehdotetaan 133 milj. euroa, jossa on lisäystä 5 milj. euroa. Lisäyksestä 3 milj. euroa aiheutuu toimiva kuntoutus sosiaali- ja terveydenhuollossa -hankkeesta. Tulevaisuusinvestointihankkeisiin ehdotetaan yhteensä 153 milj. euroa, joilla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen valmistelua ja palvelujen järjestämisvastuun siirtymistä. Määrärahasta 20 milj. euroa on budjetoitu lapsi- ja perhepalveluiden kehittämiseen momentille 33.03.31. Päihteitä käyttävien äitien palveluihin on varattu 3 milj. euroa momentille 33.30.63.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen ehdotetaan 33 milj. euron valtionavustus FinnHEMS Oy:lle. Määrärahan lisäys 5,17 milj. eurolla aiheutuu lentotoiminnan uudelleenjärjestelyistä.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen ehdotetaan 24,55 milj. euroa. Laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden kiireellisiin sosiaalipalveluihin on varattu 1,5 milj. euroa.

Kuntataloutta, valtionapuja kunnille sekä valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 9. Kuntatalous. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta käsitellään kokonaisuutena luvussa 5.2.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan määrärahoja 37,8 milj. euroa.

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan ehdotetaan yhteensä 135,4 milj. euroa, josta maatalousyrittäjien jaksamista tukeva Välitä viljelijästä -hankkeeseen varataan 2 milj. euron määräraha.

Laitokset ja virastot

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamenomomenteille ehdotetaan yhteensä 186 milj. euroa. Laitosten toimintamenoissa on huomioitu lisäyksinä mm. Säteilyturvakeskukselle 0,75 milj. euroa uuden toimitilan vaatimiin investointeihin, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle 1,85 milj. euroa tartuntatautien seurantajärjestelmätyöhön ja 0,6 milj. euroa asiakastietolain aiheuttamaan lisätyöhön sekä 0,2 milj. euroa sote-uudistuksen lisätehtäviin sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle 1,9 milj. euroa Soteri-rekisterin toisen vaiheen toteutukseen. Valtioneuvoston periaatepäätökseen tietoturvan ja tietosuojan parantamiseksi yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla liittyen tietoturvan ja tietosuojan parantamiseen ehdo-

tetaan yhteensä 2 htv:n ja 140 000 euron määrärahalisäystä Valviralle. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaiselle ehdotetaan 2,2 milj. euron määrärahaa.

Vankiterveydenhuollon rahoitus ehdotetaan jaettavaksi kahdelle momentille siten, että ulkoa ostettavien palvelujen ja lääkehoitojen menot budjetoitaisiin uudelle arviomäärärahamomentille 33.01.08.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 332,7 milj. euroa. Määrärahan 29,7 milj. euron vähennys aiheutuu Veikkaus Oy:n alentuneesta tuottoarviosta. Määrärahassa on huomioitu arpajaisveron alentamisen vaikutuksena 34,4 milj. euroa, taseen jakamattomien voittovarojen purkuna 50 milj. euroa ja ns. budjettirahoitteisena kompensaationa 58,5 milj. euroa.

Muuta

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa tiedonhallinnassa jatketaan mm. Kanta-palvelujen kehittämistä ja tietotuotannon uudistamista. Momentille ehdotetaan yhteensä 36,6 milj. euroa, jossa on lisäystä 6,2 milj. euroa. Lääkeasioiden tiekartan valmisteluun ehdotetaan 4,0 milj. euron määrärahaa.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 325,3 milj. euroa. Määrärahat ovat samalla tasolla kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 22 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 56 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 22 %. Lisäksi Valtion asuntorahaston varoja käytetään yhteensä 257 milj. euroa avustusten ja korkotukien maksamiseen.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Helmi-elinympäristöohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa jatketaan uhanlaisten lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseksi. Luonnonsuojelulaki uudistetaan ja ekologisia kompensaatioita selvitetään. Käynnistetään uusi luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma. Luonnonsuojelun määrärahat alenevat vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 36 milj. eurolla, mutta hallituskauden alkuun verrattava hallitusohjelman mukainen lisäys v. 2022 on yhteensä 76,3 milj. euroa sisältäen sekä pysyviä että kertaluonteisia eriä.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa jatketaan tukemalla vaikuttavien ja kustannustehokkaiden vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin, asiantuntijalaitosten sekä kuntasektorin ja järjestökentän yhteistyönä 12 milj. euron määrärahalla.

Kiertotaloudesta tehdään Suomen talouden perustaa. Valtakunnalliseen kiertotalouden edistämisohjelman toteuttamiseen ehdotetaan ympäristöministeriön hallinnonalalla 4,5 milj. euroa. Li-

säksi kiertotaloutta ja jätealaa palvelevan jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustan eli Materiaalitorin ylläpitoon ehdotetaan 200 000 euron määräraha.

Suomen hiilineutraalisuustavoite 2035 edellyttää päätöksenteolle vahvaa tietopohjaa. Ilmastolain mukaisen kansallisen ilmastopaneelin toimintaan varataan määrärahaa 750 000 euroa. Riippumaton ja monitieteinen ilmastopaneeli tuottaa raportteja, lausuntoja, koulutusmateriaaleja ja vuoropuhelua eri tahojen kanssa. Nämä kytkeytyvät esimerkiksi keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma KAISUn valmisteluun, oikeudenmukaisen siirtymän varmistamiseen, kansallisen sopeutumissuunnitelman valmisteluun ja muiden keskeisten ja ajankohtaisten ilmastopoliittisten tietotarpeiden ratkaisuun.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan peltojen kipsikäsittelyä ja ravinteiden kierrätyshanketta yhteensä 13 milj. eurolla.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi MAL-sopimuskunnille voidaan myöntää määräaikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 milj. euroa. MAL-sopimusalueilla asuntotuotantoa edistetään lisäksi kunnallistekniikan rakentamisen avustuksilla, joita myönnetään enintään 25 milj. euroa. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon kohdennetaan 1 950 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Valtion asuntorahastosta tuloutetaan talousarvioon 1 milj. euroa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 90 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Asuinrakennusten energia-avustuksiin on kohdennettu 40 milj. euroa. Korjausavustuksiin on varattu yhteensä 36,5 milj. euroa, joka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen ja josta käytetään ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 850 000 euroa. Asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen kohdennetaan valtion talousarviosta ja Valtion asuntorahastosta yhteensä 3,9 milj. euron määräraha.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan avustuksia asunto-osakeyhtiöille ja työpaikkakiinteistöille sähköautojen latausinfraverkoston laajentamiseksi. Öljystä luopumisen avustusta pientaloille sekä kunnille jatketaan ja laajennetaan seurakunnille sekä yhdistyksille, ja tarkoitukseen ehdotetaan yhteensä 33,8 milj. euron määrärahaa. Vähähiilisen rakentamisen ohjelmaa edistettäisiin ehdotuksen mukaan 3 milj. eurolla v. 2022. Rakennetun ympäristön valtakunnalliselle digitaaliselle rekisterille ja tietoalustalle ehdotetaan 3 milj. euroa.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2020—2022[1)]

Tunnus	Menolaji	v. 2020 tilinpäätös milj. €	v. 2021 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2022 esitys milj. €	Muutos 2021—2022 milj. €	%
01-14	Toimintamenot	7 079	7 114	7 432	318	4
15-17	Eläkkeet	4 857	4 893	5 008	116	2
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	789	2 263	2 343	80	4
20-28	Muut kulutusmenot	3 098	2 197	2 215	17	1
29	Arvonlisäveromenot	1 272	1 542	1 709	167	11
01-29	**Kulutusmenot**	**17 095**	**18 009**	**18 708**	**698**	**4**
30-39	Valtionavut kunnille ja kunta-yhtymille ym.	15 078	14 756	14 700	-56	-0
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	5 278	4 313	4 096	-217	-5
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	14 895	14 219	13 896	-323	-2
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansan-eläkelaitokselle	6 744	7 027	6 983	-43	-1
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 144	1 005	1 161	156	16
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	3 068	3 353	3 491	138	4
30-69	**Siirtomenot**	**46 207**	**44 673**	**44 327**	**-346**	**-1**
70-73	Kaluston hankinta	165	10	11	1	8
74-75	Talonrakennukset	25	28	32	4	14
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	23	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	500	541	554	14	3
70-79	*Reaalisijoitukset*	714	614	632	18	3
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	174	283	244	-39	-14
87-89	Muut finanssisijoitukset	1 859	835	250	-584	-70
80-89	*Lainat ja muut finanssisijoitukset*	2 033	1 118	494	-624	-56
70-89	**Sijoitusmenot**	**2 747**	**1 731**	**1 126**	**-605**	**-35**
90-92	Valtionvelan korot	891	755	507	-248	-33
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta[2)]	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	135	77	112	35	46
90-99	**Muut menot**	**1 026**	**832**	**619**	**-213**	**-26**
	Yhteensä	**67 074**	**65 245**	**64 780**	**-466**	**-1**

[1)] Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

[2)] Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede- ja innovaatiopolitiikan päätavoitteet ovat tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, julkisen tutkimuksen rakenteellinen ja toiminnallinen uudistaminen, globaalisti menestyvien innovaatioiden luominen sekä elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Tätä kautta kansantalouden tuottavuus paranee, korkean lisäarvon työpaikat lisääntyvät ja kansainvälinen kilpailukyky vahvistuu.

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Marinin hallitusohjelma sekä osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmän v. 2020 hyväksymä kansallisen t&k- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tiekartta vuoteen 2030. Toimenpiteitä tarkistettiin hallituksen puoliväliriihessä huhtikuussa 2021.

TKI-tiekartan tuella tavoitellaan korkeaan osaamiseen, sivistykseen, tutkimukseen ja innovaatioihin perustuvaa kestävää kasvua ja hyvinvointia. Siihen liittyvillä toimilla parannetaan kotimaisen tki-ympäristön globaalia vetovoimaa ja kannustetaan yrityksiä tki-investointien lisäämiseen. Kartta sisältää kolme strategista kehittämiskokonaisuutta: osaaminen, uusi kumppanuusmalli ja innovatiivinen julkinen sektori. Kumppanuusmallin tarkoituksena on luoda houkutteleva ympäristö ja kannusteet tutkimusyhteisön, elinkeinoelämän ja muiden tki-toimijoiden pitkäjänteiselle yhteistyölle. TKI-tiekartta päivitetään vuoden 2021 loppuun mennessä.

Hallituksen puoliväliriihessä nostettiin esiin monia tiede- ja innovaatiopolitiikan kannalta oleellisia kehittämiskohteita. T&k-rahoituksen tulee olla ennustettavaa, ja TKI-järjestelmää on kehitettävä tasapainoisesti. Rahoituskeinoista on tärkeää sopia laajapohjaisesti. Tässä tarkoituksessa kesäkuussa 2021 perustettiin parlamentaarinen tki-työryhmä, jonka tavoitteena on tarkastella t&k-menojen 4 prosentin bkt-osuuden saavuttamisen keinoja sekä arvioida julkisen rahoituksen lisäysten toteutusvaihtoehtoja.

Puoliväliriihessä myös päätettiin, että Business Finlandin veturiyritysohjelmaa jatketaan ja sen rahoitusta lisätään merkittävästi. Elinkeinoelämävetoista korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä vahvistetaan luomalla PPP-kumppanuusmalli. Yliopistokaupunkien kanssa solmitut sopimukset edistävät julkisen ja yksityisen rahoituksen strategista kohdentamista globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Hallituksen tavoitteena on lisäksi vahvistaa aineettomien oikeuksien hyödyntämistä ja tutkimustulosten kaupallistamista yhteistyössä yritysten ja korkeakoulujen kanssa.

Yksityisen ja julkisen sektorin t&k-investoinnit kasvoivat vuosina 2019 ja 2020. Tilastokeskuksen ennakkoarvioiden perusteella t&k-menojen suhde bruttokansantuotteeseen (t&k-intensiteetti) oli 2,79 % v. 2019 ja 2,94 % v. 2020. Vuoden 2020 luvun osalta on myös otettava huomioon, että siinä ei ole täysin huomioitu tietojenkeruuhetkestä johtuen pandemiasta aiheutunutta bkt:n laskua ja kriisin torjumiseksi tehtyjä kertaluonteisia yritysten t&k-tukitoimia.

Ennakkotietojen mukaan v. 2020 valtion t&k-rahoituksen intensiteetti oli 0,97 %, kun v. 2019 se oli 0,84 %. Nousun taustalla on erityisesti koronakriisin aikana tehdyt kertaluonteiset lisäpanostukset. Varsinaisen talousarvion mukaan valtion t&k-rahoituksen intensiteetti v. 2021 on 0,97 %. Intensiteettiä nostavat vuoden 2021 lisätalousarvioissa tehdyt lisäpanostukset ja Business Finlandin n. 200 milj. euron valtuussiirrot vuodelta 2020.

Vuonna 2021 otettiin käyttöön yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan ylimääräinen verovähennys vuosille 2021—2025. Vuoden 2022 budjettiriihessä lisävähennyksen määrää kasvatettiin ja sen määräaikaa pidennettiin vuoteen 2027. Tutkimusyhteistyön lisävähennyksen vuositason verotuottovaikutuksen kokonaismääräksi arvioidaan n. -19 milj. euroa vuosina 2022—2027.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta suunnataan merkittävästi t&k-toimintaan vuosina 2021—2023. Osana tätä kokonaisuutta vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa Business Finlandin avustusvaltuuksia lisättiin 86 milj. eurolla ja Suomen Akatemialle osoitettiin yhteensä 45 milj. euron lisävaltuus. Vuodelle 2022 elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyy Business Finlandin avustusvaltuus 234 milj. euroa ja Suomen Akatemialle 40,5 milj. euron valtuus. Alustavan arvion mukaan Business Finlandin lisävaltuuksista n. 75 % kohdistuu t&k-toimintaan.

Hallitus esittää, että valtion t&k-rahoitusvolyymi v. 2022 on n. 2,4 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 146 milj. euron laskua verrattuna vuodelle 2021 budjetoituun kokonaissummaan. Vuoden 2021 volyymia nostaa kertaluonteinen, koronatilanteeseen liittynyt n. 200 milj. euron Business Finlandin lainavaltuussiirto vuodelta 2020 vuodelle 2021.

Kansainvälisten osaajien pitämiseen ja vetovoimatyöhön panostetaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistämislinjauksia (2017—2025). Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta julkaistiin syksyllä 2021.

Suomalaisen tutkimus- ja tiedeyhteisön kansainvälistä kilpailukykyä ja vetovoimaa vahvistetaan panostamalla tutkimusympäristöihin ja tutkimusinfrastruktuureihin. Kansallisten tutkimusinfrastruktuurien tiekartta vuosille 2021—2024 valmistui vuoden 2020 lopussa.

Julkisen tiedon avoimuudesta tulee tietopolitiikan keskeinen periaate. Julkiselle hallinnolle ja julkisille yrityksille luodaan toimintamalli julkisten tietojen jakamiseen entistä systemaattisemmin. Vuonna 2021 Suomessa aloitetaan yhden eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC-yhteisyrityksen supertietokoneen käyttöönotto.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä sidosryhmien kanssa laatiman Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -vision toimeenpanoa jatketaan. Vision tavoitteena on nostaa koulutustasoa, lisätä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia korkeakouluissa ja nostaa t&k-intensiteettiä.

Ministeriöiden välistä yhteistyötä jatketaan terveysalan kasvustrategian toteuttamiseksi ja tutkimus- ja innovaatioekosysteemin vahvistamiseksi. Alan kansallisten osaamiskeskusten perustamista ja toiminnan käynnistymistä vauhditetaan.

Innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä palveluja kehitetään. Samalla edistetään referenssimarkkinoiden kehittymistä. Innovatiivisten hankintojen osuus julkisista hankinnoista pyritään nostamaan 10 prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä.

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa[1)]

	2021 TA+LTA3[2)]	2022 esitys	2021—2022 muutos	2021—2022 muutos, %
Yliopistot[3)]	724	730	6	1
Ammattikorkeakoulut	81	82	1	1
Valtion tutkimuslaitokset	211	208	-3	-1
— josta VTT[4)]	96	90	-6	-6
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	1 016	1 020	4	0
Suomen Akatemia	494	481	-13	-3
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Business Finland	1 024	868	-156	-15
— josta t&k-rahoitus[5)]	809	669	-140	-17
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	1 518	1 349	-169	-11
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta	11	9	-2	-14
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan	25	25	0	0
Yhteensä	2 570	2 403	-167	-6
— vain t&k-rahoitus, yhteensä	2 355	2 204	-151	-6
— muut t&k-rahoituserät	180	185	5	3
Arvio valtion koko t&k-rahoituksesta	2 535	2 389	-146	-6
Arvio valtion t&k-rahoitusintensiteetistä	1,02 %	0,92 %		

1) Metodologisista ja muista muutoksista sekä korona-ajan rahoituksen käyttöön liittyvistä epätarkkuuksista johtuen vuosien 2021 ja 2022 t&k-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

2) Luvut sisältävät vuoden 2021 kolmannen lisätalousarvion valtuudet (ml. RRF).

3) T&k-rahoituksen kehityksen vertailukelpoisuuden parantamiseksi yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonlisäverokompensaatiota. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2022 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Tämä parantaa rinnakkaisten vuosien tietojen verrattavuutta ja yhtenevyyttä Tilastokeskuksen t&k-budjettianalyysin tietoihin.

4) VTT:n t&k-rahoitus on arvio, joka perustuu talousarvioesitystietojen ohella Tilastokeskuksen aineistoihin. Luku tarkentuu Tilastokeskuksen budjettianalyysissä helmikuussa 2022.

5) Business Finlandin rahoituksesta huomattava osuus kohdistuu muuhunkin kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään t&k-toimintaan.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestävälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitetaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n rakennerahastojen toiminta Suomessa ja rakennerahastovarat vuoden 2022 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Suomen rakennerahasto-ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukyvyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa.

Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden kokemusten vaihtoa, yhteistyötä ja verkostojen syntymistä.

Ohjelmakaudelle 2021—2027 laaditun alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tavoitteena on elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien ja naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineestä rahoitettavien Interreg-ulkorajaohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumis-

ta. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan Unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2022 yhteensä 220 milj. euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakausilta 2014—2020 ja 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta, Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta sekä Vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta saatavat tulot.

Vuodelle 2022 ehdotetaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 609,4 milj. euroa. Lisäksi v. 2021 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2014—2020 myöntämisvaltuuksista voisi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2022.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 386,7
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	867,8
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	616,9
Interreg-ohjelmat	51,0
Interreg-ulkorajaohjelmat	70,0
Yhteensä	2 992,4

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma - Agenda 2030 - asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Pääministeri Marinin hallitusohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi” tavoitteena on luoda Suomesta so-siaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävän kehityksen yhteiskunta vuoteen 2030 mennessä.

Kuten neljään edelliseen talousarvioesitykseen, myös vuoden 2022 talousarvioesitykseen sisältyy hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraali Suomi ja talousarvioesityksen määrärahat

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastosopimukseen. Pääministeri Marinin hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi on hiilineutraali v. 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen on mahdollista vain, jos ilmaston lämpeneminen ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään.

Vuoden 2022 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu talousarvioesitykseen sisältyvät määrärahat, jotka edistävät hallituksen hiilineutraaliuden tavoitetta. Tunnistetuilla määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisellä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävää taloudellista kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävän käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseosetanoli) ja vähentäisi liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on ryhmitelty hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien perusteella. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

Merkittävä osa Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta kohdistuu vuodelle 2022 ja on huomioitu talousarvioesityksessä sekä alla olevassa taulukossa. Hallitus on linjannut,

että elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta käytetään 50 % vihreän siirtymän edistämiseen (katso myös luku 5.2 yleisperusteluissa).

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2021 budjetoitu	2022 esitys
3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	722	849
3.2 Suomi kokoaan suurempi maailmalla	371	277
3.4 Elinvoimainen Suomi	242	264
3.4.1 Liikenneverkon kehittäminen ja ylläpitäminen	306	253
3.4.2 Maatalous	586	616
Yhteensä	2 227	2 259

Vuoden 2022 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,3 mrd. eurolla. Tämä on arviolta 32 milj. euroa enemmän kuin mitä vuoden 2021 talousarviossa on budjetoitu vastaaviin toimiin. Määrärahan kasvu edelliseen vuoteen verrattuna aiheutuu pitkälti Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta.

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden osalta määrärahat kasvavat 127 milj. eurolla vuodesta 2021, mikä johtuu energiatukeen kohdistettavien määrärahojen kasvusta. Elpymis- ja palautumissuunnitelman kautta kohdennetaan merkittävää rahoitusta energiatukeen mm. energiainfrastruktuuri-investointeihin sekä uusiin energiateknologia investointeihin. Hiilineutraaliutta edistäviin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan arvioidaan käytettävän selvästi aiempaa enemmän, mikä nostaa Elinvoimainen Suomi -kokonaisuuden määrärahoja 21 milj. eurolla.

Suomi kokoaan suurempi maailmalla -kokonaisuuden määrärahat alenevat 94 milj. eurolla vuoteen 2021 verrattuna, mikä aiheutuu kehitysyhteistyömäärärahojen vähenemisestä mm. hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien päättyessä. Liikenneverkon kehittämiseen ja ylläpitämiseen kohdennettavat määrärahat pienenevät 53 milj. eurolla vuodesta 2021, mikä selittyy etenkin länsimetroon ja raidehankkeisiin liittyvien valtionavustusten poistumisella ja ajoituksella. Maatalouden osalta kestävää kehitystä edistävien määrärahojen arvioidaan nousevan n. 30milj. eurolla vuodesta 2021, mikä aiheutuu maaseudun kehittämisohjelman maksatusten kasvusta sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikan määrärahojen kasvusta.

Määrärahoihin sisältyy myös tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on etenkin maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen sisältyvillä määrärahoilla on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvaukset. Tämän lisäksi liikennesektorilla on sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitalliseksi.

Verotus ja hiilineutraali Suomi

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone-, voimalaitos- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energiatuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaarenaikaisten hiilidioksidipäästöjen mukaan. Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen hankinnan ja omistamisen kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa liittämään juomapakkaukset kierrätysjärjestelmään. Myös jätevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallituskaudella valmistellaan kestävän kehityksen verouudistus, jonka tavoitteena on edistää siirtymistä kohti hiilineutraaliutta. Kestävän kehityksen verouudistus koostuu energiaverotuksen uudistuksesta, liikenteen verotuksen uudistuksesta, kiertotalouden edistämisestä sekä päästöperusteisen kulutusveron selvittämisestä. Energiaverotuksen uudistus on sisältänyt lukuisia pääosin jo toteutettuja toimia, minkä lisäksi syksyn 2021 aikana laaditaan energiaverotuksen tiekartta. Liikenteen verotuksen uudistamista selvittävä työryhmä julkaisi raporttinsa 18.5.2021.

Talousarvioesityksen sisältämiä muutoksia ympäristöveroihin v. 2022 ovat parafiinisen dieselin verotuen ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentäminen, liikenteessä käytettävän biokaasun verottomuuden poistaminen, kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavien lämpöpumppujen, konesalien ja sähkökattiloiden, kiinteistökohtaisten teollisen mittaluokan lämpöpumppujen, energiatehokkuus- ja energian hyödyntämiskriteerit täyttävien konesalien, geotermisten lämpölaitosten kiertovesipumppujen, ja kierrätysteollisuuden siirtäminen alennetun sähköverokannan piiriin. Lisäksi turpeen veroton käyttö laajennetaan koskemaan kaikkia laitoksia ja verottoman käytön ylärajaa kasvatetaan sekä kalankasvatus sisällytetään maatalouden energiaveronpalautuksen piiriin. Täyssähköautot vapautetaan autoverosta ja sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa korotetaan niin, että se ei koske aiemmin käyttöön otettuja ajoneuvoja. Ympäristöveromuutosten lisäksi kotitalousvähennystä korotetaan öljylämmityksen luopumisen osalta määräaikaisesti lämmitystapamuutosten tukemiseksi ja nollapäästöisten työsuhdeautojen määräaikaista verotukea laajennetaan vähäpäästöisiin autoihin.

Vaikka energia-, liikenne- ja muita ympäristöveroja voidaan pitää kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä niiden ympäristöohjausta heikentäviä yksittäisiä verotusrakenteita. Lisäksi ympäristölle haitallisia rakenteita voi olla myös muussa verotuksessa.

Verotukseen sisältyviä poikkeamia voidaan tarkastella verotukien raportoinnin avulla. Verotukilaskennan perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiovarainministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet).

Verotuksen ympäristöohjaus talousarvioesityksessä

Verotuet kuvaavat verotuksen rakenteeseen monista syistä tehtyjä poikkeamia, eivätkä ne sellaisenaan sovellu ympäristölle haitallisten tukien tarkasteluun. Ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso. Myös verolajin normiverojärjestelmä itsessään saattaa sisältää huomattavasti merkittävämpiä ympäristön kannalta epäedulliseen kulutukseen kannustavia piirteitä tai rakenteita. Toisaalta ympäristöveroissakaan sinänsä ympäristöperusteinen normiverojärjestelmä ei edusta aina ympäristönäkökulmasta optimaalista rakennetta. Ympäristöverotuksessa sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristyksiä on mahdollista tai perusteltua tehdä esim. päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden, mikä saattaa johtaa vastaavalla verotuksen kiristämisellä ympäristönäkökulmasta parempaan lopputulemaan.

Ympäristöohjauksen tason ja muutosten kuvaaminen eri verolajeissa on vaikeaa. Energiaverotus on keskeinen osa ympäristöverotusta, vaikka myös muissa verolajeissa voisi olla tarpeen arvioida verorakenteen ympäristövaikutuksia. Seuraavassa taulukossa esitetään fossiilisten polttoaineiden efektiivinen energiaverorasitus sisältäen verottomuudet, veronalennukset ja -palautukset sekä päästökaupan kanssa yhteenlaskettu päästöohjaus (euroina hiilidioksiditonnilta) eri polttoainekäytöissä. Lisäksi kuvataan talousarvioesitykseen liittyvien energiaveroveromuutosten aiheuttamat muutokset niihin. Vastaava esitystapa on jo käytössä OECD:ssa ja joissain EU:n jäsenvaltioissa. Päästöoikeuden hinta ja polttoaineiden kulutus on vakioitu niin, että ero vuosien välillä syntyy päätösperusteisista veromuutoksista. Kuten taulukosta huomataan, vuoden 2022 talousarvio sisältää muutoksia energiaintensiivisten yritysten, dieselin ja turpeen päästöohjaukseen. Kokonaisuutena energiaverotuksen päästöohjaus ei merkittävästi muutu. Parafiinisen dieselöljyn verotuen pienentäminen lisää hieman päästöohjausta liikenteessä ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen supistaminen lisää energiaintensiivisten yritysten päästöohjausta. Turpeen verottoman käytön laajentaminen koskemaan kaikkia laitoksia ja ylärajan kasvattaminen johtaa päästöohjauksen heikkenemiseen päästökaupan ulkopuolella.

Polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

			2022	2022	2022	2021
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2019	Efektiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Liikenne ja työkoneet yhteensä		**37 %**	**217**	**2**	**219**	**216**
Moottoribensiini	Ei-PK	11 %	323		323	323
Diesel[1)]	Ei-PK	18 %	220		220	214
Maakaasu ja raideliikenteen polttoöljy	Ei-PK	0 %	107		107	107
Työkoneet pl. maatalous	Ei-PK	4 %	105		105	105
Maatalouden työkoneet	Ei-PK	2 %	66		66	66
Kaupallinen lentoliikenne (kotimainen)	PK	1 %	0	55	55	55
Kaupallinen vesiliikenne (kotimainen)	Ei-PK	1 %	0		0	0

Polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2019	2022 Efektiivinen verotaso €/tCO2	2022 PK-hinta €/tCO2	2022 Yhteensä €/tCO2	2021 Yhteensä €/tCO2
Energiantuotanto ja rakennusten lämmitys yhteensä		**63 %**	**26**	**44**	**71**	**70**
Erillinen lämmöntuotanto[2)]	PK	1 %	104	55	159	159
Erillinen lämmöntuotanto[2)]	Ei-PK	7 %	106		106	106
Yhdistetty tuotanto, lämmön osuus[2)]	PK	9 %	65	55	120	120
Energiaintensiiviset yritykset[2)]	PK	3 %	34	55	89	86
Energiaintensiiviset yritykset[2)]	Ei-PK	0 %	70		70	63
Maatalouden polttoöljy lämmitykseen	Ei-PK	1 %	65		65	65
Turve[3)]	PK	8 %	6	55	61	61
Turve[3)]	Ei-PK	2 %	9		9	10
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym.	PK	31 %	0	55	55	55
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym.	Ei-PK	2 %	0		0	0
Yhteensä		**100 %**	**96**	**29**	**124**	**123**

[1)] Dieselin alennetun verokannan osalta on huomioitava henkilöautoilta kannettava käyttövoimavero.

[2)] Ei sisällä turvetta.

[3)] Sisältää erillisen lämmöntuotannon, yhdistetyn tuotannon ja energiaintensiivisten yritysten palautuksen.

Sähköveron osalta alla olevassa taulukossa kuvataan sähkön kulutuksen jakautuminen verotasoittain ja talousarvioesityksen muutokset vuodelle 2022.

Sähkön kulutukseen kohdistuva energiaverotus

	Osuus sähkön kulutuksesta	Verotaso 2022	Verotaso 2021
	%	€/MWh	€/MWh
Kotitaloudet, palvelut, tieliikenne	49,1 %	22,53	22,53
Teollisuus, kaivostoiminta, maatalous, suuret konesalit	49,1 %	0,63	0,63
Kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat, teollisen mittaluokan lämpöpumput jne.	0,6 %	0,63	22,53
Kierrätysteollisuus	0,1 %	0,63	22,53
Raideliikenne	1,1 %	0	0
Yhteensä	**100 %**	**11,37**	**11,54**

Eri käyttökohteiden osuudet polttoaineiden päästöistä ovat suuntaa-antavia, sillä verotuksen ja päästökaupan päällekkäisyydestä ei ole tällä hetkellä olemassa tarkkaa tilastotietoa. Molempien taulukoiden luvut perustuvat valtiovarainministeriön vero-osaston arvioon ja niiden sisältämiä oletuksia on avattu tarkemmin valtiovarainministeriön internet-sivuilla www.vm.fi/energiaverotus.

Yksittäisiä verotukia ja niiden määriä kuvataan tarkemmin talousarvioesityksen tulomomenteilla.

7. Lapsibudjetointi

Talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu

Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaan hallitus sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta. Valtioneuvoston kanslia asetti lapsibudjetointia koskevan työryhmän ajalle 28.12.2020—31.5.2021. Työryhmä valmisteli toimeksiantonsa mukaisesti esityksen siitä, miten lapsistrategian lapsibudjetointia koskeva osio otetaan käyttöön valtion talousarvioesityksissä. Valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva pilotointi perustuu edellä mainittuun työryhmän ehdotukseen ja rajauksiin sekä linjauksiin. Yhteenvetotarkastelu keskittyy lapsi-ikäluokkaan (alle 18-vuotiaat), joka on linjassa myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen lapsi-ikäluokan määritelmän kanssa.

Työryhmän linjauksen mukaisesti lapsibudjetointia koskevassa yhteenvetotarkastelussa huomioidaan lapsi-ikäluokkaan suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset) joilla rahoitettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin yhteenvetotarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat ja heille osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot sekä menot, jotka selkeästi kohdistuvat perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Tiettyjen palveluiden osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä. Tarkasteluun ei sisällytetä lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahatasoon liittyviä johtopäätöksiä.

Valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Merkittävä osa lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista ohjautuu kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyviä tulonsiirtoa.

Vuoden 2022 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä n. 7 mrd. euroa. Näistä hieman alle 2,7 mrd. euroa on laskennallisesti arvioitu olevan lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa peruspalvelujen valtionosuutta. Ikäluokkakohtaisen määrärahatason ja sen muutosten lisäksi lapsi-ikäluokkaan kohdistuu painopistealueita, joihin on kohdennettu erillisrahoitusta. Niistä keskeisin on yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemiseen kohdennettu rahoitus. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä mainittujen toimien eril-

lisrahoituksen määrä on n. 378 milj. euroa. Tämä rahoitus sisältyy edellä kuvattuun määrärahatarkasteluun (n. 7 mrd. euroa).

Talousarvion lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvat määrärahat

Valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan (alle 18-vuotiaiden) palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Lisäksi osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyviä tulonsiirtoa.

Lapsi-ikäluokan palveluiden ja etuuksien valtion rahoituksesta huomattava osa määräytyy muiden kuin ikäluokkakohtaisten tekijöiden perusteella. Siitä johtuen alla olevassa taulukossa esitetyt määrärahat perustuvat osittain arvioihin mm. rahoitettavan palvelun tai etuuden ikäluokkakohtaisen osallistujamäärän tai palvelun kohderyhmän perusteella. On hyvä huomata, että kokonais-lukuja koskevan tarkastelun rinnalla on syytä nostaa esiin yksilökohtainen (euroa/lapsi) tarkastelu lapsibudjetoinnin oikean tulkinnan varmistamiseksi. Tämä on tärkeää, koska lapsi-ikäluokan osuus väestöstä on jatkuvasti pienemässä, eikä kokonaislukuihin keskitty-minen siten mahdollista asianmukaista ajallista vertailua.

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (1 000 euroa)

Luku tai momentti	Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2020	TA 2021	TAE 2022	Muutos 2021—2022
		1. Lakisääteiset määrärahat				
28.90.30	VM	Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (0—18-vuotiaiden laskennallinen osuus)	2 412 946	2 596 321	2 655 432	59 111
29.10.30, 29.20.30, 29.20.35, 29.70.55, 29.70.59, 29.80.34, 29.91.52	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	978 910	981 819	1 082 797	100 978
33.10.50, 33.10.54, 33.10.57, 33.20.52, 33.30.60, 33.40.60, 33.60.52	STM	Sosiaaliturvaetuuksien valtionosuudet	2 764 573	2 848 147	2 867 442	19 295
33.60.52	STM	Turvakotitoiminta	22 550	25 550	24 550	-1 000
32.50.30	TEM	Kuntien kotoutumiskorvaukset, lapsi-ikäryhmä	59 000	63 000	57 000	-6 000

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (1 000 euroa)

Luku tai momentti	Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2020	TA 2021	TAE 2022	Muutos 2021—2022
32.30.51	TEM	Alle 18-v. työvoimapalveluihin osallistuvat	1 000	1 000	1 000	0
24.01.01	UM	Päivähoito- ja koulutus-korvaukset ulkomaan edustuksessa	6 550	7 100	7 700	600
		Lakisääteinen rahoitus, yhteensä	6 222 979	6 497 387	6 671 371	173 984
		2. Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus				
29.10.30, 29.80.52	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi: Koululaisten kerhotoiminta, lasten kulttuuri, taiteen opetus-järjestöt	7 875	22 810	20 549	-2 261
33.90.50	STM	Stea avustukset	124 000	124 000	120 000	-4 000
		Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	131 875	146 810	140 549	-6 261
		Lapsi-ikäluokan (0—18 v.) laki-sääteinen ja vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	6 354 854	6 644 197	6 811 920	167 723
		3. Muu harkinnanvarainen rahoitus				
		Hallitusohjelmahankkeet				
29.10, 29.20, 29.80, 29.90, 29.91, 28.90.30, 29.10.20, 29.20.30	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	85 000	137 000	185 000	48 000
33.03.31, 33.60.31, 33.60.31	STM	Sosiaali- ja terveystoimi	13 600	28 800	24 800	-4 000
		Muut hankkeet				
29.80, 29.90, 28.91	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	9 344	10 344	10 344	0
33.03.63	STM	Sosiaali- ja terveystoimi	4 700	4 500	3 000	-1 500
		Muu lapsi-ikäluokkaan kohdistuva harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	112 644	180 644	223 144	42 500
		KAIKKI YHTEENSÄ	6 467 498	6 824 841	7 035 064	210 223
		Arvio euroa/lapsi[1)]	6 210	6 625	6 755	129

[1)] Suomen viralliset tilastot: Väestörakenne v. 2020 ja v. 2021 ja väestöennuste v. 2022

Lakisääteiseen ja vakiintuneeseen harkinnanvaraiseen rahoitukseen sisältyvä lapsi-ikäluokan valtion rahoitus koostuu palveluista ja tulonsiirroista. Keskeisimpiä palveluita ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut, joiden valtion rahoitus on osana kuntien peruspalveluiden valtionosuutta valtionvarainministeriön pääluokassa. Lisäksi osa perusopetuksen rahoituksesta on sellaisen toiminnan rahoitukseen, jota ei ole mahdollista kohdistaa asukaskohtaisen rahoituksen mukaisesti, ja tämä sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan. Sellaisia ovat mm. vammaisten perusopetuksen, perusopetuksen lisäopetuksen ja valmistavan opetuksen rahoitus. Toisen asteen koulutuksen rahoituksesta arvio lapsi-ikäluokan osuudesta on 36 %. Kulttuurin ja nuorisotyön keskeisimpiä lapsiin kohdistuvia palveluita ovat kuntien nuorisotoimen ja taiteen perusopetuksen valtionosuudet sekä lastenkulttuurin avustukset.

Keskeisimpiä lapsi-ikäluokan tulonsiirtoja ovat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisältyvät lapsilisät, asumistuet ja työttömyysturvan lapsikorotukset sekä toimeentulotuki. Lapsi-ikäluokan harkinnanvaraisesta rahoituksesta suurimpia osia ovat hallitusohjelman mukainen varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen laatu- ja tasa-arvohankkeiden rahoitus sekä sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (Stea) avustukset lapsiin ja nuoriin keskittyneille järjestöille ja hankkeille. Lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen sisältyvät lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet ja lapsistrategian valmistelu.

Pienemmässä määrin suoraan lapsiin kohdistuvia menoja on myös työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (kotouttamiskorvaukset) sekä ulkoministeriön pääluokassa (mm. kehitysyhteistyö). Kunnille korvataan sekä laskennallisten että todellisten kustannusten perusteella kustannuksia kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin kuuluvien lasten vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista arvioidaan lapsia olevan 20 % ja kiintiöpakolaisista 50 %. Kunnille maksetaan laskennallista korvausta alle 7-vuotiaasta lapsesta 6 845 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneestä lapsesta 2 300 euroa vuodessa. Lisäksi todellisten kustannusten mukaan korvataan mm. sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (ml. lastensuojelu) sekä ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten hoivan ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Kehitysyhteistyön yksi pääkohderyhmistä on lapset ja nuoret. Suoraan lapsiin kohdistuvan kehitysyhteistyön osuus varsinaisista kehitysyhteistyön määrärahoista arvioidaan olevan hieman yli 20 %, jonka lisäksi merkittävä osa rahoituksesta kohdistuu nuoriin. Kehitysyhteistyön keskeisenä välillisenä tuloksena lasten asema kohentuu kotitalouksissa ja yhteiskunnissa.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet osana lapsibudjetointia

Merkittävä osa lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista ohjautuu kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (momentti 28.90.30) on v. 2022 kokonaisuudessaan noin 8,0 mrd. euroa, joka on lähes 300 milj. euroa enemmän suhteessa vuoden 2021 talousarvioon. Vertailussa edellisvuoteen tulee kuitenkin huomioida, että v. 2021 peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin kertaluonteinen 300 milj. euron lisäys. Vuonna 2022 valtionosuuden tasoa nostaa ennen kaikkea hallituksen kevään vuoden 2021 kehysriihessä päättämä 246 milj. euron erillinen valtionosuuden korotus sekä vuoden 2022 indeksikorotus, joka lisää valtionosuuksia n. 188 milj. eurolla. Lisäksi tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuksia hieman yli 100 milj. eurolla. Valtionosuudesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu lapsibudjetoinnin yhteydessä kohdistuvan v. 2022 hieman alle 2,7 mrd. euroa. Arvio perustuu alle 18-vuotiaiden ikäryhmien

osuuteen laskennallisista valtionosuuksista sekä siitä johdettuun olettamaan, että myös valtionosuuden lisäosista, määräaikaisista ja pysyvistä lisäyksistä ja vähennyksistä sekä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta lapsiin ja nuoriin kohdistuisi sama osuus.

Vuonna 2022 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on n. 33,3 %. Vuonna 2021 vastaava osuus oli 33,7 %. Näin ollen lasten ja nuorten ikäryhmien painoarvo laskennallisen valtionosuuden määräytymisen perusteena on pienentynyt noin 0,5 prosenttiyksikköä. Muutosta selittää lasten ja nuoren ikäluokkien pieneneminen samanaikaisesti, kun aikuisikäluokkien ja erityisesti yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa. Muutosta selittää myös se, että päätetyt valtionosuuden lisäykset painottuvat enemmän aikuisikäluokkiin. On kuitenkin huomioitava, että valtionosuuden laskennassa käytettyjen alle 18-vuotiaiden ikäryhmien perushinnat ovat nousseet vuodesta 2021. Tätä selittää ennen kaikkea kuntien ja valtion välinen vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistus, joka nostaa valtionosuuden laskennallisia kustannuksia merkittävästi. Vuoden 2022 valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta kuitenkaan huomioon kuntien peruspalvelujen valtionosuuden tasossa, vaan valtionosuuteen tehdään sitä vastaava vähennys (ks. myös luku 9.). Kustannustenjaon tarkistuksen lisäksi alle 18-vuotiaiden ikäryhmien laskennallisia kustannuksia nostavat myös mm. hallitusohjelman mukaiset lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus (sosiaalityöntekijät) sekä varhaiskasvatuksen tukea, oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamista ja oppivelvollisuuden laajentamista koskevat toimenpiteet.

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

	TA 2020	TA 2021	TAE 2022	Muutos 2021—2022
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:				
Ikä 0—5 (euroa/asukas)	8 511,95	8 761,95	9 713,40	951,45
Ikä 6 (euroa/asukas)	9 043,62	9 284,90	10 305,81	1 020,91
Ikä 7—12 (euroa/asukas)	7 573,36	7 759,16	8 595,97	836,81
Ikä 13—15 (euroa/asukas)	12 981,41	13 287,99	14 733,62	1 445,63
Ikä 16—18 (euroa/asukas)	4 139,31	4 258,71	4 728,33	469,62
Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—18-vuotiaiden määrä (lkm)	1 111 484	1 101 773	1 093 799	-7 974
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset kustannukset yhteensä, 1 000 euroa	9 177 014	9 343 240	10 277 732	934 492
Valtionosuuden laskennalliset kustannukset yhteensä, 1 000 euroa	26 904 711	27 701 152	30 903 655	3 202 503
Lapsi-ikäluokkien osuus laskennallisista kustannuksista (%)	34,11 %	33,73 %	33,26 %	-0,47 %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä, 1 000 euroa	7 074 155	7 697 660	7 984 500	286 840
Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus valtionosuudesta, 1 000 euroa	2 412 946	2 596 321	2 655 432	59 111

Verotus lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta

Verotus perustuu tuloihin, varallisuuteen ja kulutukseen ja kohdistuu lähtökohtaisesti samalla tavalla kaiken ikäisiin. Suomessa on käytössä erillisverotus, eli jokaista verotetaan omien tulojensa ja varallisuutensa perusteella, eikä esimerkiksi siviilisäädyllä tai perheen koolla pääsääntöisesti ole merkitystä. Suomen verojärjestelmässä lapsia ja lapsiperheitä tukevia elementtejä ovat lähinnä lapsiperheille kohdistuvat verotuet. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita.

Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan v. 2019 alaikäiset maksoivat tuloveroja n. 16,4 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 % kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista n. 60 % oli pääomatuloveroa. Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta. Valtiovarainministeriön arvion mukaan lapsiperheet maksoivat v. 2019 n. 34,4 % tuloveroista.

Suomen verojärjestelmä perustuu laajaan tulokäsitteeseen, jonka mukaan kaikki tulo on lähtökohtaisesti veronalaista. Verovapaus on poikkeus verotuksen normijärjestelmästä, joten siitä muodostuu verotukea[1)]. Ainoa suoraan lapsi-ikäluokkaan kohdistuva verotuki on perintö- ja lahjaverotuksen alaikäisyysvähennys. Erityisesti lapsiperheisiin kohdistuvia verotukia tuloverotuksessa ovat mm. lapsilisien, elatusavun, elatustuen, adoptiotuen ja eläkkeensaajan lapsikorotuksen verovapaus, sekä alijäämähyvityksen lapsikorotus ja elatusvelvollisuusvähennys. Myös arvonlisäverojärjestelmässä lähtökohtaisesti kaikki liiketoiminnan muodossa harjoitettu hyödykemyynti on veronalaista. Varhaiskasvatuspalvelut, sosiaalihuollon palvelut, yleissivistävä ja ammatillinen opetus sekä valtion tukema taiteen perusopetus ovat lähtökohtaisesti vapaita arvonlisäverosta[2)]. Tästä verovapaudesta muodostuva tuki kohdistuu lapsiin niiltä osin kuin näiden palvelujen käyttäjinä ovat lapset. Valmisteverotuksessa lapsiperheille kohdistuva verotuki on äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekä lastenruokien vapautus virvoitusjuomaverosta.

Verotukien määritelmiin ja laskentaan liittyvistä rajoituksista johtuen ne eivät sellaisenaan yksin sovellu tietyn ilmiön mittaamiseen talousarviossa. Useimpien verotukien osalta niiden verotuottoa vähentävästä vaikutuksesta voidaan laskea vain arvio. Kaikille verotuille ei pystytä laskemaan euromääräistä arviota lainkaan. Verotuet ovat riippuvaisia verotuksen rakenteesta sekä valitusta normijärjestelmästä, eikä verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja vastaavalla määrällä. Elatustuen, elatusavun ja lapsilisien verovapauden sekä elatusvelvollisuusvähennyksen ja perintöverotuksen alaikäisyysvähennyksen muodostamien verotukien yhteismääräksi on arvioitu vuoden 2020 tasossa runsaat 600 milj. euroa, josta lapsilisien verovapauden osuus on vajaat 500 milj. euroa. Näiden verotukien perusteisiin ei ole esitetty muutoksia ja niiden määrän arvioidaan pysyvän suunnilleen vuoden 2020 tasolla vuosina 2021 ja 2022.

---

1) Verotuista tarkemmin talousarvioesityksessä https://budjetti.vm.fi/indox/download.jsp?lang=fi&file=/2021/aky/YksityiskohtaisetPerustelut/11/11.pdf, sekä valtiovarainministeriön internet-sivuilla https://vm.fi/verotuet.

2) Tämä verovapaus on ALV-direktiivinen mukainen, eikä sitä määritellä verotueksi.

Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei esitetä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistettuja veromuutoksia. Talousarvioesityksen veromuutoksiin sisältyy mm. esitys kotitalousvähennyksen korottamisesta kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta, mikä tukee myös lapsiperheitä. Veroperustemuutokset kuvataan tarkemmin osaston 11 perusteluteksteissä.

Lasten ja nuorten tukeminen

Ikäluokkakohtaisen määrärahatason ja sen muutosten lisäksi lapsi-ikäluokkaan kohdistuu painopistealueita, joihin on kohdennettu erillisrahoitusta. Niistä keskeisin on yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemiseen kohdennettu rahoitus. Tämä rahoitus sisältyy edellä kuvattuun määrärahatarkasteluun.

Lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on ylipäätään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Lakisääteisten lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien perus- ja muiden palveluiden sekä tulonsiirtojen lisäksi talousarvioesitykseen sisältyy erityisesti hallitusohjelman mukaisia hankekokonaisuuksia sekä määrärahavaikutteisia lakisääteisiä uudistuksia tämän tavoitteen edistämiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ja rahoituskokonaisuuksia ovat varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeiden rahoitus, nuorten työpajatoiminnan laajentaminen, lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet, lapsistrategian valmistelu, oppivelvollisuuden laajentaminen ja lastensuojelun jälkihuollon laajennus. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä mainittujen toimien erillisrahoituksen määrä on n. 378 milj. euroa.

8. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palveluiden laatu sekä parantaa julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan tukea julkisen talouden kestävyyttä. Kansalaisten oikeus hyvään hallintoon turvataan koko maassa toteuttamalla julkisen hallinnon strategian lupausta yhteiskunnalle: ”Julkinen hallinto rakentaa tulevaisuuden kestävää arkea ja kaikissa tilanteissa toimivaa ja turvallista yhteiskuntaa”.

8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä tukeva ja toimintaympäristön muutoksia ennakoiva ohjaus- ja johtamisjärjestelmä. Kykyä muutokseen, riskienhallintaan ja asiakaslähtöisyyteen vahvistetaan. Tulevaisuudessa palvelut ovat ensisijaisesti sähköisiä. Tavoitteena on myös parempi poikkihallinnollinen toimivuus. Palvelut ovat alueellisesti saatavilla, kun asiakkaiden tarpeet ja tehtävien hoitaminen sitä edellyttävät.

Valtionhallintoa kehitetään kohti nykyistä tiiviimpää valtakunnallisten ja alueilla toimivien virastojen palveluverkkoa ja julkisen hallinnon yhteistä asiakaspalvelua. Valtion työtehtäviä organisoidaan monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen.

Valtion palveluiden saatavuutta ja toimintojen sijoittamista koskevan, vuoden 2022 alussa voimaan tulevan lain mukainen valtakunnallinen suunnitelma laaditaan ensimmäisen kerran. Tavoitteena on valtion toimintojen ja yksiköiden sijoittelu niin, että eri asiointikeinot ja eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden valtion palvelut ovat kaikkien saatavilla koko maan kattavasti ja perusoikeudet turvataan.

Johtamisen kehittämisen yleisenä tavoitteena on tukea julkisen hallinnon ja johtamisen uudistumista sekä Julkisen hallinnon strategian toteutumista. Kehittämisen konkreettisina tavoitteina on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta yli sektorirajojen ja kykyä ennakoida ja hallita toimintaympäristön muutoksia, tukea johtajia onnistumaan tehtävissään sekä lisätä johtajien ammatillista kehittymistä ja liikkuvuutta eri tehtävissä. Tätä varten jatketaan useiden johtamisen kehittämiseen tähtäävien hankkeiden ja valmennusohjelmien toteutusta.

Valtion virastojen ja virkamiesten kyvykkyyttä rajat ylittävään, ilmiölähtöiseen työskentelyyn sekä fyysisen ja virtuaalisen työnteon yhdistävään hybrideityöntekoon kasvatetaan Työ 2.0 Lab -kokeilua jatkamalla.

Valtionhallinnossa jatketaan tukea muutostilanteissa olevalle henkilöstölle. Erikseen budjetoitujen henkilöstömenojen momentilta voidaan edelleen maksaa virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia (erokorvaus) sekä valtion virkamieslain erityissäännöksen mahdollistamia enintään kahden vuoden määräaikaisen nimityksen aiheuttamia palkkausmenoja.

Valtiokonttorin ja konsernitoimijoiden yhteistyönä jatketaan tietojohtamisen kehittämistä Tietokiri-hankkeessa. Vuoden 2022 aikana valmistuvat analysointi- ja raportointipalvelun tuotantovaiheen edellyttämät tietointegraatiot tietoalustalle. Tämä mahdollistaa yhteisiä palveluja koskevien tietojen täysimääräisen hyödyntämisen. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeiden johdolla toteutetaan ns. johdon dashboard virastojen johtamisen kehittämiseksi. Tietojohtamisen toimintatapojen kehittämistä jatketaan.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Vuonna 2022 jatketaan valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (Kieku) merkittävää päivitystyötä ja valmistaudutaan Puolustusvoimien kehittämisvaiheessa olevan tuotannonohjausjärjestelmän (PVERP 2.0) integroimiseen Kieku-järjestelmään. Valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan uudistettavan tietojärjestelmän hankinta- ja kehittämisprojektia jatketaan ja myös valtion rekrytointipalvelu uusitaan. Matka- ja kulunhallinnan palveluita kehitetään ja tietojärjestelmän uudistamista valmistellaan. Hankinnoissa jatketaan tilauksesta–maksuun -prosessin ja siihen liittyvän Handi-palvelun kehittämistä tavoitteena automaatioasteen nostaminen laskujen käsittelyssä. Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään ja näin vahvistamaan henkilöstöhallinnon laatua, yhtenäisyyttä sekä tuottavuutta.

Osaamisen kehittämistä vahvistetaan tuomalla uusia sisältöjä koko valtionhallinnon kattavaan digitaaliseen eOppiva-oppimisympäristöön. Palvelulla on jo yli 55 000 käyttäjää ja tavoitteena on

kasvattaa käyttäjämäärää edelleen. Valtion HR-toimintojen kehittämistä jatketaan tavoitteena tehostaa HR-toimintoja 304 henkilötyövuodella vuoteen 2029 mennessä.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet jatkaa talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmistorobotiikan ja tekoälyn hyödyntämistä palvelutuotannossa ja tarjoaa osaamistaan myös virastojen projekteihin.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Vuonna 2022 aloitetaan uusittujen valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden toimeenpano. Valtion kiinteistövarallisuutta tulee hallita ja hoitaa tehokkaalla, kestävällä ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla. Tilatehokkuutta parannetaan valtion toimitilastrategian mukaisesti vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asioinnin lisääntymistä. Tällä tavoitellaan parempia työsuorituksia, pienenevää hiilijalanjälkeä ja alempia vuokrakustannuksia. Keskeinen osa toimitilastrategiaa on valtion virastojen ja laitosten sekä koko julkisen sektorin toimitilojen yhteiskäytön lisääminen sekä monipaikkaisen ja ns. hybrideityön tukeminen.

Senaatti-konsernin liikelaitokset jatkavat toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Vuonna 2022 valtion kiinteistöjen uudisrakentamiseen ja perusparannuksiin esitetään investoitavan aiempia vuosia enemmän johtuen usean suuren hankkeen toteutuksesta.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Vaikuttavat julkiset hankinnat (Hankinta-Suomi) -ohjelmaa. Ohjelman puitteissa julkaistun kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteena on edistää strategista johtamista, osaamista ja kyvykkyyksiä, tiedolla johtamista, markkinoiden toimivuutta, innovaatioita sekä taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä. Valtioneuvoston periaatepäätöksenä annetussa strategiassa ministeriöt sitoutuivat laatimaan hallinnonalalleen konkreettisen toimintasuunnitelman strategian tavoitteiden toteuttamiseksi. Ohjelmassa tuetaan myös kuntasektorin hankintayksiköitä koko julkisen sektorin yhteisen strategian tavoitteiden edistämiseksi.

Kansallista julkisten hankintojen ilmoitusalustaa HILMAa kehitetään siten, että se mahdollistaa paremman tiedon keräämisen ja analysoinnin hankintojen johtamiseksi sekä helpomman markkinoille pääsyn myös pk-yrityksille, jotta julkisiin kilpailutuksiin saadaan enemmän tarjouksia.

Tuottavuuden edistäminen

Osana julkisen hallinnon tuottavuushanketta lisätään myös valtionhallinnon tuottavuutta. Eri toimenpiteiden kautta arviolta saatavaa tuottavuuden kasvua vastaavasti jatketaan toimintamenojen 0,5 % vuosittaista vähentämistä perustuen hallinnonalakohtaisiin toimintamenoihin vähennettynä toimitilamenoilla. Oikeusministeriön, sisäministeriön ja puolustusministeriön hallinnonaloja sekä Tullin toimintamenoja koskee 0,3 % tavoite.

Tuottavuutta edistämään on valtiovarainministeriöön perustettu myös Kustannusvaikuttavuuden osaamiskeskus, jonka tavoitteena on luoda edellytyksiä julkisen sektorin kustannusvaikuttavuudelle mm. edistämällä vaikuttavuuteen panostavaa hankekulttuuria, tunnistamalla kustannushyötyjä sekä skaalaamalla vaikuttaviksi todettuja toimenpiteitä valtakunnallisesti. Toiminta kohdentuu etupäässä suuriin meneillä oleviin palvelurakenteiden muutoksiin, kuten hyvinvointialueiden perustamiseen. Osaamiskeskustoiminta edistää hyvinvointialueiden sote-palvelujen, alueille muodostuvien merkittävien hankintaorganisaatioiden sekä tilankäytön uudelleenjärjestelytarpeiden kustannustehokkuutta.

8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Julkisen hallinnon digitalisaatiota edistetään mm. digitaalisen turvallisuuden ja valtion rekisteröimän digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisellä, digitalisaation edistämisohjelman ja kansallisen tekoälyohjelman toteuttamisella sekä tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategisilla toimenpiteillä. Tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta sekä Suomen ohjaaminen kohti ennakointikykyistä, ihmiskeskeistä ja yhdenvertaista digitaalista yhteiskuntaa.

Digitalisaation edistämisohjelmalla tähdätään vuonna 2022 siihen, että vuoteen 2023 mennessä kansalaisilla ja yrityksillä on käytössään laadukkaat, kattavat ja saavutettavat digitaaliset julkiset palvelut. Lisäksi elinkeinotoimintaa harjoittavien viranomaisasiointi pyritään siirtämään ensisijaisesti sähköisiin kanaviin. Ohjelmassa parannetaan myös digitaalisten julkisten palveluiden esteettömyyttä, ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi digitukea tarjotaan koko maassa kansalaisille ja yrityksille helpottamaan asiointia.

Digitaalinen henkilöllisyys -hankkeessa toteutetaan jokaiselle Suomen julkisen hallinnon palveluissa asioivalle keino osoittaa asiointiin tarvittavat valtion vahvistamat ja henkilöllisyyttä yksilöivät tiedot digitaalisesti. Hankkeessa toteutetaan menetelmä henkilöllisyyden osoittamiseen ja todentamiseen sähköisessä asioinnissa ja käyntiasioinnissa mobiiliratkaisun avulla. Vuoden 2022 aikana tavoitteena on lainsäädännön valmistelu sekä ratkaisun testauksen ja toteutuksen aloittaminen. Henkilötunnuksen uudistamista jatketaan vuonna 2022 tunnuksia saavien joukon laajentamiseksi ja tunnuksen tietoneutraaliuden varmistamiseksi. Valtion takaaman identiteetin kehittämisessä huomioidaan henkilötunnusten riittävyys, poistetaan uusien tunnusten sukupuolisidonnaisuus ja sujuvoitetaan ulkomaalaisten asiointia laajentamalla henkilötunnuksen saajien piiriä sekä ehkäistään henkilötunnusten käyttöä tunnistuskäytössä.

Digitaalisen turvallisuuden periaatepäätöstä toimeenpannaan ja digitaalista turvallisuutta edistetään Haukka-ohjelmassa. Vuonna 2022 kehitetään erityisesti kuntien digitaalista turvallisuutta edistäviä toimintamalleja. Julkisten tietovarantojen tehokkaampaa hyödyntämistä ja viranomaisten välistä tiedonvaihtoa edistetään mm. tiedon laatuun, saatavuuteen ja yhteentoimivuuteen liittyvillä toimenpiteillä. Tiedon yhteentoimivuuden ja laadun parantamiseksi käyttöönotetaan kansalliset API-linjaukset ja tiedon laatukriteeristö. Muita keskeisiä julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittämisen kokonaisuuksia ovat mm. kansallinen tekoälyohjelma AuroraAI, joka saattaa palveluiden tarvitsijat sekä niiden tarjoajat tekoälyn avulla entistä sujuvammin yhteen, mobiilin viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen sekä ohjaustoimenpiteet Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin tuloksellisuuden ja tuottavuuden varmistamiseksi.

8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2022 n. 79 500 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat 4,9 mrd. euroa. Valtion sopimuskaudelle 1.4.2020 — 28.2.2022 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2021 palkkoja on tarkistettu 1.5.2021 lukien 1,00 prosentin virastoerällä ja 1.6.2021 lukien yleiskorotuksella 0,97 %, kuitenkin vähintään 20,37 euroa kuukaudelta. Vuosille 2020 ja 2021 sovittujen korotusten ja muutosten johdosta virastojen toimintamenomäärärahoja on lisätty tässä talousarvioesityksessä yhteensä n. 26 milj. eurolla. Maaliskuussa 2022 alkavan valtion seuraavan sopimuskauden vaikutuksia määrärahoihin ei ole ennakoitu tässä talousarvioesityksessä.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä myös jatkossa hankkimaan palvelukseensa, kehittämään ja kannustamaan osaavaa henkilöstöä ja erityisesti päteviä johtajia. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikaisilla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on, että valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Keskeistä johtamisessa ja viranomaistoiminnassa on korkea eettisyys sekä laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen hallinnon toimintaan.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina ja työhyvinvointi pysynyt hyvällä tasolla työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2019—2022

Tunnusluku	2019	2020	2021[1)]	2022[1)]
Henkilöstön lukumäärä	75 300	77 151	78 600	79 500
Muutos edell. vuodesta, %	1,3	2,4	1,9	1,1
Henkilötyövuodet, lukumäärä	73 902	74 960	76 084	76 845
Muutos edell. vuodesta, %	1,4	1,4	1,5	1,0
Palkkasumma, milj. euroa	3 707	3 854	4 004	4 124
Työvoimakustannukset, milj. euroa	4 465	4 628	4 802	4 946
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö	4 085	4 184	4 284	4 348
Palkkojen sivukulut, %	52,0	50,6	50,4	50,4
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	4 764	4 857	4 893	4 995
Naisten osuus, %	49,4	49,5	49,7	49,8
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	46	45

[1)] Vuosien 2021 ja 2022 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon henkilöstömäärän muutoksen ennuste sekä valtion sopimusratkaisusta johtuvat muutokset.

9. Kuntatalous

9.1. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Kunnallisvero

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi vuoden 2022 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta. Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus.

Kotitalousvähennystä korotetaan vuosina 2022 ja 2023 kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta. Lisäksi kotitalousvähennystä korotetaan öljylämmityksestä luopumisen osalta lämmitystapamuutosten tukemiseksi. Muutos on määräaikainen ja se on voimassa vuosina 2022—2027.

Vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvoa alennetaan 85 eurolla kuukaudessa vuosille 2022—2025. Lisäksi asuntolainan korkovähennysoikeutta supistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Vähennysoikeutta supistetaan vuosina 2021—2023 viisi prosenttiyksikköä vuodessa siten, että v. 2023 asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus poistuu kokonaan. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kunnallisveron kertymää näiltä vuosilta yhteensä n. 49 milj. euroa vuodelle 2022.

Yhteisövero

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa ehdotetaan muutettavaksi korkovähennysrajoitussääntelyä koskien tasevertailuun perustuvaa poikkeusta ja infrastruktuurihankkeita koskevaa poikkeusta. Tasevertailuun perustuvaan poikkeukseen liittyvä muutos kasvattaa valtion yhteisöveron kertymää v. 2022 n. 15 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla n. 18 milj. eurolla. Infrastruktuurihankkeita koskevaan poikkeukseen liittyvä muutos pienentää valtion yhteisöveron kertymää v. 2022 n. 5 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla n. 7 milj. eurolla.

Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa ehdotetaan muutettavaksi siirtohinnoitteluoikaisusäännöstä. Muutos kasvattaa valtion yhteisöveron kertymää v. 2022 n. 40 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla n. 75 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvää lisävähennystä ehdotetaan nostettavaksi vuoden 2022 alusta 150 prosenttiin tutkimusyhteistyön menoista. Muutos pienentää valtion yhteisöveron kertymää v. 2022 n. 8 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla n. 11 milj. eurolla. Muutos on määräaikainen ja se on voimassa vuosina 2022—2027.

Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutoksen verotuottovaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Kompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia siten, että esityksen verotuotto kunnille on neutraali. Osana covid-19-pandemiaan liittyvää kuntien tukemisen toimenpiteiden kokonaisuutta kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettiin 10 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2021. Yhteisöverokertymän jaksotuksesta johtuen muutoksen arvioidaan kasvattavan kuntien yhteisöveron tilityksiä v. 2022 edelleen n. 40 milj. eurolla. Verotuk-

sen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kuntien yhteisöverokertymää näiltä vuosilta yhteensä n. 4 milj. euroa vuodelle 2022.

Kiinteistövero

Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöverouudistusta jatketaan siten, että uudistus tulee pääosaltaan voimaan vuoden 2023 verotuksessa. Uudistus siirtyy aiemmin suunnitellusta vuodella. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää kiinteistöverotulojen kertymää arviolta 5 milj. euroa vuodelle 2022.

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2022 (milj. euroa)

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-209
— josta progressiivinen tuloveroasteikko	-69
— josta työtulovähennys	-93
— josta perusvähennys	-47
Asuntolainan korkovähennyksen rajaaminen	4
Kotitalousvähennyksen korottaminen	-17
Liikenteen työsuhde-etujen kasvattaminen	-3
Yhteensä	-225

9.2. Kuntien valtionavut

Kuntien valtionavut ovat 13,0 mrd. euroa, mikä on n. 1 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Mikäli vuoden 2021 lisätalousarviot huomioidaan, ehdotetut valtionavut vuodelle 2022 ovat 1,1 mrd. euroa pienemmät kuin vuoden 2021 valtionavut. Alenema aiheutuu pääsääntöisesti siitä, ettei vuodelle 2022 ole budjetoitu vastaavia määräaikaisia koronatukia kuin vuodelle 2021. Esimerkiksi terveydenhoidon koronavirustilanteesta aiheutuviin kustannuksiin on varattu 1,6 mrd. euroa v. 2021.

Laskennalliset valtionosuudet ovat yhteensä 9,1 mrd. euroa eli n. 0,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2021 lisätalousarviot eivät vaikuta v. 2022 ja v. 2021 erotukseen.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2020—2022 (milj. euroa) ja muutos 2021 TA—2022 TAE (%)

Momentti		2020 TA[1)]	2021 TA	2022 TAE	Muutos % 2021—2022
	Laskennalliset valtionosuudet	**8 106**	**8 755**	**9 100**	**3,9 %**
28.90.30	**VM**	**7 074**	**7 698**	**7 985**	**3,7 %**
useita momentteja	**OKM[2)]**	**1 032**	**1 057**	**1 115**	**5,5 %**
	siitä kuntayhtymät	1 041	1 522	1 544	1,4 %
28.90.35	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	**2 269**	**2 360**	**2 652**	**12,4 %**
	Muut valtionavut				
25.50.20	Vaalimenot	-	-	11	
	OM yhteensä	**0**	**0**	**11**	
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	-	10	20	
28.90.32	Valtionavustus kuntien digitalisaation kannustin-järjestelmään	40	10	10	
	VM yhteensä	**40**	**20**	**30**	
useita momentteja	OKM, harkinnanvaraiset avustukset	238	286	264	
	siitä kuntayhtymien osuus	11	13	15	
	OKM yhteensä	**238**	**286**	**264**	
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4	4	4	
	MMM yhteensä	**4**	**4**	**4**	
31.20.55	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	42	42	45	
	LVM yhteensä	**42**	**42**	**45**	
32.30.32	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen	-	-	3	
32.30.40	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen	1	64	40	
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	31	32	33	
32.50.03	Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen edistämisen	8	6	6	
32.50.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	156	146	129	
	TEM yhteensä	**196**	**247**	**211**	
33.03.31	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	10	24	20	
33.03.63	Eräät erityishankkeet	2	3	-	
33.20.31	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä	27	28	30	
33.20.50, 51 ja 52	Kunnille maksettava palkkatuki	74	74	74	
33.50.51	Sotilasvammakorvaukset	27	25	22	
33.50.56	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot	38	30	23	
33.50.58	Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut	70	132	95	

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2020—2022 (milj. euroa) ja muutos 2021 TA—2022 TAE (%)

Momentti		2020 TA[1)]	2021 TA	2022 TAE	Muutos % 2021—2022
33.60.31	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen tuki ja eräät muut menot	2	3	3	
33.60.32	Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopisto-tasoiseen tutkimukseen	25	25	25	
33.60.33	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin menoihin	96	96	96	
33.60.34	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille oikeus-psykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin	15	15	15	
33.60.37	Korvaukset kunnille kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin	5	2	2	
33.60.38	Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin	-	1 615	-	
33.60.39	Palvelurakenteen kehittäminen	97	128	133	
33.60.61	Sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuuden parantaminen	-	-	124	
33.60.52	Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin	4	4	4	
33.60.63	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan	3	3	3	
33.60.64	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	5	5	5	
33.80.50	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin	15	16	16	
	STM yhteensä	**517**	**2 229**	**566**	
Öljysuojara-hasto	Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjunta-valmiuden hankinta- ja ylläpitokustannuksiin	14	9	10	
Valtion asunto-rahasto	Avustukset valtion asuntorahastosta	43	39	33	
35.10.22	Eräät ympäristömenot, Kaisu-ohjelma	1	4	-	
35.10.61	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	2	3	2	
35.20.30	Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen	1	1	-	
35.20.31	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen	-	-	3	
35.20.32	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi	-	3	3	
35.20.34	Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen	-	-	3	
35.20.55	Avustukset korjaustoimintaan	-	2	2	
	YM yhteensä	**61**	**61**	**57**	
	Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	**1 099**	**2 889**	**1 313**	**-54,6 %**
	Valtionavut yhteensä, milj. euroa	**11 474**	**14 004**	**13 065**	**-6,7 %**

[1)] Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto määrittelee kuntien tuloslaskelman kaavan ja erien sisällön. Lopullisesti ohje voidaan muuttaa vasta kun laki on voimassa. Tässä kuntatalousohjelmassa kunnille maksettavat veromenetysten kompensaatiot sisältyvät valtionaputaulukkoon valtiovarainministeriön hallinnonalan muihin valtionapuihin.

[2)] Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan v. 2022 hieman alle 8 mrd. euroa. Valtionosuudet kasvavat vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 285 milj. eurolla. Vertailussa edellisvuoteen tulee kuitenkin huomioida, että v. 2021 peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin koronavirustilanteesta johtuen 300 milj. euron kertaluonteinen lisäys, joka poistuu v. 2022.

Valtionosuuden kasvua v. 2022 selittävät ennen kaikkea hallituksen kevään 2021 kehysriihessä päättämä 246 milj. euron erillinen valtionosuuden korotus sekä vuoden 2022 indeksikorotus, joka on n. 188 milj. euroa. Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset kasvattavat valtionosuutta n. 54 milj. euroa.

Vuoden 2022 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus on 564 milj. euroa. Hallitus päätti kuitenkin kevään 2021 kehysriihen yhteydessä, että kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutusta ei huomioida johtuen siitä, kuntataloutta on tuettu voimakkaasti v. 2020 ja tukea jatketaan v. 2021, minkä lisäksi koronasta aiheutuvat välittömät kustannukset kompensoidaan kunnille.

Valtionosuuden tasoa nostavat jo aiemmin päätetyt kuntien uudet ja laajenevat tehtävät kuten vanhuspalvelulain muutos 43,7 milj. euroa, asiakasmaksulain uudistus 28,0 milj. euroa, lastensuojelun jälkihuollon laajennus 12 milj. euroa, seulontaohjelman laajennus 10 milj. euroa, lastensuojelun henkilöstömitoitus 4,8 milj. euroa sekä oppilas- ja opiskelijahuolto 8,4 milj. euroa. Yhteensä tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuksia v. 2022 n. 107 milj. eurolla.

Kunnille ehdotetaan korvattavan 2 milj. euroa velvollisuudesta osallistua sote-uudistuksen valmisteluun ja sairausvakuutuslaista aiheutuvaan kuntoutustarpeen arvioinnin kehittämiseen ehdotetaan 1 milj. euroa

Peruspalvelujen valtionosuudesta ehdotetaan siirrettävän 10 milj. euroa kuntien yhdistymisavustuksiin.

Peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 25,67 prosentista 23,57 prosenttiin v. 2022. Muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,28 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 prosenttia sekä 0,80 prosenttiyksikköä v. 2022 tehtävän erillisen valtionosuuskorotuksen johdosta. Valtionosuusprosentin alenemasta 1,87 prosenttiyksikköä liittyy kuntien ja valtion välisen vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistuksen neutralisointiin sekä 0,55 prosenttiyksikköä vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotuksiin liittyvien vähennysten ja 0,76 prosenttiyksikköä kilpailukykysopimukseen liittyvän vähennyksen muuttamisesta määräaikaisista vähennyksistä pysyviksi vähennyksiksi.

Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on 2 652 milj. euroa v. 2022. Luvussa on huomioitu maksujärjestelyn huojennuksen vaikutus, joka vähentää maksettavaa kompensaatiota 27 milj. euroa v. 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan laskennalliset valtionosuudet kunnille ovat yhteensä 1 115 milj. euroa eli 58 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen valtionosuutta korotetaan 12,7 milj. euroa ja indeksikorotus lisää valtionosuutta 34,3 milj. euroa.

Varhaiskasvatuksen kolmiportaisen tuen rakenne tulee voimaan elokuun alusta v. 2022. Tukeen esitetään 15 milj. euroa v. 2022 siten, että 6,25 milj. euroa valtionosuuksina ja 8,75 milj. euroa valtionavustuksina.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeilu toteutetaan vuosien 2022—2023 aikana. Kokeiluun kohdennetaan 5 milj. euroa v. 2022, mistä kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan n. 3,7 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Vuosina 2020—2023 valmistaudutaan tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen ja sote-keskusten voimaantuloon palvelurakennetta kehittämällä. Tarkoitukseen on varattu 132,9 milj. euroa v. 2022. Määrärahoista valtaosa kohdentuu tulevaisuuden sote-keskuksen, vanhuspalveluiden kehittämisen, kansallisen mielenterveysstrategian, kuntoutuksen kehittämisen ja peruspalveluiden saatavuuden parantamisen kokonaisuuksien kehittämiseen ennen niiden siirtymistä pysyviksi tulevien hyvinvointialueiden menoiksi.

Muut kuntiin kohdistuvat toimenpiteet

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ehdotetaan 0,5 milj. euroa kohdennettavaksi kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja 3 milj. euroa suurten ja keskisuurten kaupunkien joukkoliikenteeseen hallituksen fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla ehdotetaan kohdennettavan Afganistanista evakuoitujen kotouttamiseen 2,4 milj. euroa v. 2022 ja pakolaiskiintiön noston seurauksena kotouttamiskorvauksiin 2,2 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla ehdotetaan 2,7 milj. euroa asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen.

Elpymis- ja palautumistukivälineen toimet kuntatalouteen

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä kohdistuu kuntatalouteen v. 2022 n. 134 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan vuodelle 2022 tukia 124 milj. euroa. Työkykyohjelman ja IPS-mallin laajentamiseen ehdotetaan 3 milj. euroa, mielenterveys- ja työkykypalveluihin 2 milj. euroa ja hoitotakuun toteutumiseen sekä koronavirustilanteen aiheuttaman palveluvelan purkuun sosiaali- ja terveydenhuollossa 80 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan rahoitusta hoitotakuun toteutumiseen 15 milj. euroa, hoitotakuuta edistäviin digitaalisiin innovaa-

tioihin 14 milj. euroa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta varten 15 milj. euroa.

Osana elpymis- ja palautumistukivälineen tavoitteita jatkuvan oppimisen ja sen digitalisaatio-ohjelman rahoitusta kohdistetaan kuntatalouteen arviolta 4 milj. euroa v. 2022.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla kunnille tai kuntayhtymille myönnettävään ohjaamotoiminnan valtionavustukseen ehdotetaan 3,2 milj. euroa, joka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen ehdotetaan kohdennettavan 2,5 milj. euroa rahoitusta EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä.

Elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitus kunnille vuosina 2021—2022 (milj. euroa)

Hallinnonala	Toimi	v. 2021	v. 2022
STM	Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuuden vahvistaminen	39,0	124,0
OKM	Jatkuvan oppimisen uudistus	1,6	4,0
TEM	Ohjaamoiden monialaisuuden tukeminen	3,2	3,2
YM	Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen	0	2,5
	Yhteensä	43,8	133,7

9.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion toimenpiteiden vaikutus on v. 2022 kuntien menoja n. 60 milj. euroa lisäävä verrattuna kuluvalle vuodelle budjetoituihin päätöksiin. Kuntien tuloja valtion toimenpiteet vähentävät v. 2022 n. 0,6 mrd. eurolla, mikä johtuu suurelta osin yhteisöveron jako-osuuden korotuksen poistumisesta. Näin ollen valtion toimenpiteet heikentävät kuntataloutta v. 2022 arviolta n. 0,6 mrd. eurolla, missä on syytä huomioida, että vuoteen 2021 kohdistui poikkeuksellisia kertaluonteisia koronatukia, jotka nyt päättyvät. Em. luvuissa ei ole otettu huomioon valtion vuoden 2021 avustuksia koronavirustilanteen terveysturvallisuuden menoihin.

Lisäksi on syytä huomata, että hallituksen linjauksen mukaisesti vuoden 2022 kustannusten jaon tarkistuksen valtionosuusvaikutusta (564 milj. euroa) ei oteta huomioon.

Valtio on päätösperäisesti lisännyt kuntien menoja kaikkiaan n. 1,2 mrd. eurolla vuoden 2022 tasolla vaalikauden alusta laskien. Kuntien tuloja päätökset ovat lisänneet kaikkiaan n. 1,5 mrd. eurolla vuoden 2022 tasolla. Uusiin ja laajeneviin tehtäviin kunnat saavat 100 % valtionrahoituksen.

Em. luvut perustuvat Kuntatalousohjelmassa yksityiskohtaisemmin esitettävään taulukkoon valtion toimenpiteiden vaikutuksista. Arvio on suuntaa antava eikä kuntatalouden menovaikutuksissa ole otettu huomioon valtionavustuksiin tyypillisesti liittyviä kuntien omarahoitusosuuksia.

10. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

10.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2022 olevan n. 5,4 mrd. euroa ja menojen 5,1 mrd. euroa. Rahastotalouden tuloja pienentää korkotulojen ja voitontuloutusten aleneminen. Rahastotalouden nettomääräiseksi ylijäämäksi muodostuu 0,2 mrd. euroa. Rahastoista ehdotetaan tuloutettavaksi valtion talousarvioon yhteensä 2,0 mrd. euroa v. 2022. Tämä selittyy lähes kokonaan Valtion eläkerahastosta tehtävällä siirrolla, jolla osaltaan rahoitetaan talousarvioon sisältyviä eläkemenoja. Rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä 0,6 mrd. euroa. v. 2022, josta suurin osa liittyy Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2020	2021**	2022**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	406	459	460
Sekalaiset tulot	79	105	88
Eläkemaksut	1 500	1 506	1 530
Korkotulot ja voiton tuloutukset	713	424	421
Siirrot talousarviosta	699	1 198	560
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 398	3 692	3 058
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 882	1 979	2 339
Tulot yhteensä	5 280	5 671	5 397
Kulutusmenot	350	178	130
Siirtomenot	1 093	1 107	1 463
Korkomenot	16	17	18
Siirrot talousarvioon	1 937	1 947	1 992
Muut menot	22	20	20
Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 419	3 269	3 614
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 614	1 589	1 525
Menot yhteensä	5 033	4 858	5 149
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	247	813	248

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa.

Talousarviovuoden alussa rahasto on velaton eikä varainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2022 alussa n. 2,8 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 19,6 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 17,3 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 1,8 mrd. euroa, aravalainojen ensisijaislainoissa alle 0,03 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksista n. 0,2 mrd. euroa. Lisäksi vuokratalojen rakentamislainoista aiheutuvia vastuita ennakoidaan olevan n. 0,3 mrd. euroa. Takausvastuut kasvavat edelleen lähivuosina tuotantotukien muututtua korkotukilainoitukseksi ja erilaisten takausmallien lisääntyessä.

Vuonna 2022 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 400 milj. euroa. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 950 milj. euroa, vuokraasuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Valtion asuntorahaston varoja käytetään yhteensä n. 257 milj. euroa avustusten ja korkotukien maksamiseen. Vuonna 2022 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 1,0 milj. euroa, joka vastaa valtion talousarvion puolella kannettavaa rahaston oman pääoman korkokustannusta.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa vuoden 2022 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,7 mrd. euroa, joka vastaa n. 14,7 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahaston avulla varaudutaan valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyritään tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. VER on luonteeltaan puskurirahasto. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 2,0 mrd. euroa v. 2022. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2022 n. 1,5 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksutuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 prosenttia valtion eläkevastuusta. Rahaston hallituksen hyväksymän strategian mukaan tavoitteeseen pyritään viimeistään vuonna 2033. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2020 lopussa 93,1 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2020 lopussa 21,1 mrd. euroa, mikä oli 23 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2020 lopussa. Sijoituksista oli korkosijoituksia 36,2 %, osakesijoituksia 52,4 % ja loppuosa muita sijoituksia sekä johdannaisten vaikutusta.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Yhtenä käyttökohteena ovat rahastosta myönnetyt kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset.

Vuonna 2022 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 106 milj. euroa, kun huomioon on otettu vuodelta 2021 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2022 talousarvioon ei sisälly määrärahasiirtoa maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta, Ydinturvallisuustutkimusrahastosta ja Ydinjätetutkimusrahastosta. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktori. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase oli 31.12.2020 n. 2,6 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2021 kerätyt maksut ovat yhteensä n. 6,1 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerätyt maksut n. 2,7 milj. euroa.

Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut vähenevät v. 2021. Ydinenergialain mukaan ydinlaitosten haltijoilta kerättävä maksu on 390 euroa vuosina 2021—2025 kultakin nimellislämpötehon megawatilta ja jätehuoltovelvollisilta kerättävä maksu 0,1 % vuosina 2021—2025 lain 43 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistetusta vastuumäärästä.

Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruktuurihankkeiden suunnitellusta vähenemisestä. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Ydinturvallisuustalon laboratorio-osan toimitilakustannusten rahoittaminen jatkuu kuitenkin vuoteen 2025 asti. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen ja Teollisuuden Voima Oyj:n varautumisvelvollisuuden kasvaminen v. 2020 tasapainottaa jätehuoltovelvollisilta v. 2021 kerättävien maksujen vähenemistä.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Talouden tilanne on aiheuttanut sähkön kulutuksen laskun ja liikennepolttonesteiden kulutuksen pienenemisen, mistä on seurannut huoltovarmuusmaksun tuoton alentuminen noin 40 milj. euroon vuodessa.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.

Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti. Huoltovarmuusrahaston rahoitustuotot 49,4 milj. euroa pysyivät v. 2020 valtaosin edellisen vuoden tasolla. Tuotot muodostuivat osinkotuotoista ja korkotuotoista.

Öljytuotteiden hintatason laskemisesta johtuen tehtiin vuodenvaihteessa 2020—2021 vaihtoomaisuuteen arvonalennuksia 273,8 milj. euron arvosta.

Rahaston taseen loppusumma v. 2020 oli 1 937,5 milj. euroa.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtiontakuukeskuksen ja sitä edeltäneiden Vientitakuulaitoksen ja Valtiontakauslaitoksen antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitoumukset.

Valtion vastuulla oleva Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli 31.12.2020 n. 22,4 mrd. euroa. Nostettua vastuuta oli 11,8 mrd. euroa ja nostamatonta (ml. tarjoukset) 10,5 mrd. euroa, joka suurimmalta osin tulee nostetuksi useiden vuosien ajanjaksolla tulevaisuudessa. Vastuukanta laski edellisen vuoden lopusta noin 3,2 mrd. euroa. Toimialoista telakoiden ja varustamoiden osuus oli vuoden 2020 lopussa 49 % ja televastuiden 17 %. Vastuiden voimakas nousu vuodesta 2014 lähtien on johtunut pääosin telakoiden ja varustamoiden suurista risteilijätilauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut. Vastuukanta sisältää näitä tilauksia, jotka ajallisesti voivat hajautua lähes 10 vuoden päähän. Edelleenkin merkittävimpänä toimialakeskittymänä voidaan pitää telakka- ja varustamosektoria. Suuret yksittäiset vastuut tai vastuiden toimiala- ja maakeskittymät luovat riskikeskittymiä myös tulevaisuudessa ja näitä pyritään suojaamaan mahdollisuuksien mukaan. Riskejä on suojattu jälleenvakuutussopimuksilla, jotka kattavat n. 6 % vastuukannasta. Suurimpia vastuumaita ovat Yhdysvallat, Saksa, Brasilia, Venäjä ja Chile. Vastuukannasta 74 % sijoittuu vähäriskisiin ns. korkean tulotason maihin ja 26 % poliittisen riskin maihin (OECD maaluokat 1—7). Vuonna 2020 vastuista 28 % oli parhaimmissa ns. investointitason riskiluokissa (AAA—BBB) ja loput muissa riskiluokissa (BB+— CCC-). Vuoden 2019 loppuun verrattuna vientitakuiden riskiluokkajakauma on heikentynyt COVID-19-pandemian vaikutusten vuoksi. Erityisesti risteilytoimialan riskiluokat ovat heikentyneet merkittävästi.

Finnvera Oyj:n vienti- ja erityistakaustoiminnan tappiollinen tulos oli 1,17 mrd. euroa v. 2020, mikä aiheutui pääosin vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuukannasta tehdyistä IFRS 9 - tilinpäätösstandardin mukaisista tappiovarauksista. Tappiollisesta erillistuloksesta 829 milj. euroa katettiin Finnvera Oyj:n aiempien tilikausien voittovaroista (vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta) ja 349 milj. euroa valtiontakuurahastosta. Valtiontakuurahastossa oli noin

690 milj. euroa 31.12.2020 ja 4.2.2021 Finnvera Oyj:lle tehdyn rahastomaksupäätöksen jälkeen 342 milj. euroa. Mahdollinen vuoden 2021 ja sitä seuraavien vuosien vientitakuu- ja erityistoiminnan tappiot katetaan valtiontakuurahastosta, koska aiempien vuosien vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan kaikki voittovarat käytettiin v. 2020 tappioiden kattamiseen.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät, epävarmuus maailman taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä ja yksittäiset suurten yhtiöiden tapahtumat vaikuttavat riskitasoon. Mahdolliset tappioodotukset lyhyellä aikavälillä ovat keskittyneet muutamiin yhtiöihin ja mahdolliset luottotappiot saattavat kasvaa erityisesti koronapandemian aiheuttaman talouden hidastumisen seurauksena. Pandemian vaikutusten johdosta yritysten riskiluokituksia on jouduttu heikentämään, mikä on vaikuttanut rahastoitujen varojen tarpeeseen. Kehittyvien ja köyhien maiden markkinoilla on havaittu ongelmia.

Luottoriskin mukainen arvio (Var 99,5) rahastoitujen varojen tarpeesta vastuukannan riskisyyteen nähden nostetuista vastuista (yhteensä n. 11,8 mrd. eurosta) oli 1,2 mrd. euroa 31.12.2020 (11,1 mrd. eurosta 0,6 mrd. euroa 31.12.2019). Riski yksittäisiin isoihin luottotappioihin on kasvanut koronapandemian johdosta erityisesti alussektorilla, jossa nostettujen vastuiden määrä on n. 4 mrd. euroa.

Epävarmuuden jatkumisen takia koronapandemian kestoa, vaikutusta Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuisiin ja edelleen tulevien vuosien erillistuloksiin ja mahdollisiin tappioiden kattamisiin valtiontakuurahastosta on vielä erittäin vaikeaa arvioida.

Rahoitusvakausrahasto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahastoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF). SRF kartutetaan tavoitetasolleen vuoteen 2023 mennessä, jonka jälkeen rahastoon kerätään varoja vain, mikäli sitä on ollut tarpeen käyttää kriisinratkaisutoimien yhteydessä.

Talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuojadirektiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa (vuodet 2015—2024). Tulevien vuosien talletussuojamaksujen arvioidaan pysyvän lähellä vuoden 2021 maksujen tasoa. Rahoitusvakausvirasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos talletussuojarahaston varoja on tarpeen käyttää tallettajien saamisten turvaamiseksi.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävän siirron suuruus vuonna 2022 on 555,238 milj. euroa. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Rahas-

ton varoista käytetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi tarvittava määrä. Rahoitus on kehyksen ulkopuolista.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interventiotoimintaa. Vuonna 2022 varaudutaan maltilliseen interventioon, mutta erityisesti brexitistä aiheutuvien odotettavissa olevien markkinahäiriöiden sekä koronatilanteen aiheuttaman markkinatilanteen ennakoitavuuden heikkenemisen vuoksi interventiotoiminnan laajuuteen liittyy epävarmuutta. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2022 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 0,4 milj. euroa, jotka katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa.

Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2022 olevan noin 11,2 milj. euroa.

Palosuojelurahaston keskeisimmät avustuskohteet ovat pelastusalan järjestöjen valistus- ja koulutustoiminta, pelastusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä pelastustoimen alueiden, kuntien ja sopimuspalokuntien paloasema- ja kalustohankkeet. Rahastolla on merkittävä rooli pelastustoimen kehittämishankkeiden sekä paloasemien ja kalustohankintojen rahoittajana pelastustoimen toimialalla.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävästä öljysuojamaksusta.

Öljysuojamaksun määräaikainen (2010—2015) korotus ja eräiden öljyntorjuntavalmiuteen kuuluvien hankkeiden viivästyminen ovat yhdessä kasvattaneet öljysuojarahaston oman pääoman 21,7 milj. euroon. Rahaston pääoman yläraja palautui vuoden 2020 alussa 50 milj. eurosta 10 milj. euroon, minkä vuoksi öljysuojamaksun kantaminen öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 8 §:n perusteella keskeytettiin toistaiseksi 1.3.2020.

Öljysuojarahaston varat on pitkälti sidottu ennakkopäätöksillä öljyvahinkojen torjunnan hankintoihin. Öljysuojarahastosta annetun lain 17 §:n mukaan kustannuksiltaan yli 85 000 euroa ylittävän yksittäisen torjuntakalustohankinnan korvaaminen alueen pelastustoimelle edellyttää, että öljysuojarahaston hallitus on etukäteen hyväksynyt hankinnan. Lisäksi öljyjätemaksun kertymästä vuoden 2019 talousarviosta siirretty 2,9 milj. euron määräraha on käytettävä öljyn pilaamien

maa- ja pohjavesialueiden kunnostamiskustannusten korvauksiin. Rahaston sitoumukset olivat 31.12.2020 kaikkiaan 16,4 milj. euroa.

Öljysuojarahaston varoista suurin osa on sidottu ennakkopäätöksillä ja budjetin perusteluilla. Tämän vuoksi rahaston varat eivät lähivuosina riitä öljysuojarahastosta annetun lain 17 §:n mukaisiin, pelastustoimelle öljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Vuonna 2022 Öljysuojarahastoon ehdotetaan siirrettävän 4 milj. euroa valtion talousarviosta kattamaan öljyntorjunnan ylläpidosta ja mahdollisista öljyvahingoista aiheutuvia kustannuksia.

Vuonna 2020 öljysuojamaksu oli 0,50 euroa öljytonnilta ja maksun tuotto oli 1,95 milj. euroa. Öljysuojarahastosta maksettiin korvauksia yhteensä 16,4 milj. euroa.

Öljysuojarahaston asemaa tarkastellaan osana käynnissä olevaa ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämisen lainsäädäntöhanketta.

10.2. Liikelaitokset

Valtion liikelaitostoiminta v. 2022

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto	Omavaraisuusaste	Investointimenot	Henkilöstö keskim.
	milj. €	muutos, %	milj. €	liikevaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	537,5	4	31,3	5,8	1,0	59,8	570	530
(konserni)	813,8	6	34,4	4,2	0,8	60,0	700	1 235
Metsähallitus	112,7	1	105,2	93,3	4,0	98,0	20	168
(konserni)	352,1	2	103,2	29,3	4,0	98,0	20	566
Yhteensä	**1 165,9**		**137,6**				**720**	**1 801**

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallitus on valtion liikelaitos (laki Metsähallituksesta 234/2016, laki valtion metsätalousosakeyhtiöistä 235/2016), jonka toiminta ei perustu lakiin valtion liikelaitoksista (1185/2002). Metsähallitukseen ei myöskään sovelleta valtion liikelaitoksesta annettua lakia (1062/2010).

Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytär- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi. Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiensa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiöitetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4,0 mrd. euroa. Tästä tuottovaatimuksen alaista liiketoiminnan peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2022 Metsähallituksen liiketoimintakonsernin ennakoitu liikevaihto on 352,1 milj. euroa ja vuositulos 103,2 milj. euroa. Vuoden 2022 tuloutus valtiolle on 109,0 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöt on valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja valtion virastoille ja laitoksille. Senaatti-kiinteistöt voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Senaatti-kiinteistöjen tuloutus valtiolle v. 2022 on 35 milj. euroa.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2022, milj. euroa

Liikelaitos	Senaatti-konserni	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	0,3	-	0,3
— korot	2,8	-	2,8
— voiton tuloutukset	35,0	109,0	144,0
— lainojen takaisinmaksut	16,0	-	16,0
Yhteensä	54,1	109,0	163,1
Erityistehtävien määrärahat	-	65,6	65,6

10.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Valtio-omistaja edellyttää, että valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä digitalisaation hyödyntämisessä, yritysvastuuasioissa ja siirtymisessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Kaikki yhtiöt jatkavat yritysvastuun kehittämistä koko liiketoimintaansa ohjaavana teemana, osana strategiaa, riskiarviointeja sekä hallitus- ja johtoryhmätyöskentelyä sekä asettavat sille mitattavat tavoitteet.

10.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema on v. 2022 edelleen alijäämäinen, 2,4 % suhteessa BKT:hen. Syvä alijäämä johtuu valtion budjettitaloudesta, mutta myös kunnat ja kuntayhtymät ovat alijäämäisiä. Ydinsektorin ulkopuolisten yksiköiden alijäämä pysyy edellisvuoden tasolla, n. 0,2 prosentissa suhteessa BKT:hen.

Julkinen velka kasvaa alijäämien myötä, mutta huomattavasti hitaammin kuin v. 2021. Velasta suurin osa on valtion budjettitalouden velkaa. Kunnilla ja kuntayhtymillä on myös velkaa merkittävästi. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden velka koostuu lähinnä kiinteistöyhtiöiden ja kunnallisten yhtiömuotoisten ratahankkeiden velasta. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden velka kasvaa hitaasti alijäämän verran vuosittain. Julkisyhteisöjen alasektoreihin kuuluvista yksiköistä löytyy lista Tilastokeskuksen verkkosivuilta.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2019	2020	2021	2022
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4
Velka suhteessa BKT:hen	59,5	69,5	71,2	71,3
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,5	-5,2	-3,7	-2,2
Velka suhteessa BKT:hen	8,1	10,0	9,7	9,7
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2
Velka suhteessa BKT:hen	2,4	2,5	2,6	2,6

11. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitoskonsernien (Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdistellyt valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2021 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2021. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

Talousarviotalouden ja talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen sisäisten ja keskinäisten kirjanpitotapahtumien eliminointikäytäntö on uudistettu vuoden 2020 alusta alkaen. Uudistetussa menetelmässä eliminoidaan sisäisten tuottojen ja kulujen lisäksi myös saatavat ja velat hyödyntäen sisäisille erille erikseen määriteltyjä liikekirjanpidon tilejä sekä kumppanikoodia. Uuden eliminointikäytännön seurauksena eliminointien vaikutus hajaantuu lähes kaikille laskelman riveille. Muutoksen vaikutus kokonaislaskelmissa tehtäviin eliminointeihin on kokonaisuuden kannalta vähäinen.

11.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2021

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitoskonsernit eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2021 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien

tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Vuoden 2020 ja vuoden 2021 kokonaislaskelmissa on nähtävissä koronavirusepidemian vaikutus Suomen talouteen. Koronaviruksen leviämisen hidastamiseksi asetetut rajoitustoimet aiheuttivat negatiivisia seurauksia etenkin suoraan rajoitusten kohteeksi joutuneille toimialoille. Rajoitusten vuoksi yhteiskunnallinen toiminnallisuus väheni, mikä on nähtävissä kokonaislaskelmissa ennen kaikkea alkuvuoden 2020 verotuottojen ja muiden veroluonteisista maksujen pienenemisenä aikaisempiin vuosiin verrattuna. Alkuvuonna 2021 edelliseen vuoteen verrattuna verot ja veronluontoiset maksut kasvoivat 1 611 milj. eurolla. Tähän vaikuttivat eniten arvonlisäveron, ansio- ja pääomatuloverojen, tupakkaveron ja varainsiirtoverojen kasvu. Rajoitusten seurauksena valtiolta on edellytetty merkittäviä tukitoimia eri yhteiskunnan aloilla, mikä on nähtävissä siirtotalouden kulujen 513 milj. euron kasvuna vuoden 2020 alkupuoliskoon verrattuna. Eniten kasvoivat siirtotalouden kulut paikallishallinnolle, sosiaaliturvarahastoille ja elinkeinoelämälle sekä Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille. Vuoden 2020 alkupuoliskoon verrattuna alijäämä pienentyi 1 190 milj. eurolla.

Kaikkien kokonaislaskelmien osakokonaisuuksien (valtion talousarviotalous, talousarviotalouden ulkopuoliset valtion rahastot ja liikelaitoskonsernit) yhteenlaskettu tuotto- tai kulujäämä on pienentynyt alkuvuonna 2021 suhteessa vertailukauteen. Suurimpana osakokonaisuutena talousarviotalouden vaikutus kokonaislaskelmiin on kuitenkin keskeinen. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2021 oli -3 913 milj. euroa (v. 2020: -5 103 milj. euroa) ja se on pienentynyt 1 190 milj. euroa. Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kuitenkin kokonaislaskelmassa tehtävien eliminointien takia 684 milj. euroa (581 milj. euroa) suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitoskonsernien erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu tuottojäämä.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2021 ja 1.1.—30.6.2020 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitoskonsernien voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2020	-5 171	559	91	-5 123
1—6/2021	-3 983	649	106	-3 913

Kokonaistuotto- ja kululaskelmassa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien tuotto- ja kululaskelmat, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, sekä näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2021 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarviotalous	Rahastot	Liikelaitoskonsernit	Eliminoinnit	1.1.—30.6.2021	1.1.—30.6.2020
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	377 848	59 748	173 157	2 527	608 225	539 293
Vuokrat ja käyttökorvaukset	12 938	3 360	403 567	364 876	54 989	56 936
Muut toiminnan tuotot	249 892	1 473 590	29 170	404 211	1 384 440	855 786
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	292 263	128 121	61 410	86	481 709	346 251
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-835		897		62	458
Henkilöstökulut	2 522 902	4 210	76 654	353 725	2 250 041	2 093 010
Vuokrat	394 173	2 039	54 854	364 876	86 191	115 931
Palvelujen ostot	1 349 476	26 705	163 849	51 700	1 488 329	1 472 276
Muut kulut	343 614	23 995	59 391	1 754	425 247	461 753
Valmistevaraston lisäys (-) tai vähennys (+)	7				7	49
Valmistus omaan käyttöön	-40 960		-2 098		-43 058	-38 763
Poistot	625 782	6 268	117 452		749 502	716 402
JÄÄMÄ I	-4 845 745	1 345 359	73 485		-3 426 375	-3 715 353
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	1 221 668	416 349	453	87 176	1 551 294	1 292 736
Rahoituskulut	-300 749	-86 987	-8 111	2 176	-393 672	9 833
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta[2)]			5 703		5 703	4 839
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	7 590	1 236			8 826	56 481
Satunnaiset kulut	-9 648				-9 648	-6 773
JÄÄMÄ II	-3 926 885	1 675 956	71 530		-2 263 873	-2 358 237

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2021 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarviotalous	Rahastot	Liikelaitoskonsernit	Eliminoinnit	1.1.—30.6.2021	1.1.—30.6.2020
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	73 537				73 537	72 762
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	698 657				698 657	744 085
Muut siirtotalouden tuotot	1 027 027		34 021	1 006 621	54 427	51 604
Kulut						
Paikallishallinnolle	7 356 617	11 284			7 367 901	7 212 506
Sosiaaliturvarahastoille	7 724 736				7 724 736	7 696 958
Elinkeinoelämälle	1 745 041	45 951		34 021	1 756 971	1 545 130
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 518 175	43 881			1 562 056	1 576 451
Kotitalouksille	2 251 631	3 474			2 255 105	2 222 173
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	1 328 749	269 512			1 598 261	1 267 563
Ulkomaille	445 015				445 015	449 701
Muut siirtotalouden kulut (ml. yliopistot)	2 765 968	679 156		329 541	3 115 583	3 342 401
JÄÄMÄ III	-27 263 597	622 699	105 551		-27 262 880	-26 802 669
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	23 162 403	25 836		-43 830	23 232 070	21 617 964
Muut pakolliset maksut	118 004				118 004	81 815
Vähemmistöosuus[2)]			30		30	41
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU-JÄÄMÄ	-3 983 190	648 535	105 581	683 702	-3 912 777	-5 102 850

[1)] Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

[2)] Osuus osakkuusyritysten tuloksesta, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2021 alkuvuoteen 2020 olivat:

— Toiminnan tuotot kasvoivat 560 milj. euroa ja olivat 2 012 milj. euroa. Suurin kasvu oli muun toiminnan tuotoissa 493 milj. euroa, isoimpina näistä olivat mm. palvelutoiminnan tuotoissa ja yhteistoiminnallisten kustannusten korvaustuotoissa tapahtuneet muutokset.

— Toiminnan kulut kasvoivat 271 milj. euroa ja olivat 5 438 milj. euroa. Suurin kasvu oli henkilöstökuluissa 157 milj. euroa. Vuokrakuluissa säästettiin 29,7 milj. euroa.

— Rahoituskulut kasvoivat 403 milj. euroa ja olivat 393,7 milj. euroa. Suurin vaikutus on emissioerolla euromääräisistä veloista. Alkuvuonna 2020 poikkeuksellisesti emissiovoittoja kirjattiin 495 milj. euroa, kun taas alkuvuonna 2021 kirjattiin emissiotappioita -14 milj. euroa.

— Rahoitustuotot kasvoivat 258 milj. euroa ja olivat 1 551 milj. euroa. Tähän vaikutti mm. saatujen osinkotuottojen kasvu.

— Siirtotalouden tuotot pienenivät -42 milj. euroa ja olivat 827 milj. euroa. Tuotot Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä pienenivät -45 milj. euroa, mutta tuotot paikallishallinnolta kasvoivat 0,8 milj. euroa ja muut siirtotalouden tuotot kasvoivat 2,8 milj. euroa.

— Siirtotalouden kulut kasvoivat 513 milj. euroa ja olivat yhteensä 25 826 milj. euroa. Suurimmat kasvut olivat kuluissa paikallishallinnolle 155 milj. euroa, elinkeinoelämälle 212 milj. euroa ja Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille 331 milj. euroa.

— Tuotot veroista ja pakollisista maksuista kasvoivat 1 650 milj. euroa ja olivat 23 350 milj. euroa. Verotuotoissa oli kasvua 1 614 milj. euroa.

11.2. Valtion kokonaistase 30.6.2021

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusrakenteesta. Liikelaitoskonsernien omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalouden taseessa sijoituksina liikelaitoskonsernien peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Alkuvuonna 2021 edellisvuoden tavoin kasvanut kokonaislaskelman kulujäämä on rahoitettu pääasiassa valtion velanottoa lisäämällä ja rahavaroista maksamalla. Valtion kokonaistase on pienentynyt 30.6.2020 ja 30.6.2021 välillä 5 717 milj. euroa. Vieraan pääoman määrä kasvoi 5 648 milj. euroa ja rahoitusvarat pieneivät 6 554 milj. euroa vertailukauteen nähden. Tähän on vaikuttanut edellisenä vuonna kassavarojen paremman hallinnan vuoksi otettu suuret lainamäärät, mutta alkuvuonna 2021 kassavaroja on pystytty hallitsemaan paremmin ja lainanotto on ollut hallitumpaa.

Kokonaistaseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, sekä näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistase 30.6.2021 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitos-konsernit	Eliminoinnit	30.6.2021	30.6.2020
VASTAAVAA KANSALLIS-OMAISUUS						
Maa- ja vesialueet	42 754		1 017 175		1 059 929	1 039 973
Rakennusmaa- ja vesi-alueet	16 158		38 420		54 577	55 121
Rakennukset	428 038		196 848		624 886	620 621
Muu kansallisomaisuus	58 250				58 250	26 520
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	23 840				23 840	26 520
KÄYTTÖ-OMAISUUS JA MUUT PITKÄ-AIKAISET SIJOITUKSET						
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	26 997	373	646		28 017	33 101
Muut pitkävaikutteiset menot	642 603		46 012		688 615	677 437
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	443 832		2 315		446 147	363 060
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	8 713	1 182	2 894 931		2 904 827	2 905 746
Rakennusmaa- ja vesi-alueet	1 143 858		429 409		1 573 267	1 566 008
Rakennukset ja rakennelmat	228 918		2 907 840		3 136 757	3 162 855
Rakenteet	17 981 576		22 530		18 004 107	17 861 321
Koneet ja laitteet ja kalusteet	625 951	13 083	8 577		647 611	613 688
Muut aineelliset hyödykkeet	10 852	24 052	109 689		144 594	121 003
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 200 221		428 292	34 133	1 594 379	1 530 909

Valtion kokonaistase 30.6.2021 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitos-konsernit	Eliminoinnit	30.6.2021	30.6.2020
KÄYTTÖ-OMAISUUSARVO-PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo-paperit	15 484 376	506 928	4 034		15 995 338	17 564 725
Liikelaitoskonsernien peruspääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat[1)]	6 063 287			6 066 957	-3 670	-720
Euromääräiset sijoitukset	4 399 158	14 213 508			18 612 666	16 711 424
Valuuttamääräiset sijoitukset		4 865 410			4 865 410	4 715 133
Osuudet omistusyhteys-yrityksissä[2)]			276 474		276 474	217 046
Saamiset omistusyhteys-yrityksiltä[2)]						59 000
KÄYTTÖ-OMAISUUS JA MUUT PITKÄ-AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ	48 260 343	19 624 536	7 130 749		68 914 538	68 101 736
VAIHTO- JA RAHOITUS-OMAISUUS						
VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	457 024				457 024	451 187
Keskeneräinen tuotanto	5 340				5 340	5 226
Valmiit tuotteet/Tavarat	39 224	1 161 160	11 316		1 211 700	1 335 524
Muu vaihto-omaisuus						23 951
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	4 211 122	21 388	48 528	1 323 525	2 957 512	2 884 314
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	75 622	48 511	80 905	6 714	198 324	127 568
Lainasaamiset	180 054	1 761 352		83 098	1 858 308	1 773 977
Siirtosaamiset	36 694	58 401	8 807	92 898	11 004	81 543

Valtion kokonaistase 30.6.2021 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitos-konsernit	Eliminoinnit	30.6.2021	30.6.2020
Muut lyhytaikaiset saamiset	173 122	125 872	6 204	2 320	302 877	289 545
Ennakkomaksut	738 861	8 505			747 366	872 833
RAHOITUS-OMAISUUSARVO-PAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukko-velkakirjalainojen ostot		119 968			119 968	382 769
Muut euromääräiset sijoitukset	1 041 595				1 041 595	302 593
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI-SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT	8 975 415	5 673 556	276 554	4 939 389	9 986 135	16 919 991
VAIHTO- JA RAHOITUS-OMAISUUS YHTEENSÄ	15 934 072	8 978 713	432 313		18 897 153	25 451 021
VASTAAVAA YHTEENSÄ	64 763 456	28 603 250	8 815 504	12 549 036	89 633 174	95 350 051
VASTATTAVAA OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko-puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-21 447 382			-21 447 382	-20 217 254
Liikelaitoskonsernien pääomat[1)]			6 066 957	6 066 957		
Talousarviosiirrot		-644 000		-644 000		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-45 471 535	49 530 962	822 171	-85 000	4 966 598	16 285 962
Tilikauden tuotto-/kulu-jäämä	-3 983 190	648 535	105 581	683 702	-3 912 777	-5 102 850
VÄHEMMISTÖ-OSUUS						
Vähemmistöosuus[2)]			4 728		4 728	4 804

Valtion kokonaistase 30.6.2021 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitos-konsernit	Eliminoinnit	30.6.2021	30.6.2020
RAHASTOJEN PÄÄ-OMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	8 899				8 899	8 890
VARAUKSET						
Varaukset			19 932		19 932	25 154
VIERAS PÄÄOMA PITKÄAIKAINEN						
Otetut euromääräiset lainat	112 435 650	349 023	1 426 943	1 254 263	112 957 353	102 857 026
Otetut valuutta-määräiset lainat	-1 866				-1 866	1 578
Pitkäaikaiset siirtovelat	125 322				125 322	120 446
Muut pitkäaikaiset velat	408 480		52		408 532	468 930
LYHYTAIKAINEN						
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	55 345				55 345	7 438 898
Talousarvion ulko-puol. olevien valtion rahastojen yhdystilit						
Lyhytaikaiset lainat	18 503 127		187 994	152 361	18 538 760	14 751 389
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	354 419				354 419	285 862
Saadut ennakot	439 446		56 558	34 133	461 871	484 475
Ostovelat	319 215	54 121	39 586	6 647	406 275	305 512
Siirtovelat	1 387 106	51 277	61 517	1 801	1 498 100	1 550 119
Muut lyhytaikaiset velat	5 291 830	60 714	23 485	138 783	5 237 246	6 129 345
Virhetilit	18				18	-36
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	144 257 480	515 135	1 796 136	6 527 377	140 041 374	134 393 544
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	64 763 456	28 603 250	8 815 504	12 549 036	89 633 174	95 350 051

1) Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarviotalouden ja liikelaitoskonsernien kirjaukset koskien liikelaitoskonsernien omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2021, 30.6.2020 ja 30.6.2019, minkä vuoksi näille tileille jäi saldoa.

2) Rivit Osuudet omistusyhteysyrityksissä, Saamiset omistusyhteysyrityksiltä, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitos-konsernien tiedot

11.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2020 tilinpäätöksessä yhteensä 194,9 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, noin 93,1 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2021 yhteensä 63,8 mrd. euroa. Kasvua alkuvuodesta oli 1,8 mrd. euroa ja se johtui pääosin Valtion asuntorahaston sekä Finnveran takauksien ja takuiden kasvusta. Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien takaus- ja takuupäätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuisiin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2021 yhteensä 134,3 mrd. euroa (135,2 mrd. euroa 31.12.2020). Lasku vuodenvaihteeseen verrattuna johtuu suurimmalta osin Suomen Pankin ja IMF:n välisen bilateraalilainan valtiontakuun enimmäismäärän alenemisesta 2,1 mrd. eurolla.

Valtion talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan ja sen takauskanta oli 30.6.2021 yhteensä 16,9 mrd. euroa. Suurin osa näistä takauksista kohdistuu korkotuettuihin vuokra- ja asumisoikeustalojen rakentamis- ja perusparannuslainoihin.

Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoituksien seurauksena eduskunta on 30.6.2021 mennessä lisäksi antanut valtioneuvostolle 3,2 mrd. euron valtuudet myöntää uusia valtiontakauksia ja -takuita kotimaan yritysrahoituksen saatavuuden ja työttömyysmenojen maksamisen turvaamiseksi, EU:n puitteissa perustettavien kriisinhallintavälineiden toiminnan mahdollistamiseksi sekä Covid-19-rokotteiden vakuuttamiseksi.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2021 (mrd. euroa)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Voimassa 30.6.2021	Käytettävissä enimmäismäärä
Finnvera	17,5	22,6	22,6	27,7	30,3	32,6	31,6	32,3	73,2
Opintolainat	1,8	2,0	2,3	2,7	3,4	4,0	4,5	4,8	5,1
ERVV[1)]	6,6	6,2	6,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,7	14,0
Suomen Pankki	0,6	0,5	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	7,2
Valtion rahastot[2)]	11,8	12,3	13,2	13,8	14,6	15,5	16,5	17,1	20,2

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2021 (mrd. euroa)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Voimassa 30.6.2021	Käytettävissä enimmäis-määrä
Covid-19-tukitoimet[3)]							1,4	1,4	3,2
Muut[4)]	0,9	0,6	1,1	0,6	0,8	0,5	0,5	0,7	11,4
Yhteensä	39,2	44,2	46,1	52,3	56,6	60,2	62,0	63,8	134,3

1) Euroopan rahoitusvakausväline

2) Sisältää Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston, joiden takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan.

3) Sisältää koronavirusepidemian vuoksi myönnetyt valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takuurahasto), kotimaisille varustamo- ja ilmailualan yrityksille, Työllisyysrahastolle sekä covid-19-rokotteiden vakuutustakuun vakuutusyhtiöille.

4) Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määräisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeus-oloissa.

11.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,2 mrd. euroa 31.12.2020. Liikenneväylät muodostivat 42,1 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 48,1 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset 31.12.2020 (mrd. euroa)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Väylärakenteet ja maapohjat	18,9	19,0	19,1	19,6	19,6	19,8	19,9	20,1	20,0	20,2
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	21,6	22,7	22,0	22,5	22,7	23,1	23,1	24,7	25,0	25,6
Muu käyttöomaisuus	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1	2,3
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	42,2	43,3	42,9	43,8	44,1	44,7	44,8	46,8	47,1	48,1

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2020 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos	Inves-toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2020 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Investoinnit	Poistot	Muutos	Investoinnit	Poistot	Muutos	Investoinnit	Poistot	Muutos	Investoinnit	Poistot	Muutos
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
2020	790	649	141	308	220	88	27	12	16	1 125	881	244

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta tieväyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 111 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit. Investointien ja poistojen negatiivista erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 2,42 mrd. euroa ja vesiväylien 14 milj. euroa suuremmat kuin poistot.

11.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2014—2020 ja alkuvuodelta 2021. Talousarviotalouden investoinnit on esitetty nettomääräisinä vähentämällä kansallisomaisuuteen, käyttöomaisuuteen ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä pitkäaikaisiin saamisiin tehdyistä investoinneista kyseisten omaisuuslajien luovutukset. Keskeneräiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu omaisuuslajien tasearvojen muutoksista ja oikaistu tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitoskonsernien tiedot ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen tilinpäätöksessään ilmoittamia rahamääräisiä investointeja. Tarkasteluajanjaksolla vuosina 2014—2020 talousarviotalouden kokonaisinvestoinnit olivat vuosittain keskimäärin 1,2 mrd. euroa ja liikelaitoskonsernien vuosittain keskimäärin 299 milj. euroa vuosittain. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,3 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimakkaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä vuosina 2013—2019 ja 30.6.2020 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	30.6.2021
KANSALLISOMAISUUS	34,2	14,4	12,7	11,7	15,4	11,9	15,4	7,1
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	55,9	60,1	73,5	64,2	95,5	97,0	72,8	29,6
AINEELLISET HYÖDYKKEET								
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennusmaa- ja vesialueet)	19,6	17,6	16,9	16,7	18,1	15,2	20,4	4,6
Rakennukset ja rakennelmat	3,2	7,0	5,0	5,5	4,4	4,5	7,9	1,1
Rakenteet	860,5	776,0	860,7	841,0	935,5	837,4	1 027,7	271,2
Koneet ja laitteet	90,1	83,9	83,2	83,6	98,7	99,7	122,9	38,1
Kalusteet	1,7	1,6	2,5	2,5	3,8	2,1	2,0	0,9
Muut aineelliset hyödykkeet	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	103,5	92,2	30,1	25,7	17,8	27,8	51,4	37,1
Valmistus omaan käyttöön[1)]	89,3	95,2	148,9	178,4	116,1	176,3	196,6	41,0
Yhteensä	1 258,1	1 148,0	1 233,5	1 229,4	1 305,2	1 271,9	1 517,3	430,8
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET								
Käyttöomaisuusarvopaperit	255,2	59,5	229,0	-148,1	-230,6	68,2	377,7	29,2
Sijoitukset liikelaitoksiin	0,0	-15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	11,0	51,6	-20,3	100,3	55,7	-66,1	196,4	331,7
Pitkäaikaiset saamiset	-72,6	60,5	-189,2	-200,7	-2 057,1	184,4	236,9	25,7
Yhteensä	193,6	156,7	19,4	-248,4	-2 232,0	186,5	811,1	386,6
Talousarviotalous yhteensä	1 451,7	1 304,7	1 252,9	980,9	-926,8	1 458,4	2 328,4	776,5
TALOUSARVION ULKOPUOLISET VALTION RAHASTOT								
Valtion Eläkerahasto	143,3	368,4	-61,3	243,7	838,3	153,8	-49,3	515,2
Huoltovarmuusrahasto	51,7	-151,4	384,4	37,7	-188,7	150,2	10,3	5,3
Valtion asuntorahasto	-505,0	-592,9	-615,8	-577,0	-478,9	-481,1	-425,0	-
Muut valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot	3,3	1,8	-2,6	419,1	21,5	111,4	-177,6	10,2
Rahastot yhteensä	-306,8	-374,1	-295,3	123,5	192,3	-65,7	-641,7	530,7

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä vuosina 2013—2019 ja 30.6.2020 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	30.6.2021
LIIKELAITOSKONSERNIT[2)]								
Metsähallituskonserni	18,2	18,4	15,7	19,1	27,7	10,7	20,2	15,2
Senaatti-kiinteistöt konserni	238,8	268,4	261,4	238,1	251,9	311,1	435,3	137,9
Liikelaitoskonsernit yhteensä	257,0	286,8	277,1	257,2	279,7	321,8	455,5	153,1
Kaikki yhteensä	1 401,9	1 217,4	1 234,7	1 361,6	-454,8	1 714,4	2 142,3	1 460,0

[1)] Vuoden 2019 talousarvioesitykseen verrattuna laskelmaa on täydennetty lisäämällä investointeihin myös tieto valmistuksesta omaan käyttöön.

[2)] Tiedot sisältävät liikelaitoskonsernien raportoimat rahamääräisten investointien määrät

11.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Altia Oyj, Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n ja Neste Oil Oyj:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo oli 5,5 mrd. euroa ja markkina-arvo 25,5 mrd. euroa 31.12.2020 Osakkeiden markkina-arvo oli 25,9 mrd. euroa 6.8.2021.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2011—2020 ja 6.8.2021 (mrd. euroa)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	6.8.2021
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	8,6	7,8	9,5	10,9	10,2	11,5	15,2	15,5	18,9	26,0	25,9
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,1	5,1	5,5	5,5
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	2,9	2,1	3,8	5,2	4,5	5,8	9,5	10,4	13,8	20,5	20,4

11.7. Negatiivinen oma pääoma

Oman pääoman kehitys vuosina 2011—2020 ja 30.6.2021 (mrd. euroa)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	30.6.2021
Talousarviotalouden oma pääoma	-30,4	-37,1	-44,2	-50,3	-55,1	-59,0	-62,0	-61,2	-62,8	-75,5	-79,5
Rahastojen oma pääoma[1)]				26,7	26,5	27,0	27,4	27,5	28,0	28,1	28,1
Liikelaitoskonsernien oma pääoma[1)]				6,8	6,7	6,8	6,9	6,9	7,0	7,0	7,0
Kokonaistaseen oma pääoma				-22,7	-27,7	-31,5	-33,7	-32,8	-33,9	-46,5	-50,4

[1)] Rahastojen ja liikelaitoskonsernien oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet tappiollisia vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2022

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	**48 706 176 000**
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	**15 648 000 000**
01. Ansio- ja pääomatuloverot	10 946 000 000
02. Yhteisövero	3 831 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	16 000 000
04. Perintö- ja lahjavero	855 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	**22 551 600 000**
01. Arvonlisävero	21 462 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	885 000 000
03. Apteekkivero	204 600 000
08. Valmisteverot	**7 493 000 000**
01. Tupakkavero	1 212 000 000
04. Alkoholijuomavero	1 540 000 000
05. Virvoitusjuomavero	211 000 000
07. Energiaverot	4 514 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	16 000 000

Osasto 12

10.	**Muut verot**	**2 893 000 000**
03.	Autovero	726 000 000
05.	Varainsiirtovero	987 000 000
06.	Arpajaisvero	70 000 000
07.	Ajoneuvovero	1 104 000 000
08.	Jätevero	6 000 000
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**120 576 000**
04.	Eräät viestinnän maksut	30 012 000
05.	Eräät liikenteen maksut	18 738 000
06.	Väylämaksut	51 000 000
09.	Muut verotulot	9 555 000
10.	Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 253 000
11.	Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	3 388 000
12.	Säteilytoimintavero	2 630 000

Osasto 12

12.	**SEKALAISET TULOT**	**6 316 208 000**
23.	**Valtioneuvoston kanslia**	**50 000**
99.	Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24.	**Ulkoministeriön hallinnonala**	**37 452 000**
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	996 000
99.	Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	36 456 000
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**153 901 000**
10.	Tuomioistuintulot	44 900 000
15.	Yleisen edunvalvonnan tulot	29 000 000
20.	Ulosottomaksut	77 000 000
21.	Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista	1 000
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 000 000
26.	**Sisäministeriön hallinnonala**	**35 750 000**
98.	EU:lta saatavat tulot	33 800 000
99.	Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	1 950 000
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**2 580 000**
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 562 000

28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**2 560 192 000**
11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	127 069 000
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 453 000
13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 973 000
20.	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	13 842 000
50.	Siirto valtion eläkerahastosta	1 990 937 000
51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	290 143 000
52.	Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	19 135 000
60.	Työturvallisuusmaksu	940 000
92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	47 900 000
93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 800 000
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	30 000 000
29.	**Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala**	**460 590 000**
70.	Opintotukitoiminnan tulot	28 000 000
88.	Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista	361 590 000
99.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	71 000 000
30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**971 693 000**
01.	EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	529 530 000
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	370 000 000
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 000 000
04.	EU:lta saatavat muut tulot	340 000
20.	Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta	27 120 000
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 100 000
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	620 000
42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	4 760 000
44.	Kalastonhoitomaksut	10 425 000
45.	Riistanhoitomaksut	11 798 000
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**4 350 000**
10.	Hallinnonalan virastojen tulot	3 500 000
99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	850 000
32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**812 214 000**
20.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 044 000
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	31 770 000
50.	EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	220 000 000
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	557 400 000
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**509 480 000**
02.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 600 000
03.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	100 000
90.	Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta	337 530 000
98.	Valtionapujen palautukset	163 200 000
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	7 050 000

Osasto 13

35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**1 956 000**
10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
20.	Siirto Valtion asuntorahastosta	1 000 000
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	806 000
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**766 000 000**
01.	Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	125 000 000
02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	79 000 000
04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	200 000 000
10.	Muut sekalaiset tulot	7 000 000
20.	Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	355 000 000

Osasto 13

13.	**KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET**	**2 695 814 000**
01.	**Korkotulot**	**42 814 000**
04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	2 800 000
05.	Korot muista lainoista	18 139 000
07.	Korot talletuksista	100 000
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	21 775 000
03.	**Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot**	**2 409 000 000**
01.	Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	2 409 000 000
04.	**Osuus valtion rahalaitosten voitosta**	**100 000 000**
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000
05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**144 000 000**
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	144 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	**7 061 314 000**
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	**148 995 000**
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	16 000 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	132 995 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	**6 912 319 000**
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	6 912 319 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

64 779 512 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21

		€
21.	**EDUSKUNTA**	**133 468 000**
01.	**Kansanedustajat**	**22 284 000**
01.	Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	22 284 000
10.	**Eduskunnan kanslia**	**76 714 000**
01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	59 419 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	6 200 000
51.	Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	6 095 000
70.	Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
20.	**Eduskunnan oikeusasiamies**	**8 087 000**
01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	8 087 000
30.	**Ulkopoliittinen instituutti**	**4 302 000**
01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 082 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	220 000
40.	**Valtiontalouden tarkastusvirasto**	**17 301 000**
01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 551 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	750 000
90.	**Eduskunnan muut menot**	**4 780 000**
50.	Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 780 000

Pääluokka 22

22.	**TASAVALLAN PRESIDENTTI**	**26 797 000**
01.	**Tasavallan presidentti**	**126 000**
01.	Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126 000

02. Tasavallan presidentin kanslia	**26 671 000**
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 621 000
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	500 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	12 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	**223 313 000**
01. Hallinto	**175 721 000**
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	133 081 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	11 447 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	985 000
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	9 248 000
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	460 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 000 000
10. Omistajaohjaus	**5 700 000**
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	**35 635 000**
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	**3 817 000**
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 817 000
90. Muut menot	**2 440 000**
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
61. Jäsenmaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 740 000

Pääluokka 24

24.	**ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**1 317 699 000**
01.	**Ulkoasiainhallinto**	**290 049 000**
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	262 996 000
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	1 896 000
29.	Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	13 857 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	11 300 000
10.	**Kriisinhallinta**	**75 915 000**
20.	Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	53 080 000
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	18 485 000
66.	Rauhanvälitys (kiinteä määräraha)	4 350 000
30.	**Kansainvälinen kehitysyhteistyö**	**848 905 000**
50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	706 175 000
67.	Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000
88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
89.	Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	129 730 000
90.	**Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot**	**102 830 000**
50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 641 000
51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	45 000
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	95 544 000
68.	Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	4 800 000
87.	Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	300 000
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	500 000

Pääluokka 25

25.	**OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**1 021 756 000**
01.	**Ministeriö ja hallinto**	**145 060 000**
01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 198 000
03.	Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 899 000
05.	Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 210 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)	12 013 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	6 637 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	49 810 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	13 293 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	**459 625 000**
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 961 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 052 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	278 777 000
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	82 900 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	75 935 000
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	**107 226 000**
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	106 966 000
95. Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)	260 000
30. Syyttäjät	**54 680 000**
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 680 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	**238 351 000**
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	233 651 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
50. Vaalimenot	**16 814 000**
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	16 814 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	**1 566 948 000**
01. Hallinto	**182 474 000**
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 608 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 304 000
21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 672 000
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	35 150 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	120 000 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	280 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	960 000
10. Poliisitoimi	**856 385 000**
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	807 956 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 821 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	7 608 000
20. Rajavartiolaitos	**280 152 000**
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	275 152 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	5 000 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	**87 496 000**
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 670 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 860 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	1 966 000
40. Maahanmuutto	**160 441 000**
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 459 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)	71 236 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	21 428 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**5 101 303 000**
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	**729 303 000**
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 542 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	709 886 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus	**4 307 717 000**
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 959 628 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	820 737 000
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 522 500 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	4 852 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	**64 283 000**
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	64 273 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**21 391 117 000**
01. Hallinto	**200 540 000**
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 336 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)	345 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 306 000
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	4 400 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	153 773 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	2 380 000
10. Verotus ja tulli	**648 665 000**
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	404 604 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	187 831 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	28 030 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	2 000 000
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	18 200 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	8 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	**58 091 000**
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 491 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 500 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	**120 195 000**
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 287 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 853 000
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 055 000
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	8 000 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	**62 100 000**
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 782 000
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	318 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	**5 339 026 000**
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 984 980 000
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	3 388 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	38 740 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	290 143 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	21 775 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	**18 440 000**
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	2 500 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	940 000
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	15 000 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	**252 932 000**
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 700 000
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	11 600 000
05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	175 300 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	42 540 000
23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	692 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	**298 995 000**
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	202 195 000
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	12 000 000
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	84 800 000

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	**927 638 000**
30. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	47 146 000
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	880 492 000
90. Kuntien tukeminen	**10 666 900 000**
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	7 984 500 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	20 400 000
32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	2 652 000 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	**106 000 000**
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	106 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	**2 664 295 000**
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 388 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 800 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	13 237 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	13 200 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 605 000 000
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	27 500 000
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	**27 300 000**
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	300 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	24 700 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	**7 407 663 000**
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	**293 304 000**
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 574 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 880 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 058 000
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 450 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 611 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	34 000 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	14 500 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 572 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	118 856 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	16 010 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 246 000
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	**884 912 000**
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 514 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	173 035 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	488 609 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	173 241 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 513 000
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	**1 281 060 000**
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 455 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	23 460 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 008 742 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	240 403 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	**3 447 223 000**
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 975 000
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 548 000
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 447 000
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 679 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	29 094 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 875 165 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	371 142 000
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	69 872 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	55 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	919 696 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	21 974 000
89. Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	67 000 000
70. Opintotuki	**699 711 000**
01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	647 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	132 200 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	473 400 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	35 564 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	57 900 000
80. Taide ja kulttuuri	**583 887 000**
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	4 265 000
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 105 000
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 867 000
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	5 641 000
06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 081 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	19 953 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	17 149 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 894 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	140 237 000
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	90 522 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	30 599 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	16 978 000
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	155 967 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	24 451 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 100 000
58. Valtionrahoitus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomaan (siirtomääräraha 3 v)	7 500 000
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 899 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	40 000
90. Liikuntatoimi	**141 059 000**
50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	99 817 000
52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	36 742 000
56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	4 500 000

91. Nuorisotyö	**76 507 000**
50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	35 934 000
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ja valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (siirtomääräraha 2 v)	38 923 000
52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 650 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 714 754 000**
01. Hallinto ja tutkimus	**150 278 000**
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 721 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 283 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 943 000
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	1 240 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	30 652 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	4 439 000
10. Maaseudun kehittäminen	**491 167 000**
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	110 245 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	15 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	28 500 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	85 000 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 356 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843 000
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	36 802 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 805 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	202 616 000
20. Maa- ja elintarviketalous	**1 782 742 000**
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 272 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	5 948 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	330 200 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	518 700 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja eituotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	309 696 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	518 394 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	11 030 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 005 000
48. Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	700 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	6 397 000
40. Luonnonvaratalous	**234 542 000**
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 100 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 991 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	30 897 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	10 636 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 874 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 760 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha) .	57 130 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 527 000
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	40 674 000
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	6 060 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 998 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 725 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	22 188 000
64. Metsähallitus	**8 147 000**
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	8 147 000
70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	**47 878 000**
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 578 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	3 300 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 533 504 000**
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	**693 409 000**
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 618 000
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	93 771 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 179 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 083 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	472 758 000
10. Liikenne- ja viestintäverkot	**2 032 876 000**
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 368 999 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	39 730 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	34 900 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	471 250 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	83 000 000
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	**807 219 000**
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	89 000 000
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	20 241 000
54. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 386 000
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	105 724 000
60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	556 868 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 635 301 000**
01. Hallinto	**933 729 000**
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 207 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	191 905 000
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	267 911 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 845 000
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	108 763 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 928 000
07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	12 936 000
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 495 000
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 586 000
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	27 080 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 939 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	62 072 000
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	6 001 000

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	4 700 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	101 303 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 322 000
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 572 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400 000
54. Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)	3 000 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	17 714 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	**1 304 926 000**
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 420 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	475 550 000
41. Energiatuki (arviomääräraha)	230 560 000
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	19 785 000
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 200 000
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	309 611 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	243 550 000
87. Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	8 250 000
30. Työllisyys ja yrittäjyys	**923 679 000**
32. Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	3 190 000
40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	44 820 000
41. Valtionavustus osatyökykyisten työllistymiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	35 630 000
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	87 000 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
45. Valtionavustus turvetuotantokoneiden romutukseen (siirtomääräraha 3 v)	9 110 000
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	285 896 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	32 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	394 233 000
87. Pääomasijoitus osatyökykyisten työllistymistä edistävälle osakeyhtiölle (siirtomääräraha 2 v)	10 000 000
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	5 800 000
40. Yritysten erityisrahoitus	**310 263 000**
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	700 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset ja korkotuet (arviomääräraha)	196 979 000

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	90 700 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	19 400 000
95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	2 454 000
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	**162 704 000**
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 491 000
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)	154 213 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**15 852 586 000**
01. Hallinto	**130 469 000**
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 168 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	978 000
05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 098 000
06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 088 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 755 000
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	1 700 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	36 600 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	20 729 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	6 353 000
02. Valvonta	**82 416 000**
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 952 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 738 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 744 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 941 000
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 200 000

09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	11 841 000
03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	**115 800 000**
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	60 756 000
25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	28 042 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 502 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	**4 509 834 000**
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 593 000 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	17 000 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 638 300 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	58 700 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	712 300 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	490 534 000
20. Työttömyysturva	**2 585 037 000**
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	30 484 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	1 082 034 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 468 679 000
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	3 840 000
30. Sairausvakuutus	**2 145 750 000**
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 145 750 000
40. Eläkkeet	**5 042 955 000**
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	60 555 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	735 500 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	431 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	17 300 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 100 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 785 500 000

50. Veteraanien tukeminen	**192 720 000**
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 050 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	7 700 000
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	43 648 000
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	20 000 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 690 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	24 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	400 000
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	23 000 000
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	95 200 000
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	**541 682 000**
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	25 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	96 000 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	15 200 000
35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	65 800 000
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	562 000
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 500 000
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	132 820 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	33 000 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	24 550 000
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	134 000 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	**37 773 000**
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	30 940 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	545 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	**135 440 000**
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	114 000 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	400 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	19 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	**332 710 000**
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	332 710 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**325 293 000**
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	**73 003 000**
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 977 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 461 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	12 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 130 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	**180 598 000**
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	1 400 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	25 540 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	28 005 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	55 219 000
60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 542 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	44 130 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 762 000

Pääluokka 36

20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**71 692 000**
01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 792 000
04.	Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
06.	Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
31.	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
32.	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
34.	Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)	4 900 000
37.	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	750 000
52.	Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	8 500 000
53.	Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	6 250 000
56.	Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	28 900 000
60.	Siirto Valtion asuntorahastoon	—
64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000

Pääluokka 36

36.	**VALTIONVELAN KOROT**	**528 010 000**
01.	**Valtionvelan korko**	**507 000 000**
90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	507 000 000
09.	**Muut menot valtionvelasta**	**21 010 000**
20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	21 010 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

64 779 512 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luvun tai momentin päätösosassa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin päätösosassa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin päätösosassa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin päätösosassa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien päätösosat ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin päätösosassa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevina varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja

kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomomenteilta.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin päätösosassa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsin suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

T U L O A R V I O T

Osasto 11
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

S e l v i t y s o s a : Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 48 706 milj. euroa vuonna 2022. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 8,1 % vuodelle 2021 budjetoituun (talousarvio ml. lisätalousarviot) verrattuna. Verotulomomenttien kertymäarviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2022 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset
Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa esitetyt veroperustemuutokset on huomioitu vuoden 2022 verotuloennusteissa. Vuoden 2022 verotuottoon vaikuttaa osaltaan myös koronaepidemian johdosta yritysten tukemiseksi tehty maksujärjestelyhuojennus. Maksujärjestelyä helpotettiin ja velkojen viivästyskorkoa alennettiin tilapäisesti, mikä siirtää arviolta 283 milj. euroa vuosien 2020 ja 2021 valtion verotuloja kertyväksi vasta vuonna 2022. Suurin osa veronmaksun lykkäämisestä koskee arvonlisäveroja.

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla. Veropohjaa tiivistetään vuonna 2022 jatkamalla asuntolainan korkojen verovähennysoikeuden asteittaista poistoa.

Verotuloja alentavat vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon alentaminen, kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön sekä öljylämmityksestä luopumisen osalta sekä arpajaisveron alennuksen jatkaminen. Lisäksi verotuloja alentavat julkis-

ten infrastruktuurihankkeiden korkovähennysrajoitusten poistuminen sekä vuosina 2022—2027 voimassa oleva tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän tutkimusyhteistyön 150 prosentin lisävähennys. Verotuloja kasvattavat korkovähennysrajoitussäännön uudistaminen sekä siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen uudistus.

Parafiinisen dieselin verotuen asteittaista poistamista ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista jatketaan. Turpeen verotukea kasvatetaan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Myös kaukolämpöverkon ulkopuoliset konesalit, jotka täyttävät energiatehokkuus- ja energian hyödyntämiskriteerit, ja teollisen kokoluokan kiinteistökohtaiset lämpöpumput ovat oikeutettuja alennettuun sähköveroon. Sähköveronalennus koskee myös geotermisten lämpölaitosten kiertovesipumppuja. Lisäksi kierrätysteollisuus siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. ja kalankasvatus sisällytetään maatalouden energiaveron palautukseen. Biokaasun liikennekäytölle asetetaan vero. Tupakkaveroa korotetaan yhteensä 117 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023. Väylämaksun puolitusta jatketaan.

Täyssähköautot vapautetaan autoverosta ja korotetaan sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa. Ajoneuvoveron korotus ei koske aiemmin käyttöönotettuja täyssähköautoja. Autoveron vapautus koskee 1.10.2021 jälkeen verotettavia autoja.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2022 voimaan tulevien verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin pysyvä vuositason vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2022 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2022	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-270	-295
— asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	6	7
— vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon alentaminen	-4	-4
— kotitalousvähennyksen korottaminen kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta	-17	-34
— kotitalousvähennyksen korottaminen öljylämmityksestä luopumisen osalta	-3	-5
Yhteisövero		
— julkisten infrastruktuurihankkeiden korkovähennysrajoituksen poisto	-5	-7
— korkovähennysrajoitussäännön uudistaminen	15	18
— siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen muutos	40	75
— tutkimusyhteistyön lisävähennyksen korotus	-8	-11

11

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2022 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2022	Vaikutus vuositasolla
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotus	13	59
— parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen	38	46
— kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat sekä eräät muut lämpöpumput ja konesalit sähköveroluokkaan II	-9	-11
— turpeen verottoman käytön laajentaminen kaikille laitoksille ja verottomuuden rajan nostaminen[1)]	-6	-7
— kierrätysteollisuuden siirtäminen sähköveroluokkaan II	-2	-2
— biokaasun liikennekäytölle asetetaan vero	3	4
Muut verot ja veronluonteiset tulot		
— arpajaisveron alennus	-74	-89
— väylämaksun puolituksen jatko	-37	-37
— täyssähköautojen autoveron alennus[2)]	-20	-17
Yhteensä	-340	-310
— josta verotuottoa lisäävät	115	209
— josta verotuottoa vähentävät	-455	-519
Maksujärjestelyjen huojennuksen vaikutus kertymäaikatauluun, verolajit yhteensä	283	

[1)] Toimenpide pienentää vuodelta 2022 maksettavia energiaveronpalautuksia miljoonalla eurolla ja siten määrärahoja vuonna 2023, joten nettomääräinen vuositason vaikutus on -6 milj. euroa.

[2)] Autoveron vapauttamista vastaava täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveron korotus vaikuttaa tuloihin vasta vuonna 2023.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 TA + LTAt	2022 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	12 938	13 951	15 648
Liikevaihtoon perustuvat verot	19 221	21 186	22 552
Valmisteverot	7 249	6 883	7 493
Muut verot ja veronluonteiset tulot	3 034	3 022	3 013
Yhteensä	42 443	45 042	48 706

Verotuksen kokonaistasoon vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2020	2021	2022
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	**42,1**	**43,2**	**42,1**
Valtio	20,0	20,8	20,2
Kunnat	10,4	10,2	9,8
Soturahastot	11,7	12,3	12,1
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	**42,1**	**43,2**	**42,1**
Välittömät verot	16,4	16,7	16,2
Tuotannon ja tuonnin verot	14,0	14,2	13,8
Sosiaalivakuutusmaksut	11,7	12,3	12,1

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukien seuranta on tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä sekä laskentamenetelmistä ja saatavilla olevista laskenta-aineistoista. Verotukilaskelmien perustaksi Suomessa valittua normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi).Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyn verotulon periaatteella.

Noin kolmasosalle verotuista ei pystytä esittämään euromääräistä arviota lainkaan ja osalle verotuista pystytään esittämään vain karkea suuruusluokka-arvio. Verotukien euromäärät saattavat muuttua vuodesta toiseen niihin tehtyjen lakimuutosten lisäksi myös veropohjan, laskentamenetelmien ja -aineistojen tai normijärjestelmän määrittelyssä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Uusia verotukia myös saatetaan tunnistaa ilman, että lainsäädäntöä on muutettu. Nämä asiat on huomioitava vertailtaessa verotukien vuosittaisia muutoksia.

Verotukien seuranta perustuu säännöskohtaiseen tarkasteluun, jossa kunkin säännöksen muodostamaa verotukea verrataan sen normiverojärjestelmässä valittuun vertailutasoon ja arvioidaan erikseen staattisesti ja riippumatta muista verotuista. Todellisuudessa verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Tukien päällekkäisyyden lisäksi tuet vaikuttavat hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Samasta syystä johtuen verotukien laskeminen yhteen ei anna todellista kuvaa siitä, kuin-

ka paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteysvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet. Verotukien määrät kuvaavatkin ensisijaisesti verojärjestelmässä olevia erilaisia poikkeuksia normijärjestelmästä.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty vuodelle 2022 yhteensä 195 kappaletta. Vuonna 2022 verotukien lukumäärää vähentää vuoteen 2021 verrattuna covid-19-pandemian hoitoon ja torjumiseen liittyvien tavaroiden määräaikaisen arvonlisäverotuen päättyminen. Verotukien määrä vähenee yhä 194 kappaleeseen heinäkuussa 2022 taksien autoverohuojennuksen poistuessa. Merkittävimmät muutokset verotukien perusteissa vuonna 2022 koskevat energiaverotusta. Parafiinisen dieselin verotuen asteittaista poistamista ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista jatketaan. Biokaasun liikennekäytölle asetetaan vero. Turpeen verotukea kasvatetaan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Lisäksi kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat, eräät muut lämpöpumput ja konesalit sekä kierrätysteollisuus siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattaa vuonna 2022 kotitalousvähennyksen korottaminen ja työsuhdeautojen verotuen laajentaminen. Asuntolainan korkovähennyksen supistaminen pienentää verotukien euromäärää. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän lisävähennyksen aiheuttama verotuki kasvaa lisävähennyksen noustessa 150 prosenttiin tutkimusyhteistyön menoista. Korkovähennysrajoituksen aiheuttama verosanktio kasvaa hieman korkovähennysrajoitukseen liittyvien uudistusten vuoksi. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

Alla olevassa taulukossa esitetään verolajeittain verotukien lukumäärät sekä euromääräiset arviot niille verotuille, joille arvio pystytään laatimaan. Kunkin verotuloarviomomentin selvitysosassa esitetään merkittävimmät momentin tuottoa alentavat verotuet. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista sekä tietoa verotukien määrittelyyn, laskentaan ja normijärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Verotuet 2021 ja 2022

	Tunnistetut verotuet 2021, kpl	Lasketut verotuet 2021, kpl	2021, mrd. euroa	Tunnistetut verotuet 2022, kpl	Lasketut verotuet 2022, kpl	2022, mrd. euroa
Taulukossa on laskettu yhteen verolajikohtaisesti ne yksittäiset verotuet, joille pystytään esittämään euromääräinen arvio. Verotukien keskinäisistä riippuvuuksista johtuen taulukon luvut eivät kuvaa sitä, miten paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteisvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet.						
Henkilöverotus	51	38	18,8	51	38	18,9
Elinkeinoverotus	36	19	2,1 1)	36	19	2,1 1)
Maa- ja metsätalouden verotus	21	7	0,1 1)	21	7	0,1 1)
Varainsiirtoverotus	11	3	2,1	11	3	2,1
Kiinteistöverotus	7	5	0,7	7	5	0,7
Perintö- ja lahjaverotus	15	5	0,2	15	5	0,2
Arvonlisäverotus	20	18	3,3	19	17	3,5
Vakuutusmaksuverotus	2	1	0,0	2	1	0,0

Verotuet 2021 ja 2022

	Tunnistetut verotuet 2021, kpl	Lasketut verotuet 2021, kpl	2021, mrd. euroa	Tunnistetut verotuet 2022, kpl	Lasketut verotuet 2022, kpl	2022, mrd. euroa
Valmiste- ja liikenteen verotus	27	27	2,9[2)]	27	27	2,6[2)]
Sosiaalivakuutusmaksut	6	0	ei voida laskea	6	0	ei voida laskea
Yhteensä	196	123		195	123	

[1)] Usealle vuodelle jaksottuvat verotuet on summassa huomioitu joko verovuosikohtaisena arviona tai verovelan korkona (ks. Verotuet Suomessa 2009).

[2)] Valmiste- ja liikenteen verotuksen verotukien yhteenlaskettua euromäärää ei pystytä luotettavasti arvioimaan tukien päällekkäisyyksistä johtuen. Tukikohtaisia euromääräisiä arvioita käydään tarkemmin läpi verotulomomenttien selvitysosissa.

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot**	**12 937 910**	**13 802 000**	**15 648 000**	**1 846 000**	**13**
01.	Ansio- ja pääomatuloverot	9 317 154	9 712 000	10 946 000	1 234 000	13
02.	Yhteisövero	2 787 601	3 213 000	3 831 000	618 000	19
03.	Korkotulojen lähdevero	35 900	31 000	16 000	-15 000	-48
04.	Perintö- ja lahjavero	797 255	846 000	855 000	9 000	1
04.	**Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut**	**19 221 496**	**21 235 700**	**22 551 600**	**1 315 900**	**6**
01.	Arvonlisävero	18 204 660	20 209 000	21 462 000	1 253 000	6
02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	820 212	829 000	885 000	56 000	7
03.	Apteekkivero	196 623	197 700	204 600	6 900	3
08.	**Valmisteverot**	**7 249 070**	**6 880 000**	**7 493 000**	**613 000**	**9**
01.	Tupakkavero	1 058 656	1 132 000	1 212 000	80 000	7
04.	Alkoholijuomavero	1 505 961	1 393 000	1 540 000	147 000	11
05.	Virvoitusjuomavero	209 250	182 000	211 000	29 000	16
07.	Energiaverot	4 459 053	4 158 000	4 514 000	356 000	9
08.	Eräiden juomapakkausten valmistevero	16 151	15 000	16 000	1 000	7
10.	**Muut verot**	**2 904 097**	**2 816 700**	**2 893 000**	**76 300**	**3**
03.	Autovero	722 198	795 000	726 000	-69 000	-9
05.	Varainsiirtovero	832 906	780 000	987 000	207 000	27
06.	Arpajaisvero	174 872	90 700	70 000	-20 700	-23
07.	Ajoneuvovero	1 167 612	1 143 000	1 104 000	-39 000	-3
08.	Jätevero	6 508	8 000	6 000	-2 000	-25
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**129 993**	**136 226**	**120 576**	**-15 650**	**-11**
04.	Eräät viestinnän maksut	42 847	43 181	30 012	-13 169	-30
05.	Eräät liikenteen maksut	20 167	24 503	18 738	-5 765	-24
06.	Väylämaksut	46 700	48 100	51 000	2 900	6

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
09.	Muut verotulot	10 250	10 455	9 555	-900	-9
10.	Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	4 143	4 040	5 253	1 213	30
11.	Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	3 004	3 397	3 388	-9	0
12.	Säteilytoimintavero	2 883	2 550	2 630	80	3
	Yhteensä	**42 442 565**	**44 870 626**	**48 706 176**	**3 835 550**	**9**

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 946 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiportaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2019 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2022 verokertymästä perustuu vuosien 2020 ja 2021 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2020—2022. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2020 ja 2021 tehdyt ja vuodelle 2022 esitettävät muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2020 verotuksen valmistumisesta. Vuosien 2021 ja 2022 verokertymäennusteisiin liittyy merkittävää epävarmuutta johtuen covid-19-pandemian talousvaikutuksista, joiden ennustaminen on erittäin vaikeaa.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot, joiden arvioidaan kasvavan palkkatuloja nopeammin lähivuosina eläkkeelle siirtyvien määrän kasvaessa ja keskimääräisen eläketulon noustessa. Palkkatulojen arvioidaan supistuneen vuonna 2020 covid-19-kriisin seurauksena ja palaavan kasvu-uralle vuonna 2021. Palkkatulojen supistuminen jäi vuonna 2020 pandemian alkuvaiheessa arvioitua pienemmäksi, samoin kuin työttömyysetuuksien kasvu. Työttömyysturvaetuuksien arvioidaan kasvaneen huomattavasti vuonna 2020 ja supistuvan vuosina 2021 ja 2022. Pääomatulojen arvioidaan supistuneen vuonna 2020 ja palaavan kasvu-uralle vuosina 2021 ja 2022. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita

syntyy muun muassa arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2020 ennuste milj. €	%	2021 ennuste milj. €	%	2022 ennuste milj. €	%
Ansiotulot, mistä	139 911	1,8	144 824	3,5	149 666	3,3
— palkkatulot	92 108	-0,1	96 253	4,5	100 584	4,5
— eläketulot	33 912	3,3	34 654	2,2	35 828	3,4
— työttömyysturvaetuudet	4 918	39,0	4 644	5,6	3 714	20,0
Pääomatulot, mistä	12 986	-2,7	15 092	16,2	15 557	3,1
— luovutusvoitot	4 865	15,6	5 565	14,4	5 754	3,4
— osinkotulot	4 278	-11,4	5 260	23,0	5 366	2,0

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi vuoden 2022 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta. Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus. Kotitalousvähennystä korotetaan vuosina 2022 ja 2023 kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta. Lisäksi kotitalousvähennystä korotetaan öljylämmityksestä luopumisen osalta lämmitystapamuutosten tukemiseksi. Muutos on määräaikainen ja se on voimassa vuosina 2022—2027. Vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvoa alennetaan 85 eurolla kuukaudessa vuosille 2022—2025. Lisäksi asuntolainan korkovähennysoikeutta supistetaan hallitusohjelman mukaisesti. Vähennysoikeutta supistetaan vuosina 2021—2023 viisi prosenttiyksikköä vuodessa siten, että vuonna 2023 asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus poistuu kokonaan. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää verokertymää näiltä vuosilta vuodelle 2022. Muutosten vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloverojen tuottoon on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2022 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2022	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuositasolla
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-270	-295
Asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	6	7
Kotitalousvähennyksen korottaminen kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta	-17	-34
Kotitalousvähennyksen korottaminen öljylämmityksestä luopumisen osalta	-3	-5
Vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon alentamien	-4	-4
Yhteensä	-288	-331
— josta verotuottoa lisäävät	6	7
— josta verotuottoa vähentävät	-294	-338
Maksujärjestelyjen huojennuksen vaikutus kertymäaikatauluun	23	-

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2019—2022 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2019 toteutuma	2020 ennuste	2021 ennuste	2022 ennuste
Progressiivinen tulovero	5 666	5 672	6 228	6 450
Pääomatulovero	3 049	3 082	3 591	3 697
Yleisradiovero	504	511	517	525

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2022 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	10 001
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	420
Yleisradiovero	525
Yhteensä	10 946

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin pääomatuloennusteen epävarmuudesta sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuista. Myös lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti, johtuen mm. aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietoa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2022 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2019. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoida. Vuoden 2022 ennusteessa, samoin kuin vuoden 2021 ennusteessa, merkittävin riski liittyy covid-19-kriisin vaikutusten arviointiin.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 51 verotukea, joista 38:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennykset, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotuottoja yhteensä noin 19,1 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta

muodostuvan verotuen, n. 4,3 mrd. euroa) v. 2022. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 10 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattaa vuonna 2022 kotitalousvähennyksen korottaminen ja työsuhdeautojen verotuen laajentaminen sekä työtulovähennyksen kasvattaminen ansiotuloverotuksen indeksitarkistuksen yhteydessä. Asuntolainan korkovähennyksen supistaminen pienentää verotukien euromäärää.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2020—2022 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2020	2021	2022
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 850	3 575	3 675
Työtulovähennys	3 639	3 810	3 985
Kotitalousvähennys	365	385	430
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	205	190	195
Valtionverotuksen eläketulovähennys	235	185	230
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	75	60	60
Lapsilisien verovapaus	490	490	490
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	980	985	985
Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus	52	25	15
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	4 100	4 300	4 300
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokka-arvio)	1 500	1 500	1 500
Muut	3 213	3 272	3 212
Yhteensä	18 704	18 777	19 077

2022 talousarvio	10 946 000 000
2021 III lisätalousarvio	-107 000 000
2021 I lisätalousarvio	207 000 000
2021 talousarvio	9 712 000 000
2020 tilinpäätös	9 317 154 368

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 3 831 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2022 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2020 vuoteen 2022. Arvio verovuoden 2022 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2020 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennak-

kotietoihin ja verovuoden 2021 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteeseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpiä veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulosnäkymissä voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon. Vuosien 2021 ja 2022 verokertymäennusteisiin liittyy merkittävää epävarmuutta johtuen covid-19-pandemian talousvaikutuksista.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2019	2020 ennuste	2021 ennuste	2022 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	1,1	2,3	6,7	5,5
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	5 821	5 395	5 540	5 829
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	68,70	57,87	55,66	66,24

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa ehdotetaan muutettavaksi korkovähennysrajoitussääntelyä koskien tasevertailuun perustuvaa poikkeusta ja infrastruktuurihankkeita koskevaa poikkeusta. Tasevertailuun perustuvaan poikkeukseen liittyvä muutos kasvattaa valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2022 noin 15 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla noin 18 milj. eurolla. Infrastruktuurihankkeita koskevaan poikkeukseen liittyvä muutos pienentää valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2022 noin 5 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla noin 7 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa ehdotetaan muutettavaksi siirtohinnoitteluoikaisusäännöstä. Muutos kasvattaa valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2022 noin 40 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla noin 75 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvää lisävähennystä ehdotetaan nostettavaksi vuoden 2022 alusta 150 prosenttiin tutkimusyhteistyön menoista. Muutos pienentää valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2022 noin 8 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla noin 11 milj. eurolla. Muutos on määräaikainen ja se on voimassa vuosina 2022—2027. Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutoksen verotuottovaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Kompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia siten, että esityksen verotuotto kunnille on neutraali. Osana covid-19-pandemiaan liittyvää kuntien tukemisen toimenpiteiden kokonaisuutta kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettiin 10 prosenttiyksiköllä verovuodelle 2021. Yhteisöverokertymän jaksotuksesta johtuen muutoksen arvioidaan vähentävän valtion yhteisöveron tilityksiä vuonna 2022 edelleen noin 40 milj. eurolla. Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää valtion yhtiesöverokertymää näiltä vuosilta yhteensä noin 6 milj. euroa vuodelle 2022.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy lähes 30 milj. euroa vuositasolla.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoina. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2022 kertyy vielä veroja verovuosilta 2021 ja 2020.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2022

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2023	445
— verovuodelta 2022	4 866
— verovuodelta 2021	378
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	5 735
— josta valtion osuus	3 831

Elinkeinoverotuksessa on tunnistettu 36 verotukea tai -sanktiota, joista 19:lle on voitu laskea arvio verotuen suuruudesta. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Yhteisöveromomentille kohdistuvista verotuista merkittävimpiä ovat irtaimen käyttöomaisuuden poistojärjestelmään sisältyvä verotuki, verovuositasolla arvioituna yhteensä n. 942 milj. euroa vuonna 2022, ja käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus, n. 383 milj. euroa. Irtaimen käyttömaisuuden poistojen osalta edellä arvioitu summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea. Irtaimen käyttöomaisuuden poisto-oikeutta on päätetty kasvattaa verovuosille 2020—2025, mikä on myös kasvattanut verotuen määrää. Vuonna 2022 tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän lisävähennyksen aiheuttama verotuki kasvaa lisävähennyksen noustessa 150 prosenttiin tutkimusyhteistyön menoista. Korkovähennysrajoituksen aiheuttama verosanktio kasvaa hieman korkovähennysrajoitukseen liittyvien uudistusten vuoksi. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jaksotusluonteisille verotuille arvio voidaan esittää joko verovelan korkona tai verovuositason vaikutuksena; ks. Verotuet Suomessa 2009 -raportti (VATT 2010).

Merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon poistaminen[1)]	881	933	942
Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus	365	374	383
Asuintalovaraus[2)]	79	81	83
Tonnistovero	21	22	22
Työnantajan koulutusvähennys[3)]	12	12	13

Merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Takuuvaraus[2)]	10	10	11
Tutkimusyhteistyön lisävähennys	-	8	19

[1)] Verovuositason arvio. Summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea.

[2)] Verovuositason arvio. Verovelan korko arviolta 0 milj. euroa vuonna 2022.

[3)] Summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea.

2022 talousarvio	3 831 000 000
2021 III lisätalousarvio	-5 000 000
2021 talousarvio	3 213 000 000
2020 tilinpäätös	2 787 601 286

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2020 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 103 mrd. euroa ja niiden keskikorko oli n. 0,08 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskikoron arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti:

Korkotulojen lähdeveron veropohjan keskeisten tekijöiden arvioitu kehitys

	2020 toteutuma	2021 ennuste	2022 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	7,6	6,9	3,3
Kotitalouksien talletusten keskikorko, %	0,08	0,04	0,04

2022 talousarvio	16 000 000
2021 talousarvio	31 000 000
2020 tilinpäätös	35 899 629

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 855 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaveroasteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 140 milj. euroa vuonna 2022.

2022 talousarvio	855 000 000
2021 III lisätalousarvio	-84 000 000
2021 I lisätalousarvio	138 000 000
2021 talousarvio	846 000 000
2020 tilinpäätös	797 254 567

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 21 462 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 66 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkisen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien ja kuntayhtymien välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtionbudjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2020	2021 ennuste	2022 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	-2,1	4,4	3,9
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	3,5	10,7	-1,6
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	-1,6	5,4	4,8

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion tilivirastojen suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palau-

tuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero, joka on viime vuosina ollut keskimäärin n. 3,0 mrd. euroa vuosittain.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 talousarvio	2022 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	32 235	35 591	38 107
Tullin nettokertymä	26	28	31
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	75	83	88
Verohallinnon maksamat palautukset	-14 131	-15 544	-16 764
Yhteensä	18 205	20 159	21 462

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan. Ennusteessa on huomioitu vuosien 2020 sekä 2021 arvonlisäverojen maksujärjestelyä koskevien huojennusten vaikutukset vuoden 2021 ja 2022 verotuottoihin.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eriä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 19 verotukea vuonna 2022. Niiden kokonaissumman arvioidaan olevan n. 3,5 mrd. euroa.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 298	1 352	1 380
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	576	607	643
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %)	341	355	363
Henkilökuljetusteen alennettu alv-kanta (10 %)	238	250	262
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 %)	118	124	131
Muut verotuet	638	680	681
Yhteensä	3 209	3 368	3 460

2022 talousarvio	21 462 000 000
2021 III lisätalousarvio	-41 000 000
2021 II lisätalousarvio	-9 000 000
2021 talousarvio	20 209 000 000
2020 tilinpäätös	18 204 660 362

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 885 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutuksenottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vuonna 2022 vero on 24 % vakuutusmaksun verottomasta arvosta.

2022 talousarvio	885 000 000
2021 talousarvio	829 000 000
2020 tilinpäätös	820 212 003

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 204 600 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Apteekkiverosta annetun lain taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 2019 vuoteen 2020. Tarkistettua apteekkiverotaulukkoa sovelletaan vuonna 2022 apteekkiveroon, joka määrätään vuoden 2021 liikevaihdon perusteella.

2022 talousarvio	204 600 000
2021 talousarvio	197 700 000
2020 tilinpäätös	196 623 264

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 212 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 7,95 senttiä kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 31,20 senttiä kappaletta kohti. Sikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 4,5 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 31 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 7,55 senttiä grammalta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärittävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 5,25 senttiä grammalta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 19,45 senttiä grammalta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukenesteiden vero on 30 senttiä millilitralta.

Tupakkaveroa korotetaan pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti asteittain vuosina 2020—2023 yhteensä 200 milj. eurolla. Tuottotavoitteesta puolet toteutettiin vuosina 2020—2021 ja puolet toteutetaan vuosina 2022—2023. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tupakkaveron korottamisesta yhteensä 117 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 talousarvio	2022 esitys
Savukkeet	924	971	1 037
Muut tupakkatuotteet	135	161	175
Yhteensä	1 059	1 132	1 212

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 32 milj. euron vähennyksen tupakkaveron tuottoon vuonna 2021.

2022 talousarvio	1 212 000 000
2021 talousarvio	1 132 000 000
2020 tilinpäätös	1 058 655 629

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 540 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 50,35 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 36,71 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 33,68 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 38,05 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen alkoholi- ja alkoholijuomaverolain muuttamisesta mietojen alkoholisten juomien osalta. Muutoksella ei arvioida olevan vaikutusta vuoden 2022 verotuottoon.

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrän arvioidaan olevan n. 15 milj. euroa vuonna 2022.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 127 milj. euron vähennyksen alkoholiveron tuottoon vuonna 2021.

2022 talousarvio	1 540 000 000
2021 talousarvio	1 393 000 000
2020 tilinpäätös	1 505 960 586

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 211 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin virvoitusjuomaverosta (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 13 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 32 senttiä litralta valmista juomaa sokeripitoisilla juomilla.

Verotukena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 17 milj. euron vähennyksen virvoitusjuomaveron tuottoon vuonna 2021.

2022 talousarvio	211 000 000
2021 talousarvio	182 000 000
2020 tilinpäätös	209 249 981

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 514 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:n laatimaa liikenteen kasvihuonekaasujen perusennustetta ja työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta.

Energiaverojen veropohjien arvioitu kehitys (%)

	2020 tilinpäätös	2021 ennuste	2022 ennuste
Moottoribensiini	-5,6	0,1	0,8
Dieselöljy	0,2	-5,7	2,1
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.)	-4,6	8,5	0,6
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit)	-7,2	1,5	2,2
Muut (mm. kevyt polttoöljy, raskas polttoöljy, maakaasu, kivihiili, polttoturve, nestekaasu)	-10,9	5,0	-3,1

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi koskien turpeen, lämpöpumppujen ja konesalien, kierrätysteollisuuden ja kaasun verotusta. Turpeen verotukea ehdotetaan kasvatettavan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Lisäksi ehdotetaan polttoturpeen verotuksen lattiahintamekanismia.

Kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat ehdotetaan siirrettäväksi sähköveroluokkaan II. Myös kaukolämpöverkon ulkopuoliset konesalit, jotka täyttävät energiatehokkuus- ja energian hyödyntämiskriteerit, ja teollisen kokoluokan kiinteistökohtaiset lämpöpumput olisivat oikeutettuja alennettuun sähköveroon. Sähköveronalennus koskisi myös geotermisten lämpölaitosten kiertovesipumppuja. Lisäksi kierrätysteollisuus siirrettäisiin alempaan sähköveroluokkaan II ja kalankasvatus sisällytettäisiin maatalouden energiaveron palautukseen. Biokaasun liikennekäytölle ehdotetaan asetettavan vero.

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2021 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	75,96
Dieselöljy, snt/l	59,48
Kevyt polttoöljy, snt/l	30,23
Raskas polttoöljy, snt/kg	30,54
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit), snt/kWh	0,063
Kivihiili, €/t	220,44
Maakaasu, €/MWh	23,354
Nestekaasu, snt/kg	31,49
Polttoturve, €/MWh	5,70

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 talousarvio	2022 esitys
Moottoribensiini[1)]	1 222	1 172	1 298
Diesel[1)]	1 403	1 339	1 462
Sähkö	1 127	866	941
Muut	707	781	813
Yhteensä	4 459	4 158	4 514

[1)] Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosimuutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muutoksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Dieselpolttoaineen alempi verokanta[1)]	741	718	730
Parafiinisen dieselöljyn verotuki	100	75	35
Raideliikenteen dieselmoottoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	16	16	16
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	472	478	472
Turpeen alempi verokanta[2)]	153	127	121
Turpeen verottoman käytön yläraja	16	18	25
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	224	303	303
Jätteenpolton verottomuus	47	63	63
CHP-laitosten verotuki	141	136	130
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä lämpöpumppujen, konesalien ym. sähkön alempi verokanta	553	804	835
Raideliikenteen sähkön verottomuus	19	19	19
Liikenteessä käytetyn sähkön normia alempi verokanta	5	7	9
Liikenteessä käytetyn maakaasun normia alempi verokanta	11	14	12
Biokaasun verottomuus lämmityskäytössä	2	4	4

[1)] Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimavero.

[2)] Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 48 milj. euroa vuonna 2022, sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 58 milj. euroa vuonna 2022. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 398 milj. euron vähennyksen energiaverojen tuottoon vuonna 2021.

2022 talousarvio	4 514 000 000
2021 III lisätalousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	4 158 000 000
2020 tilinpäätös	4 459 053 143

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksyttyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2022 likimain vuoden 2021 tasolla.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 1 milj. euron vähennyksen juomapakkausveron tuottoon vuonna 2021.

2022 talousarvio	16 000 000
2021 talousarvio	15 000 000
2020 tilinpäätös	16 150 649

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 726 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (777/2020). Autovero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön ja sen hinnan perusteella. Autoveroprosentti vaihtelee 2,7—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaismassan perusteella.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Automyynnin määrän ennustetaan nousevan vuoden 2020 matalalta tasolta

vuosina 2021 ja 2022, mutta samalla sähköautojen myyntiosuuden kasvun sekä polttomoottoriautojen päästötasojen laskun myötä keskimääräinen autoveron määrä jatkaa alenemistaan. Autoveron tuottoon vuosina 2021 ja 2022 vaikuttaa myös verotusmenettelyn muutoksen seurauksena syntynyt käytettyjen autojen veropäätösten käsittelyruuhka. Tämän takia vuoden 2021 autoverokertymästä n. 95 milj. euroa ennakoidaan siirtyvän kertyväksi vasta vuoden 2022 puolella.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jolla täyssähköautot vapautettaisiin autoverosta ja korotetaan sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa. Autoveron vapautus koskee 1.10.2021 jälkeen verotettavia autoja.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2020		2021 ennuste		2022 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	93 100	4 600	103 000	3 900	110 000	3 500
Käytetyt henkilöautot	43 700	4 500	47 000	4 000	48 000	3 700

Uutena verotettujen henkilöautojen keskimääräinen hiilidioksidipäästö vuonna 2020 oli arviolta noin 121 g/km WLTP-mittaustavan mukaisesti. Uusien henkilöautojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet vuodesta 2008 lähtien.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 talousarvio	2022 esitys
Henkilöautot	631	700	632
Pakettiautot	71	78	75
Moottoripyörät	14	12	16
Muut ajoneuvot	6	5	3
Yhteensä	722	795	726

Merkittävin autoveroennusteen riski liittyy verotettaviksi tulevien ajoneuvojen kysyntään. Uusien henkilöautojen kysynnän poikkeaminen ennustetusta 10 000 kappaleella vaikuttaisi verotuottoon n. 35 milj. euroa.

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia. Tavallisten taksien verotukea on asteittain pienennetty ja taksien autoveron alennus poistuu kokonaan vuoden 2022 heinäkuun alusta.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Tavallisten taksien verotuki	2	2	1
Invalidien autoverotuki	2	2	2
Pelastusautojen, sairasautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	92	92	92
Autoveron vientipalautus	10	10	10

2022 talousarvio	726 000 000
2021 talousarvio	795 000 000
2020 tilinpäätös	722 198 017

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 987 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2022 varainsiirtoveron määrä on 4 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 2 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen muun muassa veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2022 asunto-osakekaupan arvo nousisi 2,8 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 2,2 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2—6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 11 verotukea, joista kolmelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävimmät varainsiirtoverotuksen verotuet ovat ensiasunnon ostajien vapautus varainsiirtoverosta ja se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Ensiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	125	125	125
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 125	2 125	2 125

2022 talousarvio	987 000 000
2021 I lisätalousarvio	70 000 000
2021 talousarvio	780 000 000
2020 tilinpäätös	832 906 449

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 70 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jolla arpajaisveron alennusta jatketaan vuosille 2022 ja 2023. Muutoksella kompensoidaan edunsaajille rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskua vuosien 2022 ja 2023 osalta. Muutos pienentää arpajaisveron tuottoa n. 74 milj. euroa vuonna 2022 ja vuositasolla n. 89 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

2022 talousarvio	70 000 000
2021 talousarvio	90 700 000
2020 tilinpäätös	174 872 239

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 104 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero on määräytynyt vuodesta 2011 alkaen ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaismassaan. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimavero on kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jolla täyssähköautot vapautettaisiin autoverosta ja korotetaan sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa. Ajoneuvoveron korotus ei koske aiemmin käyttöönotettuja täyssähköautoja.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 talousarvio	2022 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	605	590	555
— pakettiautot	120	110	101
Käyttövoimavero			
— henkilöautot	336	334	343
— pakettiautot	33	33	33
— kuorma-autot	60	60	58
Maksutapalisä	14	14	14
Yhteensä	1 168	1 143	1 104

Ajoneuvoverotukseen sisältyvien verotukien yhteismääräksi arvioidaan 19 milj. euroa. Merkittävin verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta, jonka suuruudeksi arvioidaan 15 milj. euroa.

2022 talousarvio	1 104 000 000
2021 talousarvio	1 143 000 000
2020 tilinpäätös	1 167 612 195

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Jäteveron määrä on 70 euroa kaatopaikalle viedyltä jätetonnilta.

2022 talousarvio	6 000 000
2021 talousarvio	8 000 000
2020 tilinpäätös	6 507 851

19. Muut veronluonteiset tulot

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 30 012 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 100 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Postitoiminnan valvontamaksu 1 326 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 266 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009). Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 692 000 euroa.

Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 19 920 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2022 talousarvio	30 012 000
2021 talousarvio	43 181 000
2020 tilinpäätös	42 846 541

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 18 738 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 3 200 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 438 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 8 100 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.51 määrärahan mitoituksessa.

2022 talousarvio	18 738 000
2021 talousarvio	24 503 000
2020 tilinpäätös	20 167 255

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 51 000 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Väylämaksun puolitusta on tarkoitus jatkaa vuosina 2022—2023. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen väylämaksulain muuttamisesta. Vuoden 2022 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2021 toteutuma-arvioon 48,1 milj. euroa sekä siihen, että liikennemäärän arvioidaan kasvavan hieman vuodesta 2021.

2022 talousarvio	51 000 000
2021 talousarvio	48 100 000
2020 tilinpäätös	46 699 921

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 9 555 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätiön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

Lisäksi momentille tuloutetaan yksityisten sosiaalipalveluiden vuosimaksut, yksityisen terveydenhuollon vuosimaksut ja alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.01.

2022 talousarvio	9 555 000
2021 III lisätalousarvio	-900 000
2021 talousarvio	10 455 000
2020 tilinpäätös	10 250 315

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 5 253 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain (950/2012) muuttamisesta.

Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksutulojen arvioidaan olevan 4 823 000 euroa v. 2022. Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensaatioalueista (490/2013). Syöttötariffijärjestelmässä olevien voimaloiden tuulivoimamaksuja kerätään 140 000 euroa v. 2022.

2022 talousarvio	5 253 000
2021 talousarvio	4 040 000
2020 tilinpäätös	4 142 803

11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 388 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakausviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2022 talousarvio	3 388 000
2021 talousarvio	3 397 000
2020 tilinpäätös	3 003 589

12. Säteilytoimintavero

Momentille arvioidaan kertyvän 2 630 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

2022 talousarvio	2 630 000
2021 talousarvio	2 550 000
2020 tilinpäätös	2 882 725

Osasto 12
SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
23.	**Valtioneuvoston kanslia**	**409**	**50**	**50**	**—**	**0**
99.	Valtioneuvoston kanslian muut tulot	409	50	50	—	0
24.	**Ulkoministeriön hallinnonala**	**29 703**	**21 801**	**37 452**	**15 651**	**72**
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	976	987	996	9	1
99.	Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	28 728	20 814	36 456	15 642	75
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**156 920**	**150 651**	**153 901**	**3 250**	**2**
10.	Tuomioistuintulot	41 832	44 900	44 900	—	0
15.	Yleisen edunvalvonnan tulot	27 768	29 000	29 000	—	0
20.	Ulosottomaksut	84 101	74 000	77 000	3 000	4
21.	Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista	0	1	1	—	0
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 220	2 750	3 000	250	9
26.	**Sisäministeriön hallinnonala**	**32 169**	**30 764**	**35 750**	**4 986**	**16**
98.	EU:lta saatavat tulot	23 840	28 814	33 800	4 986	17
99.	Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	8 329	1 950	1 950	—	0
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**3 374**	**3 031**	**2 580**	**-451**	**-15**
(01.)	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	61	—	—	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalti-maksuista	18	18	18	—	0
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 295	3 013	2 562	-451	-15
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**2 453 041**	**2 479 705**	**2 560 192**	**80 487**	**3**
11.	Kuntien osuudet verotus-kustannuksista	132 439	131 128	127 069	-4 059	-3
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 487	25 234	24 453	-781	-3
13.	Evankelisluterilaisten seura-kuntien osuudet verotus-kustannuksista	14 564	14 419	13 973	-446	-3
20.	Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen eräät tulot	11 335	11 440	13 842	2 402	21
50.	Siirto valtion eläke-rahastosta	1 931 462	1 944 443	1 990 937	46 494	2
51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke-menojen hyvitykset	249 611	275 546	290 143	14 597	5
52.	Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	19 894	18 095	19 135	1 040	6
60.	Työturvallisuusmaksu	916	900	940	40	4
92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	34 861	42 000	47 900	5 900	14
93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 985	2 500	1 800	-700	-28
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	30 488	14 000	30 000	16 000	114
29.	**Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonala**	**458 280**	**438 700**	**460 590**	**21 890**	**5**
70.	Opintotukitoiminnan tulot	28 231	20 000	28 000	8 000	40
88.	Opetus- ja kulttuuri-ministeriön osuus rahapeli-toiminnan tuotoista	385 900	414 700	361 590	-53 110	-13
99.	Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonalan muut tulot	44 150	4 000	71 000	67 000	1675
30.	**Maa- ja metsätalous-ministeriön hallinnonala**	**910 681**	**986 083**	**971 693**	**-14 390**	**-1**
01.	EU:n maataloustuki-rahastosta saatavat tulot	530 148	536 970	529 530	-7 440	-1

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	302 165	370 000	370 000	—	0
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	13 853	15 000	10 000	-5 000	-33
04.	EU:lta saatavat muut tulot	197	340	340	—	0
20.	Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta	28 641	29 600	27 120	-2 480	-8
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 861	3 300	3 100	-200	-6
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	523	620	620	—	0
42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	5 492	5 600	4 760	-840	-15
44.	Kalastonhoitomaksut	10 425	8 900	10 425	1 525	17
45.	Riistanhoitomaksut	11 931	11 753	11 798	45	0
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 445	4 000	4 000	—	0
31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**40 224**	**53 392**	**4 350**	**-49 042**	**-92**
10.	Hallinnonalan virastojen tulot	37 847	52 542	3 500	-49 042	-93
99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	2 376	850	850	—	0
32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**592 677**	**546 320**	**812 214**	**265 894**	**49**
20.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 230	2 650	3 044	394	15
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	29 697	31 770	31 770	—	0
50.	EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	209 556	200 000	220 000	20 000	10
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	350 194	311 900	557 400	245 500	79
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**451 229**	**601 950**	**509 480**	**-92 470**	**-15**
02.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 754	1 600	1 600	—	0
03.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	0	100	100	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
90.	Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta	331 630	433 000	337 530	-95 470	-22
98.	Valtionapujen palautukset	106 683	163 200	163 200	—	0
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	11 162	4 050	7 050	3 000	74
35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**8 897**	**3 650**	**1 956**	**-1 694**	**-46**
10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	0	150	150	—	0
20.	Siirto Valtion asuntorahastosta	6 000	2 500	1 000	-1 500	-60
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	2 897	1 000	806	-194	-19
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**602 781**	**453 000**	**766 000**	**313 000**	**69**
01.	Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	98 164	167 000	125 000	-42 000	-25
02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	75 072	79 000	79 000	—	0
04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	414 073	200 000	200 000	—	0
10.	Muut sekalaiset tulot	15 472	7 000	7 000	—	0
20.	Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	—	—	355 000	355 000	0
	Yhteensä	**5 740 386**	**5 769 097**	**6 316 208**	**547 111**	**9**

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2022 talousarvio	50 000
2021 talousarvio	50 000
2020 tilinpäätös	409 223

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 996 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt siirtyivät ulkoministeriön omistajahallintaan 1.1.2017. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2022 talousarvio	996 000
2021 talousarvio	987 000
2020 tilinpäätös	975 796

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 36 456 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 771 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.66.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	32 000 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	771 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	2 185 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	36 456 000

2022 talousarvio	36 456 000
2021 talousarvio	20 814 000
2020 tilinpäätös	28 727 512

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 44 900 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	41 809	44 790	44 790
— muut tuotot	23	110	110
Tuotot yhteensä	41 832	44 900	44 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	22 632	64 000	23 000
— osuus yhteiskustannuksista	75 688	30 000	76 000
Kustannukset yhteensä	98 320	94 000	99 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-56 488	-49 100	-54 100
Kustannusvastaavuus, %	43	48	45

2022 talousarvio	44 900 000
2021 talousarvio	44 900 000
2020 tilinpäätös	41 831 614

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 29 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999), lakiin valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä (477/2016) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	27 768	29 000	29 000
Tuotot yhteensä	27 768	29 000	29 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	13 496	27 000	14 500
— osuus yhteiskustannuksista	20 156	10 000	21 000
Kustannukset yhteensä	33 652	37 000	35 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 884	-8 000	-6 500
Kustannusvastaavuus, %	83	78	82

2022 talousarvio	29 000 000
2021 talousarvio	29 000 000
2020 tilinpäätös	27 767 677

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 77 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	84 101	73 800	76 800
— muut tuotot	-	200	200
Tuotot yhteensä	84 101	74 000	77 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	54 076	50 000	54 000
— osuus yhteiskustannuksista	22 060	13 000	22 000
Kustannukset yhteensä	76 136	63 000	76 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	7 965	11 000	1 000
Kustannusvastaavuus, %	110	117	101

2022 talousarvio	77 000 000
2021 talousarvio	74 000 000
2020 tilinpäätös	84 101 161

21. Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan mahdolliset korkotuotot ulosoton säilytettävänä olevista varoista. Määräraha negatiivisista koroista aiheutuviin menoihin on budjetoitu momentille 25.20.95.

2022 talousarvio	1 000
2021 talousarvio	1 000
2020 tilinpäätös	—

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista vuosina 2021—2022 (935/2020) ja oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1172/2020). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovarat sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojien menettämät jako-osuudet.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 III lisätalousarvio	250 000
2021 talousarvio	2 750 000
2020 tilinpäätös	3 220 044

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 33 800 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin

1) rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset

2) rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdennetyn rajaturvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset Suomelle.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2022 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista sekä rahastojen toimeenpanosta ja uudelleensijoitettujen henkilöiden vastaanottamiseen perustuvista korvauksista.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 531
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	48 300
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B	45 859
ISF-B Merivenehankinta	8 100
ISF-B EES-lisärahoitus	6 413
ISF-B ETIAS-lisärahoitus	3 217
ISF-B SIS-lisärahoitus	1 227
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	184 303

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tuloja vastaavat maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.26. Tuloarviosta uuden ohjelmakauden tuloja arvioidaan olevan noin 14 milj. euroa, joka muodostuu lähinnä ennakkomaksuista.

2022 talousarvio	33 800 000
2021 talousarvio	28 814 000
2020 tilinpäätös	23 840 463

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 950 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	1 500 000
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	50 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	1 950 000

2022 talousarvio	1 950 000
2021 talousarvio	1 950 000
2020 tilinpäätös	8 328 827

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (1 000 euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 200
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	3 182
Nettotulot	18

2022 talousarvio	18 000
2021 talousarvio	18 000
2020 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 562 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2022 talousarvio	2 562 000
2021 III lisätalousarvio	-48 000
2021 talousarvio	3 013 000
2020 tilinpäätös	3 294 682

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 127 069 000 euroa.

2022 talousarvio	127 069 000
2021 talousarvio	131 128 000
2020 tilinpäätös	132 439 306

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 24 453 000 euroa.

2022 talousarvio	24 453 000
2021 talousarvio	25 234 000
2020 tilinpäätös	25 486 602

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 13 973 000 euroa.

2022 talousarvio	13 973 000
2021 talousarvio	14 419 000
2020 tilinpäätös	14 563 772

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 13 842 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksotettuun tuloutukseen.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.20.10.

2022 talousarvio	13 842 000
2021 talousarvio	11 440 000
2020 tilinpäätös	11 334 788

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 1 990 937 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 % lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2022 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2682).

2022 talousarvio	1 990 937 000
2021 talousarvio	1 944 443 000
2020 tilinpäätös	1 931 461 574

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 290 143 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2022 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2682).

2022 talousarvio	290 143 000
2021 talousarvio	275 546 000
2020 tilinpäätös	249 611 354

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 19 135 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	16 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	1 100 000
Vanhat liikelaitokset	35 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	500 000
Liikennevahingot	1 500 000
Yhteensä	19 135 000

2022 talousarvio	19 135 000
2021 talousarvio	18 095 000
2020 tilinpäätös	19 893 865

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 940 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2022 talousarvio	940 000
2021 talousarvio	900 000
2020 tilinpäätös	915 786

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 47 900 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (EU/Euratom 2020/2053) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

2022 talousarvio	47 900 000
2021 talousarvio	42 000 000
2020 tilinpäätös	34 861 012

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 1 800 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2022 talousarvio	1 800 000
2021 talousarvio	2 500 000
2020 tilinpäätös	1 985 016

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)

4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)

6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästyshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästymisestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	2 500 000
Valtionperinnöt	7 000 000
Saadut maksut myönnetyistä takauksista	17 500 000
Eläkkeiden palautukset	300 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	900 000
Maksettujen oikeudenkäynnin viivästyshyvitysten perintätulot	100 000
Muut tulot	1 700 000
Yhteensä	30 000 000

2022 talousarvio	30 000 000
2021 talousarvio	14 000 000
2020 tilinpäätös	30 487 974

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 28 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vuonna 2022 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	2 100 000
Takausvastuusaatavien lisäys	21 700 000
Korkotulot	4 200 000
Yhteensä	28 000 000

2022 talousarvio	28 000 000
2021 talousarvio	20 000 000
2020 tilinpäätös	28 230 563

88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista

Momentille arvioidaan kertyvän 361 590 000 euroa.

Jakamattomat voittovarat kohdennetaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tuloista 359 340 000 euroa on arpajaislain mukaisia Veikkaus Oy:n tuottoja ja 2 250 000 euroa rahapelitoiminnan jakamattomia voittovaroja. Tuloja vastaavasti momenteilta

29.40.53, 29.80.52, 29.90.50 ja 29.91.50 myönnetään määrärahoja urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen.

Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos ja arpajaisveron alentaminen vuodelle 2022.

2022 talousarvio	361 590 000
2021 talousarvio	414 700 000
2020 tilinpäätös	385 900 000

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 71 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2022 talousarvio	71 000 000
2021 III lisätalousarvio	200 000
2021 talousarvio	4 000 000
2020 tilinpäätös	44 149 840

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 529 530 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 529 670 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 140 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 529 530 000 euroa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	517,500	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	5,430	30.20.46

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Tuottajaorganisaatiot	3,000	30.20.46
Mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen (ent. hunajantuotanto)	0,200	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	529,530	
Maatalouden interventiorahastoon	0,140	Maatalouden interventio-rahastossa
Kaikki yhteensä	529,670	

2022 talousarvio	529 530 000
2021 talousarvio	536 970 000
2020 tilinpäätös	530 147 921

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 370 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) ja maaseuturahaston elpymisvälineestä maksetut välimaksut, joilla korvataan ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston ja maaseuturahaston elpymisvälineen rahoitusosuuksina maksetut menot.

2022 talousarvio	370 000 000
2021 III lisätalousarvio	50 000 000
2021 talousarvio	370 000 000
2020 tilinpäätös	302 164 775

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) arvioidaan tuloutuvan ohjelmakauden 2014—2020 tuloja yhteensä 10 000 000 euroa.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2022 talousarvio	10 000 000
2021 talousarvio	15 000 000
2020 tilinpäätös	13 852 994

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 340 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvintuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/690, josta	340 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	180 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	160 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvintuhoojien hävittämisestä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot.

2022 talousarvio	340 000
2021 talousarvio	340 000
2020 tilinpäätös	197 244

20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 27 120 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen. Tuloja vastaavasti määrärahaa käytetään hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen (mom. 30.10.54). Tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetun valtioneuvoston asetuksen (14/2017) mukaisten käyttötarkoitusten lisäksi määrärahaa voidaan tuloja vastaavasti käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

2022 talousarvio	27 120 000
2021 talousarvio	29 600 000
2020 tilinpäätös	28 640 509

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2022 talousarvio	3 100 000
2021 talousarvio	3 300 000
2020 tilinpäätös	2 861 106

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 620 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2021 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2022 talousarvio	620 000
2021 talousarvio	620 000
2020 tilinpäätös	523 352

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 760 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vuonna 2022 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 3,860 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,900 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin 4,760 milj. euroa momentilla 30.40.41.

2022 talousarvio	4 760 000
2021 talousarvio	5 600 000
2020 tilinpäätös	5 491 698

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 425 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2022 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 10 425 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2020 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen kertymään.

2022 talousarvio	10 425 000
2021 talousarvio	8 900 000
2020 tilinpäätös	10 425 302

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 11 798 000 euroa.

Selvitysosa: Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riis-

tanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa ja alle 18-vuotiailta 20 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2022 on noin 306 940, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 9 046. Arvioitu kertymä on 11 798 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2022 talousarvio	11 798 000
2021 talousarvio	11 753 000
2020 tilinpäätös	11 931 418

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2022 talousarvio	4 000 000
2021 talousarvio	4 000 000
2020 tilinpäätös	4 444 862

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Hallinnonalan virastojen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

EU:n suoran tuen tuloutukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastamasta omaisuudesta saatavat tulot. Lisäksi tuloina huomioidaan muiden osapuolten osuudet yhdessä valtion kanssa rahoitettavista väylähankkeista. Tuloarvioon sisältyvät myös lipputulot, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

Liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastamasta omaisuudesta saatavien tulojen arvioidaan olevan 2 milj. euroa. Joukkoliikenteen lipputuloja arvioidaan kertyvän 1,5 milj. euroa.

2022 talousarvio	3 500 000
2021 III lisätalousarvio	2 173 000
2021 talousarvio	52 542 000
2020 tilinpäätös	37 847 162

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 850 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

2022 talousarvio	850 000
2021 talousarvio	850 000
2020 tilinpäätös	2 376 360

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 044 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1391/2018), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, torjunta-aineiden enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 396/2005, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, valtioneuvoston asetuksessa (837/2005) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2022 talousarvio	3 044 000
2021 talousarvio	2 650 000
2020 tilinpäätös	3 229 854

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 31 770 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 32 000 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2022 talousarvio	31 770 000
2021 talousarvio	31 770 000
2020 tilinpäätös	29 696 612

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 220 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakauden 2021—2027 Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelmaan maksettavat EAKR:n, ESR:n sekä Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) maksut.

Tulokertymä sisältää lisäksi Euroopan komission maksamat (EAKR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Suomen takausohjelmaan kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi sekä vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) maksut Vähävaraisten avun toimenpideohjelmaan 2014—2020.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

2014—2020	
EAKR	130 000 000
ESR	80 000 000
FEAD	1 000 000
2021—2027	
EAKR	4 000 000
ESR	3 000 000
JTF	2 000 000
Yhteensä	220 000 000

2022 talousarvio	220 000 000
2021 talousarvio	200 000 000
2020 tilinpäätös	209 556 431

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 557 400 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011, 1137/1996).

Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	2 300 000
Royalty-tulot	6 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset	94 100 000
Päästöoikeuksien huutokauppatulot	453 000 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	557 400 000

2022 talousarvio	557 400 000
2021 talousarvio	311 900 000
2020 tilinpäätös	350 193 937

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1102/2017) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja.

2022 talousarvio	1 600 000
2021 talousarvio	1 600 000
2020 tilinpäätös	1 754 476

03. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2022 talousarvio	100 000
2021 talousarvio	100 000
2020 tilinpäätös	—

90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 337 530 000 euroa.

Jakamattomat voittovarat budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 18 §:n mukaisia tuottoja. Momentilta 33.90.50 myönnetään 332 710 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 43 400 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin. Edelleen viitaten momentin 33.50.51 perusteluihin tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon 17 000 000 euroa kunnille ja kuntayhtymille korvattavien avohuoltokustannusten kattamiseen. Momentilta 33.01.01 katetaan 2 900 000 euroa sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen hallinnollisia menoja.

2022 talousarvio	337 530 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	433 000 000
2020 tilinpäätös	331 629 858

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 163 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2022 talousarvio	163 200 000
2021 talousarvio	163 200 000
2020 tilinpäätös	106 682 614

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 050 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Kuntien avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	6 650 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot	100 000
Yhteensä	7 050 000

2022 talousarvio	7 050 000
2021 talousarvio	4 050 000
2020 tilinpäätös	11 162 462

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 18 §:n mukaan öljysuojarahastosta voidaan korvata valtiolle pelastuslaissa tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia. Öljysuojarahaston heikentyneen maksuvalmiuden vuoksi rahaston varoista ei toistaiseksi myönnetä harkinnanvaraisia korvauksia.

2022 talousarvio	150 000
2021 talousarvio	150 000
2020 tilinpäätös	—

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2020 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2020 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (0 %) siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,12 %. Näin jälleenrahoituskorko vuodelle 2022 on 0,06 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 1,7 milj. euroa.

2022 talousarvio	1 000 000
2021 talousarvio	2 500 000
2020 tilinpäätös	6 000 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 806 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (44/2019) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen suoritteista annettuun maksuasetukseen (45/2019). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

2022 talousarvio	806 000
2021 talousarvio	1 000 000
2020 tilinpäätös	2 897 085

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 125 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

2022 talousarvio	125 000 000
2021 talousarvio	167 000 000
2020 tilinpäätös	98 163 730

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 79 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2022 talousarvio	79 000 000
2021 III lisätalousarvio	-3 000 000
2021 talousarvio	79 000 000
2020 tilinpäätös	75 071 567

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2022 talousarvio	200 000 000
2021 talousarvio	200 000 000
2020 tilinpäätös	414 073 171

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2022 talousarvio	7 000 000
2021 talousarvio	7 000 000
2020 tilinpäätös	15 472 112

20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 355 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU) saatavat tulot elpymis- ja palautumistukivälineen osalta. Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suunnitelma on tehty perustuen elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/241 (RRF-asetus). Suunnitelman hyväksyminen on edellytys rahoituksen saamiselle EU:sta. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletusten osalta.

2022 talousarvio	355 000 000

Osasto 13
KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Korkotulot**	**46 324**	**47 241**	**42 814**	**-4 427**	**-9**
04.	Korot valtion lainoista liike-laitoksille	4 541	3 700	2 800	-900	-24
05.	Korot muista lainoista	23 195	23 111	18 139	-4 972	-22
07.	Korot talletuksista	67	100	100	—	0
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke-menojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	18 522	20 330	21 775	1 445	7
03.	**Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot**	**936 652**	**2 417 425**	**2 409 000**	**-8 425**	**0**
01.	Osinkotulot, pääoman-palautukset ja osakkeiden myyntitulot	936 652	2 417 425	2 409 000	-8 425	0
04.	**Osuus valtion rahalaitos-ten voitosta**	**188 000**	**100 000**	**100 000**	**—**	**0**
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	188 000	100 000	100 000	—	0
05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**173 900**	**155 000**	**144 000**	**-11 000**	**-7**
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	173 900	155 000	144 000	-11 000	-7
	Yhteensä	**1 344 876**	**2 719 666**	**2 695 814**	**-23 852**	**-1**

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 2 800 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät Senaatti-kiinteistöille lainaehdoin annetun vieraan pääoman koroista. Liikelaitosten lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.02.

2022 talousarvio	2 800 000
2021 talousarvio	3 700 000
2020 tilinpäätös	4 540 616

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 18 139 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. Kreikan valtioille myönnetyt lainat, peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2022 talousarvio	18 139 000
2021 talousarvio	23 111 000
2020 tilinpäätös	23 194 554

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2022 talousarvio	100 000
2021 talousarvio	100 000
2020 tilinpäätös	66 649

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 21 775 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2022 talousarvio	21 775 000
2021 talousarvio	20 330 000
2020 tilinpäätös	18 522 132

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 409 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

2022 talousarvio	2 409 000 000
2021 talousarvio	2 417 425 000
2020 tilinpäätös	936 651 874

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Valtiolle tuloutettava osuus sisältää 2,38 milj. euroa Kreikan valtionvelkakirjoista saatavia tuottoja. Nämä sijoitukset on toteutettu Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperiohjelman puitteissa.

Suomen Pankin voiton tuloutuksen kehitys

	2017	2018	2019	2020	2021
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	91	104	143	188	100
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	70	67	62	59	70

2022 talousarvio	100 000 000
2021 talousarvio	100 000 000
2020 tilinpäätös	188 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 144 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2021 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 144 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 109 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 35 milj. euroa.

2022 talousarvio	144 000 000
2021 talousarvio	155 000 000
2020 tilinpäätös	173 900 000

Osasto 15
LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Valtiolle takaisin maksettavat lainat**	**100 292**	**143 146**	**148 995**	**5 849**	**4**
02.	Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	19 397	18 300	16 000	-2 300	-13
04.	Muiden lainojen lyhennykset	80 895	124 846	132 995	8 149	7
03.	**Valtion nettolainanotto ja velanhallinta**	**18 962 445**	**11 742 718**	**6 912 319**	**-4 830 399**	**-41**
01.	Nettolainanotto ja velanhallinta	18 962 445	11 742 718	6 912 319	-4 830 399	-41
	Yhteensä	**19 062 737**	**11 885 864**	**7 061 314**	**-4 824 550**	**-41**

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät omaisuusjärjestelyjen yhteydessä velkapääomaksi merkittyjen lainojen takaisinmaksuista valtiolle. Liikelaitoksista vain Senaatti-kiinteistöillä on valtion lainaa. Liikelaitosten lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.04.

2022 talousarvio	16 000 000
2021 talousarvio	18 300 000
2020 tilinpäätös	19 396 501

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 132 995 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2022 talousarvio	132 995 000
2021 talousarvio	124 846 000
2020 tilinpäätös	80 895 118

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhoidon strategisena tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi siten, että velanhoidollisten toimenpiteiden ja itse velkasalkun riskit pysyvät hyväksyttävällä tasolla ja siten, että valtion maksuvalmius turvataan kaikissa olosuhteissa. Kustannuksia minimoidaan muokkaamalla aktiivisesti velkasalkun korkorakennetta siten, että velasta aiheutuvia korkomenoja voitaisiin hallitusti vähentää. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 6 912 319 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen

2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2020—2022 (mrd. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 budjetoitu	2022 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	123,6	138,0	144,9

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden tai -voittojen ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden tai -voittojen sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 35,3 mrd. euroa v. 2022. Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 10,0 mrd. euroa v. 2022. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 18,4 mrd. euroa. Nettolainanotto mukaan lukien velanhallinnan erät arvioidaan olevan 6 912 319 000 euroa.

2022 talousarvio	6 912 319 000
2021 III lisätalousarvio	2 356 667 000
2021 II lisätalousarvio	286 118 000
2021 I lisätalousarvio	-21 186 000
2021 talousarvio	11 742 718 000
2020 tilinpäätös	18 962 445 477

M Ä Ä R Ä R A H A T

Pääluokka 21
EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Kansanedustajat**	**21 347**	**22 222**	**22 284**	**62**	**0**
01.	Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 347	22 222	22 284	62	0
10.	**Eduskunnan kanslia**	**67 610**	**73 191**	**76 714**	**3 523**	**5**
01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	52 673	58 001	59 419	1 418	2
(02.)	Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)	759	—	—	—	0
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	5 134	6 000	6 200	200	3
51.	Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	5 044	5 190	6 095	905	17

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
70.	Tietohallinnon laite-hankinnat ja kehittämis-hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 000	4 000	5 000	1 000	25
20.	**Eduskunnan oikeusasia-mies**	**7 068**	**7 517**	**8 087**	**570**	**8**
01.	Eduskunnan oikeusasia-miehen kanslian toiminta-menot (arviomääräraha)	7 068	7 517	8 087	570	8
30.	**Ulkopoliittinen instituutti**	**3 824**	**3 911**	**4 302**	**391**	**10**
01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	3 594	3 701	4 082	381	10
29.	Arvonlisäveromenot (arvio-määräraha)	230	210	220	10	5
40.	**Valtiontalouden tarkastusvirasto**	**16 395**	**17 204**	**17 301**	**97**	**1**
01.	Valtiontalouden tarkastus-viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 804	16 554	16 551	-3	0
29.	Arvonlisäveromenot (arvio-määräraha)	591	650	750	100	15
90.	**Eduskunnan muut menot**	**4 370**	**4 510**	**4 780**	**270**	**6**
50.	Eduskuntaryhmien ryhmä-kanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 370	4 510	4 780	270	6
	Yhteensä	**120 613**	**128 555**	**133 468**	**4 913**	**4**

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 284 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	16 600 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 589 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 095 000
Yhteensä	22 284 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kulukorvaukset	19
Palkkioiden määrävuosikorotukset	43
Yhteensä	62

2022 talousarvio	22 284 000
2021 talousarvio	22 222 000
2020 tilinpäätös	21 346 614

10. Eduskunnan kanslia

01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 59 419 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 2 924 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv-muutos	300
ICT-menot	200
Kiinteistönhoitomenot	375
Pohjoismaiden neuvoston istunto	420
Siirto momentille 21.10.51	-626
Valiokuntien kansainvälisen toiminnan aktivointi	559
Tasomuutos	190
Yhteensä	1 418

2022 talousarvio	59 419 000
2021 talousarvio	58 001 000
2020 tilinpäätös	52 673 220

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	200
Yhteensä	200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	6 200 000
2021 talousarvio	6 000 000
2020 tilinpäätös	5 133 747

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 095 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä. 1.6.2021 tarkistuksesta lukien tukisumma on 3 882 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Vuoden 2022 arviossa on varauduttu hallintokulujen 114 euron lisäkompensaatioon. Kompensaatio huomioiden avustajatuki on 3 936 euroa/kk/edustaja. Vuoden 2022 arviossa ei ole varauduttu uuden virka- ja työehtosopimuksen mukaisiin palkankorotuksiin tai muihin tarkistuksiin. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 21.10.01	626
Tasomuutos	279
Yhteensä	905

2022 talousarvio	6 095 000
2021 talousarvio	5 190 000
2020 tilinpäätös	5 044 207

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ICT-kehittämishankkeet	1 000
Yhteensä	1 000

2022 talousarvio	5 000 000
2021 talousarvio	4 000 000
2020 tilinpäätös	4 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 087 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 7 090 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 997 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojelu ja seuranta on säädetty oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi. Uutena painopisteasiana kanslialle on tullut myös ikäihmisten oikeuksien toteutumisen valvonta ja edistäminen.

Vuonna 2022 on myös tarkoitus ryhtyä toteuttamaan uutta lakia tehtävienjaosta eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin välillä. Uudistus merkitsee kanteluasioiden keskittämistä enenevästi oikeusasiamiehelle. Kasvava juttumäärä, lisääntyneet tehtävät ja uudet osaamisvaatimukset edellyttävät lisäystä oikeusasiamiehen kanslian resursseihin.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta ja uutena teemana ikääntyneiden oikeudet, johon saatiin vuonna 2020 lisää resursseja. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on 1.4.2020—31.3.2024.

Kanteluasiat

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
saapuneet	7 059	7 800	8 300
ratkaistut	7 027	7 800	8 300

Saapuneiden kantelujen määrä oli v. 2020 kaikkien aikojen suurin. Vuonna 2020 kanteluista ja omista aloitteista 14 % johti johonkin oikeusasiamiehen toimenpiteeseen. Vuonna 2020 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 93 päivää.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
aloitteet	66	80	80
tarkastukset	28	50	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv-muutos	582
Tasomuutos	-12
Yhteensä	570

2022 talousarvio	8 087 000
2021 talousarvio	7 517 000
2020 tilinpäätös	7 067 541

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 082 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon mm. julkaisutoiminnan tilaustuotot sekä tutkimusten ulkopuolinen hankerahoitus ja kustannusten korvaukset sekä maksullinen toiminta yhteensä 1 200 000 euroa. Vuosien 2020—2022 tutkimusagenda koostuu kolmesta ohjelmasta, joiden aiheina ovat Euroopan unioni, erityisesti sen ulkosuhteiden, poliittisten kehityssuuntien ja keskeisten jäsenmaiden EU-politiikan tutkimus, Euroopan unionin itäinen naapurusto ja Venäjä sekä globaali turvallisuus. Lisäksi instituutissa toimii Yhdysvaltojen politiikkaa ja valtaa tarkasteleva tutkimuskeskus. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tutkimusta on vahvistettu aktivoimalla ohjelmarajat ylittävä pysyvä hanke.

Uutena tutkimusalueena käynnistetään strateginen ennakointitutkimus aloittamalla foresight-kokonaisuus ennakoimaan Suomi-näkökulmasta keskeisiä kansainvälispoliittisia kehityskulkuja, ajureita ja trendejä.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	48,4	51,0	55,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,4	5,5	5,5
Naisten osuus henkilöstöstä, %	50	50	50

Työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta mittaavan kyselyn tulokset olivat instituutin osalta hieman parempia kuin kyselyn vertailuryhmällä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	4 561	4 401	5 282
Bruttotulot	832	700	1 200
Nettomenot	3 729	3 701	4 082
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 483		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 348		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv-muutos	327
Tasomuutos	54
Yhteensä	381

2022 talousarvio	4 082 000
2021 talousarvio	3 701 000
2020 tilinpäätös	3 594 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 220 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	10
Yhteensä	10

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	220 000
2021 talousarvio	210 000
2020 tilinpäätös	230 382

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 551 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädetyt ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisäätei-

siksi tehtäviksi säädetyt finanssipolitiikan valvonta sekä puolue- ja vaalirahoituksen valvontatehtävät hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	145,4	144,0	144,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,4	6,6	alle valtionhallinnon keskiarvon
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,7	3,7
Naisten osuus henkilöstöstä, %	56,8	51,0	51,0

HTV-toteutuma 2020 ja -tavoitteet 2021—2022 päätoiminnoittain

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Tarkastus- ja valvontatoiminta	50,3	72,0	72,0
Muu ydintoiminta	42,4	36,0	36,0
Tukitoiminta	52,7	36,0	36,0
Yhteensä	145,4	144,0	144,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-3
Yhteensä	-3

2022 talousarvio	16 551 000
2021 III lisätalousarvio	-3 000
2021 talousarvio	16 554 000
2020 tilinpäätös	15 804 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 750 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tarkastusviraston toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	100
Yhteensä	100

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	750 000
2021 talousarvio	650 000
2020 tilinpäätös	591 052

90. Eduskunnan muut menot

50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa määrärahan käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 1 827 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2019 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan vaalikauden loppuun asti kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	270
Yhteensä	270

2022 talousarvio	4 780 000
2021 talousarvio	4 510 000
2020 tilinpäätös	4 369 857

Pääluokka 22
TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys
Tasavallan presidentin kanslian tavoite on hiilijalanjäljen pienentäminen kolmannekseen vuoteen 2024 mennessä, lähtötasona vuosi 2016. Sen saavuttamiseksi kanslia mm. käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa sekä vähentää matkustamisesta aiheutuvia hiilipäästöjä. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Tasavallan presidentti**	**126**	**126**	**126**	**—**	**0**
01.	Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	126	126	—	0
02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**10 495**	**18 635**	**26 671**	**8 036**	**43**
01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 783	8 585	8 621	36	0
02.	Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	193	500	500	—	0
20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	131	2 550	2 550	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
29.	Arvonlisäveromenot (arvio-määräraha)	889	2 000	3 000	1 000	50
75.	Perusparannukset (siirto-määräraha 5 v)	2 500	5 000	12 000	7 000	140
	Yhteensä	**10 621**	**18 761**	**26 797**	**8 036**	**43**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	67,0	69,0	69,0		

01. Tasavallan presidentti

01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2022 talousarvio	126 000
2021 talousarvio	126 000
2020 tilinpäätös	126 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 621 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	7 017	8 655	8 691
Bruttotulot	26	70	70
Nettomenot	6 991	8 585	8 621
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 781		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 573		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	6
Palkkausten tarkistukset	30
Yhteensä	36

2022 talousarvio	8 621 000
2021 III lisätalousarvio	6 000
2021 talousarvio	8 585 000
2020 tilinpäätös	6 782 534

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2022 talousarvio	500 000
2021 talousarvio	500 000
2020 tilinpäätös	193 129

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2022 talousarvio	2 550 000
2021 talousarvio	2 550 000
2020 tilinpäätös	130 755

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	2 000 000
2020 tilinpäätös	888 579

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Mariankatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin

2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen

3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mäntyniemen ja Kultarannan perusparannukset	7 000
Yhteensä	7 000

2022 talousarvio	12 000 000
2021 talousarvio	5 000 000
2020 tilinpäätös	2 500 000

Pääluokka 23
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiatyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus
Vuonna 2020 käynnistyneestä covid-19-pandemiasta on muodostunut keskeisin kansallista toimintaympäristöä määrittävä muutostekijä ja globaali kriisi, joka aiheuttaa merkittäviä sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia seurauksia kansainvälisesti sekä kansallisesti. Suomen talous on kokonaisuutena selvinnyt pandemiasta kohtuullisin vaurioin ja talouden ennakoidaan kääntyvän melko ripeään kasvuun kuluvan vuoden aikana. Kriisi on kuitenkin aiheuttanut merkittäviä menetyksiä siitä eniten kärsineillä aloilla ja lisännyt tuntuvasti julkista velkaantumista ja valtion omistajaohjausjärjestelyitä. Koronakriisi on kohdistunut eri kansalaisryhmiin eri tavoin, mikä voi lisätä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Epidemia ja siihen vastaamiseen liittyvät toimet ja menettelytavat määrittävät toimintaympäristöä todennäköisesti vielä pitkään. Epidemian pidempiaikaisia vaikutuksia yhteiskuntiin ja talouksiin ei vielä kaikilta osin tunneta.

Kriisistä toipuminen ja nousu edellyttävät taloudellisesta ja sosiaalisesta jatkuvuudesta huolehtimista, työllistymisen ja kasvun tukea, korkeaa osaamisen tasoa sekä yhteiskunnallista hyötyä tuovia innovaatioita.

EU on vahvistamassa kriisinkestävyyttään covid-19-kriisin ja entistä haastavamman ja monimutkaisemman toimintaympäristön myötä. EU:n resilienssin ja taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävän unionin rakentamisen kannalta eri EU-politiikan sektorit nivoutuvat toisiinsa. Olennaista on EU:n omien arvojen ja etujen ajaminen, kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustaminen sekä unionin vahvuuksien kehittäminen ilmastonmuutoksen ja digitalisaation kaltaisiin maailmanlaajuisiin kehityskulkuihin vastaamiseksi ja niistä hyötymiseksi.

Koronakriisi ei myöskään häivytä muita toimintaympäristön muutostekijöitä, vaan korostaa niitä. Väestön ikääntyminen jatkuu. Kaupungistuminen ja globalisaatio saattavat muuttaa muotoaan, digitalisaatio ja työn tekemisen uudet muodot voivat edetä hyppäyksin, kansainvälisessä politiikassa tapahtuu vallan uusjakoa ja kansallisvaltionäkökulma saattaa voimistua. Ilmastonmuutokseen vastaaminen ja kestävän kehityksen edistäminen ovat yhä tärkeämpiä, kun eriarvoistuminen uhkaa syventyä eri puolilla maailmaa ja yhteiskuntia.

Toimintaympäristön haasteisiin vastataan valmistelemalla kevään 2022 kehysriiheen hallituksen kestävyystiekartta, jossa tarkastellaan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä sekä niiden keskinäisriippuvuuksia. Jatkotyössä vahvistetaan eri kestävyyden ulottuvuuksien tietopohjaa sekä eri osa-alueiden kansainvälistä vertailtavuutta.

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
— Sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti kestävä Suomi.

Valtioneuvoston kanslian toiminnalliset tulostavoitteet

Painopiste	Toiminnallinen tulostavoite
Hallitusohjelman toimeenpano	Hallituksella on käytössään tieto ja kootut resurssit yhteensovitettua päätöksentekoa ja toimeenpanoa varten. Valtioneuvoston viestintä on yhtenäistä ja kattavaa. Hallituksen kestävyystiekartta on valmisteltu huomioiden ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys.
Suomen EU-politiikan johtaminen	Suomen aktiivinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, kasvua ja työllisyyttä kestävällä tavalla sekä edistää turvallisuutta ja varautumista tuleviin kriiseihin EU:ssa. Suomen tavoitteet on huomioitu EU:n vuosien 2021—2027 ohjelmakaudella.
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistajapolitiikalla turvataan valtion strategiset intressit. Valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä digitalisaation hyödyntämisessä, yritysvastuuasioissa ja siirtymisessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Valtionomistusten ratkaisuilla tuetaan hallituksen tavoitteita.
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämishankkeet	Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset työtä tukevat toimintatavat, työvälineet sekä jaettu tilannekuva kokonaisuuden johtamisen tueksi. Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä, tehokkaita ja tietoturvallisia yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen poikkihallinnollisen tuloksellisen toiminnan.

Oikeuskanslerinvirasto
Oikeuskanslerinvirasto on itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan, jossa todetaan myös viraston yhteiskuntapoliittiset ja toiminnalliset tavoitteet.

Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria ja apulaisoikeuskansleria valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuuden valvonnassa, tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonnassa sekä asianajajien toiminnan valvonnassa.

Sukupuolten tasa-arvo
Pääministeri Marinin hallitusohjelma nimeää tavoitteekseen nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Valtioneuvoston kanslian työssä sukupuolten tasa-arvo näkyy mm. Agenda2030 tavoitteiden edistämisessä ja eri ohjelmien kokoonpanoissa sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisessa mm. tietoperusteisen päätöksenteon tueksi organisoiduissa tiedepaneeleissa.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomelle keskeinen prioriteetti EU-politiikassa. EU toimeenpanee tehokkaasti unionin tasa-arvostrategiaa.

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys
Kestävän kehityksen kansallista koordinaatiota ja toimeenpanoa sekä globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanoa toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda2030:n ja kestävän kehityksen edistämiseksi. Myös Suomen kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Kestävän kehityksen toimikunnan yhteyteen on perustettu ilmastopolitiikan pyöreän pöytä, jonka tarkoituksena on luoda yhteistä ymmärrystä ja näkymää siitä, miten Suomessa voidaan siirtyä hiilineutraaliin yhteiskuntaan oikeudenmukaisesti ja nykyistä nopeammalla aikataululla.

Valtioneuvoston kanslia tukee muiden ministeriöiden työtä ja edistää kestävän kehityksen politiikkaperiaatteiden toteuttamista sekä vastaa Agenda2030:n toimeenpanon seurannasta. Kestävän kehityksen tilaa seurataan Suomessa seuranta- ja arviointijärjestelmällä, jolla vahvistetaan kestävää kehitystä koskevan tutkimustiedon ja poliittisen päätöksenteon välistä kytkentää. Lisäksi kanslia vastaa hallituksen kestävyystiekartan valmistelusta, jossa tarkastellaan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä sekä niiden keskinäisriippuvuuksia.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**170 416**	**178 850**	**175 721**	**-3 129**	**-2**
01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	132 324	135 094	133 081	-2 013	-1
02.	Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	10 998	11 473	11 447	-26	0
03.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	995	990	985	-5	-1
22.	Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	10 839	10 793	9 248	-1 545	-14
25.	Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	1 500	1 500	1 500	—	0
26.	Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	460	460	0
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	13 760	19 000	19 000	—	0
10.	**Omistajaohjaus**	**705 700**	**355 700**	**5 700**	**-350 000**	**-98**
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	705 700	355 700	5 700	-350 000	-98
20.	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**35 635**	**35 635**	**35 635**	**—**	**0**
50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635	35 635	35 635	—	0
30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**3 513**	**3 812**	**3 817**	**5**	**0**
01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 513	3 812	3 817	5	0
90.	**Muut menot**	**1 935**	**2 320**	**2 440**	**120**	**5**
21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	555	700	700	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

	v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
61. Jäsenmaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 380	1 620	1 740	120	7
Yhteensä	**917 198**	**576 317**	**223 313**	**-353 004**	**-61**
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	691	700	700[1)]		

[1)] Valtioneuvoston kanslian henkilötyövuosiarvio on 581 henkilötyövuotta, oikeuskanslerinviraston 34 henkilötyövuotta sekä enintään 70 erityisavustajaa ja 15 valtiosihteeriä. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötyövuosiin.

01. Hallinto

01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 133 081 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus
Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite sekä sitä tukevat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2022 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	131 635	137 094	135 081
Bruttotulot	1 597	2 000	2 000
Nettomenot	130 038	135 094	133 081
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 308		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 594		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu (mistä 863 000 euroa pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajien matkamenot)	9 887
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	121 599
Leo Mechelin -hanke	200
Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen -tutkimushanke	400
Ahvenanmaan itsehallinnon 100-vuotisjuhlavuosi	85
Presidentti Koiviston muistomerkin suunnittelu	910
Yhteensä	133 081

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
ICT-menot	30	28	28
Vuokramenot	24	24	26
Henkilöstömenot	27	25	26
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	11	14	12
Muut tukipalvelut	6	6	6
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	2	2	2
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ahvenanmaan itsehallinnon 100-vuotisjuhlavuoden koordinaatio	-18
Arkiston järjestämishanke (siirto momentilta 32.01.01)	45
Cognos ja IBM-lisenssit (siirto momentille 24.01.01)	-124
Edustustoverkoston laajennus (ICT-menot)	85
Kertaluonteisen menon poisto (valtioneuvoston viestinnän tilapäinen lisäresursointi)	-1 350
Kertaluonteisen siirron palautus (momentilta 24.01.01, Merikasarmin peruskorjauksen viestintä)	164
Kertaluonteisen siirron palautus momentille 30.01.01, arkistonjärjestäminen	-45
Kertaluonteisen siirron palautus momentille 35.01.01, arkistonjärjestäminen	-15
Kertamenon palautus (UH-tietoturvan kehittäminen)	-730
Koiviston muistomerkin toteutus	410
Laajennettu hankintatuki (siirto momentilta 32.01.01)	50
Lapsistrategiatyön koordinointi (1 htv) (siirto momentilta 33.60.39)	45
Merikasarmin ja edustustoverkoston video- ja av-laitteet	450
Merikasarmin peruskorjaus	400
Suomalaiset Venäjällä 1917—1953 -hanke	-80
Teams-palvelun ylläpitomenot	400
Ulkoasianhallinnon video- ja av-laitteet (siirto momentilta 24.01.01)	120
Vahva-hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 000
Valtioneuvoston rakennusten ulkokuorien turvallisuustason yhdenmukaistaminen	35
Valtioneuvoston yhteinen palveluhallintajärjestelmä (Virkku) -hankkeen jatkorahoitus (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	550
Valtioneuvoston yhteisten tilojen tilaparannukset	569
Valtti-hinnoittelu	-100
VN yhteiset käännös- ja kielipalvelut	300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-322
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-122
Palkkausten tarkistukset	270
Yhteensä	-2 013

2022 talousarvio	133 081 000
2021 III lisätalousarvio	2 122 000
2021 talousarvio	135 094 000
2020 tilinpäätös	132 324 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 447 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien ja ministereiden erityisavustajien palkkausmenoihin

2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien ja ministerien erityisavustajien palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 15 valtiosihteeriä ja enintään 70 erityisavustajaa. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteereiden ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-26
Yhteensä	-26

2022 talousarvio	11 447 000
2021 talousarvio	11 473 000
2020 tilinpäätös	10 998 050

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 985 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen

2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia

3) enintään 240 000 euroa enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamenomäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisina pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kolmea henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin. Tehtävät ovat keskeisiä Suomen EU-vaikuttamisen turvaamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-5
Yhteensä	-5

2022 talousarvio	985 000
2021 talousarvio	990 000
2020 tilinpäätös	995 000

22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 248 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden selvitys- ja tutkimustoimintaan

2) selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen

3) valtionavustusten maksamiseen tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille

4) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan valtioneuvoston kanslian henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen

5) enintään 60 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan sisällölliset painopisteet sekä hankkeiden valmistelu- ja ohjausvastuut määritellään vuosittain valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa. Suunnitelmalla ohjataan selvitys- ja tutkimustoimintaa hallituksen valitsemille horisontaalisille painopistealueille, jotka vastaavat hallituksen ja sen ministeriöiden toiminnan tietotarpeisiin. Selvitys- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan hallituksen ja sen ministeriöiden päätöksenteon tietopohjaa, tietoon perustuvaa toimintapolitiikkaa ja strategista kokonaisnäkemystä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-45
Säästöpäätös	-1 500
Yhteensä	-1 545

2022 talousarvio	9 248 000
2021 talousarvio	10 793 000
2020 tilinpäätös	10 839 000

25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin

2) enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää toimenpideohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinointiin, vuorovaikutukseen, viestintään sekä selvityksiin valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä.

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toimialakohtaisia hankkeita voidaan rahoittaa lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön pääluokan momenteilta.

2022 talousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	1 500 000
2020 tilinpäätös	1 500 000

26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä ja totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä aiheutuviin menoihin

2) valtionavustusten maksamiseen totuus- ja sovintoprosessin edistämis- ja toteutustoimiin

3) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen totuus- ja sovintokomission sihteeristön tehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä ja totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä aiheutuvat menot. Momentilta varaudutaan maksamaan tukea myös psykososiaalisen tuen järjestämiseksi tai palvelujen ostoa. Totuus- ja sovintoprosessissa edistetään dialogia saamelaisväestön kanssa, tiivistetään pohjoismaisen tason yhteistoimintaa totuus- ja sovintoprosessien osalta sekä vastataan ilmenneisiin tiedontarpeisiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

2022 talousarvio	460 000
2021 III lisätalousarvio	2 150 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	19 000 000
2021 talousarvio	19 000 000
2020 tilinpäätös	13 759 503

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) osakkeiden hankkimiseen ja niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa sekä ilman osakemerkintää tehtävään valtion kokonaan omistamien yhtiöiden oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton

4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoisiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt sekä valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa säädetyillä pääomalainoilla, joilla on eräpäivä.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-350 000
Yhteensä	-350 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	5 700 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	355 700 000
2020 tilinpäätös	705 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puoluetoiminnan tukemiseen tarkoitetun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelailla. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 35 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 35 456 825 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 prosenttia puo-

lueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 178 175 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2022 talousarvio	35 635 000
2021 talousarvio	35 635 000
2020 tilinpäätös	35 635 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin perustehtävänä on varmistaa perustuslain 1 §:ssä säädettyjen Suomen valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden (ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapauksien ja oikeuksien turvaaminen, oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa) sekä valtiojärjestyksen perusperiaatteiden kansanvaltaisuuden ja yksilön osallistumisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen sekä parlamentarismin ja tuomioistuinten riippumattomuuden samoin kuin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tavoitteena on, että oikeuskanslerin harjoittama laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, laadukasta ja joutuisaa sekä oikea-aikaista. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin eri toimintamuotoja käytetään ja yhdistellään tarkoituksenmukaisesti, jolloin laillisuusvalvonnan eri keinoista muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen kokonaisuus.

Oikeuskanslerin toiminnassa on viime vuosina korostunut laillisuusvalvonnan rakenteellinen näkökulma, jolla pyritään lisäämään laillisuusvalvonnan vaikuttavuutta. Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisen tehtävienjaon uudistaminen on ollut valmisteltavana. Toteutuessaan se korostaisi entisestään oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan rakenteellista ja oma-aloitteista näkökulmaa.

Vuoden 2020 talvesta lähtien Suomessa jatkunut covid-19-epidemia on lisännyt merkittävästi oikeuskanslerin työtä sekä valtioneuvoston päätöksenteon että viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonnassa. Esimerkiksi epidemiaan liittyviä kanteluja tuli vuonna 2020 vireille 547. Vireille tulleiden kantelujen kokonaismäärä vuonna 2020 oli 2 844 (vuonna 2019 2 130). Epidemiaa koskevien kantelujen aiheuttaman työruuhkan purku jatkuu todennäköisesti vielä vuodelle 2022 asti.

Päätöksenteon valvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	98	60	70
tasavallan presidentin esittelyt	33	30	30
tarkastetut esittelylistat	2 088	1 800	2 000

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltyjen asioiden määrä

vaihtelee vaalikauden aikana. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa ja sen valmistelua käsittelemällä sitä koskevia kanteluita.

Lainvalmistelun valvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
ministeriöiden lausuntopyynnöt	94	90	100
ennakkotarkastukset	77	50	50
kuulemiset eduskunnassa	21	30	30

Oikeuskansleri valvoo laillisuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista mukaan lukien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden asianmukainen huomioon ottaminen lainvalmistelussa. Lausuntojen määrä on viime vuosina lisääntynyt. Lausuntojen, ennakkotarkastusten ja kuulemisten vuosittainen määrä riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä ja säädösten yhteiskunnallisesta ja oikeudellisesta merkittävyydestä.

Kanteluasiat

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
saapuneet	2 844	3 000	2 800
ratkaistut	2 674	3 000	2 800

Saapuneiden kanteluiden määrissä on vuosittaista vaihtelua. Vuosittain pyritään kuitenkin ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut. Kanteluiden määrä oli vuonna 2020 ennakoitua suurempi, mikä osin aiheutui covid-19-epidemiaan liittyvistä kanteluista. Ne tulevat vaikuttamaan kantelumäärään vielä myös vuonna 2021.

Oikeuskanslerinvirasto otti keväällä 2020 käyttöön valtioneuvoston yhteisen asianhallintajärjestelmän, minkä seurauksena ratkaistujen kanteluasioiden mediaanikäsittelyaikaa ja keskimääräistä käsittelyaikaa vuodelta 2020 ei ole saatavissa. Käsittelyaikojen arvioidaan kuitenkin pidentyneen lisääntyneen työmäärän seurauksena. Vuonna 2020 ns. seuraamusratkaisujen osuus on ollut 10 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista. Vireillä oleva ylimpien laillisuusvalvojien tehtävienjakouudistus johtaisi toteutuessaan siihen, että valtioneuvoston ja tasavallan presidentin toimintaa koskevat kantelut ja kantelut eräissä muissa asioissa keskitettäisiin oikeuskanslerille, mikä lisäisi näiden kanteluiden määrää. Toisaalta useassa asiaryhmässä kanteluiden käsittely siirtyisi ensisijaisesti eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäväksi, mikä vähentäisi oikeuskanslerin selvittämistoimia edellyttävien kanteluiden määrää. Kokonaisuutena oikeuskanslerin käsiteltäviksi tulevien asioiden määrän ei arvioida vähenevän. Lisäksi mikäli tehtäväjakolain mukaan lähtökohtaisesti oikeusasiamiehen käsiteltäväksi kuuluva kantelu olisi asiaan sisältyvän rakenteellisen kysymyksen vuoksi perusteltua ottaa oikeuskanslerin käsiteltäväksi, ei sitä siirrettäisi. Tällaiset kantelut olisivat omiaan lisäämään oikeuskanslerin käsiteltäväksi jäävien asioiden keskimääräistä vaikeusastetta.

Omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
omat aloitteet	33	20	20
laillisuusvalvontakäynnit	7	1	15

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2020 yhteensä 17 seuraamusta. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omiin aloitteisiin sisältyvä rakenteellinen näkökulma vaatii paljon työtä. Covid-19-epidemian aiheuttaman työruuhkan vuoksi on välttämätöntä vähentää omien aloitteiden ja laillisuusvalvontakäyntien määrää vuosina 2021 ja 2022.

Rangaistustuomioiden tarkastaminen

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	3 106	4 000	4 000

Oikeuskanslerinvirasto hakee itse tarkastettavat rangaistustuomiot teknisen käyttöyhteyden avulla Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä rikostuomiosovellus Ritusta, jolloin rangaistustuomiot voidaan tarkastaa oikeuskanslerinvirastossa aiempaa tehokkaammin ja ajantasaisemmin. Vuonna 2020 tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 43 asiaa. Asiaryhmän asioita ratkaistiin 40, joissa tuomioistuimille annettiin seuraamus 37 asiassa. Korkeimmalle oikeudelle tehtiin 6 esitystä tuomion purkamiseksi.

Tuomarien virkarikosasiat

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
vireille tulleet	55	60	60
ratkaistut	51	60	60

Syyttäjien virkarikosasiat

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
vireille tulleet	16	20	20
ratkaistut	13	20	20

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
saapuneet	615	800	800
tutkitut	619	800	800

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita oikeudellisia palveluita toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 817 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-15
Palkkausten tarkistukset	20
Yhteensä	5

2022 talousarvio	3 817 000
2021 talousarvio	3 812 000
2020 tilinpäätös	3 513 000

90. Muut menot

21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2022 talousarvio	700 000
2021 talousarvio	700 000
2020 tilinpäätös	554 650

61. Jäsenmaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 740 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

23.90

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen toiminnan laajeneminen	120
Yhteensä	120

2022 talousarvio	1 740 000
2021 talousarvio	1 620 000
2020 tilinpäätös	1 380 000

Pääluokka 24
ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa keskeistä on ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, aktiiviseen vaikuttamiseen Euroopan unionissa (EU) ja tehokkaaseen monenkeskiseen kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja vahvistamiseen perustuvaan yhteistyöhön.

Hallinnonalan toimintaympäristö
Globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, pandemiat ja teknologisen kehityksen murros, vaikuttavat toimintaympäristöömme itsenäisinä ilmiöinä kärjistäen jo aiemmin tunnistettujen kehityskulkujen vaikutusta. Suurvaltojen keskinäiset suhteet ovat muuttuneet nopeasti, mikä on vaikeuttanut merkittävästi yhteistyötä sääntöpohjaisessa kansainvälisessä järjestelmässä ja heikentänyt osaltaan myös Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuutta. Pariisin ilmastosopimus ja kestävän kehityksen tavoitteet määrittelevä Agenda2030 antavat perusteet lähivuosien kansainvälisille yhteistyölle ja Suomen toiminnalle.

Kansainväliset yhteistyörakenteet ml. YK-järjestelmä kärsivät erilaisista vastakkainasetteluista. Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden puolustaminen ja kehittäminen uusia tarpeita vastaaviksi on vaikeampaa. Covid-19-pandemia vaikeuttaa Agenda2030:n toimeenpanoa, aiheuttaa epävakautta, heikentää demokratiakehitystä ja nostaa humanitaarisen avun tarpeen ennätyksellisen korkealle. Pandemian myötä eriarvoisuus lisääntyy ja hauraat valtiot ovat entistä hauraampia. Pandemian laukaisema maailmanlaajuinen taloustaantuma asettaa vaikeita haasteita myös kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle ja tekee toimintaympäristöstä entistä hauraamman. Samalla pandemian jälkeinen elpymisrahoitus, kuten EU:n elpymisväline, tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia aiempaa kestävämmän kehityksen tukemiselle ja kaupallistaloudelliselle yhteistyölle. Nouseva protektionismi, kasvanut epäluottamus globaaleihin tuotantoketjuihin ja ylipäätään kriittinen suhtautuminen monenväliseen kauppapolitiikkaan haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää ja Maailman kauppajärjestön (WTO) toimintaa myös pandemian jälkimainingeissa. Kilpailukyvyn säilyttämiseksi EU:n tulee kyetä puuttumaan nykyistä paremmin erilaisiin markkinavääristymiin.

Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys ja vaikutuskanava sekä turvallisuusyhteisö. Kiinan nousu globaaliksi toimijaksi on muuttanut suurvaltadynamiikkaa. Sen kes-

kiössä on Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen kilpailu globaalista johtoasemasta, mikä vaikuttaa valtioiden suhteisiin maailmanlaajuisesti ja pakottaa muut valtiot ja toimijat, kuten EU:n, pohtimaan asemoitumistaan uudessa poliittisessa, taloudellisessa ja ideologisessa kilpailussa. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa ja yhteistyötä on jatkettava. Kehittyvät maat ovat merkittävä osa kansainvälistä ratkaisua kestävän kehityksen saavuttamiseksi. Lähidän vakauden edistäminen säilyy kansainvälisen politiikan keskiössä ja suoraan Eurooppaan vaikuttavana tekijänä. Venäjä hakee merkittävämpää asemaa, mikä heijastuu myös Itämeren turvallisuustilanteeseen. Euroopan itäisen naapuruston kehitys vaatii seurantaa. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys kasvaa. Laaja-alainen pohjoismainen yhteistyö on epävakaassa kansainvälisessä toimintaympäristössä yhä tärkeämpää.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet v. 2022 ovat:

— Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia

— Ulkoasiainhallinto edistää Agenda2030:n toimeenpanoa ja toimii ilmastonmuutoksen torjumiseksi

— Ulkoasiainhallinto edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää

— Ulkoasiainhallinto työskentelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi

— Ulkoasiainhallinto edistää Suomen kasvua tukevia avoimia taloussuhteita ja tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin.

Sukupuolten tasa-arvo
Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoit-teena on edistää systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa sekä tyttöjen ja naisten oikeuksien toteutumista. Sukupuolten tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto on myös Suomessa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin perustuva velvoite.

Suomi edistää naisten osallistumisen vahvistamista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevien naisten osuus on noin 7 % kaikista suomalaisista rauhanturvaajista ja 20 % sotilastarkkailijoista. Tavoitteena on nostaa naisten osallistuminen noin 10 %:in edettäessä kohti YK-tavoitetta. Siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista naisia on yli 40 %.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman valmistelussa otetaan huomioon erityisesti nykyisestä toimintaohjelmasta laadittavan loppuarviointiraportin huomiot vaikuttavuudesta toimintaohjelmassa mainittujen tavoitteiden ja 1325-päätöslauselmaperheen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta. Rauhanvälitykseen osoitetuilla määrärahoilla edistetään naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja tuetaan naisrauhanvälittäjäverkostojen työtä Suomessa, Pohjoismaissa ja kansainvälisellä tasolla.

Kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Suomen kehityspolitiikan yhtenä päätavoitteena on naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistuminen. Tämä näkyy muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 437 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Vuonna 2022 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 50 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toteuttaa valtioneuvoston kestävän kehityksen selontekoa hallinnonalallaan erityisesti Suomen globaalin vastuun osalta. Suomen ulkopolitiikka kokonaisuudessaan edistää kestävää kehitystä ja toiminnan johdonmukaisuutta parannetaan kaikkien hallinnonalojen kesken. Ulkoministeriö edistää ilmastosopimusten toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla rajoitetaan ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspolitiikan perustana on Agenda2030 ja sillä tuetaan kehittyvien maiden kykyä saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet tuoden myös esille Suomen kokemuksia ja käytänteitä. Ulkoministeriö toimii aktiivisesti Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi myös mm. kauppapoliittisin keinoin sekä edistää ilmastonmuutoksen torjuntaa ja sopeutumista ilmastonmuutokseen kaikilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektoreilla. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspolitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehitysmaiden kestävän kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Ulkoministeriö tukee kestävän kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2022 talousarvioesityksessä hiilineutraaliustavoitetta globaalisti yhteensä arviolta noin 369 milj. eurolla, mikä vastaa v. 2021 tasoa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 283 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista. Kehitysyhteistyön finanssisijoituksista tuetaan 130 milj. eurolla YK:n kestävää kehitystä tavoitteita tukevia hankkeita ja ohjelmia. Finanssisijoituksista ilmastorahoitukseen on tarkoitus kohdentaa n. 60 %. Finnfundin pääoman korotuksesta 10 milj. eurolla tuetaan ilmastohankkeita arviolta n. 7,5 milj. eurolla. Ulkoministeriö työskentelee myös tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi. Lisäksi tuetaan pääluokkaan osoitetuista muista määrärahoista muita hiilineutraaliustavoitteita tukevia hankkeita, esim. musta hiili -hankkeita.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
24.30.50	*Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*		
	— muu valtuus	268,19	268,19
24.30.66	*Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyövaltuus	671,19	596,02
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	150,00	150,00
24.30.89	*Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyövaltuus	129,73	10,00

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Ulkoasiainhallinto**	**268 438**	**282 371**	**290 049**	**7 678**	**3**
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	239 721	251 236	262 996	11 760	5
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	2 978	2 987	1 896	-1 091	-37
(21.)	Ulkoministeriön hallinnonalan tuottavuus-määräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 005	—	—	—	0
29.	Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisä-veromenot (arviomääräraha)	11 434	13 648	13 857	209	2
74.	Talonrakennukset (siirto-määräraha 3 v)	12 300	14 500	11 300	-3 200	-22
10.	**Kriisinhallinta**	**42 899**	**73 665**	**75 915**	**2 250**	**3**
20.	Suomalaisten kriisin-hallintajoukkojen ylläpito-menot (arviomääräraha)	26 544	53 080	53 080	—	0
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisin-hallintaan (kiinteä määräraha)	15 000	17 585	18 485	900	5
66.	Rauhanvälitys (kiinteä määräraha)	1 356	3 000	4 350	1 350	45
30.	**Kansainvälinen kehitys-yhteistyö**	**928 266**	**903 789**	**848 905**	**-54 884**	**-6**
50.	Valtionapu Teollisen yhteis-työn rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66.	Varsinainen kehitysyhteis-työ (siirtomääräraha 3 v)	735 536	761 059	706 175	-54 884	-7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
67.	Demokratia- ja oikeus-valtiotuki (siirtomääräraha 2 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	60 000	10 000	10 000	—	0
89.	Kehitysyhteistyön finanssi-sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	129 730	129 730	129 730	—	0
90.	**Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot**	**93 867**	**93 539**	**102 830**	**9 291**	**10**
50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 741	1 641	1 641	—	0
51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	18	45	45	—	0
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirto-määräraha 2 v)	87 632	86 653	95 544	8 891	10
68.	Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	3 000	4 400	4 800	400	9
87.	Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	100	300	300	—	0
95.	Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	1 376	500	500	—	0
	Yhteensä	**1 333 470**	**1 353 364**	**1 317 699**	**-35 665**	**-3**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä[1)]	1 419	1 466	1 487		

[1)] Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2022 enintään n. 400 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 135 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä n. 948 henkilöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakointia, seurantaa, analyysiä, viestintää ja resurssien joustavaa käyttöä. Ulkoasiainhallinnon keskeiset vaikuttamisen välineet ovat tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia eri tasoilla sekä tuloksellinen viestintä. Ulkoasiainhallinto hyödyntää toiminnassaan enenevästi digitaalisia ratkaisuja.

Suomi toimii Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajana v. 2022 ja Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana v. 2021—2023.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Ulkoasiainhallinto asettaa vuodelle 2022 seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita:

— Vahvistamme Suomen kansainvälistä asemaa ja turvallisuutta muuttuvassa maailmanpoliittisessa tilanteessa. Tavoitteena on yhtenäinen, vahva ja toimintakykyinen EU, jolla on kyky ratkaista globaaleja haasteita ml. pandemiatilanteen jälkihoito

— Tuemme johdonmukaisesti monenkeskistä sääntöpohjaista järjestelmää ja yhteistyötä sekä toimimme kansainvälisen oikeuden, demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien, erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksien, vahvistamiseksi. Toimeenpanemme Suomen jäsenyyttä YK:n ihmisoikeusneuvostossa v. 2022—2024

— Toteutamme tavoitteellista ilmastoulkopolitiikkaa ja tuemme ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista kaikessa toiminnassamme. Ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kokonaisuutena

— Toteutamme ihmisoikeusperustaista kehityspolitiikkaa, joka poistaa köyhyyttä ja vähentää eriarvoisuutta

— Vaikutamme EU:n kauppasuhteiden kehittämiseen ja kauppasopimusten toimeenpanoon sekä edistämme Suomen vientiä ja suomalaisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksia talouskasvun ja työllisyyden tukemiseksi. Vahvistamme edelleen Team Finland -toimijoiden yhteistyötä ja resursointia

— Syvennämme ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä Ruotsin kanssa ja lisäämme Norjan kanssa tehtävää yhteistyötä. Edistämme Itämeren ja arktisen alueen vakautta. Jatkamme ja kehitämme kumppanuuteen perustuvaa Nato-yhteistyötä

— Osallistumme konfliktien ennaltaehkäisyyn ja rauhanvälitykseen ja -rakennukseen sekä kansainväliseen kriisinhallintaan. Edistämme kansainvälistä yhteistyötä monipuolistuviin turvallisuusuhkiin varautumiessa ml. uusien teknologioiden kehitykseen liittyvät turvallisuusuhat, hybridi- ja kybervaikuttaminen ja terrorismin torjunta. Toimimme kansainvälisen asevalvontajärjestelmän vahvistamiseksi

— Vahvistamme edelleen suhteita Yhdysvaltoihin. Ylläpidämme tiiviitä ja toimivia suhteita Kiinaan ja Venäjään EU:n yhteisten politiikkalinjausten puitteissa. Tiivistämme suhteita Aasian nouseviin talouksiin. Monipuolistamme ja syvennämme suhteita Afrikkaan Suomen Afrikka-strategian pohjalta

— Vahvistamme vastuullamme olevien maahantuloasioiden käsittelyä ministeriössä ja edustustoissa, erityisesti liittyen työperäiseen maahanmuuttoon

— Kasvatamme Suomen vaikuttavuutta ja suomalaisen osaamisen kiinnostavuutta suunnitelmallisella maakuvatyöllä

— Vahvistamme ja laajennamme edustustoverkkoa hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Vuonna 2022 tavoitteena on avata kaksi uutta edustustoa.

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 262 996 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen

2) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 3 110 000 euroa pitkäaikaisen viisumin (kansallinen D-viisumi) vaatimiin tietojärjestelmäratkaisuihin (RRF pilari3) ja 3 000 000 euroa Virtual Finland -palvelualustaan (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 3 ja 5 § muuttamisesta. Osana Työllisyysasteen ja osaamistason nostamista kestävän kasvun vauhdittamiseksi (RRF pilari3) Suomi tavoittelee maailmanluokan automaatiota hyödyntävää digitaalista infrastruktuuria osaajien maahanmuuton tueksi. Tarkoitusta varten otetaan käyttöön pitkäaikainen viisumi (kansallinen D-viisumi), joka vaatii tietojärjestelmämuutoksia kansalliseen viisumijärjestelmään. EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan näitä muutoksia yhteensä 3 110 000 eurolla v. 2022. Hanke tukee täysimääräisesti digitalisaatiotavoitetta.

Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville (RRF pilari2) kokonaisuuden osana luodaan digitaalinen Virtual Finland -palvelualusta, joka mahdollistaa julkisen ja yksityisen sektorin palveluista integroitavat palvelupolut Suomeen tuleville asiakkaille kuten yrityksille, työntekijöille, opiskelijoille ja matkailijoille sekä palvelutarjonnan viennin edistämiseksi. EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan v. 2022 yhteisalustan ensimmäistä tuotantoversiota sekä ensimmäisen palveluprosessin integroitumista alustalle yhteensä 3 000 000 eurolla. Hanke tukee täysimääräisesti digitalisaatiotavoitetta.

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2022 (euroa)

Ministeriö	**81 349 000**
Toimintamenot	16 497 000
Henkilöstömenot	64 852 000
Edustustot, 93 toimipistettä[1)]	**155 837 000**
Toimintamenot[2)]	76 717 000
Henkilöstömenot	79 120 000

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2022 (euroa)

Hallinnonalan toimialavastaavat menot	**25 810 000**
Tietohallinto	21 910 000
Kiinteistöhallinto	1 900 000
Turvallisuus	2 000 000
Yhteensä	**262 996 000**

[1)] Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 30, Itä 7, Aasia ja Amerikka 27, Afrikka ja Lähi-itä 22 ja pysyvät ja erityisedustustot 5 toimipistettä. Vuonna 2022 perustettavien edustustojen sijainti päätetään erikseen.

[2)] Lisäksi kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenoihin arvioidaan käytettävän momentin 24.30.66 määrärahoja yhteensä 7 000 000 euroa.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutus- ja päivähoitokorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, varustaumiskorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan ko. toimialojen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	2 307	2 404	2 435
— Ulkoministeriö	858	876	876
— Ulkomaanedustus	561	590	611
— Paikallisesti palkatut	888	938	948
Työtyytyväisyysindeksi	3,6	3,7	3,7
Eläköitymisikä	65,6	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,4	5,0	5,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	238 035	264 308	276 575
Bruttotulot	10 835	13 072	13 579
Nettomenot	227 200	251 236	262 996
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 389		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 910		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 127	6 803	7 438
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	5 248	19 000	32 000
Tuotot yhteensä	10 375	25 803	39 438
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 623	10 661	13 399
— osuus yhteiskustannuksista	18 758	16 576	18 832
Kustannukset yhteensä	30 381	27 237	32 231
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-20 006	-1 434	7 207
Kustannusvastaavuus, %	34	95	122

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustustoverkon vahvistaminen	1 000
Edustustoverkon vahvistaminen, perustamiskustannukset (HO 2019 kertaluonteinen)	-244
Edustustoverkon vahvistaminen (HO 2019)	2 000
Erityisasiantuntija IAEA-hallintoneuvostokaudelle Suomen Wienin suurlähetystöön (siirto momentilta 32.01.01)	117
Erityisasiantuntija Suomen Moskovan suurlähetystössä (siirto momentille 26.01.01)	-21
EU-tason yhteensopivat tietojärjestelmät (EU Interoperability)	1 300
Kiinan paikkariippumaton viisumikäsittely, lisäresurssointi	-36
Lisääntyneestä turvapaikanhakijamäärästä aiheutuvat menot (erityisesti perheenyhdistämiset)	217
Merikasarmin ja edustustoverkon video- ja av-laitteet (siirto momentille 23.01.01)	-120
Oleskelulupaprosessien resurssien määräaikainen kasvattaminen	1 610
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentille 26.30.01)	-149
Pitkäaikaisen viisumin (kansallinen D-viisumi) vaatimat tietojärjestelmäratkaisut (RRF pilari3)	3 110
Rauhanvälitystehtävät (2 htv) (siirto momentilta 24.10.66)	150
Tietoturvallisuus ja muut henkilöstömenot (HO 2019)	400
Tietoturvan ja tietosuojan parantaminen kriittisillä toimialoilla (1 htv)	43
Toimialakohtaiset lisenssimenot (siirto momentilta 23.01.01)	124
Ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen kehittäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-500
Ulkoministeriön viestityskeskuksen lisäresurssointi (siirto momentille 23.01.01)	-164

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Viennin ja kaupan edistäminen; ulkoasiainhallinnon Team Finland -verkoston vahvistaminen	5 110
Viennin ja kaupan edistäminen; ulkoasiainhallinnon Team Finland -verkoston vahvistaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 110
Virtual Finland -palvelualusta (RRF pilari2)	3 000
Ympäristö- ja ilmastoasioiden erityisasiantuntija EUE (siirto momentilta 35.01.01)	220
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-973
Palkkausten tarkistukset	676
Yhteensä	11 760

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	262 996 000
2021 III lisätalousarvio	237 000
2021 talousarvio	251 236 000
2020 tilinpäätös	239 721 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 896 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen

2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Rooman tiedeinstituutin käytössä oleva Villa Lanten peruskorjauksen kustannusarvio on n. 6,25 milj. euroa. Covid-19-pandemia on viivästyttänyt peruskorjauksen suunnittelua ja toteutusta. Peruskorjauksen hanke- ja toteutussuunnittelun arvioidaan valmistuvan v. 2022.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Villa Lanten peruskorjaus	-1 100
Vuokramuutokset	9
Yhteensä	-1 091

2022 talousarvio	1 896 000
2021 talousarvio	2 987 000
2020 tilinpäätös	2 978 000

29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 857 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	209
Yhteensä	209

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	13 857 000
2021 talousarvio	13 648 000
2020 tilinpäätös	11 434 286

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen

2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää n. 35 ulkoministeriön omistamien tai vuokraamien kiinteistöjen perusparannus- tai korjaushanketta v. 2022.

Momentin määrärahoissa on varauduttu kahden uuden edustuston avaamisesta aiheutuviin kertaluonteisiin kiinteistömenoihin v. 2022. Kustannusarvio uusien edustustojen kiinteistöille on yhteensä 3,3 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustustoverkon vahvistaminen ja muutokset kiinteistöissä (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 200
Yhteensä	-3 200

2022 talousarvio	11 300 000
2021 talousarvio	14 500 000
2020 tilinpäätös	12 300 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti konfliktinesto, rauhanvälitys ja -rakennus ovat Suomen ulkopolitiikan vahvistuva painopiste. Suomi jatkaa osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan hallitusohjelman sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti. Työssä otetaan huomioon myös kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean antamia suosituksia kriisinhallinnan kehittämiseksi. Suomi painottaa kriisinhallinnassa kokonaisvaltaisuutta ottaen huomioon sotilaallisen ja siiviilikriisinhallinnan sekä rauhanvälityksen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhtymäkohdat. Mahdollisiin nopeisiin muutoksiin kansainvälisessä turvallisuustilanteessa on varauduttava vastaamaan myös kriisinhallinnan keinoin. Osallistumisella kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista suorituskykyä ja valmiuksia. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2022 olevan enimmillään n. 400 henkilötyövuotta. Siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2022 n. 135 asiantuntijaa.

Sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen alueelliset painopisteet ovat Libanonissa (UNIFIL) ja Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR), mutta Suomi osallistuu myös muilla alueilla oleviin operaatioihin mm. Kosovossa, Välimeren alueella ja Afrikassa. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen. Operaatio-osallistumisen ohella panostetaan myös kriisinhallinnan koulutusosaamisen viemiseen tavoitteena vahvistaa kehittyvien maiden omaa kriisinhallintakykyä, mm. Afrikassa.

Siviilikriisinhallinnassa osallistumisen alueelliset painopisteet ovat Ukrainassa, Georgiassa, Irakissa ja Somaliassa. YK:n rauhanturvaoperaatioihin osallistutaan n. 20 poliisilla. Suomen osallistuminen keskitetään niihin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin, joissa Suomen panoksella voidaan saavuttaa erityistä lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu Euroopan unionin operaatioihin.

Rauhanvälityksessä laajennetaan suomalaista osallistumista YK:n ja muihin rauhanvälitys- ja dialogiprosesseihin. Toimintaa suunnataan erillishankkeiden rahoittamisesta aktiivisempaan vaikuttamiseen rauhantilan edistämiseksi. Tavoitteena on myös vahvistaa suomalaisten rauhanvälitystoimijoiden verkostomaista toimintatapaa. Suomi edistää YK:n turvallisuusneuvoston "Naiset, rauha ja turvallisuus" 1325-päätöslauselman mukaisesti naisten osallistumista rauhanprosesseihin painottaen naisten ja tyttöjen oikeuksia. Nuorten rooli rauhanprosesseissa on edelleen vahvistuva painopistealue Suomen rauhanvälitystoiminnassa YK:n turvallisuusneuvoston "Nuoret, rauha ja turvallisuus" 2250-päätöslauselman mukaisesti.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin

3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen

4) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu, taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	2 012 000
05.	Yhteiset menot	9 184 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menohin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	9 901 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 299 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	16 285 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	2 358 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	2 388 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	6 624 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	1 552 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 477 000
Yhteensä		53 080 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2022. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan v. 2022 olevan enimmillään n. 400 henkilötyövuotta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 52 680 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

2022 talousarvio	53 080 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	53 080 000
2020 tilinpäätös	26 543 522

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 18 485 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen

2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen

4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen

5) siviilikriisinhallintaa tukevien hankkeiden valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	18 185 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		18 485 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin n. 135 asiantuntijaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 17 885 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 600 000 euroa. Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siviilikriisinhallinnan vahvistaminen (HO 2019)	1 000
Vaalitarkkailijarekrytoinnit (siirto momentille 26.01.04)	-100
Yhteensä	900

2022 talousarvio	18 485 000
2021 talousarvio	17 585 000
2020 tilinpäätös	15 000 077

66. (24.10.22) Rauhanvälitys (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu

2) rauhanvälitystä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin

3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin

5) rauhanvälitystoimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 350 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 4 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konfliktineston, rauhanvälityksen ja rauhanrakentamisen kyvykkyyden parantaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	500
Rauhanvälityksen vahvistaminen (HO 2019)	1 000
Rauhanvälitystehtävien hoito (-2 htv) (siirto momentille 24.01.01)	-150
Yhteensä	1 350

2022 talousarvio	4 350 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	1 355 608

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvalliset elinolot, ihmisoikeudet ja ihmisten mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa, riittävä toimeentulo ja hyvä elinympäristö vahvistavat myös kansainvälistä turvallisuutta, taloutta ja ympäristöä.

Kehityspolitiikan perustana on kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030. Suomi tukee kehittyviä maita kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä edistää globaalissa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia.

Koronapandemian vaikutuksesta äärimmäinen köyhyys ja nälkä ovat maailmassa kääntyneet kasvuun, ja monet kehitystulokset ovat vaarassa. Akuutin kriisin hoidon lisäksi toipumisvaihe edellyttää merkittävää kansainvälistä tukea ja Suomi osallistuu tähän yhteistyöhön kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun keinoin. Pandemian vaikutukset otetaan suunnittelussa huomioon kaikissa yhteistyömuodoissa. Käynnissä olevaan yhteistyöhön tehdään tarpeelliseksi harkittuja uudelleenkohdennuksia niin, että ne tukevat yhteiskuntien kriisinkestävyyttä ja toipumista pandemiasta.

Kriisin vaikutukset kehittyvien maiden talouksiin ja yhteiskuntiin ovat laaja-alaisia. Suomen kehityspolitiikan peruslähtökohtien ja päätavoitealueiden arvioidaan säilyttävän merkityksensä myös pandemian aikana ja sen jälkeen:

— naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistuminen. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkeä painopiste. Tämä näkyy muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa

— koulutus, Suomi vahvistaa tukea oppimisen kriisin ratkaisemiseen kehittyvissä maissa

— kehittyvien maiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Suomi osoittaa varoja kehittyvien maiden investointien tukemiseen Finnfundin ja muiden kanavien kautta

— toimivat yhteiskunnat ja demokratia, kehittyvien maiden verojärjestelmän kehittäminen sekä demokratia- ja oikeusvaltiotuki. Suomi kohdistaa rahoitusta kehittyvien maiden verotuskyvyn ja talousosaamisen kehittämiseen

— ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä ruokaturvan, veden ja uusiutuvan energian saatavuuden parantuminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, mukaan lukien metsät. Suomi lisää ilmastorahoitusta osana kehitysrahoitusta ottaen huomioon osuutensa Pariisin ilmastorahoitusvastuusta. Pyrkimyksenä on ohjata puolet ilmastorahoituksesta sopeutumiseen muun muassa kansainvälisten rahastojen ja kansalaisjärjestöjen kautta. Investointi- ja lainamuotoinen tuki painottuu ilmastotoimiin.

Kehitysyhteistyön maantieteellinen painopiste on Afrikka. Painotetaan tehokkaiksi ja tuloksellisiksi todettujen YK-järjestöjen ja muun monenkeskisen kehitysyhteistyön rahoitusta Suomen painopistealueisiin keskittyen. Kansalaisjärjestöille suunnattua kehitysyhteistyörahoitusta nostetaan.

Vuoden 2022 kehitysyhteistyömäärärahojen tasoksi arvioidaan tässä talousarvioesityksessä n. 0,49 % bruttokansantulosta. Varsinaisen kehitysyhteistyön lisäksi jatketaan kestävän kehityksen mukaisten kehittyviin maihin kohdistuvien investointien tukemista finanssisijoitusten ja lainojen avulla. Näitä varoja käytetään erityisesti ilmastotoimien rahoitukseen YK:n ilmastosopimuksen mukaisesti. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä arvioitu Suomen ilmastorahoitukseksi raportoitava osuus on n. 184 milj. euroa. Hallitus tähtää pitkällä aikavälillä YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 % bruttokansantulosta (BKTL) kehitysyhteistyöhön sekä 0,2 % BKTL:sta tukena vähiten kehittyneille maille.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen kehityspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Lisäksi pyritään sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Suomi kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja vähemmistöjen oikeuksien toteutumiseen ja osallisuuteen kehityspolitiikan valmistelussa. Kaikessa yhteistyössä edistetään aiempaa järjestelmällisemmin yhdenvertaisuutta, ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä ympäristön suojelua painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Yhdenvertaisuuden edistämisessä vammaisten aseman vahvistaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan läpileikkaavista tavoitteista.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Uudet rahoituspäätökset ja kansainvälinen vaikuttamistyö kohdistetaan hallitusohjelman antamien suuntaviivojen mukaisesti

— Humanitaarisiin tarpeisiin reagoidaan nopeasti ja rahoitus kohdennetaan sinne, missä tarve on suurin. Humanitaarisen avun tasoa nostetaan hallituskauden aikana. Suomi pyrkii varmistamaan, että humanitaariset toimijat ottavat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset paremmin huomioon. Erityisesti pitkittyneiden kriisien hoitaminen edellyttää rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamista

— Yksityisen sektorin rahoitusinstrumentteja ja kehittyviin maihin kohdistuvaa investointirahoitusta jatketaan. Tuetaan suomalaisten yritysten, kansalaisyhteiskunnan, korkeakoulujen ja julkisten laitosten mahdollisuuksia tukea kestävää kehitystä yhteistyössä kehittyvien maiden kanssa

— Kehitysyhteistyörahoituksella vastataan Suomen kansainvälisiin ilmastorahoitussitoumuksiin. Toiminnassa tähdätään ilmstonmuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen

— Toimeenpannaan päivitettyä laatujärjestelmää ja seurataan sen toimeenpanoa.

Toiminnallinen tehokkuus

— Jatketaan kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamista tulosohjauksen avulla, tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa sekä riskien hallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia muun muassa ottamalla käyttöön v. 2021 valmistuneen kehitysyhteistyön toimintatapauudistuksen tuottamat käytännöt sekä laaditaan kehityspolitiikan tulos- ja vaikuttavuusraportti.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2020 toteutuma[1)]	2021 ennakoitu	2022 tavoite
Suomen kehityspolitiikan painopisteiden osuus kehitysyhteistyön rahoituspäätöksistä ja vaikuttamissuunnitelmien tavoitteista (%)	93	90	93
Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä (%)	10	7	7
Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo (milj. euroa)	294	314	370
Sukupuolten tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuus (%)	36	40	40
Kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin ja kehitysyhteistyölainoihin kohdennettu osuus kehitysyhteistyöstä (milj. euroa)	140	140	140
Vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta (%)	0,16	0,18	0,18

[1)] Vuoden 2020 toteutuma on laskettu ennakkotietojen mukaan.

Kehityspolitiikan painopisteet vuonna 2022 (momentti 24.30.66, arvio)

	Ensisijainen tavoite (%)	Toissijainen tavoite (%)
1. Naiset ja tytöt	13	49
2. Talous ja työ	6	36
3. Koulutus ja toimiva yhteiskunta	27	32
4. Ilmastonmuutos ja luonnonvarat	12	29

Valtion kehitysyhteistyöhön kohdistettavat määrärahat vuonna 2022 hallinnonaloittain (1 000 euroa)

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	703 904
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	194 395
Sisäministeriön hallinnonalalla	37 324
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	299 746
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	4 861
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	195
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 809
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	22 010
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	9 025
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	572
Yhteensä	1 273 841

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten,

että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2022 talousarvio	—
2021 talousarvio	—
2020 tilinpäätös	—

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 706 175 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen

3) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 10 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 150 000 000 euroa. Vuonna 2022 Finnfundin toteuttamaan erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 1 500 000 euroa

4) ministeriön ja Euroopan komission yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen

5) Business Finlandin hallinnoimaan Developing Markets Platform -alustan kehitysinnovaatioiden rahoittamiseen Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana Developing Markets Platform -alustaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin

6) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi

7) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen. Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	215 740 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö[1)]	189 025 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	47 255 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	49 350 000
5.	Humanitaarinen apu	85 150 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	4 755 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2 050 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	87 950 000
9.	Korkotuki-instrumentti	24 900 000
Yhteensä		706 175 000

[1)] Sisältää ministeriön ja Euroopan komission välisten yhteistoimintahankkeiden menoja yhteensä 771 000 euroa ja ministeriön ja Finnfundin erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen 1 500 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2022 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 596 019 000 euroa.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 150 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	289 500 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	204 240 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	28 879 000
5.	Humanitaarinen apu	27 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	5 600 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	22 800 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		596 019 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	497 032	384 782	387 149	336 429	956 351	2 561 744
Vuoden 2022 sitoumukset	-	139 211	144 215	132 588	180 005	596 019
Menot yhteensä	497 032	523 994	531 364	469 017	1 136 356	3 517 763

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 215 740 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 289 500 000 euroa.

Monenkeskisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma, arvio (euroa)

YK-järjestöt	76 584 000
Maailmanpankkiryhmä	74 185 000
Alueelliset kehitysrahoituslaitokset	30 979 000
Muut monenkeskiset järjestöt	32 350 000
Jakamaton	1 642 000
Yhteensä	215 740 000

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuista teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahastoa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamistavoitteisiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 186 754 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 204 240 000 euroa.

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma, arvio (euroa)

Afrikka ja Lähi-itä	108 400 000
Aasia	53 450 000
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	15 240 000
Muut	9 472 000
Jakamaton	192 000
Yhteensä	186 754 000

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Tansania, Mosambik, Sambia, Etiopia, Kenia, Somalia, Afganistan, Nepal ja Myanmar. Suomi tukee myös seuraavia maita ja alueita: Lähi-itä (ml. Irak, Syyria ja lähialueet), Palestiinalaisalue, Pohjois-Afrikka, Eritrea, Ukraina ja Keski-Aasia. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin sekä kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 47 255 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisten maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitussopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 49 350 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 28 879 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten sekä muiden monenkeskisten järjestöjen muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen

liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnetään tukea korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt).

5. Humanitaarinen apu
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 85 150 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 27 000 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen sekä EU komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustusjärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalta tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusoperaatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 755 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 5 600 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään muun muassa kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta ja korruption vastaista työtä sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 050 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 87 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 22 800 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehittyvien maiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmatukijärjestöille myönnettyä määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 24 900 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehittyvien maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehittyviin maihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen.- Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehittyville maille (Public Sector Investment Facility).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 5 % ja siirtomenojen osuudeksi 95 %.

Yhteistoimintahankkeista saatavat tulot on merkitty momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikan rauhanrahasto EfP (siirto momentille 24.90.66)	-5 000
Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentille 28.92.69)	-23 245
Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuki; globaalikasvatus	-200
Kehitysyhteistyön BKTL-tason varmistaminen (HO 2019)	-1 000
Kertaluonteinen rahoitus kehitysyhteistyöhön (HO 2019 kertaluonteinen)	-55 000
Turkin pakolaisavun koordinointiväline; Suomen kansallinen rahoitusosuus	-38
Yhteistoimintahankkeiden menot	-1 110
Tasomuutos	30 709
Yhteensä	-54 884

2022 talousarvio	706 175 000
2021 III lisätalousarvio	-3 400 000
2021 talousarvio	761 059 000
2020 tilinpäätös	735 536 000

67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille.

Määrärahasta myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää myös yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahasta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille, joka on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä. Lisäksi määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Helsingin yliopiston yhteyteen perustetulle Oikeusvaltiokeskukselle. Oikeusvaltiokeskus on verkostomainen toimija, joka tukee oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista kehittyvissä maissa Suomen hallitusohjelman ja kehityspolitiikan painopisteiden toteuttamiseksi. Keskus myös kokoaa yhteen suomalaista oikeusalan asiantuntemusta tavoitteena edesauttaa Suomen kansainvälistä verkostoitumista oikeusvaltiokysymyksissä.

Momentilta myönnettävään rahoitukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 900 000 euroa.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	3 000 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	10 000 000
2021 talousarvio	10 000 000
2020 tilinpäätös	60 000 000

89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 129 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin ja lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.

Määrärahaa ja momentin myöntö- ja sopimuksentekovaltuuksia saa käyttää lainojen myöntämiseen vakuutta vaatimatta Latinalaisen Amerikan kehityspankin sijoitusyhtiö IDB Investille, Kirkon ulkomaanavun FCA Investments -vaikuttavuussijoitusrahastolle sekä Finnfundille. Finnfundin laina voidaan myöntää ehdoin, että valtio voi vaihtaa lainan Finnfundin osakkeiksi. Laina voidaan alistaa etuoikeusasemaltaan muihin Finnfundin ottamiin vieraan pääoman ehtoisiin lainoihin.

Valtuus
Vuoden 2022 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyön finanssisijoitussopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	40 000	89 730	129 730
Vuoden 2022 sitoumukset	-	10 000	10 000
Menot yhteensä	40 000	99 730	139 730

Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Vuoden 2022 määräraha kohdennetaan v. 2019 laaditun investointisuunnitelman tavoitteiden pohjalta päätettäviin kohteisiin, erityisesti ilmastorahoitukseen, vähiten kehittyneiden ja Afrikan maiden kehitykseen ja sukupuolten tasa-arvon tukemiseen.

Vuoden 2022 määräraha kohdennetaan lainoihin ja rahastosijoituksiin Latinalaisen Amerikan kehityspankin sijoitusyhtiö IDB Investille, Kirkon ulkomaanavun FCA Investments -vaikuttavuussijoitusyhtiölle sekä Kansainväliselle rahoitusyhtiölle IFC:lle. Lisäksi vuoden 2022 määrärahaa käytetään vuoden 2021 valtuuksista kehitysrahoituslaitos Finnfundille myönnettävään lainaan.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	129 730 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 I lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	129 730 000
2020 tilinpäätös	129 730 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy, kriisinhallinta ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus, Euroopan unioni globaalina toimijana, laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö sekä ilmastonmuutokseen liittyvät turvallisuusuhat. Määrärahasta 445 000 euroa on tarkoitus varata kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2022 talousarvio	1 641 000
2021 talousarvio	1 641 000
2020 tilinpäätös	1 741 000

51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin

3) avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2022 talousarvio	45 000
2021 talousarvio	45 000
2020 tilinpäätös	17 753

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 95 544 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	28 687 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	10 527 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	22 853 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	2 914 000
Kemiallisen aseen kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	300 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	3 770 000
OECD:n jäsenmaksu	3 299 000
WTO:n jäsenmaksu	841 000
Maksuosuudet Etyjin talousarvioihin	5 285 000
Maksuosuus Europan rauhanrahastoon	9 504 000
Muut maksuosuudet EU:lle	311 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	571 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 115 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	5 567 000
Yhteensä	95 544 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	220
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	-1 157
Maksuosuus EU/Athena-mekanismin yhteisiin kuluihin	-1 340
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	4 504
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon (siirto momentilta 24.30.66)	5 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	-10
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	2 309

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksuosuus YK:n talousarvioon	666
Muutokset muissa jäsenmaksuissa ja rahoitusosuuksissa	-172
OECD:n jäsenmaksu	107
Valuuttakurssimuutokset	-1 203
WTO:n jäsenmaksu	-33
Yhteensä	8 891

2022 talousarvio	95 544 000
2021 III lisätalousarvio	5 492 000
2021 talousarvio	86 653 000
2020 tilinpäätös	87 632 000

68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen monenvälisten hankkeiden menojen maksamiseen

2) pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa tukevien hankkeiden menojen maksamiseen

3) hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa tukevien hankkeiden menojen maksamiseen

4) kansainvälisten rahoituslaitosten yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen

5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista aiheutuvien menojen maksamiseen

6) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä Venäjä-politiikan toimeenpanon tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen

7) enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkausmenojen rahoittamiseen valtion virastojen ja laitosten Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen hankkeissa.

Selvitysosa: Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävää kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Suomen asemaa aktiivisena ympäristö- ja ilmastotoimijana vahvistetaan ja vastataan nouseviin haasteisiin, kuten terveysturvallisuus. Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet. Lisäksi rahoituksella tuetaan hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa.

Suomen osallistumista monenkeskiseen alueelliseen yhteistyöhön ohjaavat Suomen arktisen strategian, Euroopan unionin arktisen politiikan, Suomen Itämeren alueen strategian, Euroopan unionin Itämeren alueen strategian ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteet. Tavoitteena on edistää kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 960 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 840 000 euroa. Pääosa momentin määrärahasta siirretään muiden hallinnonalojen käyttöön.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arktisen ja Barentsin alueen yhteistyö	2 600 000
Itämeren alueen ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö	1 500 000
Venäjä-politiikan toimeenpano	700 000
Yhteensä	4 800 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön vahvistaminen (HO 2019)	400
Yhteensä	400

2022 talousarvio	4 800 000
2021 talousarvio	4 400 000
2020 tilinpäätös	3 000 000

87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Instex S.A.S:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen.

Selvitysosa: Suomi on vuonna 2020 liittynyt Iranin kaupan rahoitusinstrumenttiin merkitsemällä noin 2 % ranskalaisen osakeyhtiön Instex S.A.S.:n osakekannasta. INSTEX:in tarkoituksena on hoitaa Iranin ja Euroopan väliseen kauppaan liittyvä rahaliikenne niin, että eurooppalaisten hyödykkeiden viejät Iraniin saavat maksunsa eurooppalaisilta iranilaishyödykkeiden tuojilta ja päinvastoin. INSTEX toimii vain Yhdysvaltojen pakotteiden ulkopuolisilla kauppasektoreilla.

Suomi on sitoutunut lisäpääomittamaan Instex S.A.S.:ia vuonna 2022.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	300 000
2021 talousarvio	300 000
2020 tilinpäätös	100 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen

2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2022 talousarvio	500 000
2021 talousarvio	500 000
2020 tilinpäätös	1 376 072

Pääluokka 25
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö
Oikeusjärjestelmän vakaa ja luotettava toiminta on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeudenmukainen yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen epävarmuus, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. On entistäkin tärkeämpää huolehtia oikeusjärjestelmän selkeydestä, oikeusturvasta, tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta, kaiken kokoisia yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukyvystä ja heikommassa asemassa olevien suojasta. Lainsäädäntöratkaisuilta edellytetäänkin nyt monella sektorilla ennakkoluulotonta ja innovatiivista uutta ajattelua.

Muutokset voivat myös olla haaste kansanvallan ja perusoikeuksien toteutumiselle. Suomi sijoittuu kärkimaiden joukkoon kansainvälisten järjestöjen julkaisemissa demokratiaa, ihmisoikeuksia, lehdistönvapautta, korruptoitumattomuutta ja hallinnon toimivuutta mittaavissa vertailuissa. Kansalaiset ovat kiinnostuneita aiempaa monimuotoisemmasta vaikuttamisesta. Haasteiksi ovat osallistumisen eriarvoistumisen lisäksi nousseet kyberuhat, disinformaatio sekä muun muassa vaaleihin kohdistuvan häirinnän uhka. Joidenkin vähemmistöryhmien ja koko väestön välillä on huolestuttavia eroja perusoikeuksien toteutumisessa, tietoisuudessa oikeuksista ja oikeussuojasta sekä luottamuksessa viranomaisiin. Erityisen ongelman muodostaa näkyviin etnisiin vähemmistöihin kohdistuva syrjintä. Myös kielellisten oikeuksien toteutumisessa on edelleen puutteita.

Tuomioistuinlaitoksen perustehtävä on käsitellä ja ratkaista vireille tulevat asiat perus- ja ihmisoikeudet toteuttavalla tavalla. Korkealaatuinen ja tehokas oikeuslaitos lisää hyvinvointia sekä yhteiskunnan kilpailukykyä ja hallinnon toimivuutta. Se myös säästää kustannuksia muilla hallinnonaloilla ja edistää yhteiskunnan taloudellista toimivuutta ja voi myös osaltaan estää syrjäytymiskehitystä. Oikeuslaitoksen toimintakyvystä huolehditaan.

Tuomioistuinten ratkaistavaksi tulee yhä moninaisempia oikeudellisia kysymyksiä. Monet tuomioistuimissa ratkaistavat asiat liittyvät Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan unionin oikeuden soveltamiseen sekä perustuslain vaikutuksiin lainkäytössä. Poikkeusolot ja valmiuslain

käyttö ovat entisestään korostaneet tuomioistuimien asemaa oikeusvaltion takaajana. Osa koronaviruspandemian vaikutuksista kohdistuu tuomioistuimien toimintaan viiveellä.

Teknologian hyödyntäminen aiempaa laajemmin jatkuu monella yhteiskunnan osa-alueella. Valtionhallinnossa esimerkiksi Verohallinto, Kela ja Maahanmuuttovirasto käyttävät toiminnassaan laajasti digitaalisia aineistoja. Myös tuomioistuimet ovat aloittaneet toimintansa digitalisoimisen. Etäyhteyksien hyödyntäminen on arkipäiväistynyt.

Väestön ikään-tyminen, heikentyneestä taloustilanteesta aiheutuva syrjäytyminen ja asiakaskunnan kansain-välistyminen lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta ja edellyttävät oikeusavulta, talous- ja velkaneuvonnalta ja yleiseltä edunvalvonnalta aiempaa laajempaa asiantuntemusta. Taloustilanteen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden määrää.

Ulosottovelallisten määrä laski v. 2019, mutta kääntyi jälleen kasvuun v. 2020. Koronavirusepidemian vuoksi yritysten ja kotitalouksien maksuvaikeudet lisääntyvät, mikä todennäköisesti johtaa ainakin viiveellä myös ulosottovelallisten lukumäärän kasvuun. Korkealla tasolla olevat ulosoton asia- ja velallismäärät vaikuttavat ulosottolaitoksen toimintaan sekä toiminnan kustannuksiin. Myös konkurssien määrä oletettavasti kasvaa. Tämä lisää tarvetta konkurssivalvonnalle ja julkisselvityksille.

Syyttäjälaitoksessa rikosasioiden vaativuuden voimakas kasvu, esitutkinta- ja oikeudenkäyntiaineistojen laajentuminen ja oikeudellisten ongelmien monipuolistuminen ovat lisänneet syyttäjien työmäärää merkittävästi. Samanaikainen saapuvien asioiden määrän kasvu sekä koronaviruspandemian rajoitustoimista aiheutuneen jutturuuhkan purkaminen on lisänneet vireillä olevien asioiden määrää ja aiheuttanut haasteita Syyttäjälaitoksen toiminnalle.

Rikosseuraamuslaitoksessa kansainvälistyminen, asiakkaiden moniongelmaisuus ja järjestäytyneiden rikollisryhmien aktivoitunut toiminta asettavat toiminnalle haasteita. Koronaviruspandemian vuoksi toteutetut rangaistusten täytäntöönpanon keskeytykset laskivat vankimäärää vuonna 2020, mutta vankimäärän odotetaan nousevan vuonna 2022. Pandemiatilanne on vaikuttanut Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan monin tavoin ja vaikeuttanut yhteistyötä ulkopuolisten toimijoiden kanssa uusintarikollisuuden ehkäisyssä.

Oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Osallistumisoikeudet ja vaikutusmahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti.

— Ajanmukainen ja kannustava oikeusjärjestys edistää ja turvaa ihmisten, yritysten ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia.

— Laadukas lainvalmistelu turvaa edellytykset hyvinvoinnille ja kilpailukyvylle.

— Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla.

— Rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät.

Oikeusministeriön toiminnalliset tulostavoitteet
— Digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään vastuullisesti osana monipuolista palveluntarjontaa.

— Lainvalmistelun laatu turvataan osaamista ja toimintatapoja kehittämällä.

— Organisaatiorakenne ja toimitilaverkosto mahdollistavat tehokkaan toiminnan.

— Laaja-alaista verkostoyhteistyötä vahvistetaan valmistelussa ja päätöksenteossa.

Yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisia tuloksellisuustavoitteita toteuttavat keskeisimmät toimenpiteet esitetään luvuissa 25.01, 25.10, 25.20, 25.30 ja 25.40.

Sukupuolten tasa-arvo
Kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman sekä rasismin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman toimeenpano aloitetaan.

Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistetaan lähestymiskieltoon liittyvä lainsäädäntö ja parannetaan lähestymiskiellon tehokkuutta, vähennetään lähestymiskiellon rikkomista ja lisätään erityisesti lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan uhrin turvallisuutta. Perustetaan naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä ja kohdennetaan tehtävän hoitamiseksi 200 000 euron määräraha momentille 25.01.03.

Kansalaisten ylivelkaantuminen näkyy ulosottovelallisten määrän ja perinnässä olevien asioiden määrän kasvuna. Viimeisen vuosikymmenen aikana naisten osuus ulosottovelallisista on kasvanut. Erot keskimääräisessä ulosottovelassa ovat tasaantuneet sukupuolten kesken, kun miesten velka on pysynyt melko samalla tasolla, mutta naisten velka on kasvanut. Ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia pyritään vähentämään kuluttajaluottolainsäädäntöön tehtävillä tiukennuksilla, lisäämällä sosiaalisen luototuksen saatavuutta sekä parantamalla velallisten asemaa velkajärjestelyssä. Myös pienituloisten ulosottovelallisten aseman helpottamista selvitetään.

Vangeista n. 8 % ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavista n. 11 % on naisia. Naiserityiseen työhön kohdistetaan lisäresursseja ja parannetaan osaamista. Kehitetään rangaistusta suorittavien naisten tarvitsemia palveluja ja lisätään erityisesti terveys- ja päihdepalveluja.

Kestävä kehitys
Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki ja kansainväliset sitoumukset antavat vahvan suojan perus- ja ihmisoikeuksille. Oikeusvaltion ytimessä on laadukas, perus- ja ihmisoikeudet turvaava lainsäädäntö, jota sovelletaan riippumattomissa tuomioistuimissa. Suomi on yhdenvertainen. Oikeusministeriö on määrittänyt seuraavat kestävän kehityksen tavoitteet.

Perus- ja ihmisoikeudet turvaava demokraattinen ja yhdenvertainen yhteiskunta

— Kehitämme demokratiaa ja perus- ja ihmisoikeuspolitiikkaa.

— Tuemme avointa ja yhdenvertaista osallistumista ja hyviä väestösuhteita.

— Vähennämme syrjintää, rasismia ja vihapuhetta.

— Huolehdimme vaalijärjestelmän toimivuudesta.

Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä oikeushallinto

— Turvaamme oikeuslaitoksen toimintakyvyn ja tuomioiden täytäntöönpanon.

— Luomme oikeuspolitiikan linjoja.

— Kehitämme säädöspolitiikkaa.

— Vähennämme rikollisuutta panostamalla korruption, ihmiskaupan ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen.

— Vahvistamme oikeuksiin pääsyä ja parannamme rikoksen uhrin asemaa.

Lisäksi vähennämme hiilijalanjälkeä erityisesti hankinnoissa ja matkustamisessa.

Vuonna 2022 hallinnonalan ohjauksessa kestävän kehityksen erityisteemana on lapsen aseman edistäminen demokratiassa ja oikeushallinnossa. Tavoitteena on, että lasten osallisuus ja oikeus tulla kuulluksi otetaan paremmin huomioon lapsia joko suoraan tai välillisesti koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa. Lisäksi parannetaan lapsille ja nuorille kohdistettavaa ymmärrettävää viestintää ja tiedon saantia oikeuksista, oikeusturvakeinoista ja viranomaisen toiminnasta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Ministeriö ja hallinto**	**155 839**	**141 613**	**145 060**	**3 447**	**2**
01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 788	24 677	24 198	-479	-2
03.	Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 141	10 770	11 899	1 129	10
05.	Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 090	8 535	8 210	-325	-4
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	34 140	12 013	12 013	—	0
21.	Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 578	2 620	6 637	4 017	153
29.	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	47 441	49 810	49 810	—	0
50.	Avustukset (kiinteä määräraha)	13 334	14 188	13 293	-895	-6
51.	Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	16 327	19 000	19 000	—	0
10.	**Tuomioistuimet ja oikeusapu**	**436 617**	**464 803**	**459 625**	**-5 178**	**-1**
01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 843	8 969	8 961	-8	0
02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 911	13 624	13 052	-572	-4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	261 254	284 278	278 777	-5 501	-2
04.	Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 187	81 947	82 900	953	1
50.	Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	75 422	75 985	75 935	-50	0
20.	**Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta**	**104 324**	**109 001**	**107 226**	**-1 775**	**-2**
01.	Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	104 296	108 741	106 966	-1 775	-2
95.	Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)	28	260	260	—	0
30.	**Syyttäjät**	**51 541**	**55 729**	**54 680**	**-1 049**	**-2**
01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 541	55 729	54 680	-1 049	-2
40.	**Rangaistusten täytäntöönpano**	**227 118**	**238 639**	**238 351**	**-288**	**0**
01.	Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	222 418	233 939	233 651	-288	0
74.	Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	4 700	4 700	—	0
50.	**Vaalimenot**	**3 174**	**11 859**	**16 814**	**4 955**	**42**
20.	Vaalimenot (arviomääräraha)	3 174	11 859	16 814	4 955	42
	Yhteensä	**978 613**	**1 021 644**	**1 021 756**	**112**	**0**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	9 189	9 579	9 387		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

— edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista.

— edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista.

— turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset.

— valmistelee toimialansa lainsäädäntöä.

— kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön tavoitteena on, että Suomi on avoin ja aktiivinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2022.

Osallistumisoikeudet ja vaikutusmahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti.
Valmistellaan ja toimeenpannaan demokratiapoliittisia sekä perus- ja ihmisoikeuspoliittisia linjauksia hallitusohjelman pohjalta. Kielipoliittisilla linjauksilla vahvistetaan kielten elinvoimaisuutta ja kielellisten oikeuksien toteutumista.

Toteutetaan avoimuusrekisteri parlamentaarisen valmistelun pohjalta kansalaisyhteiskuntaa kuullen. Valmistellaan julkisuuslain ajantasaistamista ja tarvittavia muutoksia vaaleja, puolueita ja vaalirahoitusta koskevaan lainsäädäntöön. Demokratiaverkkopalveluita kehitetään myös suhteessa muihin valtioneuvoston digitaalisiin palveluihin.

Parannetaan luottamusta ja dialogia saamelaiskäräjien kanssa.

Edistetään yhdenvertaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita. Ehkäistään syrjintää ja vihapuhetta.

Edistetään oikeusvaltioperiaatteen, demokratian sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista EU:ssa tukevia toimia.

Ajanmukainen ja kannustava oikeusjärjestys edistää ja turvaa ihmisten, yritysten ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia.
Edistetään parempaa sääntelyä EU:ssa.

Parannetaan kansalaisten avunsaantia henkilökohtaisen talouden hallinnassa ja ehkäistään kansalaisten velkaongelmien muodostumista. Kansalaisten talousosaamisen parantamiseksi perustetaan talousosaamisen toiminto talous- ja velkaneuvonnan yhteyteen. Talousosaamisen toiminto vastaa strategian toteuttamisesta, toiminnan koordinoinnista ja talousosaamisen edistämisen mahdollistamisesta sekä seuraa ja arvioi tulosten toteutumista, laatua ja vaikutuksia. Ennakoivan talousneuvonnan hankkeessa hyväksi koetut vuorovaikutteiset toimintamallit vakiinnutetaan osaksi talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, sosiaali- ja terveystoimen, järjestöjen ja muiden viranomaisten toimintaa.

Sähköisen asioinnin laajentamista ja ict-hankkeiden etenemistä sekä yhteentoimivuutta tuetaan valtion ja hallinnonalan yhteisillä palveluilla, kokonaisarkkitehtuurityöllä sekä säännöllisellä seurannalla. Sähköistä asiointia edistetään ja sen tilannekuvaa ylläpidetään laaditun digitalisaatiosuunnitelman mukaisesti. Tekoälyä ja muita uusia teknologioita hyödynnetään hallitusti.

Laadukas lainvalmistelu turvaa edellytykset hyvinvoinnille ja kilpailukyvylle
Valtioneuvostossa laaditut säädösehdotukset tarkastetaan oikeusministeriössä lakitekniseltä kannalta. Selvitetään lainvalmisteluprosessin tukemista digitalisaation keinoin toteuttamalla kokeiluja, joissa hyödynnetään tekoälyn tarjoamia mahdollisuuksia laajojen tekstimassojen analysointiin, käsittelyyn ja tarkastamiseen.

Turvataan lainvalmistelun osaaminen uudistamalla koulutusta ja huolehtimalla sen riittävyydestä.

Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla
Oikeudenkäyntien kokonaiskestoa lyhennetään.

Otetaan voimavarojen kohdentamisessa huomioon oikeusturva ja rikosvastuun toteutuminen sekä asioiden käsittelyketjut.

Jatketaan valmistelua oikeusavun tulorajojen nostamisesta ja keskituloisten oikeusavusta laaditun selvityksen johdosta.

Jatketaan valmistelua turvapaikanhakijoita avustavien lakimiesten pätevyyden varmistamiseksi laaditun arviomuistion ja saadun lausuntopalautteen perusteella.

Toteutetaan avustajien sähköinen päivystysjärjestelmä. Sähköinen päivystysjärjestelmä nopeuttaisi oikeusavussa rikosasioiden käsittelyä ja sen avulla olisi mahdollista tarkistaa turvapaikanhakijoita avustajien lakimiesten erityisosaaminen.

Rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät.
Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, jossa lähtökohtina ovat koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus.

Valmistellaan esitutkinta- ja pakkokeinolakeja koskevat uudistukset muun ohella rikosasioiden käsittelyn tehostamiseksi ja nopeuttamiseksi.

Toteutetaan Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toiminnan alkuvaiheen edellyttämät kansalliset toimet.

Kehitetään rikoksia ennaltaehkäiseviä palveluja ja verkostoyhteistyötä rangaistusta suorittavien normaalipalveluihin pääsyn tehostamiseksi.

Toimeenpannaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa mm. lisäämällä viranomaisten osaamista ja tietoisuutta naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja rahoittamalla järjestöjä, jotka tekevät naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä.

Kehitetään rikoksen uhrien tukipalveluita uhrin erityistarpeet huomioon ottavien käytäntöjen ja tuensaannin vahvistamiseksi.

Toimeenpannaan valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttyä ihmiskaupan vastaista toimintaohjelmaa vahvistamalla viranomaisten osaamista ja tietoisuutta ihmiskaupasta ja sen vastaisesta työstä sekä selvittämällä ja arvioimalla ihmiskauppaan liittyvän lainsäädännön soveltamiskäytäntöä ja lainsäädännön muutostarpeita. Koordinoidaan ihmiskaupan torjuntatyötä valtioneuvostossa osallistumalla ihmiskaupan vastaista työtä edistäviin ja tukeviin lainsäädäntö- ja muihin kehittämishankkeisiin.

Tietoja henkilöstöstä

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	233	230	230
Työtyytyväisyysindeksi	3,8	3,8	3,8
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	4,4	4,4	6,2
Muut erillisvirastot			
Henkilötyövuodet	269	275	280
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,0	7,0	7,0

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 198 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen, oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä demokratiapalkintoja ja rikoksentorjunnan arviointitutkimuksen palkintoja varten

2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) siirtomenojen maksamiseen asianajajayhdistykselle luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 24 §:n 2 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan asianajajayhdistykselle maksettavien siirtomenojen osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	22 907	25 777	25 298
Bruttotulot	932	1 100	1 100
Nettomenot	21 975	24 677	24 198

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 408		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 221		

Määrärahan arvioitu käyttö

	htv	%
Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta	11	5
Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta	21	9
Lainsäädännön valmistelu ja seuranta	49	21
EU- ja kansainväliset asiat	14	6
Ministeriön muut erityistehtävät	9	4
Ministeriön sisäinen hallinto	80	35
Palkallinen poissaolo	46	20
Yhteensä	230	100

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 23 198 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoiva velkaneuvonta (siirto momentille 25.10.04)	-70
Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-146
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	90
Naisiin kohdistuvan väkivallan raportointi (HO 2019) (siirto momentille 25.01.03)	-200
Naisiin kohdistuvan väkivallan toimintaohjelma (siirto momentille 25.01.50)	-100
Oikeusavun ja edunvalvonnan koulutus (siirto momentille 25.10.04)	-65
Rasismin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman hankkeet (siirto momentilta 25.01.50)	120
Ulkopuolisten hankerahoitusten omarahoitusosuus (siirto momentille 25.01.21)	-100
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ruuhkan purku	-80
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-59
Palkkausten tarkistukset	131
Yhteensä	-479

2022 talousarvio	24 198 000
2021 III lisätalousarvio	140 000
2021 talousarvio	24 677 000
2020 tilinpäätös	23 788 000

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 899 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lapsiasiavaltuutetun toimiston, tasa-arvovaltuutetun toimiston, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston, tietosuojavaltuutetun toimiston, Onnettomuustutkintakeskuksen, tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon, vanhusasiavaltuutetun toiminnon sekä Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen

2) Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädetyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja.

S e l v i t y s o s a : Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59-60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyyntöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta.*

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa tasa-arvolaissa tarkoitetulla tavalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana ja valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa ja arvioi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä seuraa lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Vanhusasiavaltuutettu tekee aloitteita ja lausuntoja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu laatii ja teettää selvityksiä ja julkaisee raportteja, edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa sekä edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien

toimijoiden välillä. Vanhusasiavaltuutettu raportoi toiminnastaan säännöllisesti valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Tietosuojavaltuutetulla on yleistoimivalta henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa. Tietosuojavaltuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus [EU] 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuojavaltuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	10 127	10 970	12 299
Bruttotulot	457	200	400
Nettomenot	9 670	10 770	11 899
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 448		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 919		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Lapsiasiavaltuutetun toiminta	670
Tasa-arvovaltuutetun toiminta	1 030
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta	1 990
Vanhusasiavaltuutetun toiminta	500
Tietosuojavaltuutetun toiminta	3 961
Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminta	475
Onnettomuustutkintakeskus	1 590
Kriminaalipolitiikan instituutti	540
Palvelukeskusten maksut	1 143
Yhteensä	11 899

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-20
Lisäys ihmisoikeuksien raportointiin ja ongelmiin puuttumiseen (HO 2019)	100
Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä (HO 2019) (siirto momentilta 25.01.01)	200
Sisäministeriön lakihankkeisiin pohjautuvat lisämenot tietosuojavaltuutetulle (EU-järjestelmiä koskevat hankkeet)	166
Tietosuojavaltuutettu, tietosuojan ja tietoturvan parantaminen kriittisillä toimialoilla	130
Valtorin palvelumaksujen nousu	-3
Vanhusasiavaltuutetun toiminto (HO 2019)	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-18
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	20
Palkkausten tarkistukset	54
Yhteensä	1 129

2022 talousarvio	11 899 000
2021 III lisätalousarvio	135 000
2021 talousarvio	10 770 000
2020 tilinpäätös	10 141 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 210 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Oikeusrekisterikeskuksen oman työn kustannuksista muodostuvat ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapoimintatietojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	14 814	16 544	16 260
Bruttotulot	6 371	8 009	8 050
Nettomenot	8 443	8 535	8 210

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	859		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	506		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-39
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-100
Interoperability-hanke	166
Rikosrekisteriotteiden luovutusprosessin kehittäminen	-160
Sormenjälkitunnisteiden vaihtaminen kolmansien maiden rikosrekisterien välillä (ECRIS-TCN)	47
Tietosuojadirektiivin johdosta tarvittavat muutokset tietojärjestelmiin	-250
Valtorin palvelumaksujen nousu	-6
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-19
Palkkausten tarkistukset	36
Yhteensä	-325

2022 talousarvio	8 210 000
2021 III lisätalousarvio	223 000
2021 talousarvio	8 535 000
2020 tilinpäätös	8 090 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 013 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää :

1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaan turvallisuustutkintaa varten asetetuista tutkintaryhmistä sekä kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen

5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen

7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten sekä äitiyden vahvistamiseen liittyvien tuomioistuimen määräämästä tutkimuksesta aiheutuvien vastaavien kustannusten maksamiseen

8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä

9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia hävitään

10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 11 413 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 600 000 euroa.

2022 talousarvio	12 013 000
2021 talousarvio	12 013 000
2020 tilinpäätös	34 140 165

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 637 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan

2) hallinnonalan tietohallintohankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen

3) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Määrärahasta on varattu 500 000 euroa väliaikaisiin lisävoimavaroihin tuomioistuinlaitokselle ympäristölupien käsittelyyn (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Määrärahaa saa käyttää enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat sekä muut määrärahat tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Lisäksi määrärahasta on varattu ympäristölupien käsittelyn väliaikaisiin lisävoimavaroihin, joilla edistetään vihreää ja digitaalista siirtymää tukevia teollisuuden uudistuksia ja investointeja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirrot momenteilta 25.01.01, 25.01.03, 25.01.05, 25.10.01, 25.10.02, 25.10.03, 25.10.04, 25.20.01, 25.30.01 ja 25.40.01)	3 617
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 300
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 100
Ulkopuolisen hankerahoituksen omarahoitusosuus (siirto momentilta 25.01.01)	100
Väliaikaiset lisävoimavarat tuomioistuinlaitokselle ympäristölupien käsittelyyn (RRF pilari1)	500
Yhteensä	4 017

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	6 637 000
2021 talousarvio	2 620 000
2020 tilinpäätös	2 578 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 810 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	49 810 000
2021 talousarvio	49 810 000
2020 tilinpäätös	47 440 816

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 293 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen

2) avustuksiin rauhantyön järjestöille ja Ihmisoikeusliitto ry:lle

3) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin

4) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille

5) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle

6) avustuksiin oikeusjärjestyksen ja demokratian kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan

7) valtionhallinnon laitosten ja yliopistojen kanssa toteutettavista rikoksentorjuntahankkeista ja rikoksentorjuntahankkeiden arvioinneista aiheutuviin menoihin

8) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin avustustoiminnan vaikutuksen arvioinnin edistämiseksi.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	5 425
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	3 893
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	3 975
Yhteensä	13 293

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-valtuus						
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2022 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 13 193 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ihmisoikeusliitto ry	-100
Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta	-300
Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma (siirto momentilta 25.01.01)	100
Nollalinja, chat-palvelun käyttöönotto	-75
Pakolaisneuvonta ry	-300
Radikalisaation ehkäisy (HO 2019)	150
Rasismin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman hankkeet (siirto momentille 25.01.01)	-120
Rauhantyön järjestöjen toiminta	-200
Saamelaiskulttuurikeskuksen audiovisuaaliset laitteet	-50
Yhteensä	-895

2022 talousarvio	13 293 000
2021 III lisätalousarvio	68 000
2021 talousarvio	14 188 000
2020 tilinpäätös	13 334 425

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin

2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2022 talousarvio	19 000 000
2021 talousarvio	19 000 000
2020 tilinpäätös	16 326 548

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Tuomioistuinten hyvä ja tehokas toiminta on edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota vaaditaan niin talouselämässä kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestämisessä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttäminen sekä ristiriitojen selvittäminen tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta edellyttävät hyvin toimivaa oikeusjärjestelmää. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tulee turvata, että jokainen voi yhteiskunnassa luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Vaikuttavuustavoitteena on, että riita-, rikos- ja hallintolainkäyttöasiat ratkaistaan viivytyksettä, laadukkaasti ja edullisesti. Tuomioistuinten työvälineitä kehitetään käyttäjäystävällisiksi ja toimintaa tukeviksi siten, että oikeudenkäynneissä voidaan mahdollisimman laajasti hyödyntää sähköisiä aineistoja. Työmenetelmät ja toimintatavat voidaan tällöin kehittää sellaisiksi, että ne tukevat asioiden käsittelyn joutuisuutta ja laatua.

Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisuihin.

Vaikuttavuustavoitteena on, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa. Kansallisen lainsäädännön lisäksi oikeusturvatehtävistä on säädetty kansainvälisin sopimuksin. Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin arvioi oikeuskäytännössään sitä, miten jäsenvaltiot noudattavat kansainvälistä ihmisoikeussopimusta.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat ja hakemusasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta viranomaisten eri hallinnonaloilla ja -tasoilla tekemiin päätöksiin. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut, mutta myös muiden hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat koko julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja oikeusturvan toteutumista. Ratkaisuilla ja käsittelyajoilla on myös vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn. Niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta on tärkeää turvata asioiden joutuisa käsittely ja päätösten oikeusvarmuus.

Koronavirus covid-19 on vaikuttanut tuomioistuinten toimintaan voimakkaasti. Asioiden käsittely on ruuhkautunut koronaviruspandemian vuoksi merkittävästi erityisesti käräjäoikeuksissa, joissa valtaosa asioista käsitellään suullisissa istunnoissa. Vireillä olevien asioiden määrä on kasvanut, koska toimenpiteet viruksen leviämisen estämiseksi ja terveysturvallisuuden varmistamiseksi ovat rajoittaneet suullisten istuntojen järjestämistä.

Oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudelliseen ja velkaantumiseen liittyvään ongelmaansa, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että asiakkaiden edut ja oikeudet tulevat valvotuiksi, vaikka hän ei itse siihen kykenisi toimintakyvyn rajoitusten vuoksi.

Koronavirus covid-19 on vaikuttanut oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintaan. Koronaviruspandemian yhteiskunnalliset vaikutukset lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta. Taloustilanteen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden määrää.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet
— Ylivelkaantumista ehkäistään toimivalla viranomaisyhteistyöllä. Parannetaan kansalaisten avunsaantia henkilökohtaisen talouden hallinnassa ja ehkäistään kansalaisten velkaongelmien muodostumista. Kansalaisten taloudenhallinnan parantamiseksi perustetaan talousosaamisen toiminto talous- ja velkaneuvonnan yhteyteen. Tuetaan talousosaamisen toiminnon organisointia oikeusaputoimistoissa ja laaditaan laaja-alainen toimintasuunnitelma. Ennakoivan talousneuvonnan hankkeessa hyväksi koetut toimintamallit vakiinnutetaan osaksi talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, sosiaali- ja terveystoimen, järjestöjen ja muiden viranomaisten toimintaa.

— Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Oikeusavun asianajoprosessin toimivuutta kehitetään yhtenäistämällä toimintatapoja. Yleisen edunvalvonnan laatumittaristoa kehitetään ja toimintatapoja yhtenäistetään. Kuluttajariitalautakunnan valitusten käsittelyprosessin toiminta- ja menettelytapoja kehitetään.

— Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Edistetään sovittelupalvelujen käyttöä oikeusaputoimistoissa.

— Sähköinen asiointi ja muut neuvontapalvelut ovat asiakaslähtöisiä. Asiakkaalle tarjotaan palvelua eri kanavien kautta asiakkaan tarpeet huomioiden ja asiointia ohjaten.

Tietoja henkilöstöstä

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	3 343	3 450	3 290
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,8	7,6	7,6
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja kuluttajariitalautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	1 231	1 260	1 250
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,4	9,0	9,0

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 961 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	1 882	2 000	2 000
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	141	120	130
— julkaistut ratkaisut	100	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	5,3	5,5	5,5
— valituslupa-asiat	3,9	4,0	4,0
— asiaratkaisut	17,5	17,0	17,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/asia)	4 509	4 500	4 500
— tuottavuus (asia/htv)	25,5	26	26

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 320 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	8 847	8 979	8 971
Bruttotulot	15	10	10
Nettomenot	8 832	8 969	8 961
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 547		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 558		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-30
Valtorin palvelumaksujen nousu	-4
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-22
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	1
Palkkausten tarkistukset	47
Yhteensä	-8

2022 talousarvio	8 961 000
2021 III lisätalousarvio	1 000
2021 talousarvio	8 969 000
2020 tilinpäätös	8 843 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 052 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintopäätöksistä tehdyt valitukset ylimpänä oikeusasteena. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo hallintolainkäyttöä. Muutoksenhaku hallinto-oikeuksien päätöksiin edellyttää valituslupaa, jollei erikseen toisin säädetä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista lähes 90 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston päätöksistä tehdyt valitukset. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista asioista suurimpia asiaryhmiä ovat ulkomaalaisasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, rakentaminen ja ympäristö, verotus, valtio-oikeus ja yleishallinto sekä taloudellinen toiminta kuten kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Vuonna 2015 kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi huomattavasti. Turvapaikkaa koskevien valitusten määrän oletetaan olevan edelleen suuri korkeimmassa hallinto-oikeudessa v. 2022.

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	5 365	6 000	5 000
— Ulkomaalaisasiat	2 805	3 200	2 400
— Muut asiat	2 560	2 800	2 600
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	7,4	7,5	7,0
— Ulkomaalaisasiat	4,8	4,0	4,0
— Muut asiat	10,2	11,0	10,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 201	2 275	2 653
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	45	45	43

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 600 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	12 343	13 644	13 072
Bruttotulot	21	20	20
Nettomenot	12 322	13 624	13 052
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 659		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 248		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-51
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen	-396
Valtorin palvelumaksujen nousu	-26
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-26
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-143
Palkkausten tarkistukset	70
Yhteensä	-572

2022 talousarvio	13 052 000
2021 III lisätalousarvio	-143 000
2021 talousarvio	13 624 000
2020 tilinpäätös	11 911 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 278 777 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lainsäädännöksi, joka koskee henkilötodistelun vastaanottamista muutoksenhakutuomioistuimessa käräjäoikeuden tekemältä kuva- ja äänitallenteelta.

Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	7 698	8 200	8 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,3	6,3	6,5
Taloudellisuus (€/työmäärä)	2 105	2 000	2 000
Tuottavuus (työmäärä/htv)	41	45	45
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	543 117	550 000	500 000
— Rikosasiat	50 834	60 000	50 000
— Laajat riita-asiat	8 439	9 000	8 000
— Summaariset asiat	406 129	430 000	400 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	5,3	5,5	5,8
— Laajat riita-asiat	9,2	10,0	10,0
— Summaariset asiat	3,0	2,8	2,9
— Velkajärjestelyasiat	6,2	6,5	6,5
Taloudellisuus (€/työmäärä)	655	650	650
Tuottavuus (työmäärä/htv)	113	115	115
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	18 638	18 500	18 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,9	9,4	9,6
Taloudellisuus (€/työmäärä)	1 475	1 350	1 350
Tuottavuus (työmäärä/htv)	53	55	55

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Vakuutusoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	5 269	5 000	5 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,4	12,0	12,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 644	1 500	1 500
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	46	48	48
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	525	560	500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,9	8,5	8,5
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	6 071	6 000	6 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	14	16	16
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	118	120	90
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	11,6	12,0	13,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	10 518	9 000	9 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	13	13	13

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 43,98 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	283 097	285 278	279 777
Bruttotulot	813	1 000	1 000
Nettomenot	282 284	284 278	278 777
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	46 874		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	25 844		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	182 700
Hallintotuomioistuimet	50 000
Tuomioistuinvirasto	5 600
Tietohallinto- ja muut menot	40 477
Yhteensä	278 777

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-1 259
Istuntosalivarustelu (HO 2019)	100
Koronaviruspandemiasta aiheutuneen ruuhkan purku	-2 540
Laittoman uhkauksen syyteoikeuden laajentaminen	385
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin	2 740
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019)	1 000
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 500
Oulun oikeustalon aiheuttama vuokramenojen kasvu	1 100
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 900
Tuomioistuinten käsittelyaikojen lyhentäminen	1 000
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen	-2 063
Valtorin palvelumaksujen nousu	-149
Vesi- ja ympäristöasioiden ruuhkan purku	-1 700
Videoneuvottelulaitteiden määrän lisääminen	1 612
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-600
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-36
Palkkausten tarkistukset	1 309
Yhteensä	-5 501

2022 talousarvio	278 777 000
2021 III lisätalousarvio	214 000
2021 I lisätalousarvio	7 530 000
2021 talousarvio	284 278 000
2020 tilinpäätös	261 254 000

04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 82 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) ja talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa (813/2017) tarkoitettujen oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ja talous- ja velkaneuvontapalveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007) tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 18 §:ssä tarkoitettuja yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 48 500 asiaa (46 648 asiaa v. 2020 ja arvio 48 700 asiaa v. 2021). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 11 päivää v. 2022 (13 päivää v. 2020 ja 11 päivää v. 2021). Oikeusaputoimistoihin v. 2020 saapuneista asioista 87 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 13 % rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 9 **%** v. 2022.

Kuluttajariitalautakuntaan arvioidaan saapuvan 7 200 asiaa (6 872 asiaa v. 2020 ja arvio 7 000 asiaa v. 2021). Tavoitteena on, että valitusten kokonaiskäsittelyaika on keskimäärin 10 kuukautta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapu- ja edunvalvontapiireille ja kuluttajariitalautakunnalle seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2022:

Oikeusapu ja talous- ja velkaneuvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Oikeusapu			
Käsitellyt asiat, kpl	48 473	47 800	49 000
Chat ja oikeusapuohjaus, kpl	13 987	15 900	15 000
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	24 668	25 000	24 500
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	148	153	150
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	384	400	400
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsitellyt asiat, kpl	23 006	23 700	34 200
Talousneuvonnat, kpl	17 926	16 800	18 600
Taloudellisuus (euroa/asia)	245	302	339
Tuottavuus (asia/htv)	215	194	171

Yleinen edunvalvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Päämiesten määrä, kpl	42 832	44 800	45 100
— edunvalvontatoimisto	38 624	40 600	41 000
— edunvalvonta ostopalveluna	4 208	4 200	4 100
Taloudellisuus (bruttomeno/päämies)	765	791	770
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	66	70	70

Kuluttajariitalautakunta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	7 079	7 200	7 200
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	388	363	370
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	186	212	210
Kokonaiskäsittelyaika, kk	13,1	11,9	10,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	84 946	86 422	86 800
Bruttotulot	3 907	4 475	3 900
Nettomenot	81 039	81 947	82 900
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 605		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 753		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) mukaisesti perittävinä palkkioina arvioidaan kertyvän noin 29 600 000 euroa momentille 12.25.15. Edunvalvontapalkkioiden määrä vastaa noin 80 % yleisen edunvalvonnan kokonaismenoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoiva velkaneuvonta (siirto momentilta 25.01.01)	70
Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-541
Koronaviruspandemiasta aiheutunut ruuhkan purku ja maksutulojen väheneminen	-511
Oikeusavun ja edunvalvonnan koulutus (siirto momentilta 25.01.01)	65
Talousosaamisen toiminto	1 000
Turvapaikanhakijoiden oikeusapu	220
Valtorin palvelumaksujen nousu	-41
Ylivelkaantuminen (HO 2019)	450
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-180
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	18
Palkkausten tarkistukset	403
Yhteensä	953

2022 talousarvio	82 900 000
2021 III lisätalousarvio	-13 000
2021 I lisätalousarvio	1 549 000
2021 talousarvio	81 947 000
2020 tilinpäätös	79 187 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 935 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) oikeusapulaissa (257/2002)

2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)

3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen

4) enintään 2 000 000 euroa konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu ja puolustus	63 635
Asianomistajan avustaminen	3 700
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 700
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	4 900
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot sekä julkisselvityksestä aiheutuvat muut konkurssimenettelyn menot (enintään)	2 000
Yhteensä	75 935

Vuonna 2020 yksityiset oikeusavustajat hoitivat 34 155[1)] oikeusapuasiaa. Oikeusavun tuomioistuinasioista rikosasiat ovat määrällisesti (66 %) ja kustannuksiltaan suurin asiaryhmä. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 1,3 milj. euroa v. 2020. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 4,9 milj. euroa v. 2020. Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot ja muut julkisselvitysmenot olivat yhteensä noin 1,9 milj. euroa v. 2020.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisselvityskulut	-50
Yhteensä	-50

2022 talousarvio	75 935 000
2021 talousarvio	75 985 000
2020 tilinpäätös	75 421 844

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa Ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi keskeisimmät toimenpiteet vuodelle 2022:

— Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla. Oikeusturva paranee ulosoton rakenneuudistushankkeen voimaantulon jälkeen, kun työmenetelmiä yhtenäistetään ja uusien täytäntöönpanomuotojen toimivuutta kehitetään.

[1)] Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

— Palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Sähköistä asiointia ja palveluja kehitetään. Henkilökohtaiseen palvelutarpeeseen vastataan suunnittelemalla toimipaikkojen aukioloajat kysynnän mukaan ja kiinnitetään huomiota puhelinpalvelun vastausaikoihin. Ennakoivan talousneuvonnan palveluita on saatavilla koko maassa.

— Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva. Huolehditaan perinnän tuloksellisuuden säilymisestä ja etupainotteisuudesta. Panostetaan sidosryhmäyhteistyöhön.

— Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet ovat vähentyneet ja rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Täytäntöönpanossa otetaan käyttöön harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaan sisältyvä analytiikkatyökalu.

Organisaatiorakenne ja toimipaikkaverkosto mahdollistavat tehokkaan toiminnan. Ulosottolaitoksen käytäntöjä ja toimintakulttuuria yhtenäistetään.

Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Vaativaa perintää tehostetaan laajassa täytäntöönpanossa. Perustäytäntöönpano käsittelee kaikki ne ulosottoasiat, jotka eivät edellytä laajan tai erityistäytäntöönpanon toimenpiteitä.

Digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään vastuullisesti. Ulosottolaitoksen ohjeita ja suosituksia laaditaan ulosoton rakenneuudistushankkeen jälkeen toiminnan yhdenmukaistamiseksi.

Konkurssiasiamiehen toimisto toteuttaa konkurssien ja yrityssaneerausten asianhallintajärjestelmän (Kosti) kokonaisuudistusta yhteistyössä Oikeusrekisterikeskuksen ja valitun toimittajayhtiön kanssa. Uudistuksen tavoitteena on tehostaa valvontatyötä ja yhteydenpitoa asianosaisten kanssa. Järjestelmä on tarkoitus ottaa tuotantoon vaiheittain vuosien 2021—2022 aikana. Velallisen toiminnan erityistarkastuksia ja julkisselvityksiä kohdennetaan erityisesti tapauksiin, joissa talousrikosepäilyt liittyvät laajoihin ja monimutkaisiin yrityskokonaisuuksiin. Hyvän pesänhoitotavan kehittäminen turvaa menettelyn asianosaisten oikeuksien toteutumista.

Tietoja henkilöstöstä

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Ulosottolaitos			
Henkilötyövuodet	1 085	1 100	1 146
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,2	9,0	8,6
Työtyytyväisyysindeksi	3,6[1)]	3,6	3,7
Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	12	13	13
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	4,0	10,0	5,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,1	3,3	3,4

[1)] Vuoden 2019 luku.

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 106 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojien menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 3,1 milj. asiaa (3,0 milj. asiaa v. 2020). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 7,6 kuukautta (7,3 kuukautta v. 2020). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 1 050 milj. euroa (1 157 milj. euroa v. 2020). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 585 000 velallisen asioita (568 081 velallista v. 2020).

Konkurssien määrän arvioidaan kasvavan selvästi verrattuna vuoteen 2020, jolloin hakemusten määrä väheni 18,6 % ja aloitettujen konkurssimenettelyjen määrä 5,1 %. Konkurssiasiamiehen valvonnassa oli 31.12.2020 yhteensä 2 950 vireillä olevaa konkurssimenettelyä, joista 528 oli julkisselvityksessä. Yrityssaneeraushakemusten ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrien arvioidaan myös kasvavan verrattuna vuoteen 2020, jolloin hakemusten määrä väheni 8,2 % ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrä 8,8 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toiminnalle vuodelle 2022 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 978	2 900	3 000
Peritty (milj. euroa)	1 157	1 000	1 050
Perityn euron kustannukset (euroa)	0,09	0,11	0,11
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamääristä, %	42	40	42
Rahamääristä, %	39	40	42
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,3	7,8	7,6
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	36	37	37
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 736	2 636	2 618
Erikoisperinnästä tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	29	25	25
Erikoisperinnän selvitettäväksi ottamat velalliset	253	300	350
Konkurssipesien erityistarkastuksia ja hallinnon tarkastuksia	156	130	150
Aloitetaan konkurssipesien julkisselvityksiä	75	60	70
Ratkaistujen ulosottokanteluiden määrä	56	55	55
Ulosottokanteluiden käsittelyaika, kk	6	7	7

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 77 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 70 % Ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	109 980	108 911	107 216
Bruttotulot	308	170	250
Nettomenot	109 672	108 741	106 966
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 078		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	21 702		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-634
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-50
Konkurssien ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä (KOSTI-hanke) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-590
Koronaviruspandemiasta aiheutunut asiamäärän kasvu	-970
Oulun oikeustalon vuokramenojen kasvu	320
Ulosottoverkon säilyttäminen nykyisellään (HO 2019)	400
URA ICT tuottavuushyötyä vastaava määrärahavähennys	-500
Valtorin palvelumaksujen nousu	-52
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-263
Palkkausten tarkistukset	564
Yhteensä	-1 775

2022 talousarvio	106 966 000
2021 I lisätalousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	108 741 000
2020 tilinpäätös	104 296 000

95. Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulosoton virkavaraintilillä säilytettävänä olevien varojen korkomenojen maksamiseen.

2022 talousarvio	260 000
2021 III lisätalousarvio	120 000
2021 talousarvio	260 000
2020 tilinpäätös	28 054

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Syyttäjälaitos on oikeusvaltiossa keskeinen kansalaisten oikeusturvan toteuttaja ja arvostettu sekä luotettu toimija, joka vaikuttaa rikoksille kielteisen yleisen mielipiteen muodostumiseen. Oikeusturva toteutuu käytännössä, rikosvastuu toteutuu tehokkaasti sekä rikollisuus ja sen haitat vähenevät ja turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Asianosaisen kannalta keskeisiä, mitattavissa olevia laatuun ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat käsittelyn nopeus ja alueelliset erot syyteharkinta-ajoissa.

Rikosprosessin laatua ja nopeutta parannetaan kehittämällä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyötä, syyttäjien osaamista ja erikoistumista sekä käyttämällä tarkoituksenmukaisinta prosessimenettelyä. Rikosasioiden käsittelytapojen uudistamisella pyritään nopeampaan ja yhdenmukaisempaan käsittelyyn, missä otetaan huomioon myös kestävän kehityksen edistäminen. Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä AIPA otetaan käyttöön rikosasioiden käsittelyä varten v. 2022.

Paikallissyyttäjille saapui v. 2020 yhteensä 91 246 asiaa. Ratkaistuja asioita oli 87 530 kappaletta. Lisäksi ratkaistiin 39 107 summaarista sakkoasiaa. Poliisin tutkintaresurssien lisääntymisen vuoksi Syyttäjälaitokselle saapuvien asioiden kokonaismäärään on odotettavissa kasvua. Saapuvien asioiden kokonaismäärässä esiintyy kausittaista vaihtelua, mikä johtuu mm. poliisin tutkintaresursseissa tapahtuvista muutoksista. Saapuvien asioiden vaativuuden ja ns. painotetun työmäärän arvioidaan edelleen kasvavan rikosasioiden oikeudellisten kysymysten monimutkaistumisen, rikollisuuden kansainvälistymisen ja digitalisoitumisen (kyberrikollisuus) myötä.

Tietoja henkilöstöstä

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	523	580	568
— joista syyttäjiä[1)]	380	430	414
— joista paikallissyyttäjät	364	412	400
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	5,9	7,0	7,0

[1)] Syyttäjiin lasketaan myös valtakunnansyyttäjän toimiston neuvotteleva virkamies, ylitarkastajat ja lakimies.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 54 680 000 euroa.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2022 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	1,9	2,0	2,0
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	3 568	2 500	2 000
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	625	500	400
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, koko henkilöstö[1)]	927	879	907
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, syyttäjät)	1 275	1 186	1 232
Taloudellisuus			
— toimintamenot/ratkaisu (painotettu työmäärä), euroa	103,6	114,5	110,3

[1)] Painotetussa työmäärässä on otettu huomioon se, että tietyt juttutyypit ovat toisia työläämmät ja sitovat enemmän resursseja. Painotettu työmäärä lasketaan ratkaistuista jutuista, joiden aiheuttama työmäärä arvioidaan rikosnimikkeidensä perusteella keskimääräisen työmäärän mukaan. Painotettuun työmäärään vaikuttavat myös vähintään viisi istuntopäivää kestäneet käräjäoikeuskäsittelyt.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	50 486	55 929	54 880
Bruttotulot	279	200	200
Nettomenot	50 207	55 729	54 680
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 072		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 406		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-204
Koronaviruspandemiasta aiheutuneen rikosasioiden ruuhkan purku Syyttäjälaitoksesta	-284
Laittoman uhkauksen syyteoikeuden laajentaminen	292
Oulun oikeustalon vuokramenojen kasvu	80
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 100
Valtorin palvelumaksujen nousu	-20
Videoneuvottelulaitteiden määrän lisääminen	30
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-120
Palkkausten tarkistukset	277
Yhteensä	-1 049

2022 talousarvio	54 680 000
2021 I lisätalousarvio	841 000
2021 talousarvio	55 729 000
2020 tilinpäätös	51 541 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Vankien määrä laski v. 2020, sillä koronaviruspandemian vuoksi lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntööpanoa rajoitettiin. Vuonna 2022 vankiluvun ennakoidaan palaavan koronaa edeltävällä nousevalle suunnalle, mitä vahvistaa täytäntöönpanon rajoitusten takia siirtyneiden vankeusrangaistusten täytäntöönpano. Myös yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä ennakoidaan hieman nousevan v. 2022.

Toiminnan laajuus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Vankeja keskimäärin	2 800	2 900	3 100
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 278	5 300	6 200
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa keskimäärin	3 083	3 150	3 200
Täytäntöönpantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 405	3 500	3 600
Seuraamuksiin liittyvät pyydetyt asiantuntijalausunnot	7 136	7 150	7 200

Tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitossijoituksia. Valvotussa koevapaudessa arvioidaan v. 2022 olevan päivittäin keskimäärin 250 vankia. Vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen yhteistyötä lisätään ehdonalaisesti vapautuvien kohdalla. Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta pyritään lisäämään. Yhteistyötä palveluja tuottavien toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa lisätään. Päihde- ja mielenterveystyön hoito- ja kuntoutusjatkumot turvataan rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Yhteistyötä vankiterveydenhuollon yksikön kanssa vahvistetaan vankien mielenterveyden hoitojatkumoiden turvaamisessa sekä työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa ja työkyvyn tuen palveluihin ohjaamisessa.

Sakko- ja lyhytaikaisvankien sijoittamista ulkopuoliseen kuntoutukseen lisätään. Seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttavaa toimintaa lisätään. Nuorille vangeille ja naisvangeille kohdennettuja palveluita ja tukitoimia kehitetään. Vahvistetaan yhteistyötä syyttäjien ja muun rikosoikeusjärjestelmän kanssa. Rikosseuraamuslaitos osallistuu valtakunnalliseen Asunnottomuuden puolittamisohjelmaan yhteistyössä hankekuntien kanssa.

Rikosseuraamusasiakkaiden yhdenvertaisen ja lainmukaisen kohtelun toteutumista parannetaan tehostamalla Rikosseuraamuslaitoksen normiohjausta ja lisäämällä henkilökunnan koulutusta. Tavoitteen toteutumista edistetään myös säännöllisellä tarkastustoiminnalla ja yksiköiden omavalvontamenetelmällä. Jatketaan rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin ja sähköisten palveluiden kehittämistä. Ehkäistään järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia vankiloissa ja vahvistetaan järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautumisen tukitoimenpiteitä yhteistyössä poliisiviranomaisten kanssa. Kehitetään toimia, joilla voidaan tunnistaa rikosseuraamusasiakkaiden radikalisoituminen sekä kohdentaa toimia tällaisiin henkilöihin. Vakavaan väkivaltaan syyllistyneiden kohdalla arvioidaan uusimisriski ennen vapautumista ja samalla suunnitellaan riittävät tukitoimet ehdonalaiseen vapauteen. Kehitetään keinoja puuttua henkilöstöön kohdistuvaan maalittamiseen.

Toteutetaan Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistus. Jatketaan tuottavuutta parantavien työ- ja toimintaprosessien sekä toimitilaverkoston kehittämistä ja suunnittelua. Virka- ja tehtävärakenteen muutoksia jatketaan strategisen henkilöstösuunnitelman pohjalta. Tehtävien sisältöjen ja osaamisen kehittämisessä painotetaan strategisia ydintehtäviä. Vuonna 2021 käyttöönotettua uutta asiakastietojärjestelmää (Roti) jatkokehitetään.

Tietoja henkilöstöstä

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömäärä, htv	2 502	2 671	2 610
VMBaro johtajuusindeksi	3,16	3,17	3,18
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	15,8	15,2	14,5

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 233 651 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 165/2020 vp) täydentämisestä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tupakointi suljettujen vankiloiden sisätiloissa kiellettäisiin kokonaan tupakansavusta tupakoimattomille vangeille ja vankilatyöntekijöille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemiseksi.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2022 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Toiminnalliset tavoitteet			
Laitosturvallisuusindeksi[1)]	118	120	100
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	45	45	46
— Naiset	52	52	53
— Miehet	44	45	46
Vankeusvangeista toimintaan osallistumattomia keskimäärin, %	2	19	18
— Naiset	12	12	11
— Miehet	21	20	19
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päättyneistä	82	82	82
— Naiset	74	82	82
— Miehet	84	82	82
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päättyneistä	80	83	83
— Naiset	83	83	83
— Miehet	80	83	83
Tuottavuus			
Vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,3	1,2	1,4
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa, keskimäärin päivässä/htv	12,0	12,0	12,2
Taloudellisuus			
Toimintamenot (netto)/vanki	67 200	69 600	62 300
Toimintamenot (netto)/yhdyskuntaseuraamusta suorittava	7 380	7 750	7 300

[1)] Vuosien 2011—2014 keskiarvo muodostaa indeksin arvon 100. Indeksin noustessa turvallisuustaso laskee.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kehittäminen ja ohjaus	7 200
Asiakasprosessit	5 700
Hallinto- ja tukipalvelut	82 500
Operatiivinen toiminta	138 251
Yhteensä	233 651

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	232 205	245 239	239 501
Bruttotulot	11 087	11 300	5 850
Nettomenot	221 118	233 939	233 651
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 213		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 513		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)[1)]

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 642	8 000	3 170
— muut tuotot	1 000	790	1 000
Tuotot yhteensä	8 642	8 790	4 170
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	13 899	14 000	8 670
— osuus yhteiskustannuksista	9 447	10 000	9 140
Kustannukset yhteensä	23 346	24 000	17 810
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-14 704	-15 210	-13 640
Kustannusvastaavuus, %	37	37	23

[1)] Sisältää työtoiminnan ja laitosmyymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat. Vuodesta 2022 lukien sisältää vain työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelman.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-693
Koronaviruspandemiasta aiheutunut vankimäärän kasvu	-1 600
Rikosasioiden käsittely (siirto momentille 33.01.06)	-120
Valtorin palvelumaksujen nousu	-88
Vankilaturvallisuus: yksintyöskentelyn vähentäminen ja naisvankityöskentely	2 000
Vankiloiden turvatekniikan uusiminen	-300
Videoneuvottelulaitteiden määrän lisääminen	148
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-454
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-55
Palkkausten tarkistukset	874
Yhteensä	-288

2022 talousarvio	233 651 000
2021 III lisätalousarvio	-204 000
2021 I lisätalousarvio	4 720 000
2021 talousarvio	233 939 000
2020 tilinpäätös	222 418 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 700 000 euroa avolaitostöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa.

Määrärahaa saa käyttää valtion, kunnan ja yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa olevien rakennusten ja ympäristöjen rakentamis-, korjaus- ja hoitotöihin sekä kansallisomaisuuden ylläpitämiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin. Kunnan, seurakunnan tai yleishyö-

dyllisen yhteisön työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Työkohteissa tehtävää työtä voidaan myös opinnollistaa. Määrärahaa voi käyttää erityisesti pitkäaikaishankkeissa myös avolaitostyönä toteutettavien rakentamisprojektien edellytysten luomiseksi vaadittavien tarpeellisten tukitoimintojen menoihin, kuten vankien asuintilojen kunnostamiseen.

Selvitysosa: Avolaitosmäärärahalla kyetään työllistämään vankeja ja kunnostamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Työkohteet ovat mm. Suomenlinnan hoitokunnan, Metsähallituksen, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen sekä kuntien kohteissa. Tavoitteena on työllistää avolaitosvankeja ja luoda yhdyskuntapalvelun palvelupaikkoja yhdyskuntapalvelua suorittaville.

2022 talousarvio	4 700 000
2021 talousarvio	4 700 000
2020 tilinpäätös	4 700 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 814 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 2 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin vaaleihin liittyvän tiedottamisen edistämiseksi.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Aluevaalit 2022	11 870
Eduskuntavaalit 2023	300
Saamelaiskäräjävaalit 2023	250
Vaalitietojärjestelmän menot	4 270
Muut vaalimenot	124
Yhteensä	16 814

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 5 600 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 11 214 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluevaalit 2022	7 820
Eduskuntavaalit 2023	300
Kuntavaalit 2021	-3 470
Muut vaalimenot	8
Saamelaiskäräjävaalit 2023	250
Vaalitietojärjestelmän menot	45
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Yhteensä	4 955

2022 talousarvio	16 814 000
2021 III lisätalousarvio	5 858 000
2021 I lisätalousarvio	1 300 000
2021 talousarvio	11 859 000
2020 tilinpäätös	3 174 439

Pääluokka 26
SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

— yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta

— maahanmuutosta, kansainvälisestä suojelusta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

— Suomen kansalaisuudesta

— pelastustoimesta

— hätäkeskustoiminnasta

— rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta

— siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä

— aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen oikeusvaltio Suomi, turvallisuuden tunteen vahvistuminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistaminen. Toiminnan painopisteinä ovat sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää hyvää ennakointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.

Toimintaympäristön kuvaus
Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia koko yhteiskunnan ja hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen.

Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi ja siihen vaikuttavat myös maamme ulkopuoliset tekijät. Turvallisuusympäristön muutokset voivat olla erittäin nopeita. Ennakoinnilla voidaan tunnistaa mahdollisia tulevaisuuksia. Kestävän kehityksen ajattelun mukaisesti turvallinen ja vakaa yhteiskunta on edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutuk-

seen ja työllistymiseen. Kestävässä turvallisuusajattelussa pureudutaan ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi.

Maahanmuutto on voimavarakysymys mm. väestön ikärakenteen, työllisyyden, talouskasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Aktiivinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka on yksi keino huolehtia osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta. Sotien, konfliktien, ilmastonmuutoksen, väestönkasvun ja katastrofien aiheuttaman muuttoliikkeen laajuus ja luonne ovat vaikeasti ennakoitavissa. Ministeriö toimii edelleen aktiivisesti EU-tasolla muuttoliikkeiden hallintaan liittyvissä asioissa.

Keskeinen sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen. Se lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä ja määrittelee suurelta osin turvallisuusviranomaisten tuottaman reaktiivisen palvelun tarpeen. Radikalisoituminen ja ääriliikkeiden voimistuminen voivat olla syrjäytymisen äärimmäisiä seurauksia. Viranomaisten ja oikeusjärjestelmän perusoikeus- ja ihmisoikeuksia kunnioittava toiminta sekä rikoksia ennalta estävien palvelujen yhteensovittaminen vähentävät myös syrjäytyneiden henkilöiden rikollisuutta.

Suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestokyky perustuu järjestelmien kykyyn toimia häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, sekä yksilöiden henkiseen kestävyyteen. Ulkopuolelta tapahtuva mielipidevaikuttaminen yleistyy ja pyrkii vaikuttamaan myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Sisäministeriön hallinnonala on hyvin työvoimavaltainen. Se on myös kriittisen riippuvainen toimivista ICT- ja valvontajärjestelmistä, asiakaspalvelutiloista ja tietoliikenneyhteyksistä sekä toimintakykyisestä kalustosta. Toimintaympäristön ulkoiset muutokset, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen sekä erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat suuria haasteita toiminnalle.

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle
Sisäministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2022:

— Turvallisuuden tunne on korkea

— Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa

— Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan

— Maahanmuutto on hallittua ja yhteiskunnallisesti kestävää

— Hyvinvoiva henkilöstö mahdollistaa strategian toimeenpanon.

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle

	2022 tavoite (1—5)
Turvallisuuden tunne on korkea	4
— Huolehdimme laadukkaiden sisäisen turvallisuuden palveluiden tuottamisesta — viranomaiset ovat näkyvissä ja tavoitettavissa	
— Pidämme luottamuksen viranomaisiin korkeana	
— Viestimme avoimesti ja oikea-aikaisesti toiminnastamme ja välitämme monipuolista tietoa turvallisuudesta — viestintä tukee turvallisuuden tunnetta	
Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa	4
— Tunnistamme uhkaavat ilmiöt ja kykenemme reagoimaan niihin	
— Ehkäisemme ennalta mahdollisimman monta rikosta ja onnettomuutta	
— Edistämme yksilöiden ja yhteisöjen kykyä toimia onnettomuuksissa ja häiriötilanteissa	
— Kykenemme osoittamaan hätätilanteisiin apua	
— Torjumme yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä yhteiskuntarauhaa vaarantavaa toimintaa	
Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan	4
— Tunnistamme kansallista turvallisuutta uhkaavat ilmiöt	
— Paljastamme ja estämme uhat oikea-aikaisesti	
— Yhteensovitamme siviilivalmiutta	
— Huolehdimme valtakunnan rajojen koskemattomuudesta	
— Olemme varautuneet häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin	
Maahanmuutto on hallittua ja yhteiskunnallisesti kestävää	4
— Edistämme Suomen elinvoimaisuutta tukevaa maahanmuuttoa	
— Varmistamme kansainvälisen suojelun hakemiseen liittyvien menettelyjen oikeudenmukaisuuden, oikeusturvan toteutumisen ja sujuvuuden	
— Ehkäisemme ja torjumme laitonta maahantuloa ja maassaoloa	
— Viestimme maahanmuutosta kattavasti ja tosiasioihin perustuen	
Hyvinvoiva henkilöstö mahdollistaa strategian toimeenpanon	4
— Varmistamme strategian toimeenpanon edellyttämän riittävän henkilöstön	
— Varmistamme henkilöstölle terveelliset työtilat ja uudenaikaiset työvälineet	
— Kehitämme osaamista strategia- ja tulevaisuuslähtöisesti	
— Johdamme henkilöstöä osallistavasti ja vastuullisesti	
— Olemme työnantajana ja työhyvinvoinnin ylläpitäjänä edelläkävijä	
— Teemme yhteistyötä kansallisesti, Euroopan unionissa, lähialueilla sekä osana kansainvälistä yhteisöä	

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Sisäministeriö	216	215	227
Kriisinhallintakeskus	23	26	27
Poliisitoimi	10 166	10 110	10 170
Suojelupoliisi	474	500	500
Rajavartiolaitos	2 896	2 865	2 900
Pelastusopisto	126	128	128
Hätäkeskuslaitos	585	610	630
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	896	1 031	800
Yhteensä	15 382	15 485	15 382

Sukupuolten tasa-arvo
Sisäministeriö on toimenpidesitoumuksessaan kestävän kehityksen edistämiseksi sitoutunut vähentämään uudelleenuhriutumista rikoksissa ja onnettomuuksissa sekä uusintarikollisuutta. Rikosten tekeminen ja niiden uhriksi joutuminen eivät jakaudu yhteiskunnassa tasaisesti, vaan pieni vähemmistö sekä tekee että kokee rikoksia huomattavasti enemmän kuin muut. Tämä liittyy ennen kaikkea naisiin kohdistuvaan väkivaltaan sekä toisaalta (nuorten) miesten väkivaltakokemuksiin ja yliedustukseen onnettomuuksien uhreina. Konkretiana naisiin kohdistuvassa väkivallassa on ohjaus palvelujen piiriin. Myös onnettomuusriskit kasautuvat tietyille väestöryhmille, kuten miehille.

Sitoumuksella parannetaan rikostorjunnan ja onnettomuuksien ehkäisyn yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tavoitteena on, että jokaisen rikoksentekijän ja rikoksen tai onnettomuuden uhrin palvelutarve arvioidaan ja tarvittaessa hänet ohjataan ongelman juurisyyhyn vastaavan oikean palvelun piiriin.

Hallitusohjelmatavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Matalan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia sekä viranomaiskäytäntöjä vahvistetaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien auttamiseksi sekä huolehditaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta.

Hallitusohjelmaan on lisäksi kirjattu, että EU:ssa lisätään työtä kaikkea naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Hallitus kohdentaa väkivallan vastaista työtä väkivaltataipumuksia itsessään tunnistavalle sekä pyrkii ehkäisemään myös miehiin kohdistuvaa väkivaltaa sen kaikissa muodoissa. Lisäksi laaditaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma ja lisätään turvakotipalveluiden saatavuutta kohti Istanbulin sopimuksen mukaista tasoa.

Sukupuolivaikutukset otetaan huomioon ihmiskaupan uhrien paremmassa tunnistamisessa ja auttamiseksi valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman suositusten mukaisesti.

Kriisinhallintakeskus on sitoutunut edistämään toimillaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) Suomen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanoa.

Vahvistaakseen Suomen siviilikriisinhallintatoiminnan tasa-arvovaikutuksia Kriisinhallintakeskus pyrkii siihen, että 40 % kansainvälisiin tehtäviin Kriisinhallintakeskuksen lähettämistä asiantuntijoista on naisia ja puolet siviilikriisinhallintakoulutukseen valittavista on naisia.

Kestävä kehitys
Sisäministeriön kestävän kehityksen sitoumuksessa tähdätään hallinnonalan hiilijalanjäljen pienentämiseen 75 % vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteeseen pyritään välitavoitteen kautta pienentämällä hiilijalanjälkeä ensin 50 % vuoteen 2027 mennessä. Lisäksi sitoumuksella tähdätään kestävän kehityksen painoarvon lisäämiseen hankinnoissa, hälytyspalveluiden yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä uusintarikollisuuden ja uudelleenuhriutumisen vähentämiseen. Vuonna 2022 jatketaan hallinnonalan kestävän kehityksen sitoumuksen tavoitteiden toteuttamista tulossopimuksissa määritellyin tavoin. Hiilijalanjäljen pienentämisessä keskeisiä toimenpiteitä ovat mm. poliisin siviiliajoneuvojen vaihtaminen hybridiautoiksi, virkamatkustamisen vähentäminen ja korvaaminen etäkokouksilla sekä uusiutuvan energiantuotannon suosiminen kiinteistöissä. Ta-

voite huomioidaan myös Rajavartiolaitoksen investointihankkeiden suunnittelussa. Uusintarikollisuutta ja uudelleenuhriutumista pyritään vähentämään vakiinnuttamalla kaikille poliisilaitoksille ennalta estävän toiminnan työmuotoja (Ankkuri, Marak, POR jne.) sekä kehittämällä mittari, jonka avulla seurataan poliisin niin rikoksia ehkäiseviin palveluun ohjauksia kuin turvakoti- tai muihin väkivaltaa kokeneiden palveluihin ohjauksia.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**150 766**	**166 793**	**182 474**	**15 681**	**9**
01.	Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 072	16 215	16 608	393	2
04.	Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 233	2 194	2 304	110	5
(20.)	Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	1 594	1 594	—	-1 594	-100
21.	Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 672	1 672	0
(24.)	EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	27 967	13 159	—	-13 159	-100
25.	Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500	5 500	5 500	—	0
26.	EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	—	6 840	35 150	28 310	414
29.	Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	97 365	120 000	120 000	—	0
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	260	331	280	-51	-15
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	776	960	960	—	0
10.	**Poliisitoimi**	**853 094**	**851 522**	**856 385**	**4 863**	**1**
01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	802 366	799 361	807 956	8 595	1
02.	Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 120	44 553	40 821	-3 732	-8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
20.	Maasta poistamis- ja nouto-kuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	1 608	7 608	7 608	—	0
20.	**Rajavartiolaitos**	**428 504**	**276 888**	**280 152**	**3 264**	**1**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	268 494	271 888	275 152	3 264	1
70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	160 010	5 000	5 000	—	0
30.	**Pelastustoimi ja hätä-keskustoiminta**	**81 811**	**80 577**	**87 496**	**6 919**	**9**
01.	Pelastustoimen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	19 648	17 529	20 670	3 141	18
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	59 615	60 048	64 860	4 812	8
20.	Erityismenot (arviomäärä-raha)	2 548	3 000	1 966	-1 034	-34
40.	**Maahanmuutto**	**176 314**	**201 225**	**160 441**	**-40 784**	**-20**
01.	Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	57 387	67 198	65 459	-1 739	-3
21.	Pakolaisten ja turvapaikan-hakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)	97 433	104 614	71 236	-33 378	-32
22.	Vapaaehtoinen paluu (siirto-määräraha 2 v)	1 530	2 570	2 318	-252	-10
63.	Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	19 964	26 843	21 428	-5 415	-20
	Yhteensä	**1 690 489**	**1 577 005**	**1 566 948**	**-10 057**	**-1**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	15 382	15 485	15 382		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäministeriö
Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman ja valtioneuvoston 20.5.2021 antaman sisäisen turvallisuuden selonteon mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoitelinjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen perusteluissa.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen sisäasiainhallinto ja konserniohjaus lisäävät turvallisuutta

— Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät hallinnonalan toiminnassa

— Sisäasiainhallinnon näkyvyyttä ja vaikuttavuutta vahvistetaan suunnitelmallisella konserniviestinnällä

— Sisäministeriön ja sen hallinnonalan valmius- ja varautumisjärjestelmä perustuu yhtenäiseen ja vaikuttavaan kokonaisturvallisuuden toimintamalliin

— Siviilikriisinhallinnalla tuetaan sisäistä turvallisuutta ja ehkäistään kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta, terrorismia ja hallitsematonta muuttoliikettä

— EU:n sisäasioiden rahastojen tehokas hyödyntäminen/käyttö tukee sisäistä turvallisuutta

— Henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Tietohallinto ja hallinnonalan kehittäminen
Sisäministeriö edistää hallinnonalan yhteisiä taajuus-, tietohallinto-, tietoturvallisuus- ja digitalisaatiotehtäviä sekä vastaa julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin ja hallinnonalan tietojärjestelmä- ja teknologiakehittämistyön toteuttamisesta. Lisäksi ministeriö huolehtii tiedonhallinnan yleisestä ohjauksesta, yhteentoimivuudesta ja kehittämisestä sekä tietopalveluun, asiakirjahallintoon, tietohallintoon sekä turvallisuusasioihin liittyvästä yhteistyöstä. Hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta edistetään tutkimuksilla, selvityksillä, investoinneilla sekä koulutus- ja asiantuntijapalveluhankinnoilla.

EU:n sisäasioiden rahastot
EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 perustetaan kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdennetyn rajaturvallisuuden rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Sisäministeriö toimisi uudella ohjelmakaudellakin sisäasioiden rahastojen hallintoviranomaisena. Tarvittavat kansalliset rahastojen hallinnointia koskevat säädösesitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovirtojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät sitoumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluu- ja uudelleenkotoutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineellä tuetaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta
Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta ja rekrytoinnista. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Tavoitteena on, että Suomen siviilikriisinhallinta-osallistuminen vastaa sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin ja kriisinhallintaoperaatioiden ja OSA-virastojen yhteistyö toimii.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 608 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	93	89	86
Toimitilamenot	-	-	-
ICT-menot	-	-	-
Muut menot	7	11	14
Yhteensä	100	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	216	215	227
— josta momentin 26.01.01 henkilötyövuodet	190	187	203
Sairauspoissaolot (pv/htv)	3,2	3,2	5,1
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,9	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	16 283	16 615	17 908
Bruttotulot	1 292	400	1 300
Nettomenot	14 991	16 215	16 608
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 649		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 730		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaishallinnon ja rahapelipolitiikan resursoinnin vahvistaminen	-80
Exit-palvelu (kertaluonteisen siirron palautus momentilta 26.01.50)	71
Hybridiosaamiskeskuksen valmius- ja resilienssiverkosto, jatkorahoitus	-170
Hyvinvointialueiden pelastustoimien ohjauksen lisäresurssitarpeet	400
Moskovaan sijoitettu erityisasiantuntija (siirto momentilta 24.01.01)	21
Määräaikainen tehtäväjärjestely (siirto momentilta 26.01.21)	2
Siirto momentilta 26.40.01 (2 htv)	160
TKI-toiminta (siirto momentille 26.01.21)	-250
Toimitilaohjauksen vahvistaminen (siirto momentilta 26.01.21)	90
Valmiuskoordinaattorin tehtävän vakiinnuttaminen (siirto momentilta 26.01.21)	80
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-40
Palkkausten tarkistukset	109
Yhteensä	393

2022 talousarvio	16 608 000
2021 III lisätalousarvio	90 000
2021 talousarvio	16 215 000
2020 tilinpäätös	15 072 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 304 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien operatiivisia tehtäviä hoitava Kriisinhallintakeskus tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin valmistavaa koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettäville asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään yhteistyössä sotilas-, rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Vuonna 2022 edistetään hallitusohjelmassa määriteltyä siviilikriisinhallinnan

osallistumistason nostoa 150 asiantuntijaan tehokkaan rekrytoinnin ja monipuolisen koulutuksen kautta.

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	74	70	75
Toimitilamenot	7	5	5
ICT-menot	1	1	1
Muut menot	18	24	20
Yhteensä	100	100	100

Toiminnan tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Naisten osuus siviilikriisinhallintatehtävissä (%)	40	40	50
Naisten määrä siviilikriisinhallinnan peruskurssilla (%)	50	50	50

Henkisten voimavarojen hallinta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	23	26	27
Sairauspoissaolot (pv/htv)	3,4	3,5	3,5
Työtyytyväisyys (1—5)	4,3	4,5	4,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	2 013	2 219	2 354
Bruttotulot	17	25	50
Nettomenot	1 996	2 194	2 304
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	44		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	281		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vaalitarkkailurekrytoinnit osaksi siviilikriisinhallintakeskuksen toimintaa (siirto momentilta 24.10.21)	100
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	8
Yhteensä	110

2022 talousarvio	2 304 000
2021 III lisätalousarvio	2 000
2021 talousarvio	2 194 000
2020 tilinpäätös	2 233 000

(20.) Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 26.01.21	-1 594
Yhteensä	-1 594

2021 III lisätalousarvio	-90 000
2021 talousarvio	1 594 000
2020 tilinpäätös	1 594 000

21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 672 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutuspalvelujen ja muiden asiantuntijapalvelujen hankintaan

2) hallinnonalan toiminnan ja palvelujen kehittämiseen liittyvää tiedonhallintaa, yhteentoimivuutta sekä kyberturvallisuutta edistävien kokeilujen ja investointien hankintaan sekä muuhun digitalisaation edistämiseen

3) kohtien 1)—2) mukaisiin yhden tai useamman viraston kehittämishankkeisiin

4) enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää konsernistrategiaa ja hallinnonalan ohjausta toteuttavien kehittämistoimien sekä näihin liittyvän henkilöstön palkkauksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ministeriö voi myöntää rahoitusta myös hallinnonalan virastojen hankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikainen tehtäväjärjestely (siirto momentille 26.01.01)	-2
Siirto momentilta 26.01.20	1 594
TKI-toiminta (siirto momentilta 26.01.01)	250
Toimitilaohjauksen vahvistaminen (siirto momentille 26.01.01)	-90
Valmiuskoordinaattorin tehtävän vakiinnuttaminen (siirto momentille 26.01.01)	-80
Yhteensä	1 672

2022 talousarvio	1 672 000

(24.) EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	13 159 000
2020 tilinpäätös	27 967 000

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset rahastoista ja vahinkojen aiheuttajilta.

2022 talousarvio	5 500 000
2021 talousarvio	5 500 000
2020 tilinpäätös	5 500 000

26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää edellyttäen, että a) Euroopan unioni on hyväksynyt EU:n ohjelmakautta 2021—2027 koskien EU:n vuoden 2021 talousarvion, b) EU:n ko. ohjelmakauden jäljempänä mainittuja rahastoja ja niiden varojen käyttöä koskeva EU-lainsäädäntö on hyväksytty ja tullut voimaan, c) kansallinen sisäasioiden rahastoja koskeva lainsäädäntö on hyväksytty ja voimassa ja se antaa sisäministeriölle toimivallan EU:n Suomelle osoittamien uuden ohjelmakauden EU-

varojen käyttöön jäljempänä tarkoitettuihin menoihin sekä d) Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen rahastoja koskevat ohjelmat. Määrärahaa voidaan käyttää sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1 päivänä tammikuuta 2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus tulee vireille viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2022.

1) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toimeenpanoon tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toimeenpanon kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa ja kansallisten säädösten mukaisesti

4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille

5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/1060 (yleisasetus) artiklojen 103—104 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Pakolaisten uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja kuntaan sijoittamisesta aiheutuviin siirto- ja kulutusmenoihin sekä enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin, joihin on varattu 7 350 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja 3 150 000 euroa Maahanmuuttovirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää määrärahaa edelleen avustuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti

8) Euroopan unionin ohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen valmisteluun liittyviin toimiin.

Momentille voidaan nettouttaa virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: EU:n sisäasioiden rahastoja koskevat EU-säädökset tulivat voimaan heinäkuussa 2021. Komissio on ilmoittanut jäsenvaltioille keväällä rahastojen alustavat saannot; lopulliset saannot ilmoitetaan EU-säädösten tultua voimaan. Momentin sisältöä tarkistetaan tarvittaessa EU:n ohjelmakauden 2021—2027 ja EU:n v. 2021 talousarvion sekä kansallisen valmistelun edettyä. Kansallista sisäasioiden rahastoja koskevaa lainsäädäntöä valmistellaan uudelle ohjelmakaudelle. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021—2027, jonka mukaisesti valmistellaan myös rahastoja koskeva valtioneuvoston asetus.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastojen hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa ((EU) 2021/1060). Tarkoitus on, että sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta valmistelusta ja toimeenpanosta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamenomomenteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista hallintoviranomaiselle aiheutuviin palkkaus- ja kulutusmenoihin. Yleisasetuksen mukaan teknisestä avusta korvattava rahaston ohjelman prosenttiosuus on kunkin sisäasioiden rahaston osalta 6 prosenttia.

Komissiolta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Ohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio ohjelmakauden vuoden 2022 rahoituksesta	28 310
Yhteensä	28 310

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	35 150 000
2021 talousarvio	6 840 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 120 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	120 000 000
2021 talousarvio	120 000 000
2020 tilinpäätös	97 364 502

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajansuojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen meripelastusseura	237 900
Ålands Sjöräddningssällskap	12 100
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	30 000
Yhteensä	280 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Exit-palvelu (kertaluonteisen siirron palautus momentille 26.01.01)	-71
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	20
Yhteensä	-51

2022 talousarvio	280 000
2021 talousarvio	331 000
2020 tilinpäätös	260 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 960 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IGC[1)], IOM, ICMPD[2)], COSPAS-SARSAT[3)] ja ICAO PKD[4)]) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia pakolaisuuden ja maahanmuuton hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävää maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

---

1) IGC = Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

2) ICMPD = International Centre for Migration Policy Development

3) COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

4) ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	420 000
IGC	125 000
IOM	315 000
ICMPD	10 000
COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	960 000

2022 talousarvio	960 000
2021 talousarvio	960 000
2020 tilinpäätös	775 713

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Poliisihallitukselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Poliisi varmistaa laadukkaat poliisipalvelut valtakunnallisesti yhdenvertaisina kohdentamalla voimavarat toimintaympäristöä ja tehtäviä vastaavasti.

— Poliisi lisää turvallisuuden tunnetta ja kansalaisten luottamusta tuottamalla kiireelliset hälytyspalvelut luotettavasti ja vahvistamalla poliisin toiminnassa rikosten ennalta estämistä.

— Poliisin suorituskyky, turvallisuusviestintä sekä ennakoiva ja ajantasainen tilannekuva vastaavat toimintaympäristön vaatimuksia.

— Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, seksuaali- ja yhteiskunnalle haitallisimmat rikokset sekä niiden haitat vähenevät.

— Poliisi varmistaa ja edistää henkilöstön ja asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Keskeisenä painopisteenä on erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden huomioiminen toiminnassa.

— Hyvinvoivan henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Keskeiset toimintaympäristömuutokset liittyvät kotimaiseen ja kansainväliseen turvallisuustilanteeseen sekä vuonna 2020 alkaneeseen koronapandemiaan ja sen vaikutuksiin maailmanlaajuisesti, yhteiskunnallisesti ja poliisin toimialaan liittyen. Koronapandemia on vaikuttanut heikentävästi erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien sekä nuorten ja lasten asemaan. Pandemian heijastevaikutuksilla on vaikutuksia myös turvallisuuteen. Henkirikosten ja niiden yritysten määrä lisääntyi lähes 15 % ja kotihälytysten määrä kasvoi 26 % vuonna 2020. Samaan

aikaan toimintaympäristössä vaikuttavat edelleen aiemmat trendit: digitalisaation ja ICT:n sekä teknologian nopea kehittyminen.

Verkossa tapahtuva ja verkkoa hyödyntävä rikollisuus sekä kyberrikollisuus lisääntyvät ja kehittyvät nopeasti. Erilaiset tietomurrot ja tietosuojaloukkaukset voivat taloudellisten vaikutusten lisäksi aiheuttaa myös pitkäaikaista ja syvää inhimillistä kärsimystä. Arkaluonteisten tietojen vuotamisella voi olla laajoja seurauksia rikollisuuden eri muodoissa vielä vuosien päästä. Lisäksi globaalin turvallisuusympäristön muutokset voivat olla nopeita. Tämä edellyttää varautumista, ennakointia ja riittävän suorituskyvyn varmistamista. Järjestäytynyt rikollisuus ja rikollisuuden kansainvälistyminen heijastelevat poliisin toimialaan edelleen moninaisesti. Toimintaa priorisoidaan taloudellisten resurssien puitteissa.

Suojelupoliisin tehtävänä on sisäministeriön ohjauksen mukaisesti hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Suojelupoliisille asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Siviilitiedustelu on järjestetty tehokkaasti.

— Kansallisen turvallisuuden uhat paljastetaan ja ennakoivan tiedustelutiedon merkitys päätöksenteon tukena kasvaa.

— Suorituskyky vastaa siviilitiedustelun tehtäviä ja turvallisuusympäristön vaatimuksia.

— Suojelupoliisin viestintä on vaikuttavaa ja luottamusta lisäävää sekä lisää kansalaisten, muiden viranomaisten ja päättäjien tietoisuutta kansallisen turvallisuuden teemoista.

— Toimitaan aktiivisesti kestävän kehityksen sitoumuksen tavoitteiden saavuttamiseksi panemalla toimeen hiilijalanjälkeä pienentäviä ja muita ilmastonmuutoksen torjuntaa tukevia toimia.

— Varmistetaan ja edistetään sekä henkilöstön että asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.

— Henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	537 808	471 188	450 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)[1)]	99,7	97,5	97,5
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)[2)]	251,9	255,0	260,0
Häiriöindeksin arvo, enintään[3)]	97,8	97,5	97,5
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4[4)]	3,39	-	3,40

Toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4[5)]	3,03	-	3,05
Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin, %[6)]	91	83	83
Suojelupoliisin toiminnan onnistuminen, %[7)]	86	80	80

[1)] Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi tilanne on verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

[2)] Liikenneturvallisuusindeksi on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla.

[3)] Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40, summa suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100.

[4)] Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

[5)] Kansalaisten turvallisuuden tunnetta mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?", 1 = erittäin vakava, 2 = melko vakava, 3 = ei kovin vakava, 4 = ei lainkaan vakava. Lähde: Poliisibarometri

[6)] Lähde: Kantar TNS Oy

[7)] Lähde: Kantar TNS Oy

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 807 956 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (1177/2009) 2 §:n nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle

2) säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille.

Määrärahasta on varattu 1 289 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvontaan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Poliisin tuloksellisella sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä toiminnalla vaikutetaan osaltaan siihen, että Suomi on maailman turvallisin maa. Poliisi tuottaa turvallisuuden tunnetta suorittamalla lakisääteiset tehtävänsä luotettavasti ja tehokkaasti, laadukkaasti ja oikeaaikaisesti, olemalla ihmisten arjessa näkyvä ja tavoitettavissa sekä säilyttämällä kansalaisten luottamus korkealla. Toimintavalmius ja varautumisen taso on hyvä. Tavoitteena on, että uhkaavat ilmiöt tunnistetaan ja ne kyetään paljastamaan ja estämään. Mahdollisimman moni rikos ehkäistään juurisyyt tunnistamalla. Laitonta maahantuloa ja maassaoloa torjutaan. Poliisin liikenneturvallisuustyöllä vaikutetaan osaltaan liikennekuolemien vähentämiseen.

Poliisin toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta erityisesti kiireellisissä hälytystehtävissä ja ennalta estävyyttä sekä suunnataan tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpiin rikoksiin, mukaan lukien liikennerikoksiin. Yhteiskuntarauhan säilyttä-

miseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä ja ylläpitämisestä osallistumalla sitä varten perustettujen kahden- ja monenvälisten rakenteiden työhön.

Poliisin näkyvyyttä ja palvelujen esteetöntä saatavuutta lisätään resurssien mahdollistamassa laajuudessa digitalisaatiolla ja teknisillä ratkaisuilla. Samalla pyritään varmistamaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen.

Momentin määrärahasta 1 289 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen -investointikokonaisuus edistää elpymis- ja palautumissunnitelman tavoitetta digitalisaatio (RRF pilari2).

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	69	68	71
Toimitilamenot	9	9	10
ICT-menot	10	10	10
Muut menot	12	13	9
Yhteensä	100	100	100

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus ja toimintavalmiusaika säilytetään hyvällä tasolla. Poliisin näkyvyyttä ylläpidetään harvaan asutuilla ja alhaisemman palvelutason alueilla resurssien puitteissa. Poliisin toiminnassa painotetaan ennalta estävää toimintaa. Liikenneturvallisuustyössä toimeenpannaan poliisin liikennevalvonnan ja -turvallisuuden ohjelmaa 2021—2030 kohdentamalla valvontaa ohjelmassa määriteltyihin keskeisiin vaikuttavuuskohteisiin.

Laittoman maahantulon tilanne säilytetään Suomessa hallittuna ja toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. SIS 3 -asetusuudistuksen täytäntöönpano parantaa tiedonvaihtoa.

Valvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	1 012	963	929
Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa, liikennerikokset/htv[1)]	298	309	300
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 141	1 142	1 152
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	129 236	135 000	130 000
Taloudellisuus (kustannukset/ABC-tehtävät), euroa	127	127	121

Valvonta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	2,84	-	2,90
Onnistuminen liikennevalvonnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	3,06	-	3,10
Onnistuminen poliisin partioinnissa ja muussa näkyvässä toiminnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	2,90	-	2,90
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv	483,5	515,5	492,0
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, htv	53,9	59,3	52,0
Automaattisen liikennevalvonnan suoritteet, kpl	191 786	150 000	250 000
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, tapaukset enintään, kpl	6 067	4 039	5 020
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet enintään, kpl	3 584	3 400	3 400
Rattijuopumusrikosten määrä enintään, kpl	20 928	20 561	21 500
Suoritteet			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 017 572	1 100 273	1 070 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	40,5	40,6	40,7
Oma-aloitteellisuus (%) eräissä taajamavalvontaan liittyvissä tehtävissä (03 Pahoinpitely, tappelu | 15 Vahingonteko | 34 Päihtynyt henkilö | 35 Häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta)	8,9	7,2	8,9

[1)] Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa lasketaan seuraavasti: Liikennesuoritteet = ilmoitettujen rikosten määrä, huomioitavat rikosnimikkeet: liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, ilmaliikennejuopumus, junaliikennejuopumus, vesiliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä. Tutkiva yksikkö = poliisi (pois lukien LVS- ja LITUKE-tutkintaryhmät sekä Ahvenanmaa). HTV = liikennevalvonnan toteutuneet tunnit/1640 (pois lukien automaattivalvonta). Automaattisen liikennevalvonnan tuottavuudessa suoritteisiin lasketaan LVS-suoritteet: RS, RV, EHDRS, sakkomääräys, sakkovaatimus ja rangaistusvaatimus sekä liikennevirhemaksusuoritteet tyypiltään "automaattivalvonta". Suoritteiden määristä on poistettu mitätöidyt. Htv lasketaan automaattivalvonnan toteutuneet tunnit/1640.

Hälytystoiminta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (A- ja B-hälytystehtävät, määrä/htv)	227	205	222
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	2 146	2 173	2 183
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	219 844	225 000	217 000
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	449,9	506	447
Palvelukyky ja laatu			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	10,0	9,8	9,8
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	15,0	15,1	15,0
Toimintavalmiusaika alle 20 min (%, A+B -tehtävistä)	76,8	76,5	76,8
Toimintavalmiusaika alle 45 min (%, A+B -tehtävistä)	95,7	95,6	96,0
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	3,19	-	3,20

Hälytystoiminta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Suoritteet			
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät enintään, kpl	22 641	22 536	22 400
A ja B hälytystehtävien määrä enintään, kpl	488 687	444 876	485 000
A, B ja C hälytystehtävien määrä enintään, kpl	1 017 572	1 100 273	1 070 000

Rikostorjunta

Rikostorjunnassa painotetaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen eli henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, seksuaalirikosten sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteita murentavien rikosten torjuntaa. Erityisesti huomioidaan lapsiin kohdistuvat rikokset ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjunta sekä varmistetaan osapuolten ohjaus moniviranomaismalleihin ja tukipalveluihin. Toimintaympäristön muutos edellyttää toiminnalta ennalta estävyyttä huomioiden erityisesti akuutit ja aikaa vievät ilmiöt. Vuonna 2022 jatketaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvien rikosten ja viharikosten torjuntaa ja vakavien sekä vaarallisten vihjeiden tunnistamiskyvyn ja tiedonkulun parantamista.

Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset) ja poliisin rikostorjunnan tuloksellisuus säilyvät vuoden 2021 tasolla. Rikosprosessiketjun nopeuttamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi jatketaan toiminnan kehittämistä myös syyttäjäyhteistyössä.

Ihmiskaupparikosten torjuntaa jatketaan ja tiivistetään edelleen moniviranomaisyhteistyötä. Erikoistumiskoulutuksen avulla parannetaan poliisin valmiutta tunnistaa ja torjua ihmiskauppaa. Poliisilla on valmiudet käsitellä SIS 3 -asetusuudistuksen mukaisia tiedusteluja ja palautuspyyntöjä.

Talousrikostorjunnan vaikuttavuuden lisäämiseksi pyritään reaaliaikaiseen rikostutkintaan, avoinna olevien juttujen määrän vähentämiseen, tutkinta-aikojen lyhentämiseen ja takaisin saadun rikoshyödyn määrän kasvuun entistä tiiviimmällä poliisi—syyttäjä -esitutkintayhteistyöllä ja tehokkailla rikoshyödyn jäljittämistoimenpiteillä. Talousrikostorjuntaa toteutetaan harmaan talouden torjuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Yhteistyötä keskeisten toimijoiden kanssa kehitetään. Ympäristörikostorjuntaa kehitetään poliisin osaamista lisäämällä ja moniviranomaistoimintaa hyödyntämällä.

Yhteiskunnan ja yksilöiden kannalta haitallisinta tietoverkkorikollisuutta torjutaan yhteistyössä muiden viranomaisten, yritysten ja järjestöjen kanssa. Yksittäisiin kansalaisiin kohdistuvaa tietoverkkorikollisuutta torjutaan erityisesti viestimällä uusista rikoksentekotavoista.

Poliisi paljastaa edelleen törkeää huumausainerikollisuutta, kiinnittää huomiota käyttäjien tehokkaaseen hoitoonohjaukseen viranomaisyhteistyössä ja panostaa verkkotiedusteluun. Poliisi pyrkii vaikeuttamaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa ja integroitumista yhteiskuntarakenteisiin hallinnollisessa torjuntamenettelyssä sekä tukee henkilöiden irtautumista järjestäytyneen rikollisuuden ryhmistä (Exit-toimenpiteet).

Rikostorjunta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	79	80	79
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	3 883	3 941	3 954
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	392 441	405 000	388 000
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	1 273,1	1 294	1 240
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset), %, vähintään	44,6	48,0	50,0
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikennerikokset), ka, vrk	146	145	140
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	34,6	35,0	37,0
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	90,0	90,0	90,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen sisälläoloaika, ka, vrk, enintään	513	495	495
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä ja torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,99	-	3,00
Onnistuminen talousrikosten torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,81	-	2,80
Onnistuminen huumerikosten selvittämisessä/paljastamisessa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,91	-	2,90
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,74	-	2,80
Onnistuminen autovarkauksien selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,67	-	2,70
Onnistuminen viharikosten selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,89	-	2,90
Onnistuminen tietoverkkorikollisuuden torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4[1)]	2,80	-	3,00
IT-tutkintaan käytetyt henkilötyövuodet	50,9	50,9	50,9
Suoritteet			
Kaikki selvitetyt rikokset, määrä, sis. liikennerikkomukset	501 395	325 000	325 000
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	308 532	313 000	313 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	35,8	25,0	25,0
Haltuun saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	24,8	20,0	20,0
Päätettyjen talousrikosten määrä, kpl	2 082	2 000	2 000
Avoinna olevien talousrikosten määrä, kpl	3 142	2 800	2 700
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä, kpl	544	520	540
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä, kpl	35 703	35 000	35 000
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	1 133	1 100	1 200

[1)] Lähde: Poliisibarometri

Lupahallinto
Poliisin lupahallinto vaikuttaa hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin rikoksia ennalta estävästi sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta turvaavasti. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut, myös erityisryhmien palvelutarpeet varmistaen. Sähköisen asioinnin käyttöaste säilyy suunnitelmallisesti korkealla tasolla.

Lupapalvelut tuotetaan kokonaistaloudellisesti ja kustannustehokkaasti turvaten maksullisen lupahallinnon riittävä palvelutaso, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	2 507,1	3 166,7	3 333,3
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet (maksullinen)	336,1	330,0	330,0
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio, 1 000 euroa	36 507	50 000	50 000
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	47 867	50 000	50 000
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	56,8	48,0	45,0
Lupahallinnon kustannusvastaavuus, %	76,3	100	100
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupahallinnossa, arvosana 1—4[1)]	3,39	-	3,39
Sähköisen asioinnin toteutuma-aste (%)	32,8	32,8	35,0
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	72,1	72,0	75,0
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), %[2)]	51,7	52,0	52,0
Käyntiasioinnin asiakasmäärän kehitys	621 000	650 000	650 000
Suoritteet			
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä, kpl	842 505	1 045 000	1 100 000

[1)] Lähde: Poliisibarometri

[2)] Ajanvarausten määrä/asiakaskäyntimäärä

Poliisikoulutus
Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella. Poliisiammattikorkeakoulussa voi myös suorittaa pelastusalan päällystötutkinnon, jota toteutetaan yhteistyössä Pelastusopiston kanssa. Koulutusta järjestetään myös eri sidosryhmille sekä yksityisille toimijoille.

Tutkintokoulutuksen opetussuunnitelmia kehitetään jatkuvasti toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten mukaisiksi. Koulutusten sisällöissä ja tavoitteissa painotetaan mm. kansainvälisen poliisiyhteistyön, monikulttuurisuuden ja uusien tietojärjestelmien edellyttämiä tietoja ja taitoa. Koulutusten tuottavuutta ja saavutettavuutta parannetaan laajentamalla verkko-opetuksen tarjontaa. Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa tutkimustietoa poliisitoiminnan, sisäisen turvallisuuden ja oppilaitoksen opetuksen kehittämiseen.

Poliisikoulutus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Taloudellisuus			
Poliisiammattikorkeakoulun kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	27 819	26 500	26 500
Henkilötyövuodet	194,9	190,0	190,0
Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	217	190	190
Poliisi (ylempi AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	132	250	250
Palvelukyky ja laatu			
Poliisi (AMK) -tutkinnosta tavoiteajassa valmistuneet, %	97	92	92
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutukseen hakevien lukumäärä aloituspaikkaa kohden	13,1	10	10
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	327	400	400
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	356	375	375
Julkaisut, kpl	38	40	40

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot ja muut tehtävät

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Yhteiset palvelut - tukitoiminnot[1)]			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 708	1 561	1 561
Yhteiset palvelut - muut tehtävät[2)]			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	729	666	703
Muiden tehtävien kustannukset, 1 000 euroa	60 878	65 000	65 000

[1)] Tukitoiminnot = taloushallinto, henkilöstöhallinto, materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tutkimus- ja analyysitoiminto, koulutus, työhyvinvointi, konsernipalvelut, ohjaustoiminnot

[2)] Muut tehtävät = vartijat, vankilatoiminnot, vankikuljetukset, virka-avut, löytötavaratoiminto, kantelu- ja valitusasiat, lupahallinnon erillistoiminnot

Henkiset voimavarat

Poliisin henkilöstön osaaminen vastaa toimintaympäristön tarvetta. Työsuojelun keinoin varmistetaan työn turvallisuus ja terveellisyys. Erityistä huomiota kiinnitetään työkyvyn tukemiseen vartijoiden ja rikostutkinnassa työskentelevien henkilöiden työhyvinvoinnin edistämiseen. Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä poliisin moninaisuutta edistetään. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti jatketaan toimenpiteitä, joilla pyritään turvamaan henkilöstölle terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset tilat.

Henkiset voimavarat

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilötyövuodet[1)]	10 166	10 110	10 170
Naisia, %-osuus	30,9	31,2	31,3
Poliisimiehet, htv	7 376	7 450	7 500
Naisia, %-osuus	19,2	19,4	19,6
Opiskelijat, htv[2)]	319	280	290
Naisia, %-osuus	36,3	36,5	36,7
Muu henkilöstö, htv	2 471	2 380	2 380
Naisia, %-osuus	65,4	65,6	65,8
Naisten %-osuus alipäällystössä, päällystössä ja päällikkötasolla	14,3	14,5	14,7
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,0	9,0	9,0
Työtyytyväisyysindeksi[3)]	-	3,3	-

[1)] Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2020 toteutumassa poliisin momentilta 26.10.01 palkattujen osuus yht. 10 116 htv, muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 48,9 htv. Vuoden 2021 arvioissa muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 40 htv. Vuoden 2022 tavoitteessa muilta momenteilta palkattavien osuus yht. 40 htv.

[2)] Opiskelijoilla tarkoitetaan käytettävissä olevaan työvoimaan luettavat opiskelijat, jotka ovat työssäoppimisjaksolla työ- tai kenttäharjoittelussa.

[3)] Työtyytyväisyysindeksi mitataan poliisin henkilöstöbarometrissä. Seuraava poliisin henkilöstöbarometri toteutetaan vuonna 2021.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	863 960	869 146	877 741
Bruttotulot	53 812	69 785	69 785
Nettomenot	810 148	799 361	807 956
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	41 886		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	34 104		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	36 507	57 247	57 247
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	47 867	57 247	57 247
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-11 361	-	-
Kustannusvastaavuus, %	76,3	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan kertaluonteisen lisäyksen poisto	-600
Galileo satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	25
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-75
HTV-määrän ylläpito ja ihmiskauppayksikön jatko	10 600
Investointiluonteinen lisäys toimintakyvyn turvaamiseen (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-10 000
Operatiivisen toiminnan kulut (siirto momentilta 26.10.02)	685
Poliisimiesten määrän nostaminen 7 500 htv:n tasolle	2 500
Poliisin interoperability (IO)	1 638
Poliisin lisäresurssitarpeet kriittisiin toimialoihin kohdistuvien rikosten torjumiseksi (15 htv)	1 200
Poliisin resurssien vahvistaminen (rikostorjunta erit. ihmiskauppa, talousrikostorjunta, IT-rikostutkinta, harva-alueiden turvallisuus), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-4 100
Poliisin toimitilojen vuokrankorotukset (Senaatin listalla olevat toimitilahankkeet)	1 928
Rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttaminen, laiton uhkaus	1 050
SIS-asetusmuutos	1 377
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	1 289
Telekuuntelujärjestelmän uudistaminen (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-1 000
Toimitilat	1 500
Toimitilojen vuokrat (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-1 181
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-1 956
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-128
Palkkausten tarkistukset	3 843
Yhteensä	8 595

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	807 956 000
2021 III lisätalousarvio	6 733 000
2021 talousarvio	799 361 000
2020 tilinpäätös	802 366 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 821 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille.

Selvitysosa: Suojelupoliisi on tehokas uudistumiskykyinen turvallisuus- ja tiedustelupalvelu, jonka asiantuntemus luo perustan Suomen kansalliselle turvallisuudelle. 1.6.2019 voimaan tullut siviilitiedustelulainsäädäntö korostaa tiedustelun merkitystä Suojelupoliisin toiminnassa. Suojelupoliisista on tullut kotimaan turvallisuuspalvelu ja ulkomaantiedustelupalvelu. Se on saanut oikeuden tiedonhankintaan ulkomailla ja oikeuden saada tietoa Suomen rajan ylittävästä tietoliikenteestä tietoverkoissa. Lisäksi Suojelupoliisi tuottaa kaikki suomalaiset turvallisuusselvitykset puolustushallinnon turvallisuusselvityksiä lukuun ottamatta.

Suojelupoliisin tehtävänä on havaita ennalta kansallista turvallisuutta uhkaavat ilmiöt ja ennakoida niiden vaikutuksia Suomeen. Suojelupoliisin päätehtävä on kerätä, analysoida ja raportoida tietoa erityisesti valtiojohdon, virkamiesten ja viranomaisten päätöksenteon tueksi. Suojelupoliisin toimintaa ohjaavat sisäministeriön asettamat siviilitiedustelun painopisteet, joilla viraston tiedonhankintaa ja raportointia ohjataan. Painopisteet yhteensovitetaan vuosittain sotilastiedustelun kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Uudet toimivaltuudet ja muut uudistukset ovat näkyneet ennen kaikkea uusien työntekijöiden rekrytointina. Henkilöstömäärä on kasvanut nopeaan tahtiin ja ylittänyt 500 työntekijän rajan. Kasvavassa organisaatiossa erityistä huomiota on kiinnitetty työntekijöiden hyvinvointiin. Suojelupoliisille ehdotetaan voimavaroja, joilla ylläpidetään lainsäädännön mukaiset toimivaltuudet ja mahdollistetaan niiden tehokas ja asianmukainen soveltaminen. Niillä varmistetaan Suojelupoliisin kyky vastata toimintaympäristön nopeaan muutokseen.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	60	51	65
Toimitilamenot	8	7	9
ICT-menot	18	29	11
Muut menot	14	13	15
Yhteensä	100	100	100

Suojelupoliisi

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Toiminnan tuloksellisuus			
Tuotetut raportit	122	100	120
Turvallisuusinformaatiotilaisuudet	174	150	320
Turvallisuusselvitykset, kpl[1)]	88 349	70 679	70 679
— Suppeat	40 235	32 188	32 188
— Perusmuotoiset	31 385	25 108	25 108
— Laajat	567	453	453
— Liitetyt	16 162	12 930	12 930
Kansalaisuusasialausunnot	54	90	120
Oleskelu- ja työlupa-asioita koskevat lausunnot	402	1 300	1 300
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot	266	300	2 300
Turvapaikkalausunnot[2)]	-	5	5
Voimavarojen hallinta			
Toimintamenorahoitus	42 946	44 553	40 271
Henkilötyövuodet	474	500	500
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,9	6,9	6,9
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,7	3,7

[1)] Suoritteiden kokonaismäärät sisältävät sekä maksulliset että maksuttomat suoritteet.

[2)] Luvut eivät sisällä UNHCR-lausuntoja ja EU:n sisäisiä siirtoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	50 850	51 828	47 596
Bruttotulot	7 904	7 275	6 775
Nettomenot	42 946	44 553	40 821
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 289		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	19 463		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 678	6 300	5 800
— muut tuotot	389	255	260
Tuotot yhteensä	7 067	6 555	6 060
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 436	4 685	4 650
— osuus yhteiskustannuksista	1 841	1 870	1 410
Kustannukset yhteensä	6 227	6 555	6 060
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	840	-	-
Kustannusvastaavuus, %	113	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Operatiivisen toiminnan kulut	-400
Operatiivisen toiminnan kulut (siirto momentille 26.10.01)	-685
Siviilitiedustelun tietojärjestelmät	-3 360
Varakonesali	550
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-58
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	27
Palkkausten tarkistukset	194
Yhteensä	-3 732

2022 talousarvio	40 821 000
2021 III lisätalousarvio	-658 000
2021 talousarvio	44 553 000
2020 tilinpäätös	49 120 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 608 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin

2) turvapaikanhakijoiden ja maastapoistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin

3) Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin

4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin

5) turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän ja valtakunnallisen palautusten täytäntöönpanon valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden koulutus-, matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	3 808 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	1 550 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	1 700 000
Yhteensä	7 608 000

2022 talousarvio	7 608 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	7 608 000
2020 tilinpäätös	1 608 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa Eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius.

Rajavartiolaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Suomen rajavalvonta on järjestetty uskottavasti. Luvattomat rajanylitykset, rajat ylittävä rikollisuus ja muu laiton toiminta paljastetaan ja luvattomat rajanylittäjät otetaan kiinni

— Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä apua

— Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaa tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia

— Rajavartiolaitos kykenee havaitsemaan ja vaikuttamaan tilanteisiin, jotka uhkaavat alueellista koskemattomuutta

— Rajavartiolaitoksen toiminta ja näkyvyys lisäävät turvallisuutta ja palvelujen saatavuus on hyvä.

Rajavartiolaitoksen toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	90	90	96
Vaikuttavuus (ind)	94	96	96
— Rajaturvallisuus (1—5)	3,9	4,0	4,0
— Turvallisuus merialueilla (1—5)	3,7	4,0	4,0
— Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius (1—5)	3,9	3,8	3,8
Kustannusvaikuttavuus (ind)	87	97	108

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 275 152 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokrakompensaatioon

2) säädettyjen korvausten maksamiseen teleyrityksille

3) sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin

4) Eurooppalaisen raja- ja merivartioviraston pysyvän joukon sekä raja- ja merivartioviraston toimintaan osallistumisen menoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstön palkkamenot ja lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat, kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,3 milj. euroa ja 10 htv:n menot).

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	65	65	65
Toimitilamenot	8	9	9
ICT-menot	7	7	7
Muut	20	19	19
Yhteensä	100	100	100

Rajaturvallisuus

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.

Rajaturvallisuus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Rajaturvallisuus(1—5)	3,9	4,0	4,0
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,3	3,4	3,4
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	2,7	3,6	3,6
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,0	4,1	4,1
— Rajatilannekuvan laatu (1—5)	4,0	3,9	3,9
— Rajatarkastusten laatu (1—5)	2,9	2,3	2,3
— Rajatapahtumien estäminen (1—5)	4,2	4,4	4,4
— Rajatapahtumien paljastaminen (1—5)	2,0	3,7	3,7
— Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskauppa-rikosten selvitystaso (1—5)	3,6	2,9	2,9
Rajavartiolaitoksen antama viranomaisapu	2,3	2,9	2,9
Partiointi (h)	364 161	252 630	255 430
Tekninen valvonta (h)	3 870 563	3 000 000	3 010 000
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	3,6	6,6	11,3
Pääsyn epääminen (hlöä)	829	925	983
Valtionrajarikos (kpl)	164	130	130
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	84	79	79
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (kpl)	441	457	467
Rajaturvallisuus			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	257,2	255,3	258,5
Henkilötyövuodet	2 627	2 561	2 593
Tuottavuus (ind)	94	95	108
Taloudellisuus (ind)	88	87	100

Turvallisuus merialueilla

Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on välitön johtamis- ja toimintavalmius merellisiin monialaonnettomuuksiin. Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.

Turvallisuus merialueilla

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Turvallisuus merialueilla(1—5)	3,7	4,0	4,0
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,6	4,6	4,6
Meripelastustehtävät (kpl)	1 391	1 443	1 443
Merellisen ympäristön suojelu			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	1,0	2,3	2,3
Turvallisuus merialueilla			
Kustannukset (milj. euroa)	12,1	13,7	13,9
Henkilötyövuodet	123	138	139
Tuottavuus (ind)	95	97	96
Taloudellisuus (ind)	88	88	88

Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius

Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius (1—5)	3,9	3,8	3,8
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	3,9	3,9
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,6	3,7	3,7
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	14,2	16,6	16,8
Henkilötyövuodet	145	166	168
Tuottavuus (ind)	146	154	155
Taloudellisuus (ind)	136	140	143

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

Henkiset voimavarat

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	2 896	2 865	2 900
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,3	7,0	6,8
Työilmapiiri (1—5)	3,7	3,7	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	268 710	281 888	287 152
Bruttotulot	13 619	10 000	12 000
Nettomenot	255 091	271 888	275 152
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 364		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	33 767		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	7 069	4 800	6 500
— EU:lta saatava rahoitus	570	400	650
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	50	50	50
Tuotot yhteensä	7 689	5 250	7 200
Hankkeiden kokonaiskustannukset	11 100	7 700	10 800
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-3 411	-2 450	-3 600
Omarahoitusosuus, %	31	32	33

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n lisävaatimukset rajaturvallisuudelle, ETIAS-matkustajatieto- ja lupajärjestelmä	-700
Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvät joukot	90
Immolan, Ivalon ja Onttolan vuokrakustannusten nousu	1 370
Interoperability-hanke	400
Rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaaminen (HO 2019)	1 000
Senaatti-kiinteistöjen vuokratilojen korjausvelka	1 000
SIS-säädösmuutokset	-300
Toimitilaturvallisuuden parantaminen	-100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-639
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-35
Palkkausten tarkistukset	1 178
Yhteensä	3 264

2022 talousarvio	275 152 000
2021 III lisätalousarvio	5 845 000
2021 talousarvio	271 888 000
2020 tilinpäätös	268 494 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) AS 332 Super Puma meripelastushelikopterien modifikaatioon ja G-huoltoon

2) kahden AB/B 412 helikopterin ja niiden varaosavaraston yhdenmukaistamiseen

3) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin

4) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan

5) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin

6) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin

7) meriveneiden hankintaan ja veneiden varustamiseen siltä osin kuin niitä ei makseta EU:lta saatavalla rahoituksella momentilta 26.01.26

8) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palveluiden kustannuksiin

9) kahden uuden ulkovartiolaivan hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Selvitysosa: Momentin määrärahasta on tarkoitus käyttää ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin noin 2,8 milj. euroa sekä kevyen kaluston hankintoihin ja huoltoon 2,2 milj. euroa.

2022 talousarvio	5 000 000
2021 III lisätalousarvio	120 000 000
2021 talousarvio	5 000 000
2020 tilinpäätös	160 010 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja. Pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisyn, pelastustoiminnan ja siviilivalmiuden avulla. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen ja pelastustoimi osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen yhteistyöhön.

— Pelastustoimen ohjauksen seurauksena pelastuslaitokset vahvistavat onnettomuuksia ennalta ehkäiseviä toimia ja onnettomuuksien sekä vahinkojen määrä vähenee.

— Uudelleen organisoitu pelastustoimi lisää suomalaisen yhteiskunnan turvallisuutta.

— Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen varmistaa laadukkaat palvelut ja niiden saatavuuden valtakunnallisesti yhdenmukaisina.

— Sisäministeriön vuorovaikutus ja yhteistyö tukee ohjattavien virastojen tulostavoitteiden saavuttamista sekä yhteistyö toimialan viranomaisten kanssa on säännönmukaista ja toimivaa.

— Pelastustoimen varautumisen ja väestönsuojelun järjestelyt vastaavat riskiarvioissa tunnistettuihin riskeihin.

— Kansallisen ja kansainvälisen siviilivalmiuden yhteistyö ja -toiminta edistää Suomen kykyä selviytyä kriiseistä ja antaa ja vastaanottaa kansainvälistä apua.

— Alueelliset varautumisen ja valmiuden vahvistetut ja yhteensovitetut järjestelyt vastaavat kansallisesti ja alueellisesti merkittäviä riskejä.

— Suomi hyödyntää täysimääräisesti unionin pelastuspalvelumekanismin uuden rescEU-poolin mahdollisuuksia ja EU-rahoitusta kansallisen valmiuden ja suorituskykyjen kehittämisessä.

Pelastusopistolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Pelastusopiston koulutus ja TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta

— Pelastustoimen koulutusjärjestelmä vastaa turvallisuusympäristön haasteisiin.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät alueen pelastustoimet. Valtion talousarviosta rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja kehittäminen sekä Pelastusopiston toiminta. Pelastuslaitosten rahoituksesta vastaavat kunnat.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on osa pelastustoimen strategiaa. Pelastustoimen palveluiden taso ja laatu pyritään turvaamaan yhdenmukaisena kaikilla alueilla. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteen toimeenpanoa edistetään Pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelman kautta.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Hätäkeskuslaitoksen tuottamat palvelut ovat ensimmäinen lenkki auttamisen ketjussa. Hätäkeskuspalvelujen vaikutus kohdistuu suoraan väestöön sekä osaltaan pelastustoimen, poliisitoimen että sosiaali- ja terveystoimen palvelutasoon.

Hätäkeskuslaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Hätäkeskukset vastaavat nopeasti ja välittävät avuntarpeeseen tarkoituksenmukaisen avun viivytyksettä

— Kansalaiset kokevat, että Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja palvelut ovat luotettavia ja lisäävät turvallisuuden tunnetta

— Hätäkeskustoiminta on varmistettu kaikissa oloissa ja tilannekuva on yhteiskäytössä

— Hätäkeskuspalvelut tuotetaan yhdenvertaisesti koko maassa.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 670 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen

2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen

4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin

5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Air Navigation Services Finland Oy:lle

6) Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten kattamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta ja johtamista kehitetään osana sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen uudistusta tavoitteena tehokas ja laadukas pelastustoimi ja pelastustoimen järjestelmä. Pelastustoimi valmistautuu pelastustoimen järjestämisvastuun siirtymiseen hyvinvointialueille.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	42	40	32
Toimitilamenot	17	16	16
ICT-menot	9	15	27
Muut menot	32	29	25
Yhteensä	100	100	100

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimi kykenee toimimaan nopeasti ja tehokkaasti onnettomuustilanteissa. Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteensovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.

Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin pohjautuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja haavoittuvuuksista.

Pelastustoimi selvittää pelastustoimen ja siviilivalmiuden järjestelmän ja suorituskyvyn nykytilaa sekä kykyä vastata toimintaympäristön ja asiakkaiden muuttuneisiin ja tai muuttuviin tarpeisiin.

Pelastustoimi ja varautuminen

Tavoite	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika (mediaani) (m:ss), enintään	7:41	7:48	7:45
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä, vähintään[1)]	99	-	-

[1)] Lähde: TNS Gallup-tutkimus 2020. Toteutetaan joka kolmas vuosi.

Onnettomuuksien ehkäisy

Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy. Pelastustoimi vahvistaa onnettomuuksia ennalta ehkäiseviä toimia ja kehittää onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvää arviointia. Onnettomuuksia ja niiden seurauksia ehkäistään parantamalla ihmisten ja yhteisöjen omatoimista varautumista, lisäämällä väestön turvallisuustietoisuutta ja -osaamista sekä toteuttamalla pelastuslaitosten laatimien valvontasuunnitelmien mukaisia toimia.

Onnettomuuksien ehkäisy

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Hätäkeskukseen liitettyjen paloilmoittimien tarkastustehtävien määrä (kpl), enintään	15 700	15 000	15 000
Valvontatehtävät (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään[1)]	83	100	100
Omaisuusvahingot (milj. euroa)	143	120	120

[1)] Kattaa valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

Siviilivalmius ja alueellinen varautuminen

Siviilivalmiuden ja alueellisen varautumisen tavoitteena on, että alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä sekä kyvystä toimia häiriötilanteissa.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

Pelastusopiston tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti.

Pelastusopiston koulutusjärjestelmä luo pohjan pelastustoimen ja hätäkeskusten henkilöstön osaamiselle ja valmiudet pelastusalan kansainvälisiin avunantotehtäviin. Tutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelmat luodaan ammattien kehitysnäkymien pohjalta niin, että ne muodostavat ammatillisesti etenevän jatkumon, jossa huomioidaan myös täydennyskoulutustarpeet.

Pelastusopisto huolehtii osaltaan pelastustoimen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta, tutkimustoiminnan koordinoinnista sekä tarvittaessa muistakin Pelastusopiston toimialaan soveltuvista tehtävistä.

Pelastusopiston tutkimus- ja kehittämistoiminta tuottaa tutkittua tietoa, esimerkiksi analyysejä ja tilastokatsauksia, pelastustoimen ja sisäisen turvallisuuden kehittämisen tueksi.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuotokset			
Pelastajatutkintojen määrä, kpl, vähintään	121	117	138
Hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	39	44	72
Alipäällystötutkintojen määrä, kpl, vähintään	20	40	20
AMK-tutkintojen määrä, kpl	45	30	30
Kansainvälisen pelastustoiminnan valtakunnallisen koulutuksen saaneet henkilöt, lkm	247	240	240
Valtakunnallisiin kv-harjoituksiin osallistuneet henkilöt, lkm	-	40	30
Varautumiskoulutukseen osallistuneet henkilöt, lkm, vähintään	1 559	2 470	2 000
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestönsuojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään	78	160	120
Panokset			
Momentin 26.30.01 henkilötyövuodet	126	128	128
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	11 480	12 000	13 000
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet[1)]	754	777	803
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	26 102	28 000	28 000
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,28	3,08	3,08
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaikat	7,97	5	5
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön määrä	129	129	129
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,52	3,5	3,52
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	7,5	7	6,8

[1)] htv sisältää koulutuksen ja tukipalvelut

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Koulutuksen varsinaiset toimintamenot	15 280	15 711	15 085
Muut pelastustoimen toimintamenot	1 195	1 068	4 835
Kansainvälinen pelastustoiminta	703	750	750
Pelastustoimen lähialueyhteistyö	72	-	-
Pelastustoimen koronavirusvarautuminen	510	-	-
Yhteensä	17 760	17 529	20 670

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	19 454	20 479	23 270
B ruttotulot	1 694	2 950	2 600
Nettomenot	17 760	17 529	20 670
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 297		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 185		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DigiFinland Oy:n pääoman palautus sisäministeriölle	3 000
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden erityisasiantuntija (siirto momentilta 24.01.01)	149
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-28
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-27
Palkkausten tarkistukset	47
Yhteensä	3 141

2022 talousarvio	20 670 000
2021 III lisätalousarvio	928 000
2021 talousarvio	17 529 000
2020 tilinpäätös	19 648 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 64 860 000 euroa.

Selvitysosa: Hätäkeskuslaitos varautuu hätäkeskusjärjestelmän jatkokehittämiseen vuosina 2022—2024.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	60	57	58
Toimitilamenot	7	6	6
ICT-menot	27	22	29
Muut menot	6	15	7
Yhteensä	100	100	100

Tuloksellisuustavoitteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	91	90	90
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään[1)]	-	4,5	4,5
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus			
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus, käyttöaste (%)	100	100	100

[1)] Kysely toteutetaan syksyllä 2021.

Hätäkeskuslaitos

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuotokset			
Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta	2 787 190	2 800 000	2 800 000
— vastatut hätäpuhelut, kpl	2 764 290	2 700 000	2 700 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 445 690	1 500 000	1 500 000
Panokset			
Hätäkeskustoiminnan kokonaismenot, brutto, 1 000 euroa	60 180	63 048	68 860
Henkilötyövuodet	585	610	630
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö	6 320	6 400	6 400
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	10,8	11,0	12,0
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	21,5	21,5	22,5
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)[1)]	-	3,4	3,4

Hätäkeskuslaitos

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä	596	620	630
Päivystyshenkilöstön määrä (päivystäjät ja vuoromestarit)	466	490	510
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)[2)]	-	3,25	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	16,6	15,0	15,0

[1)] Kysely toteutetaan syksyllä 2021.

[2)] Kysely toteutetaan joka toinen vuosi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	60 180	63 048	68 860
Bruttotulot	3 325	3 000	4 000
Nettomenot	56 855	60 048	64 860
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 995		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 755		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erican kehittäminen	1 700
Erican ylläpitomenot	2 500
Hätäkeskuspäivystäjäresurssien turvaaminen (HO 2019)	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-135
Palkkausten tarkistukset	247
Yhteensä	4 812

2022 talousarvio	64 860 000
2021 talousarvio	60 048 000
2020 tilinpäätös	59 615 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen sekä asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustan-

nuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun ja siviilivalmiuden asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähystystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	266 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
Metsäpalojen tähystystoiminta	600 000
Yhteensä	1 966 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 034
Yhteensä	-1 034

2022 talousarvio	1 966 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	2 548 343

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään aktiiviseen ja ennakoituun maahanmuuttoon. Suomen työikäisten määrä vähenee ja lisäystä tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Ilman riittävää maahanmuuttoa työvoiman tarjonta ja pitemmällä aikavälillä työllisyys laskevat olennaisesti. Työ- ja koulutusperusteisella maahanmuutolla edistetään Suomen kansainvälistä kilpailukykyä, innovaatiotoimintaa ja kansainvälisten investointien saamista Suomeen. Maahanmuuton hyötyjä tavoitellaan taloudellisen huoltosuhteen, kestävyysvajeen ja työllisyysasteen parantumisen kautta. Tarkoituksena on turvata osaavan työvoiman saatavuus ja ehkäistä turvallisuusriskejä. Maahanmuuttovirasto vastaa, että lupaprosessit ovat laadukkaita ja oikeusvarmoja ja hakemukset käsitellään niille asetetuissa määräajoissa. Tavoitteena työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien osalta on yhden kuukauden enimmäiskäsittelyaika hallituskauden loppuun mennessä asteittain (v. 2021: 3 kk, v. 2022: 2 kk, v. 2023: 1 kk), sisältäen perheenjäsenet ja jatkoluvat. Erityisasiantuntijoiden ja start up -yrittäjien ja heidän perheenjäsentensä osalta tavoitteena on kahden viikon käsittelyaika.

Maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on oikeudenmukainen kansainvälisen suojelun järjestelmä, joka toteuttaa perus- ja ihmisoikeuksia. Vastaanottokeskusten palveluiden laadun ja toimintata-

pojen yhdenmukaisuus sekä keskusten turvallisuus pyritään varmistamaan. Järjestelmän kapasiteetti on mitoitettu 4 400 turvapaikanhakijaa ajatellen, minkä ohella varaudutaan hakijoiden määrän äkilliseen ja nopeaan kasvuun. Kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneet ohjataan nopeasti työllistymiseen tähtääviin kotouttamispalveluihin. Palautukset toimeenpannaan tehokkaasti kunnioittaen palautuskiellon periaatetta ja palautuksia edistetään yhteistyössä lähtöja kauttakulkumaiden kanssa. Kiintiöpakolaispolitiikkaa toteutetaan uudelleensijoittamalla Suomeen vuosittain kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia henkilöitä. Kiintiöpakolaisten määrä on 1 050 henkilöä vuonna 2022. Kansainvälisen suojelun järjestelmää koskeviin tavoitteisiin pyritään myös aktiivisella osallistumisella yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen.

Maahanmuuttovirastolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Maahanmuuttovirasto on luotettava ja tuloksellinen lupaviranomainen, jolla on laaja-alainen yhteiskunnallinen palvelutehtävä.

— Oleskelulupa- ja kansalaisuusprosessit ovat asiakaslähtöisiä ja laadukkaita ja mahdollisimman pitkälle automatisoituja. Hakemukset käsitellään niille asetetuissa tavoiteajoissa. Maahanmuuttovirasto saavuttaa hallitusohjelmassa asetetut käsittelyaikatavoitteet.

— Kansainvälisen suojelun hakemukset käsitellään kuudessa kuukaudessa (HO 2019) yksilöllisesti kv- ja EU-oikeuden velvoitteiden mukaisesti. Menettelyssä taataan oikeusturva, noudatetaan palautuskieltoa ja edistetään lapsen etua. Maahanmuuttovirasto parantaa kykyään hankkia kaikki kansainvälisen suojelun kannalta olennaiset selvitykset. Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmä toimii yhdenmukaisesti ja laadukkaasti, ja edistää varhaista kotoutumista.

— Maahanmuuttovirasto on maahanmuuton asiantuntija julkisessa keskustelussa ja viestii luotettavasti ja ajantasaisesti viraston tehtävistä. Asiakaspalvelu on nopeaa ja läpinäkyvää ja on osa laadukasta päätöksentekoprosessia.

— Maahanmuuttovirasto tuottaa ajantasaista maahanmuuton tilannekuvaa ja vastaa ennakoivasti toimintaympäristön muutoksiin.

Maahanmuuttoviraston toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluvut ja mittarit	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, laintulkinta- ja menettelyvirheet (%)	98,5	98,9	97
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa oleskelulupapäätöksestä laskien keskimäärin enintään (vrk)	78	75	60
Maahanmuuttovirastossa ratkaistut/vireille tulleet (%)	100	100	100
Vastaanoton tunnuslukuja			
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	69	69	75
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	4 600	3 400	3 200
Vastaanottokeskusten lukumäärä	31	29	25
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	6 338	5 600	4 400
Vastaanottokeskuksiin majoitettuja keskimäärin	3 296	2 800	2 300
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	45	45	60
Yksityismajoituksessa keskimäärin	3 042	2 800	2 100

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 65 459 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 7 835 000 euroa maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi -investointikokonaisuuteen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palutumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Maahanmuuttoviraston organisaatioon kuuluvat Maahanmuuttoviraston lisäksi Oulun ja Joutsenon vastaanottokeskukset sekä Helsingin säilöönottoyksikkö. Virasto vastaa valtion vastaanottokeskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laajamittaiseen maahantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annettua lakia, ulkomaalaislakia ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia.

Momentin määrärahasta 7 835 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi -investointikokonaisuus edistää elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta työllisyys- ja työmarkkinat (RRF pilari3).

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilöstömenot	64	62	55
Toimitilamenot	12	9	12
ICT-menot	6	5	6
Muut menot	18	24	27
Yhteensä	100	100	100

Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuotokset			
Ratkaistut asiat	132 605	157 154	143 883
Panokset			
Toimintamenot (1 000 euroa)			
Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	47 266	67 198	54 494
Henkilötyövuodet			
Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	896	1 031	800
Tehokkuus			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (päätöstä/Maahanmuuttoviraston htv)	150	160	165
— oleskelulupapäätökset ja EU-kansalaisten rekisteröinnit / htv	406	450	480
— maastapoistamispäätökset / htv	252	250	250
— turvapaikkapäätökset / htv	27	27	32
— kansalaisuushakemuspäätökset / htv	259	270	290
— taloudellisuus (nettomenot euroa/päätös)	500	480	450
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	72	75	85

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2020—2022

	2020 toteutuma		2021 ennuste		2022 tavoite	
	Vireille tulevat	Ratkaistut	Vireille tulevat	Ratkaistut	Vireille tulevat	Ratkaistut
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	**97 763**	**99 954**	**102 651**	**103 000**	**107 682**	**108 000**
— työperusteiset[1] oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	19 996	22 667	20 996	23 358	22 025	24 492
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	6 329	6 770	6 645	6 976	6 971	7 315
— perhesideperusteiset oleskelulupa-hakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	21 453	23 428	22 526	24 142	23 630	25 314
— muut asiat[2]	49 985	47 089	52 484	48 524	55 056	50 880
Kansainvälinensuojelu	**3 209**	**4 721**	**5 668**	**6 928**	**5 599**	**5 600**
Maasta poistaminen	**5 798**	**7 084**	**4 023**	**3 535**	**3 634**	**4 485**
Kansalaisuusasiat	**14 854**	**11 687**	**15 514**	**15 500**	**16 122**	**16 100**
Passit ja matkustusasiakirjat	**12 405**	**11 641**	**12 405**	**12 405**	**12 405**	**12 405**
Yhteensä	**134 029**	**135 087**	**140 261**	**141 368**	**145 442**	**146 590**

[1] Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteko, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteko, kausityö, start up-yrittäjä.

[2] Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Käsittelylle asetetussa tavoiteajassa ratkaistut hakemukset

	2020 Tavoite (vrk)	2020 Ratkaistu tavoiteajassa (%)	2021 Tavoite (vrk)	2021 Ratkaistu tavoiteajassa (%)	2022 Tavoite (vrk)	2022 Ratkaistu tavoiteajassa (%)
— työntekijän oleskelulupa, (sis. TE-toimiston osapäätöksen)	120[1)]	55	90[1)]	100	60	100
josta käsittelyaika Maahanmuuttovirastossa	60	58	45	100	30	100
— opiskelijan oleskelulupa	90	82	90	100	60	100
Kansainvälinen suojelu[1)]	180[1)]	64	180[1)]	100	180[1)]	100
Kansalaisuus	365	73	365	100	365	100

[1)] Lakisääteinen

Henkiset voimavarat, Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	896	1 031	800
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	7,3	7,3	7,1
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5	3,5	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	74 262	90 938	93 108
Bruttotulot	26 996	23 740	27 649
Nettomenot	47 266	67 198	65 459
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	822		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 943		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	22 384	18 850	23 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 597	13 500	14 000
— osuus yhteiskustannuksista	14 499	11 500	13 000
Kustannukset yhteensä	31 096	25 000	27 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 712	-6 150	-4 000
Kustannusvastaavuus, %	72	75	85

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin säilöönottoyksikön korvaava yksikkö	-100
Helsingin vastaanottokeskuksen toiminnan siirtäminen (siirto momentilta 26.40.21)	4 027
Henkilöstöresurssit	3 500
Interoperability-hanke	575
Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)	7 835
Muukalaispassien ja matkustusasiakirjojen siirtäminen UMA-järjestelmään -hanke	210
Pikakaistan toimeenpano erityisasiantuntijan ja kasvuyrittäjän sekä työntekijän oleskeluluvan käsittelyn nopeuttamiseksi	1 000
Päätöksentekoresurssien turvaaminen	-10 000
Siirto momentille 26.01.01 (-2 htv)	-160
Toiminnan turvaaminen ja työperäisen maahanmuuton edistäminen	2 000
Turvapaikkahakemusten ruuhkanpurku (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten ruuhkan purku sekä automaatiokehitys	-5 750
UMA-järjestelmän jatkuvat ylläpitomenot	1 000
UMA-järjestelmän ylläpito ja kehittäminen	-3 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-169
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	19
Palkkausten tarkistukset	274
Yhteensä	-1 739

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	65 459 000
2021 III lisätalousarvio	3 624 000
2021 talousarvio	67 198 000
2020 tilinpäätös	57 387 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 71 236 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, ilman kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa,

edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin

2) säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttörahaa lukuun ottamatta

3) vastaanottopalveluna järjestettyyn työ- ja opintotoimintaan osallistuvien henkilöiden vastaanottolain 30 §:n mukaisten tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

4) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja EU:n rahoittamiin hankkeisiin koskien EU:n sisäisiä siirtoja

5) turvapaikkatutkinnan ja -puhuttelujen tulkkaus- ja käännösmenoihin

6) perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien ja oikeuslääketieteellisten testien kustannuksiin sekä kotipaikan tai kansalaisuuden selvittämiseksi tehtävien kielianalyysien kustannuksiin

7) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 86 §:n mukaisesti kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan ennakkomaksujen ja niiden tasausten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuoden 2022 pakolaiskiintiö on 1 050 henkilöä.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalvelut järjestää vastaanottokeskus vastaanottolain (746/2011) 13 §:n nojalla. Maahanmuuttovirasto sopii kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kuitenkin siten, että sopimuksista voidaan irrottautua nopeasti ja joustavasti.

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastaanottokeskusten ylläpidon ja palveluiden tuottamisessa pyritään parantamaan entisestään kustannustehokkuutta mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Vastaanottolain 6 §:ssä säädetään erityistarpeiden huomioon ottamisesta hakemuksen käsittelyn ajan ja lisäksi vastaanottolain 19 §:ssä täydentävästä vastaanottorahasta kattamaan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeellisiksi harkittuja menoja.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan

DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään muun muassa, täyttyvätkö perheenyhdistämisen edellytykset perheenyhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantulomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden kustannukset[1)] / euroa / vuosi

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset	**130 541 180**	**102 200 000**	**80 300 000**
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/ hlö/vrk (ilman alv)	44	44	44
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus / hlö/vrk (ilman alv)	50	52	54
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa / hlö/vrk (ilman alv)	215	150	300
— alaikäisen kustannus tukiasunnossa / hlö/vrk (ilman alv)	94	150	180
— säilöön otetun kustannus / hlö/vrk	343	340	340
— yksityismajoituksen kustannus / hlö/vrk (ilman alv)	16	16	16

[1)] Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	63 437 000
Lasten edustaminen	115 000
Muut maahantuloon liittyvät menot	3 145 000
Ihmiskaupan uhrien auttamispalvelut	2 074 000
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	2 465 000
Yhteensä	71 236 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioidun turvapaikanhakijamäärän mukainen mitoitus	-6 661
Arvio momentin määrärahatilanteesta ja sen perusteella esitettävä vähennys	-3 890
Helsingin vastaanottokeskuksen toiminnan siirtäminen (siirto momentille 26.40.01)	-4 027
Maahanmuutto-oletusten tarkistus	-18 800
Yhteensä	-33 378

2022 talousarvio	71 236 000
2021 III lisätalousarvio	-20 679 000
2021 talousarvio	104 614 000
2020 tilinpäätös	97 433 000

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin

2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen

3) vapaaehtoista paluuta tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin

4) vastaanottotoiminnan kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin

5) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vapaaehtoisesta paluusta säädetään ulkomaalaislain 147 a §:ssä. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava.

Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	1 224
Ostopalvelut	1 094
Yhteensä	2 318

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-252
Yhteensä	-252

2022 talousarvio	2 318 000
2021 talousarvio	2 570 000
2020 tilinpäätös	1 530 000

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 428 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanottoraha	16 878 000
Täydentävä vastaanottoraha (ml. toimeentulotuki)	4 550 000
Yhteensä	21 428 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioidun turvapaikanhakijamäärän mukainen mitoitus	-1 551
Arvio momentin määrärahatilanteesta ja sen perusteella esitettävä vähennys	-864
Maahanmuutto-oletusten tarkistus	-3 000
Yhteensä	-5 415

2022 talousarvio	21 428 000
2021 III lisätalousarvio	-4 081 000
2021 talousarvio	26 843 000
2020 tilinpäätös	19 963 529

Pääluokka 27
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus
Turvallisuusympäristön kehitys ja siihen vaikuttavat sotilaalliset ja ei-sotilaalliset tekijät ovat vaikeasti ennakoitavia ja heijastusvaikutuksiltaan arvaamattomia.

Kansainvälisen tilanteen kiristymisestä huolimatta Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen on kuitenkin varauduttava. Suomen puolustuksen on kyettävä vastaamaan sotilaallisen painostukseen, nopeasti kehittyvään sotilaalliseen uhkaan sekä eriasteiseen sotilaalliseen voimankäyttöön, myös laajamittaiseen sotilaallisen hyökkäykseen. Sotilaallinen voimankäyttö on myös osa laaja-alaisen vaikuttamisen keinovalikoimaa. Pandemiakriisi ei muuta sotilaallista uhkakuvaa eikä Suomen lähialueen turvallisuustilannetta.

Lisääntyvä suurvaltakilpailu ja kansainvälisen sopimusjärjestelmän heikentyminen vaikeuttavat ennakointia Suomen lähialueilla. Venäjällä on kyky käynnistää nopeasti ja yllätyksellisesti operaatioita, joissa yhdistyy laaja keinovalikoima. Nato, Yhdysvallat ja monet Suomen eurooppalaiset kumppanimaat ovat lisänneet sotilaallista läsnäoloa ja harjoitustoimintaa Itämeren alueella ja laajemmin Euroopassa. Tällä on ollut vakauttava vaikutus turvallisuusympäristöömme. Jos turvallisuus lähialueillamme tai muualla Euroopassa olisi uhattuna, ei Suomi EU:n jäsenenä voisi olla ulkopuolinen.

Suomen puolustuksen toimintaympäristö säilyy jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana. Tämä korostaa kykyä toimia, ennaltaehkäistä ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Sotilaallinen toiminta Itämeren alueella on aktiivista. Myös arktisen alueen sotilasstrateginen merkitys on lisääntynyt. Kahden- ja monenvälinen puolustusyhteistyö ovat lisääntyneet turvallisuusympäristön muutosten myötä.

Teknologinen kilpailu, kybertoimintaympäristön kehittyminen sekä monipuolistuva sotilaallisten ja ei-sotilaallisten keinojen valikoima ovat keskeisiä sodan ja sitä alemman asteisten kriisien kuvaan vaikuttavia tekijöitä. Uusien vaikuttamiskeinojen kehitys on vaikeuttanut uhkatilanteiden tunnistamista ja niihin reagoimista. Sotilaallisten kriisien ennakkovaroitusaika on lyhentynyt, ja kynnys voimankäyttöön on alentunut. Toimintaympäristö on laajentunut teknologisen kehityksen ja sodankäynnin menetelmien kehittymisen vuoksi käsittämään perinteisten maa-, meri- ja ilmaulottuvuuksien lisäksi avaruus-, kyber- ja informaatioulottuvuudet.

Kokonaismaanpuolustus, kokonaisturvallisuus ja Suomen sotilaallinen puolustaminen kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa. Puolustusvoimat varautuu laaja-alaiseen vaikuttamiseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa osana kehittyvää kokonaisturvallisuuden mallia. Kansallinen varautuminen muodostaa perustan myös materiaalisen valmiuden turvaamiselle ja hankinnoille kriisitilanteessa. Korkea maanpuolustustahto, yhteiskunnan sitoutuminen puolustuksen toimintaedellytysten turvaamiseen ja kokonaisturvallisuuden malli ovat tärkeitä myös tulevaisuudessa. Toimintaympäristössä korostuvat muun muassa ennakointi, tiedonvaihto ja eri hallinnonalojen valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa hallinnonalalle säädetyt tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustusselonteon ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Valtioneuvoston hyväksymiin valtion taloutta ja toimintapolitiikkaa koskeviin linjauksiin perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka

— Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky ja kyky sotilaallisen voimankäytön torjuntaan

— Turvallinen yhteiskunta

— Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan puolustusministeriössä itsearviointina hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arvioinnin perustana on toimintavuoden toteutuma suhteessa pitkän aikavälin tavoitetilaan, jossa lähtökohtana on toimintaympäristöön suhteutettu valmius ja torjuntakyky.

Sukupuolten tasa-arvo
Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään. Puolustusvoimissa laajennetaan ja jatketaan määräaikaista kokeilua, jonka aikana varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat majoitetaan joukko-osastoissa samoihin majoitustiloihin. Kokeilussa on tavoitteena selvittää yhteismajoituksen vaikutusta sekä ryhmäkiinteyteen että tasa-arvon kokemiseen. Kokeilusta laaditaan raportti kehittämisehdotuksineen.

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Puolustushallinnon osalta päätavoitteet ovat turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan sukupuolijakauman tasapainottaminen sekä gender-näkökulman sisällyttäminen turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 %, ja sukupuolineuvonantajien sekä -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto on mukana NORDEFCO-yhteistyössä kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa. Puolustusvoimien sukupuolinäkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta uudistetaan huomioiden ulkoministeriön johdolla laadittu, vuosien 2018—

2022, päätöslauselman 1325 kansallinen toimintaohjelma. Puolustushallinto osallistuu neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman valmisteluun.

Puolustusvoimat varmistaa, että sen antamaan asevelvollisten, kantahenkilökunnan ja kriisinhallintahenkilöstön koulukseen sisällytetään sukupuolinäkökulma. Puolustusvoimien tavoitteena on tältä osin tarkistaa opetussuunnitelmat.

Puolustushallinto asettaa yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittävän laajapohjaisen parlamentaarisen komitean raportin perusteella tasa-arvoa edistävät tavoitteet.

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opis-kelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan. Sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta seurataan sukupuolittain ja tietoa sitoudutaan hyödyntämään päätöksenteossa. Asevelvollisten koulutuksessa huomioidaan lisääntyvän maahanmuuton myötä Suomen kansalaisuuden saaneet henkilöt ja kaksoiskansalaiset.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä
Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä vähenee noin 220 henkilötyövuodella vuoteen 2021 verrattuna lähinnä siitä syystä, että vuonna 2021 Puolustusvoimiin palkattiin elvytykseen liittyen sopimussotilaita ja muuta määräaikaista henkilöstöä.

Kestävä kehitys
Puolustusministeriön hallinnonala jatkaa kestävän kehityksen edistämistä painopisteinä vakaus ja turvallisuus, henkilöstön ja koulutettavien hyvinvointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, ympäristövastuullisuus, energia- ja ilmastovastuullinen toiminta sekä elinkaariajattelun ja kiertotalouden tukeminen:

— Osallistutaan sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja koulutetaan sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin noin 600 sotilasta

— Jatketaan ympäristöstrategian toimeenpanoa sekä panostetaan ympäristöriskien hallintaan ja haittojen ennaltaehkäisyyn 4 milj. euroa

— Aloitetaan päivitetyn Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman (2021) toimeenpano valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitteen tukemiseksi

— Edistetään kiertotaloutta vaatetusmateriaalin hävittämistä koskevilla puitejärjestelyillä.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
27.10.01	*Puolustusvoimien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)		
	— tilausvaltuus	152,9	151,6
27.10.18	*Puolustusmateriaalihankinnat* (siirtomääräraha 5 v)		
	— tilausvaltuus	881,3	155,5
27.10.19	*Monitoimihävittäjien hankinta* (siirtomääräraha 5 v)		
	— tilausvaltuus	9 400,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**339 862**	**584 831**	**729 303**	**144 472**	**25**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 821	16 515	16 542	27	0
21.	Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	2 875	—	0
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	320 166	565 441	709 886	144 445	26
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**2 767 993**	**4 237 181**	**4 307 717**	**70 536**	**2**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 974 943	1 969 138	1 959 628	-9 510	0
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	779 398	783 991	820 737	36 746	5
19.	Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	10 000	1 479 000	1 522 500	43 500	3
50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	3 652	5 052	4 852	-200	-4
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**59 386**	**58 739**	**64 283**	**5 544**	**9**
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	59 386	58 729	64 273	5 544	9
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	-0	10	10	—	0
	Yhteensä	**3 167 240**	**4 880 751**	**5 101 303**	**220 552**	**5**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	13 020	12 520	12 300		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisten tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta.

Toiminnalliset tulostavoitteet
Puolustusministeriölle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta

— puolustuskyvyn pitkän aikavälin kehittämisperusteiden valmistelu ja siihen liittyvä ohjaus

— monenkeskisen ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön kehittäminen ja hyödyntäminen

— kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevien edellytysten varmistaminen

— henkilöstörakenteen kehittämisen ohjaaminen ja riittävien henkilöstöresurssien turvaaminen Puolustusvoimille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston sekä muiden kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen

2) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään jäsenmaksuihin arviolta 898 000 euroa ja tutkimus- ja selvitystoimintaan 1 010 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	14 371	16 685	16 662
Bruttotulot	116	170	120
Nettomenot	14 255	16 515	16 542
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 403		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 969		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-46
Palkkausten tarkistukset	73
Yhteensä	27

2022 talousarvio	16 542 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	16 515 000
2020 tilinpäätös	16 821 000

21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen samoin kuin tuottavuushankkeiden toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista.

2022 talousarvio	2 875 000
2021 talousarvio	2 875 000
2020 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 709 886 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laivue 2020 -hankinta	-16 126
Monitoimihävittäjien hankinta	150 842
Tasomuutos	9 729
Yhteensä	144 445

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	709 886 000
2021 talousarvio	565 441 000
2020 tilinpäätös	320 165 739

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Suomen sotilaallinen puolustuskyky on kokonaisuus, jota kehitetään pitkäjänteisesti. Puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä sekä kansallisesta viranomaisyhteistyöstä ja kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä. Hallitusohjelman mukaan toimintaympäristön kehitystä vastaavan puolustuskyvyn ylläpito ja sen kehittämisedellytykset varmistetaan turvaamalla puolustushallinnolle riittävät resurssit. Poistuvat meri- ja ilmavoimien suorituskyvyt korvataan täysimääräisesti (HX-hanke ja Laivue 2020). Samalla huolehditaan maapuolustuksen ja puolustusjärjestelmän muiden osien ylläpidosta.

Puolustuksen ylläpidon ja kehittämisen painopisteet ovat puolustusvalmiuden ylläpito ja materiaalisen valmiuden kehittäminen, strategisten hankkeiden toimeenpano ja uusien suorituskykyjen käyttöönoton aloittaminen, maanpuolustuksen ja puolustusjärjestelmän muiden osien ylläpito strategisten hankkeiden toimeenpanon aikana sekä paikallispuolustuksen ja paikallisjoukkojen kehittäminen.

Hallinnonalan vaikuttavuuden ja Puolustusvoimien toiminnallisen tuloksellisuuden tärkein mittari on Puolustusvoimien kyky toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä. Sen perustana on tuotettu normaaliolojen ja poikkeusolojen suorituskyky (tuotokset ja laadunhallinta), tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli (toiminnallinen tehokkuus) sekä vaatimukset täyttävä henkilöstöjärjestelmä (henkisten voimavarojen hallinta).

Tuotokset ja laadunhallinta
Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

— Ennaltaehkäisevä kyky ja valmius toteuttaa sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät on ylläpidetty.

— Ennakkovaroituskykyä on ylläpidetty turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi.

— Alueellista koskemattomuutta on valvottu.

— Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla.

— Alueellinen koskemattomuus on turvattu.

— Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu.

— Pyydetyt virka-aputehtävät on toteutettu.

— Uusien sotilaallisen kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.

Suorituskykyvaatimukset täyttävät, tuotetut sodan ajan joukot arvioidaan Puolustusvoimien sisäisessä prosessissa. Käytettävyyden, materiaalin kunnossapidon ja ampumatarvikkeiden sekä keskeisten hankkeiden kokonaiskuva käydään vuosittain läpi osana talousarvion toimeenpanoa.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Tuotokset			
Koulutetut varusmiehet (lkm)	19 911[1)]	21 000	20 600
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	27	30	30
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	14 386	19 300	19 300
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	5,1	6,9	6,9
HN-lentotunnit (lkm)	8 825	9 000	9 000
NH90-lentotunnit (lkm)	1 776	1 850	1 850
Alusvuorokaudet (lkm)	1 331	1 200	1 150
Laadunhallinta			
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,7	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppu-kysely)	4,3	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläis-kysely)	4,1	4,0	4,0

[1)] Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (831 v. 2020).

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että sodan ajan suorituskyky (sodan ajan joukot) kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä. Puolustusvoimille asetetut toiminnallisen tehokkuuden tulostavoitteet:

— strategisten hankkeiden toteuttaminen (suunnittelu, toteutus ja seuranta)

— puolustusmateriaalin hankintaprosessin tehostaminen (suunnittelu, toteutus ja seuranta)

— kumppanuuksien palvelujen ja valmiuden varmistaminen kaikissa oloissa kustannustehokkaasti

— puolustusyhteistyön syventäminen suorituskykyjen ylläpidossa ja rakentamisessa, yhteistoimintakyvyn kehittämisessä, tilannekuvan muodostamisessa sekä kansainvälisen avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi

— digitalisaation, digitaalisen turvallisuuden ja tiedon hyödyntämisen kehittäminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	46	46	45
Reserviläispäivän hinta (euroa)	186	187	191
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	57 955	59 082	60 628

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	84	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	13	13	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannus vastaavuus-% on vähintään	110	105	105

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä keskitytään ydintoimintaan. Puolustusvoimille asetetut henkilöstövoimavarojen hallinnan tulostavoitteet:

Puolustusvoimien henkilöstö

— Henkilöstövoimavaroja keskitetään ydintoimintoihin: toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.

— Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistoiminnan ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset.

— Henkilöstön toimintakykyä ja työhyvinvointia kehitetään.

Asevelvollisuus

— Sodan ajan joukkojen vahvuutta ylläpidetään 280 000:ssa.

— Varusmiespalveluksen kehittämistä jatketaan Koulutus 2020 -ohjelman mukaisesti.

— Maanpuolustustahtoa tuetaan asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö

— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus toteutetaan muuttuneen lainsäädännön ja toimintamallin mukaisesti.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Puolustusvoimien tehtäväkokoonpano pl. sopimussotilaat	12 336	12 360	12 376
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimussotilaat (mom. 27.10.01)	12 147	12 315	12 058
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	5,9	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyötyytyväisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,2	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2020 toteutuma milj. euroa	%	2021 varsinainen talousarvio milj. euroa	%	2022 arvio milj. euroa	%
Materiaalisen valmiuden menot (pl. HX ja Laivue 2020)	922	37,9	967	38,0	1 014	39,2
— Puolustusmateriaalihankinnat (pl. HX ja Laivue 2020)	470		574		621	
— Toimintamenorahoituksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pl. palkat)	40		15		30	
— Materiaalin kunnossapito (pl. palkat)	412		378		363	
Kiinteät henkilöstömenot	703	28,9	712	27,9	731	28,3
Kiinteistömenot	262	10,8	269	10,6	269	10,4
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	548	22,5	600	23,5	572	22,1
Yhteensä (pl. HX ja Laivue 2020)	2 435	100	2 548	100	2 586	100
Monitoimihävittäjien hankinta (HX)	6		1 480		1 523	
Laivue 2020 -hankinta	142		209		199	
Yhteensä	2 583		4 237		4 308	

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 959 628 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 1 600 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen

3) enintään 155 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle, partiolaistoimintaan sekä merkittäville urheilu- ja muille vastaaville tapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen

4) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin

5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin

6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen

7) valmiusrakentamisesta ja Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin

8) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen

9) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2022 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2022—2027 enintään 151 603 000 euroa (Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2022 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksyttyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 1 974,8 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausmenot 826,1 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 393,2 milj. euroa, kiinteistömenot 269,4 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 167,9 milj. euroa sekä muut toimintamenot 318,2 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuus	4 800					4 800
Vuoden 2019 toimintamenojen tilausvaltuus	8 250					8 250
Vuoden 2020 toimintamenojen tilausvaltuus	19 645	10 773	10 241			40 659
Kunnossapidon kumppanuus 2020 (Millog 2020) -tilausvaltuus	126 092	126 092	125 692	125 692	377 076	880 644
Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus	98 745	45 190	12 400	13 786	3 500	173 621
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	257 532	182 055	148 333	139 478	380 576	1 107 974
Uusi tilausvaltuus						
Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus		92 130	41 745	8 664	9 064	151 603
Uusi tilausvaltuus yhteensä		92 130	41 745	8 664	9 064	151 603
Valtuudet yhteensä	257 532	274 185	190 078	148 142	389 640	1 259 577

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee noin 170 henkilötyövuodella vuoteen 2021 verrattuna muun muassa siitä syystä, että vuonna 2021 Puolustusvoimiin palkattiin elvytystoimenpiteenä sopimussotilaita ja muuta määräaikaista henkilöstöä.

Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyystavoitteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2022—2027.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	1 992 946	2 004 519	1 974 816
Bruttotulot	32 348	35 381	15 188
Nettomenot	1 960 598	1 969 138	1 959 628
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	215 381		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	229 726		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 270	2 190	1 800
— muut tuotot	15 710	15 284	1 610
Tuotot yhteensä	16 980	17 474	3 410
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 053	16 370	3 050
— osuus yhteiskustannuksista	187	306	200
Kustannukset yhteensä	15 240	16 676	3 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 740	798	160
Kustannusvastaavuus, %	111	105	105
Hintatuki	180	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	1 920	953	315

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilö- ja tehtävämäärän lisääminen (HO 2019)	1 000
Ilmavoimien lentotoimintaharjoitukset Kauhavalla	-200
Kustannustasotarkistus (2020)	-13 658
Kustannustasotarkistus (2022)	16 534
Määräaikainen henkilöstö (Elvytys)	-2 500
Siirto momentille 27.10.19	-1 000
Siirto momentilta 27.10.18	1 419
Sopimussotilaat	-4 700
Sotilastiedustelulaki	750
Valtorin palvelumaksun korotus (2019)	-753
Varusmiesten ruokarahat	-7 100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-4 803
Palkkausten tarkistukset	5 501
Yhteensä	-9 510

2022 talousarvio	1 959 628 000
2021 III lisätalousarvio	-6 107 000
2021 talousarvio	1 969 138 000
2020 tilinpäätös	1 974 942 999

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 820 737 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen

2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan

3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 200 267 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2022 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2022—2026 enintään 155 465 000 euroa (Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2022 -tilausvaltuus PVKEH 2022).

PVKEH 2022-tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2022 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

2) Vuonna 2022 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksyttyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus	20 772	35 287	20 087	32 684		108 830
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2018) -tilausvaltuus	238 148	281 080	276 720	162 148	35 450	993 546
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2019) -tilausvaltuus	6 550					6 550
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2020) -tilausvaltuus	16 700	7 680	6 970	2 065	5 525	38 940
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2021) -tilausvaltuus	269 331	217 591	187 731	24 065	59 375	758 093
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	551 501	541 638	491 508	220 962	100 350	1 905 959
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2022) -tilausvaltuus	57 386	46 864	44 215	3 000	4 000	155 465
Uusi tilausvaltuus yhteensä	57 386	46 864	44 215	3 000	4 000	155 465
Valtuudet yhteensä	608 887	588 502	535 723	223 962	104 350	2 061 424

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen perustuu seuraaviin Puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä rakennettaviin suorituskykyihin:

Kehittämisohjelma / Suorituskyky / Tavoite

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma
Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä. Tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä ja kehittämällä ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta, valvonta- ja maalitilannekuvaa, yhteistä tilannetietoisuutta sekä varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyjä

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma
Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

— ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä

— ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa

— ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä

— ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää

— kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista

— kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista

— kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyjä

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma
Kehitetään ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin. Kehitetään ja ylläpidetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

— jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä

— jatketaan korvaavan meritorjuntaohjuksen hankintoja

— hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa

— hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja

— kehitetään informaatiopuolustusta

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma
Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiselle, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiselle ja taistelukyvyn palauttamiselle. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

— jatketaan logistiikan joukkojen ja aselajijoukkojen huollon varustamista

— jatketaan materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi

— jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja

— hankitaan taisteluasujärjestelmiä sekä henkilöballistisia suojavarusteita

— hankitaan kuorma-auto- ja kenttämuonituskalustoa

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma
Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman päämääränä on ylläpitää Maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky. Kehittämisohjelmalla luodaan perusta korkealle toimintavalmiudelle ja nopealle reagointikyvylle vastaamaan määritettyjä suorituskyky- ja kyvykkyysvaatimuksia.

— ylläpidetään ja kehitetään Maavoimien liikkuvuutta ja kohtaamistaistelukykyä

— ylläpidetään tulenkäyttöjärjestelmää

— kehitetään joukkojen torjuntakykyä

— kehitetään tähystyksen, valvonnan ja tiedustelun suorituskykyjä

— kehitetään panssarintorjuntakykyä, kranaatinheitinkomppanioiden johtamista sekä taistelijan vaikuttamiskykyä

— ylläpidetään ja kehitetään pioneeri- ja suojeluvälineitä

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma
Kehitetään vaikuttamiskykyä ja liikkuvuutta.

— kehitetään taisteluosastojen orgaanista tulitukea

— ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa sekä kehitetään rannikkojoukkojen johtamiskykyä

— jatketaan Laivue2020 -hankintaa

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma
Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

— hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia

— kehitetään taistelutukikohtia

— kehitetään Ilmavoimien tulenkäytön johtamisen kykyä hajauttaa toiminnot

— kehitetään torjuntakykyä tuottaa tappioita pienille ilma-aluksille kaikissa olosuhteissa

— kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyjä

— korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma
Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot ja niiden tarvitsema henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

— kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkokoonpanoja

— jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa

— kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma
Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

— kehitetään tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmiä sekä arkistointia

— tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin

Määrärahasta arvioidaan vuonna 2022 käytettävän 608 887 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 11 583 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 200 267 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH2022 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2022) -tilausvaltuus
Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään Merivoimien valvontajärjestelmää ja rannikkojoukkojen vaikuttamista.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään Maavoimien tulenkäyttöä ja joukkojen liikkuvuutta.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään Ilmavoimien kykyä hajauttaa normaaliolojen kriittiset toiminnot sekä kykyä väistää tiedustelua ja maalittamista. Lisäksi kehitetään kykyä torjua pieniä miehittämättömiä ilma-aluksia kaikissa olosuhteissa.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelmassa kehitetään logistiikkajärjestelmän suorituskykyä (johtaminen, täydennykset, kunnossapito, lääkintähuolto, huoltopalvelu). Hankitaan joukkojen suorituskykyvaatimuksien mukaiset ampumatarvikkeet.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään rakennetun alueen taistelun koulutuspaikkojen simulointijärjestelyjä ja luodaan kansallisen yhteistoiminnan mahdollistama simulaattorikoulutusympäristö.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustasotarkistus (2020)	-2 575
Kustannustasotarkistus (2022)	11 518
Laivue 2020	-8 248
Sanomaverkon tuotteistuksen aikaistaminen (elvytys)	1 200
Siirto momentille 27.10.01	-1 419
Vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioon sisältyneet menoajoitusmuutokset	36 270
Yhteensä	36 746

2022 talousarvio	820 737 000
2021 III lisätalousarvio	-280 480 000
2021 talousarvio	783 991 000
2020 tilinpäätös	779 398 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 522 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen

2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon

3) varaosien ja vaihtolaitteiden hankintaan

4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin

5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottovaiheen vuokrakustannuksiin

6) tietosuoja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin

7) enintään vuosittain 80 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	1 500 000
02.	Monitoimihävittäjien hankinnan muu rahoitus (enintään)	-
03.	Indeksimenot	22 500
04.	Valuuttakurssimenot	-
Yhteensä		1 522 500

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot ja hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus
1) Vuonna 2022 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa .

2) Aiemmin hyväksytystä tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja valtuudessa olevasta vuosittaisesta enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Kohdan 5) tilapäiset vuokrakustannukset on muutettu muotoon käyttöönottovaiheen vuokrakustannukset. Monitoimihävittäjien hankintaan liittyvä rakentaminen ja rakentamiseen liittyvät vuokrana maksettavat ylläpitokustannukset katetaan momentilta vuoden 2030 loppuun saakka. Tilapäiset vuokrakustannukset sisältyvät käyttöönottovaiheen vuokrakustannuksiin.

Kohdan 7) henkilötyövuosien enimmäismäärä nousee viidestäkymmenestä kahdeksaankymmeneen. Muutoksella varmistetaan kahden hävittäjäkaluston samanaikaista käyttöä ja varaudutaan perustamaan ulkomaille yhteystoimisto uuden kaluston käyttöönottovaiheeseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuus (HX 2021)	1 500 000	1 500 000	1 000 000	800 000	3 700 000	8 500 000
Menot yhteensä	1 500 000	1 500 000	1 000 000	800 000	3 700 000	8 500 000

Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite
Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

— ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti

— vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti

— tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittely ja -siirtokyvyllä

— hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia

— hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä

— hankitaan ostajan hankintavelvollisuuteen kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän salauslaitteita tai datalinkkijärjestelmän osia

— suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuoja- ja turvarakentaminen

— hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa muun muassa kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustasotarkistus (2022)	22 500
Siirto momentilta 27.10.01	1 000
Vuosiosuuden muutos	20 000
Yhteensä	43 500

2022 talousarvio	1 522 500 000
2021 talousarvio	1 479 000 000
2020 tilinpäätös	10 000 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen

2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin

3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 tavoite
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset / ko. toiminnan koulutuspäivien määrä (euroa)	147	96	96
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä / ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä	441	706	762
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä (pv)	24 713	48 000	48 000
Laadunhallinta			
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (pv)	2 229	3 500	3 500
MPK:n kurssityytyväisyys			
Oppilastyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,53	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,09	4,0	4,0

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta (868/2019) tuli voimaan 1.1.2020.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Yhteensä	-200

2022 talousarvio	4 852 000
2021 talousarvio	5 052 000
2020 tilinpäätös	3 652 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Sen kautta voidaan vaikuttaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Puolustusvoimat toteuttaa sille osoitetut kriisinhallintatehtävät ja ylläpitää valmiutta osallistua uusiin operaatioihin sekä koulutus- ja neuvonantajatehtäviin. Osallistumisen kansalliset tavoitteet asetetaan operaatiokohtaisesti. Osallistumisen vaikuttavuuden arvioinnin tueksi pyritään laatimaan tarpeelliset mittarit. Valmistelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että operaatiot ovat usein monimuotoisia ja niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyjä. Operaatiot voivat käynnistyä tai osallistumistasoa käynnissä oleviin operaatioihin voidaan joutua säätämään erittäin nopeasti, mikä vaatii joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä etenkin puolustushallinnolta, mutta myös valtionjohdon päätöksenteolta. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta.

Kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset hyödynnetään sekä kansallisten että kriisinhallinnan suorituskykyjen kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden tai koalitioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Toiminnalliset tulostavoitteet
Sotilaalliselle kriisinhallinnalle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät

— Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

	2020 tilinpäätös	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM), milj. euroa	26,5	53,1	53,1
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM), milj. euroa	59,4	58,7	64,3
Yhteensä	85,9	111,8	117,4

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 64 273 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin

3) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen

4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen

5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen

6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin

7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin

8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen

9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin

11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 679 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 391 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	3 100 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	8 370 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	6 148 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	16 800 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	598 000
12.	EUNAVFOR MED Irini, Välimeren operaation menot	280 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	10 985 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	1 616 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	1 056 000
19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	1 343 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	9 907 000
Yhteensä		64 273 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2022. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan olevan enintään 400 henkilötyövuotta. Afganistanin Resolute Support -operaatio päättyy vuonna 2021. Vuoden 2022 määrärahalla katetaan operaation kaluston paluuhuollon kustannukset sekä tuhoutuneen kaluston korvaavan kaluston hankinta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Irakin koulutusoperaatio	-1 274
Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	1 250
Kustannustasotarkistus (2020)	-706
Kustannustasotarkistus (2022)	950
Muiden käyttösuunnitelmakohtien muutokset	9 825
Resolute Support -operaatio, Afganistan	-4 501
Yhteensä	5 544

2022 talousarvio	64 273 000
2021 III lisätalousarvio	-706 000
2021 talousarvio	58 729 000
2020 tilinpäätös	59 386 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2022 talousarvio	10 000
2021 talousarvio	10 000
2020 tilinpäätös	-453

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö
Koronaviruksen aiheuttama kriisi on kasvattanut julkisen talouden alijäämiä merkittävästi kaikkialla. Sen taustalla ovat muun muassa viruksen leviämisen vuoksi vaimentunut taloudellinen toimeliaisuus ja kriisiin reagointi. Kriisiin on reagoitu esimerkiksi voimakkailla toimilla ihmisten ja yritysten tukemiseksi, taloustilanteen edellyttämällä merkittävällä finanssipoliittisella elvytyksellä sekä turvaamalla terveydenhuollon ja viranomaisten toimintakyky. Ihmisten vastuullisen toiminnan ja harjoitetun politiikan seurauksena kriisistä syntyneet taloudelliset ja sosiaaliset vauriot ovat Suomessa jääneet huomattavasti aiemmin ennakoitua pienemmiksi, ja bruttokansantuote supistui Suomessa vuonna 2020 huomattavasti kesällä 2020 ennakoitua vähemmän. Kriisin pitkäaikaisia vaikutuksia on kuitenkin vielä vaikea ennakoida ja viruksen leviämiseen liittyvä epävarmuus ja riskit ovat globaalisti yhä suuria.

Suomen julkinen velka kasvoi vuonna 2020 noin 10 prosenttiyksikköä noin 69 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Euromaissa vastaava kasvu oli keskimäärin noin 14 prosenttiyksikköä ja julkinen velka oli keskimäärin noin 98 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Suomen ja muiden maiden velanhoitoa on helpottanut poikkeuksellisen matala korkotaso ja muu harjoitettu voimakas rahapoliittinen elvytys. Muun muassa siksi koronaviruspandemian aiheuttamaan kriisiin on ollut mahdollista reagoida sen edellyttämällä tavalla ml. voimakas finanssipoliittinen elvytys, kuten muissakin maissa on tehty. Suomen suhteellinen asema rahoituksen saatavuuden näkökulmasta ei ole heikentynyt.

Globalisoituneessa ja digitalisoituvassa maailmassa suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttaa neljä keskeistä kehityskulkua, joilla on suoria vaikutuksia valtiovarainministeriön toimialalla:

— Ilmastonmuutoksen hillintä

— Väestön ikääntyminen vähentää talouden työpanosta ja lisää julkisia menoja

— Maailmantalouden muutokset vaikuttavat merkittävästi Suomen talouden kasvuun

— Yhteiskunnan digitalisoituminen etenee ja sen vaikutus näkyy laajasti kaikilla sektoreilla. Samalla globaali kilpailu voimistuu.

Suomessa ilmastonmuutosta hillitään tavoittelemalla hiilineutraalia ja resurssiviisasta Suomea. Kulutukseen ja päästöihin voidaan vaikuttaa muun muassa verotuksen keinoin.

Väestön ikääntyminen heikentää yhä voimakkaammin huoltosuhdetta ja kasvuedellytyksiä ja lisää julkisia menoja. Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Kaupunkiseudut kasvavat, ja haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on rahoitus- ja velkakriisien jäljiltä edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on poikkeuksellisen epävakaa, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja. Digitaalisen toimintaympäristön uhat monimutkaistuvat.

Kilpailukykyhaasteet eivät poistu. Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankauppaan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin. Uusien teknologioiden, digitalisaation ja tietovarantojen hyödyntäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia Suomen julkiselle taloudelle.

Koronakriisi lisäsi huomattavasti etätyöskentelyä julkisessa hallinnossa, mikä luo mahdollisuuksia vähentää virkamatkustamista. Etätyö, paikkariippumattomuus ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita tulevina vuosina. Valtion toimitilaverkkoa uudistetaan muun muassa alueellisen läsnäolon suunnitelmalla, valtion toimitilastrategiassa, kiinteistöstrategiassa sekä valtion palvelu- ja toimitila-verkkohankkeessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Valtiovarainministeriö asettaa toimialalleen seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu toiminnallisia tavoitteita, joilla edistetään yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Taloudellisesti kestävä julkinen talous
— Kestävyysvaje pienenee

— Valtionhallinnon nettorahoitusvarat/BKT-suhde nousee

— Julkisen talouden nimellinen alijäämä on alle 3 % suhteessa BKT:hen

— Verovaje on alhainen.

Sosiaalisesti kestävä talouskasvu
— Työllisyysaste nousee

— Tuloerot pienenevät.

Ekologisesti kestävä kasvu
— Suomen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.

Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti
— Valtionhallinto toimii kansalaislähtöisesti

— Julkisen hallinnon digitalisaatiokehitys ja hyvä tiedonhallinta tehostavat ja parantavat julkisia palveluita.

Sukupuolten tasa-arvo
Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloverotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jälkeen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin 4,6 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Vuosina 2020 ja 2021 voimaan astuneilla tai astuvilla seuraavilla uudistuksilla voidaan arvioida olevan sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyviä vaikutuksia. Lastensuojelulain jälkihuollon laajentaminen koskee suurilta osin poikia, koska hallituksen esityksen mukaan poikien osuus jälkihuollon piirissä olevista on noin 89 %. Oppivelvollisuuden laajentaminen edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa pienentämällä erityisesti vailla toisen asteen tutkintoa jäävien nuorten miesten osuutta. Vanhuspalvelulain muutokset koskevat ympärivuorokautista hoitoa, jonka piirissä naisten osuus on miehiä suurempi, samoin asiaan liittyvä työllisyysvaikutus koskee suurilta osin naisia.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja mahdollisuus monipaikkaisen työn tekemiseen tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhempien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja virastojen tulosohjauksessa. Valtiovarainministeriö edistää hallituksen toimintasuunnitelman mukaisesti sukupuolitietoista budjetointia.

Kestävä kehitys
Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomentteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä on turvata hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus, joka mahdollistaa panostukset myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyyden edistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Aluehallintovirastot edistävät perusoikeuksien toteutumista julkisten palveluiden valvonnalla, jolla turvataan osaltaan ihmisten yhden-

vertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävän kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävän julkisen talouden varmistamiseen, mitä voidaan pitää yhtenä edellytyksenä kestävän kehityksen toteutumiselle.

Valtion palveluiden ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palveluiden ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilatarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilatarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
28.10.02	*Tullin toimintamenot*(siirtomääräraha 2 v) — sopimusvaltuus	-	118,3
28.30.04	*Sähköinen tunnistautuminen*(arviomääräraha) — sopimusvaltuus	20,0	32,0
28.92	**EU ja kansainväliset järjestöt** — sopimusvaltuus	4 586,0	4 586,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**211 180**	**186 535**	**200 540**	**14 005**	**8**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 924	33 544	35 336	1 792	5
20.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)	845	345	345	—	0
21.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 306	3 306	3 306	—	0
25.	Metallirahamenot (arviomääräraha)	1 403	890	4 400	3 510	394
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	146 332	134 000	153 773	19 773	15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
(40.)	Valtionavustus rajanylityspaikkojen terveysturvallisuuden ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin Finavia Oyj:lle (siirtomääräraha 2 v)	—	3 000	—	-3 000	-100
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 000	1 000	—	0
69.	Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	23 370	10 450	2 380	-8 070	-77
10.	**Verotus ja tulli**	**675 043**	**662 690**	**648 665**	**-14 025**	**-2**
01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	426 600	432 688	404 604	-28 084	-6
02.	Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	171 856	186 252	187 831	1 579	1
03.	Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	12 245	17 750	28 030	10 280	58
63.	Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	36 049	3 000	2 000	-1 000	-33
95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	18 656	15 000	18 200	3 200	21
97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	9 637	8 000	8 000	—	0
20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**54 372**	**53 044**	**58 091**	**5 047**	**10**
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 454	28 444	33 491	5 047	18
02.	Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	996	600	600	—	0
03.	Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	—	1 500	1 500	—	0
07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	1 430	2 000	2 000	—	0
09.	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 991	5 000	5 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
10.	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000	15 000	15 000	—	0
11.	Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500	500	500	—	0
88.	Senaatti-konsernin liikelaitokset	0	0	—	—	0
30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**	**115 928**	**112 776**	**120 195**	**7 419**	**7**
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 738	50 932	53 287	2 355	5
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 784	3 850	3 853	3	0
03.	Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 206	50 994	55 055	4 061	8
04.	Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	7 200	7 000	8 000	1 000	14
40.	**Valtion alue- ja paikallishallinto**	**59 807**	**64 772**	**62 100**	**-2 672**	**-4**
01.	Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	59 585	64 552	61 782	-2 770	-4
03.	Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	222	220	318	98	45
50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**5 142 297**	**5 206 483**	**5 339 026**	**132 543**	**3**
15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	4 836 825	4 869 142	4 984 980	115 838	2
16.	Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	1 487	3 925	3 388	-537	-14
50.	Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	35 078	37 540	38 740	1 200	3
63.	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	250 513	275 546	290 143	14 597	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
95.	Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomäärä-raha)	18 393	20 330	21 775	1 445	7
60.	**Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot**	**13 670**	**21 400**	**18 440**	**-2 960**	**-14**
02.	Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arvio-määräraha)	4	2 500	2 500	—	0
10.	Työturvallisuuden edistäminen (siirtomäärä-raha 2 v)	850	900	940	40	4
12.	Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	12 816	18 000	15 000	-3 000	-17
70.	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**81 375**	**59 342**	**252 932**	**193 590**	**326**
01.	Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	40 200	8 700	14 700	6 000	69
02.	Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tieto-järjestelmät (siirtomäärä-raha 3 v)	10 500	8 600	11 600	3 000	35
05.	Sosiaali- ja terveyden-huollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	—	1 900	175 300	173 400	9126
20.	Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 172	27 662	42 540	14 878	54
(21.)	Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)	1 000	—	—	—	0
(22.)	Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (siirto-määräraha 3 v)	5 783	—	—	—	0
23.	Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointi-hanke (siirtomääräraha 3 v)	5 620	4 380	692	-3 688	-84
40.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomäärä-raha 3 v)	8 100	8 100	8 100	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
80.	**Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle**	**244 089**	**295 388**	**298 995**	**3 607**	**1**
30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	219 781	190 288	202 195	11 907	6
31.	Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	7 293	12 000	12 000	—	0
(32.)	Erityinen avustus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	5 000	—	—	—	0
(33.)	Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	12 015	10 000	—	-10 000	-100
34.	Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	—	83 100	84 800	1 700	2
89.	**Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus**	**—**	**14 973**	**927 638**	**912 665**	**6095**
30.	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	—	14 973	47 146	32 173	215
31.	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	—	—	880 492	880 492	0
90.	**Kuntien tukeminen**	**11 444 985**	**10 078 060**	**10 666 900**	**588 840**	**6**
(20.)	Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	—	—	—	0
30.	Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 649 950	7 697 660	7 984 500	286 840	4
31.	Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	34	10 400	20 400	10 000	96
32.	Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	10 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
(34.)	Valtionavustus sairaanhoitopiireille koronaviruspandemiasta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	400 000	—	—	—	0
35.	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	2 383 000	2 360 000	2 652 000	292 000	12
91.	**Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen**	**261 437**	**260 000**	**106 000**	**-154 000**	**-59**
41.	Energiaverotuki (arviomääräraha)	261 437	260 000	106 000	-154 000	-59
92.	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**2 130 256**	**2 460 700**	**2 664 295**	**203 595**	**8**
03.	Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 633	3 397	3 388	-9	0
20.	Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	3 000	2 500	1 800	-700	-28
40.	Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	12 599	12 950	13 237	287	2
(60.)	Siirto rahoitusvakausrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	—	9 174	—	-9 174	-100
67.	Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	170	170	—	0
68.	Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	12 969	14 509	13 200	-1 309	-9
69.	Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 087 000	2 417 000	2 605 000	188 000	8
(87.)	Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)	11 056	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
95.	Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	—	1 000	27 500	26 500	2650
99.	**Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot**	**78 758**	**21 000**	**27 300**	**6 300**	**30**
95.	Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	14 804	300	300	—	0
96.	Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	12 000	2 000	2 000	—	0
97.	Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	147	300	300	—	0
98.	Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	51 807	18 400	24 700	6 300	34
	Yhteensä	**20 513 196**	**19 497 163**	**21 391 117**	**1 893 954**	**10**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	12 571	12 347	12 454		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriö** vastaa valtioneuvoston osana

— tasapainoisen ja kestävän kasvun talouspolitiikasta

— julkisen talouden hyvästä hoidosta

— julkisen hallinnon vaikuttavuudesta ja tuloksellisuudesta.

Hallinnonalansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonalalla.

Valtiovarainministeriön tavoitteina on
— Työllisyyden ja tuottavuuden kasvun vahvistaminen

— Julkisen talouden kestävyyden turvaaminen

— Edistää siirtymää hiilineutraaliin yhteiskuntaan alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla

— Asiakaslähtöisten ja tuloksellisten julkisten palvelujen mahdollistavien rakenteiden ja toimintatapojen luominen

— Kansainvälinen vaikuttaminen ja erityisesti Euroopan kasvun vahvistaminen.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnistetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä, HAUS kehittämiskeskus Oy:tä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille

2) EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Määrärahasta on varattu 120 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumisohjelmaa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään myös julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittämiseen toimeenpanemalla Hankinta-Suomi -ohjelmaa. Ohjelman toimenpiteillä edistetään julkisen talouden kestävyyttä ja yhteisten yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamista. Ohjelman taloudelliset hyödyt saavutetaan kehittämällä julkisiin hankintoihin käytettävien n. 35 mrd. euron vaikuttavuutta.

Määrärahaan sisältyy 120 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman pilarin 2 tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamisen toimenpiteeseen.

Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2022, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Henkilötyövuodet	401	387	385
Sairauspoissaolot, pv/htv	4	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	35 565	34 544	36 336
Bruttotulot	1 552	1 000	1 000
Nettomenot	34 013	33 544	35 336
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 393		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 304		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta	25
Julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittäminen (Hankinta-Suomi)	1 000
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	120
Tietoturvan ja tietosuojan parantaminen yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla - TITUKRI	360
Vero-osaston valmisteluresurssit	300
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-268
Palkkausten tarkistukset	205
Tasomuutos	50
Yhteensä	1 792

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	35 336 000
2021 III lisätalousarvio	280 000
2021 talousarvio	33 544 000
2020 tilinpäätös	34 924 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin

2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin

3) omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä omaisuuden hallinnointiin ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen

4) valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövaral-

lisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon omistus- ja yritysjärjestelyjen toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvat kulut, kuten osakkeiden hallinnointi- ja valtion tarvitsemien asiantuntijapalvelujen kulut sekä valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuvat menot.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan omistajaohjauksessa on Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy, DigiFinland Oy ja Suomen Kaasuverkko Oy. Valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuosto-oikeuden käyttämistä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuosto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Omistajaohjauksen menot	200 000
Yhteensä	345 000

2022 talousarvio	345 000
2021 III lisätalousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	345 000
2020 tilinpäätös	845 000

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2022 talousarvio	3 306 000
2021 III lisätalousarvio	-2 435 000
2021 talousarvio	3 306 000
2020 tilinpäätös	3 306 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

Selvitysosa:

Menot ja tulot (euroa)

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	6 768 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	1 320 000
Keräilyrahatoiminta(nettotuotto)	1 048 000
Nettomenot	4 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	3 510
Yhteensä	3 510

2022 talousarvio	4 400 000
2021 III lisätalousarvio	7 000 000
2021 talousarvio	890 000
2020 tilinpäätös	1 402 625

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 153 773 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	19 773
Yhteensä	19 773

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	153 773 000
2021 talousarvio	134 000 000
2020 tilinpäätös	146 332 244

(40.) Valtionavustus rajanylityspaikkojen terveysturvallisuuden ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin Finavia Oyj:lle (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	3 000 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen valtion jäsenmaksuun Nordic Institute for Interoperability Solutions -yhdistyksessä (NIIS) sekä International Council for IT in Government Administration -järjestössä (ICA).

Selvitysosa: Nordic Institute for Interoperability Solutions (NIIS) on voittoa tavoittelematon yksityisoikeudellinen yhdistys, jonka kotipaikka on Viro. Yhdistyksen perustajajäseniä ovat Suomi ja Viro, jotka molemmat ovat ottaneet käyttöön Viron kehittämän X-Road -pohjaisen ICT-palvelun, Suomessa nimellä Palveluväylä. Yhdistys hallinnoi ja kehittää tätä X-Road -komponenttia. International Council for IT in Government Administration (ICA) on Belgiaan rekisteröity voittoa tavoittelematon globaali järjestö, jossa noin 20 jäsenmaan ylimmät tietohallintojohtajat ja tietohallinnon asiantuntijat jakavat hyviä käytäntöjä ja kokemuksia digitaalisen teknologian hyödyntämisestä julkisessa hallinnossa.

2022 talousarvio	1 000 000
2021 talousarvio	1 000 000
2020 tilinpäätös	1 000 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2022 on 2,38 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusaikataulujen tarkentuminen	-8 070
Yhteensä	-8 070

2022 talousarvio	2 380 000
2021 talousarvio	10 450 000
2020 tilinpäätös	23 370 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Lisäksi Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöönottoa, joka liittyy Marinin hallitusohjelman ylivelkaantumisen ehkäisemiseen. Positiivisella luottotietorekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot.

Tulli osana EU:n tulliliittoa tukee ulkomaan tavarakaupan sujuvuutta ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä suojaa ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta. Tullin päätehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä ja -verotuksesta, ulkomaan tavaraliikenteen valvonnasta, tullirikosten torjunnasta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja tullilaboratoriotutkimuksista.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

— Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksumyönteisyyttä, antamalla ennakoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti

— Harmaan talouden torjuntaa tehostetaan ja verovajetta supistetaan kehittämällä verotustoimintoja, tehostamalla valvontaa ja parantamalla yhteistyötä viranomaisten välillä

— Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä, nopeita ja edullisia

— Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 404 604 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin

2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen

3) Verohallinnon menettelystä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Asiakkaiden osuus, jotka maksavat mielellään veronsa, %	-	80	-
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	-	80	-
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	86	85	85
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	74	75	75
Verovelkojen kertymä maksujärjestelyillä, ulosotolla ja konkurssiuhkaisilla maksukehotuksilla, %	28	29	30
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	5 037	4 985	4 905
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,8	8,5	8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,7	3,7

Asiakkaiden asennekyselyt tehdään kahden vuoden välein, seuraavat tutkimukset vuosina 2021 ja 2023.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	419 614	436 388	408 304
Bruttotulot	4 491	3 700	3 700
Nettomenot	415 123	432 688	404 604
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	106 638		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	118 115		

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu:

1) alle omakustannusarvon hinnoitelluista ennakkopäätöksistä ja julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen

2) Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2022

3) tulot yhteistoiminnasta muiden viranomaisten kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Auto- ja valmisteverotuksen tehtäväsiirtojen siirtymäkauden päättämisen lisärahoitus	-7 000
Harmaan talouden torjunta	1 200
Kansallisen tulorekisterin rahoitus 2022 (siirto momentille 28.10.03)	-4 400

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistus (investointimenot)	-3 795
Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistus (siirtymäkauden lisämenot)	480
Valmisohjelmistomuutoksen käyttöönoton kustannussäästön myöhentyminen	-11 384
Valmiste- ja autoverotuksen vienti Gentaxiin	-3 125
Veronumeron laajentaminen telakka-alueille	340
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2 068
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-68
Palkkausten tarkistukset	1 736
Yhteensä	-28 084

2022 talousarvio	404 604 000
2021 III lisätalousarvio	22 000
2021 talousarvio	432 688 000
2020 tilinpäätös	426 600 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 187 831 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 750 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumsisuunnitelmaa.

Valtuus
EU-lähtöisiin tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen hankkeisiin saa sitoutua siten, että sitoumuksista aiheutuu, ottaen huomioon aiemmin myönnetyn valtuuden aiheuttamat menot, valtiolle menoja enintään 118 300 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy 750 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman pilarin 2 tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamisen toimenpiteeseen.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, yritysasiakkaat, asteikko 1—5, mitataan joka toinen vuosi	ei mitattu	4	ei mitata
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, henkilöasiakkaat, asteikko 1—5	-	3,5	3,6
Tullausjärjestelmien saatavuus, järjestelmät pois käytöstä enintään, tuntia	60	60	58
Tuomioistuimen muuttamien tullauspäätösten määrä enintään	2	10	5
Verojäämä enintään, %	2,1	2	2
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään, milj. euroa	26	18	20
Kiireellisistä laboratorionäytteistä tutkittu tavoiteajassa, %	-	80	81
Tavaraan kohdistuvat tarkastukset, osuma-%	14,2	14	14
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Johtamisindeksi, 1—5	3,4	3,4	3,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	11,3	11	10,8
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,5	3,5	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	181 044	193 879	192 691
Bruttotulot	3 688	7 627	4 860
Nettomenot	177 356	186 252	187 831
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	31 905		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 405		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ENI CBC -hankkeiden omarahoitusosuu	-762
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	750
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen	19 545
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-7 780
Tulliselvitysjärjestelmän rahoitus 2021	-10 500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-395
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	719
Yhteensä	1 579

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	187 831 000
2021 III lisätalousarvio	1 260 000
2021 II lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	186 252 000
2020 tilinpäätös	171 856 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	64	91	104
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,7	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	4,0	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	9 876	17 750	28 030
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	9 876	17 750	28 030
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 414		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 783		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen tulorekisterin rahoitus 2022 (siirto momentilta 28.10.01)	4 400
Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 250
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus	13 000
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (v. 2021 rahoitus)	-4 000
Tulorekisterin perustoiminnan turvaaminen	-2 020
Palkkausten tarkistukset	150
Yhteensä	10 280

2022 talousarvio	28 030 000
2021 III lisätalousarvio	125 000
2021 talousarvio	17 750 000
2020 tilinpäätös	12 245 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron

2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä

3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-1 000
Yhteensä	-1 000

2022 talousarvio	2 000 000
2021 III lisätalousarvio	3 100 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	36 048 772

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) verontilityslaki (532/1998)

2) veronkantolain 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (609/2005)

3) autoverolain (1482/1994) 65 §

4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti

5) tullilain 93 § (304/2016)

6) arvonlisäverolain 101 §:n 2 momentti (1486/1994)

7) verotililain 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (604/2009).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	3 200
Yhteensä	3 200

2022 talousarvio	18 200 000
2021 III lisätalousarvio	3 500 000
2021 talousarvio	15 000 000
2020 tilinpäätös	18 656 466

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

2022 talousarvio	8 000 000
2021 talousarvio	8 000 000
2020 tilinpäätös	9 636 764

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia vastuualueelleen kuuluvien palvelujen tuottajana ja kehittäjänä. Valtiokonttori huolehtii valtion rahoitustoiminnoista, valtion keskuskirjanpidosta, laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjauksesta, analysointi- ja raportointipalveluista, valtion vahinkovakuutuksesta ja muista valtion maksamista korvauksista sekä valtionperinnöistä. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja valtiovarainministeriön kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa keskitettyjä taloushallintotehtäviä siten kuin Valtiokonttori on valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 b §:n nojalla palvelukeskuksen tehtäväksi ja vastuulle määrännyt sekä tuottaa talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita vastaavia hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja siten kuin niistä on palvelusopimuksissa sovittu. Palkeilla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä.

Palkeiden asiakkaita ovat valtion virastot, laitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot. Asiakkaita voivat lisäksi olla eduskunta ja sen yhteydessä toimivat virastot kansliatoimikunnan päätöksen mukaisesti, eduskunnan alaisuudessa ja valvonnassa toimivat yksiköt, valtion liikelaitokset sekä valtioenemmistöiset osakeyhtiöt, joiden julkisten palveluiden tuottamisesta säädetään lailla.

Palkeiden rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset. Omakustannushintaan ei sisälly varautumista liiketoimintariskeihin, jotka valtion sisäisessä liiketoiminnassa voivat liittyä mm. tietojärjestelmien toimintahäiriöihin tai yleisen kustannustason ennakoimattomaan nousuun, jonka vaikutus voidaan viedä hintoihin vasta viiveellä.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtionhallinnon toimialariippumattomat ICT-palvelut, jotka ovat asiakastarpeet täyttäviä ja kilpailukykyisiä. Valtorin keskeisin tavoite on valtionhallinnon perustietotekniikan yhtenäistäminen. Yhtenäistämisen tuloksena ympäristön ylläpito on huomattavasti nykyistä helpompaa, ja mahdollistaa sekä kustannustason alenemisen että paremman asiakastyytyväisyyden.

Valtorin Turvallisuusverkkoliiketoiminta (TUVE-liiketoiminta) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluita, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset. TUVE-toiminnan keskeisin tavoite on turvata TUVE-palveluiden käytettävyys kaikissa tilanteissa, jotta TUVE-palveluiden käyttövelvoitteen piirissä olevat viranomaiset voivat järjestää toimintansa kustannustehokkaasti TUVE-palveluiden laatuun ja toimivuuteen luottaen.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiöinä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä. Senaatti-kiinteistöt -liikelaitosta ohjataan siten, että virastojen ja laitosten tilat tukevat toimintaa kustannustehokkaasti. Valtion kokonaisetu ja toiminnan yhteiskuntavastuullisuus varmistetaan, sekä virastojen ja laitosten saatavana on tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluja rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten tueksi. Senaatti-kiinteistöt hinnoittelee tilavuokrat omakustannusperiaatteella valtioyhteisön yksiköille.

Työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana toimiminen konkretisoituu asiakaskumppanuutena, jossa yhteistyössä kehitetään toiminnalle soveltuvia työympäristöjä sekä asiakkaille toimitilamenosäästöjä. Toimitilojen tehokkaaseen johtamiseen ja kehittämiseen tarvitaan kattavaa ja yhtenäistä tietoa tiloista, niiden määrästä, kustannuksista ja energiankulutuksesta. Tätä tarkoitusta varten Senaatti-kiinteistöt tarjoaa koko valtionhallinnon käyttöön tilahallinnan tietopalvelua.

Valtion kiinteistöhallinnan kokoamista ja tehostamista jatketaan samoin kuin virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista valtion toimitilastrategian mukaisesti. Valtion tilankäyttöä ja toimitiloihin liittyvää energiankulutusta voidaan seurata ja ohjata tehokkaammin, kun yhteisen tietojärjestelmän tietopohja täydentyy. Tavoitteena on toimitila- ja energiatehokkuuden paraneminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

— Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa

— Nykyaikaiset korvaus- ja muut kansalaispalvelut

— Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 491 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Velanhallinnan tulos	<0	>0	>0
Kirjanpitoyksikköjen tiedot tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	88	-	100
Kirjanpitoyksiköitä, joita huomautettu sisäisestä valvonnasta	8	-	<5
Taloushallinnon raportoitu työmäärä suhteessa virastojen kokonaishenkilötyövuosiin, %	1,07	1,10	1,09
Valtiokonttorin maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	98	100	100
Asiakastyytyväisyyden painottamattomien yleisarvosanojen keskiarvo, asteikko 4—10	8,5	8,5	8,5
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	9	12	12
Vahingonkorvaustoiminnan digitalisaatioaste, %	77	89	90
Kuntien ja kuntayhtymien taloustietojen käytettävyys annetussa aikataulussa, %			
— talousarviotiedot	-	-	90—100
— toteumatiedot	-	-	85—100
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	273	263	263
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,8	3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,6	8,0	8,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	36 638	34 396	39 484
Bruttotulot	6 280	5 952	5 993
Nettomenot	30 358	28 444	33 491
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 502		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 598		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 613	5 963	5 570
— muut tuotot	15	23	23
Tuotot yhteensä	5 628	5 986	5 593
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 258	2 024	2 252
— osuus yhteiskustannuksista	3 498	3 943	3 321
Kustannukset yhteensä	5 756	5 967	5 573
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-128	19	20
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden taloustietojen toimittamisen tehtävät	635
Hyvinvointialueille siirtyvien lainojen ja sopimusten hallinnointi	500
Kansallinen tulorekisteri	-59
Rahoitustehtävien kehittämissuunnitelma	500
Vahinkolajien siirto vahingonkorvausjärjestelmään ja korvauskäsittelyn digitalisointi	-500
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirto momentille 28.70.23)	-420
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 308
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-15
Palkkausten tarkistukset	98
Yhteensä	5 047

2022 talousarvio	33 491 000
2021 III lisätalousarvio	1 748 000
2021 II lisätalousarvio	8 300 000
2021 talousarvio	28 444 000
2020 tilinpäätös	34 454 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2022 talousarvio	600 000
2021 talousarvio	600 000
2020 tilinpäätös	996 142

03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuspankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin ja valtion maksuliikepankkien toimintojen auditointeihin.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on tehnyt 19.9.2019 huoltovarmuuspankkia koskevan hankintapäätöksen. Huoltovarmuuspankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluita valtiolle.

2022 talousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	1 500 000

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Asiakastyytyväisyys	3,6	3,7	3,8
Menotositteet, kpl/htv	20 431	20 000	22 500
Myyntilaskut, kpl/htv	62 978	65 000	67 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv	10 834	11 400	12 000
Tarkastetut matka- ja kululaskut, kpl/htv	13 147	12 100	12 400
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi 2019=100)	99,85	98,33	98,41
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	628	642	630
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,4	9,5	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	56 486	58 905	59 719
Bruttotulot	55 360	56 905	57 719
Nettomenot	1 126	2 000	2 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 527		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 831		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	55 360	56 905	57 719
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	56 486	58 905	59 719
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 126	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	98	97	97

2022 talousarvio	2 000 000
2021 talousarvio	2 000 000
2020 tilinpäätös	1 430 270

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Kokonaistyytyväisyys Valtoriin, päättäjät, yhteyshenkilöt, 1—5	2,8	3,1	3,3
Tavoitteen mukaiset palvelut yhteensä, %-osuus laskutuksesta	86	89	92
Laajat häiriötilanteet kpl/kk	3,7	4,0	3,5
Vakiopalveluiden yksikköhintojen kehitys, 2019 = 100	98	95	92
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	1 381	1 410	1 440
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,7	7	7
Työtyytyväisyys, 1—5 VMBaro	3,7	3,7	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	384 728	371 038	405 435
Bruttotulot	387 737	366 038	400 435
Nettomenot	-3 009	5 000	5 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	387 737	366 038	400 435
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	384 728	371 038	405 435
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 009	-5 000	-5 000
Kustannusvastaavuus, %	101	99	99

2022 talousarvio	5 000 000
2021 talousarvio	5 000 000
2020 tilinpäätös	1 991 291

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen korvaus-, kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin sekä palvelutuotannon korvausinvestointeihin kuten laite- ja lisenssihankintoihin. Palvelukeskus sisällyttää momentin määrärahan käyttöä vastaavat kustannukset asiakashintoihin. Palvelukeskus tulouttaa määrärahan käyttöä vastaavan määrän useammalle vuodelle jaksotettuna.

Palvelukeskuksen tuloutuksesta kertyvät tulot on budjetoitu momentille 12.28.20.

2022 talousarvio	15 000 000
2021 talousarvio	15 000 000
2020 tilinpäätös	15 000 000

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksaminen-palvelun (Suomi.fi -maksut) kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

2022 talousarvio	500 000
2021 talousarvio	500 000
2020 tilinpäätös	500 000

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet
Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.

— Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Puolustuskiinteistöt edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden järjestelmän kriisinsietokyky, huoltovarmuus ja energian omavaraisuus sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluita koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit
Senaatti-konsernin liikelaitosten investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2022 enintään 700 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 700 milj. euroa.

Investoinnit kohdistuvat pääosin valtion tehtävien hoidon kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointivaltuus ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto
Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2022 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 16 milj. euroa vuodelle 2022. Alustavan suunnitelman mukaan tulos jakaantuu liikelaitosten kesken seuraavasti: Senaatti-kiinteistöt 13 milj. euroa ja Puolustuskiinteistöt 3 milj. euroa.

Vuonna 2022 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 54,1 milj. euroa takausmaksuina, lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2021 voiton tuloutuksena. Vuoden 2022 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 18,8 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 35 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 0,3 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkinatilanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä. Koronapandemia lisää kiinteistömyynteihin liittyvää epävarmuutta.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2022 (milj. euroa)

Senaatti-kiinteistöt	570
Puolustuskiinteistöt	130
Yhteensä	700

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	Senaatti -kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2021 TA	2022 TAE	2021 TA	2022 TAE
Liikevaihto, milj. euroa	517	537	270	296
— Suora vuokraus	398	409	239	253
— Edelleenvuokraus	97	105	4	4
— Palvelut	22	23	27	39
Liiketoiminnan muut tuotot	35	40	-	-
Vuokraustoiminnan käyttökate, milj. euroa	150	166	85	94
— % liikevaihdosta	29	31	31	32
Poistot (sis. arvonalentumiset)	132	143	79	88
Liikevoitto, milj. euroa	38	40	6	6
— % liikevaihdosta	7	7	2	2
Tilikauden tulos, milj. euroa	27	31	2	3
— % liikevaihdosta	5	6	1	1
Taseen loppusumma	4 596	4 931	1 073	1 246
Kiinteistöjen myynnit, kauppahinnat, milj. euroa	100	100	-	-
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa	35	35	-	-
Investoinnit, milj. euroa	407	570	73	130
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,0	1,0	0,7	0,5

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	Senaatti -kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2021 TA	2022 TAE	2021 TA	2022 TAE
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	0,0	0,2	0,1	0,4
Omavaraisuusaste, %	62	60	64	62
Henkilöstömäärä	524	530	700	705

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	1,2	0,5	0,3
13.01.04 Korot valtion lainoista	4,5	3,7	2,8
13.05.01 Voiton tuloutus	35	35	35
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	19,4	18,3	16,0
Yhteensä	60,1	57,5	54,1

2022 talousarvio	—
2021 talousarvio	—
2020 tilinpäätös	—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** tuottaa luotettavaa ja ajantasaista tilastotietoa yhteiskunnan ilmiöistä päätöksenteon tueksi ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti sekä edistää toiminnallaan tilasto- ja muun tiedon eettistä ja monipuolista hyödyntämistä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävän kehityksen selonteon tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Digi- ja väestötietoviraston tehtävänä on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojen ja varmennetun sähköisen asioinnin palvelujen käyttö yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon tukena. Virasto edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista. Virasto ylläpitää ja kehittää väestötietojärjestelmää, sen tietoja ja tietojen laatua sekä varmennettua sähköistä asiointia. Digi- ja väestötietovirasto vastaa toimialueensa väestötiedoista ja holhousasioista. Virastossa suoritetaan myös julkisen notaarin tehtäviä ja hoidetaan siviilivihkimisiä, kaupanvahvistuksia sekä vaaleihin ja kansanäänestyksiin liittyviä tehtäviä. Muita viraston tehtäviä ovat muun muassa nimenmuutosasiat, avioliiton esteiden tutkinta ja perukirjojen osakasluetteloiden vahvistaminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet
— Tilastot, tietoaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja

— Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin

— Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää

— Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa

— Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 53 287 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) jäsenmaksujen maksamiseen

2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

1) maksullisen toiminnan tulot

2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana	145	139	143
Toimeksiantopalvelujen määrä, kpl (yli 500 euroa)	1 017	1 000	1 000
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	95	99	99
Virheettömien julkistusten osuus, %	93	98	98
Tutkijapalvelujen voimassa olevien käyttölupien määrä vuoden lopussa, kpl	1 590	1 700	1 900
Tuotantokulut tilastoa kohti, 1 000 euroa	378	423	403
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	104	100	100
Verkossa tai automaattisella raportoinnilla vastanneiden osuus vastanneista yritystiedonkeruissa, %	94	98	98
Verkossa vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	22	42	50
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	727	762	740
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,4	10	10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	58 693	61 432	63 287
Bruttotulot	9 693	10 500	10 000
Nettomenot	49 000	50 932	53 287
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 951		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 689		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	7 340	8 200	8 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 851	4 400	4 300
— osuus yhteiskustannuksista	3 189	3 800	3 700
Kustannukset yhteensä	7 040	8 200	8 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	300	-	-
Kustannusvastaavuus, %	104	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen lisätehtävien menot	1 770
Säädöspohjaisen ja ympäristötilastoinnin tilastotuotannon laajentuminen	450
Varhaiskasvatuksen tilastotuotannon aloittaminen (siirto momentilta 29.10.20)	80
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-204
Palkkausten tarkistukset	259
Yhteensä	2 355

2022 talousarvio	53 287 000
2021 III lisätalousarvio	130 000
2021 talousarvio	50 932 000
2020 tilinpäätös	48 738 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 853 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee päätöksentekoa palvelevaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeistä aiheista.

Valtiovarainministeriö asettaa Valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tehokkuus
Keskeiset tavoitteet vuodelle 2022 ovat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen.

Tuotokset ja laadunhallinta
VATT:n tutkimustuloksia julkaistaan omien julkaisusarjojen julkaisujen ohella tieteellisissä kansainvälisissä aikakauskirjoissa sekä muun muassa valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan julkaisusarjassa. Asiantuntijatoimintaa ovat esimerkiksi tiedeyhteisöä palvelevat lausunnot ja alustukset sekä päätöksentekoa palvelevat lausunnot, kuulemiset, alustukset, työryhmäjäsenyydet ja muu politiikkavalmistelun tuki. Vuonna 2022 tavoitellaan sitä, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilötyövuodet	51	52	52
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,3	5,0	5,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	4,0	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	5 344	5 350	5 353
Bruttotulot	1 201	1 500	1 500
Nettomenot	4 143	3 850	3 853
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 806		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	1 447		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-15
Palkkausten tarkistukset	18
Yhteensä	3

2022 talousarvio	3 853 000
2021 talousarvio	3 850 000
2020 tilinpäätös	3 784 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 055 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vanhemmuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Asiakkaiden antama numeerinen yleisarvosana palveluista, asteikko 1—4	2,7	3,2	3,5
Sähköisen asioinnin suostumuksen Suomi.fi -viestit palvelussa antaneiden kansalaisten määrä, kpl	540 000	900 000	1 500 000
Sähköisesti tulleiden tilintarkastusten osuus kaikkien holhoustilien tarkastuksesta, %	17	35	50
Sähköisen asiointipalvelun kautta tilattujen väestötietojärjestelmän todistusten %-osuus kaikista tilauksista	36	50	50
Edunvalvonta-tilintarkastus: yksityisten vuositilien tarkastusaika tilin saapumisesta, kk	5,5	3,8	3,8
Holhoustoimen lupa-asioiden keskimääräinen palveluaika/ratkaisuaika hakemuksen saapumisesta, kk	1,8	1,0	1,0
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	807	792	794
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,8	8,5	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,5	3,5	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	100 874	97 413	100 055
Bruttotulot	41 536	46 419	45 000
Nettomenot	59 338	50 994	55 055
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 633		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 501		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	21 790	24 567	27 090
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	34 920	27 700	32 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-13 130	-3 113	-5 510
Kustannusvastaavuus, %	62	89	83
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	18 937	21 422	17 480
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	11 963	9 150	9 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	6 974	12 272	7 780
Kustannusvastaavuus, %	158	234	180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluevaalien tietojärjestelmä- ja valmistelumenot	-325
Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	1 033
Suomi.fi -palvelujen virkailijapalvelut	392
Sähköisten asiointipalveluiden asiakaspalvelutyökalu	350
VAAKA-hankkeen siltaus kohti Kansalaisen oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla -kehittämisohjelmaa	2 000
Vanhemmuuden tunnustamisen menot	625
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-183
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-2
Palkkausten tarkistukset	171
Yhteensä	4 061

2022 talousarvio	55 055 000
2021 III lisätalousarvio	5 372 000
2021 talousarvio	50 994 000
2020 tilinpäätös	56 206 000

04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

Valtuus
Vuonna 2022 Digi- ja väestötietovirasto saa tehdä tunnistautumismaksuihin liittyviä sopimuksia ja muita sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2022—2025 enintään 32 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tunnistautumistapahtumien määrän kasvu	1 000
Yhteensä	1 000

2022 talousarvio	8 000 000
2021 talousarvio	7 000 000
2020 tilinpäätös	7 200 000

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: **Aluehallintovirastot** edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteisen strategia-asiakirjan 2020—2023 mukaisesti aluehallintovirastojen toiminnan strategiset painopisteet ovat:

— turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta

— lisäämme elinvoimaa

— tavoittelemme hiilineutraaliutta.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet
— Peruspalvelut ovat turvalliset ja alueellisesti yhdenvertaisesti saatavilla

— Riskienhallinta ja varautuminen paranevat

— Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus on hyvällä tasolla

— Osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee

— Koulutus- ja osaamistaso nousee ja osaavan työvoiman saatavuus paranee

— Toimintaympäristö kehittyy yhteistyöllä suotuisasti ja yritysten kilpailuolosuhteet ovat entistä tasapuolisemmat

— Ruuantuotannon kilpailukyky, terveellisyys ja turvallisuus paranevat.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 61 782 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta

2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannustan korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa lupaviranomaismenoihin vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Aluehallintovirastojen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Bruttobudjetoidut tulot, yksityisten sosiaalipalveluiden vuosimaksut, yksityisen terveydenhuollon vuosimaksut ja alkoholivalvonnan vuosimaksut, on budjetoitu momentille 11.19.09.

Määrärahaan sisältyy 1 500 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman lupaviranomaismenoihin pilarin 1 vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen -toimenpiteeseen.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevat YSL:n mukaiset lupa-asiat, mediaanikäsittelyaika, kuukautta hakemuksen vireille tulosta päätöksenantoon	11,9	10	10
Yli vuoden vireillä olleiden kanteluiden osuus, % kaikista kanteluista	27,3	<15	<15
Sote-valvontaohjelman AVIen vastuulla olevien toimenpiteiden toteuttaminen, % vuoden toimenpiteistä toteutunut	toteutunut osittain	100	100
Todettujen tai epäiltyjen eläintautitapausten edellyttämistä hallintopäätöksistä ja selvityksistä on tehty yhden viikon kuluessa, % kaikista tapauksista	98	100	100
Lupasuoritteiden kustannukset / lupasuorite, kolmen vuoden keskiarvon muutos	toteutunut osittain	<0	<0
Lupasuoritteiden kpl / htv, kolmen vuoden keskiarvon muutos	toteutunut osittain	>0	>0
Maksullinen toiminta, %	53,2	60	60
Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset maksulliset suoritteet, %	45,2	50	50
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet yhteensä	1 238	1 302	1 269
— aluehallintoviraston toimintamenot	811	849	809
— työsuojelun aluehallintoviranomaiset (momentti 33.02.07)	404	423	430
— muut momentit	23	30	30
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,2	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	73 369	75 882	73 112
Bruttotulot	11 490	11 330	11 330
Nettomenot	61 879	64 552	61 782
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 400		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 106		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	10 729	10 600	10 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	20 167	17 666	17 666
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 438	-7 066	-7 066
Kustannusvastaavuus, %	53	60	60
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	16	30	30
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	16	30	30
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintoviraston tiettyjen maksujen käsittely nettobudjetoituina (siirto momentilta 11.19.09)	-900
Koronapandemian lisäkustannukset	-5 460
Lastensuojelulain muutokset	300
Lupavoimavarat vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon (RRF pilari1)	1 500
Sote-uudistuksen aiheuttamat muutoskustannukset	180
Tietoturvan ja tietosuojan parantaminen yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla - TITUKRI	160
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-192
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-5
Palkkausten tarkistukset	306
Tasomuutos	1 341
Yhteensä	-2 770

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	61 782 000
2021 III lisätalousarvio	-155 000
2021 talousarvio	64 552 000
2020 tilinpäätös	59 585 000

03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen suunnittelun ja koordinaation kehittämiseen

2) valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon hallintorakenteiden kehittämiseen

3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin

4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen

5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon

6) ohjausjärjestelmien kehittämiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellistamisen uudistaminen	100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Yhteensä	98

Momentin nimike on muutettu.

2022 talousarvio	318 000
2021 talousarvio	220 000
2020 tilinpäätös	222 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehdas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehdas) yhtiöittämisiin liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastaavaan järjestelmään.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 984 980 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien

2) eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritettujen eläkejärjestelyjen korvausten

3) viivästyskorotusten

4) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen

5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen

6) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien

maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta aikaisempaan valtion palvelukseen perustuvien eläkkeen osien korvaamiseen kunnalliselle eläkelaitokselle. Korvaus suoritetaan VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2022 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2682).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	4 964 232 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	13 263 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetyt kuntoutusetuudet	2 507 000
Korvaus Kevalle liittyen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille	4 978 000
Yhteensä	4 984 980 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemenon volyymikasvusta aiheutuva muutos	21 397
Indeksikorotusten vaikutus	94 441
Yhteensä	115 838

2022 talousarvio	4 984 980 000
2021 talousarvio	4 869 142 000
2020 tilinpäätös	4 836 825 438

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 388 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen

5) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2022 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2682).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	10 000
Korvaus Vapo Oy:lle	250 000
Korvaus Vammas Oy:lle	30 000
Korvaus Lapua Oy:lle	50 000
Muut korvaukset	20 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 614 000
Ylimääräiset eläkkeet	1 405 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	3 388 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	75
Muutos eläkemenoennusteessa	-612
Yhteensä	-537

2022 talousarvio	3 388 000
2021 talousarvio	3 925 000
2020 tilinpäätös	1 487 270

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 740 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tapaturmakorvauksiin

2) liikennevahinkokorvauksiin

3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun

4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin

5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin

6) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin

7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia

9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin

10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta

11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	32 900 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	100 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	250 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	1 000 000
Matkavahingot	1 000 000
Yhteensä	38 740 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 200
Yhteensä	1 200

2022 talousarvio	38 740 000
2021 III lisätalousarvio	5 000 000
2021 talousarvio	37 540 000
2020 tilinpäätös	35 077 647

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 290 143 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen

2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2022 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2682).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	5 365
Muutos eläkemenoennusteessa	-3 731
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	12 963
Yhteensä	14 597

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	290 143 000
2021 talousarvio	275 546 000
2020 tilinpäätös	250 513 332

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 775 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	397
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	1 048
Yhteensä	1 445

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	21 775 000
2021 talousarvio	20 330 000
2020 tilinpäätös	18 392 930

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määräahatarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa

2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen

3) viraston tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa sopeutustilanteissa maksettujen irtisanoutumiskorvausten jälkikäteiseen korvaamiseen virastoille

4) valtion virkamieslain (750/1994) 27 a §:n sekä työsopimuslain 7 luvun 13 §:n mukaisissa tilanteissa viraston irtisanotulle henkilöstölle maksettujen työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle

5) tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa muutostilanteissa virkamiehen virkamieslain 20 §:n mukaisesta toisessa virastossa työskentelystä aiheutuvia kustannuksia, kun työskentely edistää virkamiehen palvelussuhteen jatkumista tai työllistymistä

6) valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteessä 1 olevien viraston muutostilanteisiin liittyvien muuttokustannusten tai muihin virastolle muutostilanteesta johtuvien kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisen virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

2022 talousarvio	2 500 000
2021 talousarvio	2 500 000
2020 tilinpäätös	4 252

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa

2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämäsuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa

3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on valtion organisaatioiden uudistumiskyvyn kehittäminen, turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen toteuttamalla ja rahoittamalla aihepiiriin liittyvää viestintää, verkostotoimintaa, vuorovaikutusta sekä tietojen keräämistä, tutkimusta ja kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Valtiovarainministeriö päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista Valtiokonttorin esityksestä.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee neuvottelukunnan päättämien painopisteiden mukaisesti päätökset virastojen kehittämishankkeiden määrärahahakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöstörakenteen ja palkkojen muutokset	40
Yhteensä	40

2022 talousarvio	940 000
2021 talousarvio	900 000
2020 tilinpäätös	850 000

12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitetun korvauksen maksamiseen Työllisyysrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa korvausta Työllisyysrahastolle määrä, jonka rahasto on maksanut tai hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Työllisyysrahaston arvio maksettavista korvauksista ja ennuste koulutuskorvausten määrän tulevasta kehityksestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Virastoille varatun korvauksen poistuminen	-3 000
Yhteensä	-3 000

2022 talousarvio	15 000 000
2021 talousarvio	18 000 000
2020 tilinpäätös	12 815 759

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Keskeisiä hallinnonala- ja virastokohtaisia ICT- ja digitalisaatiohankkeita, joilla kehitetään organisaatioita, prosesseja, palveluja ja tietotekniikkaa, tuetaan momentilta 28.70.20. Kyseiseltä momentilta siirretään määrärahoja hallinnonalojen ja virastojen käyttöön vuosittain talousarviossa.

Julkisen hallinnon digitalisaatiota edistetään mm. digitaalisen turvallisuuden ja valtion rekisteröimän digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisellä, digitalisaation edistämisohjelman ja kansallisen tekoälyohjelman toteuttamisella sekä tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategisten toimenpiteiden toteuttamisella. Tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta sekä Suomen ohjaaminen kohti ennakointikykyistä, ihmiskeskeistä ja yhdenvertaista digitaalista yhteiskuntaa.

Digitalisaation edistämisohjelmalla tähdätään vuonna 2022 siihen, että vuoteen 2023 mennessä kansalaisilla ja yrityksillä on käytössään laadukkaat, kattavat ja saavutettavat digitaaliset julkiset palvelut. Lisäksi elinkeinonharjoittavien viranomaisasiointi pyritään siirtämään ensisijaisesti sähköisiin kanaviin. Ohjelmassa parannetaan myös digitaalisten julkisten palveluiden esteettömyyttä ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi digitukea tarjotaan koko maassa kansalaisille ja yrityksille helpottamaan asiointia. Kansallisen tekoälyohjelma AuroraAI:n tuotokset luovat yhdessä kokonaisuuden, jotka tukevat siirtymistä ihmiskeskeisempään toimintaan palvelujen tarjoamisessa tekoälyavusteisesti. Vuonna 2022 ohjelmassa luodaan toimintamalli, joka saattaa palveluiden tarvitsijat sekä niiden tarjoajat tekoälyn avulla entistä sujuvammin yhteen. Vuonna 2022 AuroraAI-verkko on kansalaisten, organisaatioiden ja palveluntarjoajien hyödynnettävissä.

Digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisen hankkeen tavoitteena on luoda kaikille yhteiskunnan palveluissa asioiville yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet osoittaa viranomaisen vahvistamia tietoja henkilöllisyydestään digitaalisella menetelmällä. Hankkeessa toteutetaan menetelmä henkilöllisyyden osoittamiseen ja todentamiseen sähköisessä asioinnissa, puhelinasioinnissa ja käyntiasioinnissa mobiiliratkaisun avulla. Tavoitteena on, että tunnistautumisen käyttökustannukset laskevat verrattuna tällä hetkellä markkinoilta hankittaviin ratkaisuihin ja sähköisen asioinnin käytön piiriin saadaan kattavammin käyttäjiä. Vuoden 2022 aikana tavoitteena on lainsäädännön voimaantulo sekä ratkaisun toteutus, testaus, pilotointi ja lanseeraus. Henkilötunnuksen uudistamista jatketaan vuonna 2022 tunnuksia saavien joukon laajentamiseksi ja tunnuksen tietoneutraaliuden varmistamiseksi. Valtion takaamaa identiteettiä kehitetään huomioiden henkilötunnusten riittävyys, poistamalla uusien tunnusten sukupuolisidonnaisuus ja sujuvoittamalla ulkomaalaisten asiointia laajentamalla henkilötunnuksen saajien piiriä sekä ehkäisemällä henkilö-

tunnusten käyttöä tunnistuskäytössä. Digi- ja väestötietovirasto toimii operatiivisena organisaationa AuroraAI-verkon ja digitalisaation edistämisohjelman toteuttamisessa sekä digitaalisen identiteetin, henkilötunnuksen uudistamisen ja digitaalisen turvallisuuden toimeenpanossa.

Kustannustehokas ja jouheva palveluketju vaatii kykyä hyödyntää tietoa sujuvasti eri viranomaisten välillä ja koko yhteiskunnassa. Tietopolitiikalla sekä tiedon hyödyntämisen ja avaamisen toimenpiteillä edistetään julkisten tietovarantojen tehokkaampaa hyödyntämistä ja jakamista eettisesti kestävällä tavalla. Toimenpiteet liittyvät mm. tiedon laatuun, saatavuuteen ja yhteentoimivuuteen. Vuonna 2022 tuetaan viranomaisia hyötypotentiaalisen tiedon tunnistamista ja jakamista tukevan toimintamallin käyttöönotossa ja edistetään tiedon hyödyntämisen ekosysteemin kehittymistä sekä tuetaan avoimen datan direktiivin mukaisia arvokkaita tietoaineistoja hallinnoivia viranomaisia tiedon avaamisprosesseissa. Tiedon yhteentoimivuuden ja laadun parantamiseksi käyttöönotetaan kansalliset API-linjaukset ja tiedon laatukriteeristö. Kansainvälistä yhteistyötä ja vaikuttamista jatketaan myös mm. osana digitaalista transformaatiota edistävää COTW-aloitetta ja EU:n digitaalinen vuosikymmen -valmistelussa.

Digitaalisen turvallisuuden periaatepäätöstä toimeenpannaan ja digitaalista turvallisuutta edistetään Haukka-ohjelmassa. Kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä suojataan kansalaisia, yhteisöjä ja yhteiskuntaa niiltä riskeiltä ja uhkilta, jotka voivat kohdistua tietoihin, palveluihin ja yhteiskunnan toimintaan digitaalisessa toimintaympäristössä. Vuonna 2022 kehitetään erityisesti kuntien digitaalista turvallisuutta edistäviä toimintamalleja sekä kehitetään tietoturvan, varautumisen ja arvioinnin säädöksiä ja luodaan näille arviointikriteeristö. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin kehittämisohjelmalla ohjataan palvelukeskusta toteuttamaan toimenpiteitä toiminnan kehittämiseksi ja tuloksellisuuden parantamiseksi. Ohjelman keskeiset hyötytavoitteet ovat asiakastyytyväisyyden parantaminen sekä palvelukeskuksen tuoman lisäarvon kasvattaminen, tuottavuuden parantaminen ja osaamisen kehittäminen. Lisäksi jatketaan yhteisen palvelutuotannon tarpeiden ja mahdollisuuksien selvittämistä ja toimenpiteiden suunnittelua sekä mobiilin viranomaisverkon uudistamista.

01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisen hallinnon yhteisten tietojärjestelmäuudistusten sekä yhteisten ICT-palvelujen kehittämiseen, käyttöönottoihin ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon

2) julkisen hallinnon digitalisoinnin toteutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen

3) julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämään ohjaukseen ja kehittämiseen

4) julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja tietoturvapalvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen

5) ICT:n sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin

6) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ja varautumisen kehittämisohjelmien ja -hankkeiden toteuttamiseen sekä valtion ICT:n ohjaamista tukevaan ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DigiFinland Oy:n pääomanpalautus	4 000
Digitaalinen identiteetti	2 000
Yhteensä	6 000

2022 talousarvio	14 700 000
2021 III lisätalousarvio	4 000 000
2021 talousarvio	8 700 000
2020 tilinpäätös	40 200 000

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää valtion yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämiseen ja uudistamiseen kuten Kieku-tietojärjestelmän päivittämiseen ja hankintojen digitalisointiin liittyviin tietojärjestelmäpalveluihin, ml. sähköinen tilaamisen ja laskujenkäsittelyn järjestelmä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Järjestelmän vuosittaiset ylläpitomenot maksetaan momentilta 28.01.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen	6 000 000
Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittäminen sekä valtioneuvoston budjetointi- ja kehysjärjestelmä	1 500 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	3 500 000
eOppiva-palvelukokonaisuuden palveluostot	600 000
Yhteensä	11 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen	3 000
Yhteensä	3 000

2022 talousarvio	11 600 000
2021 talousarvio	8 600 000
2020 tilinpäätös	10 500 000

05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 175 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelusta ja sen ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) valtionavustusten maksamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tiedonhallinnan, tietohallinnon sekä tieto- ja viestintäteknisten muutosten valmisteluun ja toimeenpanoon hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä HUS-yhtymän valmisteluun

3) valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen ja tilatietojärjestelmän kustannuksiin

4) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamisesta.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen valmistelusta, täytäntöönpanosta ja näiden ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Hallitus on valmistellut sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta, jota koskeva hallituksen esitys (HE 241/2020 vp) on eduskunnan käsiteltävänä.

Määrärahaa käytetään uudistusta koskevan lainsäädännön hyväksymisen jälkeen hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän tiedon- ja tietohallinnon valmisteluun ja perustamiseen, uudistuksen kannalta välttämättömien ICT-järjestelmien ja -infrastruktuurin muutosten toteuttamiseen ja hankintaan. Alueille valtionavustuksilla myönnettävä määräraha on luonteeltaan valtionavustuslain (688/2001) 5 §:ssä tarkoitettua erityistä valtionavustusta, joka myönnetään ja maksetaan hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä HUS-yhtymän valmisteluista aiheutuviin ICT-kustannuksiin. Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän valtionrahoitus maksetaan HUS-sairaanhoitopiirille.

Lisäksi määrärahaa kohdistettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valtakunnalliseen valmisteluun ja toimeenpanon tukeen sekä pelastustoimen kansalliseen ICT-toiminnan valmisteluun. Momentin määrärahasta kohdistettaisiin rahoitusta hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp) ehdotetun hyvinvointialuelain 21 § mukaisen tilatietojärjestelmään ja osaamiskeskuksen toimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän ICT-kustannukset	170 000
Hyvinvointialueiden ja valtion yhteinen tilatietojärjestelmä	3 000
Pelastustoimen tietohallinnon ja tiedonhallinnon kehittäminen	1 400

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sote-uudistuksen ICT:hen liittyvät kansalliset täytäntöönpanon tehtävät	900
Vuoden 2021 rahoitus	-1 900
Yhteensä	173 400

2022 talousarvio	175 300 000
2021 III lisätalousarvio	50 000 000
2021 talousarvio	1 900 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 42 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen

2) hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen

3) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan myös käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke (ALLU) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 33.02.05)	1 800
CAP27 -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	3 350
CAP27 -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-6 950
Digitaaliset metsänhoidon suositukset -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.40.22)	400
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	845
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksenvaraiset toiminnat ja rekisteröinnit (ILMO) (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 059
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	570
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-495
Hallinnonalojen virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalojen virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-1 100
Konkurssien ja yrityssaneerausasioiden järjestelmä (KOSTI-hanke) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 25.20.01)	590
Metsälaskelmaohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (MENU) -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.05)	900
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 25.10.03)	3 900
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 25.30.01)	1 100
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	3 728
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-2 203
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.02)	7 780
Vahva-hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	3 000
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.23)	4 800
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.20.01)	-4 308
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.23)	-692
Valtioneuvoston yhteinen palveluhallintajärjestelmä (Virkku) -hankkeen jatkorahoitus (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-550
Ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmän kehittäminen (YTVK) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 343
Tasomuutos	-3 171
Yhteensä	14 878

2022 talousarvio	42 540 000
2021 III lisätalousarvio	-1 206 000
2021 talousarvio	27 662 000
2020 tilinpäätös	10 172 000

23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 692 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) hankkeen toteutuskustannuksiin

2) hankeaikaisiin jatkuviin ohjelmisto- ja infrastruktuurikustannuksiin

3) määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanketta toteutetaan valtiovarainministeriössä ja Valtiokonttorissa. Valtiokonttorin osuus hankerahoituksesta sisältyy Valtiokonttorin toimintamenoihin momentilla 28.20.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirto momentilta 28.20.01)	420
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 800
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	692
Yhteensä	-3 688

2022 talousarvio	692 000
2021 III lisätalousarvio	-1 763 000
2021 talousarvio	4 380 000
2020 tilinpäätös	5 620 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

2022 talousarvio	8 100 000
2021 talousarvio	8 100 000
2020 tilinpäätös	8 100 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat näin ollen veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärästä ja verotasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasoitus ja verotasoitus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisäavustusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta lailla (98/2020).

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 202 195 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n mukaista tasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta lailla (98/2020). Lailla Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasoitusperusteen muuttamisesta (911/2020) on tasoitusperuste korotettu 0,47 prosenttiin vuoden 2021 alusta lukien.

Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärän laskennassa tulee itsehallintolain 46 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestönosuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestönosuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestönosuuden kasvaessa tasoitusmäärää korotetaan ja väestönosuuden vähetessä tasoitusmäärää alennetaan. Väestöosuuden muutokset otetaan huomioon toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella lopullisen tasoituksen määrässä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutokset	11 907
Yhteensä	11 907

2022 talousarvio	202 195 000
2021 III lisätalousarvio	-345 000
2021 II lisätalousarvio	-42 000
2021 I lisätalousarvio	978 000
2021 talousarvio	190 288 000
2020 tilinpäätös	219 780 717

31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta. Uudistuksessa mm. on luovuttu verohyvityksestä verovuodesta 2021 alkaen. Lain siirtymäsäännösten mukaan verohyvitys maksetaan vielä lain voimaantuloa edeltäviltä verovuosilta 2019 ja 2020. Ahvenanmaan itsehallintolain aiemman 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 % vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2022 talousarvio	12 000 000
2021 III lisätalousarvio	1 700 000
2021 talousarvio	12 000 000
2020 tilinpäätös	7 293 092

(33.) Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 III lisätalousarvio	250 000
2021 talousarvio	10 000 000
2020 tilinpäätös	12 014 761

34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 84 800 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luku (Ahvenanmaan maakunnan talous) on uudistettu vuoden 2021 alusta lailla (98/2020).

Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoi-

tus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomuutos	1 700
Yhteensä	1 700

2022 talousarvio	84 800 000
2021 talousarvio	83 100 000

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

30. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 47 146 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen hyvinvointialueiden käynnistämisen ja toiminnan kustannuksiin sekä väliaikaisten valmistelutoimielinten kustannuksiin

2) valtionavustusten maksamiseen väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän ja HUS-yhtymän valittujen toimielinten kustannuksiin

3) valtionavustusten maksamiseen Helsingin kaupungille eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksesta johtuvien tehtävien hoitamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää hyvinvointialueiden perustamiseen ja toimintaan sekä väliaikaisten valmistelutoimielinten kustannuksiin. Hallitus valmistelee sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta, jota koskeva hallituksen esitys (HE 241/2020 vp) on annettu eduskunnalle joulukuussa 2020.

Määräraha on luonteeltaan hyvinvointialueen toimintaan maksettavaa, valtionavustuslain (688/2001) 5 §:ssä tarkoitettua yleistä valtionavustusta. Yleisavustusta voidaan maksaa hyvinvointialueille voimaantulolain tultua voimaan valtiovarainministeriön päätöksen perusteella. Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän valtionrahoitus maksetaan HUS-sairaanhoitopiirille.

Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin johtaa hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelua ja käyttää sitä koskevaa päätösvaltaa sekä vastaa tehtäviinsä liittyvästä puhevallan käyttämisestä aluevaltuuston toimikauden alkuun asti. Väliaikainen HUS-valmisteluryhmän tehtävät eroavat hyvinvointialueen väliaikaisten valmisteluryhmien tehtävistä,

koska ne liittyvät HUS-yhtymän perustamisen ja toiminnan käynnistämisen edellyttämien päätöksien valmisteluun.

Merkittävimmät kustannukset aiheutuvat väliaikaisiin valmistelutoimielimiin ja hyvinvointialueille sekä HUS-yhtymään palkattavasta henkilöstöstä, tiloista, toiminnasta sekä lakisääteisten tehtävien järjestämisestä. Määrärahatarve perustuu osittain edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelussa tuotettuihin laskelmiin ja suunnitelmiin sekä kuntien ja kuntayhtymien vastaavien toimintojen kustannuksiin.

Helsingin kaupungin on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 5 luvun mukaisesti eriytettävä kaupungin talousarviossa ja kirjanpidossa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen sen toimiessa hyvinvointialueen tehtävien järjestäjänä. Säännösten mukaisesti kaupungin on jaettava kirjanpidossa toiminnot kahteen eri kokonaisuuteen ja ratkaistava muun muassa kaupungin sisäisen laskutuksen toteutus sekä läpikäytävä konserniyhtiöt niin kutsuttujen alakonsernitilinpäätösten toteuttamisen kannalta sekä ratkaistava, miten konserniyhtiöt yhdistellään kirjanpidossa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintoihin sekä kaupungin muuhun toimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän valmistelun ja Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus sote-uudistuksen täytäntöönpanoon	32 173
Yhteensä	32 173

Momentin nimike on muutettu.

2022 talousarvio	47 146 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	14 973 000

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 880 492 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 37 § mukaan hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta tammikuun maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueelle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä.

Hyvinvointialueiden rahoitusta koskeva laskelma päivitetään alkuvuonna 2022, jolloin myös vuoden 2023 rahoituksen taso tarkentuu. Momentin määrärahan tasoa tarkistetaan tarvittaessa vuoden 2022 lisätalousarviossa.

2022 talousarvio	880 492 000

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden kokonaisrahoitusta alueittain ja kuntaryhmittäin. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin ja sairastavuuteen. Sairastavuuskertoimen osatekijöitä ovat terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuolto. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat saamelaisten kotiseutualueen kunnan, syrjäisyyden ja työpaikkaomavaraisuuden lisäosat.

Kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Lisäksi harkinnanvaraista yhdistymisavustusta voidaan maksaa vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen. Harkinnanvarainen yhdistymisavustus tulee käyttää uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Harkinnanvaraisten yhdistymisavustusten yhteismäärä vähennetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Kunnille on maksettu veroperustemuutoksista aiheutuvia kunnan verotulojen vähentymistä vastaavia kompensaatioita. Vuodesta 2020 lähtien kompensaatiot on maksettu erilliseltä momentilta.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Keskeiset uudistukset
Hallitusohjelman mukaisesti laajennetaan subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta ja pienennetään varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi muun muassa niin, että asetetaan hoitajien vähimmäismitoitus iäkkäiden tehostettuun palveluasumiseen ja laitoshoitoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja muutetaan niin, että hoidon esteet poistuvat ja terveyden tasa-arvo lisääntyy.

Vaikuttavuustavoitteet
Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvassa luvussa 33.60.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden sekä yhdenvertaisen saatavuuden ja kattavuuden turvaaminen koko maassa. Peruspalveluja vahvistetaan ja uudistetaan.

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen lähtökohtana on varhaiskasvatuksen, koulutuksen, perusturvan sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään koko maan kattavilla kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla sekä varmistaa väestön tasavertainen tiedon ja kulttuurin saatavuus.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Laskennallisten kustannusten laskennassa käytettäviä tietoja

	2021 arvio	2022 arvio
Laskennalliset kustannukset		
0—5-vuotiaat euroa/asukas	8 761,95	9 713,40
6-vuotiaat euroa/asukas	9 284,90	10 305,81
7—12-vuotiaat euroa/asukas	7 759,16	8 595,97
13—15-vuotiaat euroa/asukas	13 287,99	14 733,62
16—18-vuotiaat euroa/asukas	4 258,71	4 728,33
19—64-vuotiaat euroa/asukas	1 039,29	1 157,21
65—74-vuotiaat euroa/asukas	2 072,39	2 306,20
75—84-vuotiaat euroa/asukas	5 802,73	6 457,42
85-vuotiaat ja vanhemmat euroa/asukas	20 092,52	22 359,45
Sairastavuuden mukaan	1 203,96	1 329,62
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	93,57	103,34
Kaksikielisyyden mukaan euroa/asukas	288,46	318,57
Vieraskielisyyden mukaan euroa/asukas	2 026,18	2 237,66
Asukastiheyden mukaan euroa/asukas	40,75	45,00
Saaristoisuuden mukaan euroa/asukas	397,03	438,47
Saaristo-osakunta-aseman mukaan	290,44	320,75
Koulutustaustan mukaan euroa/asukas	414,19	457,42
Lisäosat		
Syrjäisyys euroa/asukas	220,88	226,40
Saamelaisten kotiseutualueen kunnat euroa/asukas	2 805,37	2 875,50
Työpaikkaomavaraisuus euroa/asukas	67,03	68,71

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 984 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaisen valtionosuuden maksamiseen

2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen

3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen

4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveroa vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin

5) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen

6) enintään 1 000 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen

7) enintään 2 000 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	
Laskennalliset kustannukset	30 903 655
— ikärakenne	21 527 770
— sairastavuus	7 317 782
— työttömyys	567 659
— kaksikielisyys	114 276
— vieraskielisyys	928 165
— asukastiheys	223 870
— saaristoisuus	16 207
— saaristo-osakunta	10 680
— koulutustausta	197 246
Kuntien rahoitusosuus	23 613 470
Valtionosuus	**7 290 184**
Lisäosat	**372 912**
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	**790 858**
Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	**10 000**
Oppilaitosten perustamiskustannusten valtioavustusten siirto	**1 000**
Kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	**2 000**
Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	**11 124**
Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero	**7 579**
Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	**-501 157**
Yhteensä	**7 984 500**

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 23,59. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2020/2021 asukasluku on 5 503 664.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset
Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 25,67 prosentista 23,59 prosenttiin vuonna 2022. Muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,30 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 % sekä 0,80 prosenttiyksikköä erillisen valtionosuuskorotuksen johdosta. Muutoksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1,87 prosenttiyksikköä liittyen kuntien ja valtion välisen vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistuksen neutralisointiin sekä 0,55 prosenttiyksikköä vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotuksiin liittyvien vähennysten ja 0,76 prosenttiyksikköä kilpailukykysopimukseen liittyvän vähennyksen muuttamisesta määräaikaisista vähennyksistä pysyviksi vähennyksiksi.

Vuoden 2022 valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus on 563 502 000 euroa. Johtuen siitä, että kuntataloutta on tuettu voimakkaasti vuonna 2020 ja koronasta aiheutuvat välittömät kustannukset kompensoidaan kunnille myös vuonna 2021, vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutusta ei huomioida, vaan valtionosuuteen tehdään kustannustenjaon tarkistuksen vaikutusta vastaava vähennys. Valtionosuutta korotetaan kuitenkin erillisellä 245 700 000 euron lisäyksellä. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuslain muutoksen yhteydessä esitetään lisäksi muutoksia valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyviin säännöksiin. Muutosten tavoitteena on selkeyttää kustannustenjaon tarkistuksen toteuttamistapaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (koulukuraattori- ja psykologimitoitus), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 8 400 000 euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lastensuojelulain 13 b §:n muuttamisesta (lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoitus), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 4 800 000 euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen varhaiskasvatuslain muuttamisesta (pedagoginen tuki ja varhaiskasvatuksen rakenne), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 6 250 000 euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta (kuntoutustarpeen arvioinnin kehittäminen), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 000 000 euroa.

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2022 lisäksi huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä 43 700 000 euroa vanhuspalvelulain muutoksesta (hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus) johtuen, 28 000 000 euroa asiakasmaksulain uudistuksesta johtuen, 12 000 000 euroa lastensuojelun jälkihuoltoon liittyen, 10 000 000 euroa seulontaohjelman laajennukseen liittyen, 2 800 000 euroa oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen ja 2 000 000 euroa liittyen kuntien velvollisuuteen osallistua sote-uudistuksen valmisteluun.

Vuonna 2022 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 2,5 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 187 939 000 euroa.

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2022 huomioitu 10 000 000 euron vähennys liittyen kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen (siirto momentille 28.90.31). Kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen osoitetaan 10 000 000 euroa.

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	Laskennallinen kustannus
Ikärakenteen mukaan	
— 0—5-vuotiaat (9 713,40 euroa/as)	2 934 952
— 6-vuotiaat (10 305,81 euroa/as)	608 249
— 7—12-vuotiaat (8 595,97 euroa/as)	3 195 036
— 13—15-vuotiaat (14 733,62 euroa/as)	2 699 067
— 16—18-vuotiaat (4 728,33 euroa/as)	840 428
— 19—64-vuotiaat (1 157,21 euroa/as)	3 657 776
— 65—74-vuotiaat (2 306,20 euroa/as)	1 624 139
— 75—84-vuotiaat (6 457,42 euroa/as)	2 522 688
— 85-vuotiaat ja vanhemmat (22 359,45 euroa/as)	3 445 435
Sairastavuuden mukaan (1 329,62 euroa/as)	7 317 782
Työttömyyden mukaan (103,34 euroa/as)	567 659
Kaksikielisyyden mukaan (318,57 euroa/as)	114 276
Vieraskielisyyden mukaan (2 237,66 euroa/as)	928 165
Asukastiheyden mukaan (45,00 euroa/as)	223 870
Saaristoisuuden mukaan (438,47 euroa/as)	16 207
Saaristo-osakunta aseman mukaan (320,75 euroa/as)	10 680
Koulutustaustan mukaan (457,42 euroa/as)	197 246
Yhteensä	30 903 655

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 503 664
Rahoitusosuus, euroa/as	4 290,50
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	23 613 470

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Perushinta	
Syrjäisyyden mukaan (226,40 euroa/as)	136 866
Työpaikkaomavaraisuuden mukaan (68,71 euroa/as)	232 305
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan (2 875,50 euroa/as)	3 741
Yhteensä	**372 912**

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
1 476 589	**-685 730**	**790 858**

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

Valtionosuuden vähennykset	
— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-106 911
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-275
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta, vuoden 2020 toteutuma	-356 958
— lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitus	-22 565
— siirto momentille 28.90.32 kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään	-10 000
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000
— siirto momentille 28.90.31 vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-10 000
— siirto momentille 28.90.31 kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-10 000
— pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvä vähennys	-6 990
Vähennykset yhteensä	**-533 699**
Valtionosuuden lisäykset	
— työmarkkinatukeen liittyvä korjauserä	29 549
— v. 2010 järjestelmämuutoksen tasaus	497
— maakuntien liittojen tehtäviin liittyvä lisäys	495
— korvaus kunnille velvollisuudesta osallistua sote-uudistuksen valmisteluun	2 000
Lisäykset yhteensä	**32 542**

Muu rahoitus (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset	**11 124**
Yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero	**7 579**

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakasmaksulain muutokseen liittyneen kertaluonteisen korvauksen poistuminen	-900
Asiakasmaksulain uudistus	28 000
Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus	54 194
Indeksikorotus	187 939
Kirjastojen perustamiskustannushankkeet	200
Korvaus kunnille velvollisuudesta osallistua sote-uudistuksen valmisteluun	2 000
Kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos	5 147
Kuntien automaattisen talousraportoinnin ylläpitokustannuksiin liittyvä vähennys	-150
Kuntien harkinnanvarainen yhdistymisavustus (siirto momentille 28.90.31)	-10 000
Lastensuojelun henkilöstömitoitus	4 800
Lastensuojelun jälkihuollon laajennus	12 000
Muut muutokset	-3 214
Oppilaitosten perustamiskustannushankkeet	-700
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen	8 400
Oppivelvollisuuden laajentaminen	2 800
Perustoimeentulon kuntien maksuosuuden muutos	-19 810
Pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen muutos	6 500
Sairausvakuutuslain muutos (kuntoutustarpeen arvioinnin kehittäminen)	1 000
Seulontaohjelman laajennus	10 000
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vuodelle 2022	563 502
Valtionosuuden tason korotus	245 700
Vanhuspalvelulain muutos (hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus 0,7)	43 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Varhaiskasvatuksen tuki	6 250
Vuoden 2021 harkinnanvaraisen valtionosuuden lisäyksen poistuminen	-20 000
Vuoden 2021 kertaluonteisen valtionosuuden korotuksen poistuminen	-280 000
Vuoden 2021 laskennassa käytettävien lopullisten laskentatekijöiden vaikutus	2 546
Vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistusta vastaava vähennys	-563 502
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveron muutos	438
Yhteensä	286 840

2022 talousarvio	7 984 500 000
2021 III lisätalousarvio	2 808 000
2021 talousarvio	7 697 660 000
2020 tilinpäätös	8 649 950 270

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain 16 §:n mukaisiin erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin

2) enintään 10 000 000 euroa kuntarakennelain 56 a §:n mukaisiin vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin

3) enintään 10 000 000 euroa kuntarakennelain 41 §:n mukaisiin kuntien harkinnanvaraisiin yhdistymisavustuksiin sekä 44 §:n mukaisiin valtionosuusmenetyksen kompensaatioihin.

Selvitysosa: Kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta, jos yhdistyminen koskee vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Lisäksi kunnille voidaan maksaa kuntarakennelain 41 §:ssä säädettyä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensaatiota.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien harkinnanvarainen yhdistymisavustus (siirto momentilta 28.90.30)	10 000
Yhteensä	10 000

2022 talousarvio	20 400 000
2021 III lisätalousarvio	3 000
2021 talousarvio	10 400 000
2020 tilinpäätös	34 347

32. Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahan tavoitteena on tehostaa kuntien toimintoja digitalisaation avulla ja edistää digitalisaatioon liittyvien valtakunnallisten strategisten tavoitteiden toteuttamista kuntalähtöisesti sekä kannustaa kuntia yhteistyöhön. Kannustinmääräraha myönnetään valtionavustuslain mukaisena avustuksena kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkennettujen periaatteiden ja avustuksen hakuprosessissa määriteltävien tarkempien kriteereiden mukaisesti.

Määräaikaiseksi tarkoitettuun kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään arvioidaan tarvittavan 10 000 000 euroa vuonna 2022.

2022 talousarvio	10 000 000
2021 talousarvio	10 000 000
2020 tilinpäätös	10 000 000

35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 652 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 35 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnille maksettiin vuosina 2010—2019 momentin 28.90.30 kautta veroperustemuutoksista aiheutuvia kunnan verotulojen vähentymistä vastaavia kompensaatioita 1 967 000 000 euroa. Vuodesta 2020 lähtien nämä kompensaatiot on maksettu momentilta 28.90.35. Vuoden 2022 kompensaatio on 231 000 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu vuonna 2020 maksetun väliaikaisen kompensaation takaisinperintä. Vuonna 2021 takaisinperintä oli 88 000 000 euroa. Vuonna 2022 takaisinperintä on 27 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2022 kompensaation lisäys	231 000
Vuonna 2020 maksetun väliaikaisen kompensaation takaisinperintä	61 000
Yhteensä	292 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	2 652 000 000
2021 III lisätalousarvio	2 000 000
2021 talousarvio	2 360 000 000
2020 tilinpäätös	2 383 000 000

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 106 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan

1) maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen

2) sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1168/2002) 8 a §:ssä tarkoitettuun energiaintensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden energiaveron palautus	48 000 000
2. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	58 000 000
Yhteensä	106 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-154 000
Yhteensä	-154 000

2022 talousarvio	106 000 000
2021 talousarvio	260 000 000
2020 tilinpäätös	261 437 178

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Valtuus
Valtiovarainministeriö voi tehdä EU:n yhteisen kriisinratkaisuneuvoston kanssa sopimuksen lainalimiittijärjestelystä, jonka puitteissa myönnettävien lainojen enimmäismäärä voi olla enintään 1 083 500 000 euroa.

Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 388 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin

2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen vuonna 2015 perustettu viranomainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien talletussuojarahaston hallinnointi. Viraston myötä perustettiin uusi talletussuojarahasto, johon se kerää talletussuojamaksuja. Rahoitusvakausviraston yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat pankkikriisien kustannusten minimointi sekä talletussuojan ja kriisinratkaisumekanismin uskottavuus. Viranomaisen toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan täysin toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	20,1	19	19
Sairauspoissaolot, pv/htv	2,7	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,1	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Yhteensä	-9

2022 talousarvio	3 388 000
2021 talousarvio	3 397 000
2020 tilinpäätös	3 633 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-700
Yhteensä	-700

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	1 800 000
2021 talousarvio	2 500 000
2020 tilinpäätös	3 000 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 237 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitus perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	287
Yhteensä	287

2022 talousarvio	13 237 000
2021 talousarvio	12 950 000
2020 tilinpäätös	12 598 683

(60.) Siirto rahoitusvakausrahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	9 174 000

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen

2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2019 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2022 talousarvio	170 000
2021 talousarvio	170 000
2020 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin (IBRD) sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) peruspääoman korottamisesta aiheutuvien vuoden 2022 Suomen maksuosuuksien, suuruudeltaan 15 750 000 Yhdysvaltain dollaria, vasta-arvoltaan n. 13 200 000 euroa, maksamiseen

2) arvonsäilytysvelvoitteesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Suomen maksuerä Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin (IBRD) peruspääoman korottamiseksi jakautuu yleiseen peruspääoman korotukseen, suuruudeltaan 6 882 000 Yhdysvaltain dollaria sekä suunnattuun pääoman korotukseen, suuruudeltaan 2 074 000 Yhdysvaltain dollaria, yhteensä 8 956 000 Yhdysvaltain dollaria. Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) osalta korotus on 6 791 000 Yhdysvaltain dollaria.

Momentin eurovasta-arvo on laskettu 15.4.2021 mukaisella Yhdysvaltain dollarin valuuttakurssilla EUR/USD=1,1963. Määrärahaa voidaan käyttää myös arvonsäilytysvelvoitteesta mahdollisesti aiheutuviin maksuihin, koska Kansainväliselle jälleenrakennus- ja kehityspankille (IBRD) suoritettuihin maksuihin sisältyy arvonsäilytysvelvoite suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	-1 309
Yhteensä	-1 309

2022 talousarvio	13 200 000
2021 talousarvio	14 509 000
2020 tilinpäätös	12 968 651

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 605 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömään muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen

2) komission esittämiin mahdollisiin pyyntöihin asettaa väliaikaisesti käteisvaroja komission käyttöön Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 9 artiklan nojalla tai neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklan nojalla.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (EU, Euratom) 2020/2053.

EU:n omat varat sisältävät:

1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja

2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu, muovimaksu ja BKTL -maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-, muovi- ja BKTL -maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta

2) N:o 2021/769: neuvoston asetus (EU, Euratom) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta menettelystä annetun asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamisesta

3) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2022 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 toinen varainhoitovuosi. Määrärahataso perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehyksen maksukaton tasosta vuodelle 2022.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Elpymisvälineen 750 mrd. euron lainaan liittyvien unionin velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi komissio voi neuvoston päätöksen 2020/2053 9 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla pyytää jäsenvaltioilta käyttöönsä väliaikaisesti käteisvaroja. Käteisvarojen suurin vuotuinen määrä on päätöksen 9 artiklan 6 kohdan nojalla rajoitettu jäsenvaltion BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen päätöksen 6 artiklassa tarkoitetusta 0,6 prosentin omien varojen enimmäismäärän poikkeuksellisesta kasvattamisesta.

Perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annetun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklassa on säännöksiä käteisvarojen käyttöön asettamisesta tietyissä tilanteissa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	294 000 000
Kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvat maksut	69 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	2 242 000 000
Yhteensä	2 605 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvion tarkennus	164 755
Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentilta 24.30.66)	23 245
Yhteensä	188 000

2022 talousarvio	2 605 000 000
2021 III lisätalousarvio	8 400 000
2021 talousarvio	2 417 000 000
2020 tilinpäätös	2 087 000 000

95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan investointipankille sen yhteyteen perustetusta yleiseurooppalaisesta EU COVID-19 -takuurahastosta aiheutuvien tappioiden kattamiseksi annetusta valtiontakuusta aiheutuvien takuusuoritusten maksamiseksi. Määrärahaa saa käyttää myös takuurahaston maksuvalmiuden turvaamisesta Euroopan investointipankille mahdollisesti aiheutuvien korkomenojen ja muiden rahastosta aiheutuvien menojen maksamiseksi.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää Euroopan investointipankille 25.6.2020 annetusta 371 158 331,96 euron valtiontakuusta kuluvana vuonna mahdollisesti aiheutuvista takuusuorituksista. Euroopan investointipankki hoitaa takuurahastoa ja turvaa sen maksuvalmiuden, mistä voi aiheutua takuun antajille korkomenoja ja muita kuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mahdollisesti aiheutuvat takuusuoritukset (arvio)	26 500
Yhteensä	26 500

2022 talousarvio	27 500 000
2021 talousarvio	1 000 000

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädösperusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2022 talousarvio	300 000
2021 talousarvio	300 000
2020 tilinpäätös	14 804 163

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2022 talousarvio	2 000 000
2021 talousarvio	2 000 000
2020 tilinpäätös	12 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään

2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon

3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen

5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2022 talousarvio	300 000
2021 talousarvio	300 000
2020 tilinpäätös	147 187

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien negatiivisten korkotuottojen maksamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	6 300
Yhteensä	6 300

2022 talousarvio	24 700 000
2021 III lisätalousarvio	16 180 000
2021 talousarvio	18 400 000
2020 tilinpäätös	51 807 117

Pääluokka 29
OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja ammatillisen koulutuksen rahoitus budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö
Globalisaatio, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestönmuutos, yhteiskunnallisen osallistumisen muutokset sekä eriarvoistuminen vaikuttavat nopeasti yhteiskuntaan ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteisiin ja toimintaan. Hallinnonalan toiminnalla voidaan kuitenkin merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle. Talouden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot. Väestönmuutos ja sen alueellinen eriytyminen aiheuttavat merkittäviä muutospaineita hallinnonalan palveluiden järjestämiselle.

Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkea, mutta kehityksessä on huolestuttavia merkkejä. Koulutustason nousu on pysähtynyt, nuorten oppimistulokset ovat laskeneet ja Suomen tiede on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan. Yksi koulutusjärjestelmämme vahvuuksista, sen eriarvoisia lähtökohtia tasoittava vaikutus, on heikentynyt. Lasten ja nuorten hyvinvointi ei ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Työuran aikainen jatkuva oppiminen ei toteudu lisääntyviä tarpeita vastaavasti. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisää myös arvojen ja asenteiden jyrkkeneminen. Vihapuhe ja erilaiset vaihtoehtoiset totuudet uhkaavat demokratiaa ja luottamusta.

Vuonna 2020 alkanut pandemia ja siitä toipuminen edellyttää toimia koko julkiselta hallinnolta ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta. Työllisyyden ja talouden kehitys on epävarmaa. Kansalaisten hyvinvointiin kohdistuu uhkia ja vaarana on eriarvoisuuden kasvu. Kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin ja syntynyt oppimisvaje on korjattava. Rajoitukset ovat heikentäneet kulttuurin ja luovien alojen, liikunnan ja nuorisotyön toimintaedellytyksiä. Pandemian kaikki vaikutukset ole vielä edes nähtävissä. Toisaalta kriisi on luonut mahdollisuuden ja myös välttämättömyyden tarkastella uudella tavalla hallinnonalan toimien ja käytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vahvistaa ja uudistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle yhteiskunnassa. Tieto, osaaminen ja luovuus ovat Suomen tärkeimpiä kilpailutekijöitä ja olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Varhaiskasvatusta, koulutusta, jatkuvaa oppimista ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla sekä luovia aloja ja aineettomia sisältöjä ja niiden tuottamaa lisäarvoa edistävillä toimilla turvataan talouden uudistumiskyky, kestävän kasvun mahdollisuudet, työllisyys ja osaavan työvoiman saatavuus pitkällä aikavälillä.Tieteellinen tieto rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä. Tutkitun tiedon tarve vain kasvaa tulevaisuudessa. Sivistys rakentaa ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kestävään kehitykseen ja globaaliin vastuuseen sitoutuminen on välttämätöntä. Yhdenvertaisuuden tulee olla kaiken toiminnan lähtökohta.

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen, oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen ja osaamiserojen kaventaminen. Tasa-arvoistavalla koulutuksella vahvistetaan myös yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä nuorilla on aiempaa paremmat edellytykset jatko-opinnoissa, työssä ja elämässä pärjäämiseksi. Suomesta luodaan kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallista aktiivisuutta tulee lisätä. Näillä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteilla ja toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden edistämisessä.

Suomella on kaikki edellytykset säilyttää paikkansa maailman arvostetuimpien sivistys- ja hyvinvointivaltioiden joukossa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Varhaiskasvatus, koulutus, tiede, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat yhteiskuntaa ja vahvistavat sen sivistysperustaa

— Yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät

— Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia

— Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat

— Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä

— Aktiivinen kansalaisuus ja liikkuva elämäntapa vahvistuvat.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään hallitusohjelman mukaisissa toimialan kehittämishankkeissa kuten mm. oppivelvollisuuden pidentämisessä, varhaiskasvatuksen ja pe-

rusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeissa, ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön resurssien lisäämisessä, jatkuvan oppimisen laajentamisessa, korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmatyössä sekä tiedepolitiikan tutkimushankkeiden painotuksissa. Lisäksi kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja nuorisotyön toimialalla mm. taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen, taiteilija-apurahan tason korottaminen, koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen, liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano ja nuorten työpajatoiminnan laajentaminen edistävät osaltaan sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoitteita.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja hallituksen tasa-arvopolitiikan toteutumista edistetään vakiinnuttamalla sukupuolinäkökulman huomioivat hallinto- ja toimintatavat asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään osaksi säädösvalmisteluprosesseja, hallinnonalan tulosohjausta sekä toiminnan ja talouden suunnittelua. Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla.

Eräitä toimialan tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2019			2020		
	Lkm	Miehet	Naiset	Lkm	Miehet	Naiset
Ammatillisen tutkinnon suorittaneet	71 778	45 %	55 %	65 208	45 %	55 %
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	29 078	42 %	58 %	29 370	42 %	58 %
Ammattikorkeakoulututkinnot	27 645	39 %	61 %	28 239	39 %	61 %
Yliopistotutkinnot	31 266	42 %	58 %	35 445	41 %	59 %
Vapaan sivistystyön koulutukseen osallistuneet (tuhatta henkilöä)	1 600	27 %	73 %	-	-	-
Valtion taiteilija-apurahat	304	44 %	56 %	289	43 %	57 %
Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet	58	59 %	41 %	61	52 %	48 %
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret (15—28 -vuotiaat)	20 924	57 %	43 %	20 237	58 %	42 %
Nuorten työpajatoiminta (alle 29-vuotiaat)	25 971	57 %	43 %	23 162	58 %	42 %
Urheilija-apurahapäätökset	368	49 %	51 %	362	48 %	52 %

Kestävä kehitys

Sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävän kehityksen edistämistä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, korkealaatuista varhaiskasvatusta, osaamisen ja koulutustason nostoa, jatkuvaa oppimista, tiedon saatavuutta, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimilla edistetään kulttuurista muutosta, joka on edellytyksenä muutokselle kohti kokonaisvaltaista kestävää kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävän kehityksen linjauksilla ohjataan hallinnonalan toimintaa kestävälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestävän kehityksen ja Agenda 2030 -tavoitteet sekä seuraamalla ja arvioimalla näiden tavoitteiden toteutumista.

Opetussuunnitelmissa painotetaan kestävän kehityksen arvopohjaa. Koulutuspoliittisessa selonteossa on huomioitu koulutuksen ja TKI-toiminnan merkittävä rooli kestävän kehityksen edistämisessä.

Korkeakoulut ovat ministeriön kanssa vuosille 2021—2024 solmituissa sopimuksissa sitoutuneet sisällyttämään kestävän kehityksen opintoja koulutusohjelmiinsa sekä kehittävät toimintojen hiilijalanjäljen seurantaa ja pyrkivät aktiivisilla toimenpiteillä korkeakoulukampusten ja toimintojen hiilineutraalisuuteen vuoteen 2030 mennessä. Suomen Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamissaan hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Ministeriö edistää kulttuuri- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kuluttamista sekä paikallista kulttuuria tukevaa, kestävää kulttuurimatkailua. Laadittavan kulttuuriperintöstrategian toimilla edistetään kulttuuriperinnön suojelemista, vaalimista ja kestävää käyttöä. Ilmastonmuutos, kestävä kehitys ja mahdollisuudet parantaa elinympäristöä ovat uuden arkkitehtuuripolitiikan ohjelmaesityksen pääteemoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää valtionavustusta saavilta liikuntaa edistäviltä järjestöiltä ympäristösuunnitelmia osana yhteiskuntavastuun edistämistä vuodesta 2022 alkaen. Liikuntapaikkojen rakentamisessa edistetään energiatehokkuuden, kiertotalouden ja muiden kestävyyden periaatteiden käyttöönottoa. Kestävä kehitys sisältyy nuorisolain arvolähtökohtiin ja siten sen edistäminen on yhtenä nuorisotyön valtionrahoituksen perusteena. Osana valtionhallintoa ministeriö kehittää vastuullisuusraportointiaan.

Kirkollisasiat
Tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2020 TP	2021 TA	2022 TAE	2021/2022 muutos
29.01.30	Lasten ja nuorten harrastustoiminta	10 000	14 500	14 500	-
29.10.30	Esi- ja perusopetus ja varhaiskasvatus[1)]	815 677	471 179	488 609	17 430
29.10.31	Vapaa sivistystyö	181 190	162 993	173 241	10 248
29.20.30	Ammatillinen koulutus	963 815	965 952	1 008 742	42 790
29.20.35	Lukiokoulutus	-	198 439	240 403	41 694
29.80.30	Kirjastot	5 812	5 826	3 894	-1 932
29.80.31 ja 52	Teatterit, orkesterit ja museot	125 151	129 197	140 237	11 040
29.80.34	Taiteen perusopetus	-	88 583	90 522	1 939
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset[2)]	17 811	18 805	17 783	-1 022

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2020 TP	2021 TA	2022 TAE	2021/2022 muutos
29.90.52	Kuntien liikuntatoimi	19 560	19 586	19 616	30
29.91.52	Kuntien nuorisotyö	7 902	7 821	7 748	-73
Yhteensä		2 146 918	2 082 881	2 205 295	122 414

[1)] Vuodesta 2021 lukien valtionosuudet ja -avustukset lukiokoulutukseen rahoitetaan momentilta 29.20.35 ja taiteen perusopetukseen momentilta 29.80.34.

[2)] Sisältää valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2022 on 54,82 % lisättynä 15,80 eurolla kunnan asukasta kohti ammattikorkeakoulujen rahoituksesta poistamisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa.

Rahapelitoiminnan tuotto

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämisen osalta on 359,3 milj. euroa. Varsinaisen tuottoarvion lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan yhteensä 2,25 milj. euroa, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä yhteensä 361,6 milj. euroa. Tuottoarvio on kohdennettu edunsaajille arpajaislain (1047/2001) 17 a §:n mukaisesti. Tuottoarvioon sisältyy arpajaisveron alentamisen arvioitu vaikutus, 42,4 milj. euroa ja lisäksi tuottoarvion alenemista on kompensoitu yhteensä 131,4 milj. euron lisäyksillä budjettimomenteille.

Rahapelitoiminnan voittovarat[1)] ja samoihin tarkoituksiin myönnetyt muut määrärahat, milj. euroa

	2015 TP	2016 TP	2017 TP	2018 TP	2019 TP	2020 TP	2021 TA	2022 TAE
Tiede	258,3	424,9	432,7	453,1	463,0	504,0	543,7	556,3
— voittovarat	102,2	103,2	104,4	106,2	107,3	71,3	76,3	69,9
— budj.varat[2)]	156,1	321,7	328,3	346,9	355,7	432,7	467,5	486,4
Taide	470,3	458,6	460,8	460,3	452,6	582,7	581,2	583,9
— voittovarat	236,9	233,3	233,4	238,8	247,0	182,3	190,3	156,0
— budj.varat	233,4	225,4	227,4	221,4	205,5	400,4	390,9	427,9
Liikunta	188,5	154,9	178,6	171,8	159,3	190,7	160,8	141,1
— voittovarat	148,0	147,1	166,2	163,3	154,0	100,2	108,9	99,8
— budj.varat	40,5	7,8	12,3	8,5	5,3	90,5	51,9	41,2

Rahapelitoiminnan voittovarat[1)] ja samoihin tarkoituksiin myönnetyt muut määrärahat, milj. euroa

	2015 TP	2016 TP	2017 TP	2018 TP	2019 TP	2020 TP	2021 TA	2022 TAE
Nuoriso	74,4	73,1	76,8	75,0	78,0	95,3	81,1	76,5
— voittovarat	53,0	52,7	52,6	53,3	55,0	36,3	39,2	35,9
— budj.varat	21,4	20,4	24,2	21,7	23,1	59,0	41,9	40,6
Voittovarat yhteensä	540,1	536,3	556,7	561,6	563,3	390,1	414,7	361,6

1) Rahapelitoiminnan voittovarat ovat vuoteen 2017 saakka veikkausvoittovaroja.

2) Määrärahoihin ei sisälly yliopistojen valtionrahoituksen mom. 29.40.50 määrärahat.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
29.40	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	361,3	390,5
29.40.54	*Strateginen tutkimusrahoitus* (arviomääräraha)		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	55,6
29.80.75	*Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,0	1,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot**	**309 879**	**311 126**	**293 304**	**-17 822**	**-6**
01.	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 797	17 726	18 574	848	5
02.	Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 956	64 729	61 880	-2 849	-4
03.	Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 682	5 013	5 058	45	1
04.	Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	14 450	14 450	0
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 661	3 161	2 611	-550	-17

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	30 703	34 000	34 000	—	0
30.	Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	10 000	14 500	14 500	—	0
50.	Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 737	1 577	1 547	-30	-2
51.	Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	8 179	3 680	3 572	-108	-3
52.	Valtion rahoitus evankelisluterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	115 596	116 984	118 856	1 872	2
53.	Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	46 510	47 510	16 010	-31 500	-66
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 058	2 246	2 246	—	0
10.	**Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö**	**1 160 623**	**841 961**	**884 912**	**42 951**	**5**
01.	Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 245	42 256	42 514	258	1
20.	Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	118 415	156 815	173 035	16 220	10
30.	Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	815 677	471 179	488 609	17 430	4
31.	Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	181 190	162 993	173 241	10 248	6
51.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 096	8 718	7 513	-1 205	-14

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
20.	**Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus**	**984 626**	**1 191 829**	**1 281 060**	**89 231**	**7**
01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 105	8 432	8 455	23	0
21.	Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	12 706	19 006	23 460	4 454	23
30.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	963 815	965 952	1 008 742	42 790	4
35.	Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	—	198 439	240 403	41 964	21
40.	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**	**3 464 789**	**3 360 615**	**3 447 223**	**86 608**	**3**
01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 840	11 972	11 975	3	0
02.	Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 608	19 933	19 548	-385	-2
03.	Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 096	4 431	4 447	16	0
04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 714	1 679	1 679	—	0
20.	Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	37 119	25 989	29 094	3 105	12
50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 941 209	1 893 903	1 875 165	-18 738	-1
51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	331 082	353 744	371 142	17 398	5
53.	Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	71 302	76 261	69 872	-6 389	-8
54.	Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	48 510	55 631	55 631	—	0
55.	Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	949 472	896 993	919 696	22 703	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	19 837	20 079	21 974	1 895	9
89.	Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	33 000	—	67 000	67 000	0
70.	**Opintotuki**	**604 014**	**643 411**	**699 711**	**56 300**	**9**
01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	641	647	647	—	0
52.	Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	102 952	99 200	132 200	33 000	33
55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	449 220	458 600	473 400	14 800	3
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	17 178	36 164	35 564	-600	-2
59.	Koulumatkatuki (arviomääräraha)	34 022	48 800	57 900	9 100	19
80.	**Taide ja kulttuuri**	**582 656**	**581 152**	**583 887**	**2 735**	**0**
01.	Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 125	4 268	4 265	-3	0
03.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 200	2 103	2 105	2	0
04.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 099	22 314	23 867	1 553	7
05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 461	5 510	5 641	131	2
06.	Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 127	7 307	7 081	-226	-3
16.	Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	18 571	19 619	19 953	334	2
20.	Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	14 924	16 886	17 149	263	2
30.	Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	5 812	5 826	3 894	-1 932	-33

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
31.	Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	125 151	129 197	140 237	11 040	9
34.	Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	—	88 583	90 522	1 939	2
40.	Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	46	252	252	—	0
41.	Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648	26 648	26 648	—	0
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	107 784	14 689	30 599	15 910	108
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	15 948	17 460	16 978	-482	-3
52.	Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	182 295	190 275	155 967	-34 308	-18
53.	Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	25 283	23 337	24 451	1 114	5
55.	Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 950	1 950	2 100	150	8
58.	Valtionrahoitus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomaan (siirtomääräraha 3 v)	—	—	7 500	7 500	0
72.	Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	729	989	739	-250	-25
75.	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	5 504	3 899	3 899	—	0
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	40	40	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
90.	**Liikuntatoimi**	**190 729**	**160 820**	**141 059**	**-19 761**	**-12**
(30.)	Avustukset Liikkuva-ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)	34 415	5 000	—	-5 000	-100
50.	Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikunta-kasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	100 211	108 944	99 817	-9 127	-8
52.	Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutus-keskuksille (arviomäärä-raha)	50 803	40 676	36 742	-3 934	-10
56.	Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirto-määräraha 3 v)	5 300	6 200	4 500	-1 700	-27
91.	**Nuorisotyö**	**95 256**	**81 103**	**76 507**	**-4 596**	**-6**
50.	Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	36 273	39 220	35 934	-3 286	-8
51.	Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ja valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (siirto-määräraha 2 v)	37 013	32 112	38 923	6 811	21
52.	Eräät avustukset (siirto-määräraha 2 v)	21 970	9 771	1 650	-8 121	-83
	Yhteensä	**7 392 573**	**7 172 017**	**7 407 663**	**235 646**	**3**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 523	2 475	2 426		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 574 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan menoihin

2) enintään 500 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja toimialaa ohjaavaa. Ministeriön päätöksenteon ja strategisen toiminnan perustana on tiedolla johtamiseen.

2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.

3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa varaudutaan talouden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutuksiin. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.

4. Ministeriön johtamista ja toiminnan laatua kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia ja jatkuvaa oppimista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	20 131	17 926	18 774
Bruttotulot	759	200	200
Nettomenot	19 372	17 726	18 574
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 011		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 436		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmistelu	300
Toimintamenojen tasokorotus	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-72
Palkkausten tarkistukset	120
Yhteensä	848

2022 talousarvio	18 574 000
2021 III lisätalousarvio	388 000
2021 talousarvio	17 726 000
2020 tilinpäätös	17 797 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 61 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) oppimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen

2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen

3) enintään 80 000 euroa avustuksina jaettavaksi vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen

4) 500 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen

5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

6) enintään 14 506 000 euroa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) 524 000 euroa kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkkirekisterin kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustannuksiin

8) 1 600 000 euroa suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen, erityisesti Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen ja tunnettuuden lisäämiseen mukaan lukien ulkomailla palvelevien yliopisto-opettajien sekä muiden asiantuntijoiden, yhteensä enintään 47 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen

9) 2 870 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin

10) enintään 14 676 700 euroa tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia (ml. elokuvat) koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen

11) enintään 2 842 000 euroa EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansalliseen rahoitukseen, monenkeskiseen ja kahdenväliseen yhteistyöhön, korkeakoulutuksen tunnetuksi tekemiseen ja kansainvälistämistä edistäviin apurahoihin sekä

Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen

12) enintään 259 000 euroa Luova Eurooppa -ohjelman hallinnoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen ja kansalliseen vastinrahoitukseen

Määrärahasta on varattu 550 000 euroa ennakoinnin kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen jatkuvan oppimisen uudistuksen (RRF pilari3) palvelujärjestelmän uudistamiseen liittyen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille saa nettobudjetoida Euroopan unionin rahoittamien Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamat Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot ja menot sekä muut hankkeet. Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätösperusteisesti poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista, sivistyksen ja avarakatseisuuden vahvistumista yhteiskunnassa, koulutuksellisen tasa-arvon ja kestävän hyvinvoinnin lisääntymistä sekä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavien taitojen vahvistumista. Osaamista kehittämällä luodaan pohja kestävälle kasvulle. Määrärahasta maksetaan myös tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia valtionhallinnossa sekä koulutuksessa ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvista suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtävien sopimusten mukaisesti sekä sopimusten tekemisestä aiheutuvia kuluja.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Tuotokset ja laadunhallinta

Suoritteet ja julkishyödykkeet

Mittarit	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Opintopolku-palvelun kävijämäärä (lkm)	14 950 000	15 500 000	16 000 000
Opintopolku-palvelussa julkaistujen koulutusten määrä (lkm)	18 500	20 000	24 000
Oma Opintopolussa tarjolla olevat palvelut (lkm)	4	5	6
KOSKI, kansalaisten kirjautumiset (lkm)	936 606	1 000 000	1 100 000
KOSKI, kansalainen jakanut tietojaan linkillä	81 147	88 000	96 000
VARDA, tietojen luovutus viranomaiskäyttöön	2	2	2
Asiakaspalveluratkaisussa käsiteltävät asiat (lkm)	29 800	36 000	38 000
Myynnissä olevien julkaisujen ja vähälevikkisten oppimateriaalien määrä (kpl)	430	450	465
Saatavilla olevien oppimista tukevien kustannettujen digimateriaalien määrä (kpl)	227	155	155
Maksullisten koulutusten ja tapahtumien koulutettavapäivät (kpl)	5 722	6 500	8 000
Julkaistujen opetussuunnitelmien määrä ePerusteet -palvelussa (lkm)	819	2 650	3 550

Palvelukyky ja laatu

Palvelukyky ja laatu

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk/pts	2,6	2,5	2,5
Asiakastyytyväisyys	Kansainvälinen ohjelma-toiminta (joka 3. vuosi)	1—100	-	92	-
	Maksullinen koulutus	1—5	4,3	4,3	4,1
	Hakijapalaute Opintopolusta	1—5	4,1	4,2	4,2

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallitus kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja jatkuvaa oppimista sekä edistää kansainvälisyyttä. Opetushallitus parantaa palvelujaan yhdessä asiakkaidensa ja kumppaneidensa kanssa. Opetushallitus varmistaa asiakkailleen sujuvan asioinnin ja laadukkaat asiantuntijapalvelut.

— Opetushallitus jatkaa johdonmukaista ja pitkäjänteistä uudistamistyötä vaikuttavuustavoitteidensa mukaisesti toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	Asteikko	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilötyövuodet [1)]	Htv	342	360	360
Henkilötyövuodet (perustoimintamenot)	Htv	307	327	327
Johtajuusindeksi	1—5	3,3	3,6	3,6
Työtyytyväisyysindeksi	1—5	3,4	3,6	3,6
Henkilöstön lähtövaihtuvuus	%	10,3	10,0	10,0
Sairauspoissaolot	Työpäivää/htv	4,7	6,0	6,0

[1)] Eri momenteilta rahoitettavat yhteensä sisältäen ulkomaan lehtorit.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	121 541	119 729	116 880
Bruttotulot	51 917	55 000	55 000
Nettomenot	69 624	64 729	61 880
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 390		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 722		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 531	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 263	1 820	1 820
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-732	-620	-620
Kustannusvastaavuus, %	68	66	66
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen , %	95	100	100

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 082	2 000	1 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 273	1 800	880
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-191	200	120
Kustannusvastaavuus, %	85	111	114

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	524	500	500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	728	900	900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-204	-400	-400
Kustannusvastaavuus, %	72	56	56

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	550
Kertamenojen poistuminen	-1 800
Luova Eurooppa -ohjelma (siirto momentilta 29.80.31)	259
Toimintamenojen tasokorotus (siirron palautus momentille 29.10.01)	-2 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-39

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	13
Palkkausten tarkistukset	168
Yhteensä	-2 849

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	61 880 000
2021 III lisätalousarvio	242 000
2021 talousarvio	64 729 000
2020 tilinpäätös	67 956 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 058 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	3 122 000
Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia	1 936 000
Yhteensä	5 058 000

Selvitysosa: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	15 400	12 313	12 799
Bruttotulot	7 594	7 300	7 741
Nettomenot	7 806	5 013	5 058
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 105		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 981		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 463	6 900	7 613
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 620	7 800	7 845
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-157	-900	-232
Kustannusvastaavuus, %	98	88	97

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden laajentaminen, ylioppilastutkintolautakunta	100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-54
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Yhteensä	45

2022 talousarvio	5 058 000
2021 III lisätalousarvio	209 000
2021 talousarvio	5 013 000
2020 tilinpäätös	6 682 000

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävän mukaisten siirtomenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 13 350 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistamiseen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen tehtävänä on toimialaansa liittyvä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi, erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun ja muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa täydentävän koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Tavoitteet vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen tukemisesta varmistetaan rahoitettavien koulutusten valintakriteereillä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 60 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 40 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	13 350
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentilta 29.01.53)	500
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentilta 29.10.20)	200
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentilta 29.20.21)	200
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentilta 29.40.20)	200
Yhteensä	14 450

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	14 450 000
2021 III lisätalousarvio	46 300 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 611 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin

2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen

3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 292 000
Yhteensä	2 611 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 16 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 84 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-50
Kertamenon poistuminen	-500
Yhteensä	-550

2022 talousarvio	2 611 000
2021 talousarvio	3 161 000
2020 tilinpäätös	2 661 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	34 000 000
2021 talousarvio	34 000 000
2020 tilinpäätös	30 703 298

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- tai aluetasolla. Malli tukee lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan pääsääntöisesti koulupäivän yhteydessä.

Malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasaarvoa ja yhdenvertaisuutta.

2022 talousarvio	14 500 000
2021 talousarvio	14 500 000
2020 tilinpäätös	10 000 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
Yhteensä		1 547 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-30
Yhteensä	-30

2022 talousarvio	1 547 000
2021 talousarvio	1 577 000
2020 tilinpäätös	1 737 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 572 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 652 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
	— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	674 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		3 572 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin juutalaisen seurakunnan synagogan ja seurantakeskuksen turvallisuuden parantaminen ja ylläpitäminen	150
Indeksitarkistus (1,6 %)	42
Kertamenon poistuminen	-300
Yhteensä	-108

2022 talousarvio	3 572 000
2021 II lisätalousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	3 680 000
2020 tilinpäätös	8 179 000

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 118 856 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (1,6 %)	1 872
Yhteensä	1 872

2022 talousarvio	118 856 000
2021 talousarvio	116 984 000
2020 tilinpäätös	115 596 000

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työikäisten osaamisen kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden koulutuspolkujen nopeuttamisesta ja tukemisesta sekä suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumista edistävistä toimista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Määrärahasta on varattu 9 000 000 euroa jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman (RRF pilari3) mukaisten menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 36 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 64 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	9 000
Jatkuvan oppimisen vahvistaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-40 000
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentille 29.01.04)	-500
Yhteensä	-31 500

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	16 010 000
2021 III lisätalousarvio	-38 500 000
2021 talousarvio	47 510 000
2020 tilinpäätös	46 510 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 409 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	22 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	30 000
Suomen maksuosuus WADAlle	95 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 246 000

2022 talousarvio	2 246 000
2021 talousarvio	2 246 000
2020 tilinpäätös	2 058 020

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

— Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.

— Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen.

— Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee
Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö. Esi- ja perusopetuksen osalta turvataan oppilas- ja opiskelijahuolto.

Toiminnalliset tavoitteet
— Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti ja tuen kokonaisuutta kehitetään edelleen.

— Esi- ja perusopetus toteutetaan tasa-arvoisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen läpäisy entisestään paranee.

— Toteutetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen Oikeus oppia -ohjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa tasa-arvoa ja laatua, kaventaa ja ennaltaehkäistä oppimiseroja sekä vahvistaa oppimisen tukea ja opetuksen laatua. Varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi sekä osallistumisasteen nostamiseksi osana ohjelmaa muun muassa toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen pilotointihanketta sekä kehitetään kolmiportaisen tuen mallia. Perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi ohjelmassa mm. valmistellaan toimenpiteitä sosioekonomisen segregaatiokehityksen vähentämiseksi valmistelemalla ehdotus myönteisen erityiskohtelun määrärahan vakiinnuttamisesta. Lisäksi ohjelmassa kehitetään varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen johtajuutta ja tuetaan oppilaiden ja lasten lukutaidon ja -kulttuurin varhaista kehitystä. Ohjelmaa tukee kansallinen Oikeus oppia - varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen foorumi ja useat työryhmät.

— Lasten ja oppilaiden medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologian osaamista sekä ohjelmoinnin osaamista vahvistetaan osana Oikeus oppia -ohjelmaa valtakunnallisella Uudet lukutaidot -kehittämisohjelmalla

— Edistetään oppijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi.

— Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa jatketaan toimenpiteitä koronavirusepidemiasta johtuvien vaikutusten vähentämiseksi.

— Toteutetaan toimenpideohjelmaa oppilaanohjauksen kehittämiseksi ja arvioidaan ja vahvistetaan perusopetuksen tehostetun oppilaanohjauksen toimeenpanoa.

— Vahvistetaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja.

— Valmistellaan valtakunnallinen sitouttavan kouluyhteisötyön malli koulupudokkuuden ja koulupoissaolojen vähentämiseksi ja koulupudokkuuden ennaltaehkäisemiseksi.

— Edistetään jatkuvan oppimisen periaatteita vapaassa sivistystyössä kehittämällä yksilöityjä koulutusratkaisuja aikuisille, joilla on puutteita perustaidoissa. Toteutetaan toimenpideohjelmaa kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2009—2018 ja tavoite 2021

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2021[1] tavoite
Lukutaito	536	524	526	520	530—550
Matematiikka	541	519	511	507	530—550
Luonnontiede	554	546	531	522	530—550

[1] Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2022.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS[1]) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla[2]

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2021[3] tavoite
Pääalue	Luonnontiede	Lukutaito	Matematiikka	Luonnontiede	Lukutaito
Pistemäärä	29	33	41	38	20—28

[1] ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

[2] Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksi arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suorituksiin.

[3] Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2022.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)[1]

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2021[2] tavoite
Lukutaito	86	95	94	100	85—90
Matematiikka	82	85	82	82	75—80
Luonnontiede	89	93	96	96	85—90

[1] Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

[2] Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2022.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimialan yleisiä suunnittelu- ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohtamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Varhaiskasvatuksen tiedontuotantoa täydentämään perustetaan varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä.

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietopohjaa, tutkimusta ja tutkimusperustaista päätöksentekoa toteuttamalla tiedon hyödyntämisen kehittämisohjelma, jonka tavoitteena on edistää alan kansallisen tutkimusinfrastruktuurin syntymistä ja tuottaa tiedon avoimuuden käytänteet.

— Valmistellaan ja otetaan käyttöön koulutuspoliittisen selonteon mukaisesti peruspalveluiden yhdenvertaisuuteen, saavutettavuuteen ja laatuun, laadun arviointiin sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja toimialan strategiseen kehittämiseen liittyviä toimia sekä toteutetaan selvitys- ja tutkimustyötä.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat
Tavoitteena on uudistaa koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus ja vapaa sivistystyö vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet
— Edistetään varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digitaalisten ratkaisujen yhteentoimivuutta sekä digitaalisten oppimistuotteiden kehitystä. Toteutetaan perusopetuksen digitalisaation tavoitetilan kuvaus, kuvauksen toteuttamista tukevat digitaaliset ratkaisut sekä arviointikäytäntö digitalisaation toteutumisen sekä digitaalisen osaamisen tason arvioimiseksi.

— Parannetaan koulutustoimijoiden digitaalisia palveluita ja selvitetään valtakunnallisten yhteiskäyttöisten palveluiden toteuttamistarpeita. Tuetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiä tarjoamalla tukea Koski-palvelun käyttöönottoon ja käyttöön.

— Edistetään kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria.

— Vahvistetaan koulujen edellytyksiä purkaa sukupuolisegregaatiota sekä kehittää oppilaiden osaamisidentiteettiä ja vahvuuksia tukevaa pedagogiikkaa.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2019—2022

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Varhaiskasvatus[1)]	253 727	244 000	235 000	227 000
Esiopetus[2)]	59 682	57 971	57 000	55 000
Perusopetus, oppivelvolliset[2)]	556 271	553 820	558 000	555 000
Perusopetus, oppivelvollisuusiän ylittäneet	4 820	4 677	4 700	4 700
Lisäopetus[3)]	960	1 028	1 000	1 100
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 690	1 688	1 700	1 700
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 800	9 798	9 900	9 800
Maahanmuuttajien valmistava opetus	2 845	3 015	3 000	3 000
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	2 296	2 078	1 900	2 100

[1)] Vuoden 2020 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2019 tasolla.

[2)] Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteutumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät). Esiopetuksen oppilasmääräarvioissa 2021—2022 ei ole huomioitu kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua.

[3)] Lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus yhdistyvät 1.8.2022 alkaen yhtenäiseksi nivelvaiheen koulutuskokonaisuudeksi (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus).

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 514 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen

2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen

3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi-, perus- ja lukio-opetuksen kouluina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri on valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus, joka tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	814	815	820	825
Suomalais-venäläinen koulu	673	659	685	700
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	337	326	325	330
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	526	493	620	620
Koulukotien perusopetus	106	103	111	111
Helsingin eurooppalainen koulu	288	286	289	289
Yhteensä	2 744	2 682	2 850	2 875

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä				
— ohjauskäyntejä	766	590	860	980
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	234	218	225	225
Tilapäinen opetus ja kuntoutus				
— tukijaksopäivät	3 078	2 340	3 230	3 290
— tukijaksojen oppilaat	478	425	455	482

Valteri-koulun kunnille tarjoaman julkisoikeudellisen palvelun subventiota nostetaan 50 prosentista 80 prosenttiin vuodesta 2022 alkaen. Kunnan maksettavaksi jää 20 prosenttia palvelun hinnasta.

Henkilötyövuodet

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	78	78	76	75
Suomalais-venäläinen koulu	77	75	79	79
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	533	527	536	538
Eurooppa-koulut	28	29	32	32
Helsingin eurooppalainen koulu	60	61	61	62
Yhteensä	776	770	784	786
Työtyytyväisyys (1—5)	3,6	3,7	4,0	4,0

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	7 157 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	27 857 000
Koulukotien perusopetus	1 900 000
Eurooppa-koulut	1 900 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 700 000
Yhteensä	42 514 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	62 876	62 756	63 014
Bruttotulot	20 177	20 500	20 500
Nettomenot	42 699	42 256	42 514
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	20 736		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	14 282		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 331 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomalais-venäläisen koulun ensikertainen kalustaminen	-2 500
Toimintamenojen tasokorotus (siirron palautus momentilta 29.01.02)	2 000
Valteri-koulu Mäntykankaan uusista tiloista aiheutuvan vuokrasopimuksen kustannusvaikutus	800
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-230
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	4
Palkkausten tarkistukset	184
Yhteensä	258

2022 talousarvio	42 514 000
2021 III lisätalousarvio	4 000
2021 talousarvio	42 256 000
2020 tilinpäätös	36 245 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 173 035 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) OECD:n ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) 75 228 000 euroa perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

5) 80 000 000 euroa varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

6) 8 750 000 euroa varhaiskasvatuslain uudistamisen toimeenpanon tuesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa muun muassa päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 97 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi kolme prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

AV-kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirron palautus momentilta 32.20.40)	500
Kertalisäysten poistuminen	-15 000
Naisjärjestöjen avustukset (siirron palautus momentilta 29.10.51)	250
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentille 29.01.04)	-200
Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma, sitouttava kouluyhteisötyö (HO 2019 kertaluonteinen)	-8 000
Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	30 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Varhaiskasvatuksen tilastotuotannon aloittaminen (siirto momentille 28.30.01)	-80
Varhaiskasvatuslain uudistuksen toimeenpanon tuki	8 750
Yhteensä	16 220

2022 talousarvio	173 035 000
2021 III lisätalousarvio	-270 000
2021 talousarvio	156 815 000
2020 tilinpäätös	118 415 000

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 488 609 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 9 800 000 euroa edellä mainitun lain mukaisiin joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin sekä muille kuin oppivelvollisille järjestettävän perusopetuksen aineenopetuksen käyttökustannuksiin

3) enintään 9 583 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten avustusten maksamiseen

4) enintään 20 050 000 euroa edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa tarkoitettujen avustusten maksamiseen

5) edellä mainitun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

6) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi

7) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

8) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla

9) enintään 11 600 000 euroa oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustunnin hinta on 26,00 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

VALTIONOSUUDET JA RAHOITUS

1. Esi- ja perusopetus (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)	
1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	41 512 000
1.2. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus	51 385 000
1.3. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat viisivuotiaat	3 554 000
1.4. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen aineenopetus (enintään)	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 955 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
1.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	58 139 000
1.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	208 837 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	2 884 000
1.10. Koulukotikorotus	834 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä (enintään)	6 000 000
1.12. Lisäopetus (1.8. alk. tutkintokoulutukseen valmentava koulutus)	8 675 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	399 000
2. Aamu- ja iltapäivätoiminta	
Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000
Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä	444 136 000

VALTIONAVUSTUKSET

3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset	**9 583 000**
3.1. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen, taitojen, valmiuksien ja pedagogisten käytäntöjen kehittämiseen ja alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukemiseen sekä digitalisaation yhteentoimivuuden edistämiseen (enintään)	3 800 000
3.2. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylpytoiminta (enintään)	842 000
3.3. Kerhotoiminnan tukeminen (enintään)	2 865 000
3.4. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin (enintään)	2 076 000
4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset	**22 250 000**
4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin mukaisiin valtionavustuksiin saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisesti	2 200 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	19 975 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

5. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset	
5.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	240 000
5.2. Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen (enintään)	11 600 000
6.Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat valtionavustukset	
6.1. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen tuki	500 000
6.2. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	300 000
Valtionavustukset yhteensä	44 473 000
Yhteensä	488 609 000

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	7 452,22 euroa/asukas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus osana perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaa (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 000
Kertalisäysten poisto	-35
Kustannustenjaon tarkistus	8 331
Määräytymisperusteiden tarkentuminen	-113
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen perusopetuksessa ja toisella asteella (HO 2019)	1 660
Valtionosuuden indeksikorotus (2,5 %)	9 587
Yhteensä	17 430

2022 talousarvio	488 609 000
2021 III lisätalousarvio	40 000 000
2021 talousarvio	471 179 000
2020 tilinpäätös	815 676 641

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomäärä-raha)

Momentille myönnetään 173 241 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle, mistä valtionosuuteen oikeuttavien yksikköjen enimmäismäärän estämättä enintään 11 830 000 euroa 100 %:n valtionosuutena maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttyyn koulutukseen

2) enintään 3 515 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 704 278	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	242 649	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	159 514	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	52 887	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 4 160 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä kansanopistojen ylläpitäjille myönnetään oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen 100 % valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 3 500 000 euroa. Kotoutumissuunnitelmaan hyväksytylle koulutukselle suunnataan kansalaisopistoille, kesäyliopistoille ja opintokeskuksille opetustunteja sekä kansanopistoille opiskelijaviikkoja.

Opetustuntien tai opiskelijaviikkojen enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 10 §:n muuttamisesta (HE 113/2021 vp).

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	87 552 000	2 149 000	89 701 000
Kansanopistot	47 916 000	1 166 000	49 082 000
Opintokeskukset	17 408 000	150 000	17 558 000
Kesäyliopistot	5 020 000	50 000	5 070 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	11 830 000	-	11 830 000
Yhteensä	169 726 000	3 515 000	173 241 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla mahdollistetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutuminen. Määräraha käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävään järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan si-

vistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	89,48 euroa/opetustunti
Kansanopistot	297,48 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	167,66 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	156,94 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

AV-kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirron palautus momentilta 32.20.40)	500
Kertalisäysten poistuminen	-1 900
Kustannustason tarkistus, kansalaisopistot	2 375
Kustannustason tarkistus, kansanopistot	52
Kustannustason tarkistus, kesäyliopistot	51
Kustannustason tarkistus, opintokeskukset	-198
Maahanmuuttajien kotouttamiskoulutus	5 000
Oppivelvollisuuden laajentaminen	1 700
Valtionosuuden indeksikorotus (2,5 %)	2 668
Yhteensä	10 248

2022 talousarvio	173 241 000
2021 III lisätalousarvio	7 500 000
2021 talousarvio	162 993 000
2020 tilinpäätös	181 190 453

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 513 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 518 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin

2) 6 019 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle

3) 976 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan, sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yleissivistävän koulutuksen järjestöille	271 000
Kesälukioseura ry:lle	128 000
Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hemgrundskola -toiminnan tukemiseen	148 000
Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen	429 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin	518 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	1 916 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 195 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan	1 117 000
Karjalan Liitolle	131 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistystoimintaan	499 000
Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	83 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	78 000
Yhteensä	7 513 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäysten poistuminen	-1 205
Naisjärjestöjen avustukset	250
Naisjärjestöjen avustukset (siirron palautus momentille 29.10.20)	-250
Yhteensä	-1 205

2022 talousarvio	7 513 000
2021 talousarvio	8 718 000
2020 tilinpäätös	9 096 240

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuutta, tuetaan työ- ja elinkeinoelämän uudistamista, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä.

— Ammatillinen koulutus tuottaa yksilöille ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi sekä osaamisen kehittämiseksi työuran eri vaiheissa.

— Lukiokoulutus tuottaa korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja elinikäiseen oppimiseen.

— Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen palvelujärjestelmillä turvataan ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon suorittaminen kaikille perusopetuksen päättäville.

— Ylioppilastutkintoa kehitetään turvaamaan lukiokoulutuksen laatua.

Oppivelvollisuus laajennetaan hallitusohjelman mukaisesti ulottumaan ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen ja samalla opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet tulevat oppivelvollisille maksuttomiksi. Oppivelvollisuuslakia sovelletaan ensimmäistä kertaa vuoden 2021 keväällä perusopetuksen päättäviin. Opiskelijat ovat oppivelvollisuuden piirissä 18 vuoden ikään saakka. Koulutuksen maksuttomuus jatkuu sen vuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Uuden perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (*tutkintokoulutukseen valmentava koulutus*) järjestäminen aloitetaan 1.8.2022.

Ammatillisen koulutuksen toiminnallinen tuloksellisuus
Ammatillinen koulutus tuottaa alati muuttuville työmarkkinoille osaavaa työvoimaa nopeasti ja oikea-aikaisesti ennakoiden osaamisvaatimusten muutoksia ja vastaten samalla myös kasvavaan jatkuvan oppimisen tarpeeseen. Ammatillisen koulutuksen palvelujärjestelmä vastaa dynaamisesti ja tehokkaasti kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on myös turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa.

Toiminnalliset tavoitteet
— Ammatillisen koulutuksen saatavuus turvataan koko maassa. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti perusasteen päättävien ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut sekä tarjoten riittävästi jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia alueen työikäiselle väestölle. Ammatillisella koulutuksella tuetaan koronaepidemian seurauksena työttömiksi jääneiden osaamisen kehittämistä nopean uudelleentyöllistymisen mahdollistamiseksi.

— Lähihoitajakoulutusta lisätään määräaikaisesti, jotta henkilöstön saatavuus voidaan turvata iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa henkilöstömitoituksesta säädetyn mukaisesti.

— Opiskelijoiden tarvitseman opetuksen ja ohjauksen varmistamiseksi opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen kohdennetaan lisäresursseja hallitusohjelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjät voivat käyttää lisärahoitusta uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamisen ohella myös tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen.

— Oikeus osata -kehittämisohjelmalla vahvistetaan ammatillisen koulutuksen laatua, tasa-arvoa ja vaikuttavuutta.

— Rahoitusjärjestelmän ohjausmekanismeilla kannustetaan koulutuksen järjestäjiä tavoitteiden mukaiseen ja tulokselliseen toimintaan.

— Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta vahvistetaan kehittämällä jatkuvasti tutkintorakennetta ja tutkintoja yhteistyössä ammatillisen koulutuksen toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

— Työpaikkojen roolia keskeisenä oppimisympäristönä kaikessa ammatillisessa koulutuksessa vahvistetaan. Työpaikalla järjestettävää koulutusta toteutetaan tarpeen mukaan joustavasti koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena. Käynnistetään oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytymisperusteiden uudistamisen kokeilu nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen tukemiseksi.

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittävät ja ottavat käyttöön yksilöllisten opintopolkujen toteuttamista tukevia pedagogisia toimintamalleja ja ohjauspalvelujen malleja sekä niitä tukevia digitaalisia ratkaisuja, jotka parantavat toiminnan vaikuttavuutta.

— Ammatilliseen koulutukseen hakeutumista ja pääsyä tehostetaan jatkuvan haun väylää ja digitaalisia palveluita kehittämällä. Yhteishaun avulla turvataan perusopetuksen päättävien oppivelvollisten välitön sijoittuminen jatko-opintoihin.

— Ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittävät aktiivisesti järjestäjärakennetta sekä keskinäistä yhteistyötä ja työnjakoa toiminta-alueillaan.

Lukiokoulutuksen toiminnallinen tuloksellisuus
Lukiokoulutuksen perusta on vahva ja toimintakykyinen. Tavoitteena on toimintakyvyn, koulutuksen saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti. Tavoitteena on, että lukiokoulutuksessa opetuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, opiskelijoiden hyvinvointi, jaksaminen ja oppimistulokset parantuvat sekä eriarvoisuus vähentyy. Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat tukien opiskelijoiden tulevia jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Toiminnalliset tavoitteet
— Lukiokoulutuksen saatavuus turvataan koko maassa.

— Vahvistetaan lukiokoulutuksen laatua ja tuetaan uudistetun lukiolainsäädännön toimeenpanoa. Lukiolain toimeenpanolla vahvistetaan opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää kansainvälistymistä tukevaa osaamistaan ja mahdollisuuksia tutustua korkeakouluihin ja korkeakouluopintoihin sekä työelämään jo lukio-opintojensa aikana lukion sijaintipaikasta riippumatta. Vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvointia, tuetaan opinnoissa etenemistä ja ehkäistään syrjäytymistä.

— Lukion uusien 1.8.2021 käyttöön otettujen opetussuunnitelmien toimeenpanon tukemista jatketaan. Lisäksi toimintakulttuurin uudistamiseksi ja oppimisympäristöjen monipuolistamiseksi jatketaan lukion kehittämisverkoston (LUKE–verkosto) toimintaa.

— Lukiokoulutuksen laatukulttuuria vahvistetaan laatu- ja saavutettavuusohjelmalla.

— Erityisen koulutustehtävän valtakunnalliset kehittämislukiot toimivat osaamisalojensa valtakunnallisina koulutuksen kehittäjinä.

— Ylioppilastutkintolainsäädännön uudistus otetaan asteittain käyttöön siten, että säädettyjä uudistuksia sovelletaan kaikilta osin keväästä 2022 lukien. Jatketaan myös tutkinnon toiminnallista kehittämistä. Ylioppilastutkintolain uudistuksilla osaamista osoitetaan entistä laajemmin ja monipuolisemmin. Uudistuksilla lisätään opiskelijoiden oikeuksia, vähennetään henkisiä paineita ja lisätään yhdenvertaisuutta jatko-opintoihin hakeutumisessa sekä luodaan tutkintoon toiminnallista joustoa. Tutkinnon järjestämisessä otetaan huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut ja määrälliset tavoitteet
Ammatillisen koulutuksen tilastointia ja seurantaa uudistetaan vaiheittain ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmässä käytettävien määrittelyjen pohjalta. Kansallinen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski tuottaa jatkossa merkittävän osan ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoituksen määräämisessä, toiminnan ohjauksessa ja tuloksellisuuden seurannassa käytettävistä tiedoista. Koski-palvelu tuottaa jatkossa vaiheittain myös lukiokoulutuksen järjestäjien

rahoituksen määräämisessä ja toiminnan ohjauksessa ja seurannassa tarvittavia tietoja. Koskipalvelusta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää tunnuslukujen ja tavoitteiden määrittelyssä sitä mukaa, kun tietojen oikeellisuus varmentuu, tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta.

Ammatillisen tutkintokoulutuksen uudet opiskelijat[1)]

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 arvio	2022 arvio
Perustutkintokoulutus	75 583	83 001	85 000	86 000	87 000	88 000
— josta oppisopimuskoulutus	8 588	9 219	10 000	10 000	10 000	10 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinto-koulutus	32 625	36 312	40 000	40 000	40 000	40 000
— josta oppisopimuskoulutus	14 194	16 323	18 000	18 000	18 000	18 000

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Vuodesta 2018 lukien lukuihin sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen siirtynyt työvoimakoulutus.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet[1)]

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 arvio	2020 arvio	2021 arvio	2022 arvio
Perustutkinnot	51 173	51 958	55 000	57 000	58 000	59 000
— josta oppisopimuskoulutus	4 193	5 473	7 000	8 000	8 500	9 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	19 328	23 760	24 000	26 000	28 000	28 000
— josta oppisopimuskoulutus	9 193	11 223	11 500	13 000	14 000	14 000

[1)] Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Vuodesta 2018 lukien lukuihin sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen siirtynyt työvoimakoulutus.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan[1)]

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	166	166	162	152	150	139
— kuntajärjestäjät	9	9	9	9	9	8
— kuntayhtymäjärjestäjät	35	35	34	33	33	33
— yksityiset järjestäjät	121	121	118	109	107	97
— valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1	1	1

[1)] Kalenterivuoden alun tilanne. Vuosien 2018—2021 luvut sisältävät myös siirtymäkauden ajan voimassa olevat vanhan lain mukaiset ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat (16 järjestäjää vuosina 2018 ja 2019,11 järjestäjää vuonna 2020 ja 10 järjestäjää vuonna 2021). Näiden järjestäjien lupien voimassaolo päättyy 31.12.2021.

Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma[1)]	92 235	92 877	94 428	95 500	96 400
Lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma[1)]	6 397	6 207	6 277	6 400	6 500
Aineopiskelijoiden suorittamien lukion kurssien lukumäärien perusteella lasketut laskennalliset opiskelijat	1 050	914	618	600	600

[1)] Opiskelijamäärät sisältävät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan rahoitettavat opiskelijat (ei valtion oppilaitosten, eikä yliopistojen harjoittelukoulujen lukio-opiskelijoita). Toteutumatieto on rahoitukseen oikeuttavien opiskelijoiden laskentapäivien painotettu keskiarvo.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 455 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöonnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemessä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa.

Toiminnan tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus			
Koulutettavien määrä	3 067	4 800	4 600
Saamelaisalueen koulutuskeskus			
Opiskelijavuosimäärä, ammatillinen koulutus	121	136	141
Opiskelijatyöpäivien määrä, saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutus	4 960	8 500	8 500
Opiskelijatyöpäivien määrä, lyhytkoulutus	2 609	5 000	5 000

Henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	60	68	68
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	25	26	26
Yhteensä	85	94	94

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannus-vastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	914	1 000	1 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 606	2 310	2 600
— osuus yhteiskustannuksista	1 506	1 500	1 500
Kustannukset yhteensä	4 112	3 810	4 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 198	-2 810	-3 000
Kustannusvastaavuus, %	22	26	27
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen , %	81	89	85

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 064 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	991 000
Yhteensä	8 455 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	9 666	9 992	10 055
Bruttotulot	1 611	1 560	1 600
Nettomenot	8 055	8 432	8 455
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 010		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 060		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	8
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-35
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	21
Palkkausten tarkistukset	29
Yhteensä	23

2022 talousarvio	8 455 000
2021 III lisätalousarvio	21 000
2021 talousarvio	8 432 000
2020 tilinpäätös	8 105 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen

3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen

4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin

5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

6) enintään 16 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita. Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmalla parannetaan tietopohjaisesti koulutuksen laatua, opettajien työskentelyedellytyksiä ja nuorten hyvinvointia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Geenivaraohjelman mukaisen toiminnan rahoitus (siirto momentille 30.40.22)	-96
Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	5 000
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentille 29.01.04)	-200
Tasomuutos	-250
Yhteensä	4 454

2022 talousarvio	23 460 000
2021 III lisätalousarvio	14 800 000
2021 talousarvio	19 006 000
2020 tilinpäätös	12 706 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 008 742 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 973 536 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategiarahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille, mistä 70 000 000 euroa opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen myönnettäviin perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin sekä kunnan tai kuntayhtymän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen toimintaan luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavista arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 510 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensaatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1 tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on enintään 183 200 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 8 100 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 14 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puun myyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensaatio, joka otetaan lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksessa valtion talousarvioon.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä arvonlisävero- eikä opetusmetsäkompensaatioita)	1 999 525 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	1 984 525 000
josta perusrahoituksen osuus	1 410 168 000
josta suoritusrahoituksen osuus	382 905 000
josta vaikuttavuusrahoituksen osuus	191 452 000
— Strategiarahoituksen osuus (0,75 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	15 000 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Kuntien rahoitusosuus	-1 025 989 000
Arvonlisäverokompensaatiot yhteensä	33 696 000
— Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	32 696 000
— Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle korvattava kunnan tai kuntayhtymän luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettava arvonlisävero	1 000 000
Kompensaatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 510 000
Yhteensä	1 008 742 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen koulutuksen indeksi (2,6 %)	22 124
Opettajien ja ohjaajien palkkaaminen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimet (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi	16 000
Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeilu	5 000
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	9 492
Uusien koulutuksen järjestäjien mukaantulo opetusmetsäkompensaation piiriin	174
Yhteensä	42 790

2022 talousarvio	1 008 742 000
2021 III lisätalousarvio	5 000 000
2021 I lisätalousarvio	17 500 000
2021 talousarvio	965 952 000
2020 tilinpäätös	963 814 656

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 240 403 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen lukiokoulutukseen, lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen

2) enintään 1 775 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti lukiokoulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä lukioiden kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) muuttamisesta koskien tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	739 336 000
— kunnallinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (87 410 * 7 207,90 €)	630 043 000
— yksityinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (9 010 * 7 235,45 €, sis. alv.)	65 191 000
— kunnallinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (5 540 * 4 420,62 €)	24 490 000
— yksityinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (1 570 * 4 553,77 €, sis. alv.)	7 150 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,57 % kokonaiskustannuksista)	12 462 000
Kuntien rahoitusosuus	-500 708 000
Valtionavustukset	1 775 000
Yhteensä	240 403 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	7 157,74 euroa/opiskelija

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 10 268 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisen koulutustehtävän lisärahoitus	486
Indeksikorotus (2,5 %)	6 458
Kustannustenjaon tarkistus	6 359
Lukiouudistuksen toimeenpano	4 530
Opiskelijamäärämuutokset	4 892
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	17 973
Valtionosuuden määräytymisperusteiden tarkentuminen	1 266
Yhteensä	41 964

2022 talousarvio	240 403 000
2021 talousarvio	198 439 000

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Valtuus

Suomen Akatemian momenteilta 29.40.51 ja 29.40.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin, tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintoihin, arviointeihin sekä Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2022 hyväksyä sitoumuksia 390 500 000 euron arvosta. Valtuudesta enintään 20 000 000 euroa on tarkoitettu tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen, enintään 10 000 000 euroa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelman (ICT) toteuttamiseen ja 50 000 000 euroa yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen. Lisäksi mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta hyväksyä sitoumuksia vuonna 2022.

Valtuudesta on varattu 25 250 000 euroa paikallisista infrastruktuureista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen (RRF pilari3) ja 15 250 000 euroa vihreää siirtymää tukevasta Avaina-

lojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen -kokonaisuudesta (RRF pilari3/TKI-rahoitus) aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
— Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamispohja vahvistuvat edistäen kestävää talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä.

— Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan mahdollistaen yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistuminen.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamispohja vahvistuvat
Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akatemia, Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus ja Varastokirjasto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestävän kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukyvyn vahvistamiselle. Toiminta on korkealaatuista, kansainvälistä, vaikuttavaa, eettistä ja tukee yhdenvertaisen ja kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan kehitystä.

Toiminnalliset tavoitteet
— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkottuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin.

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

— Korkeakoulut tukevat nousevia tutkimusaloja ja luovat kilpailukykyiset edellytykset kansainväliseen kärkeen tähtäävälle tutkimukselle.

— Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta julkisessa päätöksenteossa ja elinkeinoelämän kehittämisessä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla digitalisaatiota hyödyntäen.

— Avointa tiedettä ja innovaatiotoimintaa edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä tiedeyhteisön kanssa.

— Tutkitun tiedon media- ja kansalaisnäkyvyyttä sekä tiedekasvatusta edistetään.

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan
Ammattikorkeakoulut ja yliopistot kehittävät toimintaansa omaehtoisesti siten, että ne ovat tasaarvoisia, esteettömiä, monikulttuurisia ja vetovoimaisia työ- ja oppimisympäristöjä. Korkeakouluja johdetaan hyvin, työhyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti. Korkeakoulut edistävät näitä tavoitteita myös laajemmin yhteiskunnassa. Korkeakoulut tekevät valtakunnallisesti yhteistyötä avointen, saavutettavien ja joustavien opiskelumahdollisuuksien rakentamiseksi. Korkeakoulut toimivat opiskelijakeskeisesti ja tukevat jatkuvaa oppimista elämän eri tilanteissa siten, että työurat pitenevät ja jatkuva osaamisen kehittäminen mahdollistuu.

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä, läpäisyä parantamalla ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä.

— Korkeakoulut ennakoivat työvoima- ja koulutustarpeita yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

— Korkeakoulut jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi.

— Korkeakoulut profiloituvat vahvuusalueilleen, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa.

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien pedagogista osaamista.

— Korkeakoulut lisäävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä työelämän kanssa.

— Korkeakoulujen toiminnassa korostuu kansainvälisyys ja yrittäjämäinen toimintatapa sekä yhteiskunta- ja globaali vastuu.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijamäärä

	2018	2019	2020	2021 arvio	2022 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot					
— aloittaneet	33 255	34 212	39 222	38 000	38 450
— tutkinnot	24 504	24 315	24 369	25 000	25 500
— opiskelijamäärä	127 032	126 279	131 154	130 500	130 000
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot					
— aloittaneet	5 268	5 376	6 687	7 000	7 000
— tutkinnot	3 117	3 330	3 870	3 900	4 100
— opiskelijamäärä	13 410	14 208	15 930	16 200	16 200
Yliopiston perustutkinnot[1)]					
— uudet opiskelijat	21 759	22 074	24 990	24 900	25 050
— suoritetut alemmat korkeakoulututkinnot	13 461	13 419	15 093	15 000	15 200
— suoritetut ylemmät korkeakoulututkinnot	15 162	16 128	18 513	17 000	17 200
— opiskelijamäärä	134 085	134 364	136 911	138 000	138 100
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 782	1 716	1 839	1 800	1 830

[1)] Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen osuus bruttokansantuotteesta (%)

	2016	2017	2018	2019	2020 arvio	2021 arvio	2022 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	2,72	2,73	2,76	2,79	2,94	.	.

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Vuosi	Myöntämisvaltuus TA:n mukaisesti	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
2014	280,0	2,1							
2015	318,8	5,8	0,7	0,1					
2016	338,4	7,5	3,3	0,2					
2017	348,3	55,2	19,1	3,5	0,1				
2018	343,3	88,3	58,1	14,9	3,3	0,1			
2019	368,4	101,3	99,8	68,7	21,0	4,8			
2020	438,1[1)]	114,8	106,8	85,3	61,1	19,7	5,0		
2021	406,3[2)]	19,1	87,0	108,4	100,1	68,2	20,5	2,9	
2022	390,5	0,0	27,9	80,4	107,8	101,9	54,1	16,5	2,0
Yhteensä		394,0	402,5	361,4	293,4	194,5	79,7	19,4	2,0

[1)] Luku sisältää vuoden 2020 talousarvion valtuuden 347,084 milj. euroa sekä kolmannen lisätalousarvion valtuuden 10 milj. euroa ja neljännen lisätalousarvion valtuuden 81 milj. euroa.

[2)] Luku sisältää yhteensä 45 milj. euroa vuoden 2021 kolmannen lisätalousarvion valtuutta (RRF pilari 3).

Myöntämisvaltuuden muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon määräaikainen rahapelitoiminnan tuottojen kompensaatio vuosina 2022—2023 sekä yhteensä 40,5 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF pilari3) valtuutta.

Vuodesta 2021 lähtien määrärahojen vuosittaista prosenttijakoa on muutettu vastaamaan paremmin tutkimushankkeiden toteutuneita kuluja.

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 975 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa vertaisarvioidulla kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia tuottaa ministeriöille, korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille tiedepoliittisen päätöksenteon käyttöön laadukasta ja monipuolista tietoon perustuvaa materiaalia ja analyysejä Suomessa tehtävästä tutkimuksesta ja suomalaisista tutkimusorganisaatioista.

— Tutkimusrahoituksen hakijat saavat ajanmukaisen tiedon Akatemian rahoitusperiaatteista ja -mahdollisuuksista sekä päätöksenteosta.

— Akatemia edistää tutkimusaineistojen ja -menetelmien sekä tutkimustulosten saatavuutta avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti.

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta
— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian yhteistyökyky (sidosryhmäkysely, max 4)	-	3,06	-	3,10
Avoimesti saatavina olevien vertaisarvioitujen julkaisujen osuus Akatemian hankkeissa (%)	51	56	85	90
Naisten osuus (%) arvioinnin asiantuntijoista	34	36	40	45
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminta, käsitellyt hakemukset (lkm)	4 509	4 814	4 200	4 200
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,3	2,2	< 3,5	< 3,5
Akatemiahankkeiden käsittelykustannus (euroa/hakemus)	1 579	1 622	1 450	1 450
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,67	3,67	>= 3,65	>= 3,65
Henkilötyövuodet	135,2	140,8	138	146—150

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.53, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (1410/2015).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	12 459	12 322	12 375
Bruttotulot	564	350	400
Nettomenot	11 895	11 972	11 975
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 189		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 134		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-56
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-2
Palkkausten tarkistukset	62
Tasomuutos	-1
Yhteensä	3

2022 talousarvio	11 975 000
2021 III lisätalousarvio	-2 000
2021 talousarvio	11 972 000
2020 tilinpäätös	10 840 000

02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 548 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen

2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta, sekä kehittää arkistotointa digitaalisuutta edistämällä.

Toiminnallinen tuloksellisuus
— Kansallisarkisto tehostaa toimintaansa digitaalisilla toimintatavoilla.

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta
— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllykilometriä)	220,3	222,0	231,9	227,5
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. tiedostoa/v)	80	94	151	154
Digitaalisen aineiston verkkokäyttö (milj. käyntikertaa/v)	1,7	1,9	2,0	2,2
Sähköisen asioinnin osuus tietopyynnöistä (%)	70	72	75	75

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsitellyt tietopyynnöt (kpl)	26 034	27 599	26 000	26 000
Verkkopalveluiden asiakastyytyväisyys (min 1 — max 5)	3,6	3,7	3,5	3,5
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,3	3,5	>= 3,7	>= 3,7
Henkilötyövuodet	207	205	222	225

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	20 353	20 603	20 748
Bruttotulot	1 775	670	1 200
Nettomenot	18 577	19 933	19 548
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 773		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 804		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-55
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	68
Tasomuutos	-400
Yhteensä	-385

2022 talousarvio	19 548 000
2021 III lisätalousarvio	2 000
2021 talousarvio	19 933 000
2020 tilinpäätös	19 608 000

03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 447 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden merkityksestä kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Toiminnallaan se luo osaltaan edellytyksiä tasa-arvolle Suomessa. Keskus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä. Keskus tarjoaa palveluitaan ja aineistoaan avoimesti verkossa edistäen tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotouttamiselle. Keskus toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	4 521	3 493[1)]	3 000	4 500
Kielineuvonta (vastauksia), kpl	8 881	7 673	6 500	6 500
Verkkopalvelun kävijämäärä	4 462 421	6 014 431	3 400 000	4 400 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,6	3,6	3,4	3,4
Henkilötyövuodet	75,9	73,6	77	71

[1)] Laskentatapa muuttunut vuodesta 2020 lähtien.

Kotimaisten kielten keskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.40.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	1 588	4 881	4 897
Bruttotulot	514	450	450
Nettomenot	1 074	4 431	4 447
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	461		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	483		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-7
Palkkausten tarkistukset	23
Yhteensä	16

2022 talousarvio	4 447 000
2021 talousarvio	4 431 000
2020 tilinpäätös	1 096 000

04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 679 000 euroa.

Valtuus
Varastokirjasto saa tehdä toimitilansa uuden vuokrasopimuksen siten, että siitä aiheutuva menojen lisäys on vuodesta 2023 alkaen vuositasolla enintään 500 000 euroa ja menojen lisäys vuositasolla vuodesta 2024 alkaen on enintään 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen kokoelmatarvetta ja varmistaa, että kokoelmaan luetteloitu aineisto säilyy tiedon tarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yh-

teiskunnassa osana tutkimuksen ja kansalaisten tiedon saannin infrastruktuuria. Varastokirjasto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

Valtuudella varaudutaan Varastokirjaston nykyisten Kuopiossa sijaitsevien tilojen perusparantamiseen ja laajentamiseen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm/v)	3 205	1 655	3 500	2 000
Luetteloidut tietueet (nimekkeitä)	53 464	59 727	65 000	50 000
Tilausten määrä (kpl/v)	76 080	62 750	92 000	85 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,9	3,9	>= 4	>= 4
Henkilötyövuodet	17,9	17,5	18	18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	1 632	1 682	1 682
Bruttotulot	-	3	3
Nettomenot	1 632	1 679	1 679
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	88		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	3
Palkkausten tarkistukset	6
Yhteensä	0

2022 talousarvio	1 679 000
2021 III lisätalousarvio	3 000
2021 talousarvio	1 679 000
2020 tilinpäätös	1 714 000

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 094 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja tiedelaitoksia koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen

2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

3) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

4) enintään 186 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

5) enintään 200 000 euroa julkisen keskitetyn sähköisen säilytys- ja arkistopalvelun toteuttamiskustannuksiin.

Määrärahasta on varattu 7 000 000 euroa jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman (RRF pilari3) investointikokonaisuudesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen ja 725 000 euroa maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3) -investointikokonaisuudesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoimilla tuetaan korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä (RRF pilari3) toteutetaan järjestelmä-, palvelu- ja prosessiuudistuksia, jotka edistävät korkeakoulutuksen digitalisaatiota ja joustavaa oppimista. Lisäksi toteutetaan kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloprosessin sähköistämiseen, tiedonvaihtoon ja viestintään liittyviä uudistuksia, jotka edistävät koulutusperusteisten lupaprosessien nopeutumista. Samalla uudistukset tukevat työllisyystason ja pitkän aikavälin osaamistason nostoa sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman digitalisaatiotavoitetta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	2 169 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut ja tietoverkko	19 000 000
Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	7 000 000
Digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)	725 000
Julkisen keskitetyn sähköisen säilytys- ja arkistopalvelun toteuttamiskustannuksiin, SAPA (enintään)	200 000
Yhteensä	29 094 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 91 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi yhdeksän prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma	-3 000
Digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)	725
Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	7 000
Kertamenojen poistuminen	-1 320
Palvelukeskuksen toimintamenot (siirto momentille 29.01.04)	-200
Sähköisen arkistoinnin palvelukokonaisuus (SAPA)	-100
Yhteensä	3 105

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	29 094 000
2021 III lisätalousarvio	5 800 000
2021 talousarvio	25 989 000
2020 tilinpäätös	37 119 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 875 165 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

1) 1 729 634 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen

2) 136 054 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin

3) enintään 4 477 000 euroa yliopistojen muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Määrärahasta on varattu 5 000 000 euroa yliopistolain (558/2009) mukaiseen yliopistojen harkinnanvaraiseen rahoitukseen korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (119/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonlisäverokertymän perusteella.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy 200 000 euroa liikennetaloustieteen tutkimuksen ja osaamisen vahvistamiseen Aalto-yliopistossa ja 677 000 euroa yliopistojen harjoittelukouluille oppivelvollisuuden laajentamiseen.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 800, josta noin 2 300 on lukiolaisia.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä on tarkoitus kertaluonteisesti lisätä yliopistojen aloituspaikkoja vähintään 150. Samalla tuetaan työllisyystason ja pitkän aikavälin osaamistason nostoa (RRF pilari3).

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2016 toteutuma	2018 toteutuma	2020[1] toteutuma	2022[2] tavoite
Alemmat korkeakoulututkinnot	14 289	13 461	15 093	16 995
Ylemmät korkeakoulututkinnot	15 321	15 162	18 513	18 236
Tohtorin tutkinnot	1 887	1 782	1 839	1 906
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimushenkilökunta[3]	0,53	0,56	0,61	0,61
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3)	0,43	0,50	0,53	0,54
Tavoiteajassa suoritettujen alempien[4] korkeakoulututkintojen osuus, %	25,3	35,5	36,6	38,0
Tavoiteajassa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen osuus, %	27,8	28,7	29,5	31,0
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus, %	41,8	43,2	44,0	46,0

[1] Tutkintomäärissä toteutuma, muuten arvio.

[2] Tutkintotavoitteissa vuoden 2022 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024.

[3] Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

[4] Alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 729 634 000
— Kansalliskirjasto	19 246 000
— Harjoittelukoulut	50 057 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 660 331 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	136 054 000
— Arvio vuoden 2022 ALV-kompensaatioksi	150 880 000
— Vuoden 2020 korvauksiin kohdennetun ALV -kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	-14 826 000
Yliopistolain (558/2009) mukainen yliopistojen harkinnanvarainen rahoitus korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi (RRF pilari 3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa	5 000 000
Yliopistolain (558/2009) mukainen yliopistojen muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	4 477 000
Yhteensä	1 875 165 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 8 937 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV -kompensaation tarkentuminen	-30 226
Kertaluonteiset lisäykset	-10 000
Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen (RRF pilari3)	5 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden laajentaminen harjoittelukouluissa	677
Vuoden 2020 yliopistoindeksin tarkistus	-28 848
Yliopistoindeksi (2,6 %)	44 659
Yhteensä	-18 738

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	1 875 165 000
2021 talousarvio	1 893 903 000
2020 tilinpäätös	1 941 209 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 371 142 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen

4) Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintojen menoihin.

Kohdassa 1) tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Määrärahasta on varattu

1) 4 000 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)

2) 2 000 000 euroa kansallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

3) 5 000 000 euroa paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen lisätä tutkimus- ja kehityspanostuksia (RRF pilari3). Toimenpiteet kohdistuvat kansallisiin ja paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin sekä avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäytön ja t&k-intensiivisyyden lisäämiseksi. Toimenpiteille määritellyt vihreän ja digitaalisen siirtymän tavoitteet varmistetaan rahoituksen kohdennuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikaisempien vuosien valtuuksien maksatusten muutokset	-14 555
Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen (RRF pilari3)	4 000
Kansalliset tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Paikalliset tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	5 000
Rahapelitoiminnan tuoton alenemisen kompensaation muutos	-1 954
Vuoden 2022 valtuuksien maksatukset	22 907
Yhteensä	17 398

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	371 142 000
2021 talousarvio	353 744 000
2020 tilinpäätös	331 081 915

53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 69 872 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen Akatemian tutkimusrahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen Suomen Akatemiasta annetun lain (922/2009) mukaisesti

2) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimushankkeiden maksamiseen

3) Kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin

4) Tiedekeskus Heurekan toiminnasta ja muista tiedekasvatusta tukevista hankkeista aiheutuviin menoihin

5) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti

6) Kotimaisten kielten keskuksen toiminnasta aiheutuviin menoihin kotimaisten kielten keskuksesta annetun lain (1403/2011) mukaisesti

7) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen

8) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

9) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 1) tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	31 389 000
Tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen	38 483 000
Yhteensä	69 872 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapelitoiminnan tuottoarvion muutos	-6 389
Yhteensä	-6 389

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	69 872 000
2021 talousarvio	76 261 000
2020 tilinpäätös	71 301 520

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 631 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 55 631 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti

2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle

3) arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien ja suurien haasteiden tutkimukseen ja muun muassa tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä, työelämän kehittämistä ja julkisen sektorin kehittämistä. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa), arvio

Vuosi	Valtuus	2017—2020	2021	2022	2023	2024	2025
2017	55 631	49 726	5 905	-	-	-	-
2018	55 631	43 650	9 610	2 371	-	-	-
2019	55 631	19 247	20 500	15 884	-	-	-
2020	55 631	1 384	19 000	19 000	16 247	-	-
2021	55 631		616	18 200	20 500	16 315	-
2022	55 631			176	18 200	20 500	16 755
Yhteensä		114 007	55 631	55 631	54 947	36 815	16 755

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2022 talousarvio	55 631 000
2021 talousarvio	55 631 000
2020 tilinpäätös	48 510 378

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 919 696 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena:

1) 839 456 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen

2) 58 740 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin

3) enintään 11 150 000 euroa ammattikorkeakoulujen muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen

4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensaatioon ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Määrärahasta on varattu 10 000 000 euroa ammattikorkeakoululain mukaiseen ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraiseen rahoitukseen korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (117/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Kohdan 4) kompensaatio perustuu Metsähallituksen opetusmetsämallin mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa. Sopimuksen mukaan

puun myyntitulot tuloutetaan Metsähallitukselle ja ammattikorkeakoululle maksetaan kompensaatio, joka otetaan lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksessa valtion talousarvioon.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä on tarkoitus kertaluonteisesti lisätä ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja vähintään 450. Samalla tuetaan työllisyystason ja pitkän aikavälin osaamistason nostoa (RRF pilari3).

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2016 toteutuma	2018 toteutuma	2020[1] toteutuma	2022[2] tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	23 043	24 504	24 369	27 639
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	2 517	3 117	3 870	4 717
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 797	1 461	1 620	1 550
Julkaisut/opettajat ja t&k-henkilöstö	1,28	1,60	1,80	1,85
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisesta, % aloittaneista	59,2	60,8	61,0	62,0
Tavoiteajassa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen osuus, % [3]	63,1	67,0	64,0	65,0

[1] Tutkintotavoitteissa toteutuma, muuten arvio.

[2] Tutkintotavoitteissa vuoden 2022 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024.

[3] Ammattikorkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	839 456 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	58 740 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen harkinnanvarainen rahoitus korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa	10 000 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	11 150 000
Kompensaatio ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	350 000
Yhteensä	919 696 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	4 802
Ammattikorkeakouluindeksi (2,6 %)	21 911
Kertamenon poistuminen	-960
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen Savonlinnassa	1 050
Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen (RRF pilari3)	10 000
Vuoden 2020 ammattikorkeakouluindeksin tarkistus	-14 100
Yhteensä	22 703

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	919 696 000
2021 talousarvio	896 993 000
2020 tilinpäätös	949 472 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 974 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen kasvu	1 895
Yhteensä	1 895

2022 talousarvio	21 974 000
2021 talousarvio	20 079 000
2020 tilinpäätös	19 837 350

89. Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 67 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen pääomasijoitusten maksamiseen. Yliopistoja pääomitetaan 2,5-kertaisesti yliopistojen keräämään yksityiseen pääomaan nähden kuitenkin enintään 67 000 000 eurolla. Mikäli yliopistot eivät saa kerättyä valtion vastinrahaan oikeuttavia lahjoituksia yhteensä 26 800 000 euroa tai osa pääomasijoituksista jää kohdentamatta vastinrahan yliopistokohtaisen enimmäismäärän rajauksen perusteella, jaetaan jäljelle jäävä pääomittamiserä ylipistoille käyttäen vuoden 2020 yliopistojen laskennallisen rahoitusmallin tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerien tuottamaa jakosuhdetta.

Selvitysosa: Suomen itsenäisyyden juhlarahaston lahjoitukseen perustuen valtio pääomittaa yliopistoja 67 milj. eurolla vuonna 2022. Valtion vastinrahakäsittelyssä huomioon otettava yksityisen pääoman kerääminen tapahtuu 15.6.2020—30.6.2022 välisenä aikana. Valtion vastinrahoitus kohdennetaan yliopistojen kesken suhteessa yliopistojen keräämään yksityiseen pääomaan kuitenkin siten, että yksittäisen yliopiston valtion vastinrahoituksen määrä ei voi ylittää 11 milj. euroa. Vastinrahan enimmäismäärän rajauksen seurauksena pääomittamiskerroin ei muilla yliopistoilla voi olla yli 2,5. Valtion yliopistoille osoittamat pääomittamiserät kirjataan julkisoikeudellisten yliopistojen peruspääomaan ja säätiöyliopistojen pysyvästi säilytettävään säätiöpääomaan.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	67 000 000
2020 tilinpäätös	33 000 000

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite opintotukitoimille on opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason parantamiseen tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikaista toimeentuloa.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta ja se on maksettava takaisin. Opintolainaa nostanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuumenojen kasvua.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräajoin toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet
Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2018	2020	2022 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	279,5	290,7	311
— toinen aste	125,3	144,6	143,4
Asumislisä	9,3	13,9	19
Opintolainan valtiontakaus	50,3	103	132,2
Koulumatkatuki	45,7	34	57,9
Ateriatuki	30,3	17,2	35,5
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	189 760	194 850	202 000
— toinen aste	117 677	124 689	121 000
Asumislisä			
— korkea-aste	19 070	14 390	15 000
— toinen aste	3 592	3 050	3 600
Koulumatkatuki	63 385	60 574	74 400
Opintolainahyvityksen saajat			
Valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	189 411	195 529	196 000
Toinen aste	59 227	60 591	62 000

Vuonna 2022 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 231 500, joista korkeakouluopiskelijoita on 148 000 ja muita opiskelijoita 83 500. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 11 000. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan 47 400 opiskelijaa.

Määrärahan mitoitusperusteet

Keskimääräinen opintotuki	2018	2020	2022 arvio
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	248	251	256
— toinen aste	182	196	199
Asumislisä, €/kk	203	202	197
Koulumatkatuki, €/kk	153	159	150

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2020 lopussa 4 583,5 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2020 lopussa 485 258 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 9 500 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 15 600 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 17 600 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2021	1.8.2022 (arvio[1])
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	39,19	39,90
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	82,50	84,01
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	103,12	105,01
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	253,69	258,33
— avioliitossa olevat	253,69	258,33
— alle 18-vuotiasta lasta huoltavat	355,07	361,55

[1] KEL-indeksin mukaiset euromäärät ovat arvioita 1.8.2022 lukien, lopulliset pisteluvut vahvistetaan lokakuussa 2021.

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 1.8.2022 lukien 103,22 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraiskorotukseen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään (48,31 €/kk).

— Ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

— Koulumatkatukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa. Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata kuitenkin ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2018	2020	2022 arvio
Lukio	25 525 (25 %)	31 371 (31 %)	27 000 (27 %)
Ammatillinen koulutus	86 303 (61 %)	89 462 (61 %)	87 000 (60 %)
Ammattikorkeakoulu	90 634 (66 %)	93 287 (64 %)	97 000 (66 %)
Yliopisto	88 525 (63 %)	92 991 (63 %)	96 000 (66 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 647 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotuki- ja koulumatkatukiasioissa (laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta 1080/2012). Vuonna 2022 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 200. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan 7 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-3
Palkkausten tarkistukset	3
Yhteensä	0

2022 talousarvio	647 000
2021 talousarvio	647 000
2020 tilinpäätös	641 000

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 132 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta (HE 84/2021 vp).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	93 000 000
Takausvastuusuoritukset	27 000 000
Maksuvapautukset	6 000 000
Tileistä poistot	6 000 000
Korkoavustukset	200 000
Yhteensä	132 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintolainaehtojen joustavoittaminen 1.8.2021 (Laki opintotukilain muuttamisesta 681/2021)	10 000
Opintolainahyvityksen saajamäärän kasvu	19 000
Takausvastuumenojen kasvu	4 000
Yhteensä	33 000

2022 talousarvio	132 200 000
2021 III lisätalousarvio	10 000 000
2021 talousarvio	99 200 000
2020 tilinpäätös	102 952 280

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 473 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	311 000 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	143 400 000
Asumislisä	19 000 000
Yhteensä	473 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	5 800
Opintotuen käytön kasvu	12 600
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019), oppimateriaalilisän osittainen poistuminen	-3 600
Yhteensä	14 800

2022 talousarvio	473 400 000
2021 talousarvio	458 600 000
2020 tilinpäätös	449 220 499

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 564 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,30 eurolla ateriaa kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriaa kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	33 064 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 500 000
Yhteensä	35 564 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion tarkentuminen	-600
Yhteensä	-600

2022 talousarvio	35 564 000
2021 talousarvio	36 164 000
2020 tilinpäätös	17 178 062

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2022 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulumatkatukioikeuden laajennus 1.8.2021	9 100
Yhteensä	9 100

2022 talousarvio	57 900 000
2021 talousarvio	48 800 000
2020 tilinpäätös	34 022 445

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamista edistetään erityisesti taide- ja taiteilija-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, kulttuurivienti-, tekijänoikeus- ja audiovisuaalisen politiikan keinoilla. Vuonna 2022 tavoitteiden saavuttamista vaikeuttavat edelleen koronapandemian vaikutukset taiteen ja kulttuurin eri aloilla — taiteen ja kulttuurin alat ovat eniten pandemiasta kärsineitä aloja. Tavoitteena on saada taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö palautumaan mahdollisimman hyvin koronaepidemian aiheuttamaa kriisiä edeltävälle tasolle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet
— *Luova työ ja tuotanto:* Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.

— *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin:* Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat.

— *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus:* Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat
Luovan työn ja taiteellisen ilmaisun muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan.

Toteutetaan koko kulttuuri- ja luovaa alaa elvyttäviä ja rakenteita vahvistavia toimia, joilla vahvistetaan samalla taiteilijoiden toimeentuloa ja asemaa työmarkkinoilla. Kulttuuri- ja luovan alan yritysten tarpeet huomioidaan osana yleisiä yritystoiminnan elvyttämistoimia, mutta myös kehitettäessä muita rahoitus-, tuki- ja verotusjärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet
— Parannetaan taiteen ja kulttuurin toimialan edellytyksiä toipua koronapandemian aiheuttamista vaurioista huomioiden erityisesti taiteilijoiden aseman vahvistamista edellyttävät toimet.

— Tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen elpymistä ja uutta kasvua vahvistamalla kulttuurisisältöjen tuotekehityksen, viennin ja kansainvälistymisen sekä kulttuurimatkailun edellytyksiä ottaen huomioon koronapandemian aikana tehdyt erityisesti jakeluun ja saatavuuteen liittyvät innovaatiot ja niiden hyödyntäminen.

— Vahvistetaan tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta kehittämällä tekijänoikeuksia koskevan datan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria.

— Toteutetaan luovien alojen toimintaedellytyksiä vahvistavan luovan talouden tiekartan toimia työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Valmistellaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamista vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin perusteella.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit [1)]	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Taiteilijat				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	304/2 673	289/2 616	300/2 600	300/2 600
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista, %	51/52	51/57	51/55	51/55
— pääkaupunkiseudulla rekisteröityjen yhteisöjen osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen avustusten hakijoista/saajista, %	41/43	42/44	42/44	42/44
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 087	1 110	1 125	1 150
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	10,7	11,4	11	11
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	6 047	8 378	7 500	6 500
Kulttuurin toimiala				
— kulttuuriammateissa päätyössään toimivat (työvoimatutkimus)	138 000	-	128 000	133 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	21 500	-	20 000	20 500
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	53 000	-	50 000	52 000
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	14	-	11	12
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	2,2	-	2,4	2,4

[1)] Vuosien 2020 ja 2021 luvut ovat arvioita ennen koronaepidemiaa.

Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat
Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja. Yhteiskunnan monimuotoistuessa, alueiden erilaistuessa ja kuntatalouden kiristyessä tarvitaan uudenlaista yhteistyötä kulttuuripalveluja tuottavien toimijoiden kesken sekä uusia osallisuutta ja osallistumista edistäviä malleja

toimintaan. Digitaalisia palveluja kehitettäessä voidaan hyödyntää koronapandemian aikana saatuja kokemuksia.

Yleisten kirjastojen toiminnoissa ja palveluissa on tarpeen parantaa erityisesti digitaalisten sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta. Alueellisesti kattavan ja monimuotoisen taide- ja kulttuurifestivaalitoiminnan edistäminen pohjautuu vuoteen 2025 ulottuvan toimintaohjelman linjauksiin. Kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen kehittämisen tueksi tarvitaan tietopohjan vahvistamista.

Taide ja kulttuuri lisäävät ihmisten hyvinvointia, minkä vuoksi niiden tulee näkyä ja vaikuttaa ihmisten arjessa, kuten varhaiskasvatuksessa ja koulupäivän yhteydessä tapahtuvassa harrastustoiminnassa, elinympäristöissä sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet
— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin ja palvelujen käyttö palaa vuotta 2020 edeltäneelle tasolle.

— Vahvistetaan kulttuurisen moninaisuuden toteutumista taiteen ja kulttuurin sisällöissä ja palveluissa sekä toimialan toimijarakenteissa huomioiden työryhmän vuonna 2020 tekemät asiaa koskevat linjaukset ja toimenpide-ehdotukset ja toteuttamalla ministeriön kulttuurisen moninaisuuden toimintaohjelmaa.

— Juurrutetaan taiteen ja kulttuurin harrastamista koulupäivän yhteyteen osana ns. Suomen mallin toteuttamista sekä taide- ja kulttuuripalvelutoimintaa osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

— Annetaan hallituksen esitys uudeksi Näkövammaisten kirjastoa Celiaa koskevaksi laiksi.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit [1)]	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Kansalliset taidelaitokset				
Suomen kansallisooppera ja -baletti				
— esitysten määrä	622	681	600	600
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	221	68	220	220
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	286	90	300	300
Suomen Kansallisteatteri				
— esitysten määrä	1 086	499	900	1 000
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	191	59	145	110
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	201	65	155	150
Kansallisgalleria				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	20	26	9	12
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	521	324	392	265
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	2 720	2 584	2 500	2 800
Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot				
— teattereiden esitysten määrä	11 800	6 300	12 200	12 000
— teattereiden kävijät, 1 000 henk.	2 240	820	2 200	2 200
— orkestereiden konserttien määrä	2 800	1 371	1 450	2 800
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk.	960	287	350	960
— museoiden kävijät (valtionosuutta saavat ja muut päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	7 636	4 461	7 000	7 000

Tavoitteeseen liittyvät mittarit [1]	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Elokuva				
— Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	32	30	40	40
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuva-teattereissa, 1 000 henk.	1 400	1 550	2 000	2 000
Kuvataide				
— käyntikerrat kuvataidekohteissa (taidemuseot, taidegalleriat ja kuvataidetapahtumat, 1 000 henk.	4 868	-	2 100	3 600
Yleiset kirjastot				
— pää- ja sivukirjastojen määrä, kpl	717	719	719	719
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	85 942	70 366	86 000	86 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	53 732	35 253	54 000	54 000
— kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	47 020	49 999	50 000	50 000
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	993	661	999	999
Kuntien kulttuuritoiminta				
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. €/asukas [2]	150	-	144	146

[1] Vuosien 2020 ja 2021 luvut ovat arvioita ennen koronaepidemiaa.

[2] Kustannukset sisältävät taiteen perusopetuksen, kirjastot, museot, näyttelyt, teatterin, tanssin ja sirkuksen, musiikin ja muun kulttuuritoiminnan.

Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Kulttuurin toimialan rahoitusjärjestelmien kehittämisessä on tärkeää pitää yllä tasapaino rahoituksen ennakoitavuuden ja joustavuuden välillä. Tässä tarkoituksessa on toteutettu museoita ja toteutetaan esittäviä taiteita koskevat valtionosuusjärjestelmän uudistukset. Kulttuuriperintöalalla muinaismuistolain ajantasaistaminen on monivuotinen prosessi. Kulttuuriperintö nähdään monipuolisesti sen hyödyntämismahdollisuuksien ja yhteiskunnallisten vaikutusten näkökulmasta. Kulttuuriaineistojen digitointia jatkettaessa aineistot saadaan laajasti käytettäviksi ja niiden pitkäaikaissäilytys tulee näin turvatuksi.

Kestävän kehityksen arvojen ja periaatteiden mukainen toiminta ulottuu taide- ja kulttuuripolitiikan kaikille osa-alueille. Se voi johtaa toimialan toimintatapojen uudistumiseen ja toimia muutosvoimana laajemmin yhteiskunnassa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Tuetaan koko taiteen ja kulttuurin toimialan selviämistä koronapandemian aiheuttamista seurauksista.

— Toimeenpannaan esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistus.

— Uudistetaan muinaismuistolaki.

— Valmistellaan valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiaksi.

— Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalisen saatavuuden, käytön ja pitkäaikaissäilytyksen lisääntymistä.

— Aloitetaan vuonna 2021 hyväksyttävän arkkitehtuuripoliittisen ohjelman toimeenpano.

— Jatketaan arkkitehtuuri- ja designmuseohankkeen valmistelua.

Finna-palvelu, mittarit	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	369	384	400	420
Haettavissa oleva aineistomäärä (milj.)	16,5	15,9	19	18
Verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	2,1	2,1	2,7	2,7
Verkkokäynnit (milj.)	43	44,2	44	46

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 265 000 euroa.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus on taiteen asiantuntija- ja palveluvirasto, jonka tehtävänä on edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti. Viraston tehtävänä on edistää taiteilijoiden työtä ja toimeentuloa, vahvistaa yhteiskunnan demokraattista ja tasa-arvoista kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla sekä seurata ja arvioida keskuksen toimialan kehitystä ja tehdä kehittämisehdotuksia.

Taiteen edistämiskeskus rahoittaa taiteilijoiden työtä ja erilaisten yhteisöjen toimintaa vuosittain. Virasto edistää taiteen ja taiteilijoiden asemaa sekä taiteen ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta kehittämisohjelmilla ja muilla palveluilla.

Viraston yhteydessä toimii luottamuselimiä, joita ovat valtion taidetoimikunnat, alueelliset taidetoimikunnat sekä Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta ja Kuvataiteen näyttöapurahalautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää vertaisarviointiin perustuen apurahoja, toimia oman toimialansa asiantuntijana ja osallistua viraston strategian laadintaan. Lisäksi viraston yhteydessä toimii Esittävän taiteen valtionosuuslautakunta, jonka tehtävänä on antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtionosuuskelpoisuutta koskevista hakemuksista.

Viraston yhteydessä toimii taideneuvosto. Sen tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrästä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvonimeä.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Edistää taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä.

— Vahvistaa demokraattisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavan toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteen:

— Valmistellaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamista vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin perusteella.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite/arvio	2022 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	13 040	23 881 [1]	18 000[1]	11 000
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	2 966	7 795[1]	6 750[1]	2 500
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	14	12	12	12
Tukimuotojen lukumäärä	22	19	19	19
Toimielinten lukumäärä	24	24	24	23
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	80[2] / 45,6	74,3[2] / 44,7	80 [2]/ 47	80[2] /48
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,4	3,6	3,6	3,6

[1] sisältää korona-apurahat

[2] sisältää määräaikaiset taiteenedistäjät, joiden palkkakulut on maksettu rahapelitoiminnan tuotoista (mom. 29.80.52)

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	11 922	4 268	4 276
Bruttotulot	7	-	11
Nettomenot	11 915	4 268	4 265
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	249		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	459		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esittävän taiteen valtionosuuslautakunta (siirron palautus momentille 29.80.31)	-20
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-4
Palkkausten tarkistukset	30
Yhteensä	-3

2022 talousarvio	4 265 000
2021 III lisätalousarvio	-4 000
2021 II lisätalousarvio	64 910 000
2021 I lisätalousarvio	15 000 000
2021 talousarvio	4 268 000
2020 tilinpäätös	12 125 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 105 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) perusparannushankkeiden rahoittamiseen

2) kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon hyväksytyn ja kansainvälisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta, esittelemisestä ja kehittämisestä. Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan hoitokunta huolehtii linnoituksen säilymisen, kävijähallinnan ja käytönhallinnan kestävästä tasapainosta.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella sekä restauroinnilla edistetään kulttuurista ja ekologista kestävyyttä. Toteutetaan Agenda 2030:n tavoitteista erityisesti kestävään matkailuun liittyviä toimenpiteitä.

— Kerrotaan kävijöille Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja niiden suojelusta sekä kannustetaan heitä toimimaan vastuullisesti.

— Edistetään sidosryhmien keskinäistä vuorovaikutusta.

— Maailmanperintökohteen erityiset yleismaailmalliset arvot, autenttisuus ja eheys säilyvät, riskeihin on varauduttu ja kohteen hoito toteuttaa kestävää kehitystä. Maailmanperintökohteen arvojen säilymisestä huolehditaan hoito- ja käyttösuunnitelman avulla.

— Varaudutaan covid-19-pandemian seurauksena tapahtuneen kävijämäärän vähenemisen aiheuttamaan tulojen menetykseen ja uudenlaisten asiakasryhmien hakemiseen. Menetys kohdentuu sekä kävijämääriin että aluetaloudelliseen vaikutukseen.

Suomenlinnan hoitokunnan tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.80.75 määrärahoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

— Saatetaan huonokuntoiset asuinhuoneistot käyttökuntoon ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot. Pidemmän aikavälin tavoitteena on vuokratuottojen kasvu sekä yli 95 prosentin käyttöaste vuokra-asunnoissa. Huoneistojen vuokria korotetaan asteittain vastaamaan yleistä vuokratasoa. Tarkoitus on, että perittävät vuokrat kattavat jatkossa laajemmin asuinhuoneistoihin liittyviä kustannuksia.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite/ arvio	2022 tavoite/ arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	24	-	8	12
Toiminnallinen tehokkuus				
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	94	93,2	92	88
Vuokratuotot, kasvu %	1,0	-4,0	-6,5	-9,5
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	82	76,5	83	83
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,7	3,75	3,7	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	9 134	8 293	8 605
Bruttotulot	6 873	6 190	6 500
Nettomenot	2 261	2 103	2 105
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	357		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 296		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 873	6 200	6 340
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 630	6 820	6 820
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	243	-620	-480
Kustannusvastaavuus, %	104	91	93

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-5
Palkkausten tarkistukset	7
Yhteensä	2

2022 talousarvio	2 105 000
2021 II lisätalousarvio	700 000
2021 talousarvio	2 103 000
2020 tilinpäätös	3 200 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Valtuus
Museovirasto oikeutetaan tekemään vuokrasopimus Kokoelma- ja konservointikeskuksen laajennusosasta siten, että vuokrauksesta aiheutuvat kokonaismenot ovat vuosina 2024—2038 yhteensä enintään 29 250 000 euroa.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyskohteiden ohjelmistosta ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— edistää toiminnassaan läpäisevästi yhdenvertaisuutta, demokratiaa ja osallisuutta kulttuuriperintöön

— huolehtia monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana

— edistää kestävää kehitystä yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun ja omien toimintatapojen muutoksen kautta

— osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

— Palveluita, aineistoja ja tutkimusinfrastruktuuria kehitetään saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi tutkimuksen edistämiseksi ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi kulttuuriperinnöstä.

— Uudet palvelut ja yhteistyö toimijoiden kanssa vahvistavat kulttuurialan merkitystä kansantaloudessa ja parantavat alan työskentelyedellytyksiä. Kansallismuseon laajennuksen ja uuden toimintamallin suunnittelu ja toteuttaminen käynnistetään.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite/arvio	2022 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	465 834	947 311	700 000	700 000
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus Finna-palvelussa, kpl	263 795	266 255	305 000	310 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	762 481	495 486	600 000	600 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	2,37	3,15	2,15	2,16
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	3,96	5,78	3,87	3,9
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,85	3,83	3,78	3,79
Henkilötyövuodet	276	274	275	275

Valtuuden mukaisen Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskuksen laajennusosan kokonaisvuokra on 1,95 milj. euroa vuodessa ja sopimuksesta aiheutuva lisämäärärahatarve on 450 000 euroa vuosina 2024 ja 2025. Museoviraston osuus vuokrasta on 450 000 euroa vuodessa, joka katetaan vuodesta 2026 alkaen nykyisen vuokrasopimuksen päättymisen johdosta säästyvillä toimintamenoilla. Loppuosa vuokrasta katetaan edelleenvuokrauksesta saatavilla tuloilla. Museovirasto vuokraa edelleen tilaa Kansallisgallerialle, jonka osuus vuokrasta on 1,3 milj. euroa vuodessa ja muille toimijoille, joiden osuus vuokrasta on 200 000 euroa vuodessa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	28 805	25 814	27 367
Bruttotulot	6 434	3 500	3 500
Nettomenot	22 371	22 314	23 867
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	994		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 722		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen -hanke	1 530
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-42
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-22
Palkkausten tarkistukset	87
Yhteensä	1 553

2022 talousarvio	23 867 000
2021 III lisätalousarvio	-22 000
2021 II lisätalousarvio	700 000
2021 talousarvio	22 314 000
2020 tilinpäätös	24 099 000

05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjasto (Celia) on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, joka tukee lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukemiseen, oppimiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Celia tuottaa ja välittää kirjallisuutta saavutettavassa muodossa, kuten äänikirjoina ja pistekirjoina, yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa sekä tarjoaa neuvontaa saavutettavassa julkaisemisessa.

Celia tuottaa lukemisesteisten koululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden oppimateriaalia sekä tutkintoa suorittavien korkea-asteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevia kirjoja uudistetun julkaisupolitiikan mukaisesti.

Celia välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön noin 1,24 milj. kertaa vuodessa yhteistyössä yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen sekä muiden yhteisöjen kanssa. Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Näkövammaisten kirjaston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— kehittää verkkopalveluita

— edistää saavutettavaa julkaisemista

— vahvistaa palveluiden saatavuutta palvelukumppanien kautta

— kehittää tuotteita ja palveluita lapsille ja nuorille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa

— täydentää saavutettavaa julkaisemista Celian kirjatarjonnalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Näkövammaisten kirjasto Celialle seuraavat tavoitteet:

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite/ arvio	2022 tavoite/ arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Vuosittaiset kirjahankinnat Celian kokoelmaan (tuotanto+valmishankinnat)	1 630	1 359	1 250	1 250
— Saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuus-neuvonta ja -koulutukset, lkm	63	58	30	30

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite/ arvio	2022 tavoite/ arvio
— Aktiivisten lasten ja nuorten osuus Celian rekisterissä olevista lapsista ja nuorista, %	21	18	18	20
— Oppikirjatoimitusten määrä	56 344	58 069	42 500	36 000
Toiminnallinen tehokkuus				
— Asiakkaita palveluiden piirissä	65 096	76 000	86 000	98 000
— Verkkoasiakkaiden osuus kaikista henkilöasiakkaista, %	79	83	84	86
— Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	67	71	75	80
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	43	43	45	45
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,36	3,51	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	5 424	5 540	5 671
Bruttotulot	43	30	30
Nettomenot	5 381	5 510	5 641
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	597		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	677		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Taktiilituotteiden, kohokuvioiden ja -karttojen tuottaminen ja tarjoaminen	125
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-11
Palkkausten tarkistukset	17
Yhteensä	131

2022 talousarvio	5 641 000
2021 talousarvio	5 510 000
2020 tilinpäätös	5 461 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 081 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kaluste- ja laitehankintoihin

2) avustusten maksamiseen

3) enintään 250 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, edistää audiovisuaalista kulttuuriperintöä sekä turvaa lasten kehitystä ja hyvinvointia mediaympäristössä.

KAVI hankkii kokoelmiinsa lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisia filmi- ja videotuotannon esityskopioita ja oheismateriaaleja, tallentaa digitaalisesti radion ja television ohjelmavirtaa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti, ottaa vastaan kotimaisten radio- ja tv-ohjelmien alkuperäislaatuisia tallenteita lakisääteisinä talletuksina sekä valvoo kuvaohjelmien tarjoamista ja kuvaohjelmaluokittelijoiden työtä julkisen valvontasuunnitelman mukaisesti. KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmien tarjoajista ja kuvaohjelmaluokittelijoista sekä julkista kuvaohjelmaluetteloa. KAVI tarjoaa koulutusta, ohjausta ja tukipalveluita kuvaohjelmaluokittelijoille ja kuvaohjelmien tarjoajille sekä ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Kotimaisen kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja käytettävyyttä lisätään digitoimalla aineistoja ja kokoelmia sekä tarjoamalla digitoituja sisältöjä yleisön saataville Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä Finnan sekä KAVIn radio- ja tv-arkiston katselu- ja kuuntelupisteiden kautta.

— Elokuvakulttuurin ja -kasvatuksen tarjontaa monipuolistetaan ja elokuvakulttuurin saavutettavuutta lisätään erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille.

— Kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta edistetään ja lapsille turvallista mediaympäristöä tuetaan valvomalla kuvaohjelmien tarjontaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille seuraavat tavoitteet:

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite/ arvio	2021 tavoite/ arvio	2022 tavoite/ arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	138 951	141 528	146 100	147 900
— Maksulliset palvelut/esitystoiminnan katsojamäärät	49 262	24 579	56 000	56 000
— Digitaalisesti talletettu ohjelmavirta teratavuina (rtva)[1)]	604	662	720,2	778,2
— Mediakasvatuskoulutusten ja -luentojen määrä, vähintään	34	22	29	29
— Kuvaohjelmien tarjontaan kohdistuvien valvontatapahtumien määrä	104	42	52	54
Toiminnallinen tehokkuus				
— Kokoelma- ja arkistotyö yht., euroa/elokuva	24,29	21,45	23,70	23,41
— Radio- ja tv-arkisto yht. euroa/talletettu ohjelmavirta teratavua	2 358	1 698	1 934	1 629

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 tavoite/ arvio	2021 tavoite/ arvio	2022 tavoite/ arvio
— Kuvaohjelmien luokittelun kustannukset, euroa/ ohjelma[2)]	135	211	150	150
— Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ ohjelma[3)]	219	239	375	375
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	80	80	76	76
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,51	3,47	3,6	3,6

[1)] Kumulatiivinen kertymä. Luvussa huomioitu Ylen vanha digitoitu, omatuotantoinen aineisto, jota toimitetaan KAVIin vuodesta 2014 eteenpäin.

[2)] Tilauksesta luokitellut

[3)] Uudelleenluokitellut

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	7 394	8 047	7 896
Bruttotulot	557	740	815
Nettomenot	6 837	7 307	7 081
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	520		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	810		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asianhallintajärjestelmän käyttöönotto ja ylläpito	83
Kertamenon poistuminen	-270
Museoesineiden ja oheisaineistojen siirto	-50
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-14
Palkkausten tarkistukset	25
Yhteensä	-226

2022 talousarvio	7 081 000
2021 II lisätalousarvio	50 000
2021 talousarvio	7 307 000
2020 tilinpäätös	7 127 000

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ylimääräisistä taitelijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen

2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perheeläkkeiden maksamiseen

3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perheeläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke vuonna 2021 on 1 387,76 euroa kuukaudessa. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2022 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2682).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	334
Yhteensä	334

2022 talousarvio	19 953 000
2021 talousarvio	19 619 000
2020 tilinpäätös	18 570 530

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 149 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokrien indeksitarkistus	248
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	15
Yhteensä	263

2022 talousarvio	17 149 000
2021 III lisätalousarvio	15 000
2021 talousarvio	16 886 000
2020 tilinpäätös	14 924 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 894 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen

2) yleisille kirjastoille tuotettujen tietokanta- ja aineistopalvelujen sekä kirjastojen sisältötuotantoon liittyvien valtionavustusten maksamiseen

3) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	2 774 000
Avustukset kirjastojen sisältötuotantoon, yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin sekä yleisten kirjastojen tietokanta- ja aineistopalvelujen tuottamiseen	900 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	3 894 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	283	278	290	290
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	37	29	36	36
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 981	1 554	1 995	1 995
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	9,8	6,4	9,9	9,9

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Verkkokäynnit, kpl/asukas	8,6	9,1	8,7	9,5
Lainaukset, kpl/asukas	15,7	12,8	16	16
Toimintakustannukset, euroa/asukas	60	58	60	60

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,5 %)	68
Kertaluonteisten erien poisto	-2 000
Yhteensä	-1 932

2022 talousarvio	3 894 000
2021 talousarvio	5 826 000
2020 tilinpäätös	5 812 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 140 237 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 3 000 000 euroa esittävän taiteen valtionosuusuudistukseen liittyvien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on esittävällä taiteella enintään 3 967 ja museoilla enintään 1 295.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on musiikilla 54 321 euroa, muulla esittävällä taiteella 62 254 euroa ja museoilla 79 185 euroa henkilötyövuotta kohden.

Museoiden alueellisiin tehtäviin on tarkoitus osoittaa enintään 156 henkilötyövuotta. Museoiden valtakunnallisiin tehtäviin on tarkoitus myöntää harkinnanvaraista korotusta enintään 5 900 000 euroa.

Esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen toimeenpanoon varatusta määrärahasta on tarkoitus käyttää valtionosuuksina enintään 8 000 000 euroa.

Esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen toimeenpanoon varatusta määrärahasta vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen on tarkoitus myöntää harkinnanvaraista valtionavustusta enintään 3 000 000 euroa.

Lakisääteisiin valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty yhteensä 7 258 000 euroa momentilla 29.80.52.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Valtionosuudet ja -avustukset budjettivaroista (mom.29.80.31)	Valtionosuudet rahapelitoiminnan voittovaroista (mom. 29.80.52)	Yhteensä
Esittävän taiteen valtionosuus	81 582 000	4 438 000	86 020 000
Museoiden valtionosuus	47 655 000	2 820 000	50 475 000
Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistukseen käytettäväksi valtionosuuksina	8 000 000	-	8 000 000
Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistukseen Taiteen edistämiskeskuksen jaettavaksi valtionavustuksina vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen	3 000 000	-	3 000 000
Yhteensä	140 237 000	7 258 000	147 495 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalinen kannustinjärjestelmä (siirron palautus momentilta 32.20.40)	250
Esittävän taiteen valtionosuuslautakunta (siirron palautus momentilta 29.80.01)	20
Esittävän taiteen vos-järjestelmän uudistaminen (HO 2019)	8 500
Indeksitarkistus (2,5 %)	3 655
Kustannustason tarkistus, museot	674
Kustannustason tarkistus, musiikki	1 145
Kustannustason tarkistus, muu esittävä taide	416
Luova Eurooppa -ohjelma (siirto momentille 29.01.02)	-259
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen, muutos	-3 361
Yhteensä	11 040

2022 talousarvio	140 237 000
2021 talousarvio	129 197 000
2020 tilinpäätös	125 150 962

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 90 522 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 1 210 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille

3) enintään 150 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin

4) enintään 90 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 658 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 179 400 tuntia.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa käytetty euromäärä yksikköä kohden (ei sis. alv) taiteen perusopetuksessa on 83,96 euroa/opetustunti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäverollisten toimijoiden määrän kasvu	50
Kustannustason muutos (2,5 %)	2 278
Kustannustason tarkistus	-389
Yhteensä	1 939

2022 talousarvio	90 522 000
2021 II lisätalousarvio	4 000 000
2021 talousarvio	88 583 000

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2022 talousarvio	252 000
2021 talousarvio	252 000
2020 tilinpäätös	46 328

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 11 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 15 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-4 000
Yksityisen kopioinnin hyvitys	4 000
Yhteensä	0

2022 talousarvio	26 648 000
2021 talousarvio	26 648 000
2020 tilinpäätös	26 648 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 599 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin Bulevardin Teatteriyhdistys ry:n toimintaan

2) rakentamisen prosenttiperiaatteen edistämiseen

3) lastenkulttuurin avustamiseen

4) Kansallisgallerian arvonlisäveromenojen sekä tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

5) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen

6) Kansallisteatterin peruskorjaukseen

7) Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen

8) Kansallisoopperan ja -baletin väistötilojen kustannusten korvaamiseen

9) näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen.

Määrärahasta on varattu 14 000 000 euroa menojen ja avustusten maksamiseen kulttuurin ja luovien alojen yrityksille, yhteisöille ja toimijoille innovatiivisten palvelujen sekä tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa sekä enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen määräaikaisiin investoinnin koordinointi- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvä rakennetuki (RRF pilari3) toteuttaa Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitetta vauhdittaa kriisistä eniten kärsineiden alojen eli matkailun, luovan talouden ja tapahtuma-alan innovatiivista ja tutkimustietoa hyödyntävää uudistumista, toipumista ja kestävää kasvua. Sillä vahvistetaan luovaa taloutta, tuotteiden ja palveluiden uusiutumista, digitalisaation edistymistä sekä työn tuottavuutta. Tavoitteena on, että luoville aloille syntyy 10 000 uutta työpaikkaa ja luovien alojen BKT-osuus nousee merkittävästi nykyisestä 3,5 %:sta vuoteen 2026 mennessä.

Rakennetuella tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen yrityksiä, yhteisöjä sekä muita taide- ja kulttuurialan toimijoita niin, että ne voivat sopeutua koronapandemian vaikutuksiin sekä pystyvät kehittämään ja ottamaan käyttöön muuttuneisiin ja vaikeasti ennakoitaviin olosuhteisiin sopivia innovatiivisia palveluja sekä tuotanto- ja toimintamalleja toimialojen elvyttämiseksi ja kansainvä-

lisen kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Suuri osa luovista sisällöistä jaetaan ja kulutetaan digitaalisten alustojen kautta ja luovan osaamisen käyttö palveluna liittyy usein digitaalisten konseptien toteuttamiseen. Digitalisaatio parantaa kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden mahdollisuuksia kilpailla Euroopan ja maailman markkinoilla. Tukien myöntämisen ehtoihin sisällytetään merkittävässä määrin digitaalisuutta edistäviä kriteereitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Bulevardin Teatteriyhdistys ry:n toiminta	290 000
Rakentamisen prosenttiperiaatteen edistäminen	500 000
Lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustukset	1 000 000
Kansallisgallerian arvonlisäveromenojen korvaaminen	300 000
Kansallisgallerian tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvat kustannukset	1 909 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	500 000
Kansallisteatterin peruskorjaus	10 000 000
Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelun ja toiminnan valmistelun ja käynnistämisen kustannukset	300 000
Kansallisoopperan ja baletin väistötiloista aiheutuvat kustannukset	800 000
Näyttelypalkkomallin vakiinnuttaminen	1 000 000
Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen tuki (RRF pilari3)	14 000 000
Yhteensä	30 599 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelu sekä toiminnan valmistelu ja käynnistäminen	300
Euroopan Kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	100
Kansallisoopperan ja -baletin väistötilat	800
Kansallisteatterin peruskorjaus (HO 2019 kertaluonteinen)	10 000
Kertaluonteisten erien poisto	-4 290
Kulttuurimatkailun vahvistaminen (HO 2019)	-3 000
Lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustukset (HO 2019)	-2 000
Lukuliikkeen toiminnan jatkaminen (HO 2019)	-1 000
Näyttelypalkkiomallin vakiinnuttaminen	1 000
Rakennetuki kulttuuri- ja luovien alojen yrityksille ja yhteisöille (RRF pilari3)	14 000
Yhteensä	15 910

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	30 599 000
2021 III lisätalousarvio	4 300 000
2021 II lisätalousarvio	55 500 000
2021 I lisätalousarvio	5 000 000
2021 talousarvio	14 689 000
2020 tilinpäätös	107 784 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 978 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin.

Yksittäisten apurahakausien keskeyttämiset ja jatkamiset keskeyttämisen jälkeen voivat aiheuttaa muutoksia määrärahan maksuerien kohdentumisessa eri vuosille.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	13 339 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	539 000
Yhteensä	16 978 000

Taiteilija-apurahan suuruus on vuonna 2022 2 039,63 euroa/kk. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-939
Taiteilija-apurahojen tason korotus (HO 2019)	400
Palkkausten tarkistukset	57
Yhteensä	-482

2022 talousarvio	16 978 000
2021 talousarvio	17 460 000
2020 tilinpäätös	15 947 936

52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 155 967 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) Taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain mukaisiin Taiteen edistämiskeskuksen, taideneuvoston ja taidetoimikuntien myöntämiin apurahoihin ja avustuksiin, enintään 960 000 euroa

eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin sekä enintään 42 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja siitä aiheutuviin menoihin Taiteen edistämiskeskuksen määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin

3) taideteosten hankkimiseen valtion taideteostoimikunnan kokoelmaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti

4) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin

5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä esittävän taiteen edistämisestä annetun lain (1082/2020) 10 §:n mukaisten avustusten maksamiseen esittävän taiteen toimintayksiköille

6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) 18 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen kirjastoille ja yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen sekä menoihin, jotka aiheutuvat vähälevikkisen laatukirjallisuuden ja vähälevikkisten kulttuurilehtien hankinnoista yleisiin kirjastoihin

7) museolain (314/2019) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen museoille sekä muuhun museo- ja kulttuuriperintöalan tukemiseen

8) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä enintään 2 603 000 euroa Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen

9) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen

10) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin

11) valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen Kansallisoopperalle ja -baletille enintään 36 287 000 euroa, Suomen Kansallisteatterille enintään 10 821 000 euroa ja Kansallisgallerialle enintään 12 507 000 euroa

12) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin

13) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpanon määräaikaisiin tehtäviin.

Kohdasta 2) myönnettävät eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaiset apurahat sekä kohdan 3) määräraha budjetoidaan maksuperusteisina. Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Luova työ ja tuotanto	54 856 000
Elokuva	22 784 000
Esittävä taide (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus)	13 794 000
Kirjallisuus	837 000
Visuaalinen ja rakennustaide sekä muotoilu	4 730 000
Kulttuurin tuotanto ja levitys	12 711 000
2) Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin	24 520 000
Kirjastot ja tiedon saatavuus	5 514 000
Kulttuuripalvelut ja kulttuuritoiminta	19 006 000
3) Kulttuurin perusta ja jatkuvuus	76 591 000
Museot ja kulttuuriperintö	7 842 000
Kulttuuritilat	2 740 000
Kansalliset kulttuurilaitokset	63 503 000
Kulttuurikasvatus sekä kulttuuripolitiikan tutkimus ja kehittäminen	2 506 000
Yhteensä	155 967 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi yksi prosentti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto rahapelitoiminnan jakamattomista voittovaroista	-250
Kansallisteatterin peruskorjaus (HO 2019 kertaluonteinen)	-20 000
Rahapelitoiminnan tuottoarvion muutos	-14 058
Yhteensä	-34 308

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	155 967 000
2021 talousarvio	190 275 000
2020 tilinpäätös	182 294 556

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 24 451 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen valtion omistamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää 14:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisoopperan kampaamo-maskin ja pukuhuollon perusparannus	100
Saamelaismuseo Siidan laajennus	984
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	30
Yhteensä	1 114

2022 talousarvio	24 451 000
2021 III lisätalousarvio	30 000
2021 talousarvio	23 337 000
2020 tilinpäätös	25 282 877

55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin

2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin

3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen

4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa Europeanaa

5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin

6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin

7) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 95 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi viisi prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pitkäaikaissäilytettävän aineiston lisääntyminen, Finna-palvelun lisääntynyt käyttö ja kulttuuriperinnön digitointi	150
Yhteensä	150

2022 talousarvio	2 100 000
2021 talousarvio	1 950 000
2020 tilinpäätös	1 950 000

58. Valtionrahoitus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääoman maksamiseen. Määrärahan käytön edellytyksenä on, että yksityiset rahoittajat osallistuvat pääoman maksamiseen vähintään saman suuruisella osuudella kuin valtio, valtion osuuden ollessa kuitenkin enintään 7 500 000 euroa.

Selvitysosa: Perustetaan valtion ja yksityisten säätiöiden yhteinen rahasto, jos ulkopuolista rahoitusta saadaan vähintään 5 000 000 euroa. Rahaston pääoma ja sen tuotto on tarkoitus käyttää kulttuurin ja luovien alojen tukemiseen rahaston perustamista seuraavien kymmenen vuoden aikana. Rahastosta myönnetään tukea eri taiteenalojen tuotantoihin ja muuhun toimintaan ja alan toimijoiden toiminnan kehittämistä koskeviin hankkeisiin. Tukea kohdistettaisiin laajasti Suomen eri alueille. Valtion rahoitusosuuden suorittamisen ehtona on, että yksityisten rahoittajien osuus on vähintään saman suuruinen kuin valtion rahoitusosuus. Yksityisen rahoituksen tulee olla aidosti uutta yksityistä pääomaa.

2022 talousarvio	7 500 000

72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansallisgallerian taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-250
Yhteensä	-250

2022 talousarvio	739 000
2021 talousarvio	989 000
2020 tilinpäätös	729 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 899 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivojen korjaustöistä aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Museovirasto	799 000
2.	Suomenlinnan hoitokunta	3 100 000
Yhteensä		3 899 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus
Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2022 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 78 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 22 prosenttia.

2022 talousarvio	3 899 000
2021 III lisätalousarvio	830 000
2021 talousarvio	3 899 000
2020 tilinpäätös	5 504 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2022 talousarvio	40 000
2021 talousarvio	40 000
2020 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntatoimen tehtävänä on liikunnan edistäminen. Valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntaa edistävät järjestöt.

Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan lisääminen, eettisen kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen, osallisuuden kasvattaminen sekä sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikunnan edistämistoimenpiteitä suunnataan kaikkiin elämänkulun vaiheisiin liikuntaolosuhteita kehittämällä, organisaatioiden toimintakulttuureja liikunnallistamalla, liikuntaseurojen ja -järjestöjen toimintaa tukemalla sekä huippu-urheilua tukemalla. Erityisesti liikkumattomuuden ja liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden aiheuttamiin yksilöllisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastataan toimeenpanemalla valtakunnallista Liikkuvat-ohjelmaa. Liikunnan toimialan johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalle seurannalle ja arvioinnille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— Liikunnallinen, terveyttä ja hyvinvointia edistävä elämäntapa lisääntyy

— Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

— Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa

— Liikunnan ja huippu-urheilun eettinen perusta vahvistuu

— Huippu-urheilumme on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään systemaattisesti. Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa painotetaan ensisijaisesti laadukkaiden ja laajoille käyttäjäryhmille suunnattujen liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjaamista.

Liikunnan kansalaistoiminta on aktiivista ja osallistavaa. Tuetaan paikallista seuratoimintaa ja muuta liikunnan kansalaisjärjestötoimintaa sekä matalan kynnyksen liikuntatoimintaa. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutustoimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallisia liikunnan edistämisohjelmia eli Liikkuvat-ohjelmia liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe-, Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu-, Liikkuva opiskelu-, Liikkuva aikuinen- ja Ikiliikkuja-ohjelmat). Avustetaan Liikkuvat-ohjelmien toimeenpanoa tukevia liikunnallisen elämäntavan hankkeita. Tuetaan erityisesti lasten ja nuorten liikunnan harrastamista. Vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnassa.

Kehitetään huippu-urheilua kansainvälisen menestyksen, korkeatasoisen osaamisen ja urheilun arvostuksen vahvistamiseksi. Tuetaan lahjakkaiden urheilijoiden valmentautumisen edellytyksiä, kehitetään urheilu-uran ja opiskelun yhdistämisen mahdollisuuksia ja valmentautumisen toimintaympäristöjen kehittämistä. Tuetaan lajien välisen yhteistyön vahvistumista ja lajiliittojen mahdollisuuksia edistää oman lajinsa huippu-urheilumenestystä. Vahvistetaan liikunnan ja huippu-urheilun eettisiä toimenpiteitä avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Toimialan osaaminen ja tietopohja vahvistuvat ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätöksenteon tarpeiden suunnassa. Vahvistetaan tiedonhankintaa ja hyödyntämistä toimialan avustusvalmisteluissa. Tuetaan tiedon tuotantoa liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaa suosivan yhdyskuntasuunnittelun kehittämiseksi. Kehitetään valtion liikuntaneuvoston liikuntapolitiikan vaikutusten arviointijärjestelmää.

Liikunnan asema eri hallinnonalojen päätöksenteossa vahvistuu. Varmistetaan liikunnan edistämisen huomioiminen kuntien strategioissa ja liikuntapoliittisissa toimenpiteissä. Toimeenpannaan erityisesti Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen avulla Liikuntapoliittisen selonteon ja hallitusohjelman kirjaukset poikkihallinnolliseen fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämisen

yhteiseen työhön liittyen. Valtion liikuntaneuvosto arvioi eri ministeriöiden toimenpiteiden vaikutukset liikunnan edistämisessä.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2020 toteutuma	2022 arvio
Liikuntaa tai urheilua liikunta- ja urheiluseuroissa harrastavien osuus, %[1)]			
9—13 -vuotiaat			
— tytöt	64	66	66
— pojat	67	67	67
15-vuotiaat			
— tytöt	44	41	41
— pojat	47	46	46
15—24 -vuotiaat			
— tytöt	27	26	26
— pojat	24	39	39
Vakituisesti useita tunteja viikossa kuntoliikuntaa tai urheilua harrastavien osuus, %[2)]			
20—54 -vuotiaat	30	31	31
— naiset	-	28	28
— miehet	-	34	34
55—74 -vuotiaat	15	18	18
— naiset	-	17	17
— miehet	-	18	18
Kansallisten liikuntasuositusten mukaisesti liikkuvien osuudet, %[3)]			
9-vuotiaat			
— tytöt	40	40	40
— pojat	44	52	52
11-vuotiaat			
— tytöt	34	40	40
— pojat	47	46	46
13-vuotiaat			
— tytöt	22	29	29
— pojat	32	35	35
15-vuotiaat			
— tytöt	13	15	15
— pojat	23	23	23
Aikuiset (18+ vuotiaat)			
— miehet	39	39	39
— naiset	34	34	34
Koululaisten Move!-mittausten 20 m juoksutestin mediaanitulos (min:sek)			
11-vuotiaat			
— tytöt	3 min 58 s	3 min 44 s	3 min 44 s
— pojat	4 min 35 s	4 min 19 s	4 min 19 s

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2020 toteutuma	2022 arvio
15-vuotiaat			
— tytöt	4 min 41 s	4 min 26 s	4 min 26 s
— pojat	5 min 55 s	5 min 53 s	5 min 53 s
Varusmiespalvelukseen astuvien alokkaiden Cooper-juoksutestin keskiarvo (metriä)[4]	2 402	2 377	2 377

[1] V. 2017 tulokset ovat yhteenvetoarvio Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2016 tutkimuksesta sekä Nuorten vapaa-aikatutkimuksesta 2015. V. 2020: 9—13 -vuotiaiden sekä 15-vuotiaiden tulokset perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 -tutkimukseen, tutkijoilta saatuun lisäanalyysiin. 15—24 -vuotiaiden tulokset perustuvat lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukseen 2018, tutkijoilta saatuun lisäanalyysiin (urheilu- ja liikunta-seurassa vähintään viikoittain liikkujien osuus).

[2] V. 2017: Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH sekä FinSote 2017—2018 -tutkimukset (THL). "Kuinka paljon liikutte ja rasitatte itseänne ruumiillisesti vapaa-aikana? Harrastan varsinaista kuntoliikuntaa tai urheilua kuten juoksua, hiihtoa, uintia tai pallopelejä useita tunteja viikossa" osuus (20—54 v. ja 55—74 v. ikäryhmät. V. 2020: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. FinSote 2018 -tutkimus. Vakituisesti useita tunteja viikossa vähintään kuntoliikuntaa harrastavien osuus (%).

[3] V.2017: Luvut perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2016 ja 2018 tutkimuksiin (itsearvioitu liikunta-aktiivisuus). Aikuisväestön osalta suositusten mukaan liikkuvien määrän tulkinnassa on käytetty UKK-instituutin liikuntapiirakan mukaista liikunnan määrää. Tiedot perustuvat FinTerveys 2017 -tutkimukseen (suosituksen mukaisesti kestävyysliikuntaa ja lihaskuntoharjoittelua harrastavat). V.2020: 9—15 -vuotiaiden tulokset perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 -tutkimukseen (itsearvioitu liikunta-aktiivisuus). Aikuisten tulokset perustuvat Fin-Terveys 2017 -tutkimukseen (suosituksen mukaisesti kestävyysliikuntaa ja lihaskuntoharjoittelua harrastavat).

[4] Puolustusvoimat. Varusmiespalveluksen aloittavien miesten fyysisen toimintakyvyn tilastot 1975—2020.

(30.) Avustukset Liikkuva -ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 II lisätalousarvio	18 500 000
2021 talousarvio	5 000 000
2020 tilinpäätös	34 415 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 99 817 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis-, selvitys- ja ohjelmatoiminnan menoihin

3) enintään 2 300 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen

4) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitos-

ten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen

5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

6) valtion liikuntaneuvoston menoihin

7) enintään 320 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin

8) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin

9) Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen

10) enintään 19 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

11) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen

12) enintään 80 000 euroa Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Kohtien 3) ja 7) määrärahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Kohdan 7) määrärahaa saa käyttää enintään 16 täyttä eläkettä vastaavan ylimääräisen urheilijaeläkkeen myöntämiseen. Ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain mukainen eläkkeen suuruus on 1 383,20 euroa kuukaudessa.

Kohdassa 10) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen (liikuntapaikkarakentamisen avustamiseen)	22 997 000
Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen	60 630 000
Liikunnan kansalaistoimintaan	42 000 000
Huippu-urheiluun	12 400 000
Liikunnan ja urheilun suurtapahtumiin	1 600 000
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	4 400 000
Kansainväliseen yhteistyöhön	230 000
Koko väestön liikunnan edistäminen	5 790 000
Liikunnan osaaminen ja tietopohja	10 400 000
Liikunnan koulutuskeskuksille	872 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikuntatieteeseen ja tutkimuksiin	3 560 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan	4 320 000
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	500 000
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	480 000
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	668 000
Yhteensä	99 817 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi yksi prosentti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuus ja eräät avustukset sekä Suomen Akatemian liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannukset (siirto momentilta 29.90.52)	2 864
Rahapelitoiminnan tuottoarvion muutos	-11 991
Yhteensä	-9 127

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	99 817 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	108 944 000
2020 tilinpäätös	100 210 894

52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 742 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 279 900. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 617 000
Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	17 125 000
Yhteensä	36 742 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 88,64 euroa ja arvonlisäverollinen keskimääräinen yksikköhinta on 94,41 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuus ja eräät avustukset (siirto momentille 29.90.50)	-2 864
Indeksitarkistus (2,5 %)	86
Kustannustason tarkistus	-1 192
Tasomuutos	36
Yhteensä	-3 934

Momentin nimike ja määrärahalaji on muutettu.

2022 talousarvio	36 742 000
2021 I lisätalousarvio	1 000 000
2021 talousarvio	40 676 000
2020 tilinpäätös	50 802 698

56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) toimeenpanosta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointiin	500 000
Lajien tehostamistukeen, ml. vammaisurheilu	700 000
Seuratuen nostoon	1 300 000
Urheiluakatemioille ja valmennuskeskuksille	2 000 000
Yhteensä	4 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 700
Yhteensä	-1 700

2022 talousarvio	4 500 000
2021 talousarvio	6 200 000
2020 tilinpäätös	5 300 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020—2023 nuorisopoliittiset tavoitekokonaisuudet ovat:

— Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen - syrjäytyminen vähenee.

— Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

— Nuori luottaa yhteiskuntaan - yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat.

Lisäksi ohjelma sisältää kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle sekä nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset ja painopisteet nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet
— Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat.

— Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat.

— Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa.

— Nuorten elämänhallintataidot vahvistuvat.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet
— Toimeenpannaan nuorisolain (1285/2016) mukaista valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa vuosille 2020—2023.

— Tavoiteohjataan nuorisoalan osaamiskeskuksia toimialan kehittämisessä yhdessä sovittujen tehtävien mukaisesti.

— Sujuvoitetaan valtionavustusten prosesseja tarkistetun nuorisolain pohjalta ja kehitetään valtionavustusten vaikutusten arviointia osana valtionavustusten kehittämis- ja digitalisointihanketta.

— Kehitetään nuorisotoimialan tutkimusta ja tiedontuotantoa nuorisotyön ja nuorisopoliittisen päätöksenteon tueksi. Parannetaan Nuorisotilastot.fi -palvelun tunnettuutta paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan tulosten raportoinnin ja laadun arvioinnin parantamiseksi. Laajennetaan myös palvelun tietopohjaa.

— Varmistetaan valtakunnallisen etsivän nuorisotyön yhteydenottopyyntöjärjestelmän jalkautuminen.

— Edistetään nuorten ja nuorisoalan palautumista koronavirusepidemian kielteisistä vaikutuksista.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2022 arvio
10—29 -vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus), %	56	53	54
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri), %	75	83	83
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri), %	85	90	90
Yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveystutkimus/ THL), %	9	9	9
15—29 -vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri), %	39	35	35
15—29 -vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri), %	10	10	10
15—29 -vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri), %	79	79	75
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	32 800	43 700	40 000

50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 934 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille ja osaamiskeskuksille sekä nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen

2) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön, digitaalisen nuorisotyön sekä nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien ja niiden kehittämistoiminnan menoihin

3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä aiheutuvien kulujen kattamiseen sekä EU:n ja kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen

4) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan, liikunnallisen ja kulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan sekä nuorten ympäristökasvatuksen tukemiseen

5) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, etsivään nuorisotyöhön, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön, sosiaaliseen nuorisotyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen

6) valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen ja arviointi- ja avustustoimikunnan, saamelaisten nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen nuorisokulttuurin vahvistamiseen

7) valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanoon, arviointiin ja kehittämiseen

8) alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen, nuorisotilastot.fi -palvelun ylläpitoon ja kehittämiseen sekä aluehallinnon ja valtion virastojen määräaikaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamiseen

9) enintään 7 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 9) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nuorten aktiivinen kansalaisuus	
Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 240 000
Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	950 000
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen	
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen	800 000
Nuorten kasvu- ja elinolot, paikallinen ja alueellinen nuorisotyö	
Kasvu- ja elinolot paikallisesti ja alueellisesti	1 470 000
Nuorisotyön ja -politiikan kehittäminen	
Kokeilu, kehittäminen, tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö	9 524 000
Nuorisokeskukset	4 950 000
Yhteensä	35 934 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 97 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi kolme prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapelitoiminnan tuottoarvion muutos	-3 286
Yhteensä	-3 286

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	35 934 000
2021 talousarvio	39 220 000
2020 tilinpäätös	36 273 490

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ja valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 38 923 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorten työpajatoiminnan tukemiseen

2) etsivän nuorisotyön tukemiseen sekä etsivän nuorisotyön yhteydenottopyyntöjärjestelmän ylläpitoon

3) EU:n nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisiin kuntien nuorisotyön valtionosuuksiin.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Työpajatoiminnan tukemiseen	16 300 000
Etsivän nuorisotyön tukemiseen sekä EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen	14 875 000
Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön	7 748 000
Yhteensä	38 923 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä nuorisotyö (HO 2019)	4 500
Etsivä nuorisotyö (HO 2019 kertaluonteinen)	-4 500
Kuntien nuorisotyön valtionosuuden tasomuutos	-73
Kuntien nuorisotyön valtionosuus (siirto momentilta 29.91.52)	7 821
Tasomuutos	-937
Yhteensä	6 811

Momentin nimike on muutettu.

2022 talousarvio	38 923 000
2021 talousarvio	32 112 000
2020 tilinpäätös	37 013 000

52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen

2) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	1 150 000
Nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistäminen	500 000
Yhteensä	1 650 000

Saamelaisalueen ulkopuolella tapahtuvan kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen osoitetaan lisäksi 250 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenojen poisto	-300
Kuntien nuorisotoimen valtionosuus (siirto momentille 29.91.51)	-7 821
Yhteensä	-8 121

Momentin nimike on muutettu.

2022 talousarvio	1 650 000
2021 I lisätalousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	9 771 000
2020 tilinpäätös	21 970 000

Pääluokka 30
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala rakentaa uusiutuvaa Suomea — uusiutumiskykyistä ja kestävää ruokajärjestelmää ja luonnonvarataloutta sekä innovatiivista paikkatietojärjestelmää.

Toimintaympäristön kuvaus
Suomen tulevaisuuteen vaikuttavat useat maailmanlaajuiset muutostekijät, joiden voimakkuuteen ja nopeuteen emme juuri voi vaikuttaa. Niiden seurauksiin on sopeuduttava ja niissä on nähtävissä uhkien lisäksi myös paljon uusia mahdollisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) ilmastonmuutos, 2) nopea teknologinen kehitys, 3) kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, 4) globaalin talouden murros, 5) arvojen ja asenteiden muutos sekä 6) väestörakenne ja kaupungistumiskehitys.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut koronakriisin yhteydessä.

Laadukas paikkatieto ja sen analysointi ovat keskeisiä tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, paikkatietojen ja luonnonvaratiedon yhteiskäytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta.

Suomi on vastuullinen globaali toimija ja sitoutunut kestävän kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoon. Kansainvälisen kilpailun lisääntyessä myös hallinnon merkitys vapaan kilpailun esteiden poistamisessa sekä biotalouden, uusien innovaatioiden, liiketoimintamallien ja arvonluonnin tapojen mahdollistamisessa kasvaa. Mahdollistava hallinto toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa yksityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja mahdollisuuksia. Rajalliset resurssit kyetään suuntaamaan vaikuttavammin taloudellista optimia tavoitellen sekä luomaan kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö uusiutuvalle ja kansainvälistyvälle biotaloudelle, yhteensovittaen kestävää kehitystä ja riskienhallintaa. Maa- ja

metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan nykyiset tehtävät luovat luontevan alustan bio- ja kiertotalouden seuraavan vaiheen toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouden keinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinojen kilpailukyvyn kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevia politiikkasektorin tavoitteita sekä niiden kehitystä kuvaavia tunnuslukuja.

— Vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyky paranee

— Uudistuva ja kestävä luonnonvaratalous lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä

— Monipuolinen yritystoiminta ja menestyvä maaseutu, monipaikkaisuus ja verkostot vahvistavat yhteiskuntaa

— Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja voimavarojen hallinta
— Toiminta on tuloksellista ja voimavarat suunnataan tehokkaasti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että tehtävät ovat tasapainossa voimavarojen kanssa.

Sukupuolten tasa-arvo
Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Maaseudun paikalliskeskuksissa asuvista 50—64 -vuotiaista enemmistö sen sijaan on naisia (Maaseutukatsaus 2017). Yhteisen maatalous- ja maaseutupolitiikan toimeenpanossa on tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet, vaikka tukijärjestelmiä tai tukien myöntämisen perusteita ei ole rakennettu sukupuolinäkökulmasta. Kehittämishankkeissa seurataan mies-nais -jaottelulla esimerkiksi aktivointitilaisuuksiin osallistuneita, koulutukseen osallistuneita (myös iän mukaan) sekä hankkeen tuloksena syntyneiden työpaikkojen määrää (myös iän mukaan) sekä hankkeen aikana työllistyneiden määrää. Erityisesti paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta

toteutetuissa hankkeissa useissa on tavoitteena erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhusten, maahanmuuttajien, työttömien osallistuminen alueen kehittämiseen. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Kestävä kehitys
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin. Ympäristökorvauksiin, luonnonmukaiseen tuotantoon, neuvontaan ja ei-tuotannollisiin investointeihin kohdennetaan 232,3 milj. euroa ja viherryttämistukeen 154,7 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 31 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan muun muassa kansallista biotalousstrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 7,5 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 9 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen kohdennetaan 57 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
30.10.40	*Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset* (siirtomääräraha 3 v)		
	— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	68,0	135,0[1)]
30.10.41	*Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki* (arviomääräraha)		
	— korkotukilainavaltuus	250,0	250,0
30.10.64	*EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	108,5	113,03[1)]
30.20.43	*Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit* (siirtomääräraha 3 v)		
	— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	32,0	32,0[1)]
30.40.44	*Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen* (arviomääräraha)		
	— Avustusten myöntämisvaltuus	58,5	60,2[1)]
30.40.47	*Tuki joutoalueiden metsitykseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— Avustusten myöntämisvaltuus	5,4	8,2

[1)] Lisäksi voidaan käyttää edelliseltä vuodelta käyttämättä jäänyttä valtuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto ja tutkimus**	**131 503**	**146 862**	**150 278**	**3 416**	**2**
01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 754	23 410	23 721	311	1
05.	Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	76 733	79 178	81 283	2 105	3
22.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 343	10 943	8 943	-2 000	-18
23.	Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	—	1 240	1 240	—	0
29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	25 348	27 652	30 652	3 000	11
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	4 326	4 439	4 439	—	0
10.	**Maaseudun kehittäminen**	**463 378**	**422 107**	**491 167**	**69 060**	**16**
40.	Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	88 326	65 250	110 245	44 995	69
41.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	12 706	15 000	15 000	—	0
42.	Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	45 300	31 300	28 500	-2 800	-9
43.	Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	62 767	65 000	85 000	20 000	31
(44.)	Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	60 000	—	—	—	0
50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 826	5 326	5 356	30	1
51.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843	1 843	1 843	—	0
54.	Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	40 092	39 892	36 802	-3 090	-8
55.	Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	4 355	4 105	3 805	-300	-7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 100	12 300	2 000	-10 300	-84
64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	136 063	182 091	202 616	20 525	11
20.	**Maa- ja elintarviketalous**	**1 890 164**	**1 893 140**	**1 782 742**	**-110 398**	**-6**
01.	Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 161	83 642	77 272	-6 370	-8
20.	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	6 129	5 948	5 948	—	0
40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	323 000	332 000	330 200	-1 800	-1
41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	517 664	516 900	518 700	1 800	0
43.	Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	246 200	314 190	309 696	-4 494	-1
44.	Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	531 788	617 764	518 394	-99 370	-16
46.	EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 910	10 910	11 030	120	1
47.	Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 045	4 269	4 005	-264	-6
48.	Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	500	1 000	700	-300	-30
60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	200	400	400	—	0
(61.)	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	166 800	—	—	—	0
62.	Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 767	6 117	6 397	280	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
40.	**Luonnonvaratalous**	**254 743**	**230 628**	**234 542**	**3 914**	**2**
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 200	3 300	3 100	-200	-6
21.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	23 948	14 259	13 991	-268	-2
22.	Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	31 895	32 652	30 897	-1 755	-5
31.	Vesi- ja kalatalous-hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	18 566	8 636	10 636	2 000	23
40.	Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 603	1 745	1 874	129	7
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 600	5 600	4 760	-840	-15
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850	11 250	8 850	-2 400	-21
(43.)	Valtion rahoitusosuus Ähtärin eläinpuisto Oy:lle jättiläispandojen kuluihin (siirtomääräraha 2 v)	1 500	—	—	—	0
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	50 272	55 030	57 130	2 100	4
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 527	8 027	7 527	-500	-6
46.	Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	39 286	42 171	40 674	-1 497	-4
47.	Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	—	1 360	6 060	4 700	346
50.	Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	16 610	13 878	13 998	120	1
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 511	9 700	11 725	2 025	21
53.	Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132	1 132	1 132	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
62.	Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomäärä-raha 3 v)	33 243	21 888	22 188	300	1
64.	**Metsähallitus**	**14 218**	**8 265**	**8 147**	**-118**	**-1**
50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	14 218	8 265	8 147	-118	-1
70.	**Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen**	**47 185**	**48 063**	**47 878**	**-185**	**0**
01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	45 796	45 063	44 578	-485	-1
40.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	1 389	3 000	3 300	300	10
	Yhteensä	**2 801 192**	**2 749 065**	**2 714 754**	**-34 311**	**-1**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	4 377	4 423	4 399		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Lisäksi hallinnonalan tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionapua saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Ruokavirastossa (luku 30.20) ja Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

— toimintamme on asiakaslähtöistä, horisontaalista, avointa ja ennakoivaa

— tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamme sekä neuvonta on verkostoitunutta, vaikuttavaa ja tukee ennakoivasti päätöksentekoa ja elinkeinojen kilpailukykyä

— digitaaliset ratkaisumme ovat käyttäjälähtöisiä ja tietovarantomme ovat yhteensopivia, luotettavia ja niitä hyödynnetään tehokkaasti

— ennakoimme riskejä ja varaudumme kriiseihin.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

— henkilöstömme on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin

— resurssimme ovat riittävät ja oikein kohdennetut.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02).

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan kustannukset tehtävittäin ELY-keskusten toimintamenomomentilla (32.01.02) (sisältää tukitoiminnot)

Tehtävä	Toteutuma 2019 milj. euroa	Toteutuma 2020 milj. euroa	Tarve 2021 ja 2022 milj. euroa
Maaseudun kehittäminen	11,2	11,1	11,1
Maa- ja elintarviketalous	23,3	20,1	20,1
Luonnonvaratalous	15,6	15,0	15,5
Yhteensä	50,1	46,2	46,7

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset hoitavat EU:n maatalous-, maaseutu-, kasvinterveys- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä sekä vesitalouden toimeenpanotehtäviä. Näihin arvioidaan vuonna 2022 käytettävän n. 650 henkilötyövuotta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Vuonna 2022 näissä tehtävissä arvioidaan toimivan n. 66 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Aluehallintovirastojen toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.40.01). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä hoitavat myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, joka vastaa kasvinsuojeluainelainsäädännön toimeenpanosta (työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa mom. 32.01.08) ja Suomen ympäristökeskus, joka vastaa vesitalouden tehtävistä (ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon

voimavaroja mom. 35.01.04) sekä Tulli, joka suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (valtiovarainministeriön pääluokassa mom. 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 721 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankelupalautakunnan menojen ja kansainväliseen toimintaan liittyvien valtionapujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tavoitteet vuodelle 2022. Tavoitteet tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 arvio
Maa- ja metsätalousministeriön henkilötyövuosimäärä	265	257	246
— Toimintamenomomentti 30.01.01	253	243	232
— Muut momentit	12	14	14
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,9	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,7	3,7
Tuotoksetja laadunhallinta			
Hallituksen esitykset (kpl)	19	20	16
—Suunnitellun istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	82,6	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	22 669	24 760	25 071
Bruttotulot	895	1 350	1 350
Nettomenot	21 774	23 410	23 721
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 612		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 592		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 23 621 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestäminen (kertaluonteisen siirron palautus momentilta 23.01.01)	45
Ruokaviestinnän tehtävien järjestelyt (siirto momentilta 30.20.47)	164
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-25
Palkkausten tarkistukset	127
Yhteensä	311

2022 talousarvio	23 721 000
2021 talousarvio	23 410 000
2020 tilinpäätös	23 754 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 81 283 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

2) sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin

3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen

5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrärahasta

7) maatilayritysten osaamisverkoston (AgriHubi) toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen ja toiminnan rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

1) harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa

2) tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi

3) harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa

4) tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle

5) ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä

6) hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä

7) edistää kansainvälistä yhteistyötä

8) hoitaa muut sille laissa tai sen nojalla säädetyt tehtävät

9) hoitaa maa- ja metsätalousministeriön sille erikseen määräämät tehtävät.

Luonnonvarakeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle vuodelle 2022 luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2020 tilinpäätös			2021 arvio			2022 arvio		
	Kust.[1)] 1 000 €	Tuotot[2)] 1 000 €	Htv	Kust.[1)] 1 000 €	Tuotot[2)] 1 000 €	Htv	Kust.[1)] 1 000 €	Tuotot[2)] 1 000 €	Htv
Tutkimus- ja asiakkuusprosessi	92 790	40 159	963	98 700	44 300	995	102 340	45 100	997
Viranomaisprosessi	22 650	6 394	229	25 000	7 200	245	26 400	7 400	248
Tilastoprosessi	5 743	1 060	57	5 500	500	53	5 800	500	55
Yhteensä	121 183	47 613	1 249	129 200	52 000	1 293	134 540	53 000	1 300

[1)] Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,0—2,5 milj. euroa/v.

[2)] Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	702	650	700
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	-	3,35	-
— Yritykset (1—5)	-	3,40	-
— Kansalaiset (1—5)	-	3,40	-
— Päättäjät (1—5)	-	3,40	-
— Tutkimuskumppanit (1—5)	-	3,30	-
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset, 1 000 €/kokonaishtv	97	100	103
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,1	1,0	1,0
Muut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	0,1	0,2	0,2
Muut julkaisut/tutkijahtv	0,9	1,0	1,0

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut tieteelliset julkaisut, kpl	83	90	100
Muut julkaisut (sis. ammattiyleisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	551	650	650
Tilastojulkistusten määrä, kpl	334	340	340
Vierailukertoja Luken tilastojen verkkopalveluissa, 1 000 kpl	880	800	900
Annetut lausunnot, kpl	269	215	270
Tilastoviranomaistoiminnan sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	95	99	99
Henkiset voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	57	60	60
Työtyytyväisyysindeksi	3,82	3,85	3,82

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	123 969	131 678	136 483
Bruttotulot	49 470	52 500	55 200
Nettomenot	74 499	79 178	81 283
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 873		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 107		

Bruttotulot ovat yhteensä 55 200 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 36 900 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 8 000 000 euroa, EU-maataloustukia 900 000 euroa sekä muita tuloja 9 400 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	174	150	150
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	174	150	150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	98	90	90
— osuus yhteiskustannuksista	77	60	60
Kustannukset yhteensä	175	150	150

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1	-	-
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 261	8 350	7 850
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	7 261	8 350	7 850
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 954	4 100	3 950
— osuus yhteiskustannuksista	2 608	2 700	2 600
Kustannukset yhteensä	6 562	6 800	6 550
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	699	1 550	1 300
Kustannusvastaavuus, %	111	123	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	19 851	21 400	23 200
— EU:lta saatava rahoitus	5 648	5 900	6 300
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	7 451	7 400	8 000
Tuotot yhteensä	32 950	34 700	37 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	53 251	58 300	60 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-20 301	-23 600	-23 000
Omarahoitusosuus, %	38	40	38

Määrärahasta käytetään vähintään 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen, mikä on otettu huomioon määrärahassa totopelien tuotto-osuutena momentille 12.30.20 kertyvistä varoista.

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momentille 12.30.99 kertyvät Luonnonvarakeskuksen toiminnan tulot.

Pääomaluonteiset tulot on merkitty momentille 12.30.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 81 163 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 120 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Geenivaraohjelman mukaiset palveluhankinnat (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	338
Luomuinstituutti (HO 2019)	100
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka/tutkimus (HO 2019)	200
Maatalouslaskenta 2020	-590
Metsälaskentaohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (MENU) -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-900
Riistantutkimuksenlisäresurssi (HO 2019)	-100
Ruukin turvepeltojen tutkimus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Turvepeltojen päästövähennystutkimus	1 140
Tutkimukseen panostaminen (HO 2019)	1 000
Tutkimusinvestoinnit	1 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-285
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	17
Palkkausten tarkistukset	384
Tasomuutos	1
Yhteensä	2 105

2022 talousarvio	81 283 000
2021 III lisätalousarvio	17 000
2021 talousarvio	79 178 000
2020 tilinpäätös	76 733 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionapujen myöntämiseen

2) enintään 32 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön

teriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. Määräraha sisältää maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tutkimus- ja innovaatio-ohjelman rahoituksen. EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan n. 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tutkimus- ja innovaatio-ohjelma (-3 htv) (siirto momentille 30.40.22) (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 000
Yhteensä	-2 000

2022 talousarvio	8 943 000
2021 talousarvio	10 943 000
2020 tilinpäätös	1 343 000

23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) hallinnonalalla tuottavuuden edistämistä toteuttavien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen

2) enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista maa- ja metsätalousministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2022 talousarvio	1 240 000
2021 talousarvio	1 240 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 652 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	3 000
Yhteensä	3 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	30 652 000
2021 talousarvio	27 652 000
2020 tilinpäätös	25 347 724

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 439 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen ja enintään 250 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin.

2022 talousarvio	4 439 000
2021 talousarvio	4 439 000
2020 tilinpäätös	4 325 614

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa
Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu vakinaisesti noin kolmannes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituun väkilukuun, joka perustuu vuoden viimeisen päivän tilanteeseen eikä siten huomioi ihmisten liikkuvuutta. Monipaikkaisuuden puuttuvan tietoperustan vuoksi yhteiskunnan suunnittelu ja palvelurakenteet sekä erilaiset järjestelmät eivät ota tarpeeksi hyvin huomioon lisääntyvästä liikkumisesta syntyvää monipaikkaisuutta. Maaseutu- ja saaristoalueiden kannalta tämä on ongelmallista, koska maaseudun tilastoitu väkiluku on vähentynyt jo pitkään, vaikka kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Monipaikkaisen työskentelytavan arvioidaan lisääntyvän edelleen. Maaseudulla on kausittain edelleen yli 1,1 milj. ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että pysyvän ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys myös ilmastonmuutoksen torjunnan kaltaisten haasteiden ratkaisussa. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen

mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikommat. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme tulevaisuuden haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta
Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on entisestään korostunut koronakriisin yhteydessä. Käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, mutta niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoksia (mm. täydennysvalkuaista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan edelleen koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan, mutta tuotantomäärät ja peltoala ovat silti säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen
Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin ja jossain määrin myös alueellisesti. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 20 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen nyt noin 48 hehtaaria (luomutilat noin 59 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista lisää maatiloilla harjoitettavan muun yritystoiminnan määrää maataloustuotannon kasvattamisen tai erikoistumisen sijaan, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Nuorten viljelijöiden kannustaminen tilanpidon jatkajiksi on erityisen tärkeää. Maatalouden riittävä kannattavuus ja kilpailukyky ja sen parantaminen ovat kotimaisen alkutuotannon säilymisen kulmakiviä. Näin myös ruoan alkuperä pystytään jäljittämään mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille. Investoinnit parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestävää käyttöä, ympäristön tilaa sekä ilmaston muutoksen hidastamista ja siihen sopeutumista.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin, koska tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen vaihtelu on aikaisempaa suurempaa. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Viime vuosina vallinneet heikot kasvukau-

sien sääolosuhteet ja niiden vaikutukset heijastuvat tilojen talouteen vielä useamman vuoden ajan.

Epävarmassa toimintaympäristössä maa- ja puutarhatalousyrittäjien osaamisen merkitys korostuu. Osaamista kehittämällä voidaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta parantaa markkinaehtoisesti muun muassa tuotantoa ja tuottoa kasvattamalla sekä kustannuksia alentamalla ja tuotantopanosten hintoihin vaikuttamalla (kilpailuttaminen, yhteisostot, vuokraus tai leasing hankinnan sijaan, yhtiöittäminen).

Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Alkuvuonna 2020 voimakkaasti ja nopeasti laajentunut koronaviruskriisi on nostanut esiin myös uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloittaa elintarvikemarkkinoiden ennakointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla. Viljelijätuista noin puolet sisältyy maaseutuohjelmaan.

Vuosien 2019—2022 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)[1)]

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio	2022 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)[2)]	60	61	65	65
— valtion osuus	35	35	38	38
— EU:n osuus	25	26	27	27
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40)	322	316	325	326
EU-tulotuki (30.20.41)	524	524	516	518
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43)[2)]	294	295	310	306
— valtion osuus	171	171	178	177
— EU:n osuus	123	124	132	129
Luonnonhaittakorvaukset yhteensä (30.20.44)	543	541	545	518
— valtion osuus	448	493	353	405
— EU:n osuus	95	48	192	113
Yhteensä viljelijätuet	1 743	1 737	1 761	1 733
— valtion osuus	976	1 015	894	946
— EU:n osuus	767	722	867	787
— EU:n osuus, %	44	42	49	45

[1)] Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2019—2022 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

[2)] Lisäksi maaseuturahaston elpymisrahoitusta (EU-osuus 100 %) on momentilla 30.10.43 (20 milj. euroa vuonna 2022) ja momentilla 30.20.43 (73 milj. euroa vuonna 2021 ja reilu 2,5 milj. euroa vuonna 2022).

Rahoituskausi 2021—2027 alkaa siirtymäkaudella
EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP) toimeenpannaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sisältyvien muiden politiikkalohkojen ja rahastojen tavoin monivuotisina kokonaisuuksina. Tuleva rahoituskausi kattaa vuodet 2021—2027. EU:n rahoituksesta saavutettiin sopimus heinäkuussa 2020. Uuden rahoituskauden säädökset hyväksyttäneen syksyn 2021 aikana. Tämän vuoksi uusien toimenpiteiden käyttöönotto viivästyy kahdella vuodella. Siirtymäkautta koskevien säädösten perusteella vuosina 2021—2022 jatketaan ohjelmakauden 2014—2020 toimenpiteitä rahoituskauden 2021—2027 rahoituksella.

Siirtymäkaudella jatketaan tulevien tukijärjestelmien suunnittelua. EU:n lainsäädännön hyväksymisen jälkeen viimeistellään EU:n komissiolle toimitettava uuteen rahoituskauteen liittyvä yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelma (CAP-suunnitelma). Se sisältää EU:n kokonaan rahoittamat ja osarahoittamat toimenpiteet sekä niihin liittyvät kansalliset tuet ja niiden rahoitussuunnitelman.

Kilpailukykyä kuluttajalähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä
Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointihyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 340 000 henkeä eli 13 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluisia ja kilpailukykyisiä yrityksiä. Ruokaketjun ruokahävikin määrä on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Ruokahävikin kokonaismäärän elintarvikeketjussa arvioidaan olevan 350—380 milj. kiloa.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt, ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tauteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin

tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla. Valtioneuvoston ruokapoliittista selontekoa (Ruoka2030) toimeenpannaan parhaillaan. Hallitusohjelman mukainen Yhteinen ruokapöytä -keskustelufoorumi on toiminnassa ja sen tavoitteena on luoda yhteinen tavoitetila ja strategia ruokaketjun tulevaisuudelle.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastonmuutoksen liittyviin haasteisin
Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseutuohjelman toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Hallitusohjelman mukaisesti valmisteltavan ilmastoruokaohjelman tavoitteena on tukea yhteiskunnan siirtymistä kohti ilmastokestävää ruokajärjestelmää. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyyden näkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Ohjelma tukee Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Maa- ja metsätalousministeriö toteuttaa oman sektorinsa osalta hallitusohjelmaan kirjattuja biokaasun edistämistoimia. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta.

Keskeiset toimenpiteiden tavoitteet
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2022 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut. Määrärahat näiden tavoitteiden edistämiseen on budjetoitu lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille.

Vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyky paranee
— Kaikilla on riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa

— Suomalaisen ruuan kysyntä ja vienti kasvavat

— Ruokajärjestelmä on kuluttaja- ja markkinalähtöinen

— Ruokajärjestelmä toimii kannattavasti ja kestävästi

— Ruokajärjestelmän arvonlisä kasvaa ja se jakaantuu oikeudenmukaisesti

— Maatalouden tuotantorakenne ja tuottavuus parantuvat

— Tuotantopanokset säilyvät korkeatasoisina ja turvallisina

— Eläintaudit ja kasvintuhoojat ovat hallinnassa

— Eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla ja mikrobilääkeresistenssi on hallinnassa.

Maa- ja elintarviketalous

	2018	2019	2020	2021—2022 tavoite
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa)[1]	3 955	4 353	3 895	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa)[2]	31 154	31 942	30 338	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa)[3]	1 520	1 716	1 739	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä (%)[4]	80	81	83	nykytaso
— maitotuotteet yhteensä (%)[4]	74	72	73	nykytaso
— viljat yhteensä (%)[5]	102	143	117	nykytaso
— tomaatti (%)[6]	60	61	61	kasvaa
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi)[7]	20 300	20 800	24 300	kasvaa
Maatilojen keskikoko (ha)	48	49	50	kasvaa
Maatilojen investointien määrä (milj. euroa)[8]	1 015	1 152	-	kasvaa
Maatalouden monimuotoisuuden ja maiseman hoito (ha)[9]	32 793	33 120	32 344	42 000
Luomutuotannon määrä				
— maito (litraa)	69,0	74,0	79,0	kasvaa
— naudanliha (kg)	2,6	2,7	3,4	kasvaa
— kananmunat (kg)	4,7	5,2	5,2	kasvaa
— kaura (kg)	45,9	76,3	83,4	kasvaa
— luomueläintilojen lukumäärä (kpl)[10]	1 037	1 036	1 126	kasvaa
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten [11]				
— lukumäärä (kpl)	1 628	1 623	1 623	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	699	665	665	kasvaa

[1] Lähde: Luke. Sisältää myyntituottojen lisäksi myös omaan ruokatalouteen, rehukäyttöön ja jatkojalostukseen käytettyjen tuotteiden arvon sekä varastonmuutokset. Vuoden 2020 luku on ennuste.

[2] Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito, yritysten rakenne- ja tilinpäätösaineisto. Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä elintarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Vuosien 2018—2020 tiedot ovat ennakollisia.

[3] Lähde: Luke. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden ulkomaankauppatilasto.

[4] Lähde: Luken Ravintotase, laskelmat tietokantaa käyttäen.

[5] Lähde: Luke/VYR: Satokausittainen viljatase. Luvut sisältävät kaikki viljat ja eri käyttökohteet. Vuoden 2020 luku on arvio.

[6] Lähde: Luke ravintotase. Vuoden 2020 luku on arvio.

[7] Lähde: Luke. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,85 henkilöä tilaa kohti vuonna 2019). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2020 luku on ennuste.

[8] Lähde: Luke/Tilastokeskus. Vuoden 2020 lukua ei ole vielä saatavilla.

[9] Lähde Ruokavirasto: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitettavan maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito -nimisen ympäristösopimuksen pinta-ala.

[10] Lähde: Ruokavirasto/luomuvalvonta (sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan).

[11] Lähde: Tilastokeskus. Vuoden 2020 luku on arvio.

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2018 keskim.	2019 toteutuma	2019—2021 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha[1)]	53,8	46,3	51,4	42,2	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha[1)]	7,6	4,0	4,9	3,4	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO_2/ekv[2)]	6,6	6,5	6,6	6,6	<6,6
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO_2/ekv[3)]	8,2	8,3	8,3	8,6	<8,6
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi[4)]	31,5	31,7	29,9	28,5	<28,5

[1)] Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori).

[2)] Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus ”Kasvihuonekaasupäästöt Suomessa 1990—2021 EU:lle ja YK:n ilmastosopimukselle" 15.3.2021.

[3)] Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelysmaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Kasvihuonekaasupäästöt Suomessa 1990—2021 EU:lle ja YK:n ilmastosopimukselle" 15.3.2021.

[4)] Lähde: Kaukokulkeutumissopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland’s Informative Inventory Report, IIR 2021, maaliskuu 2021

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu[1)]

	2018	2019	2020	2021—2022 tavoite
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytysepidemiat (kpl)				
— epidemioiden lukumäärä	67	42	45	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	1 415	708	990	alle 1 000
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	52	58	60	kasvaa
Eläinten hyvinvointivaatimukset täyttävien tilojen osuus otantavalvonnassa tarkastetuista tiloista (%)	82	70	73	yli 80
Vakavien eläintautien esiintyminen (kpl) [2)]				
— ihmisen pitämät eläimet (kpl)	1	0	0	0
— luonnonvaraiset eläimet (kpl)	3	1	0	0
Mikrobilääkeresistenssin määrä sioilla ja broilereilla (%)[3)]	21	21	20	vähenee

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu[1)]

	2018	2019	2020	2021—2022 tavoite
Vaatimukset täyttävien siemensektorin kohteiden osuus (%)[4)]				
— säännöllisesti tarkastettavat kohteet (%)	98	96	96	yli 95
— kohdennetusti tarkastetut kohteet (%)	90	92	91	yli 85
Karanteenituhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) [5)]	305	244	217	vähenee

[1)] Lähde: Ruokavirasto

[2)] EU:n eläinterveyssäännöstön mukaiset A- ja B-luokan eläintaudit sekä muut torjuttavat eläintaudit.

[3)] FINRES-Vet -ohjelmassa yhdelle tai useammalle tutkitulle antibiootille vastustuskykyisten E. coli -bakteerien %-osuus tutkituista indikaattori-E. coli -bakteereista sioilla ja broilereilla.

[4)] Säännöllisesti tarkastettavat kohteet ja kohdennetusti valittavat tarkastuskohteet.

[5)] Karanteenituhoojat ovat kasvitauteja ja tuholaisia, joiden leviäminen Suomeen pyritään estämään. Kaikki karanteenituhoojat on lueteltu kasvinterveyslainsäädännössä, Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/2072 (liite II ja liite III).

Uudistuva ja kestävä luonnonvaratalous lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä

— Luonnonvaratalouden toimintaympäristö on kilpailukykyinen

— Luonnonvaroihin ja -tuotteisiin perustuva liiketoiminta on monipuolista ja jalostusaste kasvaa

— Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy

— Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranee sekä niiden käytön kestävyys turvataan

— Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja

— Sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan siitä aiheutuviin riskeihin

— Osaaminen, yhteistyö ja kumppanuudet vahvistuvat.

Monipuolinen yritystoiminta ja menestyvä maaseutu, monipaikkaisuus ja verkostot vahvistavat yhteiskuntaa

— Maaseutualueiden yritysrakenne kehittyy ja uudistuu sekä yritysten kilpailukyky paranee

— Yrityksille on tarjolla osaavaa työvoimaa, rahoitusta ja palveluita

— Yhteiskunnan infrastruktuuri ja laadukkaat palvelut mahdollistavat hyvinvoinnin, asumisen ja elinkeinotoiminnan maaseudulla

— Alueellinen ja paikallinen yhteistyö sekä yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen vahvistuvat

— Päätöksenteossa huomioidaan vaikutukset maaseudulle

— Maaseutu- , saaristo- ja kaupunkialueiden vuorovaikutus toimii.

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut[1)]

	2010	2015	2017	2018	2019
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, %[2)]	37,3	37,4	36,3	35,7	-
Työllisyysaste yhteensä[2)]	65,0	64,3	66,8	68,4	-
— harvaan asuttu maaseutu	57,7	58,5	61,9	63,9	-
— ydinmaaseutu	63,2	63,3	66,1	67,6	-
— kaupunkien läheinen maaseutu	68,8	68,5	70,9	72,3	-
— kaupungit	65,5	64,3	66,7	68,3	-
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	38,4	37,2	36,8	36,5	36,2
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	31,0	29,7	29,0	28,7	28,4
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	33,9	33,2	32,3	32,5	31,9

1) Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea (Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit)

2) Vuoden 2019 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Maaseutuohjelman toteutuma vuosina 2014—2022[1)]

	2007—2013 toteutuma	2014—2020[2)] toteutuma	2014—2022[3)] tavoite
Maatalouden tuettujen investointien määrä, kpl	1 771	8 008	9 650
Aloitustukea saaneet uudet viljelijät, kpl	2 942	1 237	2 700
Tuetut yritykset, kpl	10 599	3 944	7 850
Luodut uudet työpaikat	7 948	3 699	7 000
Koulutuksiin osallistuneet, hlöä	39 456	29 888	52 000

1) Lähde: Ruokavirasto. Maaseutuohjelman 2014—2020 toteutus käynnistyi täysimääräisesti vuonna 2016. Rahoituskauden 2014—2020 toteutuma esitetään päättyneiden hankkeiden osalta.

2) Toteutuma 31.12.2020

3) Sisältää myös maaseutuohjelmaan vuosille 2021—2022 sisältyvät elpymisvälineen lisävarojen tavoitteet. Hankkeiden toteutusaika päättyy vuonna 2025.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot

Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset myönnetään ja maksetaan Makerasta. Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014—2020 toimenpiteitä sovelletaan vuonna 2022, mutta rahoitus tulee rahoituskauden 2021—2027 varoista. Rahaston taloudellista tilannetta on tarkasteltu seuraavassa taulukossa. EU-osarahoitteiset investointi- ja aloitusavustukset rahoitetaan talousarviosta (mom. 30.10.40). Maatalouden investointeja ja tilanpidon aloittamista edistetään myös korkotuen avulla (mom. 30.10.41).

MAKERAsta ja talousarviosta myönnettävät maatalouden rakennetuet tukimuodoittain vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 arvio	2022 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	226,59	128,64	106,02
— omat tulot[1)]	9,72	10,25	8,72
— lainojen ja avustusten peruutukset	0,03	0,10	0,10
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	1,41	1,14	0,96
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	48,63	117,15	96,24
— muut tulot	-	-	-
— siirto talousarviosta	166,80	-	-
LAINAT, yhteensä			
MAKERAsta (valtionlainat)	0,50	0,45	0,50
Korkotukilainat yhteensä (mom. 30.10.41)	250,00	250,00	250,00
AVUSTUKSET (vuosien 2021 ja 2022 osalta myöntövaltuus)			
MAKERAsta	95,70	15,00	15,00
EU-osarahoitteiset avustukset (mom. 30.10.40)	38,41	68,00	100,00
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.10.41)	12,71	15,00	15,00

[1)] Muun muassa lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)
Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotoimien avulla. Interventiotoiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto* , jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 110 245 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloitusavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) maaseuturahaston elpymisvälineestä maksettavien maatalouden investointiavustusten EU:n rahoitusosuuden maksamiseen

3) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastami-

nen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä siirtymäkauteen 2021—2022 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 100 000 000 eurolla ja maaseuturahaston elpymisvälineeseen kohdistuvia myöntämispäätöksiä 35 000 000eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020, siirtymäkauteen 2021—2022 tai maaseuturahaston elpymisvälineeseen kohdistuvaa vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän ja nuoren elinkeinonharjoittajan aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2022 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021—2022). Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla avustuksilla ja valtiontakauksilla.

Siirtymäkauden vuoden 2022 ja maaseuturahaston elpymisvälineen avustuspäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 135 000 000 euroa. Tästä määrästä aloitusavustuksia arvioidaan olevan 13 000 000 euroa ja investointiavustuksia 122 000 000 euroa, josta maaseuturahaston elpymisvälineen osuus on 35 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on 42 % ja maaseuturahaston elpymisvälineen EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Momentin vuoden 2022 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	110 245 000
— EU-osuus	37 378 000
— valtion osuus	51 617 000
— maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %)	21 250 000

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset (EU-osuus 42 %)[1]	63,3	8,6	-	71,9
Vuoden 2022 sitoumukset (EU-osuus 42 %)	40,0	60,0	-	100,0
Maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %) vuoden 2021 sitoumukset	12,5	3,7	2,6	18,8
Maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %) vuoden 2022 sitoumukset	8,8	17,5	8,7	35,0
Menot yhteensä	124,6	89,8	11,3	225,7

[1] Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä.

Ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2014—2022 rahoituskehys[1]			Määräraha[1]		
Toimenpide	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2015—2020	budjetoitu[2] 2021	esitys[3] 2022
Aloitus- ja investointiavustukset	314,100	350,900	665,000	343,637	67,500	110,245
— josta maaseuturahaston elpymisväline	60,000		60,000		6,250	21,250

[1] Rahoituskehykseen on lisätty siirtymäkauden 2021—2022 maaseuturahasto-osuus ja elpymisväline. Siirtymäkauden maaseuturahasto-osuutta koskeva Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 muutos on hyväksytty 14.4.2021. Maaseuturahaston elpymisvälineen käsittävä muutosesitys on toimitettu EU:n komission hyväksyttäväksi 16.4.2021.

[2] Vuoden 2021 määräraha sisältää vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa lisätyn maaseuturahaston elpymisvälineen osuuden.

[3] Vuonna 2022 määrärahaa tarvitaan yhteensä 104,0 milj. euroa, jolloin osa momentin menoista katetaan edeltävältä vuodelta siirtyvällä erällä. Vuonna 2022 tarvittavasta määrärahasta siirtymäkauden 2021—2022 sitoumusten perusteella arvioidaan maksettavan 80,8 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien rahoittaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-4 000
EU-rahoituksen ja siirtymäkauden muutokset	25 700
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	21 250
Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	2 045
Yhteensä	44 995

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	110 245 000
2021 III lisätalousarvio	6 250 000
2021 I lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	65 250 000
2020 tilinpäätös	88 326 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttalain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus
Vuonna 2022 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnetyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnetyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnetyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisajankohdasta riippuen. Ennen vuotta 1996 myönnetyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämisvuodesta ja lainalajista riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2020 lopussa yhteensä n. 1,49 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2022 keskimääräiseksi korkotueksi 1 % korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 myönnetyt korkotukilainat	12,3	11,4	10,2	8,7	85,8	128,4
Vuonna 2022 myönnettävät korkotukilainat	0,7	1,6	1,9	1,7	28,7	34,6
Menot yhteensä	13,0	13,0	12,1	10,4	114,5[1)]	163,0

[1)] Vuodesta 2026 lähtien korkotuen määrän arvioidaan olevan 3 % korkotukilainojen pääomasta.

2022 talousarvio	15 000 000
2021 talousarvio	15 000 000
2020 tilinpäätös	12 705 663

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen

2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2022 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kolmesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2007—2010, 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2022

	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2022 lopussa, arvio	Keskimääräinen korvaus v. 2022, arvio
Tukimuoto	Tiloja	Luopujia	kpl	euroa/kk
Luopumiseläke			5 057	249
Luopumistuki 2007—2010	2 467	4 298	35	217
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	744	656
Luopumistuki 2015—2018	626	849	457	1 025
Yhteensä	5 160	8 424	6 293	

Vuosina 2021 ja 2022 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2021 arvio	2022 arvio
Luopumiseläkkeet	18,44	16,35
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	0,53	0,23
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	11,04	7,72
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	6,51	6,17
Hoitokulu[1)]	0,80	0,65
Yhteensä	37,32	31,12[2)]

[1)] Sosiaali- ja terveysministeriö on 11.1.2019 antamallaan päätöksellä (Dnro STM/5132/2018) vahvistanut hoitokulun perusteet vuosille 2019—2022.

[2)] Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 800
Yhteensä	-2 800

2022 talousarvio	28 500 000
2021 talousarvio	31 300 000
2020 tilinpäätös	45 300 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 85 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 sekä siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) maaseuturahaston elpymisvälineestä maksettavien eläinten hyvinvointikorvausten EU:n rahoitusosuuden maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2022 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021—2022).

Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinmukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä naudoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on 1-vuotinen, mutta se voidaan uusia vuosittain.

Ohjelmakauden 2014—2020 mukaiseen järjestelmään on sitoutunut noin 6 000 kotieläintuotannon harjoittajaa. Järjestelmään on sitoutunut noin 50 % nauta-, lammas- ja vuohitiloista sekä noin 70 % sika- ja siipikarjatiloista.

Vuonna 2022 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 85 000 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 47 300 000 euroa ja kansallista osuutta 37 700 000 euroa. EU:n rahoitusosuudesta 20 000 000 euroa on maaseuturahaston elpymisvälineen osuutta. EU:n rahoitusosuus ohjelma-

kaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on maaseuturahaston osalta 42 % ja maaseuturahaston elpymisvälineen osalta 100 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2014—2022 rahoituskehys[1)]			Määräraha		
Toimenpide	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2020	budjetoitu 2021	esitys 2022
Eläinten hyvinvointikorvaukset	223,360	304,640	528,000	366,836	65,000	85,000
— josta maaseuturahaston elpymisväline	20,000		20,000			20,000

[1)] Rahoituskehykseen on lisätty siirtymäkauden 2021—2022 maaseuturahasto-osuus ja elpymisväline. Siirtymäkauden maaseuturahasto-osuutta koskeva Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 muutos on hyväksytty 14.4.2021. Maaseuturahaston elpymisvälineen käsittävä muutosesitys on toimitettu EU:n komission hyväksyttäväksi 16.4.2021.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	20 000
Yhteensä	20 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	85 000 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	65 000 000
2020 tilinpäätös	62 767 000

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 356 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalvelujen valtionavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (431/2016) mukaisesti neuvontaan myönnettävien valtionapujen maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville yrityksille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionapua saavien neuvontajärjestöjen vaikuttavuutta mitataan mm. asiakkaiden määrällä. Noin puolet maatalous- ja puutarhayrityksistä ovat neuvontajärjestöjen asiakkaita tai jäseniä.

Valtionavun käytölle on asetettu alustavat tavoitteet maaseudun elinkeinojen edistämiseksi:

1. Luodaan neuvonnan ja osaamisen kehittämisen keinoin edellytyksiä biotalouteen ja kotimaiseen maataloustuotantoon perustuvan markkina- ja kuluttajalähtöisen yritystoiminnan kilpailukyvylle ja jalostusasteen kasvulle sekä kannattavuuden, tuottavuuden ja tuotantorakenteen parantumiselle. Kuluttajalähtöisyyden lisäksi huoltovarmuuden riittävä taso edellyttää valkuaiskasvien tuotannon kasvattamista.

2. Edistetään neuvonnalla ja neuvonnan palveluja kehittämällä ympäristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä mm. tuotantopanosten optimaalisella ja kestävällä käytöllä. Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energiantuotantoon ja -käyttöön, ravinteidenkierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan ja joiden avulla siirrytään kohti ilmastokestävää ruokajärjestelmää.

3. Edistetään neuvonnallisin ja kotieläinjalostuksellisin keinoin sekä mittareita ja menetelmiä kehittämällä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ruokajärjestelmän vastuullisuutta.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2022 tavoitteet sovitaan tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön ja neuvontajärjestöjen välisessä tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkuperäisrotuisten nautojen geneettisen monimuotoisuuden turvaaminen (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	30
Yhteensä	30

2022 talousarvio	5 356 000
2021 talousarvio	5 326 000
2020 tilinpäätös	5 826 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen

2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	987 000
Neuvontatyön tukeminen ja porotalouden koetoiminta	856 000
Yhteensä	1 843 000

2022 talousarvio	1 843 000
2021 talousarvio	1 843 000
2020 tilinpäätös	1 843 000

54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 802 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) sekä rahapeliyhtiön tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetussa valtioneuvoston asetuksessa (14/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen

2) muiden kuin rahapeliyhtiön tuottoihin perustuvien hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämisen valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Tuloja vastaavasti käytetään harkinnanvaraisesti myönnettävinä avustuksina osuus hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen. Lisäksi tuloja vastaavasti voidaan käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen yleiskatteellisista varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	3 200
Veikkausvoittovaroilla rahoitetun toiminnan siirto budjettirahoitteiseksi	-610
Tasomuutos	-5 680
Yhteensä	-3 090

Momentin määrärahalaji on muutettu.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	36 802 000
2021 talousarvio	39 892 000
2020 tilinpäätös	40 092 000

55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus-, palvelu- ja kilpailutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseutu- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta ja eri toimijoiden yhteistyötä.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus.

4H-järjestöissä on yhteensä n. 220 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa n. 90 % Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on n. 52 000.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2022 tavoitteet sovitaan tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön ja 4H-järjestöjen välisessä tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (4H-toiminta) (EK)	-300
Yhteensä	-300

2022 talousarvio	3 805 000
2021 talousarvio	4 105 000
2020 tilinpäätös	4 355 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot

2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan

3) julkisyhteisöjen hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 6 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen

5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	750 000
Kylätoiminnan valtionapu	1 100 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	75 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	75 000
Yhteensä	2 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 85 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 15 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HAMA-kehittämisen rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-8 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (kylätoiminnan valtionapu) (EK)	-300
Kyläkaupat monipalvelukeskuksina -hanke	-2 000
Yhteensä	-10 300

2022 talousarvio	2 000 000
2021 talousarvio	12 300 000
2020 tilinpäätös	6 100 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 202 616 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 sekä siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) maaseuturahaston elpymisvälineestä rahoitettavista hankkeista aiheutuvien menojen EU:n rahoitusosuuden maksamiseen

3) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sitoumuksista aiheutuneiden vel-

voitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä siirtymäkauteen 2021—2022 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 92 028 000 eurolla ja maaseuturahaston elpymisvälineeseen kohdistuvia myöntämispäätöksiä 21 000 000 eurolla.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020, siirtymäkauteen 2021—2022 tai maaseuturahaston elpymisvälineeseen kohdistuvia vuoden 2021 myöntämisvaltuuksia on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät toimet sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuonna 2022 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021—2022).

Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. Tekninen apu tukee koko ohjelman toimeenpanoa. Ohjelman toteuttamiseen tarvittavat henkilötyövuodet vastaavat teknisen avun lisäksi nk. valtion hallinnon oman tuotannon hankkeissa vuosittain palkattavan henkilöstön enimmäismäärää. Teknistä apua on vuosina 2014—2023 käytettävissä ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ja siirtymäkauden 2021—2022 toimeenpanoa varten 981 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta on käytetty noin 581 henkilötyövuotta vuoden 2020 loppuun mennessä.

Vuonna 2022 saa tehdä siirtymäkauteen 2021—2022 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 92 028 000 eurolla, josta osoitetaan 36 400 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 43 828 000 euroa muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten sekä 11 800 000 euroa teknistä apua varten. Vuonna 2022 saa tehdä maaseuturahaston elpymisvälineeseen kohdistuvia myöntämispäätöksiä 21 000 000 eurolla, josta osoitetaan 10 000 000 euroa yritysrahoitukseen, 8 000 000 euroa laajakaistainvestointeihin sekä 3 000 000 euroa innovaatiot- ja yhteistyötoimiin.

EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on maaseuturahaston osalta 42 % ja maaseuturahaston elpymisvälineen osalta 100 %.

Myöntämisvaltuuden jako elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille perustuu maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä jokaiselle valitulle Leader-ryhmälle määriteltyyn suuntaa antavaan rahoitukseen paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä hyväksyttyihin suunnitelmiin alueellisten varojen kohdentamiseksi muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten. Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2022 määrärahojen ja myöntämisvaltuuksien arvioitu jakautuminen (euroa)

	Määräraha	Valtuus
Yhteensä, josta	202 616 000	113 028 000
— EU-osuus	78 523 000	42 000 000
— valtion osuus	97 093 000	50 028 000
— maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %)	27 000 000	21 000 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset (EU-osuus 42 %)[1]	178,104	15,095	193,199
Vuoden 2022 sitoumukset (EU-osuus 42 %)	36,811	55,217	92,028
Maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %) vuoden 2021 rahoitus	12,400	6,200	18,600
Maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %) vuoden 2022 sitoumukset	14,600	6,400	21,000
Yhteensä	241,915	82,912	324,827

[1] Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä.

Ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 rahoituskehys sekä myöntämisvaltuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2014—2022 rahoituskehys valtuutena[1]	Myöntämis-valtuus 2022	Määräraha maksettu 2014—2020	Määräraha budjetoitu 2021[2]	Määräraha esitys 2022
Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma yhteensä	1 164,535	113,028	602,046	293,086	202,116
— josta tekninen apu	90,000	11,800	32,320	8,200	11,800
—*josta maaseuturahaston elpymis-väline* (EU-osuus 100 %)	52,000	21,000	-	12,400	27,000
Ohjelmien korjaukset	-	-	5,169	0,500	0,500
Kaikki yhteensä	1 164,535	113,028	607,215	293,586	202,616

[1] Rahoituskehykseen on lisätty siirtymäkauden 2021—2022 maaseuturahasto-osuus ja elpymisväline. Siirtymäkauden maaseuturahasto-osuutta koskeva Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 muutos on hyväksytty 14.4.2021. Maaseuturahaston elpymisvälineen käsittävä muutosesitys on toimitettu EU:n komission hyväksyttäväksi 16.4.2021.

[2] Vuoden 2021 määräraha sisältää vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa lisätyn maaseuturahaston elpymisvälineen ja aiemmilta vuosilta käyttämättä jääneen arviomäärärahan uudelleenbudjetoidun osuuden.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 momenttien (30.10.40, 30.10.43, 30.20.43 ja 30.20.44) toimeenpanoon tarkoitetun teknisen avun valtuus ja määräraha ovat tällä momentilla.

Takaisinperinnästä aiheutuvat erät merkitään momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-rahoituksen ja siirtymäkauden muutokset	21 525
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	27 000
Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	-28 000
Yhteensä	20 525

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	202 616 000
2021 III lisätalousarvio	111 495 000
2021 talousarvio	182 091 000
2020 tilinpäätös	136 063 276

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 77 272 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 500 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin

2) vähävaraisimmille suunnattuun eurooppalaiseen apuun liittyvien siirtomenojen maksamiseen

3) enintään 1 000 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja

4) sisämarkkinaohjelman perustamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettaviin kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyviin menoihin

5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

6) eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

7) hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta aiheutuvia kustannuksia vastaavien korvausten maksamiseen

8) maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille

9) porovahinkolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettavat sisämarkkinaohjelman mukaiset kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Lisäksi virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virastolla on Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtäviä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto vastaa tehtäväalueensa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisten ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädetyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteiden* saavuttamista.

Viraston tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	110,7	100,5	101
Tuottavuusindeksi (2019=100)	104,6	100,5	101

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet[1)]

	2020 tilinpäätös			2021 arvio			2022 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous	14 279	562	116	20 641	498	126	17 712	568	126
Maaseudun kehittäminen	7 432	1 262	69	8 816	1 638	68	8 816	1 638	68
Metsätalous	560	8	6	520	9	6	520	9	6
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	897	116	10	861	250	9	861	250	9
Elintarviketurvallisuuden valvonta	24 900	14 438	242	29 126	14 894	233	26 874	14 898	226
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	9 997	387	114	10 583	339	115	10 583	389	115
— tieteellinen tutkimus	275	112	1	146	57	2	146	117	2
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	9 571	2 668	65	11 788	2 714	78	10 888	2 714	78
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	12 094	1 005	136	12 585	1 131	126	12 235	1 131	126
— tieteellinen tutkimus	1 025	397	10	1 186	375	12	1 186	375	12

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet[1)]

	2020 tilinpäätös			2021 arvio			2022 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kasvintuotannon ja kasvinterveyden valvonta	7 694	3 373	83	8 296	3 010	76	8 296	3 384	76
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	4 054	1 219	50	4 207	1 014	49	4 207	1 214	49
— tieteellinen tutkimus	327	121	4	138	134	1	138	134	1
FEAD vähävaraisten apu	4 457	4 371	4	4 339	4 258	4	125	125	2
Ulkoiset IT-palvelut	3 331	2 159	43	2 789	2 652	46	3 389	2 352	46
Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto	598	4	6	598	4	6	598	4	6
Yhteensä	101 491	32 202	959	116 619	32 977	957	106 574	29 302	948

1) Kustannukset ja tuotot eivät sisällä IT-asiantuntijapalveluiden läpilaskutusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)[1)]

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	106 194	116 619	106 574
Bruttotulot	32 265	32 977	29 302
Nettomenot	73 929	83 642	77 272
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 890		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 121[2)]		

1) Vuosi 2020 sisältää IT-asiantuntijapalveluiden läpilaskutuksen arvion 3 milj. euroa menoissa ja tuloissa.

2) Vuodelle 2021 siirtyneestä erästä tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintaan sidottu 6,6 milj. euroa.

Bruttomenot ovat yhteensä 106 574 000 euroa. Bruttotulot ovat yhteensä 29 302 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 800 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 24 396 000 euroa ja muita tuloja 4 106 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	19 557	20 666	20 666
— muut tuotot	70	-	-
Tuotot yhteensä	19 627	20 666	20 666

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 888	15 475	15 475
— osuus yhteiskustannuksista	7 086	5 191	5 191
Kustannukset yhteensä	21 974	20 666	20 666
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 347	-	-
Kustannusvastaavuus, %	89	100	100
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 944	3 730	3 730
— muut tuotot	14	-	-
Tuotot yhteensä	2 958	3 730	3 730
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 298	3 198	3 198
— osuus yhteiskustannuksista	1 293	1 532	1 532
Kustannukset yhteensä	4 591	4 730	4 730
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 633	-1 000	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	64	79	79
Hintatuki	900	1 000	1 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	84	100	100

Elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Valtuutetun toimiston toimintamenoihin varataan enintään 500 000 euroa.

Ruokavirasto toimii työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (vähävaraisten rahasto) hallintoviranomaisena. Rahastosta rahoitettavan vähävaraisten avun toimenpideohjelman toimeenpanoon henkilötyön osalta käytetään vähävaraisten rahaston teknistä apua ja varsinaiseen ruoan hankintaan, jakeluun ja varastointiin itse ohjelman rahoitusta. Momentin mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 125 000 euroa ohjelmakauden sulkemisen hallinnoinnista ja toimeenpanosta johtuen.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteellisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 1 000 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 sisämarkkinaohjelman tuella maksettavat kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 2 234 000 euroa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman teknisen avun määränä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettavat korvaukset maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Momentin määrärahassa on otettu huomioon harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman edellyttämät resurssit harmaan talouden torjuntaan (HO 2019).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 77 197 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 75 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP27 -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 350
CAP27 -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	6 950
Eläintautien torjuntaa edistävä tiedotus, koulutus ja varautuminen sekä rekisterien kehittäminen (HO 2019)	-295
Eläinten terveydenhallintahanke (ELTE) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-845
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksenvaraiset toiminnat ja rekisteröinnit (ILMO) (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 059
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmien kehittäminen (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-570
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	495
Koronavirustilanteen edellyttämät muutokset Ruokaviraston laboratoriossa ja lihantarkastuksessa, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-580
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 728
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 203
Tietojärjestelmien kehittäminen (HO 2019)	-3 250
Tietojärjestelmien ylläpito ja jatkuva kehittäminen	-3 200
Uuden metsitystukijärjestelmän tehtävien resurssointi (1 htv) (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	75
Ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmän kehittäminen (YTVK) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 343

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-364
Palkkausten tarkistukset	373
Yhteensä	-6 370

2022 talousarvio	77 272 000
2021 III lisätalousarvio	1 144 000
2021 talousarvio	83 642 000
2020 tilinpäätös	77 161 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla kunnille maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin

2) eläintautilain (76/2021) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinsuojelulain (247/1996) nojalla eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuvien ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen

3) kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen

4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen

5) edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla kunnille maksetaan korvauksia kunnaneläinlääkärien eläintautilain (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinsuojelulain (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kartoitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahasta on valtion osuutta 5 818 000 euroa ja EU-osuutta 130 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kunnille maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 448 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	5 948 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 74 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 26 prosenttia.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	5 948 000
2021 talousarvio	5 948 000
2020 tilinpäätös	6 128 717

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 330 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2021 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoidun tukimenekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaus ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	316,5	325,5	326,2
Etelä-Suomen kansallinen tuki	17,3	17,3	17,3
Pohjoinen tuki	293,8	302,6	303,3
Muu kansallinen tuki	5,4	5,6	5,6

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukikokonaisuuden toimeenpano siirtymäkaudella	-8 900
Tukikokonaisuuden toimeenpano siirtymäkaudella (siirto momentilta 30.20.44)	7 100
Yhteensä	-1 800

2022 talousarvio	330 200 000
2021 talousarvio	332 000 000
2020 tilinpäätös	323 000 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 518 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1307/2013 mukaisten suorien tukien sekä siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisten suorien tukien maksamiseen

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisten tukien maksamiseen

3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen

4) vuonna 2021 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikojen (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista. Momentilta on myös mahdollista maksaa EU-tulotukia ja EU-markkinatukia siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisesti.

EU-tulotuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Tukien ehtona on muun muassa ympäristöön sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvien vaatimusten eli ns. täydentävien ehtojen noudattaminen. Viherryttämistuen osuus on 30 % EU-tulotuesta ja nuoren viljelijän tuen enintään 2 % EU-tulotuesta.

Pääosa EU-tulotuista maksetaan tuotannosta irrotettuna perustukena. Tuotantosidonnaisen tuen osuus on 19,6 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2021 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikojen (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2022 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki, josta	517 500 000
— Perustuki	250 470 000
— Viherryttämistuki	155 250 000
— Nuoren viljelijän tuki	10 350 000
— Tuotantosidonnainen tuki	101 430 000
EU-markkinatuet (EU-yksityisen varastoinnin tuki)	1 200 000
Yhteensä	518 700 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	1 800
Yhteensä	1 800

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	518 700 000
2021 talousarvio	516 900 000
2020 tilinpäätös	517 663 896

43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 309 696 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja

ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) maaseuturahaston elpymisvälineestä maksettavien ympäristökorvausten sitoumusten ja sopimusten sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumusten EU:n rahoitusosuuden maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä EU:n ohjelmakauden 2014—2020 siirtymäkauteen 2021—2022 kohdistuvia kokonaan uusia ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2023 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 32 000 000 euroa.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 tai siirtymäkauteen 2021—2022 kohdistuvaa vuoden 2021 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvauksien sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2022.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuosina 2021—2022 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021—2022). Korvausten tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi siten, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuus ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Neuvonnan tavoitteena on vastata viljelijöiden kokemaan neuvontatarpeeseen unionin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi ja maaseudun kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvonnan avulla voidaan kasvattaa viljelijän osaamista maatilan hoitamisessa muun muassa maatalouden nykyaikaistamisessa ja kilpailukyvyn parantamisessa, ympäristökysymyksissä ja eläinten hyvinvointi- ja terveysasioissa, vähentää maatilojen ilmastovaikutuksia, lisätä energiatehokkuutta sekä ehkäistä ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä.

Ympäristökorvaukset koostuvat ympäristösitoumuksesta, ympäristösopimuksista sekä geenipankkisäilytyksestä. Ympäristökorvauksen toimia kohdennetaan alueellisesti sekä tila- ja lohkokohtaisesti. Kaikille sitoutuneille pakollinen tilakohtainen toimenpide tähtää ravinteiden tasapainoiseen käyttöön ja suunnitelmalliseen viljelyyn. Lohkokohtaisilla toimenpiteillä toteutetaan kohdennetusti vesiensuojelua ja maan rakennetta edistäviä, kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä ja/tai peltoluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä. Osaa vesiensuojelullisista toimenpiteistä toteutetaan eri tavalla ns. kohdentamisalueella (Suomenlahteen, Saaristomereen, Selkämereen ja Perämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueet). Ympäristökorvauksia ja ei-tuotannollista investointikorvausta voidaan myöntää myös yhdistyksille kosteikkojen ja perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja hoitoon sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen.

Ohjelmakauden 2014—2020 mukaiseen järjestelmään on sitoutunut 85 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Vuonna 2022 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 309 696 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 131 526 000 euroa ja kansallista osuutta 178 170 000 euroa. EU:n rahoitusosuudesta 2 506 000 euroa on maaseuturahaston elpymisvälineen osuutta. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on maaseuturahaston osalta 42 % ja maaseuturahaston elpymisvälineen osalta 100 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2014—2022 rahoituskehys[1]			Määräraha		
Toimenpide	EU	valtio	julkinen yhteensä	maksettu 2014—2020	budjetoitu 2021[2]	esitys 2022
Ympäristökorvaukset	944,221	1 290,114	2 234,335	1 729,553	250,190	240,190
— josta maaseuturahaston elpymisväline	10,000		10,000		10,000	
Luonnonmukainen tuotanto	238,756	239,250	478,006	318,673	126,000	65,506
— josta maaseuturahaston elpymisväline	65,506		65,506		63,000	2,506
Neuvonta	17,640	24,360	42,000	28,091	10,000	3,000
Ei-tuotannolliset investoinnit	3,360	4,640	8,000	4,352	1,000	1,000
Yhteensä	1 203,977	1 558,364	2 762,341	2 080,669	387,190	309,696
— josta maaseuturahaston elpymisväline	75,506		75,506		73,000	2,506

[1] Rahoituskehykseen on lisätty siirtymäkauden 2021—2022 maaseuturahasto-osuus ja elpymisväline. Siirtymäkauden maaseuturahasto-osuutta koskeva Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 muutos on hyväksytty 14.4.2021. Elpymisvälineen käsittävä muutosesitys on toimitettu EU:n komission hyväksyttäväksi 16.4.2021.

[2] Vuoden 2021 määräraha sisältää vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa lisätyn maaseuturahaston elpymisvälineen osuuden.

Ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vuosia 2014—2020 ja siirtymäkautta 2021—2022 koskevat toimenpiteet, josta					
vuonna 2022 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	265,696	8,000	8,000	8,000	289,696
— ympäristökorvaukset	235,190	3,000	3,000	3,000	244,190
— luonnonmukainen tuotanto	30,506	5,000	5,000	5,000	45,506

Ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	40,000	14,000	12,000	11,000	77,000
— ympäristökorvaukset	5,000	4,000	2,000	1,000	12,000
— luonnonmukainen tuotanto	35,000	10,000	10,000	10,000	65,000
Menot yhteensä	305,696	22,000	20,000	19,000	366,696

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-rahoituksen ja siirtymäkauden muutokset	-7 000
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	2 506
Yhteensä	-4 494

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	309 696 000
2021 III lisätalousarvio	73 000 000
2021 talousarvio	314 190 000
2020 tilinpäätös	246 200 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 518 394 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä ohjelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Vuosina 2021—2022 toimeenpano jatkuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 sääntöjen mukaisesti (siirtymäkausi 2021—2022). Luonnonhaittakorvauksilla korvataan maatalousyrittäjille pysyvien epäsuotuisten luonnonolojen maataloustuotannolle aiheuttamaa luonnonhaittaa. Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja jatkuvuus sekä säilyttää maatalousmaa maatalouskäytössä.

Toimenpide vaikuttaa tilalukumäärän hallittuun kehittymiseen sekä taloudellisesti elinvoimaisten maatilayksiköiden säilyttämiseen ja tätä kautta maaseudun työllisyyden ylläpitämiseen ja maaseutualueiden taloudellisen kehityksen edistämiseen. Luonnonhaittakorvausten saamiseen ei ole ikärajaa ja korvauksen hehtaarikohtainen määrä vähenee maatilan koon ylittäessä tietyt rajaarvot. Luonnonhaittakorvauksia maksetaan myös pysyville nurmille. Korvausta maksetaan korotettuna tiloille, jotka ylittävät asetetun eläintiheysrajan. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on 42 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2022 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	518 394 000
— EU-osuus	112 888 000
— valtion osuus	155 893 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	249 613 000

Ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 rahoituskehys ja määrärahan käyttö (milj. euroa)

	2014—2022 rahoituskehys [1]				Määräraha		
Toimenpide	EU	valtio	kokonaan kansallinen	julkinen yhteensä	maksettu 2014—2020	budjetoitu 2021	esitys 2022
Luonnonhaitta-korvaukset	1 036,682	1 431,609	2 316,235	4 784,526	3 635,123	617,764	518,394

[1] Rahoituskehykseen on lisätty siirtymäkauden 2021—2022 maaseuturahasto-osuus. Siirtymäkauden maaseuturahasto-osuutta koskeva Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 muutos on hyväksytty 14.4.2021.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-rahoituksen ja siirtymäkauden muutokset	-92 270
Tukikokonaisuuden toimeenpano siirtymäkaudella (siirto momentille 30.20.40)	-7 100
Yhteensä	-99 370

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	518 394 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	617 764 000
2020 tilinpäätös	531 788 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin

3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen

4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin

5) kohtien 2)—4) tukien maksamiseen siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämisohjelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella. Ohjelmat rahoitetaan kokonaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuun mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1308/2013) perusteella. Tuottajaorganisaatioille maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Momentilta on mahdollista maksaa myös päätösosan kohtien 2)—4) mukaisia tukia siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 nojalla.

Koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen (EU 1308/2013)	400 000	200 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 1308/2013)	3 000 000	3 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU 1308/2013)	5 430 000	5 430 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 890 000	4 890 000
— josta liitännäis- ja tiedotustoimenpiteet	540 000	540 000
Yhteensä	11 030 000	10 830 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupanpitämisen edistämisrahoituksen kasvu	120
Yhteensä	120

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	11 030 000
2021 talousarvio	10 910 000
2020 tilinpäätös	10 910 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 680/2014) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin

2) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista

3) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi

4) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 45 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 55 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikevienti (HO 2019)	300
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Arktiset Aromit ry) (EK)	-200
Maatalouden osaamisverkosto	-400
Markkinatoimenpiteet, julkiset hankinnat, nimisuojatuotteet, brändityö (HO 2019)	100
Ravitsemus, kouluruoka (HO 2019)	100
Ruokaviestinnän tehtävien järjestelyt (siirto momentille 30.01.01)	-164
Yhteensä	-264

2022 talousarvio	4 005 000
2021 talousarvio	4 269 000
2020 tilinpäätös	4 045 000

48. Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) peltorakenteen kehittämisohjelman laatimiseen sekä ohjelman perusteella määriteltyjen toimenpiteiden ja hankkeiden rahoitukseen

2) enintään 3 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan peltojen omistus- ja tilusrakennetta kehittäviä toimia.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 79 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 21 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peltorakenteen kehittäminen (HO 2019)	1 000
Tilusjärjestelyt peltorakenteen kehittämiseksi (HO 2019) (siirto momentille 30.70.40)	-1 300
Yhteensä	-300

2022 talousarvio	700 000
2021 talousarvio	1 000 000
2020 tilinpäätös	500 000

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen

2) niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riskin vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

2022 talousarvio	400 000
2021 talousarvio	400 000
2020 tilinpäätös	200 000

62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 397 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionapuun (VNA 998/2017)

2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin (VNA 166/2005)

3) valtionapujen myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun

4) valtionapujen myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen

5) valtionapujen myöntämiseen maatilojen bioturvallisuutta ja eläinten terveyden seurantaa parantaviin kehittämishankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionapuja on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun. Lisäksi valtionapua myönnetään Tampereen yliopistolle (FICAM, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen ja koulutukseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavut valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionapu Helsingin yliopistolle	400 000
Valtionapu Tampereen yliopistolle, FICAM	300 000
Valtionavut maatilojen bioturvallisuuden ja eläinten terveyden seurannan kehittämiseen	530 000
Yhteensä	6 397 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavut maatilojen bioturvallisuuden ja eläinten terveyden seurannan kehittämiseen (HO 2019)	280
Yhteensä	280

2022 talousarvio	6 397 000
2021 talousarvio	6 117 000
2020 tilinpäätös	5 767 000

40. Luonnonvaratalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö
Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestävää ja vastuullista hyödyntämistä.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesioloissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä tuoden, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuuksia arvoverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassalähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvarataloudelle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehit-

tämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, elinkeinokalatalous, vapaa-ajankalastus ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista, n. 234 milj. euroa, on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet
Uudistuva ja kestävä luonnonvaratalous lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä:

— Luonnonvaratalouden toimintaympäristö on kilpailukykyinen

— Luonnonvaroihin ja -tuotteisiin perustuva liiketoiminta on monipuolista ja jalostusaste kasvaa

— Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy

— Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranee sekä niiden käytön kestävyys turvataan

— Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja

— Sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan siitä aiheutuviin riskeihin

— Luonnonvaratalouden osaaminen, yhteistyö ja kumppanuudet vahvistuvat.

Luotettavat ja laaja-käyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

— Ruokaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät paikkatiedot mahdollistavat tehokkaita prosesseja ja palveluita sekä uutta liiketoimintaa.

Tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio	2022 tavoite
— Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	3 902	ennallaan	nousee	nousee
— Yksityismetsien puuntuotannon sijoitustuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	4,7	4,6	nousee	nousee
— Runkopuun hakkuukertymä, milj. m^3	73,3	65,2	nousee	nousee
— Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	47 810	51 486	55 536	58 736
— Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	52,8	48,0	laskee	nousee
— Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	91,7	91,0	nousee	nousee

Tunnusluvut

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio	2022 tavoite
— Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	814,7	850,0	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	51,0	nousee	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien lukumäärä, milj. kpl	16,0	nousee	ennallaan	ennallaan
— Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariskialueilla	5 872	5 800	5 700	laskee
— Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakennemuutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 090	1 085	1 176	laskee
— Riistasaaliin arvo, milj. euroa	80	nousee	ennallaan	ennallaan
— Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,4	nousee	ennallaan	ennallaan
— Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	7,75	9,9	laskee	laskee

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen sekä näihin liittyvien siirtomenojen maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Vuonna 2022 kertyväksi arvioidut vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalatalousmaksukertymän väheneminen	-200
Yhteensä	-200

2022 talousarvio	3 100 000
2021 talousarvio	3 300 000
2020 tilinpäätös	3 200 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 991 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena

3) enintään 90 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen

4) vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen.

Momentille nettoutetaan yhteistyöosapuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely ja hydrologiset tietopalvelut	3 300 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	3 191 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	13 991 000

Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 82 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja 8 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta (HO 2019)	-300
Palkkausten tarkistukset	32
Yhteensä	-268

2022 talousarvio	13 991 000
2021 talousarvio	14 259 000
2020 tilinpäätös	23 948 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 897 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien avustusten maksamiseen

2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen

3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) enintään 83 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 7 000 000 euroa maankäyttösektorin ilmastokestäviin toimenpiteisiin (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Määrärahalla toteutetaan kansallista biotalousstrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2021 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon tällä momentilla 135 000 euroa. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta jouduttiin rajoittamaan kesällä 2021 ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen, eikä lupakertymä ole yhtä hyvin arvioitavissa kuin aiemmin. Kalastuslupatulojen arvioidaan kuitenkin vähenevän noin 500 000 euroon. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2022 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavalla maankäyttösektorin ilmastokestävillä toimenpiteillä kehitetään ilmastokestäviä ja luonnon monimuotoisuutta turvaavia metsänhoidon ja -käsittelyn menetelmiä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maankäyttösektorin ilmastokestävät toimenpiteet	7 000 000
Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi: Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka	15 307 000
Elinvoimainen Suomi: Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	228 000
Luonnonsuojelua vahvistavat toimet	595 000
Ravinteiden kierrätyksen kärkihanke	2 100 000
Luonnonvara- ja biotalouden muut kokeilu- ja kehittämishankkeet	4 187 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	600 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	180 000
Kotieläinten ruokinnan päästöjä vähentävien rehun lisäaineiden kehitys ja selvitykset	700 000
Yhteensä	30 897 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 60 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 40 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkuperäisrotuisten nautojen geneettisen monimuotoisuuden turvaaminen (siirto momentille 30.10.50) (HO 2019)	-30
Digitaaliset metsänhoidon suositukset -hanke (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-400
Geenivaraohjelman mukaiset palveluhankinnat (siirto momentille 30.01.05) (HO 2019)	-338
Geenivaraohjelman mukaiset palveluhankinnat (siirto momentilta 29.20.21)	96
Kotieläinten ruokinnan päästöjä vähentävien rehun lisäaineiden kehitys ja selvitykset	700
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (vieraslajien torjunnan tehostaminen) (HO 2019)	300
Maankäyttösektorin ilmastokestävät toimenpiteet (RRF pilari1)	7 000
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tutkimus- ja innovaatio-ohjelma (3 htv) (siirto momentilta 30.01.22) (HO 2019 kertaluonteinen)	2 000
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentille 30.40.47) (HO 2019)	-2 080
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 800
Metsitystukijärjestelmän hallinnointi (-1,5 htv) (siirto momentille 32.01.02) (HO 2019)	-175
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitustarve (siirto momentille 30.40.47) (HO 2019)	-2 620
Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma	1 000
Ravinteiden kierrätyksen kärkihanke (HO 2019 kertaluonteinen)	-900
Tenojoen kalastuslupatulojen väheneminen	-33
Tuhkalannoitus (siirto momentille 30.40.44) (HO 2019)	-400
Uuden metsitystukijärjestelmän tehtävien resurssointi (-1 htv) (siirto momentille 30.20.01) (HO 2019)	-75
Yhteensä	-1 755

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	30 897 000
2021 III lisätalousarvio	845 000
2021 talousarvio	32 652 000
2020 tilinpäätös	31 895 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 636 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena.

Määrärahasta on varattu 2 000 000 euroa vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelmaan (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen, vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen. Vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistäville hankkeille. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettava vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma tukee kestävän kehityksen tavoitteita edistäviä vesialan kasvu- ja vientikokonaisuuksia, jotka perustuvat älykkäisiin ratkaisuihin ja digitalisaatioon, vesialaan vihreän kasvun mahdollistajana sekä vesialan ja muiden toimialojen välisen yhteistyön lisäämiseen, resurssitehokkuuden ja energiatehokkuuden parantamiseen sekä kokonaisvaltaisiin vesihuollon ja vesivarojen hallinnan ratkaisuihin. Ohjelman rahoituksesta 40 % katsotaan edistävän Vihreän siirtymän tavoitetta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma	2 000 000
Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	4 879 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 757 000
Yhteensä	10 636 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma (RRF pilari3)	2 000
Yhteensä	2 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	10 636 000
2021 talousarvio	8 636 000
2020 tilinpäätös	18 566 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 874 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen

2) kalastuslain (379/2015) 60 §:n mukaisista saimaannorpan suojeluun liittyvistä kalastuksen rajoittamissopimuksista vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin siten, että korvauksen suuruus on 2,5 euroa hehtaarilta

3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen

8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

11) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vuonna 2022 vesialueiden omistajille vuonna 2021 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Vuoden 2021 talousarviossa kertymäksi on arvioitu 620 000 euroa. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta jouduttiin rajoittamaan kesällä 2021 ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen, eikä lupakertymä ole yhtä hyvin arvioitavissa kuin aiemmin. Kalastuslupatulojen arvioidaan kuitenkin vähenevän noin 500 000 euroon. Yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, mikä on huomioitu momentin määrärahatasossa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahassa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2022 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuskorvauksilla korvataan vapaaehtoisista kalastuksen rajoittamissopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Kalastuksen rajoittamisen sopimusalueita on tarkoitus laajentaa vuoden 2021 aikana 298 km^2:llä, jolloin sopimusalue olisi kooltaan 2 696 km^2. Vuonna 2022 sopimuksista maksettavan korvauksen määrää on tarkoitus korottaa 1,7 eurosta 2,5 euroon hehtaarilta, koska korvaustaso on säilynyt samana vuodesta 1982 lähtien. Sopimuskorvauksiin tarvittava määräraha olisi vuonna 2022 yhteensä 674 000 euroa, missä lisäystä edellisvuoteen 216 000 euroa korvaustason noususta johtuen. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saimaannorpan suojelusopimusten sopimuspalkkion korotus	216
Tenojoen kalastuslupatulojen väheneminen	-87
Yhteensä	129

2022 talousarvio	1 874 000
2021 III lisätalousarvio	6 000 000
2021 talousarvio	1 745 000
2020 tilinpäätös	1 603 378

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin

2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen ja enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin. Hirvieläinten pyyntilupamaksuista vuonna 2022 kertyväksi arvioidut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	2 200 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	500 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	700 000
Riistavahinkorekisteri	200 000
Hirvieläinkantojen hoito	1 160 000
Yhteensä	4 760 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hirvieläinten pyyntilupamaksukertymän väheneminen	-840
Yhteensä	-840

2022 talousarvio	4 760 000
2021 talousarvio	5 600 000
2020 tilinpäätös	5 600 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2021 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti. Korvattavien vahinkojen arvioidaan laskevan vuoden 2020 tasosta. Kotieläinvahinkojen arvioidaan pysyvän ennallaan.

Vuonna 2020 vahinkojen määrä oli 9,9 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 9,4 milj. euroa ja kotieläinvahinkojen osuus 0,5 milj. euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 500 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	750 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 98 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 2 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Porovahinkojen korvaukset)	-2 400
Yhteensä	-2 400

2022 talousarvio	8 850 000
2021 talousarvio	11 250 000
2020 tilinpäätös	8 850 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) mukaisia tukipäätöksiä enintään 60 200 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä vuonna 2022.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä myöntämällä tukea yksityismetsissä tehtäviin metsänhoito- ja perusparannustöihin.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 900 henkilötyövuotta.

Määrärahan jakautuminen ja myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	24,01	12,22	4,70	3,58	44,51
Vuoden 2022 sitoumukset	33,12	15,00	7,00	5,08	60,20
Yhteensä	57,13	27,22	11,70	8,66	104,71

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentilta 30.40.46)	1 700
Tuhkalannoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	400
Yhteensä	2 100

2022 talousarvio	57 130 000
2021 I lisätalousarvio	3 750 000
2021 talousarvio	55 030 000
2020 tilinpäätös	50 271 937

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 527 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO).

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2022 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella ja metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla noin 3 200 hehtaarin alueella

— vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	6 527 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	1 000 000
Yhteensä	7 527 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019): METSO-ohjelma	-500
Yhteensä	-500

2022 talousarvio	7 527 000
2021 talousarvio	8 027 000
2020 tilinpäätös	9 527 000

46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 40 674 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionaputoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa

3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskuksen toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä (12,1 milj. hehtaaria, noin 60 % Suomen metsämaa-alasta). Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetyt viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 120 000 metsänkäyttöilmoituksen ja n. 80 000 Kemera-hakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää alueellista metsävaratietoa n. 1,7 milj. hehtaaria sekä neuvoo ja kouluttaa n. 30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Metsäkeskuksen toiminnan tuottavuutta parantavia toimenpiteitä ovat sähköisen asioinnin, metsätiedon hyödyntämisen sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluiden kehittäminen.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2022 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tulostavoite	2022 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	12	11	10
Rahoituslain mukaisten nuorenmetsänhoidon hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €[1)]	69	73	71
Rahoituslain taimikon varhaishoidon ja nuorenmetsänhoidon tarkastusten yksikkökustannukset €/kpl	277	275	275
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha[2)]	2,8	4,5	4,0
2. Suoritetavoitteet			
Metsävaratiedon keruutavoite, ha	1 986 000	2 500 000	2 330 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet metsänomistajat, kpl	58 400	50 000	60 000
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	942	900	1 000
Avoimen metsätiedon hyödyntäminen laajenee			
— ladattujen aineistopakettien määrä, GiB	25 000	26 250	30 000
— rajapintakutsujen määrä rajapinnassa, kpl	50 000 000	52 500 000	60 670 000
— karttapalvelujen katselukerrat, kpl	130 000	136 500	158 000
3. Laatutavoitteet			
Otantatarkastuksessa rahoituskelpoisuudeltaan hyvien nuoren metsän hoidon hankkeiden osuus suoritepinta-alasta vähintään, %	73	75	75
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	2,8	3,5	3,0

1) Hakemusten käsittelykustannukset vaihtelevat pitkälti hakemusmäärien perusteella.

2) Vuonna 2021 otettiin käyttöön uusi aikaisempaa tarkempi metsävarojen inventointijärjestelmä, jonka keilaus-, tulkinta- ja vertailukoealakustannukset ovat aikaisempaa korkeammat.

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2020 toteutuma		2021 arvio		2022 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsätieto- ja tarkastuspalvelut	19,0	290	20,5	291	20,0	285
Elinkeinopalvelut	9,6	146	9,0	149	8,8	144
Hallintopalvelut	3,5	41	3,5	42	3,4	41
Kehityspalvelut	7,9	29	9,2	29	8,5	28
Yhteensä	40,0	506	42,2	511	40,7	498

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä, kertaluonteisen lisäyksen poisto (siirto momentille 30.40.44)	-1 700
Palkkausten tarkistukset	203
Yhteensä	-1 497

2022 talousarvio	40 674 000
2021 I lisätalousarvio	250 000
2021 talousarvio	42 171 000
2020 tilinpäätös	39 286 000

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 060 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä metsityksen määräaikaisen tukemisen lain mukaisia tukipäätöksiä enintään8 200 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä vuonna 2022.

Selvitysosa: Metsityksen tukemisella lisätään metsäpinta-alaa ja hiilinieluja luonnon monimuotoisuutta heikentämättä. Tukea myönnetään maataloustuotannon ulkopuolelle jääneiden peltojen ja muiden avointen alueiden sekä käytöstä poisjääneiden turvetuotantoalueiden metsittämiseen. Metsitystuki muodostuu perustamistoimenpiteiden korvauksesta sekä kahdessa erässä maksettavasta hoitopalkkiosta. Metsitystukea voidaan myöntää ainoastaan yksityiselle maanomistajalle.

Tavoitteena on käynnistää metsitys vuonna 2022 yhteensä 3 000 hehtaarin pinta-alalla.

Määrärahan jakautuminen ja myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	3,98	2,63	1,11	0,60	2,22	10,54
Vuoden 2022 sitoumukset	2,08	2,08	1,64	0,60	1,80	8,20
Yhteensä	6,06	4,71	2,75	1,20	4,02	18,74

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentilta 30.40.22)	2 080
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitustarve (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	2 620
Yhteensä	4 700

2022 talousarvio	6 060 000
2021 III lisätalousarvio	900 000
2021 talousarvio	1 360 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 998 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (306 940) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa ja alle 18-vuotiaalta 20 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 9 046. Vuonna 2022 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksutulot on merkitty momentille 12.30.45.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus
Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa saalistilastointia sekä muita riistatietovarantoja riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustaksi

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä vähenee mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	7 270 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 588 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	415 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet: — riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	3 725 000
Yhteensä	13 998 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Eläintautien torjunta, HO 2019)	-125
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019)	200
Riistanhoitomaksukertymän kasvu	45
Yhteensä	120

2022 talousarvio	13 998 000
2021 talousarvio	13 878 000
2020 tilinpäätös	16 610 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 725 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) kalastuslain toimeenpanosta, kalatalouden tutkimuksista sekä kalastusmatkailuohjelmasta aiheutuviin menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2022 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2020 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen kertymään. Vuonna 2022 kalastonhoitomaksun suuruus on 45 euroa kalenterivuodelta, 15 euroa seitsemältä vuorokaudelta ja 6 euroa vuorokaudelta. Kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 10 425 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 1—3 kohtien mukaiset käyttötarkoitukset	5 770 000
Kalastuslain 82 §:n 5 kohdan mukaisesta kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	800 000
Kalastuslain 82 §:n 4 kohdan mukaiset korvaukset vesialueiden omistajille	3 735 000
Kalastuslain 82 §:n 2 momentin käyttötarkoitus	120 000
Kalastusmatkailuohjelma	300 000
Kalastuslain toimeenpano ja tutkimustoiminta	1 000 000
Yhteensä	11 725 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 85 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 15 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalastonhoitomaksukertymän kasvu	1 525
Kalastuslain toimeenpano ja kala-kantojen tutkimus (HO 2019)	500
Kalastusmatkailuohjelma (HO 2019)	300
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry)	-60
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen sisävesiammattikalastajien liitto ry)	-40
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen Vapaa-ajan Kalastajien Keskusjärjestö ry)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Säkylän Pyhäjärven hoitokalastus)	-100
Yhteensä	2 025

2022 talousarvio	11 725 000
2021 talousarvio	9 700 000
2020 tilinpäätös	9 511 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista varten myönnettävien valtionavustusten ja metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen

2) avustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	440 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 132 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2022 talousarvio	1 132 000
2021 talousarvio	1 132 000
2020 tilinpäätös	1 132 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 188 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen, sitten kun tarvittava Euroopan unionin ja kansallinen lainsäädäntö on voimassa

2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 9 205 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdennetyn meripolitiikan mukaisina menoina 20 313 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 11 108 000 euroa. Euroopan parlamentti ja neuvosto eivät ole vielä hyväksyneet Euroopan meri- ja kalatalousrahaston ohjelmakautta 2021—2027 koskevaa asetusta. Myöskään vuosia 2021—2027 koskevan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelman eri jäsenvaltioiden EU-rahoitusosuuksia ei ole hyväksytty. EU:n viivästyneen aikataulun johdosta hallituksen esitys rahastoa koskevaksi kansalliseksi täytäntöönpanolaiksi tullaan antamaan eduskunnalle kesällä 2021.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän EMKR:n rahoitusosuutta yhteensä 10 000 000 euroa ohjelmakauden 2014—2020 rahoitusta.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla myös muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti ja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille arviolta 80 000 euroa. Vuonna 2022 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 375 000 euroa. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää hallitusohjelman mukaisesti kotimaisen kalan edistämistoimenpiteisiin sekä ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Vuonna 2022 hallitusohjelman mukaisiin toimenpiteisiin kohdennetaan 1 500 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKR)	Yhteensä
Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelma, yhteensä	9 205 000	11 108 000	20 313 000
Kansalliset toimenpiteet	1 875 000	-	1 875 000
Yhteensä	11 080 000	11 108 000	22 188 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammattikalastuksen vahinkojen ehkäisy (HO 2019)	100
Kotimaisen kalan edistäminen (HO 2019)	200
Yhteensä	300

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	22 188 000
2021 III lisätalousarvio	7 270 000
2021 talousarvio	21 888 000
2020 tilinpäätös	33 243 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet
Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kan-

nattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

2. Peruspääoman muutokset
Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,242 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä
Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä
Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2022 enintään 20 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2022 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhempinä tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä
Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2,0 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytär- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet
Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2022 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2022 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 105,2 milj. euroa. Tavoite vastaa 4,0 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Tulostavoitteen asettamisessa on otettu huomioon keskeisten palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden paremmasta yhteensovittamistoimista aiheutuvia tulojen vähennyksiä ja kustannusten lisäyksiä yhteensä 13,25 milj. euroa. Alustava tuloutustavoite vuonna 2023 on 105,0 milj. euroa vuoden 2022 tuloksesta. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2022 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen nykyistä paremmin taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alan lisääminen uudistusluonteisissa hakkuissa sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiensa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2020 lopussa 3 485 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 597 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 354 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 243 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2020 lopussa 73,3 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle. Kotimaista kalankasvatusta edistetään valtion vesillä.

Peruspääoman muutokset
Peruspääoman määrä oli 1.1.—31.12.2020 tilinpäätöksen mukaan 2 593,2 milj. euroa per 31.12.2020. Vuoden 2021 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman alentamisen 1,342 milj. eurolla.

Vuonna 2022 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,242 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa 0,374 milj. eurolla hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena. Lisäksi ehdotetaan siirrettäväksi 0,132 milj. euron arvosta peruspääomassa olevaa omaisuutta muuhun omaan pääomaan maankäytön muutosten nettovaikutuksena.

Investoinnit
Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 9,4 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Muita merkittäviä investointikohteita ovat tuulivoimapuistojen rakenteet sekä maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma		2021 ennakoitu		2022 esitys	
	Liike-toiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	113,7	328,9	112,0	345,6	112,7	352,1
— muutos, %	1	-8	-1	5	1	2
Käyttökate, %	102	41	106	36	106	36
Liikevoitto/tappio, milj. €	113,2	126,8	115,1	114,3	111,2	110,6
Tilikauden tulos, milj. €	127,4	114,4	109,9	106,8	105,2	103,2
— liikevaihdosta, %	112	35	98	31	93	29
— peruspääomasta, %	4,9	4,4	4,2	4,1	4,0	4,0
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €[1)]	138,9		120,0		109,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, %[2)]	4,6	4,2	4,9	4,1	4,0	4,0
Investoinnit liikevaihdosta, %	11	6	17	9	8	6
Omavaraisuusaste, %	99	98	98	98	98	98

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma		2021 ennakoitu		2022 esitys	
	Liike-toiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus
Taseen loppusumma, milj. €	2 982	3 032	2 971	3 139	2 968	3 242
Henkilöstön keskimääräinen luku-määrä (htv)	165	600	166	596	168	566

1) Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

2) Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiö-osingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	138,900	120,000	109,000
Yhteensä	138,900	120,000	109,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	14,218	8,265	8,147
MMM:n hallinnonala yhteensä	14,218	8,265	8,147
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	71,462	67,942	55,219
YM:n hallinnonala yhteensä	71,462	67,942	55,219
Yhteensä (MMM ja YM)	85,680	76,207	63,366

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 esitys
Rahoitus[1)]			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	8 003	14 677	8 147
Ympäristöministeriö (35.10.52)	49 761	86 764	55 219
Ympäristöministeriö (35.10.63)	90	427	-
Ympäristöministeriö (35.10.22)	484	808	780

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 esitys
Muu ministeriöiden rahoitus	2 286	2 916	2 700
Euroopan unionin LIFE-rahoitus	2 511	2 519	2 500
Muu Euroopan unionin rahoitus	3 355	3 230	3 200
Tulorahoituksella maksetut menot	10 011	13 655	12 200
Muu rahoitus	1 873	949	900
Yhteensä	78 373	125 944	85 646

[1)] Rahoituseriin 2020—2021 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2020 toteutuma	2021 ennakoitu	2022 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	12 535	12 851	12 500
Muut tuotot	7 165	5 361	5 500
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	55 448	93 862	58 346
Tuotot yhteensä	75 148	112 074	76 346
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	28 579	34 229	29 068
Muut kulut	45 510	80 088	48 778
Kulut yhteensä	74 088	114 317	77 846
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	1 060	-2 243	-1 500
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi[1)]	-1 060	2 243	1 500
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	526	630	535

[1)] Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 147 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) Luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja

purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

4) Sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta ovat:

— metsästys ja kalastus on kestävää, eettistä ja vastuullista

— monipuoliset ja asiakaslähtöiset eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat edellytyksiä erätalouden yritystoiminnalle

— luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— kehittää erävalvonnan toimintaedellytyksiä ja viranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa sekä lisää erävalvonnan vaikuttavuutta

— suunnittelee metsästyksen ja kalastuksen kestävästi sekä edistää riista- ja kalaelinympäristöjen ja lajien hoitoa

— luo toimintaedellytyksiä kalatalouselinkeinolle valtion vesillä

— kehittää sosiaalisen kestävyyden ja konfliktinhallinnan työkaluja eräasioiden hoidossa

— tarjoaa metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia kansalaisille tasapuolisesti ja kehittää erämatkailua valtion alueella

— huolehtii sujuvasta asiakaspalvelusta ja seuraa sekä varmistaa, että asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä

— edistää eränkäynnin jatkuvuutta

— ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden ekologisesta, sosiokulttuurisesta ja taloudellisesta kestävyydestä

— vähentää retkeily- ja opastuspalvelujen korjausvelkaa

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja ohjaa luonnon kestävään käyttöön edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 800 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 6 000 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen 1 100 000 euroa ja lisäksi käytettävissä on vuoden 2020 ja 2021 talousarvioissa keräyksiin osoitettua määrärahaa. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kpl)	9,2	9,2	9,4
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,42	4,40	4,40
Metsästäjien ja kalastajien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,76	3,84	3,87
Valtion kalastonhoitomaksujen lkm	290 647	260 000	280 000
Metsästyksen ja kalastuksen valvonnassa suoritetut tarkastukset, joissa ei todettu rikettä, %	86	79,5	80,5
Metsästyksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	-	47	49

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	4 333 000
Eräasiat	2 125 000
Muut tehtävät	1 689 000
Yhteensä	8 147 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Evon nuorisoalueen kunnostaminen)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Lauhanvuori-Hämeenkangas Geoparkin reitistön kehittäminen)	-50
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	9
Palkkausten tarkistukset	23
Yhteensä	-118

2022 talousarvio	8 147 000
2021 III lisätalousarvio	9 000
2021 talousarvio	8 265 000
2020 tilinpäätös	14 218 000

70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö
Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kysyntään. Mikäli talouden heikko suhdannekehitys jatkuu pitkään, sillä on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Kiinteistöjärjestelmän ylläpidolla ja parantamisella luodaan edellytyksiä muun muassa toimivalle markkinataloudelle, rahoitukselle ja luonnonvarojen kestävälle hyödyntämiselle. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Perustietovarantojen rooli hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä vahvistuu osana digitaalista kansallista palveluarkkitehtuuria ja perustietovarannoilla on tärkeä rooli yksityisen sektorin palveluiden mahdollistajana.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat yhä selvemmin palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat digitaalisiin palveluihin. Yhä suurempi osa kehittämishankkeista ja tehtävistä hoidetaan yhteistyössä verkostoissa sekä kansallisesti että kansainvälisesti, mikä edellyttää yhä aktiivisempaa osallistumista standardointiin, yhteisten tavoitteiden määrittelyyn ja muuhun yhteistyöhön. Asiakkaan näkökulmasta eri toimijoiden väliset rajat pyritään poistamaan näkyvistä ja pyritään kohti kansalaisen keskitettyjen palvelujen käyttöä. Palveluiden jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa edelleen, mikä edellyttää, että vastuut ovat selkeitä palveluketjuissa ja yhteistyössä.

Uudessa huoneistotietojärjestelmässä luodaan edellytykset osakkeilla hallittavien asuinhuoneistojen omistaja- ja huoneistotietojen rekisteröinnille sekä asuinhuoneistojen vaihdantaan ja vakuushallintaan. Järjestelmässä uudet asuntoyhtiöt perustetaan vain digitaalisesti eikä osakekirjoja paineta. Ennen 1.1.2019 perustettujen asunto-osakeyhtiöiden tulee siirtää osakeluettelonsa ylläpito huoneistotietojärjestelmään viimeistään 31.12.2023. Hankkeen seuraavassa vaiheessa selvitetään palveluiden ja lainsäädännön jatkokehittämistarpeita.

Paikkatietopoliittisen selonteon yksi tunnistettu toimenpide on laadukkaiden osoitetietojen varmistaminen. Suomessa ei ole tällä hetkellä valtakunnallista ja laatuvarmennettua rekisteriä, joka sisältäisi ajantasaisen tiedon osoitteista ja osoitteiden sijainnista. Maanmittauslaitoksella on keskeinen rooli valtakunnallisen osoitetietojärjestelmän ja sen edellyttämien osoitetietojen ekosysteemipalvelujen toteutuksessa. Uuden osoitetietojärjestelmän avulla kootaan valtakunnalliset osoitetiedot, hoidetaan laaduntarkistus ja mahdollistetaan tietopalvelu eri tahoille. Luotettavia osoitetietoja voidaan hyödyntää laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla. Osoitetiedot ovat oleellisia erityisesti sisäisen turvallisuuden viranomaisten toiminnassa, mutta merkittäviä käyttötapauksia löytyy myös muiden viranomaisten toiminnassa sekä elinkeinoelämässä kuten logistiikassa ja liikenteessä.

Tilusjärjestelyillä voidaan pysyvästi vaikuttaa heikon tilusrakenteen aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin, alentaa ilmastopäästöjä ja parantaa liikenneturvallisuutta. Tilusjärjestelyt ovat tärkeä keino hallitusohjelmaan kirjatun peltorakenteen kehittämisohjelman toteuttamisessa.

Paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämisen edistäminen, kansallisten koordinaatti- ja muiden vertausjärjestelmien kehittäminen ja ylläpito sekä paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merkitys korostuvat digitalisoituvassa yhteiskunnassamme ja ne tuottavat hyötyjä laajasti esimerkiksi liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa. GNSS-tukiasemien FinnRef-verkolla ylläpidetään valtakunnallisia ja maailmanlaajuisia paikannus- ja referenssijärjestelmiä. Suomen ja Euroopan navigointitarkkuutta parannetaan kehittämällä ja ylläpitämällä paikannusta tukevia palveluita ja Virolahden RIMS-tukiasemaa. Metsähovin tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistaminen saatetaan loppuun ja aseman tutkimustoimintaa kehitetään vastaamaan modernin geodeettisen perusaseman tarpeita.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen -politiikkasektorilla toimeenpannaan pääluokkaperusteluissa mainittujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia tavoitteita ja sitä täydentäviä alustavia tulostavoitteita:

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

— kiinteistö- ja huoneistotietojärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan kansallisen omistus- ja vakuusjärjestelmän toimivuutta

— peruspaikkatietojen ja referenssijärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan paikantamisen perusta

— tukipalveluilla ja tutkimuksella tuetaan paikkatietojen yhteentoimivuutta ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä.

Tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
— KMTK-yhteistyössä mukana olevien kuntien kokonaismäärä vuoden lopussa	53	70	90
— KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	57	63	70
— tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	5	2	2
— sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	99,9	99,5	99,5
— osakehuoneistorekisterin kattavuus, %	-	10	40
— tie- ja rakennustietojen täydellisyys, %	96,1	96	96
— metatietopalvelun saatavuus, %	-	99	99

Luvun nimike on muutettu.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 578 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa huoneistotietojärjestelmään (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen tehtävänä on toimialallaan:

— huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta

— harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa

— huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön

— huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä

— huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön

— hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisen vaikuttavuuden* tavoitteiden saavuttamista.

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan huoneistotietojärjestelmän jatkovaihetta.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2022 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2020 tilinpäätös			2021 arvio			2022 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	37 445	37 301	501	37 231	36 782	490	37 276	37 276	490
Tilusjärjestelytehtävät	3 125	71	51	4 240	18	50	3 300	-	50
Kirjaamistehtävät	25 229	19 756	372	28 228	23 100	379	28 493	24 709	389
Perustietovarantojen ylläpito	33 181	3 190	423	37 811	2 300	423	37 930	2 308	423
Tietopalvelu	13 586	15 075	82	14 900	14 959	86	14 905	14 905	86
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asiantuntijapalvelut	11 938	4 524	198	13 602	5 771	207	16 450	5 015	207
Yhteensä	124 504	79 917	1 627	136 012	82 930	1 635	138 354	84 213	1 645

Viraston tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 tavoite[1)]	2022 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
— kokonaistuottavuus	101,7	101,5	101,5
— asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	89	-	85
— tilusjärjestelytuotanto, muunnetut ha	9 140	8 500	8 500
— tieteelliset referoidut julkaisut, kpl	114	110	110
— yrityspalveluiden digitalisaatioaste, %	-	70	85

[1)] Päivitetty tulossopimuksen mukaisiksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	128 329	129 276	128 791
Bruttotulot	79 917	84 213	84 213
Nettomenot	48 412	45 063	44 578
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32 084		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	29 468		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	70 762	73 133	74 661
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	70 762	73 133	74 661
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	49 404	50 208	52 126
— osuus yhteiskustannuksista	25 289	22 925	22 535
Kustannukset yhteensä	74 693	73 133	74 661
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 931	-	-
Kustannusvastaavuus, %	95	100	100
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 972	1 672	2 229
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	1 972	1 672	2 229

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	955	879	1 172
— osuus yhteiskustannuksista	856	709	946
Kustannukset yhteensä	1 811	1 588	2 118
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	161	84	111
Kustannusvastaavuus, %	109	105	105

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoneistotietojärjestelmä NGEU (RRF pilari2)	1 000
Huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-188
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Palkkausten tarkistukset	205
Tasomuutos	-1
Yhteensä	-485

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	44 578 000
2021 III lisätalousarvio	999 000
2021 talousarvio	45 063 000
2020 tilinpäätös	45 796 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Selvitysosa: Määräraha käytetään peltotilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä lainaosuus määrärahasta on noin 50 % ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 50 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käynnissä olevien tilusjärjestelyhankkeiden toimeenpanon aikaistaminen (HO 2019)	-1 000
Tilusjärjestelyt peltorakenteen kehittämiseksi (HO 2019) (siirto momentilta 30.20.48)	1 300
Yhteensä	300

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2022 talousarvio	3 300 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	1 389 405

Pääluokka 31
LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävällä tavalla kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi sekä mahdollistaa uusien digitaalisten palvelujen käyttöympäristön.

Toimintaympäristö
Toimintaympäristöön vaikuttavat pitkän aikavälin megatrendit, kuten ilmastonmuutos ja kaupungistuminen. Maapallon lämpeneminen on ylittämässä turvallisena pidetyn 1,5 asteen rajan vuosisadan puoleen väliin mennessä. Päästövähennyksiin tähtääviä toimia on tehtävä huomattavasti nopeammin kuin tähän mennessä on tehty tai suunniteltu tehtäväksi. Liikennealalla ilmastonmuutoksen hillintä vaatii suuria vähennyksiä hiilidioksidipäästöissä ja energian kulutuksessa. Myös tieto- ja viestintäteknologiasektorin tarjoamat mahdollisuudet ilmastotavoitteiden saavuttamisessa ovat korostumassa. Kaupungistuminen ja väestörakenteen kehitys vaikuttavat liikenteen ja viestinnän tulevaisuuteen asettamalla haasteita muun muassa palvelurakenteelle. Liikenne- ja viestintätoimialan palveluistuminen jatkuu ja teknologiamurroksella on suuria vaikutuksia yhteiskuntaan ja liikennejärjestelmään.

Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Liikenteen automaatio, esineiden internet ja muut kehittyvät ilmiöt ja palvelut vaativat kattavia sekä nopeampia ja tehokkaampia tiedonsiirtoyhteyksiä. Tietoverkkojen toimintavarmuuden ja turvallisen tiedonkäsittelyn vaade sekä käyttäjien luottamuksen vahvistaminen tulevat jatkumaan yhteiskunnan prosessien automatisoituessa ja digitalisoituessa ja henkilöistä kerätyn datan määrän kasvaessa. Liikenne- ja viestintäverkkojen toimintahäiriöt (muun muassa kyberhyökkäykset, puutteet tietoturvassa tai sähkönjakelussa) voivat aiheuttaa laajaalaista haittaa. Liikenne- ja viestintäverkkojen palautumiskyvyn merkitys korostuu.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa hallinnonalalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

1. Suomi on edelläkävijä kohti hiiletöntä liikennettä ja viestintää

Mittarit:

— Liikenteen päästöjen vähenemä

— Liikenteen energiankulutus

— Vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien autojen osuus

— Kestävien kulkutapojen suoritteet ja markkinaosuus

2. Verkot ja palvelut helpottavat arkea ja edistävät elinkeinonharjoittamista

Mittarit:

— Liikenne- ja viestintäverkkojen kattavuus ja peitto

— Palveluiden hintakehitys

3. Uudet toimintamallit ja innovaatiot vauhdittavat hyvinvointia ja kilpailukykyä

Mittarit:

— Digibarometrin kokonaisindeksin kehitys

— Tietointensiivisten toimialojen liiketoiminnan kehitys

— Henkilöliikennepalvelujen kehitys.

Sukupuolten tasa-arvo
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan suunnitelmaa toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta (LVM:n julkaisu 12/2018). Suunnitelmaa pyritään päivittämään siten, että vuonna 2022 käynnistettäisiin uuden suunnitelman täytäntöönpano. Tavoitteena on edelleen tuottaa suoritteita ja julkisia palveluita, joiden käyttämisessä eri väestöryhmien kuten naisten, miesten, lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet otetaan huomioon. Yhtenä painopistealana yhteistyössä Euroopan unionin jäsenvaltioiden kanssa on lisätä tyttöjen ja naisten kiinnostusta toimia tekniikan alalla ja ICT-tehtävissä. Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioidaan korostetusti myös hallinnonalan säädös- ja määräystenvalmistelussa sekä hankinnoissa. Lisäksi hyödynnetään sukupuolieroteltua tietoa liikenteen ja viestinnän alalta päätöksenteon pohjaksi. Hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä ja jonka työilmapiiriä seurataan ja kehitetään hyväksyttyjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien mukaisesti.

Kestävä kehitys
Kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman toimeenpanossa liikenne- ja viestintäministeriön rooli on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävää liikennejärjestelmää sekä toimivaa ja kattavaa digitaalista infrastruktuuria. Ilmastonmuutoksen hidastami-

sessa liikenteen, etenkin tieliikenteen päästöjen vähentäminen on keskeisessä roolissa ja sen keinoja ovat muun muassa kestävien liikkumismuotojen, kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuuden lisääminen, kuluttajien ja yhteisöjen vähäpäästöisten ajoneuvovalintojen tukeminen ja digitaalisuutta hyödyntävien liikennepalvelujen edistäminen. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen edellyttävät myös tutkimusta ja ymmärryksen lisäämistä toimialan ympäristöja ilmastovaikutuksista. Muun muassa hiilidioksidipäästöjen todentaminen ja erilaisten ratkaisujen vaikutusten simulointi päätöksenteon tueksi on keskeistä. Ministeriö toteuttaa kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteita myös muun muassa edistämällä liikenteen ja viestinnän esteettömyyttä sekä liikenneturvallisuutta.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
31.10.30	*Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin*(siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	7,5	4,26
31.10.77	*Väyläverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	205,45	-
31.20.50	*Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	5,0	-
31.20.54	*Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	9,3	7,5
31.20.55	*Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	289,53	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto ja toimialan yhteiset menot**	**719 585**	**680 441**	**693 409**	**12 968**	**2**
01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 525	14 602	17 618	3 016	21
02.	Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 186	80 683	93 771	13 088	16
03.	Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 109	54 385	56 179	1 794	3
04.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 723	47 528	53 083	5 555	12

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	489 671	483 243	472 758	-10 485	-2
(88.)	Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	37 371	—	—	—	0
10.	**Liikenne- ja viestintäverkot**	**2 204 461**	**2 085 984**	**2 032 876**	**-53 108**	**-3**
20.	Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 481 720	1 382 654	1 368 999	-13 655	-1
30.	Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	143 180	67 658	39 730	-27 928	-41
31.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	55 800	60 150	34 900	-25 250	-42
76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	23 275	34 997	34 997	—	0
77.	Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	391 686	431 725	471 250	39 525	9
79.	Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	108 800	108 800	83 000	-25 800	-24
20.	**Liikenteen ja viestinnän palvelut**	**1 016 739**	**793 887**	**807 219**	**13 332**	**2**
43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	74 371	88 000	89 000	1 000	1
50.	Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 605	5 000	15 000	10 000	200
51.	Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	61 041	18 741	20 241	1 500	8
54.	Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 136	19 136	20 386	1 250	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
55.	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	319 474	119 724	105 724	-14 000	-12
60.	Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	532 112	543 286	556 868	13 582	2
	Yhteensä	**3 940 785**	**3 560 312**	**3 533 504**	**-26 808**	**-1**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 173	2 360	2 402		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 618 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 2 000 000 euroa kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin (RRF pilari2) ja 1 000 000 euroa kyberturvallisuuden harjoitustoimintaan (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määrärahasta 3 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Neuvoston päätös Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä on hyväksytty kaikissa jäsenvaltioissa ja päätös on tullut voimaan 1.6.2021.

Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville.

Luotettavat tuotteet ja palvelut ovat keskeinen edellytys digitalisaatiolle. Korkea kyber- ja tietoturvan taso sekä osaaminen pitävät yllä talouden ja yhteiskunnan kilpailukykyä kaikilla sektoreilla. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on valmisteltu kyberturvallisuuden kehittämisohjelmaa hallitusohjelman ja Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaisesti. Kehittämisohjelma on myös osa EU:n kyberturvallisuusstrategian toimeenpanoa. Investoinnit kyber- ja

tietoturvallisuuden harjoitustoimintaan ja tutkimukseen tukevat kehittämisohjelmaa ja digitalisaatiota laaja-alaisesti.

Kyberturvallisuuden harjoitustoiminta kehittää yhteiskunnan resilienssiä ja varautumista kyberturvallisuuden häiriötilanteisiin. Aktiivisella harjoitustoiminnalla on keskeinen merkitys kyberhyökkäyksien torjunnan, hallinnan ja niiden ratkaisemisen kehittämisessä.

Kyberturvallisuuden riittävällä osaamisella on merkittävä yhteys ihmisten turvallisuudentunteeseen ja kykyyn hyödyntää digitaalisen toimintaympäristön palveluja ja ratkaisuja. Kyberturvallisuuden siviilitaito tutkimuksen tavoitteena on luoda yhteinen eurooppalainen malli ja digitaalinen alusta kyberturvallisuustaitojen opetusta ja kehittämistä varten, jota voidaan käyttää tasapuolisesti kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Kyber- ja tietoturvallisuuden toimenpiteet tukevat EU-maiden edistymistä digitalisaation hyödyntämisessä mittaavan DESI-indeksin osaamista ja inhimillistä pääomaa koskevaa osa-aluetta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

— Kestävästä liikkumisesta, kuljettamisesta ja viestinnästä on tehty entistä houkuttelevampaa

— Liikenne- ja viestintämarkkinat tuottavat käyttäjille parempia ja laadukkaampia palveluita

— Liikenneverkon laatua on parannettu

— Digitaalisten palveluiden luotettavuutta on vahvistettu

— Datatalouden kasvua ja tekoälyn hyödyntämistä on vahvistettu

— Automaattiliikenteen käyttöönottoon kaikissa liikennemuodoissa on luotu edellytykset

— Liikenteen turvallisuutta on vahvistettu

— Ministeriön toiminnan vaikuttavuutta on parannettu.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	16 488	14 852	17 868
Bruttotulot	30	250	250
Nettomenot	16 458	14 602	17 618
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 896		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 963		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kyberturvallisuuden harjoitustoiminta (RRF pilari2)	1 000
Kyberturvallisuuden tutkimusinvestointi (RRF pilari2)	2 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-76
Palkkausten tarkistukset	92
Yhteensä	3 016

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	17 618 000
2021 III lisätalousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	14 602 000
2020 tilinpäätös	16 525 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 93 771 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen

4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta.

Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Liikenne- ja viestintävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

— Liikenteestä ja viestinnästä aiheutuvat päästöt ovat vähentyneet

— Markkinoille tulon esteitä on purettu ja kilpailua edistetty lainsäädännön tehokkaan toimeenpanon ja valvonnan kautta sekä palvelujen kehittymistä ja käyttöä on vauhditettu käyttäjälähtöisesti

— Luottamusta digitaalisiin palveluihin on parannettu

— Digitaalisen tiedon saatavuutta ja yhteentoimivuutta on lisätty ja MyData-toimintamallia on hyödynnetty datatalouden vauhdittamiseksi

— Viestintäverkkojen ja liikennejärjestelmän laatu, turvallisuus ja häiriöttömyys ovat parantuneet

— Jakelutuki on toteutettu viisipäiväisen sanomalehtijakelun turvaamiseksi koko maassa

— Kansainvälisellä viranomaisyhteistyöllä on vahvistettu automaattiliikenteen edistämistä

— Vaikutustenarviointia ja sen edellyttämää tiedon tuotantoa on kehitetty.

Tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,1	3,6	3,6
Toimintajärjestelmään liittyvät sertifioinnit ja auditoinnit toteutuvat hyväksytysti	Toteutui	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)	Kirjalliset 100 % Puhelut 87,6 %	90 %	90 %
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuvatuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakastyytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)	4,34	>= 2020	>= 2021
Viraston sähköiset palvelut ovat valtionhallinnon digitaalisten asiointipalveluiden laatukriteereiden mukaisia	19,6	Toteutuma vähintään 20/22	Toteutuma vähintään 20/22
Viraston palvelujen digitaalisuuden aste (%-osuus viraston palveluista)	54,1 %	>=2020	>=2021
Viraston sähköisten palvelujen kehittämisestä aiheutuneet käyttökatkot suhteessa tehtyihin muutoksiin (%-osuus)	1,1	<2020	<2021
Sähköisen asioinnin tuen yhteydenottojen määrä/ asiointitapahtumien määrä	1,13 %	<=2020	<=2021

Toiminnallinen tehokkuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Ajoneuvoverotuksen kustannukset/ verokertymä (€/€)	1,51	<= vuoteen 2020 verrattuna	<= vuoteen 2021 verrattuna
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkökustannus, €	3,90	<= vuoteen 2020 verrattuna	<= vuoteen 2021 verrattuna
Tietoyksikkö, yksikkökustannus, €	0,0066	<= vuoteen 2020 verrattuna	<= vuoteen 2021 verrattuna
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus, €	34,1	<= vuoteen 2020 verrattuna	<= vuoteen 2021 verrattuna
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus, €	59,45	<= vuoteen 2020 verrattuna	<= vuoteen 2021 verrattuna
Verkkotunnus, yksikkökustannus, €	3,80	<= vuoteen 2020 verrattuna	<= vuoteen 2021 verrattuna
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannus-vastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	100 %	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannus-vastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	117 %	116—122	116—122

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	201 634	196 058	217 271
Bruttotulot	117 669	115 375	123 500
Nettomenot	83 965	80 683	93 771
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	23 637		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	19 858		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	99 680	100 877	103 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	96 269	102 576	108 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	3 411	-1 699	-4 100
Kustannusvastaavuus, %	104	98	96

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 929	8 498	8 560
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 060	6 798	6 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 869	1 700	1 610
Kustannusvastaavuus, %	147	125	123

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 911	5 000	9 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 884	5 000	9 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	27	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalainen merenkulun järjestelmä	360
Fossiilittoman liikenteen tiekartan toimeenpanosta aiheutuvat tehtävät	1 000
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen Suomessa	6 300
Galileon PRS-palvelun viranomaistehtävät	200
GNSS-älyverkon kehittäminen	-50
Katsastuksen valvontamaksun kertymän muutos	128
Kyberturvallisuuskeskuksen lisärahoitus	30
Merenkulun ympäristönsuojelulain ja alusjätedirektiivin uudet tehtävät	351
Sijaintitietopalvelun toiminta- ja ylläpitomenot	100
Sähköisen viestinnän palveluiden uudet valvontatehtävät	250
TITUKRI-työssä tunnistetut lisäresurssitarpeet	1 600
Toiminnan turvaaminen	2 000
Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettavan lakiesityksen tuomat uudet laki-sääteiset tehtävät	900
Vesiliikennelain muutoksen mukaiset uudet tehtävät	52
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-340
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	205
Yhteensä	13 088

2022 talousarvio	93 771 000
2021 III lisätalousarvio	10 315 000
2021 I lisätalousarvio	170 000
2021 talousarvio	80 683 000
2020 tilinpäätös	80 186 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 56 179 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen

2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Väylävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet vuosille 2020—2023:

— Liikennejärjestelmän energiatehokkuutta on parannettu ja kestävän liikenteen houkuttelevuutta on lisätty

— On muodostettu kokonaiskuva väyläomaisuudesta ja menettelyt sen kokonaistaloudelliseen, pitkäjänteiseen ohjelmointiin (hallintaan)

— Väylänpidon (omaisuuden) tehokkuutta ja laatua sekä markkinoiden toimivuutta on parannettu

— Väylänpidon toimenpiteet on kohdistettu vaikuttavuuden perusteella, asiakastarpeita priorisoiden ja väylän kunto huomioiden

— Liikennejärjestelmän turvallisuutta, toimivuutta ja saavutettavuutta on parannettu

— Rataverkon haltijan palveluiden hallinnan ja toimintamallien kehittämistä (muuttuvassa toimintaympäristössä) on jatkettu

— Automatisoituvan liikenteen edellyttämän infran kehittäminen on aloitettu ja liikenteen digitalisaatiota on edistetty.

Tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Kansalaisten tyytyväisyys maanteiden kuntoon, talvikaudella / kesäkaudella (vähintään)	3,01	3	3
Elinkeinoelämän tyytyväisyys väylien palvelutasoon (tehdään joka toinen vuosi) (vähintään)	Tutkimusta ei tehty	3,1	Tutkimusta ei tehdä
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukojunaliikenteessä, % junista väh. 5 min. myöhässä (enintään)	5	7	6,5
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähijunaliikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	2,4	3,4	3,2
Talvimerenkulun palveluiden odotusaika, h (enintään)	2,6	4	4
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla, km (enintään)	93	140	120
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen / muu verkko), km (enintään)	980/6 310	1 000/6 700	1 000/6 400
Huonokuntoiset sillat, maantiet / rautatiet, kpl (enintään)	762/115	820/120	810/120
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	6,5	6,2	6,5
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteillä (enintään)	1 987	1 950	1 900
Valtion rataverkolla olevien tasoristeysten onnettomuusriski (10 v. riskisumma) (enintään)	200	190	175
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka / tieverkko (milj. euroa)	1 544	1 580	1 560
Korjausvelka / rataverkko (milj. euroa)	1 238	1 230	1 210
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	100	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	101	100—120	100—120

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	49 027	54 827	56 778
Bruttotulot	843	442	599
Nettomenot	48 184	54 385	56 179
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 863		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 788		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	23 574	16 781	15 203
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	14 749	19 572	30 766
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	8 825	-2 791	-15 563
Omarahoitusosuus, %	60	14	51

Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 022	5 934	6 603
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 807	6 220	5 893
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 215	-286	710
Kustannusvastaavuus, %	121	95	112

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentilta 31.10.20)	1 700
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-151
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	11
Palkkausten tarkistukset	234
Yhteensä	1 794

2022 talousarvio	56 179 000
2021 III lisätalousarvio	11 000
2021 talousarvio	54 385 000
2020 tilinpäätös	50 109 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 53 083 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

6) Yhteisprofessuureista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus
Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

— Maaekosysteemien (metsät, pellot, suot) hiilitalouden ja ilmastovaikutusten uusien laskentamallien käyttö kansallisissa kasvihuonekaasujen inventaarioissa ja tulevaisuuden skenaarioissa on laajentunut

— Kolmansien osapuolten toimittaman havaintodatan hyödyntämistä on parannettu ja pilotoitu turvallisen ja tehokkaan tieliikenteen reaaliaikaisena tukena

— Sodankylän satelliittipalvelukeskuksen kansainvälinen merkitys on kasvanut

— Tutkaverkoston laatua ja kattavuutta on parannettu

— Ilmatieteen laitoksen tutkimus on laadukasta ja kansainvälisesti hyödynnettyä

— On tuotettu uusia sääpalveluita ja -tietoja kytkeytyvän ja digitalisoituvan liikenteen käyttöönoton tueksi.

Tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,28	4,0	4,0
Sääennusteiden osuvuus (yhdistelmä), %	84,2	83,0	83,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk, %	83,0	80,0	80,0
Lentopaikkaennusteiden osuvuus, %	92,40	90,60	90,60
Viittausten lkm web of science tietokannassa	19 331	13 500	14 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit, lkm	466	360	370

Toiminnallinen tehokkuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	109	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	124	102	102
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	63	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi, tuhatta euroa	19 405	19 500	19 000

Toiminnallinen tehokkuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/htv)	1,55	1,35	1,35
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (ei sisällä kv. jäsenmaksuja), €/asukas	-	-	3,40
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (sisältää kv. jäsenmaksut), €/asukas	-	-	4,90

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	73 968	79 628	84 683
Bruttotulot	32 864	32 100	31 600
Nettomenot	41 104	47 528	53 083
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 110		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 729		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 515	6 100	6 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 298	6 100	6 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	217	-	-
Kustannusvastaavuus, %	103	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 616	6 500	6 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 337	6 400	6 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 279	100	100
Kustannusvastaavuus, %	124	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	19 405	19 500	19 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	30 924	32 500	31 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-11 519	-13 000	-12 500
Omarahoitusosuus, %	37	40	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vuonna 2022 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	165	81	26	10	282

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ACTRIS-tutkimusinfrastruktuuri	650
ICAO:n globaali avaruussääkeskus	50
METNET/MOI-valtuudesta aiheutuva määrärahatarve, tarkistus	9
Suurteholaskennan uusiminen	4 800
Säätutkaverkoston uusiminen	100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-189
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Palkkausten tarkistukset	184
Tasomuutos	-48
Yhteensä	5 555

2022 talousarvio	53 083 000
2021 III lisätalousarvio	-1 000
2021 talousarvio	47 528 000
2020 tilinpäätös	45 723 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 472 758 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-10 485
Yhteensä	-10 485

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	472 758 000
2021 talousarvio	483 243 000
2020 tilinpäätös	489 670 704

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylistä. Maantieverkon pituus oli 77 908 km, rataverkon pituus 5 924 km ja vesiväylien pituus 16 316 km vuoden 2020 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2020	2021 arvio	2022 arvio
Tie	15 115	15 071	15 089
Radat	4 851	4 905	4 956
Vesiväylät	266	281	296
Yhteensä	20 232	20 257	20 341

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuonna 2020 yhteensä noin 2,8 mrd. euroa.

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Perusväylänpito (20)	**1 481,7**	**1 382,7**	**1 369,0**
Tulot	58,0	50,3	49,3
— Ratamaksu	44,6	47,0	47,0
— Muut tulot	13,4	3,3	2,3
Menot	1 539,7	1 433,0	1 418,3
Kunnossapito	818,6	851,5	819,0
— Hoito	400,5	423,4	431,6
— Jäänmurto	64,0	62,0	60,0
— Korjaus	354,1	366,1	327,4
Parantaminen ja suunnittelu	228,5	88,4	101,5
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	196,3	62,3	78,1
— Suunnittelu	32,2	26,1	23,4
Liikennepalvelut	192,6	193,1	197,8
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	142,6	142,1	146,1
— Maantielauttaliikenne	50,0	51,0	51,7
Korjausvelan vähentäminen	300,0	300,0	300,0
Avustukset (30, 31)	**199,0**	**127,9**	**74,6**
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	143,2	67,7	39,7
Eräät avustukset (31)	55,8	60,2	34,9

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	**523,8**	**575,5**	**589,3**
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	23,3	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	391,7	431,7	471,3
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	108,8	108,8	83,0
Nettomenot yhteensä	**2 204,5**	**2 086,1**	**2 032,9**
Bruttomenot yhteensä	**2 262,5**	**2 136,4**	**2 082,2**

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2020 toteutuma	2021 arvio	muutos	2022 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	96 032	98 145	2,2 %	100 304	2,2 %
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	46 700	48 100	3,0 %	51 000	6,0 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	1 583	212	-86,6 %	252	18,9 %
Kustannukset, 1 000 euroa	89 364	92 908	4,0 %	93 665	0,8 %
Kustannusvastaavuus	54,0 %	52,0 %	-2,0 %-yks.	54,7 %	2,7 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 368 999 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 146 100 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamenomäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevina varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, väylänpidon vahingonkorvaustulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen liittyen kohtaan 2).

Valtuus
Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Lisäksi Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvalaitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Kaikissa toimenpiteissä pyritään huomioimaan ilmastonmuutoksen hillitseminen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 47 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja muita väylänpidon tuloja (mm. kiinteistötulot ja kanavamaksut) 2,3 milj. euroa.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet. Toimenpiteitä kohdistetaan myös liikenteellisten olosuhteiden kehittämiseen, joilla parannetaan mm. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, liikenneturvallisuutta ja työmatkaliikenteen olosuhteita.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi noin 739 milj. euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 630 milj. euroa. Lisäksi momentille voidaan kirjata joitakin satoja tuhansia euroja siirtomenoja.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 tilinpäätös			2021 varsinainen talousarvio			2022 esitys		
	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot
Tienpito	783	-	783	717	-	717	710	-	710
Radanpito	522	56	466	473	49	424	464	49	415
Vesiväylänpito	92	2	90	101	1	100	98	-	98
Liikenteen ohjaus ja informaatio	143	-	143	142	-	142	146	-	146
Yhteensä	1 540	58	1 482	1 433	50	1 383	1 418	49	1 369

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikaistus vuodelle 2021	-50 000
Heinävaara—Ilomantsi -radan täsmäkorjaukset (elvytys)	4 000
Jäänmurtaja Polariksen myyntitulot	-7 506
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-17 350
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (elvytystoimenpiteet)	-18 400
Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentille 31.01.03)	-1 700
Korjausvelan vähentäminen	-15 000
Liikenteenohjauksen yhtiöittämisen säästövaikutus	-1 400
Liikenteenohjausyhtiön (TMFG) Väylävirastolta lunastaman liikenteen ohjauksen ja hallinnan omaisuuden poistot ja pääomakulut	5 392
Vaarallisten tasoristeysten poistaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Tasomuutos	98 309
Yhteensä	-13 655

2022 talousarvio	1 368 999 000
2021 III lisätalousarvio	51 900 000
2021 talousarvio	1 382 654 000
2020 tilinpäätös	1 481 720 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeille länsimetro Espoon Matinkylästä Kivenlahteen ja Raide-Jokeri pikaraitiotie sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeille Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema pikaraitiotie, Turun raitiotie, Lähijunaliikennealueen varikot ja Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdintien pikaraitiotie) sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Tampereen raitiotie 2. vaihe.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Länsimetro Matinkylästä Kivenlahteen	8 500 000
Raide-Jokeri pikaraitiotie	18 200 000
Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema	1 880 000
Turun raitiotie	1 500 000
Lähijunaliikennealueen varikot	1 000 000
Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	850 000
Tampereen raitiotie 2. vaihe	7 800 000
Yhteensä	39 730 000

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto saa tehdä sopimuksia hankkeeseen Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdintien pikaraitiotie) liittyen siten, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 4 260 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia suunnittelukustannuksista.

Väylävirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Länsimetron jatkohankkeessa metron rakentamista jatketaan Espoon Matinkylästä Kivenlahteen asti. Avustus maksetaan Espoon kaupungille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2017 vuosina 2014—2016 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä vuoden 2013 marraskuun MAKU-indeksin (136,72 pistettä 2005=100) kustannustasossa on 240 milj. euroa.

Raide-Jokeri on pikaraitiotienä toteutettava seudullinen kehämäinen joukkoliikenneyhteys Itäkeskuksesta Pitäjänmäen ja Leppävaaran kautta Keilaniemeen. Avustusta maksetaan Helsingin ja Espoon kaupungeille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 84,0 milj. euroa.

Tampereen raitiotie -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa rakennettiin raitiotie Hervanta—keskusta—Tays sekä Hatanpään haara ja toisessa vaiheessa rakennetaan raitiotie keskusta—Lentävänniemi. Lisäksi toteutetaan Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu. Avustusta maksetaan Tampereen kaupungille jälkikäteen edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 84,957 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 60,497 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 24,0 milj. euroa. Seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu on enintään 0,46 milj. euroa. Tampereen kaupunki päätti vuonna 2019 sisällyttää 1. vaiheeseen myös Hatanpään haaran, mikä ei alun perin sisältynyt 1. vaiheeseen ja vuonna 2017 myönnettyyn valtuuteen. Uuteen MAL-sopimukseen sisältyy myös valtionavustus Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullisen yleissuunnitelman kokonaiskustannuksiin.

Vantaan pikaraitiotie on raitiotieyhteys, joka yhdistää Hakunilan ja Länsimäen seudun raideverkkoon ja luo suoran yhteyden Tikkurilaan, Aviapolikseen ja lentoasemalle. Raitiotiestä on valmis-

tunut yleissuunnitelma v. 2019. Sen valmistuttua Vantaan kaupunginvaltuusto päätti käynnistää raitiotien yksityiskohtaisen suunnittelun yleissuunnitelman pohjalta. Jatkosuunnittelussa tehdään katusuunnittelua sekä operointi-, varikko-, sähkötekniikka-, tunnelisuunnittelua jne. ja myös raitiotiehankkeeseen liittyvää kaupunkisuunnittelua kuten kaavarunkoja ja lukuisia asemakaavoja, mm. koko raitiotien mittainen tekninen asemakaava. Koko raitiotien reitille laaditaan katusuunnitelmat ja sen jälkeen rakentamissuunnitelmat. Kunnat luovat edellytyksiä kestävälle liikkumiselle.

Turun raitiotiellä on Turun kaupungille ja kaupunkiseudulle suuri strateginen merkitys. Raitiotie määrittää kaupunkiseudun kehitystä vuosikymmenien päähän. Se yhdistyy kaupungille tärkeisiin strategisiin tavoitteisiin ja hankkeisiin kuten Tiedepuistoon, keskustan kehittämiseen ja Tunnin junaan. Se toteuttaa kaupungin ilmastotavoitteita muuttamalla kulkutapajakaumaa ja tiivistämällä kaupunkirakennetta. Turun raitiotien toteuttaminen mahdollistaa alueellista kasvua joukkoliikenneyhteyksien parantuessa ja liikennejärjestelmän kapasiteetin kasvaessa. Tiivistyvä kaupunkirakenne ja joukkoliikenteen palvelutason nosto vähentävät henkilöautoliikennettä, joka osaltaan vähentää päästöjä ja energiankulutusta. Tiedepuiston linjan toteutuessa keskustan saavutettavuus paranee ja erityisesti Varissuon alueen asema kaupunkirakenteessa vahvistuu ja maankäyttö monipuolistuu. Kunnat luovat edellytyksiä kestävälle liikkumiselle.

Lähijunaliikenteen jatkuvasti kasvavat matkustajamäärät edellyttävät lähijunaliikenteen tarjonnan lisäämistä. Tarjonnan lisääminen edellyttää uutta kalustohankintaa. Uudet varikot ovat edellytys HSL:n uudelle kalustohankinnalle. Varikoiden sijoittamista HSL:n lähijunaliikennealueella ohjaavat ja rajaavat maankäyttö, nykyinen rataverkko sekä tulevaisuuden mahdolliset ratahankkeet. Varikko tarvitsee toimintojaan varten suuren alueen, jolle on haasteellista löytää optimaalista sijaintia rakennetun ympäristön keskeltä ottaen huomioon myös lähijunaliikenteen liikenteelliset lähtökohdat ja edellytykset. Uusien varikoiden tulee HSL:n ja Väyläviraston selvityksen perusteella sijaita liikenteellisesti lähellä kaupunkiratojen pääteasemia Rantaradalla ja Pääradalla sekä Kehäradan varrella, jotta ratakapasiteetti olisi mahdollisimman tehokkaassa käytössä. Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Helsingin seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2020—2031 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen, siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa. Kunnat luovat edellytyksiä kestävälle liikkumiselle.

Länsi-Helsingin pikaraitioteiden suunnittelu mukaan lukien Vihdintien pikaraitiotien suunnittelu on osa Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupungin suunnittelua. Kaupunkiympäristölautakunta hyväksyi (5.6.2018) bulevardikaupungin suunnittelun periaatteet ja samalla kiirehti raitiotieyhteyden suunnittelua, koska yhteys parantaa läntisen kantakaupungin, Munkkiniemen ja Munkkivuoren joukkoliikenteen palvelutasoa ja vaikuttaa myönteisesti bulevardikaupungin toimivuuteen ja kytkeytymiseen kaupunkirakenteeseen. Hankkeen hyödyt saadaan keskeisellä alueella tapahtuvan tiivistyvän maankäytön ja parantuvan joukkoliikenteen palvelutason myötä. Keskeisiä hyötyjä ovat kestävien kulkutapojen matkamäärän muutos ja liikenteen CO_2-päästöjen vähenemä sekä työvoiman saavutettavuuden paraneminen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Länsimetro Matinkylä—Kivenlahti	8 500		-	8 500
Raide-Jokeri pikaraitiotie	18 200		-	18 200
Vantaan pikaraitiotie	1 880	1 880		3 760
Lähijunaliikennealueen varikot	1 000	1 000		2 000
Turun pikaraitiotie	1 500	1 500		3 000
Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	850	1 300	2 110	4 260
Tampereen raitiotie, 2. vaihe	7 800	5 400	3 600	16 800
Yhteensä	39 730	11 080	5 710	56 520

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	850
Länsimetro	-15 120
Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema	-160
Raide-Jokeri	-11 800
Tampereen raitiotie 1. vaihe	-2 898
Tampereen raitiotie 2. vaihe	1 200
Yhteensä	-27 928

2022 talousarvio	39 730 000
2021 talousarvio	67 658 000
2020 tilinpäätös	143 180 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 34 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin

2) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin

3) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

4) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	4 000 000
Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	900 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	30 000 000
Yhteensä	34 900 000

Selvitysosa: Osana valtioneuvoston hyväksymää kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmaa toteutetaan valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Edistämisohjelma on osa kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteuttamista.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esim. liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtiontukisuuntaviivoista (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetusta 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km ja niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset. Yksityisteitä koskevan valtioneuvoston asetuksen (1069/2018) mukaisesti avustuksen enimmäismäärä tavanomaisissa tien parantamiskohteissa on 50 prosenttia ja merkittävimmissä siltakohteissa ja muissa merkittävissä luonnonolosuhteiden aiheuttamissa yllättävissä korjauskohteissa enintään 75 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (kävelyn ja pyöräilyn edistäminen)	-750
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen (fossiilittoman liikenteen tiekartta)	500
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-25 000
Yhteensä	-25 250

2022 talousarvio	34 900 000
2021 III lisätalousarvio	-300 000
2021 talousarvio	60 150 000
2020 tilinpäätös	55 800 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen

3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä

4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen

6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen

7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavat ennakkokorvaukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 28 440 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 6 540 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 17 000 euroa.

2022 talousarvio	34 997 000
2021 talousarvio	34 997 000
2020 tilinpäätös	23 274 767

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 471 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin

2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä.

Määrärahasta on varattu 4 000 000 euroa Digiradan kehitys- ja verifiointi -hankkeelle (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautussuunnitelmaa.

Valtuus
Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankkeet	
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	128 000 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	21 200 000
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	7 000 000
Hailuodon kiinteä yhteys	96 000 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	5 000 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	3 000 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	13 000 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	25 000 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	15 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	20 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	30 000 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	67 500 000
Vt 8 Turku—Pori, Mynämäen ja Luvian ohituskaistat	30 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie	77 900 000
Vt 5 Mikkelin kohta	27 000 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	76 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 22 Oulu—Kajaani—Vartius	15 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	15 000 000
Kehä I Laajalahden kohta	20 000 000
Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt	7 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	139 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Ratahankkeet	
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	10 000 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	130 000 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	15 000 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	19 000 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	33 800 000
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	11 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	30 000 000
Oritkarin kolmioraide	15 600 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	273 000 000
Espoon kaupunkirata	137 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	23 000 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	81 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	10 500 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	133 500 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	55 000 000
Joensuun ratapihan parantaminen	74 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Keski-Pasila, länsiraide	50 100 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	150 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	195 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	10 100 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000
Vesiväylähankkeet	
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	26 500 000
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	90 000 000
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto	5 000 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Väylähankkeiden suunnittelu	
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	4 200 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	5 000 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	3 000 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

Selvitysosa: Määrärahasta 4 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Neuvoston päätös Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä on hyväksytty kaikissa jäsenvaltioissa ja päätös on tullut voimaan 1.6.2021.

Digirata-hankkeen määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville. Hankkeessa modernisoidaan ja digitalisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Hanke edistää myös EU:n lippulaivahanketta Lataus ja tankkaus (Recharge and refuel). Hanketta rahoitetaan tämän lisäksi kansallisesti 4 000 000 eurolla.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2022 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Tiehankkeet						
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	III LTA 2021		128,0	3,0	5,0	120,0
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	TA 2021	2023	21,2	5,0	10,0	6,2
Vt 5 Hurus–Hietanen -tieosuuden kehittäminen	VII LTA 2020	2022	7,0	3,4	3,6	
Hailuodon kiinteä yhteys	VII LTA 2020	2025	96,0	4,0	24,0	68,0
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	LTA 2019	2022	67,5	50,9	16,6	-
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	TA 2018	2021	139,0	133,5	5,5	-
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	IV LTA 2020	2022	25,0	10,0	15,0	-
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	IV LTA 2020	2022	15,0	8,0	7,0	-
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	IV LTA 2020	2022	27,1	16,7	10,4	-
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	IV LTA 2020	2023	26,0	8,0	12,0	6,0
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	IV LTA 2020	2022	20,0	15,0	5,0	-
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	IV LTA 2020	2023	30,0	15,0	8,0	7,0
Ratahankkeet						
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	TA 2021	2023	15,0	1,0	10,0	4,0
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	TA 2021	2023	19,0	7,0	3,0	9,0
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	TA 2021	2024	33,8	2,5	10,5	20,8

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2022 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Laurila—Tornio—Haaparanta rata-osan sähköistäminen	III LTA 2021		10,0	1,0	9,0	-
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	III LTA 2021		130,0	5,0	8,0	117,0
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	TA 2020	2023	62,0	30,0	27,0	5,0
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	LTA 2019	2024	133,5	76,0	14,0	43,5
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	LTA 2019	2023	55,0	25,5	20,0	9,5
Joensuun ratapihan parantaminen	LTA 2019	2023	74,0	41,0	27,0	6,0
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	TA 2017/ TA 2021	2022	195,0	165,0	20,0	10,0
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	IV LTA 2020	2024	11,0	4,0	3,0	4,0
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	IV LTA 2020	2022	8,0	1,0	7,0	-
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	IV LTA 2020	2023	30,0	2,5	13,0	14,5
Oritkarin kolmioraide	IV LTA 2020	2022	15,6	8,6	7,0	-
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	IV LTA 2020	2027	273,0	21,5	35,0	216,5
Espoon kaupunkirata	IV LTA 2020	2024	137,5	6,0	25,0	106,5
Oulu—Kontiomäki -rataosan välitys-kyvyn parantaminen, 1. vaihe	IV LTA 2020	2022	23,0	11,0	12,0	-
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	IV LTA 2020	2023	81,0	11,0	35,0	35,0
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	IV LTA 2020	2023	10,5	5,0	5,0	0,5
Vesiväylähankkeet						
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	TA 2021	2023	26,5	13,0	13,0	0,5
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	TA 2021	2024	90,0	1,5	24,5	64,0
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto	IV LTA 2020	2022	5,0	0,3	4,7	-

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2022 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Väylähankkeiden suunnittelu						
Tampere—Jyväskylä radan suunnittelu	TA 2020		18,0	9,0	4,0	5,0
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	IV LTA 2020		5,0	1,5	3,0	0,5
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	VII LTA 2020		4,2	0,9	1,3	2,0
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	8,2	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			2 067,4	723,3	471,3	881,0

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	463 100	351 950	219 000	309 988	1 344 038

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 1 055 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	4 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe (RRF pilari2)	4 000
Digirata-pilotti: ETCS-testirata ja -laboratorio	1 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat (elvytys)	-4 000
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu (elvytys, VII LTA 2020)	600
Espoon kaupunkirata	20 000
Hailuodon kiinteä yhteys	20 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	20 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen (elvytys)	6 200
Joensuun ratapihan parantaminen	7 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	1 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	25 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	-24 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe (elvytys)	11 000
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	9 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	-33 800
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	5 000
Muun kehittämisen hankesuunnittelu	1 000
Määrärahatarpeen muutos	-53 425
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen	9 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	2 000
Parikkalan raja-aseman tiesuunnittelu	-250
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	1 600
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	23 000
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto (elvytys)	4 500
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	-4 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	-1 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	8 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen (elvytys)	-500
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	7 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitus	-8 400
Vt 4 Kirri—Tikkakoski moottorie TA 2018	-20 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa (elvytys)	-6 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi (elvytys)	5 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	5 000
Vt 5 Hurus—Hietanen -tieosuuden kehittäminen (elvytys, VII LTA 2020)	600
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla (elvytys)	-5 600
Yhteensä	39 525

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	471 250 000
2021 III lisätalousarvio	11 173 000
2021 talousarvio	431 725 000
2020 tilinpäätös	391 686 000

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 83 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus
Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuuden edellyttämät määrärahat. Vuonna 2022 momentilta rahoitetaan neljää elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2022 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaarihankkeet						
E18 Muurla—Lohja	LTA I 2004	2008	700,0	499,9	26,0	174,1
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	404,8	50,0	195,2

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2022 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/ LTA IV 2019	2018	550,0	150,0	5,0	395,0
E18 Muurla—Lohja, palvelutason nosto	LTA IV 2020		30,0	3,0	2,0	25,0
Yhteensä			1 930,0	1 057,7	83,0	789,3

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	83 000	108 000	111 000	570 303	872 303

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 199 milj. euroa. Valtuuksien uusiminen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-25 800
Yhteensä	-25 800

2022 talousarvio	83 000 000
2021 talousarvio	108 800 000
2020 tilinpäätös	108 800 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle.

Selvitysosa: Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava tuki vastaa ennakonpidätyksenalaista merityötuloa saaneiden yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Muiden rajoitetusti verovelvollisten eli lähdeverotuksessa olevien merenkulkijoiden osalta tuki vastaa merenkulkijan alukselta saamasta palkkatulosta toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää

Vuonna 2022 tukea maksetaan 1.7.2021—30.6.2022 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2021—31.10.2022.

Vuonna 2020 tukea maksettiin 74,3 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2022 olevan 116 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 100 on lastialuksia ja 16 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 500 000 tonnia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000

2022 talousarvio	89 000 000
2021 talousarvio	88 000 000
2020 tilinpäätös	74 371 138

50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määräraha on varattu viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden kehittämiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä määräaikaista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Aiempina vuosina budjetoituja määrärahoja saa käyttää:

1) laajakaistarakentamisen tuesta annetussa laissa (1262/2020) tarkoitetun Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän valtion tuen maksamiseen

2) laajakaistahankkeen hallinnollisten tehtävien kustannuksiin enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Valtuus
Liikenne- ja viestintävirasto saa käyttää aiempien vuosien talousarvioissa myönnettyjä valtuuksia uuden lain mukaisiin sopimuksiin siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Neuvoston päätös Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä on hyväksytty kaikissa jäsenvaltioissa ja päätös on tullut voimaan 1.6.2021.

Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta kehittää viestintäyhteyksien laatua ja saatavuutta Suomessa myös niillä alueilla, joille edistykselliset viestintäyhteydet eivät kaupallisesti rakennu sekä koordinoida laajakaistarahoitusten yhteensovittamista ja tiedottaa laajakaistasta aktiivisesti. Tavoite liittyy laajempaan tavoitteeseen viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden kehittämisestä, jolla pyritään turvaamaan nopeiden ja laadukkaiden viestintäyhteyksien saatavuus kaikille suomalaisille.

Määrärahalla täydennetään kansallista laajakaistatukiohjelmaa osoittaen julkista tukea laajakaistalain nojalla viestintäinfrastruktuurin rakentamiseen sekä osoitetaan rahaa kansallisen laajakaistatoimiston väliaikaisen koordinaattorin toimeen, jonka tehtävänä on suunnitella niin kansallisten kuin EU:n laajakaistarahoitusten yhteensovittamista ja aktiivisesti tiedottamalla lisätä tietoutta yhteyksien rakentamisesta ja hyödyistä.

Valtion tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuutensa julkisesta rahoitustuesta. Julkinen rahoitustuki voi olla enintään 100 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	4 251	2 500	6 751

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laajakaistaohjelman jatkaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 000
Viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden parantaminen (RRF pilari2)	15 000
Yhteensä	10 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	15 000 000
2021 III lisätalousarvio	50 000
2021 talousarvio	5 000 000
2020 tilinpäätös	10 605 000

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 241 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti

2) vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annettavan lain mukaisen avustuksen maksamiseen

3) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin

4) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen -hankkeelle (RRF pilari3) ja 2 500 000 euroa hankinta- ja konversiotukeen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittämiseen varattua määrärahaa saa käyttää enintään yhtä määräaikaista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Hankinta- ja konversiotuki	6 000 000
Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemi	1 500 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	8 100 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki	3 800 000
Yhteensä	20 241 000

Selvitysosa: Määrärahasta 4 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen liittyy elpymis- ja palautumissuunnitelman sisältämään investointikokonaisuuteen Kansainvälisen kasvun kärkialaohjelmat (RRF pilari3). Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tuottavuuden kasvun tavoitetta. Investointikokonaisuuden tavoitteena on muun muassa luoda Suomeen useita yritysvetoisia kasvuekosysteemejä, joiden kohteena ovat kansainväliset kasvumarkkinat. Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemiä kehitetään myöntämällä toimialan yrityksille tukea sähköisen raskaan liikenteen hankkeisiin siten, että yrityksiltä edellytetään myös omarahoitusosuutta. Toimenpiteelle ei ole määritelty tavoitteita vihreästä tai digitaalisesta siirtymästä.

Määrärahan lisäyksen ja momentin perustelujen täydentämisen johdosta käyttösuunnitelmaan on lisätty uusi kohta Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen.

Hankintatuki liittyy elpymis- ja palautumissuunnitelman investointikokonaisuuteen koronakriisistä kärsineet alat ja kansainvälisen kasvun kärjet (RRF pilari3). Toimenpiteellä edistetään siirtymää vaihtoehtoisiin, vähähiilisiä polttoaineita käyttäviin ajoneuvoihin ja tuodaan energiatehokkuushyötyjä liikenteeseen tukemalla vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintaa ja yleistymistä sekä niiden osuuden kasvua autokannassa. Liikenne- ja viestintävirasto myöntää tuet hakemuksesta. Toimenpide liittyy EU:n elpymisvälineen Suomen suunnitelman pilariin 3.

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun, joka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Hallitusohjelman mukaan kotimaan tieliikenteen päästöt tulee saada puolitettua vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasoon nähden. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa on kuvattu toimenpiteet, joilla tavoitteeseen päästään.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikköhinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinta- ja konversiotuki (RRF pilari3)	2 500
Konversiotuki	-6 000
Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen (RRF pilari3)	1 500
Sähkö- ja kaasukäyttöisten pakettiautojen hankintatuki (fossiilittoman liikenteen tiekartta)	1 500
Sähkökäyttöisten kuorma-autojen hankintatuki (fossiilittoman liikenteen tiekartta)	2 000
Yhteensä	1 500

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	20 241 000
2021 III lisätalousarvio	26 650 000
2021 I lisätalousarvio	23 150 000
2021 talousarvio	18 741 000
2020 tilinpäätös	61 041 000

54. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 386 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen

2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen

3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen

4) aikaisempina vuosina myönnetyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan vuonna 2022 viisivuotinen kokonaispalvelusopimus sekä jatkamaan kolmea sopimusta saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamisesta enintään 7 500 000 euron kokonaiskustannusten määrästä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituisella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituisesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2022 arvioidaan olevan n. 230 000. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 75 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 30 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on voimassa oleva sopimus liikennepalveluiden tuottamisesta Rymättylän yhteysalusreittialueella vuosina 2020—2023 sekä Hiittisten ja Kotka—Pyhtään reittialueilla vuosina 2014—2023. Uuden sopimuksen hankinta Rymättylän reittialueelle toteutetaan vuoden 2022 aikana. Hiittisten ja Kotka—Pyhtään alueiden sopimusten uusimiseen on vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa myönnetty valtuus ajalle 1.5.2024—30.4.2029. Nykyisiä sopimuksia on jatkettava ajalle 1.1.—30.4.2024.

Uusilla valtuuksilla turvataan yhteysalusliikennepalvelujen ostaminen kokonaispalveluna, jossa palveluntuottaja vastaa reiteillä liikennöivien alusten hankinnasta ja ylläpidosta. Sopimusten mu-

kainen kokonaispalvelu Rymättylän reitillä koskisi ajanjaksoja 1.1.2024—30.4.2024 ja 1.5.2024—30.4.2029 sekä Kotka—Pyhtään ja Hiittisten yhteysalusreiteillä ajanjaksoa 1.1.2024—30.4.2024. Yhteysalusliikennepalvelusta arvioidaan aiheutuvan menoja noin 5 000 000 euroa vuodessa vuosina 2024—2029. Tarvittavan valtuuden suuruus perustuu nykyisten sopimusten hintatasoon sekä pääosin nykyiseen toimintamalliin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteysalusliikenteen laiturien korjaukset	1 250
Yhteensä	1 250

2022 talousarvio	20 386 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	19 136 000
2020 tilinpäätös	19 136 000

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 105 724 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään

2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille

3) junaliikenteen palvelujen ostoihin

4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin

5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin

6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen

7) keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen

8) liikennepalveluiden kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2022 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 1 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	30 170
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	12 250
Ilmastoperusteiset toimenpiteet	20 000
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 625
Lentoliikenteen ostot	1 000
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	105 724

Junaliikenteen ostot
Valtakunnallisen henkilöjunaliikenteen palvelutason turvaamiseksi, laadun ja määrän kehittämiseksi sekä sopimuskonstruktion uudistamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR-Yhtymä Oy:n kanssa sopimuksen junaliikenteen hankinnasta vuosille 2022—2030. Sopimuksen arvo yhdeksänvuotisella sopimuskaudella on 289 530 000 euroa. Valtuuden käytöstä aiheutuva määrärahatarve/vuosi on 32,17 milj. euroa (sisältäen osuuden ilmastoperusteisten toimenpiteiden rahoituksesta).

Henkilöjunaliikenteen hankinnan tavoitteena on ylläpitää junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista julkista henkilöliikennettä. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki
Valtio avustaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymää sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen liikennepalveluja MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Ilmastoperusteiset tuet
Määrärahalla edistetään joukkoliikenteen myönteisiä ilmastovaikutuksia.

Ilmastoperusteisen tuen 20 milj. euron määrärahasta on kohdennettu 2 milj. euroa junaliikenteen ostoihin. Lisäksi määrärahaa käytetään MAL-sopimusten mukaisiin ilmastoperustaisiin joukkoliikenneavustuksiin sekä muihin ilmastoperustaisiin toimenpiteisiin.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki
Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muita keskisuuria kaupunkiseutuja edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä. Valtio avustaa keskisuuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Lentoliikenteen ostot
Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Vuonna 2019 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 10 500 matkustajaa. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus oli voimassa 8.1.2018—18.12.2020, mutta 3.4.2020 allekirjoitetun sopimusmuutoksen perusteella ja koronaviruksen (covid-19) aiheuttaman pandemian johdosta liikenne keskeytettiin toistaiseksi. Pandemian vuoksi vuoden 2020 matkustajamäärät olivat vähäiset. Uuden Helsinki—Savonlinna lentoliikenneyhteyden hankinnan valmistelu vuosille 2021—2024 on käynnissä.

Kehittämishankkeet
Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus
Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina on muun muassa informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 34 milj. euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 72 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energia- ja ilmastostrategian toimenpiteet	-5 500
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-11 500
Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen avustus (fossiilittoman liikenteen tiekartta)	3 000
Yhteensä	-14 000

2022 talousarvio	105 724 000
2021 III lisätalousarvio	33 800 000
2021 talousarvio	119 724 000
2020 tilinpäätös	319 474 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 556 868 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	13 582
Yhteensä	13 582

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	556 868 000
2021 talousarvio	543 286 000
2020 tilinpäätös	532 112 000

Pääluokka 32
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää.

Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat yksittäiset politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet.

Ilmastonmuutoksen torjunta, työpanoksen täysimääräinen hyödyntäminen ja tuottavuuskasvun edistäminen ovat hallinnonalan keskeisiä tavoitteita. Kunnianhimoisten ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen on keskeisin haaste.

Yritysten pääsy maailmanmarkkinoille ja kilpailukyky niillä on ratkaisevan tärkeää. Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää kaupallisesti teknologisia ja muita uusia mahdollisuuksia. Toimiva kansallinen innovaatiojärjestelmä luo yrityksille menestymisedellytyksiä ja on sekä kotimaisten että ulkomaisten sijoittajien ja tki-toimijoiden näkökulmasta houkutteleva toimintaympäristö. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat tukevat yritysten tki-toimintaa ja sen rinnalla yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa. Tavoitteena on uuden teknologian soveltaminen ja luominen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kansantalouden kasvua tukien.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tavoitteena on erityisrahoitusyhtiöiden ja -instrumenttien turvin täydentää markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Julkisen vienninrahoituksen tavoitteena on turvata suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet ja edistää vientiä ja työllisyyttä.

Suurten yritysten menestys on tärkeää koko talouden kasvun kannalta, mutta yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monenkeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten ja tutkimusorganisaatioiden verkottuminen ja vuorovaikutus.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on, että luonnonvaroja käytetään kestävän taloudellisen toiminnan pohjana sekä ensi- että uusiokäytössä. Luonnonvarojen käytön ja kiertotalouden tavoitteena on edistää yritysten ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää liiketoimintaa, parempaa kilpailukykyä ja tuottavuutta sekä uudistavia työllisyysmahdollisuuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaisia palveluita. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Työelämän pelisäännöt ovat keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä edistetään työvoimapolitiikan keinovalikoimalla.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän tarpeisiin. Maassa jo olevien ulkomaalaisten työllisyysasteen nostaminen ja kotoutuminen ovat tärkeitä.

Ilmastonmuutoksen torjuntaan ja kiertotalouden murrokseen vastaamiseen tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä. Luonnonvaroihin ja osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävää talouskasvua ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Hallinnonala uudistaa myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Aluetasolla varmistetaan myös yritys- ja työvoiman palvelujärjestelmän saatavuus ja toimivuus. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Kohtuuhintaisen energian saatavuuden turvaaminen on yksi talouskasvun perusta. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen energiantuotannossa ja -käytössä sekä teollisuudessa on keskeisessä osassa hiilineutraalisuuden saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa.

Pidemmän aikajänteen kilpailukykyä kehittävät toimenpiteet

Taloutta on kannustettava uusiutumaan innovaatiopolitiikan ja uudistavan elinkeinopolitiikan välinein. Pitkän aikavälin kestävän kasvun kannalta on ratkaisevaa se, että innovaatiojärjestelmää kyetään vahvistamaan ja terve kilpailu markkinoilla ajaa yrityksiä uusiutumaan. Tällä hetkellä

strategisina riskeinä on tunnistettu esimerkiksi innovaatiojärjestelmän ja markkinoiden toimivuuteen, digitalisaation sekä uusiutumiskykyyn liittyviä tekijöitä. Kilpailukyky kotimarkkinoilla ja globaaleissa toiminnoissa sekä kyky sopeutua markkinoiden muutoksiin määrittelevät Suomen hyvinvoinnin jatkossakin.

Kustannus- ja hintakilpailukyky ovat oleellisia, kun kilpaillaan kansainvälisistä markkinaosuuksista. Kotimarkkinoiden kustannustaso määrittää ulkoista kilpailukykyämme. Tästä syystä julkisen palvelutuotannon tehokkuus ja työn hinnan määräytyminen tuottavuuskehityksen mukaisesti ovat keskeisiä.

Työmarkkinoilla työvoiman siirtyminen taantuvilta toimialoilta ja -alueilta sinne, missä työtilaisuuksia on tarjolla, on oleellista talouden sopeutumiskyvyn lisäämiseksi. Työnteon kannustimista on huolehdittava kaikkien työmarkkinoille osallistuvien kohdalla, jotta vältettäisiin työttömyyden muuttuminen rakenteelliseksi työttömyysongelmaksi.

Suomen kaltaisen pienen avotalouden kannalta on tärkeää, että pääsy globaaleille markkinoille ei vaarannu. Digitaalisten palveluratkaisujen yleistyessä markkinoille pääsy edellyttää mahdollisuutta skaalata ratkaisuja omien rajojen ulkopuolellakin. Näin edesautetaan myös Suomen talouden rakenteiden muutosta kestävämpään suuntaan.

Innovaatiojärjestelmän tehtävänä on kehittää uusia ratkaisuja kansainvälinen markkinatilanne huomioon ottaen. Tki-toiminnan resurssien turvaaminen on pitkän aikavälin kilpailukyvyn edellytys.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2022:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2020 toteutuma/arvio	2021 arvio	2022 arvio
Innovaatiotoiminta vahvistuu			
— T&k-menot/BKT (%)	3,3	2,95	> 3,10
Työllisyysaste nousee			
— Työttömyysaste (%)	7,8	7,8	7,2
— Työllisyysaste (%)	71,6	71,7	72,6
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta (%)	44	45	46

Sukupuolten tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Esimerkiksi alueilla kehittämistoimien suuntaamisessa ja yhteensovittamisessa keskeisessä asemassa olevien maakuntien yhteistyöryhmien tulee olla kokoonpanoltaan tasa-arvolain mukaisia.

Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Alueiden kehittämisen osalta kaikki aluekehittämisviranomaisen tehtävät ovat luonteeltaan sukupuolineutraaleja. Alueiden kehittämisen toimenpiteet kootaan pääsääntöisesti suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelussa on otettava huomioon sekä kansallisen että Euroopan unionin lainsäädännön asettamat vaatimukset sukupuolten tasa-arvon edistämiselle. Alueiden kehittämiseen liittyvässä ohjelmatyössä otetaan huomioon sukupuolten tarpeet ja mahdollisuudet. Tasa-arvonäkökulma ulotetaan myös hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Sukupuolten tasa-arvo työmarkkinoilla

	2019 Naiset	2019 Miehet	2020 Naiset	2020 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	44	56	45	55
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	47	53	50	50
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	60	40	61	39
— palkkatuettu työ (%)	47	53	46	54
— starttiraha (%)	51	49	50	50
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	58	42	60	40

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa että poistaa sukupuolisyrjintää. Sukupuolten moninaisuus tulee huomioida osana sukupuolten tasa-arvoa. Ohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistämisen kaksoisstrategiaa toteutetaan erityisillä tasa-arvohankkeilla omalla investointiprioriteetilla. Lisäksi tasa-arvoa edistetään valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma kaikkien hankkeiden toimintaan sen kaikissa vaiheissa. Valtavirtaistamisella tarkoitetaan, että kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja toiminnassa sukupuolten tasa-arvo tulee ottaa huomioon. Rakennerahasto-ohjelmassa on yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo nostettu horisontaalisiksi ja toimintaa läpileikkaaviksi teemoiksi.

Ohjelman seitsemän toteutusvuoden aikana on käynnistynyt 418 ESR- ja 39 EAKR-osarahoitteista hanketta, joissa yhdenvertaisuus on hankkeen keskeinen kehittämissisältö. Näiden osuus varatusta julkisesta ESR-rahoituksesta on 17 % (180 milj. euroa) ja EAKR-rahoituksesta 0,6 % (9,2 milj. euroa). Hankkeita, joissa yhdenvertaisuuden periaate on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella 675 kpl (julkinen rahoitus 325 milj. euroa, 31 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 1 743 kpl (julkinen rahoitus 359,8 milj. euroa, 23 % EAKR-rahoituksesta).

Vastaavasti hankkeita, joissa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella käynnistynyt 609 kpl (julkinen rahoitus 240 milj. euroa, 28 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 1 770 kpl (julkinen rahoitus 363,1 milj. euroa, 23 % EAKR-rahoituksesta). Erityisesti naisten asemaa parantavia hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt (EAKR+ESR yht.) 114 kpl ja miesten asemaa parantavia 46 kpl.

Uuden ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää kehitystä sekä globaaleja kestävän kehityksen tavoitteita (Agenda 2030). Näiden osalta ministeriö edistää uusiutuvan energian saantia, ilmastonmuutoksen torjuntaa, ihmisarvoista työtä ja kestävää talouskasvua, innovaatioita ja kestävää teollistumista sekä kestävää kaupungistumista.

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia ja -politiikka ovat keskeinen osa kestävää kehitystä. Päästöttömillä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Ministeriö myös tukee ympäristöä ja hyvinvointia palvelevia innovaatioita sekä edistää uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestävän kehityksen kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävää talouskasvua ja kestävää työllisyyttä.

Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan tarkasti huomioon politiikan toteutuksessa. Ministeriö suojaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, edistää työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä sekä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa.

Vuoden 2020 loppuun mennessä Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 -Suomen rakennerahastoohjelmassa oli sekä ohjelmassa käynnistyneistä EAKR- että ESR-hankkeista useammassa kuin joka neljännessä kestävä kehitys katsottu hankkeen keskeiseksi kehittämissisällöksi joko sosiaalisen, taloudellisen, kulttuurisen tai ekologisen ulottuvuuden näkökulmasta. Lisäksi lähes kahdessa kolmasosassa EAKR-hankkeista ja lähes kolmanneksessa ESR-hankkeista kestävä kehitys on huomioitu hankkeen toteutuksessa.

Valtioneuvosto asetti EAKR-hankkeille ohjelmakauden alussa kansalliseksi tavoitteeksi, että 25 % rahoituksesta tulee kohdistua vähähiilisyyttä edistäviin toimenpiteisiin, kun EU:n yleinen minimivaatimus oli 20 %. Ohjelmaan sisällytettiin kaksi EAKR:n vähähiilisyys-erityistavoitetta; pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen sekä uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittäminen. Ohjelmakauden alkuvuosina tavoitteen saavuttaminen näytti haasteelliselta, mutta yleisen kiinnostuksen ja hankeosaamisen kasvaessa vähähiilisyyttä edistävien hankkeiden osuus kaikesta EAKR-rahoituksesta on tasaisesti noussut ollen vuodenvaihteessa varauksista laskettuna jo 26,8 % ja hankkeille suoritetuista maksatuksista laskettuna 23,8 %. Tällä hetkellä näyttääkin varsin todennäköiseltä, että asetettu kunnianhimoinen tavoite tullaan saavuttamaan ja ehkä hieman ylittämäänkin.

Uudella EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 ohjelmakaudella 30 % Suomen EAKR-rahoituksesta kohdistuu EU:n toimintapoliittiseen tavoitteeseen Vihreämpi ja vähähiilisempi Eurooppa. Lisäksi EAKR-toimenpiteiden rahoituksesta 35 % tulee kohdistua ilmastotoimenpiteisiin, mikä on siten viisi prosenttiyksikköä EU:n minimitasoa kunnianhimoisempi tavoite. Tämän lisäksi kaikki oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavat hankkeet katsotaan komission linjauksen mukaisesti täysimääräisesti ilmastotoimenpiteiksi.

Vuonna 2022 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 548 milj. euroa energiatukivaltuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän noin 309 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
32.01	**Hallinto**		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.20.40	*Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	336,383	572,518
32.20.41	*Energiatuki* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	160,000	546,280
32.20.46	*Laivanrakennuksen innovaatiotuki*(arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	-	15,000
32.20.83	*Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	146,823	146,823
32.30.42	*Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen*(arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	8,000	6,000
32.30.51	*Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut* (siirtomääräraha 2 v)		
	— hankintasopimusvaltuus	65,000	65,000
32.30.64	*EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	351,789	609,388
32.40.82	*Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	1 000,000	1 000,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**863 356**	**831 849**	**933 729**	**101 880**	**12**
01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 137	38 668	38 207	-461	-1
02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	187 350	185 801	191 905	6 104	3
03.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	243 137	209 411	267 911	58 500	28
04.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 386	32 864	32 845	-19	0
05.	Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	112 280	101 504	108 763	7 259	7
06.	Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 200	18 361	18 928	567	3
07.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	6 570	9 157	12 936	3 779	41
08.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 625	21 857	22 495	638	3
09.	Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 029	7 758	8 586	828	11
10.	Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	27 080	27 080	0
20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	3 918	4 939	4 939	—	0
29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	54 837	57 072	62 072	5 000	9
40.	Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	7 651	6 291	6 001	-290	-5
41.	Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	2 200	4 400	4 700	300	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
49.	Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	107 703	109 303	101 303	-8 000	-7
50.	Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 122	1 222	1 322	100	8
51.	Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 447	2 572	2 572	—	0
53.	Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0
54.	Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)	7	3 000	3 000	—	0
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	16 236	17 219	17 714	495	3
95.	Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	120	50	50	—	0
20.	**Uudistuminen ja vähähiilisyys**	**1 995 441**	**1 298 158**	**1 304 926**	**6 768**	**1**
20.	Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 420	3 420	4 420	1 000	29
40.	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	979 578	516 318	475 550	-40 768	-8
41.	Energiatuki (arviomääräraha)	31 971	101 250	230 560	129 310	128
(42.)	Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	—	-1 000	-100
(43.)	Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	87 550	64 200	—	-64 200	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
(44.)	Kiertotalouden investointituki (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	—	-1 000	-100
(45.)	LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	—	5 532	—	-5 532	-100
46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	13 488	15 685	19 785	4 100	26
47.	Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 400	8 000	13 200	5 200	65
48.	Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	324 390	282 803	309 611	26 808	9
(49.)	Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)	—	4 150	—	-4 150	-100
(66.)	Siirrot EU:n innovaatiorahastoon (arviomääräraha)	53 353	—	—	—	0
83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	174 205	282 800	243 550	-39 250	-14
87.	Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	17 087	12 000	8 250	-3 750	-31
(88.)	Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	300 000	—	—	—	0
30.	**Työllisyys ja yrittäjyys**	**1 492 361**	**972 822**	**923 679**	**-49 143**	**-5**
(30.)	Valtionavustus kunnille yksinyrittäjien tukemiseen (siirtomääräraha 2 v)	250 000	—	—	—	0
(31.)	Ravitsemisyrittäjien tukeminen (arviomääräraha)	125 294	10 000	—	-10 000	-100
32.	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	—	—	3 190	3 190	0
40.	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	50 000	52 000	44 820	-7 180	-14

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
41.	Valtionavustus osatyökykyisten työllistymiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	10 000	10 000	0
42.	Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	281 089	92 378	35 630	-56 748	-61
43.	Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	—	—	87 000	87 000	0
44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000	6 000	6 000	—	0
45.	Valtionavustus turvetuotantokoneiden romutukseen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	9 110	9 110	0
(46.)	Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki (arviomääräraha)	74 635	121 000	—	-121 000	-100
51.	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	332 914	276 306	285 896	9 590	3
52.	Palkkaturva (arviomääräraha)	31 130	32 000	32 000	—	0
64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	341 299	378 638	394 233	15 595	4
87.	Pääomasijoitus osatyökykyisten työllistymistä edistävälle osakeyhtiölle (siirtomääräraha 2 v)	—	—	10 000	10 000	0
95.	Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	0	4 500	5 800	1 300	29
40.	**Yritysten erityisrahoitus**	**1 322 220**	**598 987**	**310 263**	**-288 724**	**-48**
42.	Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	0	700	700	—	0
(43.)	Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)	680 000	—	—	—	0
47.	Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset ja korkotuet (arviomääräraha)	21 940	189 928	196 979	7 051	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
48.	Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alus-luotoille (arviomääräraha)	47 603	83 200	90 700	7 500	9
60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	0	20	20	—	0
82.	Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0	10	10	—	0
(87.)	Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	150 000	300 000	—	-300 000	-100
(88.)	Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	400 000	—	—	—	0
89.	Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	14 900	19 100	19 400	300	2
95.	Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	7 777	6 029	2 454	-3 575	-59
50.	**Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen**	**170 699**	**180 051**	**162 704**	**-17 347**	**-10**
03.	Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	11 031	8 891	8 491	-400	-4
30.	Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)	159 668	171 160	154 213	-16 947	-10
	Yhteensä	**5 844 078**	**3 881 867**	**3 635 301**	**-246 566**	**-6**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	8 944	9 492	8 903		

01. Hallinto

Valtuus

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2022 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2022 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa toimenpiteitä, joilla tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää. Talouskasvun perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kilpailukyvyn ja talouden kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen — työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava — työlainsäädäntö sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan muun muassa työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhalukkuutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Huoltovarmuuden ja varautumisen taso määritellään huoltovarmuuden tavoitepäätöksessä (1048/2018). Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2022:

Tulosalueen tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Konsernin virastojen digivalmiudet kasvavat			
— Digikypsyysindeksi (1—5)	3,27	> 3,27	> 3,1

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö	417	400	425	3,7	> 3,6	> 3,6
ELY-keskukset	3 017	3 075	2 950	3,8	> 3,6	> 3,6
Työ- ja elinkeinotoimistot	3 441	3 885	3 451	3,6	> 3,5	> 3,5

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Geologian tutkimuskeskus	401	415	430	3,8	3,8	3,8
Business Finland	713	730	650	3,3	> 3,5	> 3,7
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	221	217	236	3,9	> 3,8	> 3,8
Patentti- ja rekisterihallitus	411	421	422	4,0	3,9	3,9
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	242	264	264	3,6	3,8	3,8
Energiavirasto	81	85	75	3,8	> 3,9	> 3,9
Yhteensä	8 944	9 492	8 903	3,7	> 3,7	> 3,7

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 207 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten

2) EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta on varattu

1) 200 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)

2) 200 000 euroa investointeihin uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)

3) 400 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)

4) 80 000 euroa teollisuuden prosessien suoraan sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1)

5) 70 000 euroa maahanmuuton digitaaliseen infrastruktuuriin (RRF pilari3)

6) 1 270 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistukseen (RRF pilari3) ja

7) 20 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotouttamista.

Momentin määrärahasta 2 240 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Rahoituksesta 1 270 000 euroa kohdentuu jatkuvan oppimisen uudistukseen, jolla tuetaan koulutusvalintoja, jotka lisäävät vihreän siirtymän ja digitaalisia taitoja. Rahoituksesta

970 000 euroa on EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviä hallinnollisia resursseja, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Hallituksen esitykset (kpl)	49	35	27
— Luvatun istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	58	> 80	> 80
— Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten tai kielellisten puutteiden johdosta (%)	0,7	0	0
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	44	25	30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	41 496	47 168	46 707
Bruttotulot	6 874	8 500	8 500
Nettomenot	34 622	38 668	38 207
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 908		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 423		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 38 177 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 30 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestämishanke (siirto momentille 23.01.01)	-45
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	20
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	200
Erityisasiantuntija IAEA-hallintoneuvostokaudelle Suomen Wienin suurlähetystöön (siirto momentille 24.01.01)	-117
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen, pienemmät hankevalmistelut (siirto momentille 32.01.10)	-500
Harmaan talouden ohjelma (siirto momentille 32.01.06)	-100
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-110
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	200
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	1 270
KEINO-osaamiskeskuksen toiminnan koordinaatiotehtävät (1 htv) (siirto momentilta 32.30.40)	180
Laajennettu hankintatuki (siirto momentille 23.01.01)	-50
Maahanmuuton digitaalinen infrastruktuuri (RRF pilari3)	70
Monialaisten palvelujen tukirakenne (siirto momentille 32.01.02)	-775

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikainen EU:n puhtaan energian paketin tehtävä (1 htv) (siirto momentilta 32.01.09)	80
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	40
Päästökaupan ilmaisjakoon liittyvät tehtävät (-1 htv) (siirto momentille 32.01.09)	-80
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	80
Toimialakohtainen kasvukokonaisuus (HO 2019 kertaluonteinen)	-800
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	400
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-593
Palkkausten tarkistukset	169
Yhteensä	-461

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	38 207 000
2021 III lisätalousarvio	-833 000
2021 talousarvio	38 668 000
2020 tilinpäätös	37 137 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 191 905 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

4) yritysten kehittämispalvelujen kehittämisestä, edistämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Määrärahasta on varattu

1) 1 100 000 euroa öljylämmityksestä luopumiseen (RRF pilari1)

2) 60 000 euroa Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (RRF pilari3)

3) 2 005 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistukseen (RRF pilari3) ja

4) 70 000 euroa kasvun kiihdyttämisohjelmaan (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittymistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuutta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskuksia on 15 ja ne toimivat kiinteässä yh-

teistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista ELY-keskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot). Lisäksi ELY-keskuksilla ja TE-toimistoilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto (KEHA-keskus).

Momentin määrärahasta 3 235 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Jatkuvan oppimisen uudistuksen 2 005 000 euron määrärahasta 5 % kohdennetaan vihreitä taitoja vahvistavaan koulutukseen ja 15 % digitalisaatiovalmiuksia parantavaan koulutukseen. Rahoituksesta 1 230 000 euroa on EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviä hallinnollisia resursseja, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,3	> 4,0	> 4,0
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys(1—5)	-	> 4,0	-

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	216 448	220 801	222 905
Bruttotulot	35 085	35 000	31 000
Nettomenot	181 363	185 801	191 905
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 171		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	31 158		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 082	8 000	8 500
— muut tuotot	-49	-	-
Tuotot yhteensä	8 033	8 000	8 500

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 614	6 000	6 500
— osuus yhteiskustannuksista	1 602	2 000	2 000
Kustannukset yhteensä	7 216	8 000	8 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	817	-	-
Kustannusvastaavuus, %	111	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	7 421	8 000	8 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 961	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	152	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	720	2 500	3 000
Tuotot yhteensä	10 254	10 500	11 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	11 500	12 000	12 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 246	-1 500	-1 000
Omarahoitusosuus, %	11	13	8

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.54 ja 55, 32.01.03, 20 ja 51, 32.20.41, 32.30.42, 51, 52 ja 64, 32.50.30, 33.20.31, 50 ja 52, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.56 ja 64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumisavustusten käsittely	-560
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	2 005
Joutoalueiden metsitystuen hallinnointi (siirto momentilta 30.40.22)	175
Jätelain tuottajavastuun valvonta ja raportointi (2 htv)	160
Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	70
Merenhoidon koordinaatiotehtävät (1 htv) (siirto momentilta 35.10.22)	80
Monialaisten palvelujen tukirakenne (siirto momentilta 32.01.01)	775
Nuorisotakuun toimeenpano kuntien kannustinmallilla (RRF pilari3)	60
Perhevapaalta töihin -hanke (siirto momentilta 32.30.51)	220
Rahoituskauden vaihtumisen lisäresurssit (CAP27)	700
Turvealan romutuspalkkion toimeenpano ja muut turvealan muutokseen liittyvät neuvontatehtävät	210
Uusiutuvan energian direktiivin RED II toimeenpano	-80
Vesihuollon valvonta (3,5 htv)	250
Öljylämmityksestä luopuminen (RRF pilari1)	1 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-81
Palkkausten tarkistukset	1 020
Yhteensä	6 104

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	191 905 000
2021 III lisätalousarvio	1 304 000
2021 talousarvio	185 801 000
2020 tilinpäätös	187 350 000

03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 267 911 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 70 000 000 euroa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin (RRF pilari3) toimeenpanoon osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tehtävänä on yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttöä. TE-toimistot toimivat ELY-keskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisena.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää, kuinka suuri osa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun.

Momentin määrärahasta 70 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoa. Pohjoismaisessa työvoimapalvelumallissa lisätään yksilöllisen tuen määrää ja pyritään siten tukemaan aiempaa paremmin työllistymistä ja lyhentämään työttömyysjaksojen pituutta. Mallissa kehitetään myös asiakaslähtöisen toimintatavan edellyttämiä laadukkaita sähköisiä palveluita ja työvoimapalveluiden toimintaatukevia järjestelmiä, jotka tukevat digitaalista ulottuvuutta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Työnantaja-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,3	> 4,0	> 4,0
Työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,2	> 4,0	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	211 793	209 811	268 311
Bruttotulot	366	400	400
Nettomenot	211 427	209 411	267 911
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22 970		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	54 680		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aulapalvelut (siirto momentilta 32.30.51)	1 255
Määräaikaishaastattelut ja nuorisotakuun edistäminen (HO 2019)	-1 000
Nuorten palvelujen integraation, toimintatapojen ja vaikuttavuuden vahvistaminen (ONNI)	-1 500
Ohjaus- ja neuvontapalveluiden vahvistaminen turvealan muutokseen	180
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-240
Palkkatuen lisääminen, digitaaliset palvelut (HO 2019)	-1 000
Pk-yritysten rekrytointituki, tietojärjestelmämuutokset (HO 2019 kertaluonteinen)	-900
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli (RRF pilari3)	70 000
TE-digihanke (siirto momentille 32.30.51)	-10 000
Work in Finland -rakenteen perustaminen	725
Palkkausten tarkistukset	980
Yhteensä	58 500

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	267 911 000
2021 III lisätalousarvio	1 105 000
2021 talousarvio	209 411 000
2020 tilinpäätös	243 137 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 845 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista, rahoitusosuuksista ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) yhteisprofessuureista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen

4) vientiyhtiö GTK International Oy:n osakepääoman ja muun oman pääoman maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, joka edistää maankamaran luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisena geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena geologisen tutkimuksen huippuosaajana.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Tulosalueen osuus ydintoiminnasta (%)			
— asiakastoimeksiannot	15,8	23	20
— tiede ja innovaatiot	25,0	26	35
— geotieto	29,1	28	25
— muu ydintoiminta	30,1	23	20
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä (%)	17,8	20,0	25,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	43 712	45 864	45 845
Bruttotulot	12 716	13 000	13 000
Nettomenot	30 996	32 864	32 845
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 450		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 840		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 259	8 000	8 000
— muut tuotot	54	-	-
Tuotot yhteensä	7 313	8 000	8 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 436	5 650	5 650
— osuus yhteiskustannuksista	1 947	1 750	1 750
Kustannukset yhteensä	6 383	7 400	7 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	930	600	600
Kustannusvastaavuus, %	115	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 154	2 800	2 800
— EU:lta saatava rahoitus	1 635	1 000	1 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 603	1 200	1 200
Tuotot yhteensä	5 392	5 000	5 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	8 955	10 000	10 000
Omarahoitusosuus(tuotot - kustannukset)	-3 563	-5 000	-5 000
Omarahoitusosuus, %	40	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-138
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-17
Palkkausten tarkistukset	136
Yhteensä	-19

2022 talousarvio	32 845 000
2021 III lisätalousarvio	483 000
2021 talousarvio	32 864 000
2020 tilinpäätös	34 386 000

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 108 763 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 000 000 euroa Business Finland -yhtiön toiminnasta aiheutuvien sanktioluonteisten menojen, vahingonkorvausten, oikeudenkäyntikulujen, viivästyskorkojen, kurssitappioiden ja muiden näihin rinnastettavien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Määrärahasta on varattu

1) 600 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF-pilari1)

2) 400 000 euroa teollisuuden prosessien suoraan sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1)

3) 600 000 euroa keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen (RRF pilari1)

4) 1 300 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)

5) 150 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)

6) 100 000 euroa 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöihin(RRF pilari2)

7) 320 000 euroa maahanmuuton digitaaliseen infrastruktuuriin (RRF pilari3)

8) 300 000 euroa innovaatio-ja tutkimusinfrastruktuuriin (RRF pilari3)

9) 500 000 euroa veturihankkeisiin (RRF pilari3)

10) 270 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)

11) 200 000 euroa innovatiivisiin kasvuyrityksiin(RRF pilari3)

12) 800 000 euroa teollisuuden vähähiilisyyteen, kiertotalouteen, digitaalisuuteen ja teolliseen palveluvientiin (RRF pilari3)

13) 400 000 euroa terveys- ja hyvinvointiosaamiseen ja -teknologiaan (RRF pilari3)

14) 580 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3) ja

15) 5 000 000 euroa matkailualan kestävään ja digitaalisen kasvuun (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kestävää kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnalla sekä kansainvälistymis- ja muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan myös Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finlandin Talent-toiminnalla tuetaan kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja Suomessa ja ulkomailla suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen ja toimintaedellytysten kehittämiseen. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämisessä vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Suomi osallistuu Dubain maailmannäyttelyyn vuosina 2021—2022. Tavoitteena on edistää suomalaisten yritysten kansainvälistymistä ja parantaa Suomen houkuttelevuutta matkailulle ja in-

vestoinneille maakuvaa vahvistamalla. Näyttelyyn osallistumisesta aiheutuu vuosina 2019—2022 yhteensä noin 10 milj. euron kustannukset, josta yritysten rahoitusosuus on noin 4,5 milj. euroa.

Momentin määrärahasta 11 520 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Rahoituksesta 5 000 000 euroa kohdentuu matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukemiseen. Matkailualalle kohdennetaan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta, tuetaan yrityksiä tiedolla johtamisen ja kestävän matkailun valmennuskokonaisuuksilla tavoitteena matkailualan kestävä ja digitaalinen kasvu. Toimenpiteet luovat edellytyksiä kestävälle yritystoiminnalle niin matkailuyrityksissä kuin muissa matkailualaa tukevissa toimialoissa. Matkailualan toimenpiteet tukevat digitaalista ulottuvuutta (40 %). Kehittämistoimenpiteillä tuetaan digitaalisten toimintatapojen käyttöönottoa matkailun kestävyyden (ml. hiilijalanjälki) seurannassa, tiedolla johtamisessa ja matkailupalveluiden myynnin edistämisessä. Rahoituksesta 6 520 000 euroa on EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviä markkinointi-, selvitys-, tuki- ja muita hallinnollisia resursseja, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Business Finlandin asiakkaiden lukumäärä[1)]/yhteenlasketut toimintamenot (asiakasta / milj. euroa)	67	> 65	> 66
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhalukkuus (-100—100)	66	> 58	> 60

[1)] Asiakkaiden lukumäärässä ei ole otettu huomioon koronarahoitusasiakkaita, sillä koronarahoitus on Business Finlandin normaalista toiminnasta poikkeava erillistehtävä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, kansainvälistymispalvelut, hanke- ja ohjelmatoiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistäminen	89 963 000
Talent-toiminta (sisältäen Work in Finland -rakenteen perustamisen)	3 500 000
Audiovisuaalisen tuotantotuen hallinnointi ja markkinointikulut	500 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	14 800 000
Yhteensä	108 763 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	98 370	101 604	108 863
Bruttotulot	403	100	100
Nettomenot	97 967	101 504	108 763

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 295		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 608		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöt (RRF pilari2)	100
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	-500
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	270
Av-tuotantotuen hallinnointi ja markkinointikulut (HO 2019 kertaluonteinen)	500
Creative Business Finland (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Dubain maailmannäyttely	-1 000
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	300
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	200
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	600
Maahanmuuton digitaalinen infrastruktuuri (RRF pilari3)	320
Matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	5 000
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	150
Määräaikainen kiertotalouden investointi- ja innovaatiotuki (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Talent-toiminta (HO 2019)	500
Tarkistus palvelusopimuksen kustannuksiin	851
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	400
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	800
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja -teknologia (RRF pilari3)	400
Toimialakohtainen kasvukokonaisuus (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 500
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	580
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	1 300
Veturihankkeet (RRF pilari3)	500
Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (HO 2019)	2 000
Work in Finland -rakenteen perustaminen	1 000
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	600
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-185
Palkkausten tarkistukset	73
Yhteensä	7 259

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	108 763 000
2021 III lisätalousarvio	3 760 000
2021 talousarvio	101 504 000
2020 tilinpäätös	112 280 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 928 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavalvonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastuualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös kuluttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa. Tiedon tarve korostuu erityisesti tilanteessa, jossa on tehtävä suuria ja nopeita päätöksiä reagoitaessa terveyskriisin laukaisemaan talouskriisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	-	> 3,8	> 3,9
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	-	> 3,8	> 3,9

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	29,0	29,0	29,0
Kilpailuvalvonta	76,0	80,0	83,5
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	48,0	52,0	53,0
Kuluttajaneuvonta	52,0	50,0	50,0
Hallintopalvelut	16,3	17,0	17,5
Yhteensä	221,3	228,0	233,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	18 194	18 721	19 328
Bruttotulot	411	360	400
Nettomenot	17 783	18 361	18 928
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	459		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	876		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden ohjelma (siirto momentilta 32.01.01)	100
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-74
Kartellivalvonnan vahvistaminen (3 htv)	240
Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan vahvistaminen (HO 2019)	250
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-42
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Palkkausten tarkistukset	94
Yhteensä	567

2022 talousarvio	18 928 000
2021 III lisätalousarvio	99 000
2021 talousarvio	18 361 000
2020 tilinpäätös	18 200 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 936 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta digitaalisten välineiden ja prosessien käytöstä yhtiöoikeuden alalla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1151 täytäntöön panemiseksi. Direktiivin velvoitteet laajentavat sähköistä ilmoittamista, minkä johdosta osakeyhtiöiden perustamis- ja muutosilmoitusten palveluita on kehitettävä. Lisäksi täytäntöönpano edellyttää rajat ylittävän asioinnin mahdollistavia uudistuksia ja saavutettavuusvaatimusten täyttämistä.

Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksessä varaudutaan eurooppalaisen yhtenäispatentin voimaantuloon vuoden 2022 alusta lukien.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 990 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0
Sähköinen asiointi (%)	89,6	85	89

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	52 751	49 157	49 286
— muut tuotot	1 129	-	-
Tuotot yhteensä	53 880	49 157	49 286
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	48 641	48 851	48 054
— osuus yhteiskustannuksista	11 335	12 492	13 329
Kustannukset yhteensä	59 976	61 343	61 383
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 096	-12 186	-12 097
Kustannusvastaavuus, %	90	80	80

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	59 822	58 324	62 222
Bruttotulot	53 977	49 167	49 286
Nettomenot	5 845	9 157	12 936
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 790		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 515		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	750
Kaupparekisterin maksuttoman tietopalvelun tulokompensaatio	500
Korvaus yhtenäispatentin voimaantulosta	600
Säätiövalvonnan tehostaminen	230
Yhdistysrekisterin kustannusvastaavuus	1 700
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Yhteensä	3 779

2022 talousarvio	12 936 000
2021 III lisätalousarvio	-2 701 000
2021 talousarvio	9 157 000
2020 tilinpäätös	6 569 938

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 495 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) toimii yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla. Suomen kilpailukyvyn ja yleisen turvallisuuden kannalta investointihankkeiden ja kemikaalien sujuva luvitus ja valvonnan riittävä resursointi vaatii erityistä huomiota. Tukes valvoo ja edistää tuotteiden, palveluiden ja teollisen toiminnan turvallisuutta ja luotettavuutta sekä edistää yritysten kilpailukykyä. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden ja varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riskiperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
— Asiakas- ja sidosryhmätyytyväisyys (1—5)	3,9	> 4,0	> 4,0
— Yrityksen itsearvio tehdyistä turvallisuutta edistävistä muutoksista	71	> 71	> 71

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 987	6 700	7 000
Tuotot yhteensä	6 987	6 700	7 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	3 193	2 800	3 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 174	3 900	4 200
— osuus yhteiskustannuksista	3 482	2 800	2 800
Kustannukset yhteensä	7 656	6 700	7 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-669	-	-
Kustannusvastaavuus, %	91	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	23 643	27 057	27 365
Bruttotulot	5 242	5 200	4 870
Nettomenot	18 401	21 857	22 495
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 974		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 198		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konfliktimineraalien valvonta	90
Tuoteyhteyspiste sekä jalkinemerkinnät	119
Ympäristönsuojelun markkinavalvonta (siirto momentilta 35.01.01)	330
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-1
Palkkausten tarkistukset	100
Yhteensä	638

2022 talousarvio	22 495 000
2021 III lisätalousarvio	-151 000
2021 talousarvio	21 857 000
2020 tilinpäätös	20 625 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 586 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 100 000 euroa julkiseen latausinfrastruktuuriin ja kaasutankkausverkkoon (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta.

Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian tukijärjestelmien, biopolttoaineiden kestävyyskriteerien sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Momentin määrärahasta 100 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa ja kohdentuu julkisen latausinfrastruktuurin ja kaasutankkausverkon tukemisen hallinnollisiin resursseihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Viraston asianhallintaprosessin digitalisointi			
— Sähköisesti tuotettujen kirjaustapahtumien osuus kaikista kirjaustapahtumista (%)	60	> 65	> 70
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	79	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	29	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	80	< 70	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja maakaasuvalvonnan toimintakulut/sähkön ja maakaasun kulutus (c/kWh)	0,0041	< 0,0048	< 0,0050
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästökaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	3 790	< 4 500	< 4 000
— Uusiutuvan energian tuotantotukien hallinnointikustannukset järjestelmässä mukana olevilla laitoksilla tuotettua sähköä kohden (euroa/MWh)	0,22	< 0,30	< 0,30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	8 228	10 428	10 306
Bruttotulot	1 803	2 670	1 720
Nettomenot	6 425	7 758	8 586
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	380		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	984		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkuperätakuulain tietojärjestelmä	50
Alkuperätakuulain toimeenpano	160
Energianeuvonnan lisätehtävät (siirto momentille 32.20.20)	-80
Energiaverkkojen sijaintitietopalvelu	100
Julkinen latausinfrastruktuuri ja kaasutankkausverkko (RRF pilari1)	100
Määräaikainen EU:n puhtaan energiapaketin tehtävä (-1 htv) (siirto momentille 32.01.01)	-80
Puhtaan energian paketin sähkömarkkinasäädösten toimeenpano (5,5 htv)	440
Päästökaupan ilmaisjakoon liittyvät tehtävät (1 htv) (siirto momentilta 32.01.01)	80
Sähkön ja maakaasun valvonnan lisääntyminen, kirjaamotehtävät (1 htv)	80
Sähkön ja maakaasun vähittäismyyjien toimintatapojen sekä datahubin valvonta (1 htv)	80
Sähköverkon kehittämissuunnitelmien valvonta	90
Tietoturvan ja -suojan parantaminen verkkovalvonnassa (1,5 htv)	107
Uusien tehtävien edellyttämät tietojärjestelmäinvestoinnit ja asiantuntijaselvitykset	-280
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-37
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-12
Palkkausten tarkistukset	30
Yhteensä	828

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	8 586 000
2021 III lisätalousarvio	-12 000
2021 talousarvio	7 758 000
2020 tilinpäätös	7 029 000

10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäuudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon

2) digitalisaatiohankkeiden toimeenpanon tukemiseen ja arviointiin

3) henkilöstön palkkausmenoihin.

Määrärahasta on varattu

1) 7 000 000 euroa reaaliaikataloushankkeelle (RRF pilari2)

2) 3 400 000 euroa edunsaajarekisterille (RRF pilari2) ja

3) 13 000 000 euroa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin digitalisaatiohankkeelle (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäuudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Määrärahalla rahoitetaan keskeisiä digitaalisuutta edistäviä uudistuksia, joita toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Momentin määrärahasta 23 400 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Reaaliaikataloushankkeen tavoitteena on vauhdittaa datataloutta ja digitalisaatiokehitystä. Edunsaajarekisterillä tavoitellaan manuaalisista prosesseista luopumista ja digitaalisen turvallisuuden parantamista. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanolla tuetaan digitaalista ulottuvuutta kehittämällä asiakaslähtöisen toimintatavan edellyttämiä laadukkaita sähköisiä palveluja ja työvoimapalvelujen toimintaa tukevia järjestelmiä. Digitalisaatiorahoituksen tavoitteena on varmistaa, että merkittävä osa Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin edellyttämistä digitaalisista toiminnoista on rakennettu TE-palveluiden tietojärjestelmään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luvat ja valvonta -hanke	2 180 000
Work in Finland -hanke	1 000 000
Reaaliaikataloushanke	7 000 000
Edunsaajarekisterihanke	3 400 000
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli	13 000 000
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen	500 000
Yhteensä	27 080 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen, pienemmät hankevalmistelut (siirto momentilta 32.01.01)	500
Luvat ja valvonta -hanke	2 180
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli (RRF pilari3)	13 000
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	3 400
Work in Finland -rakenteen perustaminen	1 000
Yritysten digitalous (RRF pilari2)	7 000
Yhteensä	27 080

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	27 080 000
2021 III lisätalousarvio	8 200 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia

2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksot sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palveluspaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 079	2 000	2 100
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	932	1 300	1 200
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	32	40	30
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	322	400	300
— koulutetut (hlöt)	59	350	400

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2022 talousarvio	4 939 000
2021 talousarvio	4 939 000
2020 tilinpäätös	3 918 154

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää momentilta 32.20.40 ja vuoden 2021 talousarvion momentilta 32.20.42 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	5 000
Yhteensä	5 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	62 072 000
2021 talousarvio	57 072 000
2020 tilinpäätös	54 837 367

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 001 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävän kasvupolitiikan edistämiseen

2) valtioneuvoston asetuksen avustuksesta kestävää kasvupolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä edistäville yhteisöille (104/2021) mukaisiin yleisavustuksiin

3) kansainvälisen teknologiapalkinnon (Millennium-teknologiapalkinto) maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalveluiden tuottamiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen, suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla ja joka toinen vuosi myönnettävään kansainväliseen teknologiapalkintoon (Millennium-teknologiapalkinto).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistäminen sekä kansainvälistymispalvelut	3 171 000
Julkisten hankintojen neuvontapalvelut	500 000
Standardointitoiminta	1 330 000
Kansainvälinen teknologiapalkinto	1 000 000
Yhteensä	6 001 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen teknologiapalkinto	1 000
Kertaluonteisten lisäysten (Viexpo, Suomalais-ruotsalainen kauppakamari, Nuorten innovaatiopoli, Pirkanmaan yrityskummit) poistuminen	-1 000
Yritysten työsuhdeneuvontapalvelu	-290
Yhteensä	-290

2022 talousarvio	6 001 000
2021 III lisätalousarvio	3 110 000
2021 talousarvio	6 291 000
2020 tilinpäätös	7 651 000

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomäärä-raha)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kvanttitietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin

2) FiR1-tutkimusreaktorin käytöstä poiston ja Otakaari 3:n kuumakammiotilojen ennallistamisen kustannuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2022 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kvanttitietokone	4 200
FiR1-tutkimusreaktorin käytöstä poisto ja Otakaari 3:n ennallistaminen	500
Yhteensä	4 700

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	4 700	5 700	6 000	16 400

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttitietokoneen maksatukset	300
Yhteensä	300

2022 talousarvio	4 700 000
2021 talousarvio	4 400 000
2020 tilinpäätös	2 200 000

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 101 303 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. VTT:n tavoitteena on ratkaista yhdessä asiakkaiden ja muiden tutkimuskumppanien kanssa suurimpia yhteiskunnallisia haasteita ja luoda siten kestävää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, resurssien riittävyys, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, teollisuuden uudistuminen sekä terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytykset. Määrärahalla tuetaan myös etenemistä kohti hiilineutraaliutta kansallisella ja EU-rahoituksella.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
— Suomalaiset innovaatiot, joiden kehittämisessä ja kaupallistamisessa VTT:llä merkittävä rooli (%, 5 v. liukuva ka.)	27	26	26—28
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	45	45	> 44

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
— Tuottavuus (kokonaistuotot henkilötyövuotta kohden, 1 000 euroa)	123	124	124
— Maksullisen toiminnan tuotot (milj. euroa)	64,8	62,3	67

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	83 068
Arvonlisäveromenot	18 000
Yleisavustus Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	160
Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Yhteensä	101 303

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteinen lisäpanostus ilmastoneutraalisuuden vauhdittamiseen	-5 000
Määräaikainen kiertotalouden investointi- ja innovaatiotuki (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Yhteensä	-8 000

2022 talousarvio	101 303 000
2021 talousarvio	109 303 000
2020 tilinpäätös	107 703 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 322 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry:n toiminnan tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry on kuluttajien etujärjestö, joka neuvoo kuluttajia sekä jakaa ja välittää kuluttajatietoa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustus Kuluttajaliitolle (HO 2019)	100
Yhteensä	100

2022 talousarvio	1 322 000
2021 talousarvio	1 222 000
2020 tilinpäätös	1 122 000

51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen

2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin

3) merimiespalveluihin, joiden rahoitus muodostuu merimiespalvelulain (447/2007) 6 §:ssä tarkoitetusta valtio-osuudesta ja lakkautettua lästimaksujärjestelmää vastaavasta maksuosuudesta.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoimisto toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Merimiespalvelutoimiston toimintaa rahoitetaan suomalaisilla aluksilla työskenteleviltä työntekijöiltä ja heidän työnantajiltaan perittävillä merimiesten palvelumaksuilla, joiden molempien suuruus on 1/1000 alukselta saaduista ja maksetuista tuloista. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta on 50 %. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta vastaa työnantajien ja työntekijöiden maksuosuutta. Tämän lisäksi valtion varoista katetaan erillinen maksuosuus, jonka määrä vastaa kumotusta laivalästimaksujärjestelmästä merimiespalvelutoimistolle maksettua osuutta (492 000 euroa).

Toimiston tehtävänä on kerätä palvelumaksut sekä edistää merimiesten opinto- ja aikuiskasvatustoimintaa sekä merimiespalvelukeskusten perustamista kotimaahan ja ulkomaille, järjestää ja ohjata merimiesten liikunta- ja kulttuuritoimintaa sekä muuta virkistys- ja vapaa-ajantoimintaa, tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja, parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita sekä kehittää merimiespalvelutoimintaa siten, että merimiesten mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään paranevat.

Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	1 072 000
Valtion osuus merimiesten matkakustannuksista	1 500 000
Yhteensä	2 572 000

2022 talousarvio	2 572 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	2 572 000
2020 tilinpäätös	2 446 962

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustan-

nukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 650 000 euroa v. 2022.

2022 talousarvio	400 000
2021 talousarvio	400 000
2020 tilinpäätös	400 000

54. Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkapakettien peruuntumisesta johtuvien korvausten maksamiseen matkustajille.

Selvitysosa: Matkustajille korvataan matkanjärjestäjän konkurssitapauksessa saatavat, jotka matkanjärjestäjä on velvollinen palauttamaan tilanteessa, jossa matkapaketin peruutuksen syynä on koronaepidemia. Korvauksen edellytyksenä on, ettei saatavaa voida korvata matkanjärjestäjän asettamista vakuuksista.

Matkustaja esittää Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vaatimuksen korvauksen saamiseksi kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun matkanjärjestäjä asetetaan konkurssiin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekisi päätöksen korvauksen maksamisesta.

Tavoitteena on kaikkien kuluttajien tasavertaisen aseman turvaaminen matkanjärjestäjän konkurssitilanteessa, joissa matkanjärjestäjällä on lakiin perustuva velvollisuus palauttaa matkustajien maksamat ennakkomaksut tai niitä vastaavien matkakuponkien arvo. Lisäksi pyritään tekemään matkakuponkien vastaanottamisesta kuluttajille houkutteleva ja luotettava vaihtoehto hinnan palautukselle rahana.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	7 133

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 714 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen

2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) IPPAS tarkastus	130 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu, osuudet eläkemaksuista ja uudesta pääkonttorista aiheutuvista kustannuksista	3 933 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	7 882 000
Guianan avaruuskeskuksen maksut	794 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	354 000
Yhteensä	17 714 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 17 509 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 205 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestön maksut (siirto momentilta 32.20.40)	495
Yhteensä	495

2022 talousarvio	17 714 000
2021 talousarvio	17 219 000
2020 tilinpäätös	16 236 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkinalaissa (588/2013) ja maakaasumarkkinalaissa (587/2017) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitetussa säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

5) eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), eräiden rakennustuotteiden hyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), pelastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetussa laissa (1005/2008), jätelaissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmeettisista valmisteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2022 talousarvio	50 000
2021 III lisätalousarvio	75 000
2021 talousarvio	50 000
2020 tilinpäätös	120 000

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumista sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutu-

van energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyyttä ja päästöttömän energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestävän kehityksen.

Innovaatiojärjestelmän uudistamista jatketaan ottaen huomioon hallitusohjelman linjaukset sekä viimeaikaisten arviointien suositukset. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen tki-ympäristön globaalia vetovoimaa ja kannustetaan tki-investointien lisäämiseen Suomessa. Yritysten, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen pitkäjänteistä tki-yhteistyötä vahvistetaan kumppanuusmallilla. Tällä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta ja tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Tutkimus- ja innovaatiorahoitusta suunnataan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin. Tiekartan toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustoiminnan tulosten ja innovaatioiden kaupallistamista ja sen edellytyksiä. Yrityksiä kannustetaan uudistamiseen hyödyntäen uutta teknologiaa ja uusia arvonluonnin lähteitä.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2022:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2020 arvio/toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Päästökaupan ulkopuoliset kasvihuonekaasupäästöt (Mt CO_2 ekv.)	29	29	28
Investoinnit Suomessa lisääntyvät			
— Teollisuuden kiinteät investoinnit (mrd. euroa)	4,08	4,64	5,10
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta / BKT (%)	32	33	> 33
Innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Yritysten t&k-investoinnit, volyymin vuotuinen kasvu (%)	1,60	> 2,0	> 3,0

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämishankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan

2) energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toimeenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiatehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajuisten tuottei-

den energiatehokkuusvaatimuksien aikaansaaminen, kuluttajien energiataloudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vaikutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet ja yhteishankkeet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa sekä tuetaan alueellisia toimijoita.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite	2030 tavoite
Energian loppukäyttö (TWh)	280	< 295	< 294	< 290
Kumulatiivinen energiansäästö vuodesta 2021— (TWh)	-	> 24	> 45	> 130

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	2 720 000
Energiatehokkuussopimusjärjestelmä	600 000
Energiakatselmusjärjestelmä	200 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	250 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja kv-raportointi	600 000
EU-kehityshankkeet ja taustaselvitykset	50 000
Yhteensä	4 420 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energia- ja ilmastostrategian mukainen lisärahoitus	-1 000
Energianeuvonnan lisätehtävät (siirto momentilta 32.01.09)	80
Siirto momentilta 32.20.41	1 920
Yhteensä	1 000

2022 talousarvio	4 420 000
2021 talousarvio	3 420 000
2020 tilinpäätös	4 420 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 475 550 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 572 518 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022 enintään 20 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin

2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin

3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin

4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen

5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin

6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa

7) valtionavustuslain (688/2001), yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1734/2015) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen

8) yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin

9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin annetun valtioneuvoston asetuksen (1138/2020) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämisen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille

11) valtionavustuslain (688/2001), kiertotalouden ja kestävän vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakoita Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu

1) 28 700 000 euroa ja valtuudesta 87 800 000 euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1)

2) 4 100 000 euroa ja valtuudesta 14 700 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)

3) 3 300 000 euroa ja valtuudesta 14 700 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)

4) 1 400 000 euroa ja valtuudesta 7 300 000 euroa 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöihin (RRF pilari2)

5) 3 800 000 euroa ja valtuudesta 20 000 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari3)

6) 8 000 000 euroa ja valtuudesta 58 000 000 euroa veturiyritysrahoitukseen (RRF pilari3)

7) 7 239 000 euroa ja valtuudesta 12 460 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamiseen vahvistamiseen (RRF pilari3)

8) 5 800 000 euroa ja valtuudesta 7 600 000 euroa innovatiivisten kasvuyritysten tukemiseen (RRF pilari3)

9) 600 000 euroa ja valtuudesta 2 920 000 euroa teollisuuden vähähiilisen, kiertotalouden ja digitaalisen uudistumisen edistämisen ja teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelmaan (RRF pilari3)

10) 600 000 euroa ja valtuudesta 3 000 000 euroa terveys- ja hyvinvointiteknologioihin ja osaamiseen (RRF pilari3)

11) 1 900 000 euroa ja valtuudesta 3 500 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3)

12) 500 000 euroa ja valtuudesta 2 000 000 euroa matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukemiseen (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoituksella kannustetaan uusien miljardiluokan ekosysteemien syntymistä Suomeen. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon rahoituksen vaikutus hankkeen toteutukseen, hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta sekä kehitettävän innovaation tai osaamisen uutuusarvo, tulosten hyödyntäminen, käytettävät voimavarat, taloudelliset edellytykset ja verkottuminen sekä hankkeiden välilliset vaikutukset elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Rahoitusta voidaan myöntää myös Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille (Important Projects for Common European Interest, IPCEI) sekä kiertotalouden innovaatio- ja investointihankkeille.

Momentin määrärahasta 65 939 000 euroa ja valtuudesta 233 980 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä edistäviä investointeja tukemalla tavoitellaan jätemateriaalien ja materiaalien sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen lisäämisen kautta luonnonvarojen käytön vähentämistä. Kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan tuettaviksi valittavien toteutusten valintakriteereissä haitallisuus ympäristölle tai luonnon monimuotoisuudelle on poissulkeva ehto, hakijan tulee osoittaa haitattomuus ja ilmastonmuutoksen torjunnan ja sopeutumisen toteutuminen hankkeessa. Toteutusten tulee joko perustua todennettavissa olevaan vähähiilisyyttä edistävään ratkaisuun tai tuottaa toimintamalleja ja työkaluja vähähiilisen talouden toteuttamiseksi ja osoittamiseksi. Kaikki investointikokonaisuudet tukevat vihreää ulottuvuutta. Kaikki rahoitettavat hankkeet kilpailutetaan rahoitushakujen kautta ja päätöksenteossa huomioidaan DNSH-kriteeristö.

Business Finland tukee mikroelektroniikan arvoketjun syntymistä ja 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan testaus- ja kokeiluympäristöjä, joissa yritykset ja tutkimuslaitokset kehittävät teknologianeutraaleja projekteja. Investoinnit tukevat digitaalista siirtymää.

Elpymisvälineen kautta TKI-rahoituksen kokonaisuuden rahoitusta kohdennetaan hankkeisiin, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen. Investoinnit ja uudistukset edistävät digitalisaatiota tukemalla osaamistason nostoa sekä uuden tiedon tuottamisen ja innovaatiotoiminnan kehitystä. Vihreän ulottuvuuden tavoitteet otetaan huomioon rahoituskriteereissä. Luovan talouden edistäminen liittyy pääosin digitalisaation edistämiseen pyrkien monipuolistamaan luovan työn tulosten hyödyntämistä ja parantamaan kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden mahdollisuuksia kilpailla kansainvälisillä markkinoilla. Matkailualalle kohdennetaan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta, tuetaan yrityksiä tiedolla johtamisen ja kestävän matkailun valmennuskokonaisuuksilla tavoitteena matkailualan kestävä ja digitaalinen kasvu. Toimenpiteet luovat edellytyksiä kestävälle yritystoiminnalle niin matkailuyrityksissä kuin muissa matkailualaa tukevissa toimialoissa. Matkailualan toimenpiteet tukevat digitaalista ulottuvuutta (40 %). Kehittämistoimenpiteillä tuetaan digitaalisten toimintatapojen käyttöönottoa matkailun kestävyyden (ml. hiilijalanjälki) seurannassa, tiedolla johtamisessa ja matkailupalveluiden myynnin edistämisessä.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on merkitty momentille 12.32.99.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Business Finland tukee talouden kasvuaedistämällä asiakkaidensa kehittymistä globaalisti erittäin menestyviksi yrityksiksi			
— Business Finlandin asiakkaiden viennin kasvuprosentin ja OECD-maiden viennin keskimääräisen kasvuprosentin erotus (%-yksikköä)	-	> 1	> 1
— Rahoitettujen hankkeiden synnyttämä vuosittainen vienti/ Business Finlandin tki-rahoitus (vientikerroin)	39	> 20	> 20
Business Finland edistää kestävää kehitystä auttamalla asiakkaitaan kestävien ratkaisujenja toiminnan kehittämisessä			
— Niiden palvelutapahtumien osuus, jotka liittyvät kestävän kehityksen edistämiseen (%)	-	> 50	> 50
Business Finland vahvistaa kilpailukykyä kannustamalla asiakkaitaan liiketoiminnan rohkeiksi uudistajiksi			
— Business Finlandin asiakkaiden yhteenlaskettujen tki-panostusten kasvu (%)	4,7	> 5,9	> 6
— Rahoitetut ekosysteemialoitteet, joissa tavoitteena yli 1 mrd. euron kokonaisuus (kpl)	12	5	5

Valtuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	354 960	429 079
— alkaville yrityksille		88 016
— pk-yrityksille		133 627
— suuryrityksille		207 436
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	94 037	116 886
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	17 053	17 053
Audiovisuaalinen tuotantotuki	9 500	9 500
Yhteensä	475 550	572 518

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	373 647	185 711	77 862	31 156	1 565	669 941
Vuoden 2022 sitoumukset	101 903	195 124	145 196	70 457	59 838	572 518
Menot yhteensä	475 550	380 835	223 058	101 613	61 403	1 242 459

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 175 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 474 375 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöt (RRF pilari2)	1 400
Arviomäärärahan tarkistus	-12 050
Audiovisuaalisen tuotantotuen jatkaminen vuodelle 2022 (HO 2019 kertaluonteinen)	9 500
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	7 239
AV-kannustinjärjestelmä (siirron palautus momentille 29.10.20)	-500
AV-kannustinjärjestelmä (siirron palautus momentille 29.80.31)	-250
AV-tuotantokannustin	1 250
Euroopan avaruusjärjestön maksut (siirto momentille 32.01.66)	-495
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	3 800
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	5 800
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	28 700
Koronarahoituksen maksatukset	-180 000
Kumppanuusmallin pilotointi	-3 000
Maksatusten tarkistus	3 138
Maksatusten tarkistus (korona-avustukset)	36 000
Matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	500
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	3 300
Miljardiluokan ekosysteemit ja innovaatiot (HO 2019)	8 400
Suurten yritysten veturiyritys-kampanja	6 000
Talent Explorer (HO 2019)	1 500
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	600
Teollisuusvetoiset innovaatioekosysteemit	6 000
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja –teknologia (RRF pilari3)	600
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	1 900
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	4 100
Veturihankkeet (RRF pilari3)	8 000
Vuoden 2021 III LTA:n lisävaltuuksien (akkuarvoketju, terveysalan kasvustrategia ja rokote-ekosysteemi) maksatukset	17 800
Yhteensä	-40 768

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	475 550 000
2021 III lisätalousarvio	21 376 000
2021 talousarvio	516 318 000
2020 tilinpäätös	979 578 106

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 230 560 000 euroa.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1063/2012 ja 1098/2017) mukaisesti:

1) investointeihin ja selvityksiin, jotka tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa

2) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) mukaisiin liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointihankkeisiin sekä selvityksiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin tai biopolttoaineisiin liittyvään uuteen teknologiaan.

Määrärahaa saa käyttää liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 546 280 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022 enintään 120 000 000 eurolla.

Määrärahasta on varattu 61 740 000 euroa ja valtuudesta 154 350 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1) sekä 49 740 000 euroa ja valtuudesta 124 350 000 euroa energiateknologian uusiin investointeihin (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Valtuudesta on varattu 127 000 000 euroa vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (RRF pilari1) ja 47 500 000 euroa teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uusiutuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen sähköntuotantoon ja liikenteen biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien (sis. sähköinen liikenne ja vetyteknologia) tukemiseen. Määrärahaa voidaan käyttää EU:n strategiseen energiateknologiasuunnitelmaan sisältyvien Suomessa toteutettavien isojen demonstraatiolaitosten tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiatukipanosten kohdentamista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin sekä polttoaineiden hankinta-, tuotanto- ja käyttöketjujen vaikutusten arviointiin ja vaihtoehtoisten polttoaineiden standardointityöhön.

Energiatukea kohdennetaan myös suurten kaupunkien lämmittämisen vähähiilisyyttä edistäviin ja erityisesti myös muuhun kuin polttoon perustuviin uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin.

Business Finland vastaa biopolttoaineiden kehitysohjelman puitteissa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Momentin määrärahasta 111 480 000 euroa ja myöntämisvaltuudesta 453 200 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaa sekä vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen. Investoinnit suunnataan uusiutuvan energian tuotantoon ja energiansiirtoon siten, että ne mahdollistavat kasvihuonekaasujen vähentämisen. Investointeja tehdään uusiutuvan energian eri tuotantomuotoihin, kuten merituulivoimaan ja teollisen kokoluokan aurinkoenergiaan. Energiajärjestelmiä ja energian varastointia koskevat hankkeet pyrkivät edistämään ratkaisuja, joilla vähennetään fossiilisen energian käyttöä energiajärjestelmissä ja edistetään energiajärjestelmän integraatiota. Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämisellä pyritään mahdollistamaan puhtaalla energialla tuotetun vedyn tuotanto, hyödyntämisen skaalaaminen ja ratkaisut hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen. Vihreän siirtymän ja digitalisaation vaatimukset huomioidaan hankkeiden rahoituspäätöksissä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	443	640—800	2 185—2 730
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	103	160	546,3
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,3	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	117 500	80 000	46 000	4 000	247 500
Vuoden 2022 sitoumukset	113 060	219 280	158 290	55 650	546 280
Menot yhteensä	230 560	299 280	204 290	59 650	793 780

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	61 740
Energianeuvonta (siirto momentille 32.20.20)	-1 920
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	49 740
Maksatusten tarkistus	19 750
Yhteensä	129 310

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	230 560 000
2021 talousarvio	101 250 000
2020 tilinpäätös	31 971 088

(42.) Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	1 000 000
2020 tilinpäätös	1 000 000

(43.) Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	64 200 000
2020 tilinpäätös	87 550 000

(44.) Kiertotalouden investointituki (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	1 000 000
2020 tilinpäätös	1 000 000

(45.) LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	5 532 000
2020 tilinpäätös	—

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 785 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 15 000 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022 enintään 20 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus myöntää rekisteröidyille laivanrakennusyrityksille, laivankorjausyrityksille tai laivakonversioyrityksille uuden alustyypin kehittämiseen ja suunnitteluun, aluksen innovatiivisiin osiin, jotka voidaan erottaa aluksesta erillisinä osioina sekä innovatiivisiin tuotanto-, suunnittelu- ja logistiikkamenetelmien kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	19 785	13 000	4 750	5 000	2 000	44 535
Vuoden 2022 sitoumukset	-	4 000	8 000	3 000	-	15 000
Menot yhteensä	19 785	17 000	12 750	8 000	2 000	59 535

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusaikataulun muutokset	-659
Valtuuden maksatus (LTA III 2021)	4 759
Yhteensä	4 100

2022 talousarvio	19 785 000
2021 III lisätalousarvio	4 900 000
2021 talousarvio	15 685 000
2020 tilinpäätös	13 487 729

47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti julkisiin liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurihankkeisiin.

Määräraha on varattu julkisiin liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisten liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointien tavoitteena on laajentaa olemassaolevaa latausinfrastruktuuria. Tuen tavoitteena on lisätä suuritehoisten latausasemien määrää vähintään 376 asemalla, joukkoliikenteen latauspisteiden määrää vähintään 417 pisteellä, paineistetun kaasun (CBG) tankkausasemien määrää vähintään

25:llä ja nesteytetyn kaasun (LBG) tankkausasemien määrää vähintään 14:llä vuoden 2024 loppuun mennessä.

Osa-alue edistää merkittävästi vihreää siirtymää tukemalla liikenteen siirtymää pois fossiilisista polttoaineista. Toimenpiteillä voidaan ehkäistä myös vihreästä siirtymästä aiheutuvia alueellisia ja sosiaalisia negatiivisia vaikutuksia. Liikenteen päästövähennykset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorin vuoden 2030 päästövähennystavoitteen ja EU:n vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Investoinnit toteuttavat kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitteita taakanjakosektorin päästöjen vähentämisestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biokaasuohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 000
Energia- ja ilmastostrategian mukainen sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen	-3 000
Julkinen latausinfrastruktuuri ja kaasutankkausverkko (RRF pilari1)	13 200
Yhteensä	5 200

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	13 200 000
2021 talousarvio	8 000 000
2020 tilinpäätös	7 400 000

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 309 611 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti:

1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen

2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen

3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä säh-

kön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tuki maksetaan preemiona (keskihinta 2,49 euroa/MWh) voimalaitoskohtaisesti enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Preemion enimmäismäärä maksetaan sähkön kolmen kuukauden markkinahinnan keskiarvon ollessa enintään 30 euroa/MWh. Hyväksyttyjen hankkeiden enimmäistukimäärä on 3,5 milj. euroa vuodessa. Vuonna 2022 tukea arvioidaan maksettavan yhteensä 2,2 milj. euroa.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %, mikä ylitettiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on ilmoittanut komissiolle kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan tavoittelevansa 51 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Suomi saavuttaa uusiutuvalle energialle asetetut tavoitteet

— Tukiohjelma edesauttaa Suomen muuttumista vähähiiliseksi yhteiskunnaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	304 308 000
Biokaasuvoimalat	2 968 000
Metsähakevoimalat	-
Puupolttoainevoimalat	135 000
Preemiotuki	2 200 000
Yhteensä	309 611 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutokset päästöoikeuden ja sähkön markkinahinnassa sekä turpeen verossa ja tuulivoimakapasiteetin rajoittamisessa	26 808
Yhteensä	26 808

2022 talousarvio	309 611 000
2021 talousarvio	282 803 000
2020 tilinpäätös	324 389 666

(49.) Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 I lisätalousarvio	6 832 000
2021 talousarvio	4 150 000

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 243 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan

2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoisiksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojien suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 uusia lainoja saa myöntää enintään 146 823 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022 enintään 20 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1 % v. 2022. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	183 999	41 595	7 987	3 013	1 027	237 621
Vuoden 2022 sitoumukset	59 551	50 771	14 903	5 080	16 518	146 823
Menot yhteensä	243 550	92 366	22 890	8 093	17 545	384 444

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta[1)]

	2018	2019	2020
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	970,4	1 045,7	1 126,1
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	19,1	25,9	30,6

[1)] Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnetyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistus	51 050
Maksatusten tarkistus (koronaepidemia)	-90 000
Valtuuden kertaluonteisen lisäyksen maksatukset (siirto momentille 32.40.89)	-300
Yhteensä	-39 250

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	243 550 000
2021 talousarvio	282 800 000
2020 tilinpäätös	174 205 319

87. Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain (624/2006) mukaisten vakuudettomien pääomalainojen myöntämiseen yrityksille ja muille yhteisöille liiketoimintaekosysteemejä uudistavaan toimintaan.

Lainoja voidaan myöntää valtiontukea sisältämättömänä pääomalainana tai Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisena käynnistystukena. Mikäli laina on myönnetty käynnistystukena ja nuoren yrityksen tavoittelema yritystoiminta epäonnistuu, lainan maksamaton pääoma ja korot voidaan poikkeustapauksessa jättää perimättä tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Pääomalainoilla rahoitetaan käynnistysvaiheessa olevia yrityksiä, jotka toiminnallaan uudistavat teollisuutta ja kehittävät uusia liiketoimintaekosysteemejä. Tavoitteena on uuden, aineettoman pääoman ja osaamisen tehokkaaseen hyödyntämiseen perustuvan yritystoiminnan edistäminen talouskasvun tukemiseksi.

Rahoitettava toiminta voi liittyä esimerkiksi liiketoimintaekosysteemin operaattorin toimintaan tai tieto- tai testialustojen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	8 250	8 000	16 250

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistus	-3 750
Yhteensä	-3 750

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	8 250 000
2021 I lisätalousarvio	11 306 000
2021 talousarvio	12 000 000
2020 tilinpäätös	17 086 657

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Kestävän kasvun toteuttamiseksi työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla kehitetään pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaikutetaan myös toimintaympäristön muutoksiin, joita aiheuttavat digitalisaatio, globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastonmuutoksen tuomat haasteet.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla on kiinteä yhteys elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämispalveluja. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin. TE-toimiston tehtävänä on yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttöä.

Hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työllisyysasteen nostamiseksi tekemällä päätöksiä, joilla voidaan saavuttaa arviolta 80 000 lisätyöllistä. Aiemmin päätetyillä työllisyyttä kasvattavilla toimenpiteillä tavoitellaan 31 000—36 000 lisätyöllistä. Hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2021 päätetyillä työllisyystoimilla tavoitellaan 40 000—44 500 lisätyöllistä. Lisäksi hallitus on linjannut, että hallituskauden loppuun mennessä tehdään päätökset julkista taloutta 110 milj. eurolla vahvistavista työllisyystoimista. Hallituksen tavoitteena on, että vuosikymmenen puolivälissä työllisyysaste on 75 %.

Puoliväliriihessä ja sitä ennen päätettyihin toimenpiteisiin sisältyy systeeminen muutos kohti pohjoismaista työvoimapalvelumallia, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, palkkatuen uudistamien ja rekrytointitukikokeilu, erityistehtäväyhtiön perustaminen osatyökykyisten työllistämiseksi, työvoimapalvelujen siirto kuntiin, ohjaamotoiminnan kehittäminen, jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kotouttaminen ja työperäinen maahanmuutto, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, hankintojen vauhdittaminen, työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspoissaolojen ennaltaehkäisy, työkykyohjelman laajennus sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet. Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista työllisyyden edistämiseen, työmarkkinoita koskeviin asioihin ja työlainsäädännön kehittämiseen liittyen. Keskeiset työllisyystoimet on valmisteltu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alatyöryhmissä.

Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta. Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella.

Alkuvuodesta 2020 laajalle levinneen koronaepidemian taloudelliset vaikutukset heijastuvat vielä vuonna 2022 harjoitettavaan työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaan. Elvytystoimien rinnalla on välttämätöntä päättää myös rakenteellisista toimista, joilla Suomi palautetaan kriisin jälkeen kestävän kasvun, korkean työllisyyden ja kestävän julkisen talouden uralle.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä, laskentaperuste: vuoden aikana käytössä olevat määrärahat)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Palkkatuettu työ			
— Valtionhallinto	460	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät	5 844	7 500	7 550
— Yksityinen sektori	11 575	13 800	14 400
Starttiraha[1)]	2 450	2 900	2 400
Työvoimakoulutuksen hankinta	10 902	11 600	11 400
— Ammatillinen koulutus	4 347	5 300	5 100
— Kotoutumiskoulutus	6 555	6 300	6 300
Valmennukset	4 006	2 400	3 950
Yhteensä	**35 237**	**38 700**	**40 200**
Työkokeilut	5 932	8 500	6 000
Yhteensä	**41 169**	**47 200**	**46 200**

[1)] Starttirahan ja työvoimakoulutuksen volyymeissa on mukana ainoastaan työ- ja elinkeinoministeriön työllisyysmäärärahoista rahoitettava starttiraha ja työvoimakoulutus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2022:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Työttömyyden keskimääräinen kesto (vkoa)	41	47	45
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	37,9	< 40	< 38

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävää kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Alueiden kehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (*aluekehittä-*

mispäätös) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakausille 2014—2020 ja 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Valtioneuvoston aluekehittämispäätös vuosille 2020—2023 sisältää viisi painopistettä, jotka ovat ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, uudistuva elinkeinoelämä ja tki-toiminnan vauhdittaminen, osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana, osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy. Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalansa toimissa.

Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omassa strategia- ja ohjelmatyössään ja toteuttavat päätöstä yhdessä kaupunkien, kuntien sekä muiden aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Aluekehittämisen painotukset ja tavoitteet maakunnissa määritellään maakuntaohjelmassa. Pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin perustuva maakuntaohjelma tarkentaa maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa lähivuosina. Maakunnan alueella toimivien viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista.

Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, joka yhteen sovittaa ja linjaa alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on seurata valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toteuttamista, edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä, ennakoida ja seurata aluekehitystä ja käsitellä alueiden kehittämiseen liittyviä keskeisiä uudistuksia.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteisessä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia sekä olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämispolitiikan vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään eroavat kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelma sisältää sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) että Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimet. Ohjelmassa on viisi toimintalinjaa. Niillä tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä, uuden tiedon ja osaamisen tuottamista ja hyödyntämistä, työllisyyttä ja työvoiman liikkuvuutta, koulutusta, ammattitaitoa ja elinikäistä oppimista sekä sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa. Läpileikkaavana horisontaalisena erityistavoitteena on muun muassa vähähiilisen talouden edistäminen, johon kohdistuu 25 % EAKR:n rahoituksesta. Rakennerahasto-ohjelma toteuttaa ja edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelma "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. EAKR-toimien avulla kehitetään alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia, digitalisaatiota, pk-yritysten kestävää kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista, kiertotaloutta ja paikallisen saavutettavuuden lisäämistä. Ohjelman ESR-toimet tukevat työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. JTF-toimien avulla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

(31.) Ravitsemisyrittäjien tukeminen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 II lisätalousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	10 000 000
2020 tilinpäätös	125 294 015

32. Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 190 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti kunnille tai kuntayhtymille Ohjaamojen monialaisuuden vahvistamiseen myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

Määräraha on varattu Ohjaamojen monialaisuuden vahvistamiseen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentin määrärahaa käytetään kunnille myönnettävään valtionavustukseen ohjaamotoimintaan. Ohjaamoiden palvelut on suunnattu kaikille alle 30-vuotiaille, jotka saavat ohjaamoiden kautta laaja-alaisesti maksutonta apua ja tukea.

Ohjaamotoiminnan vahvistamiseksi otetaan käyttöön vuosiksi 2021—2024 kannustinmalli, jonka kautta kunnat voivat hakea valtionavustusta henkilöstön palkkakuluihin. Mallissa kunta palkkaa yhden henkilön ja voi tämän jälkeen saada valtionavustusta toisen henkilön palkkaamiseen.

Kannustinmallin tavoitteena on varmistaa, että kunnilla on mahdollisuudet ja riittävästi välittömiä kannustimia ylläpitää ja kehittää Ohjaamojen monialaista palvelukykyä. Kunnan Ohjaamoihin tekemien rekrytointien tulee kohdentua joko sosiaali- ja terveyspalveluiden tai opetusalan asiantuntijoihin.

Momentin määräraha on EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavaa ja tukee digitalisaatiotavoitetta, kun Ohjaamoiden yhteydessä kehitetään digitaalista verkko-ohjausta sekä mielen hyvinvoinnin tuen sähköisiä alustoja. Tavoitteena on, että vähintään 60 prosentilla Ohjaamoista on tarjolla läsnä olevaa palvelua sosiaali- ja terveyspalveluista sekä koulutussektorilta v. 2024 siten, että ne linkittyvät nuorten matalan kynnyksen palveluihin.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Ohjaamotoiminnan monialaisuus vahvistuu			
— Ohjaamojen osuus, joissa työskentelee asiantuntijoita sosiaali- ja terveyspalveluista tai koulutussektorilta (%)	33	50	60
— Kannustinmallin kautta palkattu uusi henkilöstö yhteensä	-	106	106
— Valtionavustuksen vipuvaikutus (uusi henkilöstö yhteensä/ valtionavustuksella palkattu henkilöstö)	-	2	2

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vahvistetaan nuorisotakuun toimeenpanoa kannustinmallilla kunnille (RRF pilari3)	3 190
Yhteensä	3 190

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	3 190 000
2021 III lisätalousarvio	3 190 000

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) mukaisesti:

1) alueiden kehittämistä, kestävää kasvua ja elinvoimaa edistäviin hankkeisiin sekä niihin sisältyviin investointeihin

2) kuntien ja kuntayhtymien toteuttamiin yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin perusrakenteen investointihankkeisiin

3) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin sekä sopimusperusteiseen yhteistyöhön.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

4) valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti erityisavustuksena kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaisen osaamiskeskuksen KEINOn toimintaan

5) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden kulutusmenoihin käytettäväksi kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaisen osaamiskeskuksen KEINOn toimintaan

6) valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti Talent Hub -toiminnan tukemiseen

7) kulutusmenojen maksamiseen

8) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen

9) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toimeenpanoa sekä koronakriisin jälkeistä talouden ja työllisyyden elpymistä ja jälleenrakennusta. Rahoituksen kohteena ovat alueiden kestävää kasvua ja elinkeinojen uudistamista tukevat toimenpiteet, valtion sopimuksellinen yhteistyö kaupunkien ja alueiden kanssa, kaupunkien ja alueiden väliset temaattiset verkostot, aluetalouksien vahvistaminen, rakennemuutoksien ennakointi ja hallinta, maakuntien omaehtoinen kehittäminen sekä alueiden välisen eriarvoistumisen ehkäisy.

Määrärahaa käytetään Talent Hub -toimintamallin sopimusperusteiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on mahdollistaa organisaatiorajat ylittävät palvelupolut kansainvälisille osaajille ja yrityksille osaajien houkutteluun, maahantuloon, asettautumiseen, rekrytointiin ja osaamisen hyödyntämiseen liittyen. Talent Hub -yhteistyö kiinnittää kansainvälisiin osaajiin liittyvät palvelut osaksi alueiden innovaatio- ja yrityspalveluekosysteemiä.

Määrärahalla tuetaan myös kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostoimaisen KEINO-osaamiskeskuksen toimintaa. Tavoitteena on hankintojen strategisen johtamisen ja osaamispohjan vahvistaminen kansallisesti ja alueellisesti, uudet yhteistyömallit yritysten kanssa sekä hankintojen tietopohjan, vaikuttavuuden mittaamisen ja riskienjaon mallien kehittäminen. Rahoitusta kohdennetaan lisäksi sellaisten uusien toimintojen käynnistämiseen, millä tuetaan hallitusohjelman hiilineutraalisuus- ja kiertotaloustavoitteiden toteuttamista, digitalisaatiota sekä alueellisten ekosysteemipilottien toimeenpanoa.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sopimusperusteinen yhteistyö	7 700
Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO)	9 000
Aluekehitysrahoitus (maakunnan kehittämisraha)	6 300
Äkilliset rakennemuutokset	15 000
KEINO-osaamiskeskus	3 820
Talent Hub -toimintamalli	3 000
Yhteensä	44 820

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 43 820 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Aluekehitysrahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 700
KEINO-osaamiskeskuksen toiminnan koordinaatiotehtävät (-1 htv) (siirto momentille 32.01.01)	-180
KEINO-osaamiskeskus (HO 2019 kertaluonteinen)	2 000
Sopimusperusteisen yhteistyön rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 300
Talent Hub-toimintamalli (HO 2019)	1 000
Varautuminen äkillisiin rakennemuutostilanteisiin (HO 2019 kertaluonteinen)	-6 000
Yhteensä	-7 180

2022 talousarvio	44 820 000
2021 talousarvio	52 000 000
2020 tilinpäätös	50 000 000

41. Valtionavustus osatyökykyisten työllistymiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osatyökykyisten työllisyyden edistämisestä annetun lain mukaisesti maksettavaan yleisavustukseen osatyökykyisten työllistymistä edistävälle osakeyhtiölle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi osatyökykyisten työllisyyden edistämisestä.

Valtion kokonaan omistama uusi erityistehtäväyhtiö aloittaa toimintansa 1.1.2022. Yhtiön tavoitteena on parantaa osatyökykyisten työllistymistä ja tukea työstä-työhön siirtymiä edelleen avoimille työmarkkinoille tarjoamalla sen palveluksessa oleville työntekijöille riittävän pitkäkestoista työtä. Uudesta erityistehtäväyhtiöstä säädetään lailla, jossa määritellään yhtiön tehtävät ja yleiset periaatteet. Uusi yhtiö pyrkii toimimaan tuloksellisesti, mutta yhtiön toiminnan tavoitteena ei ole tuottaa omistajilleen osinkoa eikä liikevoittoa.

Yhtiön liiketoiminnan tulee olla sellaista, ettei se vähäistä enempää vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen vastaavaa palvelujen tarjontaa. Yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelu on markkinaehtoista.

Määrärahaa kohdennetaan yhtiölle kompensoimaan osatyökykyisten alentunutta työkykyä, osaamista ja tuottavuutta.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Osatyökykyisten työttömien määrä laskee			
— Osatyökykyisten työttömien määrä (hlöä)	33 159	33 000	< 33 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Osatyökykyisten työllisyyden edistäminen	10 000
Yhteensä	10 000

2022 talousarvio	10 000 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) mukaisten avustusten maksamiseen pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia parantaviin ja

muihin yritysten kehittämishankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa uusia sitoumuksia tehdä enintään 10 460 000 eurolla.

Momentin määrärahasta on varattu 830 000 euroa ja valtuudesta 4 460 000 euroa kasvun kiihdyttämisohjelman toimeenpanoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Momentin valtuudesta käytetään 3 000 000 euroa äkillisiin rakennemuutostilanteisiin varautumiseen ja 7 460 000 euroa hallitusohjelman mukaisesti pk-yritysten kasvun kiihdyttämisohjelman ja Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisiin yritysten kehittämisavustuksiin. Kasvun kiihdyttämisohjelma kohdistuu erityisesti kasvun alkuvaiheessa olevien pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien tukemiseen.

Kasvun kiihdyttämisohjelmaan varatulla momentin valtuudella arvioidaan vaikutettavan 140 pk-yrityksen kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien paranemiseen v. 2022. Äkillisiin rakennemuutostilanteisiin varatulla momentin valtuudella arvioidaan vaikutettavan noin 100 uuden työpaikan syntymiseen.

Momentin määrärahasta 830 000 euroa ja myöntämisvaltuudesta 4 460 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa. Rahoituksen kautta tuetaan vähintään 110 yrityksen kansainvälistymisvalmiuksia v. 2022. Tavoitteena on tukea erityisesti digitaalisten teknologioiden ja toimintatapojen hyödyntämistä pienten yritysten liiketoiminnassa ja kansainvälistymistoimissa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	31 200	6 300	2 300	-	39 800
Vuoden 2022 sitoumukset	4 430	3 030	2 700	300	10 460
Menot yhteensä	35 630	9 330	5 000	300	50 260

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	830
Maksatusten tarkistukset	6 822
Maksatusten tarkistukset (koronarahoitus)	-65 000
Pk-yritysten kasvuohjelma (HO 2019)	800
Valtuuden maksatus (LTA III 2021)	800
Varautuminen äkillisen rakennemuutoksen tilanteisiin (HO 2019 kertaluonteinen)	4 000
Yritysten investointien ja kehittämisen vauhdittaminen (elvytys)	-5 000
Yhteensä	-56 748

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	35 630 000
2021 III lisätalousarvio	100 000
2021 talousarvio	92 378 000
2020 tilinpäätös	281 088 513

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetyn lain mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella kannustetaan hiilineutraaliin tuotantoon ja energiaintensiivisten yritysten sähköistämiseen kustannuskilpailukyky huomioiden. Tuen saamisen ehtona on energiakatselmusten tekeminen. Tuen saajan tulee kattaa vähintään 30 % sähkönkulutuksestaan hiilettömistä lähteistä. Tuensaajan tulee kohdistaa myönnetystä tuesta vähintään 50 % hankkeisiin, joilla edistetään hiilineutraalimpaan tuotantoon siirtymistä. Tällaisia hankkeita voivat olla päästöjä vähentävät investoinnit, prosessien sähköistäminen, energiatehokkuutta parantavat investoinnit ja uusiutuvan energian osuutta yritysten energiakulutuksessa lisäävät toimenpiteet.

Kansallinen tuki-intensiteetti on 25 %. Tukea maksetaan vuosien 2021—2025 tietojen perusteella vuosien 2022—2026 talousarvioista. Maksettavan tuen suuruus riippuu päästöoikeuden hinnasta, tuen saajan sähkönkulutuksesta sekä hiilidioksidin päästökertoimista. Päästöoikeuden hinta v. 2022 maksettavalle tuelle on 27 euroa. Vuositasolla maksettavan tuen enimmäismäärä on rajattu enintään 150 000 000 euroon. Laissa energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetään tuen myöntämisen perusteista ja tuen määrän laskemisesta.

Vaikuttavuus
— Teollisuuden kustannuskilpailukyky parantuu.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uusi sähköistämistuki	87 000
Yhteensä	87 000

2022 talousarvio	87 000 000

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla alueellisesta kuljetustuesta vuosina 2020—2022 annetun valtioneuvoston asetuksen (1193/2020) mukaisen kuljetustuen maksami-

seen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan matkan pituuden mukaan määräytyvänä prosenttiosuutena (9—20 %) hyväksytyistä kustannuksista.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

2022 talousarvio	6 000 000
2021 talousarvio	6 000 000
2020 tilinpäätös	6 000 000

45. Valtionavustus turvetuotantokoneiden romutukseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen mukaisen avustuksen maksamiseen.

Avustus myönnetään Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisena.

Selvitysosa: Turpeen energiakäyttö on laskenut ennakoitua nopeammin. Kehityskulun seurauksena turvealan yritykset ja yrittäjät ovat ajautuneet asemaan, jossa turvealalla ei ole aiemmassa laajuudessa liiketoimintaedellytyksiä.

Momentin määrärahaa käytettäisiin avustuksiin, jotka kohdennettaisiin turvetuotantoon valmistettujen koneiden ja laitteiden romuttamiseen tai siirtämiseen toiseen käyttötarkoitukseen. Avustusjärjestelmän piiriin eivät kuuluisi muut, moneen käyttötarkoitukseen soveltuvat koneet ja laitteet. Tavoitteena on, että mahdollisimman suurelle osuudelle käytöstä poistettavasta kalustosta löytyisi uusi käyttötarkoitus.

Avustus myönnetään Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisena, joten avustuksen enimmäismäärä on elinkeinoharjoittajaa kohden enintään 200 000 euroa kolmen peräkkäisen verovuoden kuluessa yhteenlaskettuna muiden vähämerkityksisenä tukena myönnettyjen valtiontukien kanssa.

2022 talousarvio	9 110 000
2021 III lisätalousarvio	20 000 000

(46.) Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	121 000 000
2020 tilinpäätös	74 635 015

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 285 896 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

1) asiantuntija-arviointien, kokeilujen, valmennusten, työvoimakoulutuksen, työnvälityspalvelun, ammatinvalinta- ja uraohjauksen, tieto- ja neuvontapalvelujen ja yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankintaan, työllisyyspoliittisiin avustuksiin sekä työhön ja palveluihin hakeutuville ja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin osallistuville maksettaviin kustannusten korvauksiin ja työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen

2) valtion virastolle tai laitokselle työttömän työnhakijan palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin enintään 500 henkilötyövuotta vastaavalta osalta. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 3 100 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomaraha

3) lain 7 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkatuen maksamiseen. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 800 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomaraha

4) kunnalle myönnettävän lisätuen sekä muun kuin kohdassa 3 tarkoitetun palkkatuen maksamiseen. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä palkkatukena maksettava määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 400 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään palkkatukipäätöksen mukainen prosenttiosuus lomarahasta. Edellä mainitun estämättä palkkatukea saa maksaa 50 % tuella palkattavasta aiheutuvista palkkauskustannuksista, kun kunta työllistää työttömän työnhakijan 11 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitetun työllistämisvelvoitteen perusteella

5) starttirahan maksamiseen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaneille

6) vakuutusturvan kustannuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

7) työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (1269/2020) annetun lain mukaisesti työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki-, starttiraha- ja korvauspäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) annetussa laissa on säädetty kyseisten palveluiden rahoituksesta

8) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

9) rekrytointitukikokeilussa kokeiltavan rekrytointituen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kohdissa 1), 2) ja 6) mainittujen kulutusmenojen maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki, starttiraha ja työllisyyspoliittinen avustus budjetoidaan maksuperusteisena, Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksut ja rekrytointituki maksatuspäätösperusteisena ja muut siirtomenot suoriteperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa työvoimakoulutuksen hankinnasta aiheutua valtiolle menoja vuoden 2022 jälkeen enintään 65 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rekrytointitukikokeilusta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Asiantuntija-arvioinnit	4 000 000
Kokeilut ja valmennukset (490 000 otp)	19 000 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus (1,3 milj. otp)	44 100 000
— Kotoutumiskoulutus (1,6 milj. otp)	53 298 000
Yhteensä	97 398 000
Starttiraha (2 400 htv)	21 000 000
Palkkatuettu työ	
— Valtionhallinto (enintään 500 htv)	12 500 000
— Kunnat ja kuntayhtymät (7 500 htv, tuki 30/40/50 %)	36 000 000
— Yksityinen sektori (30, 40 tai 50 tai 100 %, 13 800 htv)	57 400 000
Yhteensä	105 900 000
Työllisyyspoliittinen avustus	10 000 000
Yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankinta	13 000 000
Korvaukset	900 000
Vakuutusturva	950 000
Työnvälitys-, tieto- ja neuvontapalvelut	318 000
Ammatinvalinta- ja uraohjaus	1 780 000
Rekrytointitukikokeilu	11 650 000
Kaikki yhteensä	285 896 000

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	46,3	< 39	< 39
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	52	< 45	< 45
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	27,5	< 26	< 26

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	55 297	9 500	500	-	65 297
Vuoden 2022 sitoumukset	-	55 000	9 500	500	65 000
Menot yhteensä	55 297	64 500	10 000	500	130 297

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 12 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 273 896 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afganistanista evakuoidut henkilöt	740
Aulapalvelut (siirto momentille 32.01.03)	-1 255
Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentille 33.20.50)	-300
Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentille 33.20.52)	-850
Kotoutumiskoulutuksen hankinnat	-615
Kotoutumiskoulutus - Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön	290
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-200
Palkkatuen lisääminen (HO 2019)	3 000
Perhevapaalta töihin -hanke (siirto momentille 32.01.02)	-220
Pk-yritysten rekrytointitukikokeilu	4 000
TE-digihanke (siirto momentilta 32.01.03)	10 000
Turveyrittäjien ja -työntekijöiden uudelleen työllistymisen tuki	500
Työllisyys-SIB:n tuotonmaksu (siirto momentille 32.30.95)	-500
Työvoimakoulutuksen määrän nosto (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 000
Yhteensä	9 590

2022 talousarvio	285 896 000
2021 III lisätalousarvio	-12 735 000
2021 talousarvio	276 306 000
2020 tilinpäätös	332 914 000

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen

2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen

3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen

4) kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	31 770 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	80 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	150 000
Yhteensä	32 000 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 31 770 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	6 900	7 000	7 000
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	6 861	6 500	6 500
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	2 223	2 200	2 200
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	176	180	180
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	17	20	20

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	32 000 000
2021 III lisätalousarvio	1 460 000
2021 talousarvio	32 000 000
2020 tilinpäätös	31 130 307

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 394 233 000 euroa.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa”, ”Vihreämpi Eurooppa”, ”Yhteenliitetympi Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) Suomen vuosien 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen

3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen

4) enintään 250 henkilötyövuoden palkkaamiseen kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen

5) EU:n ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen InvestEU-ohjelmaan ja vähävaraisimmille suunnatun Eurooppalaisen avun rahaston ohjelmaan

6) Ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan ja EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 139 artiklan mukaisten ennakkomaksujen maksamiseen, 143—147 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen

7) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen

8) Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ohjelmien 2014—2020 ja Interreg-ohjelmien 2021—2027 teknisen tuen toteuttamisesta aiheutuvien negatiivisten korkojen maksamiseen ulkomaisten hallintoviranomaisten osalta ja ohjelmiin liittyvän teknisen tuen maksamiseen kertaluonteisena eränä ohjelman hallintoviranomaisena toimivalle maakunnan liitolle ohjelmien maksatusten korvaamisen varmistamiseksi tuensaajille määräajan puitteissa sekä Suomen kansallisen vastinrahoituksen osuuteen kertaluonteisena eränä Euroopan laajuisille Interreg-ohjelmille.

Momentin myöntämisvaltuudesta 18 135 000 euroa ja määrärahasta 20 135 000 euroa kohdistuu ohjelmakauden 2021—2027 tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2022 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 609 388 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2021 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2022.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 384 619 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuutta ja 224 769 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 217 030 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 177 203 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 281 963 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2014—2020 maksatuksiin, josta 155 224 000 euroa EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 126 739 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 112 270 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2021—2027 maksatuksiin, josta 61 806 000 euroa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 50 464 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Alue- ja rakennepolitiikkaa koskevat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset tulevat valmistumaan arviolta vuoden 2021 kesällä. Asetusten perusteella annettava kansallinen lainsäädäntö valmistellaan välittömästi tämän jälkeen. Tavoitteena on, että kansallinen lainsäädäntö olisi voimassa syksyllä 2021, jonka jälkeen uuden ohjelmakauden rahoitusta voidaan myöntää.

Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston toimet on koottu Suomen rakennerahasto-ohjelmaan "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020". Vuosina 2021—2023 käytettäväksi tarkoitettu

ns. REACT-EU-elpymisrahoitus mukaan lukien ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 2,8 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on noin 51 % eli noin 1,4 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus vastaavasti lähes 1,4 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 78 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus noin 22 %.

Rakennerahasto-ohjelmaan kaudelle 2014—2020 varattu myöntämisvaltuus on sidottava pääsääntöisesti vuoden 2022 loppuun mennessä, jotta varmistetaan ohjelmien täysimääräinen toteutuminen.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027". Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,2 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 60 % eli noin 2,0 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa määritellään, miten Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto) edistetään Eurooppa 2020 -strategian älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun päämääriä ja tavoitteita.

Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus kohdentuu työllisyyden edistämiseen, rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen ja työelämän laadun parantamiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, uusiutuvan energian ja tehokkuuden lisäämiseen sekä sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen. Pk-yritysaloiteohjelman tavoitteena on uuden velkarahoituksen myöntäminen pk-yrityksille uusien yritysten perustamiseen, alkuvaiheen pääomaan, yritysten yleistoimintojen tehostamiseen tarkoitettuun pääomaan sekä uusien hankkeiden toteuttamiseen tai uuden kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai sellaisten yritysten pääsyyn markkinoille. Osana EU:n elpymisrahoituskokonaisuutta ohjelmakau-

den 2014—2020 rakennerahasto-ohjelmassa toteutetaan REACT-EU-välineen toimenpiteitä, joilla tuetaan koronapandemian aiheuttaman kriisin vahinkojen korjaamista alueilla.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepolitiikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistumiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien ja naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineestä rahoitettavien Interreg-ulkorajaohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Suomen rakennerahasto-ohjelman jakautuminen toimintalinjoittain ohjelmakaudella 2014—2020 (pl. Eurooppalaisen alueellisen yhteistyön (EAY), Eurooppalaisen avun rahaston (FEAD), Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) ja pk-yritysaloiteohjelman osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Pk-yritysten kilpailukyky (EAKR)	22,9
TL 2. Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)	30,1
TL 3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	16,7
TL 4. Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	11,8
TL 5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)	7,1
TL 6. Tekninen tuki (EAKR)	1,9
TL 7. Tekninen tuki (ESR)	1,2
TL 8. REACT-EU:n EAKR toimenpiteet	5,6
TL 9. REACT-EU:n ESR toimenpiteet	2,4
TL 10. REACT-EU:n tekninen tuki (EAKR)	0,2
TL 11. REACT-EU:n tekninen tuki (ESR)	0,1
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ohjelmakausi 2014—2020					
Aikaisempien vuosien sitoumukset	22,215	44,314	-	-	66,529
Vuoden 2020 sitoumukset	33,962	67,924	-	-	101,886
Vuoden 2021 sitoumukset	149,337	137,059	20,000	-	306,396
Vuoden 2022 sitoumukset	76,449	58,739	10,000	-	145,188
Yhteensä	281,963	308,036	30,000		619,999
Ohjelmakausi 2021—2027					
Vuoden 2021 sitoumukset	100,489	71,445	83,353	83,535	338,822
Vuoden 2022 sitoumukset	11,781	165,853	354,622	77,132	609,388
Yhteensä	112,270	237,298	437,975	160,667	948,210
Kaikki yhteensä	394,233	545,334	467,975	160,667	1 568,209

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämis-valtuus v. 2022	Määräraha v. 2022
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	49,869	5,332	6,332
Valtakunnalliset teemat	54,301	9,065	1,158
Aluerahoitus	1 110,412	180,409	24,179
Kaupunkirahoitus	109,010	14,936	1,809
Yhteensä	1 323,592	209,742	33,478
InvestEU	63,142	0,000	31,571
Yhteensä	**1 386,734**	**209,742**	**65,049**
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)			
Tekninen tuki	39,532	4,040	5,040
Valtakunnalliset teemat	184,030	31,314	3,851
Aluerahoitus	612,220	70,607	13,902
Aineellisen puutteen torjuminen	31,993	7,791	0,793
Yhteensä	**867,775**	**113,752**	**23,586**
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	20,940	8,763	8,763
Aluerahoitus	595,990	259,848	12,244
Yhteensä	**616,930**	**268,611**	**21,007**

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämis-valtuus v. 2022	Määräraha v. 2022
Interreg-ohjelmat[1)]	51,000	16,282	1,628
Interreg-ulkorajaohjelmat[1)]	69,975	1,000	1,000
Yhteensä	**120,975**	**17,282**	**2,628**
Kaikkiyhteensä	**2 992,414**	**609,388**	**112,270**

[1)] Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman ydinindikaattorit

	Toteutuma 2014—2020	Tavoite (2023)
Uudet yritykset	483	600
Uudet työpaikat	9 489	10 500
Uudet tki-työpaikat	765	830
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuvat yritykset	15 991	16 600
Vähähiilisyyttä edistävien yritysten lukumäärä	1 743	1 900
Työttömät ja työelämän ulkopuolelta tulevat alle 30-vuotiaat osallistujat	36 643	42 000
Koulutustoimenpiteissä: perusasteen suorittaneet osallistujat	33 057	32 000
Osallisuutta vahvistavissa toimenpiteissä: pitkäaikaistyöttömät	14 340	15 500

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 378 233 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ohjelmakauden 2014—2020 maksatusten väheneminen	-67 631
Ohjelmakauden 2021—2027 maksatukset	83 226
Yhteensä	15 595

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	394 233 000
2021 I lisätalousarvio	129 938 000
2021 talousarvio	378 638 000
2020 tilinpäätös	341 299 206

87. Pääomasijoitus osatyökykyisten työllistymistä edistävälle osakeyhtiölle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osatyökykyisten työllistymistä edistävän osakeyhtiön oman pääoman korottamiseen.

Määräraha on varattu uuden välityömarkkinatoimijan toimintaan (RRF pilari3) osana EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi osatyökykyisten työllisyyden edistämisestä.

Valtion täysin omistama uusi erityistehtäväyhtiö aloittaa toimintansa v. 2022. Yhtiön tavoitteena on parantaa osatyökykyisten työllistymistä ja tukea työstä-työhön siirtymiä edelleen avoimille työmarkkinoille tarjoamalla sen palveluksessa oleville työntekijöille riittävän pitkäkestoista työtä.

Uudesta erityistehtäväyhtiöstä säädetään lailla, jossa määritellään yhtiön tehtävät ja yleiset periaatteet. Yhtiö pyrkii toimimaan tuloksellisesti, mutta toiminnan ensisijaisena tavoitteena ei ole tuottaa omistajilleen osinkoa eikä liikevoittoa.

Yhtiön liiketoiminnan tulee olla sellaista, ettei se vähäistä enempää vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen vastaavaa palvelujen tarjontaa. Yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelu on markkinaehtoista.

Määräraha kohdennetaan uuden osakeyhtiön oman pääoman maksamiseen.

Momentin määräraha on EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavaa. Uudistuksella ei ole vaikutusta vihreän siirtymän tavoitteisiin, mutta se tukee hallinnon digitaalista muutosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vahvistetaan osatyökykyisien mahdollisuuksia tehdä töitä uuden välityömarkkinatoimijan kautta (RRF pilari3)	10 000
Yhteensä	10 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio 10 000 000

95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulosperusteisten työllisyyden ja kotouttamisen vaikuttavuusinvestointihankkeiden tuoton maksamiseen.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö on kilpailuttanut ja solminut yksityisen hankehallinnoijan kanssa sopimukset kahden tulosperusteisen vaikuttavuusinvestointirahaston perustami-

sesta. Maahanmuuttajien nopeampaan työllistymiseen tähtäävä hanke käynnistyi v. 2016 ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tavoitteleva hanke v. 2018.

Vaikuttavuusinvestointihankkeissa hankehallinnoija kerää rahastoihin sijoittajilta pääomia, jotka käytetään maahanmuuttajien ja pitkäaikaistyöttömien työnhakijoiden palveluiden rahoittamiseen. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin hankkeiden tuloksellisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on sitoutunut maksamaan rahastoihin sijoittaneille toimijoille tulokseen perustuvaa palkkiota. Tulospalkkio määrittyy toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden perusteella. Maahanmuuttajien työllistymiseen tähtäävässä hankkeessa toimijoille maksetaan enintään 10 000 euroa työllistynyttä kohden, yhteensä arviolta 15 milj. euroa vuosina 2020—2023 ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen tähtäävässä hankkeessa enintään 23 milj. euroa vuosina 2020—2024.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Maahanmuuttajien työllisyys paranee			
Maahanmuuttajien työllisyyshankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2016—, hlöä)	2 217	2 217	2 217
— joista työllistyneitä	1 034	1 000	1 034
Pitkäaikaistyöttömien työllisyys paranee			
Pitkäaikatyöttömien työllisyyshankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2019—, hlöä)	515	2 000	3 500
— joista työllistyneitä	155	650	1 150

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SIB-hankkeiden tuotonmaksun nousu	800
Työlisyys-SIB:n tuotonmaksu (siirto momentilta 32.30.51)	500
Yhteensä	1 300

2022 talousarvio	5 800 000
2021 talousarvio	4 500 000
2020 tilinpäätös	—

40. Yritysten erityisrahoitus

Selvitysosa: Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloittavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitus-

aseman ja oman pääoman vahvistamista sekä InvestEU- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä. Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2022:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	950	600	650

42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköverkon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon korvausinvestointeihin v. 2021 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	700	700	700	700	3 500	6 300

2022 talousarvio	700 000
2021 talousarvio	700 000
2020 tilinpäätös	—

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset ja korkotuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 196 979 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 1—3 kohtien nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti:

1) Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen

2) Finnvera Oyj:lle maksettavaan korkotukeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle 80 % luotto- ja takaustappioiden kokonaismäärästä. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän 7 500 rahoituspäätöstä v. 2022. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan 2 500. Finnvera Oyj:llä on noin 26 500 asiakasta, joista alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 90 %.

Momentilta maksetaan Finnvera Oyj:lle arviolta 20 000 euroa korkotukea ennen vuotta 2014 myönnettyjen korkotukilainojen voimassa olevaan vastuukantaan perustuen. Finnvera Oyj lopetti korkotuellisen rahoituksen myöntämisen v. 2014.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	2,9	2,0	2,2
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	1,4 (50 %)	1,0 (50 %)	1,1 (50 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,4 (50 %)	1,0 (50 %)	1,1 (50 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	2 697	2 700	3 000
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	8 717	9 000	9 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotukien vastuukannan pieneneminen	-50
Kotimaan rahoitusvaltuuden ja tappiokorvausprosentin nosto (korona)	5 999
Muutokset tappiokorvauksissa ja vastuukannassa	1 102
Yhteensä	7 051

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	196 979 000
2021 talousarvio	189 928 000
2020 tilinpäätös	21 939 882

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 90 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen

2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen

3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työllisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasaussopimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisättynä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (1547/2011) säädettävällä lisällä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasausluottoja koskevia korontasaussopimuksia tai näitä vastaavia korontasauspäätöksiä enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehtoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Uudet korontasaussitoumukset[1)] (milj. euroa)	305	800	1 000
Korontasaussitoumukset vuoden lopussa[2)] (milj. euroa)	10 512	11 300	12 300

[1)] Sisältää Vientiluoton solmimat kiinteäkorkoiset luottosopimukset sekä pankkien solmimat korontasausluotot.

[2)] Sisältää Vientiluoton korontasaussopimukset ja -päätökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasaussitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	8 800	18 000	25 500	31 800	84 100
Suojausmenot	81 900	75 600	61 400	42 800	261 700
Menot yhteensä	90 700	93 600	86 900	74 600	345 800

Korontasaustoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasaustoiminnan arvioidaan olevan 3,4 milj. euroa ylijäämäinen v. 2022 (v. 2020: 18,6 milj. euroa, v. 2021: 19,5 milj. euroa).

Korontasaussitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Korkohyvitykset	94 100	86 900	90 200	75 300	346 500
Suojaustulot	-	-	700	1 500	2 200
Tulot yhteensä	94 100	86 900	90 900	76 800	348 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutokset vientiluottojen volyymissä ja korkotasossa	7 500
Yhteensä	7 500

2022 talousarvio	90 700 000
2021 talousarvio	83 200 000
2020 tilinpäätös	47 603 087

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n mukaisten valtion vastuiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää valtion vastuiden maksamiseen Valtiontakuurahastolle, mikäli erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston tai Valtiontakuurahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

2022 talousarvio	20 000
2021 III lisätalousarvio	650 000 000
2021 talousarvio	20 000
2020 tilinpäätös	—

82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus
Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, valtio voi myöntää sille enintään 12 kuukauden vakuudettoman lainan, josta peritään käypää korkoa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	10 000
2021 talousarvio	10 000
2020 tilinpäätös	—

(87.) Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 III lisätalousarvio	-300 000 000
2021 talousarvio	300 000 000
2020 tilinpäätös	150 000 000

89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Business Finland Venture Capital Oy:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen. Yhtiö voi valtiotukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa ottaa rahastosijoituksissaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin yksityiset sijoittajat.

Selvitysosa: Business Finland Venture Capital Oy tekee sijoituksia pääomarahastoihin, joiden sijoitustoiminnan painopiste on alkavissa suomalaisissa kasvuhakuisissa ja kansainvälistyvissä yrityksissä. Sijoituksia voidaan tehdä pääomarahastoihin, jotka sijoittavat suoraan tai soveltuvan rahastorakenteen kautta alkaviin yrityksiin.

Sijoitustoiminnan tavoitteena on monipuolinen alkavien yrityksien pääomasijoitusmarkkina sekä entistä suurempi yksityisten sijoitusten osuus alkavien yrityksien kokonaisrahoituksesta. Rahastoihin tavoitellaan yksityistä pääomaa vähintään 50 %, joka voidaan toteuttaa myös rahaston sijoituskohteen tasolla.

Tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Uudet rahastosijoitukset (kpl)	1	2—3	2—3
Yksityisen rahoituksen osuus (%)	50	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vähentyneestä pääoman tarpeesta aiheutuneen siirron poistuminen (siirto momentilta 32.20.83)	300
Yhteensä	300

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	19 400 000
2021 talousarvio	19 100 000
2020 tilinpäätös	14 900 000

95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 454 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tuotonvaihtosopimusten perusteella syntyneisiin kuluihin.

Selvitysosa: Suomen Vientiluotto Oy rahoitti vuosina 2009—2012 luotto- tai rahoituslaitoksen suomalaiseen pääomatavaravientiin järjestämiä OECD-ehtoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja. Jälleenrahoitus toteutettiin Suomen valtion Suomen Vientiluotto Oy:lle myöntämillä lainoilla. Kiinteäkorkoisiin luottoihin Valtiokonttori teki korko- ja valuuttasuojauksia.

Suomen Vientiluotto Oy maksoi takaisin Suomen valtiolle jälleenrahoitustoimintaa varten myönnetyt lainat v. 2018 lukuun ottamatta yhtä lainaa.

Lainojen takaisinmaksun yhteydessä Suomen Vientiluotto Oy ja valtio allekirjoittivat hankekohtaiset tuotonvaihto- tai tuotontasaussopimukset. Kiinteäkorkoisia luottoja koskevista tuotonvaihtosopimuksista valtiolle voi syntyä kuluja, jos tuotonvaihtosopimuksen mukainen Suomen Vientiluotto Oy:n maksama kiinteä korko on alhaisempi kuin valtion maksama vaihtuva korko. Tämän lisäksi valtiolle aiheutuu kustannuksia suojaustoimenpiteistä. Tuotontasaussopimuksista valtiolle ei synny kustannuksia.

Tuotonvaihtosopimuksista ja suojaustoimenpiteistä kertyvät korko- ja suojaustulot tuloutuvat momentille 13.01.05. Toiminnan arvioidaan olevan 4,1 milj. euroa ylijäämäinen v. 2022 (v. 2021: 5,5 milj. euroa).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotason muutokset	-3 920
Muutokset suojauskuluissa	345
Yhteensä	-3 575

2022 talousarvio	2 454 000
2021 talousarvio	6 029 000
2020 tilinpäätös	7 777 314

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Selvitysosa: Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen. Kotouttamista tehostetaan myös kotoutumispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Kuntien roolia kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan esimerkiksi rakentamalla yhden luukun moniammatillisia osaamiskeskuksia sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita. Myös kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan muun muassa valtionavustuksilla. Kaksisuuntaista kotoutumista edistetään vahvistamalla hyviä väestösuhteita sekä työelämän ja muun yhteiskunnan vastaanottavuutta.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Kiintiöpakolaisten määrä on 1 050 henkilöä vuonna 2022.

Kotoutumiskoulutukseen arvioidaan käytettävän 53 298 000 euroa momentin 32.30.51 määrärahoja vuonna 2022.

Kansainvälisten osaajien liikkuvuudella on kasvava elinkeinopoliittinen merkitys Suomen osaamispääoman ja kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä uusien työpaikkojen ja innovaatioiden syntyyn. Osaajien työperusteista maahanmuuttoa edistetään nopeuttamalla oleskelulupamenettelyjä, kehittämällä kansainvälisen rekrytoinnin malli, vahvistamalla Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana sekä tukemalla kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä asettautumista ja kotoutumista. Lisäksi lisätään työelämän vastaanottavuutta ja monimuotoisuutta. Huomiota kiinnitetään myös kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Business Finlandin Talent-toiminnalla tuetaan mm. kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen. Talent-toimintaan arvioidaan käytettävän 2,5 milj. euroa momentin 32.01.05 määrärahoja. Talent Explorer -avustuksia arvioidaan myönnettävän 4 milj. euroa momentilta 32.20.40. Avustuksella tuetaan yrityksiä ensimmäisten kansainvälisten osaajien palkkaamiseen. Talent Hub -toimintamallin kehittämiseen arvioidaan käytettävän 3 milj. euroa momentin 32.30.40 määrärahoja.

Mallin tavoitteena on mahdollistaa organisaatiorajat ylittävät palvelupolut kansainvälisille osaajille ja yrityksille osaajien houkutteluun, maahantuloon, asettautumiseen, rekrytointiin ja osaamisen hyödyntämiseen liittyen. Kansainvälisen rekrytoinnin mallin kehittämiseen arvioidaan käytettävän 1,81 milj. euroa momentin 32.01.03 määrärahoja.

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	2 066	2 200	1 782
— joista oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä	147	100	100
Perheenyhdistämiset	633	1 200	1 200
Kiintiöpakolaiset	671	1 050	1 050
Pakolaisia yhteensä	**3 370**	**4 450**	**4 032**
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	14 605	13 319	13 021
Perheryhmäkoti- ja tukiasumispaikat yhteensä	180	250	250

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 491 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen

2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen

3) Kotoutumisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, kotouttamista koskevaan viestintään sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin

4) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen, rasismin ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön

5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

7) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua

8) siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämisessä, maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä kuntien moniammatillista osaamiskeskustoimintaa vahvistetaan.

Hallitusohjelman mukaisesti panostetaan työperusteisen maahanmuuton avulla osaavan työvoiman saatavuuteen oikea-aikaisesti vastaten työmarkkinoiden tarpeisiin. Keskeisinä toimina ovat osaavan työvoiman houkuttelu, oleskelulupien käsittelyaikojen nopeuttaminen ja työn perusteella muuttaneiden asettautumisen ja kotoutumisen tukeminen. Kansainvälisen rekrytoinnin mallilla sekä työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton tiekartan toimeenpanolla ja maakuvaviestintää kehittämällä tavoitellaan kansainvälisen rekrytointien sujuvuuden lisäämistä ja rekrytointiosaamisen vahvistamista.

Ulkomaalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja ja muita viranomaispalveluita, luomalla kansainvälisen rekrytoinnin yrityspalveluja, vahvistamalla työelämän vastaanottavuutta sekä lisäämällä Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamista. Lisäksi parannetaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön uhrien tavoittamista ja tunnistamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva Kotoutumisen osaamiskeskus tukee maahanmuuttajien kotoutumista edistävää valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijatyötä kotoutumisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotouttamisen tietoperustan vahvistaminen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -malleja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä. Lisäksi osaamiskeskus tukee eri toimijoiden välistä monialaista yhteistyötä muun muassa kumppanuusohjelman toimeenpanolla.

Maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia, palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista, ohjausta, monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kieli- ja kotoutumiskoulutusta, kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita sekä palvelujen yhdistämistä kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutuksen laatua ja sisältöä, kuten työelämälähtöisyyttä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	1 221 000
Kotoutumisen osaamiskeskus	500 000
Valtionavustukset	
— Kuntien moniammatillinen osaamiskeskustoiminta	3 000 000
— Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut	3 000 000
— Avustukset järjestöille ja muille toimijoille	770 000
Yhteensä	8 491 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 721 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 6 770 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työelämän monimuotoisuusohjelma	-400
Yhteensä	-400

2022 talousarvio	8 491 000
2021 III lisätalousarvio	-1 000 000
2021 talousarvio	8 891 000
2020 tilinpäätös	11 031 000

30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 154 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) ja valtioneuvoston asetusten (1393/2011 ja 115/2012) mukaisesti:

1) kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä

2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen

3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen

4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua

5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin

6) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulleiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin

7) edellä mainittujen henkilöiden perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle

8) Kansaneläkelaitokselle kotoutumislain 51 §:n 2 momentin perusteella korvattaviin entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista paluumuuttajista aiheutuviin perustoimeentulotuen kustannuksiin. Kustannus on arviolta 130 000 euroa vuonna 2022

9) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheenyhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan neljän edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Arvio vuoden 2022 pakolaiskiintiöksi on 1 050 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle kolmelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan neljältä vuodelta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Kotoutumislain mukaisen maahanmuuttajalle tehtävän alkukartoituksen tekee kunta tai TE-toimisto.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset.

Vaikuttavuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	2 645	2 550	1 700

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Paluumuuttajien kustannukset	**2 500 000**
— Toimeentulotuki 6 kk	200 000
— Toimeentulotuki 5 v	300 000
— Erityiskustannukset	1 400 000
— Heimoveteraanit	600 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (13 021 henkilöä; 0—6 v. 6 845 €, muut 2 300 €)	**41 726 000**
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	**108 587 000**
— Toimeentulotuki (2 063 euroa/vuosi/hlö)	26 473 000
— Erityiskustannukset (2 140 euroa/vuosi/hlö)	29 580 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

— Tulkkipalvelut (1 132 euroa/vuosi/hlö)	16 583 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	35 951 000
Alkukartoituksen kustannukset(2 000 henkilöä; laskennallinen korvaus 700 euroa/hlö)	**1 400 000**
Yhteensä	154 213 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 500 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 153 713 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afganistanista evakuoidut henkilöt	2 400
Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän lasku	-21 547
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön v. 2021	1 100
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön v. 2022	1 100
Yhteensä	-16 947

2022 talousarvio	154 213 000
2021 talousarvio	171 160 000
2020 tilinpäätös	159 668 127

Pääluokka 33
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö
Suomalaisten hyvinvointi ja elämänlaatu ovat kehittyneet hyvin kuluneen kymmenen vuoden aikana. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin, että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä korostuu covid-19-pandemian myötä, jolla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin ja elämänlaatuun sekä yhteiskuntaan kaikilla tasoilla.

Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyden ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveydentilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve muuttuu. Sosiaali- ja terveysala on myös kasvuala sekä teknologian ja palvelujen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Talousarvioesityksen lähtökohdat
Hallituksen tavoitteena on osallistava ja osaava Suomi, joka on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Yhteiskunnan uudistaminen ja tasa-arvon lisääminen ovat mahdollista vain vahvistamalla ihmisten luottamusta demokraattisen järjestelmän toimintakykyyn. Tähän liittyen hallitus on antanut kuusi lupausta, jotka lunastamalla on mahdollista saavuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti kestävä Suomi.

Talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Se tarkoittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta. Talouden vakauden ansiosta vältetään yllättävät, hyvinvointia heikentävät muutokset ihmisten elämässä.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamaksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Pääluokan suurimmat menokohteet ovat eläkkeet (32 %), perhe- ja asumiskustannukset sekä toimeentulotuki (29 %), työttömyysturva (17 %) ja sairausvakuutus (13 %).

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle
Sosiaali- ja terveysministeriön strategian Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi 2030 mukaisesti ministeriön tavoitteena on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan säädösvalmistelun, monipuolisen ohjauksen sekä poikkihallinnollisen ja kansainvälisen yhteistyön avulla. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Vaikuttavuustavoitteet 2020—2023:

Toimintakyky

— Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet

— Toiminta- ja työkyky on parantunut

— Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

Toimeentulo

— Sosiaaliturva kannustaa työhön

— Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt

Palvelut

— Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden

— Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

— Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö edistää näiden strategisten tavoitteiden toteutumista vuosina 2020—2023 poikkihallinnollisessa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvin osin lakia alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021) sekä lakia alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (8/2014). Euroopan unionin rakennerahastovarojen kohdentamisessa neuvotellaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtakunnallisiin hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriö, kanssa.

Kestävä kehitys
Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan vuonna 2022 erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistuksen sekä sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa, tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjemassa, työhyvinvoinnin ja työelämän kehittämisohjelmassa sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa.

Sukupuolten tasa-arvo
Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi sekä Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi-strategiset kokonaisuudet asettavat rungon sosiaali- ja terveysministeriön toiminnalle. Sitä täydentävät ja tukevat muut hallitusohjelman strategiset kokonaisuudet. Merkittävinä uudistuksina valmistellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus ja sosiaaliturvan uudistus. Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lapsiperheiden tukemiseksi hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja korjaavia toimia ja jatketaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön strategian vaikuttavuustavoitteiden seurantaindikaattoreissa on huomioitu sukupuolen mukainen erittely.

Kansainvälisen tasa-arvopalkinnon valmistelu- ja koordinaatiotyö siirtyi valtioneuvoston kanslialta sosiaali- ja terveysministeriölle vuodesta 2020 alkaen. Joka toinen vuosi jaettavaan palkintoon on varattu 500 000 euroa ja se jaetaan seuraavan kerran vuonna 2023. Päihteitä käyttävien äitien hoitoon on varattu 3,0 milj. euron määräraha vuodelle 2022. Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin varataan 24,55 milj. euroa. THL:n toimintamenoissa on varattu 250 000 euroa väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisemiseen, 150 000 euroa naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan toimikunnalle ja 200 000 euroa SERI-keskusten satelliittikeskusten perustamisen arviointiin. Poikkihallinnollisen lapsistrategian valmisteluun on varattu 2,0 milj. euroa. Tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelman toteutusta jatketaan 0,5 milj. euron määrärahalla.

Elokuussa 2022 voimaantulevalla perhevapaauudistuksella pyritään entistä tasa-arvoisempaan perhevapaiden käyttöön. Vanhempainpäivärahakausi pitenee nykyisestä noin 12,5 kuukaudesta noin 14,5 kuukauteen, äitiysraha korvataan raskausrahalla ja isyysraha poistuu kokonaan. Vanhempainpäivärahapäivät kiintiöidään siten, että molemmilla vanhemmilla on oikeus käyttää puolet vanhempainrahapäivistä ja halutessaan luovuttaa osan omista vanhempainpäivärahapäivistään puolisonsa käytettäväksi. Vanhempainvapaan voi käyttää haluamanaan ajankohtana siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta.

Perhe-eläkeuudistuksen tavoitteena on ajanmukaistaa lakisääteisten eläkejärjestelmien perheeläketurva vastaamaan yhteiskunnan ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Lasten oikeutta työeläkelakien mukaiseen perhe-eläkkeeseen pidennetään kahdella vuodella siihen asti, kun lapsi täyttää 20 vuotta. Lisäksi lesken perhe-eläkeosuus maksetaan lapseneläkkeenä lapselle, jos les-

keneläkkeen saajaa ei ole. Avopuolisoiden asemaa parannetaan työeläkelakien ja kansaneläkelain perhe-eläkkeessä antamalla avopuolisoille oikeus leskeneläkkeeseen tietyin edellytyksin. Lisäksi leskeneläkkeen kesto rajataan 10 vuoden määräajaksi tai kunnes nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää 18 vuotta.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa. Näitä tavoitteita edistetään ja ne huomioidaan tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelmassa sekä hallitusohjelman mukaisissa uudistuksissa.

Seurantaindikaattorit 2017—2022

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Toimintakyky						
Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet						
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta / 100 000 asukasta						
— Miehet	8 740	8 572	8 395	8 275[1)]	8 270	8 265
— Naiset	4 375	4 299	4 237	4 250[1)]	4 250	4 245
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20—64-vuotiaat						
— Miehet	29,0	28,1	27,0[1)]	33,0[1)]	33,0	32,0
— Naiset	27,4	27,0	26,0[1)]	32,0[1)]	32,0	31,0
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista						
— Pojat	13,9	14,0[1)]	14,7	15,5[1)]	15,6	15,4
— Tytöt	23,4	25,0[1)]	26,8	27,8[1)]	27,9	27,7
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20—64-vuotiaat						
— Miehet	54,5	60,9	62,0[1)]	56,0[1)]	56,5	57,0
— Naiset	60,5	66,1	67,0[1)]	57,0[1)]	57,5	58,0
Toiminta- ja työkyky on parantunut						
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, lkm						
— Kokoaikaiselle	15 145	16 560	14 665	13 830[1)]	13 800	13 650
— Osa-aikaiselle	5 594	5 585	5 683	5 430[1)]	5 430	5 420
— Alle 25-v.	1 933	2 145	2 255	2 040[1)]	2 030	2 020
Niiden osuus, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20—64-v.						
— Miehet	26,2	24,5	24,5	26,0[1)]	26,0	25,5
— Naiset	23,4	21,9	21,9	27,0[1)]	27,0	26,5

Seurantaindikaattorit 2017—2022

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Itsestä huolehtimisesta vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet						
— Miehet	12,3	10,5	10,5	10,0[1)]	10,0	10,5
— Naiset	12,2	11,5	11,5	9,0[1)]	9,0	9,5
Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt						
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus / 100 000 asukasta	42	42	40[1)]	40[1)]	41	41
Työpaikkatapaturmataajuus	29,0	29,0	28,7	25,0	25,5	26,0
Vesiepidemioiden lkm	1	2	4	2	2	3
Poliisin tietoon tulleet perhe- ja lähisuhde-väkivaltatapaukset						
— Yhteensä, lkm	9 546	9 886	9 850	10 550[1)]	10 550	10 000
— Uhrina mies, %	29,8	30,9	30,0	23,0[1)]	23,0	25,0
— Uhrina nainen, %	70,2	69,1	70,0	77,0[1)]	77,0	75,0
Toimeentulo						
Sosiaaliturva kannustaa työhön						
Työllisyysaste						
20—29-v.	66,0	67,5	68,5	65,9	66,0	66,0
20—70-v.	67,6	69,6	70,6	69,9	70,0	70,0
55—64-v.	62,6	65,4	66,8	67,5	68,0	68,0
Pitkäaikaistyöttömät, %-työvoimasta	4,0	2,9	2,4	2,9	3,0	3,0
Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle	61,2	61,3	61,5	61,9	62,1	62,1
Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt						
Pienituloisten osuus, %						
— Koko väestö	12,1	11,8	12,3[1)]	12,5[1)]	12,4	12,3
— Alle 18-v.	11,1	10,5	10,6[1)]	10,7[1)]	10,6	10,6
— Palkansaajat	1,7	1,5	1,9[1)]	1,9[1)]	1,9	1,8
— 65+	13,3	13,3[1)]	14,6[1)]	14,7[1)]	14,7	14,6
— Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	17,0	17,0	17,0	17,0[1)]	17,5	17,0
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Yhteensä	2,8	2,9	2,7	2,8[1)]	2,9	2,9
— Tulottomat kotitaloudet, lkm	41 377	39 158	38 474	39 000[1)]	39 500	39 200
Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat, % ulkomaalaisten työvoimasta						
— Miehet	19,0	19,0[1)]	19,0[1)]	22,0[1)]	22,0	21,5
— Naiset	27,8	25,0[1)]	25,0[1)]	28,0[1)]	28,0	28,0

Seurantaindikaattorit 2017—2022

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Palvelut						
Vaikuttavat palvelut ja toimeentulo-turva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden						
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0—17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,4	1,5	1,6	1,6[1)]	1,6	1,5
Lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista	..	36,6	37,0[1)]	31,0[1)]	32,0	31,5
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä[2)]						
— Miehet	9,4	9,2[1)]	9,2[1)]	9,0[1)]	8,5	8,0
— Naiset	6,7	6,7[1)]	6,7[1)]	7,0[1)]	6,5	6,0
Osasairauspäivärahan saajat, % kaikista sairauspäivärahan saajista						
— Miehet	4,2	4,4	4,9	4,9[1)]	5,0	4,9
— Naiset	8,2	8,6	9,4	9,4[1)]	9,5	9,4
Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet						
— Miehet	7,9	9,0	9,0[1)]	9,0[1)]	9,5	9,0
— Naiset	10,7	11,6	12,0[1)]	10,0[1)]	10,5	10,0
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet						
— Miehet	57,3	50,6	52,0[1)]	55,0[1)]	55,0	55,5
— Naiset	54,9	51,6	53,0[1)]	58,0[1)]	58,0	58,5
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Miehet	93,6	93,8	93,9[1)]	94,0[1)]	94,1	94,0
— Naiset	89,5	89,7	89,8[1)]	90,0[1)]	90,0	90,1
Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin						
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv yhteydenotosta, % toteutuneista käynneistä						
— Yhteensä	55,0	55,9	59,2	55,4[3)]	57,2[3)]	57,5
— Miehet	53,9	55,4	58,5	55,6[3)]	57,0[3)]	57,5
— Naiset	55,8	56,2	59,7	55,2[3)]	56,0[3)]	56,5

Seurantaindikaattorit 2017—2022

	2017 toteutuma	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista						
— Yhteensä	..[4]	15,8	15,0[1]	19,0[1]	19,5	19,0
— Miehet	..[4]	13,9	14,0[1]	18,0[1]	18,5	18,0
— Naiset	..[4]	17,3	17,0[1]	20,0[1]	20,5	20,5
— Erikoissairaanhoitoa yli 6 kk odottaneet 31.12./10 000 asukasta	2,4	3,2	5,1	12,9[3]	12,7[3]	12,5
— 1.10.—31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %	93,6	93,1	94,3	94,9	94,8	94,5

[1] Arvio.

[2] Suomen oppivelvollisuus laajenee ja uusi oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021. Oppivelvollisuus päättyy, kun opiskelija täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto) tai vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Tästä syystä ”koulutuksen ulkopuolelle jääneitä” on tässä kohdin vaikea estimoida vuosien 2021 ja 2022 osalta.

[3] Kiireettömän terveydenhuollon hoitoon pääsy vaikeutui merkittävästi koronaepidemian sekä Suomessa vallinneiden poikkeusolojen vuoksi. Koronavirusepidemian takia sairaanhoitopiirit joutuivat siirtämään kiireettömiä hoitoja, joka näkyy merkittävänä poikkeamana tilastoissa erityisesti vuosien 2020 ja 2021 kohdalla.

[4] Ei dataa saatavilla.

Lähteet: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos/Sotkanet, Tilastokeskus, Kela, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus ja Työ- ja elinkeinoministeriö.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**121 152**	**122 877**	**130 469**	**7 592**	**6**
01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 811	36 018	34 168	-1 850	-5
04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 283	980	978	-2	0
05.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	536	1 848	2 098	250	14
06.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 291	20 155	19 088	-1 067	-5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
07.	Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 532	8 714	8 755	41	0
08.	Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	—	—	1 700	1 700	0
25.	Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	22 400	30 400	36 600	6 200	20
29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 754	19 500	20 729	1 229	6
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	14 545	5 262	6 353	1 091	21
02.	**Valvonta**	**76 743**	**82 367**	**82 416**	**49**	**0**
03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 278	14 794	16 952	2 158	15
05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 797	14 272	14 738	466	3
06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 011	5 351	4 744	-607	-11
07.	Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 267	27 909	27 941	32	0
08.	Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 200	3 200	2 200	-1 000	-31
09.	Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	—	5 000	4 000	-1 000	-20
20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	12 190	11 841	11 841	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
03.	**Tutkimus- ja kehittämistoiminta**	**125 942**	**136 656**	**115 800**	**-20 856**	**-15**
04.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	74 098	62 072	60 756	-1 316	-2
25.	Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)	7 000	6 500	1 500	-5 000	-77
31.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000	24 000	20 000	-4 000	-17
50.	Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	24 442	29 042	28 042	-1 000	-3
63.	Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	10 402	7 042	5 502	-1 540	-22
(87.)	Rokotetutkimuksen yhtiöittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	8 000	—	-8 000	-100
10.	**Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut**	**4 539 373**	**4 500 057**	**4 509 834**	**9 777**	**0**
50.	Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 595 351	1 596 500	1 593 000	-3 500	0
53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	16 100	16 500	17 000	500	3
54.	Asumistuki (arviomääräraha)	1 582 400	1 580 400	1 638 300	57 900	4
56.	Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	40 222	56 500	58 700	2 200	4
57.	Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	750 000	768 800	712 300	-56 500	-7
(58.)	Määräaikainen Covid-19 epidemiakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	60 000	—	—	—	0
60.	Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	495 300	481 357	490 534	9 177	2
20.	**Työttömyysturva**	**3 036 045**	**2 872 649**	**2 585 037**	**-287 612**	**-10**
31.	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	13 953	28 366	30 484	2 118	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
50.	Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	1 272 275	1 037 490	1 082 034	44 544	4
52.	Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 747 176	1 802 990	1 468 679	-334 311	-19
55.	Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	2 641	3 803	3 840	37	1
30.	**Sairausvakuutus**	**1 981 208**	**2 185 300**	**2 145 750**	**-39 550**	**-2**
60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 981 208	2 185 300	2 145 750	-39 550	-2
40.	**Eläkkeet**	**4 911 593**	**5 044 200**	**5 042 955**	**-1 245**	**0**
50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	61 224	58 400	60 555	2 155	4
51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	718 200	737 500	735 500	-2 000	0
52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	370 950	418 000	431 000	13 000	3
53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	11 647	13 900	17 300	3 400	24
54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 350	13 400	13 100	-300	-2
60.	Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 735 223	3 803 000	3 785 500	-17 500	0
50.	**Veteraanien tukeminen**	**315 492**	**241 334**	**192 720**	**-48 614**	**-20**
30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	683	1 050	1 050	—	0
50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	11 605	9 900	7 700	-2 200	-22
51.	Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	55 075	48 600	43 648	-4 952	-10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
52.	Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	25 000	16 000	20 000	4 000	25
53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 500	2 080	1 690	-390	-19
54.	Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	20	16	24	8	50
55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	2 500	1 260	400	-860	-68
56.	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	38 000	30 400	23 000	-7 400	-24
57.	Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8	8	8	—	0
58.	Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	180 100	132 020	95 200	-36 820	-28
60.	**Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto**	**517 869**	**2 014 497**	**541 682**	**-1 472 815**	**-73**
30.	Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 150	350	350	—	0
31.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 600	2 800	2 800	—	0
32.	Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	25 000	25 000	25 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
33.	Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	91 369	96 000	96 000	—	0
34.	Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	13 204	15 200	15 200	—	0
35.	Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	6 400	65 800	65 800	—	0
36.	Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	480	562	562	—	0
37.	Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 216	2 000	1 500	-500	-25
(38.)	Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	206 000	1 615 000	—	-1 615 000	-100
39.	Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	108 910	128 300	132 820	4 520	4
40.	Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	28 990	27 835	33 000	5 165	19
52.	Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	22 550	25 550	24 550	-1 000	-4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
61.	Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	—	—	134 000	134 000	0
63.	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 050	3 000	3 000	—	0
64.	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 950	7 100	7 100	—	0
70.	**Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen**	**910 573**	**37 773**	**37 773**	**—**	**0**
20.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	243 740	30 940	30 940	—	0
21.	Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	545	545	545	—	0
22.	Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	660 460	460	460	—	0
50.	Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900	2 900	2 900	—	0
52.	Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928	928	928	—	0
80.	**Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta**	**137 514**	**138 390**	**135 440**	**-2 950**	**-2**
40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	117 064	117 000	114 000	-3 000	-3
41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900	1 900	1 900	—	0
42.	Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	410	350	400	50	14

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	18 140	19 140	19 140	—	0
90.	**Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen**	**380 770**	**362 440**	**332 710**	**-29 730**	**-8**
50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	380 770	362 440	332 710	-29 730	-8
	Yhteensä	**17 054 274**	**17 738 540**	**15 852 586**	**-1 885 954**	**-11**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä[1)]	3 802	3 863	3 878		

[1)] Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2022 maksullisen toiminnan osuus on 1 280 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 249 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista, sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen

2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Toiminnallinen tehokkuus
— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointa, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa mm. Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointa Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta
— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— valmistellaan ja toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiselle asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Ministeriön johto ja erillisyksiköt	526	518	549
Johdon tuki -yksikkö	1 472	1 495	1 582
Viestintäyksikkö	1 374	1 347	1 425
Hallintoyksikkö	2 749	2 768	2 928
Kansainvälisten asioiden yksikkö	1 352	1 792	1 586
Hyvinvointi- ja palveluosasto	7 047	-	-
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	2 970	3 148	3 330
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	2 864	2 814	2 977
Turvallisuus ja terveys -osasto	2 140	6 085	5 764
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto	1 979	5 650	4 427
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto	1 788	5 135	4 028
Työ- ja tasa-arvo-osasto	4 890	5 266	5 572
Yhteensä	31 151	36 018	34 168

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	38 922	44 518	42 768
Bruttotulot	7 771	8 500	8 600
Nettomenot	31 151	36 018	34 168
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 905		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 565		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Covid-19-epidemiaan liittyvän koordinaation, ohjauksen ja seurannan määräaikainen vahvistaminen (-5 htv)	-400
Kansainvälinen tasa-arvopalkinto	-500
Lääketieteellisen, kansanterveyden, epidemiologisen, mikrobiologisen ja rokottamiseen liittyvän resurssin määräaikainen vahvistaminen (-4 htv)	-320
Turvataan lainsäädäntötyön resurssit (HO 2019)	-200
Valmiusorganisaation määräaikainen vahvistaminen (-6 htv)	-480
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-137
Palkkausten tarkistukset	181
Tasomuutos	6
Yhteensä	-1 850

2022 talousarvio	34 168 000
2021 talousarvio	36 018 000
2020 tilinpäätös	33 811 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 978 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen

2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen

4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin

5) mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2022.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	htv	2021 arvio	htv	2022 arvio	htv
Toimintamenomääräraha	1 283	1	980	1	978	1
Liiketaloudelliset suoritteet	62 492	851	64 270	947	64 405	995
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	256	9	430	15	600	20
Yhteensä	64 031	861	65 680	963	65 983	1 016

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	65 089	66 660	66 961
Bruttotulot	64 031	65 680	65 983
Nettomenot	1 058	980	978
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 047		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 272		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/ henkilötyövuodet) kehitys

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	197,75	189,83	190,14
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	110,33	105,88	109,93
Vanhan Vaasan aikuisosastot	170,02	169,87	172,87

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	362,83	379,44	378,66
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	850,39	864,03	884,16
Vanhan Vaasan aikuisosastot	437,00	453,00	457,00

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	61 340	63 221	63 374
— muut tuotot	1 152	1 049	1 031
Tuotot yhteensä	62 492	64 270	64 405
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	61 958	63 944	64 074
— osuus yhteiskustannuksista	238	265	263
Kustannukset yhteensä	62 196	64 209	64 337
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	296	61	68
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik.os)	146 410	143 550	143 663
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik.os.)	4 938	4 692	4 684
Mielentilatutkimuksia (aik.os.)	72	66	69
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 583	4 575	4 562
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	73	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat muun muassa psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Yhteensä	-2

2022 talousarvio	978 000
2021 III lisätalousarvio	200 000
2021 talousarvio	980 000
2020 tilinpäätös	1 283 000

05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 098 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen

2) oppilashoitopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen

3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen

4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

5) koulukotioppilaille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen

6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Oppilaille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liiketaloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja koulukotien välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2022.

Vaikuttavuus
Valtion koulukotitoiminnan vaikuttavuutta lisätään hallinnollisen rakenteen konsernin omaisuutta kehittämällä sekä uudistamalla palvelujen tuottamisen toiminnallisia ja fyysisiä rakenteita. Vaikeasti käytöshäiriöisten, päihdeongelmaisten sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten tarpeita vastaavia palveluita kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetukseen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainvälisellakin tasolla. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään hyödyntäen sähköistä laadunhallintajärjestelmää sekä asiakasjärjestelmään sisältyvää vaikuttavuusmittaria. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan muun muassa asiakaspalautetta keräämällä ja toimintaa kehitetään palvelujen ostajien eli kuntien muuttuvia tarpeita vastaavaksi.

Koulukotien toimitiloille asetetaan palveluiden erityisyydestä johtuvat korkeat terveellisyyden, turvallisuuden terapeuttisuuden ja kestävyyden laatuvaatimukset. Koulukotien uusi toimitilakonsepti on kehitetty vastaamaan näihin tarpeisiin. Sekä suomen- että ruotsinkielisen palvelun turvaaminen edellyttää perusparannus- ja uudisrakennushankkeiden toteuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	htv	2021 varsinainen talousarvio	htv	2022 esitys	htv
Toimintamenomääräraha	536	-	1 848	-	2 098	-
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	25 048	337	25 616	359	26 000	361
Yhteensä	25 584	337	27 464	359	28 098	361

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	23 955	26 264	26 898
Bruttotulot	23 809	24 416	24 800
Nettomenot	146	1 848	2 098
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	601		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	991		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	22 815	23 386	23 800
— muut tuotot	2 233	2 230	2 200
Tuotot yhteensä	25 048	25 616	26 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 239	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	23 250	24 815	26 049
— osuus yhteiskustannuksista	1 495	1 500	1 500
Kustannukset yhteensä	24 745	26 315	27 549
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	303	-699	-1 549
Kustannusvastaavuus, %	101	97	94

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Hoitovuorokausi	33 034	31 390	31 390
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	8 893	9 855	9 855
Koulupäivä	18 803	20 223	19 703
Jälkihuoltovuorokausi	1 710	1 500	1 500
Vankilan perheosasto	1 495	1 700	1 700

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimitilojen vuokrien korotuksiin	250
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Yhteensä	250

2022 talousarvio	2 098 000
2021 III lisätalousarvio	292 000
2021 talousarvio	1 848 000
2020 tilinpäätös	536 308

06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 088 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

3) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen

4) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen

5) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan arviomäärärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	21 016	20 454	19 336
Bruttotulot	303	299	248
Nettomenot	20 713	20 155	19 088
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	434		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lääkekustannusten nousu	200
Potilastietojärjestelmän toiminnallisuuden varmistamiseen yhteensä	430
Rikosasioiden käsittely (siirto momentilta 25.40.01)	120
Ulkopuolisten terveyspalvelujen osto (siirto momentille 33.01.08)	-1 700
Palkkausten tarkistukset	80
Tasomuutos	-197
Yhteensä	-1 067

2022 talousarvio	19 088 000
2021 III lisätalousarvio	520 000
2021 talousarvio	20 155 000
2020 tilinpäätös	20 291 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 755 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeen saajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitutkintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevissa asioissa. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	197	204	205
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	425	425	425
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	6,5	6,2	6,0
Muutosaste vakuutusoikeudessa	4,5	<15	<15
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,6	>3,6	>3,8
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	7,2	<7,2	<7,0
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	66	>64,5	>64,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-1
Palkkausten tarkistukset	42
Yhteensä	41

2022 talousarvio	8 755 000
2021 talousarvio	8 714 000
2020 tilinpäätös	8 532 000

08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 2 §:n mukaisesti ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palveluiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, joiden määrä riippuu vankien määrästä ja heidän sairastavuudesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ulkopuolisten terveyspalveluiden osto (siirto momentilta 33.01.06)	1 700
Yhteensä	1 700

2022 talousarvio	1 700 000

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisten Kanta-palvelujen kehittämiseen ja kansallisten määrittelyjen valmisteluun ja ylläpitoon (Kela), sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekeilta käyttömaksuina (Kela) sekä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) mukaisten Kelalle aiheutuvien kustannusten kattamiseen (Kela)

2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen

3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

4) sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM)

5) sosiaali- ja terveysministeriön hankintoihin DigiFinland Oy:ltä, joilla toteutetaan julkisten palveluntarjoajien sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämishankkeita.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toiminnallisuuksien ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden lisäksi myös palveluiden tekninen infrastruktuuri, palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttävät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisääteisiä tehtäviä kuten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietolain vaatimat muutokset Kanta-palveluissa	5 500
DigiFinland Oy:lta hankittavat palvelut, pääoman palautus	-5 000
Kanta-palvelujen jatkokehittämiseen liittyvät säädösmuutokset	1 000
Korkean varautumisen tietojärjestelmät	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sote-uudistuksen vaikutukset Kanta-palveluihin	700
Tiedontuotannon uudistaminen (Toivo/Valtava)	3 000
Yhteensä	6 200

2022 talousarvio	36 600 000
2021 III lisätalousarvio	5 700 000
2021 talousarvio	30 400 000
2020 tilinpäätös	22 400 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 229
Yhteensä	1 229

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	20 729 000
2021 III lisätalousarvio	8 000 000
2021 talousarvio	19 500 000
2020 tilinpäätös	19 753 893

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 353 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa muun muassa Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 20 % katetaan jäsenmaksuilla ja loput jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:n rooli on noussut keskeiseksi maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Vuonna 2020 aloitettu prosessi pandemiavalmiuden ja -vasteen tehostamiseksi ja WHO:n rakenteiden toiminnan vahvistamiseksi edellyttää Suomen aktiivista osallistumista. Suomi on rakentanut itselleen vahvan roolin vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin hallintoneuvostojäsenyytensä (2018—2021) aikana. Suomen hallitus tukee WHO:n johtoroolia globaaliterveydessä ja terveysturvallisuudessa ja katsoo, että WHO:n rahoitus tulee varmistaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkennukset	1 091
Yhteensä	1 091

2022 talousarvio	6 353 000
2021 talousarvio	5 262 000
2020 tilinpäätös	14 545 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuvista menoista ja oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menoista. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomainen. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

— Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

— Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus
— yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen

— valvonnan painopiste on turvallisuutta, palveluiden järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvonnassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 952 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 1 500 000 euroa Suomen ja Venäjän tai muiden Suomen lähialueeksi luettavien maiden kanssa tehtävään säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyöhön:

1) ensisijaisesti Venäjän Federaation ydinturvallisuusviranomaisen ja toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin

2) muiden Suomen lähialueeksi luettavien valtioiden viranomaisten kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin

3) ydin- ja säteilyturvallisuusyhteistyöhön liittyvien valtion siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet
Korkeatasoinen ionisoivan ja ionisoimattoman säteilyturvallisuuden taso on ylläpidetty ja varmistettu. EU:n perusnormidirektiivin vaatimusten mukainen ionisoivaa säteilyä käyttävien diagnoosimenetelmien lähetekäytännön oikeutusarviointi toimeenpantu. STUK:n toiminta pyrkii tukemaan hallituksen tavoitetta saavuttaa hiilineutraalitalous ylläpitämällä korkeatasoista ydinturvallisuuden tasoa. STUK pyrkii mm. ydinsulkusopimuksen edistämisellä edistämään hallitusohjelman tavoitetta, että Suomi on kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	htv	2021 varsinainen talousarvio	htv	2022 esitys	htv
Budjettirahoitus	15 863	143	14 794	143	16 952	149
Maksullinen toiminta	22 630	201	22 895	201	25 914	201
Yhteisrahoitteinen toiminta	396	3	350	3	380	3
Yhteensä	38 889	347	38 039	347	43 246	353

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	htv	2021 arvio	htv	2022 arvio	htv
Ydinenergia	21 112	89	20 922	89	21 190	94
Säteilytoiminta	6 203	27	5 991	27	8 000	29
Valmiustoiminta	2 303	8	2 377	8	3 556	8
Tutkimus ja kehitys	2 734	15	2 663	15	3 300	15
Asiantuntijapalvelut	1 901	9	1 902	9	2 200	9
Viestintä	1 245	5	856	5	1 000	4
Ympäristö	3 391	12	3 328	12	4 000	12
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät	-	126	-	126	-	126
Lomat	-	56	-	56	-	56
Yhteensä	38 889	347	38 039	347	43 246	353

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	38 889	38 039	43 246
Bruttotulot	23 026	23 245	26 294
Nettomenot	15 863	14 794	16 952
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 647		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 062		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	19 583	19 995	22 641
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	19 587	19 995	22 641
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	905	700	777
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 171	700	777
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-266	-	-
Kustannusvastaavuus, %	77	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	292	150	100
— EU:lta saatava rahoitus	37	150	200
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	67	50	80
Tuotot yhteensä	396	350	380
Hankkeiden kokonaiskustannukset	706	700	760
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-310	-350	-380
Omarahoitusosuus, %	44	50	50

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö Venäjän federaation kanssa on kohdistunut seuraaviin aihepiireihin: Leningradin ydinvoimalaitos, Kuolan ydinvoimalaitos, ydinturvallisuusvalvonta, radioaktiiviset jätteet, ympäristön säteilyvalvonta ja onnettomuusvalmius sekä ydinmateriaalivalvonta. Pääosa resursseista on kohdistettu mainittujen kahden ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kohentamiseen siten, että pääkohde on Leningradin ydinvoimalaitos, jonka sijainti ja Tšernobyl-

tyyppiset reaktorit korostavat jatkuvan parantamisen tarvetta. Hankkeisiin sisältyy muun muassa koulutustoimintaa, turvallisuusanalyysejä, teknisiä turvallisuusparannuksia, laitetoimituksia sekä laitteistojen tarkastustekniikan kehittämistä. Leningradin ja Kuolan laitoksen ympäristön säteilyvalvontajärjestelmät on toteutettu tämän yhteistyön puitteissa.

Muiden lähialueeseen kuuluvien maiden kanssa ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö kohdistuu vastaavasti suomalaisten turvallisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin prosentti ja kulutusmenojen osuudeksi noin 99 prosenttia. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien ydin- ja säteilyturvallisuushankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta, sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säteilylain velvoittaman maksuttoman luonnonsäteilyn ja NORM-valvonnan lisäkustannuksiin	200
Säteilytoimintaveron kompensointi, tarkentunut arvio	80
Uuden toimitilan investoinnit	750
Uusiin tiloihin siirtyminen ja sen johdosta aiheutuvan vuokramenojen nousun huomioiminen	600
Vuokrakustannusten tarkennus	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-43
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	2
Palkkausten tarkistukset	69
Yhteensä	2 158

2022 talousarvio	16 952 000
2021 III lisätalousarvio	202 000
2021 talousarvio	14 794 000
2020 tilinpäätös	14 278 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 738 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, tuvallisuus ja laatu on varmistettu

— Valvonnan vaikuttavuus on lisääntynyt

— Kliinisten lääketutkimusten eettisen arvioinnin uudistaminen

— Ylläpidetty ja edistetty elinympäristön terveyttä, vähennetty ja poistettu terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamenomomentille kirjattavat tulot ovat terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia koskevia päätöksiä sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten palvelunantajien lupia koskevien suoritteiden maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	17 095	18 272	19 038
Bruttotulot	4 787	4 000	4 300
Nettomenot	12 308	14 272	14 738
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 468		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 957		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	6 085	5 200	5 500
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 298	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 946	3 655	2 500
— osuus yhteiskustannuksista	4 358	1 545	3 000
Kokonaiskustannukset yhteensä	6 304	5 200	5 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-219	-	-
Kustannusvastaavuus, %	97	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä

	2020 toteutuma	2021 ennuste	2022 ennuste
Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	18 907	20 000	20 000
Sosiaalihuollon ammatinharjoittamista koskevat laillistamispäätökset	10 590	10 000	10 000
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat	1 527	1 750	1 750
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	741	800	800

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

— Edistetään valmentavaa työotetta.

— Vahvistetaan osaamista strategisilla osaamisalueilla.

— Liikkuvuudella tuetaan osaamisen kehittämistä.

— Työnantajakuvaa parannetaan viestinnän keinoin.

— Viraston henkilöstöpolitiikalla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholielinkeinorekisterin uudistushanke (ALLU) (v. 2021 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 800
Asiakastietolain ohjaukset ja valvonnan edellyttämät voimavarat valvonnan vahvistamiseen (2 htv)	140
Soteri-rekisteri, toinen vaihe	1 855
Sote-uudistukseen liittyvän ohjauksen ja valvonnan tarpeen edellyttämät voimavarat valvonnan vahvistamiseen (2 htv)	160
Tietoturvan ja tietosuojan parantamiseksi (2 htv)	140
Uusi TUKIJA	-150
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-23
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	59
Palkkausten tarkistukset	64
Tasomuutos	21
Yhteensä	466

2022 talousarvio	14 738 000
2021 III lisätalousarvio	59 000
2021 talousarvio	14 272 000
2020 tilinpäätös	12 797 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 744 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus
— Lääkkeiden jakelu tukee rationaalisen lääkehoidon periaatteiden toteutumista ja palvelujärjestelmän katkeamattomia hoitoketjuja Lääkeasioiden tiekartan toimenpidekokonaisuuksien edistäminen

— Lääkkeiden saatavuus ja apteekkien toimitusvarmuus ovat tavoitetasolla

— Palvelujärjestelmän toimintamallien kehittämisen tuki sisältäen digitalisaation

— HTA-periaatteiden ja -toimintamallien yhdenmukaistamiseen osallistuminen

— Lääkehoidon kansallisen ja alueellisen ohjauksen kyvykkyyksien tukeminen

— Fimea toimii ensisijaisena kansallisen ja kansainvälisen lääketiedon tuottajana ja kehittäjänä sekä osallistuu lääkealan tiedonhallinnan ja digitaalisten työvälineiden kehittämiseen

— Fimea on arvostettu myyntilupa-arvioija EU:ssa ja huolehtii kyvykkyyksien kehittämisestä

— EU-lainsäädännön kehittäminen ja täytäntöönpano

— Uudet valvontatehtävät ja niiden implementointi lisäarvoa tuottavalla tavalla

— Kliinisten lääketutkimusten asetuksen toimeenpano ja valvontamenettelyjen yhteensovittaminen Valtakunnallisen eettisen toimikunnan kanssa.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)
Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = edellinen vuosi)

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	108,4	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	117,3	> 100	> 100

Viraston henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Maksullinen toiminta	241	247	247
Ei-maksullinen toiminta	43	52	52
Yhteensä	284	299	299

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	27 941	30 609	30 594
Bruttotulot	26 182	25 258	25 850
Nettomenot	1 759	5 351	4 744
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 768		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 019		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Budjettirahoitus	6 011	5 351	4 744
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	23 605	22 928	23 170
— liiketaloudelliset suoritteet	9	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 135	2 080	2 100
Muut tuotot	433	250	580
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	2 768	7 019	-
Yhteensä	34 961	37 628	30 594

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	23 614	22 928	23 170
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 793	13 872	15 958
— osuus yhteiskustannuksista	7 647	8 870	6 620
Kustannukset yhteensä	22 440	22 742	22 578
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 174	186	592
Kustannusvastaavuus, %	105	101	103

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot,suoritteiden myyntitulot	2 135	2 080	2 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	949	1 335	1 400
— osuus yhteiskustannuksista	430	745	700
Kustannukset yhteensä	1 379	2 080	2 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	756	-	-
Kustannusvastaavuus, %	155	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

— edistetään valmennettavaa johtamisotetta

— osaamisen johtamista vahvistetaan

— liikkuvuus ja henkilökierto ovat osa henkilöstön kehittämistä

— työnantajakuva säilytetään nykyisellä tasolla.

Tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,7	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	5,0	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määrärahasta on tarkoitettu 150 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitetut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lääkehoitojen arviointitoiminnan voimavarojen vahvistamisen peruutus	-150
Tasokorotuksen peruutus	-500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-3
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	22
Palkkausten tarkistukset	24
Yhteensä	-607

2022 talousarvio	4 744 000
2021 III lisätalousarvio	22 000
2021 talousarvio	5 351 000
2020 tilinpäätös	6 010 837

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 941 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15 §:n ja 20 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2022. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Työsuojeluvalvonta vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa rohkeasti kehittäen. Toimintaympäristössä tunnistetut, valvontaan vaikuttavat ilmiöt liittyvät työoloihin, pirstaloituvaan työelämään, työn kuormitustekijöihin, jatkuvaan uudistumiseen, tiedon hyödyntämiseen ja digitalisaatioon.

Tavoitteena on, että työsuojeluvalvonta tukee ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa, jotta työ olisi terveellistä ja turvallista kaikilla työpaikoilla työnteon muodosta riippumatta. Valvonnalla varmistetaan, että työnantajat ja muut vastuutahot noudattavat työsuojelulainsäädäntöä.

Valvonnan kohteena oleviin asiakokonaisuuksiin ja ilmiöihin määritellään ne valvonnan keinot, joita yhdistelemällä valvonnalla saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Valvonnan käytössä olevien keinojen monipuolistaminen ja tehostaminen sekä uusien keinojen kehittäminen ja käyttöönotto ovat keskeinen kehityssuunta toiminnassa. Muun muassa ulkomaisen työvoiman kenttävalvontaa ja viranomaisyhteistyötä sekä neuvontaa ja ohjausta tehostetaan.

Toiminnallinen tehokkuus
Tarkastustoiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Toiminnallinen tehokkuus

	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
Kokonaistarkastusmäärä	14 590	21 000	22 000

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2020 toteutuma	%-osuus	htv	2021 tavoite	%-osuus	htv	2022 tavoite	%-osuus	htv
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	17 817	70	283	19 536	70	297	19 559	70	303
Valvontaa tukeva toiminta	7 636	30	121	8 373	30	126	8 382	30	127
Yhteensä	25 453	100	404	27 909	100	423	27 941	100	430

Tuotokset ja laadunhallinta
Työsuojelun vastuualueet ovat uudistumiskykyisiä ja yhteiskunnan ilmiöihin nopeasti reagoivia valvontaviranomaisia. Yhteistyötahot ja asiakkaat otetaan mukaan kehittämiseen ja kokeiluihin.

Tietoa hyödynnetään monipuolisesti valvonnan ja työelämän kehittämisessä. Työsuojelun vastuualueet jakavat tietoa, osaamista ja näkemystä eri sidosryhmien ja asiakkaiden käyttöön.

Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään yhteistyötahojen ja asiakkaiden kanssa rohkeasti kokeillen. Tietojen parempi hyödyntäminen valvontatoiminnassa sekä käytettävissä olevan uuden ICT-teknologian soveltaminen työpaikoille suunnatuissa palveluissa ovat keskeisiä toimenpiteitä Työsuojeluvalvonnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan merkittävästi.

Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä tukevat tehokkaasti työsuojelun vastuualueiden toimintaa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet edistävät vastuualuerajat ylittävää yhteistyötä ja valtakunnallisia yhteisiä tehtäviä sekä kehittävät henkilöstön osaamista. Vastuualueet ovat kilpailukykyinen ja jatkuvasti kehittyvä hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista.

Osallistavan johtamisen ja esimiestyön avulla varmistetaan, että henkilöstö on mukana toiminnan kehittämisessä ja tarvittavien muutosten tunnistamisessa lisäarvoa tuottavalla tavalla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	25 742	28 079	28 111
Bruttotulot	289	170	170
Nettomenot	25 453	27 909	27 941
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 104		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 918		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-130
Palkkausten tarkistukset	162
Yhteensä	32

2022 talousarvio	27 941 000
2021 talousarvio	27 909 000
2020 tilinpäätös	26 267 000

08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen

2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelyistä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Findatan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaajilta perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa Tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen. Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu seuraavat tavoitteet nelivuotiskaudelle 2020—2023:

— lupaviranomaisen neuvontapalvelun sekä lupaprosessin sekä tietojen kokoamis- ja käsittelyprosessin kehittäminen ja käyttöönotto

— tietoluvan edellyttämän tutkimuksen eettisen käsittelyn liittäminen osaksi lupaprosessia

— kansallisen sähköisen käyttöportaalin ja lupakäsittelyn asianhallintajärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto tietojen yhdistämis- ja luovutuspalvelun sekä koodiavainten säilytyspalvelun kehittäminen ja käyttöönotto

— tietoturvallisen teknisen käyttöympäristön kehittäminen tietojen luovuttamiseksi

— lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittäminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	1 782	3 675	2 675
Bruttotulot	105	475	475
Nettomenot	1 677	3 200	2 200
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 677		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 200		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteiset investoinnit	-1 000
Käynnistysvaiheen resursointi	-500
Yleiskustannukset hallinnon tukipalveluihin ja infrastruktuuriin	500
Yhteensä	-1 000

2022 talousarvio	2 200 000
2021 talousarvio	3 200 000
2020 tilinpäätös	5 200 000

09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin

2) lääkehoidon tiedonhallinnan kansallisten ja alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä muiden alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden menojen maksamiseen

3) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti lääkehuoltoa kehitetään lääkeasioiden tiekartan (STM:n raportteja 5/2019) mukaisesti. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpanossa on kyse lääkkeiden jakelujärjestelmän rakenteellisesta uudistuksesta, lääkehoidon

ohjauksen vahvistamisesta, lääkehoitoon liittyvän tietopohjan parantamisesta sekä tiedon käytön tehostamisesta. Paremmalla ohjauksella ja tietopohjalla voidaan varmistaa uusien lääkkeiden hallittu käyttöönotto ja edistää lääkkeiden järkevää käyttöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano	-1 000
Yhteensä	-1 000

2022 talousarvio	4 000 000
2021 talousarvio	5 000 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen

2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen

3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen

4) oikeuslääketieteellisen ruumiinavaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavasti sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973) määrittelee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen perusteet. Momentilta maksetaan myös asetuksen (133/2020) mukaisia palkkioita ruumiinavauksia suorittaville oikeuslääkäreille.

Vuonna 2020 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 137, vuonna 2021 arvioidaan tehtävän 8 220 ja vuonna 2022 arviolta 8 200 ruumiinavausta.

Toiminnan tavoitteena on:

— oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittaminen lain mukaisin indikaatioin

— yleisen oikeusturvan toteutuminen selvittämällä kuoleman olosuhteet, kuolemansyy ja kuolemanluokka

— selvittää alkoholi- ja huumemyrkytyskuolemat, alkoholin ja muiden päihteiden sekä lääkeaineiden merkitys kuolemantapauksissa

— saada väkivaltaisista kuolemista oikeuden käyttöön puolueeton ja riippumaton asiantuntijalausunto ja todisteluaineisto

— varmistaa potilaan ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva

— tuottaa tietoa tapaturmaisista, ammattitaudin aiheuttamista ja luonnollisista kuolemista vakuutusoikeudellisia selvityksiä varten

— oikeuslääkäriresurssien saatavuuden varmistaminen erikoislääkärikoulutuksella.

2022 talousarvio	11 841 000
2021 III lisätalousarvio	992 000
2021 talousarvio	11 841 000
2020 tilinpäätös	12 189 991

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua sekä niiden toimeenpanoa ja informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

— Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet

— Toiminta- ja työkyky ovat parantuneet

— Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

— Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

— Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

— päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella

— tietotuotannon parantamisella

— tutkitun tiedon välittämisellä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 60 756 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuihin, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen

3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen

4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen

5) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin

7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin

8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) sekä lain sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) mukaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. THL toteuttaa tehtäväänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategiseen visioon eheästä yhteiskunnasta ja kestävästä hyvinvoinnista. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaineiston tehokas käyttöönotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus
Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Sopeutusten yhtenä kohdentamisperusteena on uusi strategia. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tarkoituksenmukainen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
THL kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työnantajakuvaa kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecimille	720 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	881 000
Näkövammaisten keskusliitolle	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	388 000
Yhteensä	2 465 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	103 486	104 052	102 736
Bruttotulot	37 167	41 980	41 980
Nettomenot	66 319	62 072	60 756
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 519		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 298		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— myyntituotot	9 673	10 000	10 000
Tuotot yhteensä	9 673	10 000	10 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	-	20	20

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 783	5 200	5 200
— osuus yhteiskustannuksista	2 386	2 500	2 500
Kustannukset yhteensä	7 169	7 700	7 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 504	2 300	2 300
Kustannusvastaavuus, %	135	130	130

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	16 235	20 500	20 500
— EU:lta saatava rahoitus	2 232	2 500	2 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	525	500	500
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	8 502	8 500	8 500
Tuotot yhteensä	27 494	32 000	32 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	36 708	43 000	43 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-9 214	-11 000	-11 000
Omarahoitusosuus, %	25	26	26

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2020 toteutuma	htv	2021 arvio	htv	2022 tavoite	htv
Hyvinvointi	14 593	165				
Kansanterveysratkaisut	21 135	210				
Järjestelmät	9 601	98				
Valtion sosiaali- ja terveyspalvelut	19 424	227				
Terveysturvallisuus	19 130	188				
Tietopalvelut	19 603	145				
Hyvinvointivaikuttajat			43 178	453	44 792	460
Terveysturvaajat			15 080	210	19 794	245
Valtion palvelut			21 347	244	22 373	249
Tietopalvelut			24 447	197	33 777	236
Yhteensä	103 486	1 033	104 052	1 104	120 736	1 190

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietolain toimeenpano	520
Asiakastietolain toimeenpano (1 htv)	80
Covid-19-epidemian torjunnan ja hallinnan resurssien määräaikainen vahvistaminen (-10 htv)	-800
Harvinaisten sairauksien koordinaatiotehtävät	-250
Istanbulin sopimuksen täytäntöönpano	-300
Kansallisen terveysturvallisuuden kyvykkyyksien vahvistaminen yhteensä	1 825
Kansalliset laaturekisterit	-1 400
SERI-keskusten sateliittikeskusten perustamisen arviointi (HO 2019)	200
Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen lisätehtävät ja arviointi- ja tiedontuotannon vahvistaminen	400
Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen esto	-100
Vanhuuspalvelulain muutoksesta aiheutuvat pysyvät menot	-100
Väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisemiseen	-250
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-192
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	-3
Palkkausten tarkistukset	282
Tasomuutos	-1 228
Yhteensä	-1 316

2022 talousarvio	60 756 000
2021 III lisätalousarvio	10 956 000
2021 talousarvio	62 072 000
2020 tilinpäätös	74 098 000

25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistämisestä ja yhteisen toimijan valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kansallisen syöpäkeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansallisen neurokeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kliinisen tutkimuksen ja hoidon pilottihankkeisiin

4) kansallisen lääkekehityskeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

5) kansallisen genomikeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) hankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, korkeakouluille, yleishyödyllisille yhteisöille ja biopankkien muodostamalle osuuskunnalle

7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Täsmälääketieteen peruspilareina Kansalliset osaamiskeskittymät (genomi-, lääkekehitys-, neuro- ja syöpäkeskus sekä biopankkitoiminnan yhtenäistäminen) tukevat terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vauhdittamista sekä yksilöllistetyn terveydenhuollon edistämistä. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valmistelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden toimijoiden (sairaanhoitopiirit, korkeakoulut, asiantuntijalaitokset) kanssa.

Tavoitteet ovat seuraavat:

— tehostetaan julkisten biopankkien toimintoja yhtenäistämällä toimintatavat ja varmistetaan tehokas yhteistyö eri osaamiskeskittymien ja etenkin genomikeskuksen kanssa

— perustetaan kansallinen syöpäkeskus, kansallinen neurokeskus ja kansallinen lääkekehityskeskus

— edistetään yksilöllistetyn lääketieteen (täsmälääketieteen) kehittymistä osaksi sosiaali- ja terveysalaa ja parannetaan ihmisten hyvinvointia ja palveluita tutkimuksen, osaamisen, kehittämisen, innovaatiotoiminnan, investointien ja uuden liiketoiminnan avulla

— tuetaan terveysalan kasvustrategian tavoitteiden toteutumista ja Suomen aseman vahvistumista kilpailukykyisenä toimintaympäristönä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveysalan kasvustrategian tukeminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Tasomuutos	-2 000
Yhteensä	-5 000

2022 talousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	6 500 000
2020 tilinpäätös	7 000 000

31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien uudistamiseen hallituksen strategisten tavoitteiden mukaisesti

2) lapsi- ja perhepalvelujen kehittämiseen osana tulevaisuuden sote-keskusohjelmaa sekä erillisenä lastensuojelun kehittämishankkeena

3) hankkeiden toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisavustusten maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, Kansaneläkelaitokselle, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille

4) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen

5) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen

6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lapsiperheiden tukemiseksi hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja korjaavia toimia. Madalletaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden saamisen kynnystä, parannetaan oikea-aikaisuutta ja saatavuutta osana peruspalveluja. Tiivistetään niiden yhteyttä olemassa oleviin lasten ja perheiden palveluihin ja muihin palvelurakenteisiin.

Jatketaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteutusta. Ohjelman tavoitteena on levittää perhekeskustoimintamallia ja kehittää neuvoloita, vahvistaa parisuhdetyötä ja vanhemmuuden tukea esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolapalveluita parantamalla sekä vahvistaa sosiaalihuoltolain mukaisia perheiden ennalta ehkäiseviä palveluita ja helpottaa perheiden kotipalvelun saamis- ja myöntöedellytyksiä sekä kehittää lastensuojelua.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 95 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin viisi prosenttia. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta, sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-4 000
Yhteensä	-4 000

2022 talousarvio	20 000 000
2021 talousarvio	24 000 000
2020 tilinpäätös	10 000 000

50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen

2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen

3) enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisyyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen. Toiminnan painopisteet ovat työkyvyn varmistaminen työn murroksessa, työelämän digitalisaatiomuutoksen johtaminen sekä kestävän kehityksen huomioiminen työelämän kehittämisessä.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Työterveyslaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat:

Nostetaan osatyökykyisten työllisyysastetta
— nostetaan osatyökykyisten työllisyysastetta.

— viedään koulutusjärjestelmään työkykykoordinaattorikoulutusta.

— tutkitaan työkykyohjelman vaikutuksia palvelujen käyttäjien työ- ja toimintakykyyn.

— tuotetaan KUURA-projektissa työn muokkauksen toimintamalli.

Kehitetään työhyvinvointia ja edistetään uusien teknologioiden hyödyntämistä työn murroksessa
— toteutetaan Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma työhyvinvoinnin parantamiseksi, vauhdittamaan toimintatapojen uudistamista ja uuden teknologian hyödyntämistä.

— vauhditetaan työelämäinnovaatioita suunnatuilla rahoitushauilla ja uudistetaan työelämää toimiala- sekä aluehankkeilla.

— tuetaan johtamisen kehittymistä ja jaetaan hyviä käytänteitä.

— käynnistetään uusia avauksia Työn, terveyden ja työkyvyn tutkimusohjelmassa.

Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio osana uudistuvaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää
— toteutetaan valtakunnallinen TYÖOTE-hanke, jossa tehostetaan julkisen terveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä saumattoman hoitoketjun toimintamallilla.

— kehitetään ja uudistetaan ennalta ehkäisevää työterveyshuoltoa.

Pidennetään työuria ja vähennetään ennenaikaista eläköitymistä
— kehitetään työelämävalmiuksia työurasiirtymien tukemiseksi työuran nivelkohdissa.

— toteutetaan Onnistuneesti työuralle -projekti (nuorten työelämään kiinnittymisen tukemiseksi), Osaava ja uudistuva työura -projekti (urajumien tunnistamiseksi ja työuralta syrjäytymisen ehkäisemiseksi) sekä Lähiesimies ja työura ikääntyvässä työelämässä -projekti (ikääntyvien työntekijöiden työurien pidentämiseksi).

Varmistetaan työkykyä tulevaisuuden sote-keskuksessa sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksessa
— tuetaan työntekijöitä muutoksessa soteorganisaatioiden kanssa toteutettavien kehittämishankkeiden (Hyvä veto -hanke) muodossa.

— tuotetaan seurantatietoa kuntiin jäävien (Kunta10-tutkimus) ja hyvinvointialueille siirtyvien (Mitä kuuluu -tutkimus) työntekijöiden työhyvinvoinnin kehittymisestä.

— arvioidaan sote-työntekijöiden työhyvinvointi MK-kyselyllä.

Vähennetään mielenterveysongelmia työelämässä
— kehitetään Työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelmassa geneerinen malli mielenterveyden tukemiseksi työterveysyhteistyössä.

— levitetään mielenterveyden tuen digitaalisia työkaluja työpaikoille.

Vähennetään sisäympäristön terveys- ja hyvinvointihaittoja
— osallistutaan kansallisen Terveet tilat 2018 -ohjelman toteutukseen, jotta sisäilmaan liitetty oireilu vähenisi merkittävästi.

Osallistutaan covid-19-pandemian voittamiseen sekä muodostetaan tilannekuvaa covid-19:n jälkeisestä työelämästä
— ohjeistetaan ja tuetaan työpaikkoja, viranomaisia sekä päätöksentekijöitä covid-19:n vastaisessa työssä.

— varmistetaan suomalaisen työelämän kilpailukyvyn ja työhyvinvoinnin covid-19-pandemian jälkeisessä ja työn murroksen muokkaamassa maailmassa.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa tulo- ja menoarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Tulo- ja menoarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten arvioidaan olevan 37,1 milj. euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tulojen arvioidaan olevan 9,1 milj. euroa. Toiminnasta saatavien tulojen arvioidaan ylittävän yhden viidesosan valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten määrästä. Ylimenevät tulot käytetään Työterveyslaitoksen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, johtamiseen ja asiantuntijatyöhön.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan vuonna 2022 olevan 52 600 000 euroa, myönnetään valtionosuutta 28 042 000 euroa.

Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2022 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2020—2022 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2020 tot.	2021 arvio	2022 arvio	2020 tot.	2021 arvio	2022 arvio	2020 tot.	2021 arvio	2022 arvio
Tutkimus ja kehittäminen	13 117	16 000	16 000	6 766	8 000	8 000	6 351	8 000	8 000
Asiantuntijatyö	18 612	16 100	16 100	1 311	1 058	1 058	17 301	15 042	15 042
Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma	790	6 000	5 000	0	0	0	790	6 000	5 000
Yhteensä	32 519	38 100	37 100	8 077	9 058	9 058	24 442	29 042	28 042
Liiketoiminta	13 683	15 500	15 500	13 683	15 500	15 500	0	0	0
Yhteensä	46 202	53 600	52 600	21 760	24 558	24 558	24 442	29 042	28 042
Rahoitusosuus, %				47	46	47	53	54	53

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Yhteensä	-1 000

2022 talousarvio	28 042 000
2021 talousarvio	29 042 000
2020 tilinpäätös	24 442 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 502 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen

2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein

3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen

4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen

6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen

7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin

8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti

9) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin kolme viidesosaa ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi viidesosaa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pohjoissuomalaisen jäsenkorjausperinteen tallentaminen	-40
Päihteitä käyttävät äidit (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 500
Yhteensä	-1 540

2022 talousarvio	5 502 000
2021 talousarvio	7 042 000
2020 tilinpäätös	10 402 000

(87.) Rokotetutkimuksen yhtiöittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	8 000 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetuus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.90.30 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	49 849	53 000	54 200
Äitiysavustuksen euromäärä	170	170	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	47	40	50
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	971 543	969 800	963 400
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	173 152	172 300	172 300
Lapsilisää saavia perheitä	535 078	536 000	530 500
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	314	200	300
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	9 103	9 200	9 000
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	319,07	322,00	332,00
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	385 744	403 400	396 400
Keskimääräinen tuki euroa/kk	323,38	324,00	329,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	101 526	100 500	100 500
— täysimääräisenä	69 976	71 600	71 200
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	32 667	30 200	32 400
Täysi elatustuki euroa/kk	167,01	167,35	170,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	5 874	6 000	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	410 099	412 300	408 800
Kotitalouksia vuoden aikana	285 156	286 700	284 300

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 593 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen

2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin

3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen

4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen

5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 68 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	11 800 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	300 000
Lapsilisä	1 354 900 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	1 400 000
Elatustuki	224 600 000
Yhteensä	1 593 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 500
Yhteensä	-3 500

2022 talousarvio	1 593 000 000
2021 talousarvio	1 596 500 000
2020 tilinpäätös	1 595 351 472

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 4 % vuosittain. Perusavustusten määrä omaisille on vuositasolla yhteensä noin 1 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sotilasavustuslain muuttamisesta siten, että sotilasavustukseen määritellään suojaosa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotilasavustuksen suojaosa	200
Tarvearvion muutos	300
Yhteensä	500

2022 talousarvio	17 000 000
2021 talousarvio	16 500 000
2020 tilinpäätös	16 100 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 638 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkea-asteen ja lähihoitajakoulutuksen opiskelupaikkojen lisäys	24 200
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli 1.5.2022 alkaen	-1 600
Tarvearvion muutos	35 300
Yhteensä	57 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	1 638 300 000
2021 talousarvio	1 580 400 000
2020 tilinpäätös	1 582 400 000

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 200
Yhteensä	2 200

2022 talousarvio	58 700 000
2021 talousarvio	56 500 000
2020 tilinpäätös	40 221 849

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 712 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin

2) väliaikaisesta epidemiakorvauksesta annetun lain (687/2020) mukaisten korvausten maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli 1.5.2022 alkaen	-4 800
Tarvearvion muutos	-51 700
Yhteensä	-56 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	712 300 000
2021 talousarvio	768 800 000
2020 tilinpäätös	750 000 000

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 490 534 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen

3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 52 %, sairausvakuutusrahaston osuus 38 % ja kansaneläkerahaston osuus 10 % vuonna 2022. Valtio rahoittaa 43,6 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	321 334 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	105 500 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	63 000 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Yhteensä	490 534 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotason muutos	6 600
Eläkekulujen kasvu	4 400
Etuus- ja asiointipalvelun kehittäminen	3 500
Liikkumavara	-4 000
Perhevapaauudistuksen toimeenpano	-1 200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-123
Yhteensä	9 177

2022 talousarvio	490 534 000
2021 talousarvio	481 357 000
2020 tilinpäätös	495 300 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on 300 euron suojaosa. Sen ylittävät työtulot sovitellaan työttömyysetuuden kanssa siten, että puolet tulosta vähennetään etuudesta. Etuus yhdessä työtulojen kanssa voi enimmillään olla etuuden perusteena olevien tulojen suuruinen. Lisäksi on helpotettu yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana siten, että yrittäjyyden päätoimisuutta ei arvioida ensimmäisten neljän kuukauden aikana.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat. Ansio-osaa maksetaan korotettuna työllistymistä edistävien toimien ajalta. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan lisäksi kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavan aikuiskoulutustuen tavoitteena on edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä. Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu peruspäivärahan suuruisesta perusosasta ja ansio-osasta. Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen kokonaisuudessaan. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena, jonka valtio rahoittaa. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnetyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on edistetty nostamalla lisäpäiväoikeuden ikäraja 61 vuoteen vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Työttömyysaste (%)	7,8	7,8	6,8
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	35 000	41 000	43 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	155 020	155 000	143 000
— miehiä	73 123	73 114	67 453
— naisia	81 897	81 886	75 547
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	39,9	38,0	36,9
— työttömyysajalta	37,4	35,3	34,3
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	2,5	2,7	2,6
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	66,70	66,80	66,90
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	49 445	45 900	35 400
— miehiä	24 686	22 900	17 700
— naisia	24 759	23 000	17 700
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	12,4	12,0	9,0
— työttömyysajalta	11,3	10,0	8,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	1,1	2,0	1,0
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	31,98	32,70	33,30
— miehillä	33,14	33,90	34,50
— naisilla	30,84	31,50	32,10
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	200 595	193 900	173 700
— miehiä	104 926	101 400	90 900
— naisia	95 669	92 500	82 800
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	52,5	51,0	46,0
— työttömyysajalta	38,3	37,0	33,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	14,2	14,0	13,0
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	35,58	35,90	36,60
— miehillä	35,21	35,60	36,20
— naisilla	35,99	36,30	37,00
Vuorottelukorvaus			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	1 893	1 900	1 900
— miehiä	985	1 000	1 000
— naisia	908	900	900
Korvauspäiviä ansioturvassa, milj. kpl	0,5	0,5	0,5
Korvauspäiviä perusturvassa, milj. kpl	0,0	0,0	0,0
Keskimääräinen korvaus ansioturvassa (€/pv)	55,6	55,7	55,8
Keskimääräinen korvaus perusturvassa (€/pv)	23,33	23,90	24,30
— miehillä	23,30	23,80	24,30
— naisilla	23,34	23,90	24,30

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 484 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Kunnalle maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 43 160 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakasmäärän lisäys	2 118
Yhteensä	2 118

2022 talousarvio	30 484 000
2021 talousarvio	28 366 000
2020 tilinpäätös	13 953 314

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 082 034 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti

4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta

6) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta

7) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat Työllisyysrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuudet ja rahasto loppuosan. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysetuuksista annetun lain muuttamisesta, jolla vahvistetaan työttömyysvakuutusmaksut vuodelle 2022 sekä esityksen työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi, joka liittyy pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	916 834 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	70 200 000
Palkkatuet ja starttirahat	50 000 000
Kulukorvaukset	15 000 000
Liikkuvuusavustus	5 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	15 000 000
Vuorottelukorvaus	10 000 000
Yhteensä	1 082 034 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentilta 32.30.51)	300
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli 1.5.2022 alkaen	6 500
Tarvearvion muutos	37 744
Yhteensä	44 544

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	1 082 034 000
2021 III lisätalousarvio	6 000 000
2021 I lisätalousarvio	6 000 000
2021 talousarvio	1 037 490 000
2020 tilinpäätös	1 272 275 095

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 468 679 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta

5) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta

6) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus sekä korotusosa rahoitetaan valtion varoista ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Kuntien rahoitusosuus on 70 prosenttia työmarkkinatukea yli 1 000 päivää saaneiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen osalta. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Vuorottelukorvaukset rahoitetaan kuten vastaavat työttömyysetuudet. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 118 079 000
— kuntien rahoitusosuus	-425 000 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	440 700 000
— kulukorvaukset	72 600 000
— liikkuvuusavustus	1 500 000
— korotusosa	16 500 000
Työmarkkinatuki yhteensä	1 224 379 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	299 300 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	40 600 000
— korotusosa	5 300 000
— kulukorvaus	4 300 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-250 300 000
Peruspäiväraha yhteensä	99 200 000
Perusturvan palkkatuki	145 000 000
Vuorottelukorvaus	100 000
Yhteensä	1 468 679 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentilta 32.30.51)	850
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli 1.5.2022 alkaen	10 200
Tarvearvion muutos	-345 361
Yhteensä	-334 311

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	1 468 679 000
2021 III lisätalousarvio	55 000 000
2021 I lisätalousarvio	55 000 000
2021 talousarvio	1 802 990 000
2020 tilinpäätös	1 747 175 798

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnetyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	37
Yhteensä	37

2022 talousarvio	3 840 000
2021 talousarvio	3 803 000
2020 tilinpäätös	2 640 800

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	294 568	294 100	296 300
— miehiä	117 169	117 200	118 000
— naisia	177 399	176 900	178 300
Vanhempainpäivärahan saajat	137 836	143 000	149 800
— miehiä	58 170	60 400	63 200
— naisia	79 666	82 600	86 600
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	56,44	58,60	59,90
— miehillä	58,66	61,00	62,30
— naisilla	54,70	56,80	58,00
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	69,12	70,60	72,60
— miehillä	84,94	86,50	92,40
— naisilla	67,20	68,60	70,10
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	28,94	29,05	29,58

Toiminnan laajuus 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	30 000	30 400	30 700
Sairausvakuutuksen korvaama osuus lääkkeistä (%)	75,4	76,0	76,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	577,66	579,78	590,40
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	294 598	302 200	306 100
Sairaanhoitokorvaukset			
Vuonna 2020 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 14,4 %, hammaslääkärinpalkkioista 13,5 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 13,6 % sekä matkojen osalta 86,8 %.			

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 145 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen

2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen

3) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 56 000 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 6 800 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 67 % ja vakuutetut 33 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa 5 % muista päivärahoista ja kuntoutusrahoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2022 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuutetuilta peritään 0,49 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,46 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 15 098 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 1,17 % ja yrittäjiltä 1,31 %. Alle 15 098 euroa alittavan vuositulon osalta pal-

kansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,14 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,33 %.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta siten, että kuntoutustarpeen arviointia kehitetään.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta siten, että koronavirustutkimuksen ja koronarokotteen rokottamistoimenpiteen korvattavuutta koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatketaan 30.6.2022 saakka.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa. Lääkkeiden ehdollinen korvattavuus jatkuu vuoden 2025 loppuun.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2022 (milj. euroa)

Menot	
Työtulovakuutus	
Sairauspäivärahat	981
Vanhempainpäivärahat	1 117
Perhevapaakorvaus	53
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	251
Työterveyshuolto	375
Yrittäjien lisäpäivät	8
Rahaston 8 %:n osuus	6
Yhteensä	2 795
Sairaanhoitovakuutus	
Lääkekorvaukset	1 779
Matkat	313
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	52
Lääkäripalkkiot	56
Hammaslääkärinpalkkiot	51
Muut sairaanhoitokorvaukset	53
Kuntoutuspalvelut	478
Rahaston 8 %:n osuus	7
Yhteensä	2 789
Menot yhteensä	5 584

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2022 (milj. euroa)

Tulot	
Työtulovakuutuksen tuotot	
Vakuutettujen maksut	1 117
Työnantajamaksut	1 309
Yrittäjien lisäpäivät	7
Valtion rahoitusosuus	332
Vuoden 2021 maksuyli-/alijäämä	59
Yhteensä	2 824
Sairaanhoitovakuutuksen tuotot	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	374
Etuudensaajien maksut	458
Valtion rahoitusosuus	1 814
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	5
Vuoden 2021 yli-/alijäämä	90
Yhteensä	2 741
Tulot yhteensä	5 565
Valtion osuudetyhteensä	2 146
Työtulovakuutus	
Osuus päivärahoista ja kuntoutusrahoista	102
Osuus tartuntatautipäivärahoista	2
Osuus vähimmäispäivärahoista	227
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	1
Sairaanhoitovakuutus	
Osuus sairaanhoidosta	1 777
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	37

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Covid-19-testien korvaaminen	-45 000
Koronarokotusten ja testauksen kela-korvauksen jatko	4 000
Kuntoutustarpeen arvioinnin kehittäminen	250
Perhevapaauudistus	1 000
Tartuntatautipäiväraha	-2 800
Tarvearvion muutos	3 000
Yhteensä	-39 550

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	2 145 750 000
2021 talousarvio	2 185 300 000
2020 tilinpäätös	1 981 208 187

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuuajan rahoittamiseen sekä vammaisetuuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2020 yhteensä 1 617 561, joista vanhuuseläkkeellä 1 397 155, perheeläkkeellä 236 389, työkyvyttömyyseläkkeellä 193 629, osa-aikaeläkkeellä 291 sekä muilla eläkkeillä 8 409. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2018—2020 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2018	2019	2020
Yksityinen sektori	17 619	18 236	18 751
Kunnalliset eläkkeet	5 228	5 484	5 710
Valtion eläkkeet	4 645	4 741	4 815
Muut julkiset yhteensä	373	387	397
Työeläkkeet yhteensä	*27 865*	*28 848*	*29 673*
Solita-eläkkeet	462	450	445
Kelan eläkkeet	2 357	2 324	2 515
Lakisääteiset eläkkeet yhteensä	*30 684*	*31 622*	*32 633*
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 680	1 716	1 762

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2020—2022

Eläkkeen saajia	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 212	8 178	8 219
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	139 563	133 146	126 946
Yrittäjäeläkkeen saajia	261 067	264 479	264 509
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	4 533	4 407	4 264
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan päivärahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	9 648	9 385	9 075
Lapseneläkkeen saajia	14 988	14 700	14 200
Leskeneläkkeen saajia	4 520	4 400	4 500
— miehiä	1 215	1 200	1 200
— naisia	3 305	3 200	3 300

Toiminnan laajuus 2020—2022

Eläkkeen saajia	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Kansaneläkkeen saajia	579 366	576 400	574 900
— miehiä	209 205	209 200	210 100
— naisia	370 161	367 200	364 800
Takuueläkkeen saajia	113 967	117 900	119 000
— miehiä	50 291	52 400	52 900
— naisia	63 676	65 500	66 100
Vanhuuseläkkeen saajia	455 040	453 800	450 900
— miehiä	145 922	146 400	146 500
— naisia	309 118	307 400	304 400
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	124 326	122 600	124 000
— miehiä	63 283	62 800	63 600
— naisia	61 043	59 800	60 400

Toiminnan laajuus 2020—2022

Vakuutettujen lukumäärä	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
MEL-vakuutettuja	8 477	8 546	8 231
MYEL-vakuutettuja	53 353	51 734	50 120
YEL-vakuutettuja	236 636	235 407	237 240
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 255	3 255	3 255
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	78 924	76 920	75 552

Toiminnan laajuus 2020—2022

Keskimääräisiä eläkkeitä	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 900	1 530	1 570
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	541	568	602
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	428	431	436
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	695	706	724
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	164	164	167
— miehillä	161	161	163
— naisilla	165	166	168
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	312	310	313
— miehillä	335	334	340
— naisilla	299	296	298
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	189	188	191
— miehillä	187	187	190
— naisilla	190	189	193
Keskimääräinen vanhuuseläke (€/kk)	270	267	269
— miehillä	267	266	270
— naisilla	271	268	268
Keskimääräinen työkyvyttömyyseläke (€/kk)	466	469	476
— miehillä	492	494	502
— naisilla	438	442	449

Toiminnan laajuus 2020—2022, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	213 183	218 00	221 400
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	210 324	211 600	213 100
Vammaistuki, saajat	51 643	54 200	55 900

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan muun muassa sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaisetuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 555 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 31 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 155
Yhteensä	2 155

2022 talousarvio	60 555 000
2021 talousarvio	58 400 000
2020 tilinpäätös	61 223 940

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 735 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2022 olevan 82,8 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 000
Yhteensä	-2 000

2022 talousarvio	735 500 000
2021 talousarvio	737 500 000
2020 tilinpäätös	718 200 000

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 431 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2022 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 064 500 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 406 600 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 86 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	13 000
Yhteensä	13 000

2022 talousarvio	431 000 000
2021 talousarvio	418 000 000
2020 tilinpäätös	370 950 115

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	3 400
Yhteensä	3 400

2022 talousarvio	17 300 000
2021 talousarvio	13 900 000
2020 tilinpäätös	11 646 528

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-300
Yhteensä	-300

2022 talousarvio	13 100 000
2021 talousarvio	13 400 000
2020 tilinpäätös	14 350 000

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomäärä-raha)

Momentille myönnetään 3 785 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen

3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen

4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen

7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi työeläkelakien ja kansaneläkelain muuttamisesta siten, että perhe-eläkejärjestelmää ajanmukaistetaan muun muassa muuttamalla leskeneläke määräaikaiseksi ja nostamalla lapseneläkkeen päättymisikää kahdella vuodella.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2022 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 226
Takuueläke	282
Vammaisetuudet	577
Eläkkeensaajan asumistuki	688
Eläketuki	16
Yhteensä	3 789
Tulot	
Omaisuuden tuotot	-
Valtion osuudet etuuksista	3 789
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	-
Yhteensä	3 789

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perhe-eläkeuudistus	300
Tarvearvion muutos	-17 800
Yhteensä	-17 500

2022 talousarvio	3 785 500 000
2021 talousarvio	3 803 000 000
2020 tilinpäätös	3 735 222 539

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalideille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Veikkaus Oy:n tuottovaroja.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoiden mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Sotainvalidien määrä	552	392	272
Sotilasinvalidien määrä	1 814	1 741	1 672
Rintamaveteraanien määrä (pl. sotainvalidit)	5 502	3 988	2 876
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	2 893	2 459	2 066
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	1 809	1 501	1 231
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoiden ja leskien määrä	2 200	1 826	1 497

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit), että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään usein ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisu pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirtoväen huollon järjestämisestä annetun lain (864/1949) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2022 olevan 9. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

2022 talousarvio	1 050 000
2021 talousarvio	1 050 000
2020 tilinpäätös	683 298

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen

2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 200
Yhteensä	-2 200

2022 talousarvio	7 700 000
2021 talousarvio	9 900 000
2020 tilinpäätös	11 605 399

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 43 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien sekä arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

2) sotainvalidien kuntoutukseen ja laitoshoitoon

3) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

4) kunnallisten avopalvelujen kustannusten korvaamiseen Ruotsissa asuville vähintään 10 prosentin sotainvalideille myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2022 lopussa olevan noin 4 000, joista elinkoron saajia on 1 950.

Valtiokonttorin kustantamia ateriapalveluja käytti 25 henkilöä Ruotsissa vuonna 2021.

Sotilasvammalain (404/1948) 6 d § mahdollistaa sen, että kunnille ja kuntayhtymille korvattavia avohuoltokustannuksia voidaan rahoittaa Veikkaus Oy:n tuotosta. Veikkaus Oy tilittää tähän liittyen 17 000 000 euroa momentille 12.33.90. Määrärahassa on huomioitu sotilasvammalain nojalla korvattavia kunnallisia avopalveluja sotien johdosta vahingoittuneelle tai sairastuneelle sotainvalidille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotainvalidien ja heidän omaistensa määrän väheneminen ja avopalveluiden käytön tarkentunut arvio	-4 952
Yhteensä	-4 952

2022 talousarvio	43 648 000
2021 talousarvio	48 600 000
2020 tilinpäätös	55 075 073

52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen sekä sotainvalidien neuvontapäivien ja muun neuvontapalvelutoiminnan kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitoksina toimii vuonna 2022 arviolta kaikkiaan 75 laitosta eri puolilla Suomea. Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan ja/tai hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien/käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelupäivien sekä muuhun neuvontapalvelutoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirtyvien erien väheneminen	4 000
Yhteensä	4 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	20 000 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	16 000 000
2020 tilinpäätös	25 000 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 690 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuonna 2022 olevan 1 500 . Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti ja avokuntoutuksen hoitosarja 15 kertaa kuntoutujaa kohden.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotainvalidien leskien ja puolisoiden määrän väheneminen	-390
Yhteensä	-390

2022 talousarvio	1 690 000
2021 talousarvio	2 080 000
2020 tilinpäätös	2 500 000

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	28	15	12
Avustus euroa/henkilö	2 000	2 000	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentuneet laskelmat ja aikaisemmilta vuosilta siirtyvien erien huomioiminen	8
Yhteensä	8

2022 talousarvio	24 000
2021 talousarvio	16 000
2020 tilinpäätös	20 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan olevan 1 231 vuonna 2022, joista kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 580 henkilöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintama-avustusten saajien määrän väheneminen ja siirtyvien erien vaikutus	-860
Yhteensä	-860

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	400 000
2021 talousarvio	1 260 000
2020 tilinpäätös	2 500 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen

3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2022 alussa olevan noin 2 900 henkeä.

Veikkaus Oy:n tuottoihin perustuva määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momenteilta 33.50.57 ja 33.50.58.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintamaveteraanien määrän väheneminen	-7 400
Yhteensä	-7 400

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	23 000 000
2021 talousarvio	30 400 000
2020 tilinpäätös	38 000 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen

3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

2022 talousarvio	8 000
2021 talousarvio	8 000
2020 tilinpäätös	8 000

58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 95 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2022 alussa olevan noin 2 900 henkeä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennakoitu palvelutarve sekä Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien tarkentuneet laskelmat sekä rintamaveteraaneille kotiin annettavien palveluiden tarkentuminen	-36 820
Yhteensä	-36 820

2022 talousarvio	95 200 000
2021 talousarvio	132 020 000
2020 tilinpäätös	180 100 000

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta palvelurakenteen kehittämiseen, yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokassa kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille 28.90.30.

Keskeiset uudistukset
Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään muun ohella laatimalla kuntien paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, laatimalla määräajoin hyvinvointikertomus, kehittämällä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan tietopohjaa, rakenteita ja johtamista, parantamalla ehkäiseviä palveluja ja varhaista tukea

sekä vakiinnuttamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osaksi hallintokuntien yhteistyötä ja kaikkea päätöksentekoa. Suunnittelussa ja päätöksenteossa hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä seuraavat kehittämis- ja lainsäädäntöhankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen:

— sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen kehittäminen terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain pohjalta mm. osana tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa. Kehittämisohjelmalla vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen saatavuutta, siirretään painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin, vahvistetaan palvelun laatua ja vaikuttavuutta ja varhaisen tuen saamista sekä tiivistetään viranomaisten yhteistyötä ja palvelujen yhteensovittamista

— sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden uudistaminen — sote-uudistus. Jatkossa sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy itsehallinnollisille hyvinvointialueille. Palvelut tuotetaan pääosin julkisina palveluina. Yksityinen ja kolmas sektori täydentävät niitä

— sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistaminen vaiheittain päivittämällä yleislain jälkeen myös erityislainsäädäntöä. Uudistuksella kehitetään palvelujärjestelmää siten, että se edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä ja turvaa riittävien, laadukkaiden ja tarpeenmukaisten sosiaalipalvelujen saamisen koko maassa

— kansallinen mielenterveysstrategia vuosille 2020—2030.

Järjestelmäkuvaukset

Palvelurakenteen kehittämisen, ennen kaikkea perusterveydenhuollon, vanhustenhuollon ja mielenterveysstrategian rahoitus perustuu kolmevuotisiin kehittämishankkeisiin (momentti 33.60.39). Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain perusteella valtion korvausta kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta. Lisäksi sosiaalihuoltolain nojalla maksetaan valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille sekä suoritetaan yliopistoille korvausta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentit 33.60.32 ja 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan kunnille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea myöntää se kunta, jonka alueella hakija tai tämän perhe vakinaisesti oleskelee.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotipalvelu, kotitalouksia vuoden aikana	163 000	170 000	175 000
Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut, saajia vuoden aikana	123 000	125 000	129 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12.[1)]	4 000	3 000	2 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	51 800	53 000	54 200
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	50 000	53 000	55 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin[2)]	17 800	18 200	18 500
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	400	300	200
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	90 000	89 000	89 500
Kansanterveystyö			
Hoitopäivät (milj.)	2,06	1,95	1,90
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	6,97	7,10	7,20
— Muun ammattihenkilön luona	16,76	17,00	19,00
— Hammashuollon käynnit	3,97	4,60	5,00
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,60	4,00	4,20
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,55	2,50	2,50
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	0,64	0,90	0,90
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,95	3,00	3,00
Avohoitokäynnit (milj.)	6,75	7,40	7,40
Psykiatrinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	1,00	1,00	1,00
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	25,00	25,00	25,00
Avohoitokäynnit (milj.)	2,30	2,40	2,40

1) Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat.

2) Lukuun on laskettu mukaan kehitysvammaisten autetun ja ohjatun asumisen asiakkaat vuoden lopussa sekä vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaat vuoden aikana.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 364,0	1 334,0	1 334,0
Tutkintokorvaus, euroa	45 000	46 000	46 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	830	860	860

Mielentilatutkimustoiminta

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	107	110	110
— valtion yksiköt	75	80	80
— kunnalliset sairaalat	20	20	20
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	12	10	10

30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen

2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityistilanteissa yksittäisen kunnan tai alueen voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. Vakavia onnettomuus- ja häiriötilanteita varten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ja Vantaan kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys (Vantaa) on nimetty valtakunnallisiksi toimijoiksi ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinnälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen. HUS ja Vantaa ovat osallistuneet merkittävillä resursseilla toimintaan, jotka ylittävät niiden omien toiminta-alueiden rajat. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2022 talousarvio	350 000
2021 talousarvio	350 000
2020 tilinpäätös	2 150 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lastenasiaintalojen perustamista tukevien valtionavustusten maksamiseen

2) enintään kahdeksaa ja puolta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen lastenasiaintalojen perustamiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen.

Selvitysosa: LASTA-hankkeessa kehitetty lastenasiaintalomalli levitetään valtakunnallisesti. Lastenasiaintalossa selvitetään moniammatillisesti seksuaalirikoksen uhriksi epäillyn lapsen ja nuoren asia lapsiystävällisessä ympäristössä ja huolehditaan yhteistyössä lapselle turvallinen kasvu ja kehitys. Kehittämisessä hyödynnetään Seri-tukikeskuksissa jo käytössä olevia toimintamalleja sekä yliopistosairaaloiden lasten oikeuspsykiatrisissa yksiköissä kehitettyä yhteistyömallia ja muita toimintakäytäntöjä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin yksi neljäsosa ja siirtomenojen osuudeksi kolme neljäsosaa.

2022 talousarvio	2 800 000
2021 talousarvio	2 800 000
2020 tilinpäätös	1 600 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää yliopistotasoisen terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

2022 talousarvio	25 000 000
2021 talousarvio	25 000 000
2020 tilinpäätös	25 000 000

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen

2) terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen

3) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a § ja 60 b § mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 61 600 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 29 900 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille ja 4 500 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoista erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille.

2022 talousarvio	96 000 000
2021 talousarvio	96 000 000
2020 tilinpäätös	91 369 161

34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen

2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen

3) lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen

4) pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangeille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen

5) kohdissa 1) — 4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen

6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena kunnille ja kuntayhtymille

8) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville sairaanhoitopiireille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 5 560 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 9 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 140 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2022 talousarvio	15 200 000
2021 talousarvio	15 200 000
2020 tilinpäätös	13 203 674

35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 65 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle valtion rahoitusosuuden neljässä erässä vuoden aikana. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle palvelujen tuottamisesta aiheutuneista kustannuksista neljässä erässä vuoden aikana. Hyväksyttävistä kustannuksista ja niiden tarkistamisesta, rahoitusosuuksien ja korvauksien suorituksista, tarvittavista selvityksistä ja takaisinperinnästä säädetään tarkemmin laissa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta.

2022 talousarvio	65 800 000
2021 talousarvio	65 800 000
2020 tilinpäätös	6 400 000

36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 562 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

2022 talousarvio	562 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	562 000
2020 tilinpäätös	480 000

37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisiin kunnille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalipalvelusta.

Selvitysosa: Suomesta haki kansainvälistä suojelua vuonna 2015 noin 32 500 henkilöä ja vuonna 2016 hakemuksia rekisteröitiin noin 5 600. Vuonna 2020 suojelua haki 4 721 henkilöä. Kansainvälistä suojelua hakevista henkilöistä on vuodesta 2015 lukien saanut kielteisen päätöksen hakemukseen noin 40 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista kunnat voivat hakea korvausta Kansaneläkelaitokselta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-500
Yhteensä	-500

2022 talousarvio	1 500 000
2021 talousarvio	2 000 000
2020 tilinpäätös	1 216 167

(38.) Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	1 615 000 000
2020 tilinpäätös	206 000 000

39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 132 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen ja toimintaprosessien uudistamiseen hallituksen strategisten tavoitteiden mukaisesti

2) hankkeiden toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisavustusten maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, kansaneläkelaitokselle, osuuskunnille, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille

3) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen

4) enintään viittätoista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa hankkeiden valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin

5) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitusohjelmassa on kirjaukset peruspalveluiden saatavuuden, saavutettavuuden, vaikuttavuuden ja laadun parantamisesta. Rakenteeksi esitetään hyvinvointialueisiin pohjautuvaa järjestämistä, jonka puitteissa palveluita kehitetään. Palveluiden sisältöä säädetään osin mitoituksilla (hoitotakuu, henkilöstömitoitukset) ja osin kehittämällä toimintoja strategisesti esimerkiksi mielenterveysasiakkaille ja ikäihmisille. Myös lääkelainsäädännön uudistus edistää asiakkaiden hoitoa.

Ennen uudistuksen voimaantuloa nykyjärjestelmää tulee kehittää, jotta sillä on valmiudet toteuttaa tulevat vaatimukset. On todennäköistä, että esimerkiksi saatavuus paranee etupainotteisesti kehittämisohjelmien myötä. Kehittämistoiminnalla vahvistetaan myös kansalaisten luottamusta julkisesti järjestettyihin sote-palveluihin.

Kehittämishankkeet kohdentuvat mm. seuraaviin aiheisiin:

— Peruspalveluiden saatavuuden turvaaminen mm. hoitotakuulla, hoito- ja palveluvelkaa purkamalla sekä sovittamalla yhteen asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen polkua

— Ikäihmisten hoitoa ja hoivaa parannetaan hoivahenkilöstön sitovalla vähimmäismitoituksella, kehittämällä omaishoitoa ja kotihoitoa sekä laatimalla poikkihallinnollinen ikäohjelma

— Kansallinen, poikkihallinnollinen mielenterveysstrategian valmistelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuus on vähäinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysvammaisten henkilökohtaisen budjetin kokeilujen laajentaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 500
Kuntoutuksen kehittäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Lapsistrategiatyön koordinointi (-1 htv) (siirto momentille 23.01.01)	-45

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-400
Työkykyohjelman lisäresursointi (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 400
Tasomuutos	9 865
Yhteensä	4 520

2022 talousarvio	132 820 000
2021 III lisätalousarvio	39 000 000
2021 I lisätalousarvio	17 500 000
2021 talousarvio	128 300 000
2020 tilinpäätös	108 910 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 33 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yliopistolliset sairaanhoitopiirit vastaavat alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta, joka tapahtuu kilpailutetun lentotoiminnan ostopalvelun ja siitä solmittujen sopimusten perusteella. Lentotoiminta sisältää helikopterin ja ohjaamomiehistön. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialuetehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Määrärahan tason muutos aiheutuu ilmailupalvelun omaan tuotantoon siirtymisestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	5 165
Yhteensä	5 165

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2022 talousarvio	33 000 000
2021 talousarvio	27 835 000
2020 tilinpäätös	28 990 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 98 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 000
Yhteensä	-1 000

2022 talousarvio	24 550 000
2021 talousarvio	25 550 000
2020 tilinpäätös	22 550 000

61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 134 000 000 euroa.

Määrärahasta on varattu osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa:

1) enintään 80 000 000 euroa hoitotakuun toteutumisen edistämiseen sekä koronavirustilanteen aiheuttaman sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun (RRF pilari4)

2) enintään 15 000 000 euroa hoitotakuun toteutumista edistävien ennalta ehkäisevien toimien ja ongelmien varhaisen tunnistamisen vahvistamiseen (RRF pilari4)

3) enintään 10 000 000 euroa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistamiseen (RRF pilari4)

4) enintään 20 000 000 euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönottoon (RRF pilari4)

5) enintään 5 000 000 euroa Työkykyohjelman ja IPS Sijoita ja valmenna -mallin toimenpiteiden laajentamiseen (RRF pilari3)

6) enintään 4 000 000 euroa mielenterveyden ja työkyvyn vahvistamiseen työelämässä (RRF pilari3)

7) viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ohjelman hallinnointia ja koordinointia varten.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentin määrärahasta 9 000 000 euroa kohdentuu työllisyysasteen ja osaamistason nostamisen kestävän kasvun vauhdittamiseksi (pilari3) investointeihin. Työkykyohjelman ja IPS-mallin (Individual Placement and Support / Sijoita ja valmenna) laajentamisella kehitetään monipuolista työkyvyn tuen palveluiden kokonaisuutta, joka koostuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä TE-palveluista ja työllisyyspalveluista. Tavoitteena on, että työkyvyn tuen palveluiden saatavuus ja laatu vastaavat työttömien palvelutarpeita sekä palveluiden vaikuttavuus paranee. Investoinneilla vahvistetaan lisäksi mielenterveyttä ja työkykyä levittämällä vaikuttavia keinoja ja menetelmiä työpaikkojen ja työterveyshuoltojen käyttöön. Lisäksi suunnataan toimenpiteitä työkyvyn tukemiseksi koronavirustilanteesta eniten kärsineille aloille.

Momentin määrärahasta 125 000 000 euroa kohdentuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistamisen ja kustannusvaikuttavuuden (pilari4) investointeihin. Investointien tavoitteena on purkaa koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa sekä nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa uudistamalla toimintamalleja ja ottamalla käyttöön uusia digitaalisia palveluja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti.

Rahoitusta voidaan jakaa valtionavustuksina kunnille, kuntayhtymille, elinkeinoelämälle ja kolmannen sektorin toimijoille, lisäksi sitä voidaan osoittaa sopimuksella käytettäväksi julkisen sektorin laitoksille ohjelmaa tukeviin toimenpiteisiin ja sen kansalliseen koordinointiin sekä hallinnointiin.

Ministeriö valmistelee valtionavustuksia koskevan asetuksen sekä muut rahoituksen käyttöä koskevat linjaukset vuoden 2021 aikana siten, että ensimmäiset hankkeet voivat käynnistyä vuodenvaihteessa 2021—2022.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuun toteutumisen edistäminen sekä koronavirustilanteen aiheuttaman sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purku (RRF pilari4)	80 000
Hoitotakuun toteutumista edistävien ennalta ehkäisevien toimien ja ongelmien varhaisen tunnistamisen vahvistaminen (RRF pilari4)	15 000
Hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönotto (RRF pilari4)	20 000
Mielenterveyden ja työkyvyn vahvistaminen työelämässä (RRF pilari3)	4 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistaminen (RRF pilari4)	10 000
Työkykyohjelman ja IPS Sijoita ja valmenna -mallin toimenpiteiden laajentaminen (RRF pilari3)	5 000
Yhteensä	134 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	134 000 000
2021 III lisätalousarvio	45 000 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	3 000 000
2020 tilinpäätös	3 050 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi

2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin

3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen, sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) käytettäväksi THL:n kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen ennakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 950 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

2022 talousarvio	7 100 000
2021 talousarvio	7 100 000
2020 tilinpäätös	6 950 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet
Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geenitekniikka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

— elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen

— turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus

— vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita

— ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautien torjuntatyötä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä, kunnissa ja sairaanhoitopiirien kuntayhtymissä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautien ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seurantaa ja torjuntaa sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotehuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

— rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus, yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)

— tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)

— Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautitilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)

— HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus, kansallisten strategioiden päivitykset

— pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)

— Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

THL toimii myös Euroopan unionin tartuntatautien epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautien ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena elimenä.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) käyttötarkoituksena on terveyden edistäminen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin ehkäisy ja vähentäminen. Vuoden 2022 terveyden edistämisen määrärahalla tuetaan erityisesti kunnissa toteutettavaa terveyden edistämisen toimintaa. Toiminnan tulee kohdentua vähentämään alkuvuodesta 2020 koronapandemian negatiivisia vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja terveyteen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen.

Painopisteet vuodelle 2022 ovat:

— ”Ikäystävällisen kunnan” hyvinvointijohtamisen vahvistaminen kehittämällä kuntien, alueellisten toimijoiden ja järjestöjen yhdyspinnalla olevien toimintamallien johtamis- ja yhteistyökäytäntöjä. Käytäntöjen tulee tukea poikkeusolojen aiheuttamien, ikääntyneisiin kohdistuvien hait-

tojen tunnistamista ja vähentämistä. Ikäystävällisessä kunnassa iäkkäiden asukkaiden toiveita ja tarpeita kuunnellaan, jotta heillä on mahdollisuus hyvään ja omannäköiseen elämään

— Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen kunnan ja alueellisten toimijoiden yhteistyönä sekä toimintamallien kehittäminen kulttuurihyvinvointitoiminnan vahvistamiseksi kohdentuen erityisesti koronakriisin negatiivisia vaikutuksia kohdanneisiin ryhmiin

— Ikääntyneiden ja/tai työelämän ulkopuolella olevien hyvän ravitsemuksen laadun, ruoan saatavuuden ja yhteisöllisten ruokailumahdollisuuksien edistäminen. Kehitettävien toimenpiteiden tulee olla sovellettavissa myös poikkeusoloissa

— Pakka-toimintamallin mukaisten yhteisövaikuttamisen keinojen jatkokehittäminen asukkaiden osallistamiseksi paikalliseen alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä rahapelien saatavuuden sääntelyyn ja huumausaineiden käytön ehkäisyyn. Kohderyhmänä tulee olla erityisesti koronapandemian tunnistetut haavoittuvat ryhmät.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos (TTL) käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva uusien työterveyslääkäreiden koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemioiden lukumäärä	2	3	3
— sairastuneet henkilöt	54	100	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	49	45	45
Hinkuyskätapaukset, lkm	557	700	700
Kampylobakteerilöydökset, lkm	3 380	4 600	4 600
Epidemioiden epäilyilmoitukset	81	75	75
Tuberkuloositapaukset, lkm	224	220	270

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2020—2022

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	44	45	50
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	150	150	165
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 187	1 150	1 150
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	234	230	220
Tippuritartunnat, lkm	605	600	500
Kuppatartunnat, lkm	246	225	225
Klamydiatartunnat, lkm	16 178	16 000	16 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	44	45	45

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) 44 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun

3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rokotteiden hankintapäätösprosessiin liittyviin kustannuksiin

5) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi

6) enintään 600 000 euroa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 30 940 000 euroa. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 5 000 000 euroa. Rokotteiden välitystoimintaan ja muuhun rokotteiden hankintaan, huoltoon ja välitykseen on arvioitu käytettävän 500 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

2022 talousarvio	30 940 000
2021 III lisätalousarvio	223 500 000
2021 I lisätalousarvio	70 000 000
2021 talousarvio	30 940 000
2020 tilinpäätös	243 740 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 545 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin puolet. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2022 talousarvio	545 000
2021 talousarvio	545 000
2020 tilinpäätös	545 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin neljä viidesosaa ja kulutusmenojen osuudeksi noin yksi viidesosa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2022 talousarvio	460 000
2021 talousarvio	460 000
2020 tilinpäätös	660 460 000

50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Kuntien ja tulevien maakuntien hyvinvointijohtamisen kehittäminen	400 000	710 000	500 000
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	310 000	366 000	500 000
Yhteiskunnallista markkinointia hyödyntävien menetelmien kehittäminen	300 000	-	-
Väestön ylipainoa ehkäisevien ja vähentävien toimintamallien kehittäminen kuntien toiminnassa	-	-	490 000
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen sekä itsemurhien ehkäisyn tuki	-	-	-
Seksuaaliterveyden vahvistaminen	-	-	-
Ikääntyneiden hyvän ja laadukkaan ravitsemuksen edistäminen	275 000	300 000	-
Kulttuuritoiminnan saavutettavuuden ja saatavuuden edistäminen kunnan ja alueellisten toimijoiden monitoimijaisena työnä	335 000	607 000	490 000
Lasten ja nuorten turvallisuus digimaailmassa	345 000	-	-
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	35 000	17 000	20 000
Yhteensä	2 000 000	2 000 000	2 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 980 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 000 euroa.

2022 talousarvio	2 000 000
2021 talousarvio	2 000 000
2020 tilinpäätös	2 000 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työnantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkärin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Pätevyyden saaneiden erikoislääkärien määrä oli 53 vuonna 2020.

2022 talousarvio	2 900 000
2021 talousarvio	2 900 000
2020 tilinpäätös	2 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle (1284/2010 2 §).

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2022 talousarvio	928 000
2021 talousarvio	928 000
2020 tilinpäätös	928 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoitamasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitään. Sijaisapua myönnetään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin. Paikallisyksikköjen määrää on tarkoitus vähentää nykyisestä 38:stä noin kymmeneen seuraavien vuosien aikana. Yhdistäminen säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä, parantaa toiminnan laatua ja vähentää henkilöriskejä.

Toiminnan laajuus

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	14 119	13 385	12 689
Lomituspäivien lukumäärä	356 452	337 916	320 345
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,25	25,25	25,25
Lomitustuntien lukumäärä	2 316 072	2 195 636	2 081 463
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,50	6,50	6,50

Toiminnan laajuus

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	4 343	4 149	3 934
Lomituspäivien lukumäärä	199 604	190 701	180 785
Lomituspäiviä/käyttäjä	45,96	45,96	45,96
Lomitustuntien lukumäärä	1 380 132	1 318 575	1 250 009
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,91	6,91	6,91
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	7 145	6 893	6 535
Lomituspäivät	65 984	63 658	60 348
Lomituspäiviä/käyttäjä	9,23	9,23	9,23
Lomitustunnit	435 698	420 342	398 485
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,60	6,60	6,60
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	405	394	382
Lomituspäivät	7 141	7 096	6 883
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,6	18,00	18,00
Lomitustunnit	51 251	51 382	49 841
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,18	7,24	7,24
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	253	249	242
Lomitustunnit	27 526	27 380	26 824
Lomitustunteja/käyttäjä	109	110	111
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	195	200	215
Lomitustunnit	15 711	19 500	21 300
Lomitustunteja/päätös	80,6	97,5	99,0
Käyttäjiä	143	150	158
Lomitustunteja/käyttäjä	110	130	135

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2020 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2021 ja 2022.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 000
Yhteensä	-3 000

2022 talousarvio	114 000 000
2021 talousarvio	117 000 000
2020 tilinpäätös	117 063 909

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2022 talousarvio	1 900 000
2021 talousarvio	1 900 000
2020 tilinpäätös	1 900 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään maksullista sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	50
Yhteensä	50

2022 talousarvio	400 000
2021 talousarvio	350 000
2020 tilinpäätös	410 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin

4) 2 000 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toteuttamaan hankkeeseen, jolla tuetaan maatalousyrittäjien työssä jaksamista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset. Lisäksi Välitä viljelijästä -hankkeelle on varattu 2 000 000 euron määräraha.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomitusalueiden yhdistäminen, liitoskustannus	-2 000
Välitä viljelijästä -toimintamalli (HO 2019 kertaluonteinen)	2 000
Yhteensä	0

2022 talousarvio	19 140 000
2021 talousarvio	19 140 000
2020 tilinpäätös	18 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään Veikkaus Oy:n tuotoista harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta, valvoo niiden käyttöä ja suorittaa avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Veikkaus Oy:n tuotoista myönnettiin vuonna 2021 avustuksia yhteensä 362,4 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Tuottoa

käytettiin myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintaan 2,9 milj. euroa. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 20,0 milj. euroa sotilasvammakorvauksiin, 16,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 30,4 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 1,3 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, tuoton käyttö oli yhteensä 433,0 milj. euroa.

Veikkaus Oy:n tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2022 yhteensä 337,53 milj. euroa. Lisäksi voittovarojen alenemaa kompensoidaan budjettivaroin 58,47 milj. eurolla siten, että jaettavaa on yhteensä 396 milj. euroa. Tästä määrästä jaetaan avustuksina 332,7 milj. euroa momentilta 33.90.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön yhteensä 60,4 milj. euroa, josta sotilasvammakorvauksiin 17,0 milj. euroa, korvauksia sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin 20,0 milj. euroa, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin 400 000 euroa ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin 23,0 milj. euroa. Lisäksi osoitetaan 2,9 milj. euroa momentille 33.01.01 sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintamenoihin. Vastaava tulo 337,53 milj. euroa on merkitty momentille 12.33.90.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arvioomääräraha)

Momentille myönnetään 332 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa:

Avustetun toiminnan strategiset tavoitteet
— vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden

— vahvistaa yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä lisätä erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

Vuonna 2022 STEA:n avustuksissa painotetaan erityisesti
— järjestöjen yhteistyön vahvistamista kuntien ja maakuntien sekä tulevien sosiaali- ja terveyskeskusten kanssa, jotta kansalaisten osallistumismahdollisuudet ja järjestöjen mahdollistama toiminta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja ongelmia kohdanneiden auttamiseksi huomioitaisiin mahdollisimman hyvin tulevissa sote- ja maakuntauudistuksen rakenteissa

— koronakriisin seurauksena haavoittuvimpien ihmisten tukemista

— osatyökykyisten työllistymisen edistämistä (Paikka auki -avustusohjelma).

Avustuskokonaisuudet
1) Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja vaikuttamiseen liittyviä toimintoja kuten viestintä ja vaikuttamistoiminta, edunvalvonta, kehittämistoiminta, arviointi ja tutkimus ja jäsenjärjestöjen tukeminen.

2) Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämänhallintaa edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

Avustuskokonaisuuteen kuuluu Paikka auki II -osatyökykyisten ja nuorten työllistymisen avustusohjelma, jonka tavoitteena on edistää työelämävalmiuksia ja työllistymistä.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen	115	-	-
Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	90	-	-
Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen	86	-	-
Erityisryhmien asumisen tukeminen	25	-	-
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	40	-	-
Työelämäosallisuuden vahvistaminen	25	-	-
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen	-	99	91
Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen	-	105	96
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen	-	115	106
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	-	43	40
Yhteensä	381	362	333

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain toteutunut/arvio vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 toteutunut	2021 arvio	2022 arvio
Yleisavustukset	67	65	60
Kohdennetut toiminta-avustukset	201	188	173
Investointiavustukset	18	5	5
Hankeavustukset	95	104	95
Yhteensä	381	362	333

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	34 400
Veikkauksen tarkentuneet tuloennusteet sekä järjestöille maksettavien avustusten tarkentuminen	-172 600
Veikkausvoittovaroilla rahoitetun toiminnan siirto budjettirahoitukseksi	58 470
Voittovarojen purku	50 000
Yhteensä	-29 730

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	332 710 000
2021 talousarvio	362 440 000
2020 tilinpäätös	380 769 858

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, 2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja 3. Kestävä kaupunkikehitys. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastonmuutoksen hillintä, sen vaikutukset ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen säästäminen ja niiden hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti. Pyrkimyksenä on materiaalien suljettu kierto, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vähähiilistä kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös viennin edistämistä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastosopimuksen puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin uudistamiseen ja toimeenpanoon, joilla varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähenemät. Ilmastolain uudistamisella varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuoteen 2030 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti. Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastopaneeli tukee ilmastopolitiikan suunnittelua ja sitä koskevaa päätöksentekoa.

Kansallisella ilmasto- ja energiapolitiikalla on tavoitteena muun muassa eheyttää yhdyskuntarakennetta, vähentää rakennuksista ja asumisesta aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Kaupunkiseutujen rakenteen eheytymistä edistetään yhteen sovittamalla maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä huomioiden samalla elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus.

Toteutetaan toimenpidekokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa ja parannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta. Jatketaan fossiilisesta öljylämmityksestä luopumisen toimenpideohjelman ja Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020—2050 toteuttamista. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävän käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren hyvän tilan saavuttaminen edellyttää erityisesti ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesiensuojelun tehostamisohjelmalla vahvistetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjen vesien ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanoa laajentamalla vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Ympäristökuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelma sekä tehostamalla muita toimia uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Uudistetaan luonnonsuojelulainsäädäntö toimien vaikuttavuuden lisäämiseksi ja pilotoidaan ekologisen kompensaation mahdollisuuksia. Lisäksi valmistellaan ja pannaan toimeen ilmastoviisaita suojeluratkaisuja osana uutta luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa ja toimintaohjelmaa. Vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros sekä digitalisaatio. Digitalisaation avulla maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittämätön tarjonta nostaa vuokra- ja hintatason korkeaksi. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Jatketaan valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin. MAL-sopimuksia toimeenpannaan seitsemän kaupunkiseudun (Helsinki, Turku, Tampere, Oulu, Jyväskylä, Kuopio ja Lahti) kanssa. Rakennetaan hiilineutraaleja kaupunkiseutuja, lisätään asuntotuotantoa ja kasvatetaan kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuutta.

Hankkeiden ympäristöä koskevien arviointi- ja lupamenettelyjen sujuvaa etenemistä edesautetaan. Samalla turvataan ympäristönsuojelun korkea taso sekä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Ympäristönsuojelulain osalta laaditaan arvio lukuisten peräkkäisten uudistusten toimivuudesta ja vaikuttavuudesta vuoden 2022 helmikuuhun mennessä. Lisäksi valmistellaan ympäristöriskien torjuntaan ja ympäristövahinkojen korvaamiseen tarvittavaa ympäristövastuiden toissijaista rahoitusjärjestelmää tavoitteena antaa hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 aikana. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030.

Kiertotaloudesta rakennetaan Suomen talouden perustaa. Toteutetaan vuonna 2021 hyväksytyn kiertotalousohjelmaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisia ympäristöhallinnon alan toimia, päivitettyä valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja kansallista muovitiekarttaa. Kiertotalouden edistymistä seurataan muutenkin aktiivisesti ja kehitetään edelleen jäte- ja tuotetietojärjestelmiä. Materiaalitorin käyttöä laajennetaan. Valmistellaan ja pannaan toimeen kiertotaloutta tukevaa EU-tason ja kansallista jäte- ja tuotelainsäädäntöä koskien jo vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita ja komission kiertotalouden toimintaohjelman aloitteita. Jatketaan työtä nykyistä kestävämpien julkisten hankintojen puolesta ja otetaan käyttöön uusia vapaaehtoisia green deal -sopimuksia.

Sukupuolten tasa-arvo
Asunnottomuustilastoinnin ja asunnottomuuteen liittyvien tietojärjestelmien kehittämisen avulla pystytään lisäämään sekä naisten että miesten erityistarpeiden huomioimista. Naisten asunnottomuuden vähentämistä ja asumispolkuja turvataan useiden toimijoiden yhteistyöllä.

Ilmastosuunnitelman toimeenpanossa sukupuolivaikutusten osalta otetaan huomioon erityisesti kaupunkien liikennesuunnittelu ja kulutuksen ohjaukseen liittyvät asiat, lämmityksen tai muiden teknisten keinojen, joukkoliikenteen edistäminen, turvallisuus tai turvattomuus sekä naisten ja miesten ruokatottumusten erojen analysointi, joka vaikuttaa hiilijalanjälkeen.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin muun muassa rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys
Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävää kaupunkikehitystä ja puurakentamista.

Vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia toimeenpannaan.

Ravinteiden kierrätysohjelma sekä vesiensuojelun tehostamisohjelma toteuttavat ilmastonmuutoksen hillintää, siihen sopeutumista sekä kestävää kiertotaloutta ja kestävää kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö valmisteli vuoden 2020 aikana yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategisen kiertotalousohjelman, jonka toimeenpano alkaa 2021. Tavoitteena on muutos, jolla kiertotaloudesta luodaan talouden uusi perusta.

Ympäristöministeriö pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoa mm. luonnonsuojelulain uudistamisella, Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteillä, pölyttäjästrategialla, muilla uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutoimilla, METSO-ohjelmalla sekä kansallispuistoja laajentamalla ja uusia kansallispuistoja perustamalla.

Vähähiilisen rakentamisen tiekartan tavoitteena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säädösohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Tuetaan rakennus- ja kiinteistöalan kehittymistä vähähiiliseksi tukiohjelmalla. Asuinrakennusten energiatehokkuuden parantamista tuetaan avustusjärjestelmällä sekä pientalojen ja kuntien omistamien rakennusten luopumista öljylämmityk-

sestä. Puurakentamista edistetään toimenpideohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriö edistää myös kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat kolme tavoitetta toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto
— Itämeren ja vesien hyvä tila on saavutettu

— Luonnon monimuotoisuuden kato on pysäytetty ja suotuisa tila on turvattu

— Elinympäristön kehitys parantaa ihmisten hyvinvointia

— Ympäristöriskit on tunnistettu ja ne hallitaan.

2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta
— Suomi on vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjään merkittävästi

— Luonnonvaroja käytetään säästeliäästi ja kestävästi

— Kiertotalous uudistaa yhteiskuntaa

— Rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.

3. Kestävä kaupunkikehitys
— Kaupunkiseudut lisäävät alueiden kestävää kasvua

— Lähiympäristöt ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä

— Asuntoja on eri väestöryhmien tarpeisiin kysyntää vastaavasti

— Kehitys kaupunkiseutujen ja maaseudun välillä on toisiaan tukevaa ja vuorovaikutteista.

Ympäristöministeriön kansainvälisen yhteistyön linjaukset 2021—2023 otettiin käyttöön vuoden 2021 alussa. Ne toteuttavat ympäristöministeriön strategisia vaikuttavuustavoitteita kansainvälisessä yhteistyössä. Tavoitteena on, että ympäristöministeriö on aktiivinen ja vahva vaikuttaja priorisoiduissa ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä rakennetun ympäristön kysymyksissä. Linjaukset tukevat pääministeri Marinin hallitusohjelman tavoitetta Suomesta, joka on kokoaan suurempi maailmalla kunnianhimoisten ympäristö- ja ilmastotoimien edistäjänä.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
35.10.61	*Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	3,5	1,5
35.10.63	*Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Ympäristöhallinnon toimintamenot**	**69 723**	**71 403**	**73 003**	**1 600**	**2**
01.	Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 701	35 163	33 977	-1 186	-3
04.	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 440	23 975	24 461	486	2
29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	8 352	9 435	12 435	3 000	32
65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 230	2 830	2 130	-700	-25
10.	**Ympäristön- ja luonnonsuojelu**	**259 071**	**213 576**	**180 598**	**-32 978**	**-15**
20.	Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	4 400	1 900	1 400	-500	-26
21.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	35 390	38 340	25 540	-12 800	-33
22.	Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	24 335	24 435	28 005	3 570	15
52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	71 462	67 942	55 219	-12 723	-19
60.	Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	—	4 000	4 000	—	0
61.	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	46 792	19 067	20 542	1 475	8
63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	74 630	56 130	44 130	-12 000	-21
66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 062	1 762	1 762	—	0
20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**78 070**	**40 403**	**71 692**	**31 289**	**77**
01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 115	6 163	6 792	629	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
04.	Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	7 300	7 300	3 000	-4 300	-59
06.	Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 000	3 000	0
(30.)	Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)	1 000	750	—	-750	-100
31.	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 000	3 000	0
32.	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 300	3 300	3 400	100	3
34.	Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)	14 895	—	4 900	4 900	0
37.	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	—	750	750	0
52.	Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	7 000	5 500	8 500	3 000	55
53.	Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	1 500	1 500	0
55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	5 290	6 250	6 250	—	0
56.	Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	28 670	9 440	28 900	19 460	206

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
60.	Siirto Valtion asuntorahastoon	0	0	—	—	0
64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 500	1 700	1 700	—	0
	Yhteensä	**406 864**	**325 382**	**325 293**	**-89**	**0**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	929	909	928		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestävää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävän kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto
— Toteutetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjä vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmia sekä vesiensuojelun tehostamisohjelmaa. Käynnistetään vesienhoitosuunnitelmien tarkistaminen vuosille 2028—2033. Jatketaan vuoteen 2026 ulottuvan merenhoidon seurantaohjelman toteutusta ja osallistutaan vuoden 2024 meren tila-arvion laatimiseen sekä merialuesuunnitelman arviointiin ja seurantaan

— Lisätään tietoa pohjavesiin kohdistuvista riskeistä ja suojelutarpeista sekä viimeistellään pohjavesialueiden määritys- ja luokitustyötä

— Edistetään valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategian tavoitteiden toteutumista ja kunnostamisosaamista

— Tehostetaan ympäristöllisiä lupamenettelyjä niitä edelleen digitalisoimalla ja parantamalla kemikaaliasioiden huomioon ottamista. Valvontaa jatketaan riskiperusteisesti sekä kemikaalien huomioon ottamista tehostaen ja digitalisointia kehittäen. Toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä jatketaan valmistelemalla hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 aikana

— Alueidenkäytön ja rakentamisen edistämisessä painotetaan yhdyskuntarakenteen kestävyyttä ja toimivuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, luonnon monimuotoisuutta ja viherrakenteen jatkuvuutta, rakennetun ympäristön ja maiseman vaalimista sekä elinympäristön turvallisuutta ja terveellisyyttä

— Vahvistetaan pienten ja suurten rakennusvalvontojen välistä yhteistyötä ja tuetaan pienten kuntien sähköisen lupakäsittelyn kehittämistä

— Edistetään kulttuuriympäristön kestävää hoitoa ja käyttöä sekä rakennussuojelua koskevaa viranomaistyötä. Hyödynnetään kulttuuriympäristöstrategian kokemuksia ja tuloksia poikkihallinnollisessa kulttuuriperintötyössä

— Edistetään valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen toimeenpanoa ja tavoitteiden huomioonottamista kuntien kaavoituksessa

— Vaikutetaan luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseen erityisesti uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelun monipuolisella keinovalikoimalla. Edistetään Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO) sekä pohjoisten metsien suojelua. Toteutetaan Helmielinympäristöohjelmaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa soiden suojelemiseksi ja ennallistamiseksi, lintuvesien ja perinnebiotooppien kunnostamiseksi sekä metsä-, pienvesi- ja rantaluonnon hoitamiseksi

— Yhdenmukaistetaan ja tehostetaan toimintatapoja Natura 2000 -verkoston suojelun ja hoidon toimeenpanossa sekä alueiden suojelutavoitteita vaarantavien toimien ennalta ehkäisemisessä.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

— Toteutetaan vuonna 2021 päivitetyn ilmastolain tavoitteita ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa

— Edistetään irtautumista fossiilisesta energiasta ja tuetaan vähähiilisiä ratkaisuja alueellisesti ja kunnissa verkostoitumalla ja hyödyntämällä eri rahoituslähteitä

— Tehostetaan jätealan lainsäädännön toimeenpanoa ja varaudutaan EU:n jätesäädöspaketin toimeenpanon ja kertakäyttömuoveja koskevan direktiivin myötä tuleviin muutoksiin

— Edistetään luonnonvarojen kestävää käyttöä ja toteutetaan kiertotalousohjelman, valtakunnallisen jätesuunnitelman ja muovitiekartan toimenpiteitä

— Tuulivoimarakentamista ohjataan ympäristön, kansalaisten ja kokonaistaloudellisuuden kannalta optimaalisille paikoille

— Toteutetaan ympäristöhallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa.

Kestävä kaupunkikehitys
— Kaupunkiseutujen vaikutuksiltaan merkittävien yleis- ja asemakaavojen laatimista tuetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi, liikennetarpeen vähentämiseksi sekä palvelurakenteen kehittämiseksi

— Parannetaan kaupunkiseutukokonaisuuksien suunnittelun edellytyksiä ja kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa maaseuturakentamisen käytäntöjä alueiden erilaisuus huomioon ottaen

— Edistetään kuntien maankäytön suunnittelun ja rakentamisen digitalisaatiota.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 tavoite	2022 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	4 696	4 700	4 500	4 000
Soiden suojelu, ha	-	-	-	5 000
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	2 332	2 409	2 400	2 400
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden selvitykset, kpl	50	43	40	45
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden puhdistukset, kpl	4	9	10	10
KAJAK-kohteiden selvitykset ja seuranta	-	-	3	3
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64,5	-	64,6	64,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 977 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

1) eräitä muovituotteita koskevat markkinointikiellot ja merkintävaatimukset

2) erityistä huolta aiheuttavia aineita sisältäviä esineitä koskevan tietojen toimitusvelvollisuuden valvonta sekä siihen liittyvä neuvonta ja tiedotus ja Euroopan kemikaaliviraston kanssa tehtävä viranomaisyhteistyö

3) romuajoneuvodirektiivin mukaisten tuotteiden markkinavalvontatehtävät

4) rakennustuotteet

5) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille ympäristöministeriön strategian tavoitteita tukevaan tutkimustoimintaan sekä sidosryhmille ympäristöministeriön strategian tavoitteita tukevaan viestintään ja matka-avustuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan liittyviin kuluihin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden markkinavalvontaa koskevien säännösten muuttamisesta. Määrärahasta 2,8 milj. euroa on kertaluonteista tulevaisuusinvestointia, joka on tarkoitettu luonnonsuojelun edistämiseen liittyviin tehtäviin.

Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen vuodelle 2022 seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto	— Edistetään vesien- ja merenhoidon yhtenäistä toimeenpanoa, vahvistetaan toimien toteuttamista vesiensuojelun tehostamisohjelmalla ja uudistetaan vesiin liittyvää tiedonhallintaa. Edistetään meriympäristön hyvän tilan saavuttamista meriluonnon suojelun sekä merialuesuunnittelun keinoin — Annetaan hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi luonnonsuojelulaiksi ja valmistellaan lain täytäntöönpanoa — Kehitetään metsien suojelua ja kansallispuistoverkostoa sekä toteutetaan Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteita — Toteutetaan etupainotteisesti biodiversiteettisopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteita. Käynnistetään uusi kansallinen biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma 2022—2030 — Edistetään eri sektoreiden lainsäädännön ympäristömenettelyjen sujuvuutta, sähköistetään edelleen lupa- ja valvontamenettelyjä ja kehitetään toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä — Toimeenpannaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030 sekä edistetään terveydelle haitallisten pienhiukkaspäästöjen ja mustahiilen vähentämistä — Vahvistetaan kulttuuriympäristöjen ja -maisemien merkitystä laaja-alaisesti koko yhteiskunnassa — Annetaan hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi kaavoitus- ja rakentamislaiksi. Valmistellaan lain toimeenpanon edellyttämiä toimia — Kehitetään kokonaisvaltaista rakennetun ympäristön digitaalista tiedon hallintaa toteuttamalla alustan ja kansallisten suunnitelma- ja rakennus tietovarantojen kokeiluversiot sekä kokeilemalla uusien yhteentoimivien rakennetun ympäristön tiedon rakenteiden toimivuutta.
2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta	— Toimeenpannaan ilmastolain, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman ja ilmasto- ja energiastrategian tavoitteita ja toimia, jotka ovat linjassa 2035 hiilineutraalius -tavoitteen kanssa. Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmasto- ja kiertotaloustyötä

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
	— Varmistetaan ympäristö- ja ilmastonäkökohtien huomioon ottaminen maatalous-, metsä- ja energiasektorilla sekä muussa biotaloudessa — Toimeenpannaan ravinteiden kierrätysohjelmaa ja Itämeren alueen ravinteiden kierrätysstrategiaa — Toimeenpannaan tarkistettua valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja muovitiekarttaa sekä kehitetään kiertotaloutta edistävää lainsäädäntöä — Toimeenpannaan valtioneuvoston periaatepäätöstä kiertotalousohjelmaksi — Edistetään kestäviä julkisia hankintoja sekä vapaaehtoisten ns. green deal -sopimusten käyttöönottoa — Edistetään uudis- ja korjausrakentamisen sekä rakennuskannan energiatehokkuutta, rakentamisen laatua, rakennusten kosteusturvallisuutta ja hyvää sisäilmastoa — Edistetään uusiutuvan energian hyödyntämistä, puurakentamista ja rakennetun ympäristön hiilineutraalisuutta — Valmistellaan toimia rakentamisen ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi.
3. Kestävä kaupunkikehitys	— Parannetaan kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen toimivuutta sekä sosiaalista, ympäristöllistä ja taloudellista kestävyyttä — Edistetään asuntomarkkinoiden toimivuutta ja monimuotoisten asuinalueiden kehittymistä — Vahvistetaan ihmisten hyvinvointia turvaamalla ja kehittämällä asumisolojen ja lähiympäristön laatua — Vahvistetaan luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia edistämällä lähiluonnon saavutettavuutta, luonnon virkistyskäyttöä ja kestävää luontomatkailua sekä parantamalla viherympäristöjen laatua — Edistetään kaupungin ja maaseudun kestävää vuorovaikutusta ja monipaikkaisuutta aluerakenteen eriytymisen haittojen torjumiseksi — Käynnistetään valtakunnallinen alue- ja yhdyskuntarakenteen kehityskuvatyö vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	27 695	35 963	34 508
Bruttotulot	330	800	531
Nettomenot	27 365	35 163	33 977

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 081		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 417		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jätelain uudistuksen toimeenpano, Tukes	240
Jätetiedon raportointi ja tilastointi -tietojärjestelmähanke (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-200
Romuajoneuvodirektiivin mukainen markkinavalvonta Tukesille	302
Tukesin ympäristönsuojelun markkinavalvontatehtävät (siirto momentille 32.01.08)	-330
YM:n arkiston järjestely (siirto momentilta 23.01.01)	15
Ympäristöalan asiantuntija Suomen pysyvään edustustoon Euroopan unionissa (siirto momentille 24.01.01)	-220
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-130
Palkkausten tarkistukset	137
Yhteensä	-1 186

2022 talousarvio	33 977 000
2021 III lisätalousarvio	39 000
2021 talousarvio	35 163 000
2020 tilinpäätös	35 701 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 461 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen, Suomen Akatemian rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen sekä virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi siirtomenojen maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrärahasta.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden markkinavalvontaa koskevien säännösten muuttamisesta.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestävän kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi SYKE tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. SYKE huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä. Jätetietojen raportointivelvoitteet lisääntyvät uudistuneen EU-lainsäädännön toimeenpanon ja jätelain muutosten (2021) myötä. SYKE:lle osoitetaan EU:n uudistuneen markkinavalvonta-asetuksen myötä myös polttoaineiden ja EU-ympäristömerkittyjen tuotteiden markkinavalvontatehtävät.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. SYKE:n toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. SYKE:n toimintamenomäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

SYKE keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
Vaikuttavuustavoitteet ovat:

1) Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu ja elinympäristöt, mukaan lukien rakennettu ympäristö, parantavat ihmisten hyvinvointia ja terveyttä. Itämeren sekä vesistöjen ja pohjavesien tila paranee. Vesivarojen käytössä ennakoidaan luonnonolosuhteiden muutokset. Kansainvälinen vesiyhteistyö kasvaa. Ympäristöriskit ennakoidaan ja tunnistetaan.

2) Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Kansalliset ja kansainväliset toimet tukevat hiilineutraaliuden saavuttamista sekä ilmastonmuutoksen sopeutumista. Kierto- ja biotalous vahvistuvat kestävällä tavalla edistäen vesi- ja muiden luonnonvarojen käytön kestävyyttä, rakennetun ympäristön vähähiilisyyttä sekä materiaalien uudelleenkäyttöä ja kierrätystä vähentämällä jätteiden määrää, uudistaen samalla liiketoimintaa ja parantaen kilpailukykyä.

3) Kestävä kaupunkikehitys

Kaupunkiseuduilla ja alueilla tehtävät toimet tukevat ilmastonmuutoksen hillintää, luonnonvarojen käytön kestävyyttä sekä vahvistavat luonnon kirjoa. Asuinympäristöjen sosiaalinen ja ekologinen kestävyys vahvistuu. Kaupunkiseutujen ja maaseutualueiden kehittyminen tukevat toisiaan.

4) Ympäristötiedon käyttämisen vahvistaminen ja tuottaminen

Ympäristöä koskeva tieto on viranomaisohjauksen ja käyttäjien kannalta merkityksellistä, avointa, luotettavaa ja helposti saavutettavaa. Tiedon tuotanto on ennakoivaa. Uudenlaisia teknologioita hyödyntävät toimintamallit tukevat julkishallinnon uudistuksia ja kestävien liiketoimintamallien vahvistusta myös kansainvälisesti.

5) Paikallisten ja alueellisten kestävien ratkaisujen tuottaminen kokeilujen ja verkostojen avulla

Alueelliset ja paikalliset verkostot tuottavat käytännön ratkaisumalleja vahvistaen yhteiskunnan ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä kansallisesti ja kansainvälisesti. Verkostoja tuotetaan vuorovaikutteisesti kestävyyttä edistävien murrosten nopeuttamiseksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta
Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

— SYKE varmistaa tieteellisen toimintansa laadun sekä ylläpitää ammatillisten ja tieteellisten julkaisujen määrän suhteessa työpanokseen vähintään nykyisellä tasolla

— SYKE vahvistaa sähköisten tiedonvälityskanavien käyttöä ympäristöä koskevan tiedon jakamisessa

— SYKE huolehtii sekä julkisoikeudellisen että liiketaloudellisen toimintansa kustannusvastaavuudesta

— SYKE huolehtii palvelukyvystään erityisesti tulosohjaavien ministeriöiden sekä aluehallinnon kannalta tarkasteltuna

— SYKE huolehtii toimintaansa koskevan viestinnän laadusta.

SYKE keskittyy toiminnassaan:

— ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen, erityisesti näihin liittyviin ohjausjärjestelmiin ja -keinoihin sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin ja seurantaan

— vesistöjen, pohjavesien ja Itämeren suojelun, hoidon ja kestävän käytön edistämiseen sekä Itämereen ja vesiin kohdistuvien paineiden vaikutuksiin ja tilan seurantaan sekä Itämereen ja vesistöihin liittyvien ohjausjärjestelmien ja -keinojen kehittämiseen

— kiertotalouden ja biotalouden kestävyyden arviointiin ja edistämiseen ja materiaalien ja energian käytön tehokkuuden lisäämiseen

— luonnonvarojen käytön kestävyyden ja vaikutusten arvioinnin edistämiseen sekä uudentyyppisten riskien tunnistamiseen ja ratkaisujen löytämiseen

— luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen ja turvaamiseen, luonnon kestävän käytön ja ekosysteemien toimintaan perustuvien palveluiden ylläpidon edistämiseen ja ratkaisuihin sekä luonnonvarapalveluihin perustuvan liiketoiminnan edistämiseen

— kestävän alueidenkäytön, rakennetun ympäristön ja liikennejärjestelmiä koskevan tiedon tuottamiseen ja jakamiseen, asiakaslisäarvoa tuottavan RYTJ-tietoalustan kehittämiseen ja muiden rakennetun ympäristön tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen sekä käyttötarpeiden yhteensovittamista tukevien ohjauskeinojen arviointiin ja kehittämiseen

— edellä olevilla painopistealueilla SYKE edistää niihin vaikuttavien järjestelmien kestävyysmurrosta systeemisten analyysien ja yhteiskehittämisen avulla.

Taloudellisuus
SYKE:n tuloarvio vuodelle 2022 on 34,5 milj. euroa. Tuotoista 3,9 milj. euroa kertyy maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloista, joista vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin kolmannes.

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee 8,6 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja 22,0 milj. euroa. EU:n osuus yhteistoiminnan kustannusten korvauksista on 3,5 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista 3,5 milj. euroa.

Tuottavuus
SYKE parantaa tuottavuutta kehittämällä verkostoyhteistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti, uudistamalla toimintaprosessejaan ja tietojärjestelmiä sekä laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja. Tuottavuutta nostetaan myös tukitoiminnoissa mm. hanke- ja henkilöstöhallinnon prosesseja kehittämällä.

Merentutkimuksen kansallista koordinaatiota ja tutkimusinfrastruktuuria edistetään kansallisten tutkimusinfrastruktuurilinjausten mukaisesti, osallistutaan Euroopan rannikkoekosysteemien tutkimusinfrastruktuurin (JERICO) kehittämiseen, jota esitetään eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuureiden strategiafoorumin tiekartalle (ESFRI). Koko ympäristöhallinnon tuottavuutta parannetaan muun muassa kehittämällä ympäristön seurantaa ja tietojärjestelmiä sekä lisäämällä seurantaan perustuvan raportoinnin automatisointia ja tietovarantoihin liittyvää yhteistyötä. Uudet toimintamallit parantavat tuottavuutta myös aluehallinnon vastuulla olevissa tehtävissä.

Tuottavuutta parannetaan myös monipuolistamalla valtion tutkimuslaitosten, yliopistojen ja yritysten kanssa tehtävää tutkimusyhteistyötä sekä kehittämällä yhdessä seurantamenetelmiä ja hyödyntämällä seurannassa uusia yhteistyömalleja sekä lisäämällä edelleen toimitila-, laboratorio- ja tutkimusinfrastruktuuriyhteistyötä.

SYKE:n kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan 606 vuonna 2022. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 259 henkilötyövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2020—2022

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
	599	565	606

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	57 692	59 975	59 001
Bruttotulot	32 276	36 000	34 540
Nettomenot	25 416	23 975	24 461
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 882		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 906		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	15 090	12 100	14 500
— EU:lta saatava rahoitus	2 859	4 000	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	4 315	3 800	4 000
Tuotot yhteensä	22 264	19 900	22 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	31 286	27 639	31 429
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-9 022	-7 739	-9 429
Omarahoitusosuus, %	29	28	30

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-ympäristömerkin markkinavalvonta	70
Jätelain uudistuksen toimeenpano	320
Liikennepolttoaineiden markkinavalvonta	95
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-118
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa	12
Palkkausten tarkistukset	107
Yhteensä	486

2022 talousarvio	24 461 000
2021 III lisätalousarvio	202 000
2021 talousarvio	23 975 000
2020 tilinpäätös	23 440 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 435 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	3 000
Yhteensä	3 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	12 435 000
2021 III lisätalousarvio	3 000 000
2021 talousarvio	9 435 000
2020 tilinpäätös	8 352 269

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille

2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille

3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin

4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen

5) kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille sekä valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille niiden perustoimintaan. Määrärahalla tuetaan myös saariston ympäristönhoitoa sekä saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa. Lisäksi määrärahalla tuetaan kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä hankkeita. Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsästäjäliitto ry	-100
Pidä Saaristo Siistinä ry	-500
Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry	-100
Yhteensä	-700

2022 talousarvio	2 130 000
2021 talousarvio	2 830 000
2020 tilinpäätös	2 230 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

1. Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto
Tavoitteena on erityisesti parantaa Itämeren, sisävesien ja pohjavesien tilaa, vähentää vesiin kohdistuvia paineita, kuten ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta sekä pilaantuneesta maaperästä aiheutuvia ympäristö- ja terveysriskejä.

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat sekä kansainväliset sitoumukset. Suunnitelmien ja sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesiensuojelun tehostamisohjelman (Veden vuoro -ohjelma) toteutuksella. Ohjelmalla vähennetään ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta ja niistä aiheutuvia riskejä vesistökunnostuksin, maa- ja metsätalouden toimenpitein, saneeraamalla Itämeren hylkyjä, kehittämällä kaupunkivesien hallintaa sekä vahvistamalla kuormituksen vähentämisen vaikutuksien tietoperustaa Saaristomerellä. Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman vihreän siirtymän tavoitteita toimeenpannaan laajentamalla peltojen kipsikäsittelyä kaikille soveltuvilla rannikkoalueilla Itämeren kuormituksen vähentämiseksi. Vedenalaisen meriluonnon inventoinneilla (VELMU) tuetaan Itämeren suojelutoimien kohdentamista ja ohjataan luonnonvarojen kestävän käytön suunnittelua. Jatketaan vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistusta. Jatketaan yhteistyötä Itämeren suojelukomission (HELCOM) toimenpideohjelman ja EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanemiseksi.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä.

Toimeenpannaan Suomen arktisen politiikan strategiaa meriympäristöön liittyen toteuttamalla Arktisen Neuvoston meriympäristönsuojelutyöryhmän (PAME) työohjelmaa. Tärkeimmät painopistealueet liittyvät keskisen Pohjoisen jäämeren suojeluun, arktisen meriroska-toimintaohjelman toimeenpanoon, sekä ilmastonmuutoksen seurausten vaikutuksiin arktiseen meriympäristöön.

Käynnistetään Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma 2022—2030 YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä etenkin osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä EU:n metsiensuojelun velvoitteita.

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppejä kuten perinnebiotooppeja, lintukosteikkoja, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita metsäisiä ympäristöjä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Uhanalaisten lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla kiireellisesti suojeltavien lajien esiintymiä ja hoitamalla niiden elinympäristöjä. Suomen arvokkaiden perinnebiotooppien inventointi valmistuu, kohteet luokitellaan kolmeen arvoluokkaan ja niiden hoitoa tehostetaan.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa- ja pohjavesialueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla ja öljysuojarahaston JASKA-hankkeen kautta. Jatketaan käytettävissä olevan määrärahan puitteissa käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarviointeja sekä vastuuselvityksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin sekä jatketaan riskejä aiheuttavaan yritystoimintaan liittyvien toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa.

2. Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta
Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030 ja 2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön uudistamiseen ja valmisteluun vastaamaan vähintään 55 prosentin 2030 päästövähennystavoitetta ja 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee; KAISU:n kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa. Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmastotyötä sekä tuetaan samalla niiden toimeliaisuutta ja uusien työpaikkojen luomista.

Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman toimia toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteilla ja toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Jatketaan ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI) toimeenpanoa, jolla tehostetaan biomassojen ja jätevesien ravinteiden talteenottoa ja hyödyntämistä, edistetään haitta-aineita vähentävien menetelmien ja ravinteita kierrättävien yhteistyökokonaisuuksien syntymistä sekä ravinteiden kierrätyksen uudenlaisia ohjauskeinoja fosforivarojen säästämiseksi sekä vesien ja Itämeren hyvän ti-

lan saavuttamiseksi. Ravinteiden kierrätyksellä edistetään myös Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitteita.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin

2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesiirtojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta

3) menoihin, jotka liittyvät likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä

4) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat valtiolle ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Ympäristönsuojelulain 182 a §:n mukaan valtion valvontaviranomainen voi ryhtyä välttämättömiin toimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi, jos pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle ja jos tarvittavien toimien suorittaminen ei kuulu pelastuslain nojalla pelastustoimintaan. Toimiin voidaan ryhtyä, jos toimien toteuttamista ei voida varmistaa tavanomaisessa hallintopakkomenettelyssä tai jos toiminnasta vastaavaa tahoa ei saada selville.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirtojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	-500
Yhteensä	-500

Momentin nimike on muutettu.

2022 talousarvio	1 400 000
2021 talousarvio	1 900 000
2020 tilinpäätös	4 400 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen

2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon edistämiseen

3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen

4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja kunnostamiseen

5) enintään 120 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin, edellä olevien perustelujen mukaisiin tehtäviin

6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)—3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tehostetaan METSO-ohjelman toteutusta ja soiden suojelua sekä inventoidaan, tehdään hoitosuunnitelmia ja seurataan uhanalaisia ja luonnonsuojelulain suojeltavia luontotyyppejä, perinnebiotooppeja sekä Natura-alueiden harjumetsiä. Toteutetaan luonnonsuojelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset. Toimeenpannaan lajiensuojelun toimintaohjelmaa ja uutta pölyttäjästrategiaa.

Määrärahaa käytetään pääosin Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan etenkin soiden, lintukosteikkojen, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan myös luonnonsuojelua edistävän luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta.

Maatalouden ympäristökorvausten kohdentamisen tueksi viedään päätökseen valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointi koko maassa vuoden 2022 aikana. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Toteutetaan maa-ainesten kestävään käyttöön ja maa-ainesten ottoalueiden kunnostukseen liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 24 540 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-12 600
Tasomuutos	-200
Yhteensä	-12 800

2022 talousarvio	25 540 000
2021 talousarvio	38 340 000
2020 tilinpäätös	35 390 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Itämeren ja vesiensuojelun sekä niitä ohjaavien vesien- ja merenhoidon suunnitelmien ja toimeenpanon edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen

2) vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen

3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi

4) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoiminnan kehittämiseen sekä seurantaan ja maaperän- ja vesiensuojelun päivystysajan korvausten maksamiseen

5) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan

6) ympäristötiedon tuottamiseen

7) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen

8) päästövähennystavoitteisiin ja kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin liittyviin selvityksiin sekä ilmastopolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon

9) ilmastonmuutoksen hillinnän edistämiseen alueidenkäytössä

10) kiertotaloutta ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin

11) kierrätystä edistävän sääntelyn ja ratkaisujen valmisteluun

12) enintään 180 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 7) sekä 158 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin

13) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

14) ekologisen kompensaation pilotoimiseen liittyviin kuluihin

15) elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointien hanke- ja lupavalmisteluihin

16) avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Määrärahasta varataan 1 850 000 euroa lupavoimavarojen vahvistamiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (RRF pilari1) ja 3 000 000 euroa ravinnekierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	4 500 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 310 000
Ravinnekierrätys (RRF pilari1)	3 000 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	4 125 000
Ympäristön kunnostamisen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 350 000
Ympäristötehtävien ohjaus ja kehittäminen	1 200 000
Kiertotalouden edistäminen	4 420 000
Ilmastopaneeli ja ilmastohankkeet	910 000
ELY-keskusten lupavoimavarat (RRF pilari1)	1 850 000
Ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resurssit	2 340 000
Yhteensä	28 005 000

Määrärahasta käytetään 8 810 000 euroa vesien ja Itämeren suojelun edistämiseen, vesiensuojelun tehostamisohjelmaan, vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeiden alueiden kartoitukseen (VELMU-ohjelma), Life IP BIODIVERSEA -hankkeen toteuttamiseen, pohjavesien ja pienvesien suojelun edistämiseen, pohjavesialueiden määrittämiseen ja luokitteluun sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen. Määrärahaa käytetään myös toimenpiteisiin, joilla tehostetaan ravinteiden kierrätystä Itämeren ja vesien suojelemiseksi.

Määrärahasta käytetään ympäristöhallinnon tarvitsemien laboratorio- ja muiden ympäristötehtävien sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan 4 125 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 4 420 000 euroa valtioneuvoston hyväksymän strategisen kiertotalousohjelman toimeenpanoon ja muuhun kiertotalouden edistämiseen.

Määrärahasta käytetään 1 350 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään tutkimus- ja kunnostamistoimintaan ja niiden kehittämiseen.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon ja kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen. Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin.

Määrärahasta 3 000 000 eurolla toimeenpannaan elpymis- ja palautumissuunnitelman vihreää siirtymää tukemalla ravinteiden kierrätystä edistäviä TKI-investointeja. Ravinteiden kierrätyksellä edistetään siirtymää kiertotalouteen ja vähennetään Itämeren ja vesistöjen ravinnekuormitusta sekä kasvihuonekaasupäästöjä.

Määrärahasta 1 850 000 eurolla toimeenpannaan elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta vihreästä siirtymästä, teollisuuden vähähiilisyydestä ja kiertotalouden vauhdittamisesta. Määrärahaa kohdennetaan elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointien käynnistymisen ja hanke- ja lupavalmistelun sujuvuuden varmistamiseen. Vihreän siirtymän kokonaisuuteen liittyy merkittäviä teollisuuden ja toimialojen investointeja (mm. energiaratkaisut ja -verkot, energiatehokkuus, vähähiilisen vedyn ratkaisut, kiertotalous, rakentaminen, teollisuuden sähköistäminen). Investoinneilla saattaa olla merkittäviä päästövähennys- ja työllisyysvaikutuksia.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 22 455 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 5 550 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ELY-keskusten lupavoimavarat (RRF pilari1)	1 850
Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (Kaisu) toimeenpano	-1 000
Kiertotalouden edistämisohjelman toteuttaminen (HO 2019)	300
Kiertotalousohjelman toteuttaminen	3 500
Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittaminen	-4 000
Merenhoidon koordinaatiotehtävät (-1 htv) (siirto momentille 32.01.02)	-80
Pilaantuneiden alueiden kunnostus: Vanhat kaivosalueet ja öljypilaantuneet alueet	-1 000
Ravinnekierrätys (RRF pilari1)	3 000
Ravinteiden kierrätys -hanke (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelman jatko (HO 2019)	4 500
Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	-2 500
Yhteensä	3 570

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	28 005 000
2021 III lisätalousarvio	1 750 000
2021 talousarvio	24 435 000
2020 tilinpäätös	24 335 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 55 219 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta

4) tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten ULJAS-paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon

5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

— Lajien ja luontotyyppien suojelutaso paranee ajantasaisen tiedon mukaan priorisoiduilla toimenpiteillä

— Natura 2000- ja luonnonsuojelualueverkoston luontoarvojen tila paranee

— Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy

— Luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä soiden ennallistaminen ja perinnebiotooppien kunnostus, osuus hallituskauden tavoitteesta (yhteensä 14 000 ha), %	14	45	85
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista, %	61	65	80
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	110	25	25
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet %	31	40	45
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	9,2	9,2	9,4
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa	-	371	375
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (1—5 arvoasteikko)	4,42	4,4	4,4

Metsähallitus

— tehostaa toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi ja toteuttaa erityisesti Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteita lisäämällä merkittävästi luonnonhoito- ja ennallistamistoimia sekä luontoinventointeja

— osallistuu merenhoitosuunnitelman seurantaohjelman ja toimenpideohjelman toimeenpanoon sekä parantaa sisävesien monimuotoisuuden suojelua

— edistää luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelua, kiinteistönmuodostusta ja rajojen merkintää

— laatii NATA-arviointeja ja hoito- ja käyttösuunnitelmia (HKS) ja hoitaa muita suojelualueiden haltijaviranomaisen tehtäviä sekä varmistaa näiden edellyttämän riittävän ja ajantasaisen tietopohjan

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien kehittämisestä ja tietosisältöjen laadun parantamisesta

— priorisoi edelleen kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden ylläpitoa ja hoitoa suojelu- ja käyttöarvojen mukaan

— ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden ekologisesta kestävyydestä

— vähentää retkeily- ja opastuspalveluiden korjausvelkaa

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja luonnon kestävästä käytöstä edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 700 000 euroa, josta noin 300 000 euroa on tarpeettomien kiinteistöjen myyntituottoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallispuistot ja luontokohteet	-1 700
Luonnonsuojelun rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	8 000
Luonnonsuojelurahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-19 200
Saimaan lisääminen Unescon luonnonperintökohteeksi	-100
Siidan vuokrankorotus	154
Palkkausten tarkistukset	123
Yhteensä	-12 723

2022 talousarvio	55 219 000
2021 talousarvio	67 942 000
2020 tilinpäätös	71 462 000

60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 § ja 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin korvauksiin sekä pelastuslaitosten öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla Öljysuojarahasto korvaa öljyvahingosta ja torjunta- ja ennallistamiskustannuksista sekä pelastustoimelle torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia.

2022 talousarvio	4 000 000
2021 talousarvio	4 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustuksiin ja tukiin sekä näiden myöntämisestä aiheutuviin menoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien nyttemmin kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään 32 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) ympäristövahinkojen ehkäisyn kannalta välttämättömiin toimiin

5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta varataan 10 000 000 euroa peltojen kipsikäsittelyyn (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Valtuus
Vesiensuojelun tehostamisohjelman KIPSI-hankkeen toteuttamiseksi saa tehdä sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä enintään 1 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	7 500 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Peltojen kipsikäsittely (RRF pilari1)	10 000 000
Yhteensä	20 542 000

Määrärahasta käytetään 9 021 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen osana vesiensuojelun tehostamisohjelmaa pohja- ja pintavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Erityisesti heikentyneiden rannikkovesien ja jokien tilaa parannetaan. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveysriskien kannalta merkittävissä kohteissa, jotka on priorisoitu yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa ja joiden toteuttamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa keskitetysti.

Määrärahasta 10 000 000 eurolla toimeenpannaan elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF pilari1) vihreää siirtymää jatkamalla kipsin peltolevitystä sille soveltuvilla rannikon valuma-alueilla. Toimilla vähennetään Itämeren ravinnekuormitusta, vahvistetaan vesien- ja merenhoidon toimeenpanoa ja edistetään siirtymää kiertotalouteen.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vuoden 2022 sitoumukset	1 500	1 500

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 600 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 17 942 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kestävä kaupunkikehitys -ohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 500
Lappeenrannan kaupungin European Green Leaf -teemavuosi	-225
Peltojen kipsikäsittely (RRF pilari1)	10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puurakentamisen ohjelma	-2 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelman jatko (HO 2019)	7 500
Vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttaminen	-12 000
Vesistöjen ja kosteikkojen kunnostus	-300
Yhteensä	1 475

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	20 542 000
2021 talousarvio	19 067 000
2020 tilinpäätös	46 792 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen

2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä

3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin

4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin

5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin

6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin

7) enintään 100 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten tai Helmi-ohjelman suoalueiden suojelua edistävien tarjousten käsittelyä

8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen

9) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin

10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua

11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2022 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2022 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta.

Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 30 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaa vähintään 7 500 000 euroa. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen varataan alustavasti 3 000 000 euroa sekä virkistysalueiden hankinnan tukemiseen 100 000 euroa. Määrärahasta 1 000 000 euroa voidaan tarvittaessa osoittaa Metsähallituksen käyttöön.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2022 lähtien
Vuoden 2022 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-12 000
Yhteensä	-12 000

2022 talousarvio	44 130 000
2021 talousarvio	56 130 000
2020 tilinpäätös	74 630 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 762 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille

2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijaseminaareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	350 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	500 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	660 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	200 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	2 000
Muut maksut ulkomaille	50 000
Yhteensä	1 762 000

2022 talousarvio	1 762 000
2021 talousarvio	1 762 000
2020 tilinpäätös	2 062 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto
Annetaan hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi kaavoitus- ja rakentamislaiksi ja valmistellaan lain toimeenpanon edellyttämiä toimia. Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistuksella vastataan toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikkumisen murros sekä digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa. Uudistuksessa kehitetään alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää ja rakentamista koskevaa ohjausjärjestelmää sekä selkeytetään maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia valmistelu-, päätöksenteko- ja toimeenpanotehtäviä.

Digitalisaation avulla maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla. Uudistusta toteutetaan digitaalisen rakennetun ympäristön hankkeessa. Vuonna 2022 kokeillaan uusien yhteentoimivien rakennetun ympäristön tiedon rakenteiden toimivuutta ja toteutetaan alustan ja kansallisten suunnitelma- ja rakennustietovarantojen kokeiluversiot.

Maakuntakaavoituksessa painotetaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämistä ja sitä tukevaa maakuntien liittojen ja eri viranomaistahojen vuorovaikutteista yhteistyötä kaavaprosesseissa.

Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen. Edistetään maaseudun ja kaupungin kestävää vuorovaikutusta vastaamaan alue- ja yhdyskuntarakenteen eriytymiskehityksen sekä teknologiakehityksen aiheuttamaan alueidenkäytön toimintaympäristön muutokseen. Monipaikkaisuus ja etätyö, uudet vähähiilisemmät liikkumismuodot, hajautetut energiaratkaisut, lähiruoka, virkistyskäyttö ja matkailu sekä kaupungistumiseen tarvittavien maa-ainesten ja vesivarojen kestävä hyödyntäminen edellyttävät nykyisten ja uusien ohjauskeinojen kehittämistä sekä sektorit ja alueet yhdistäviä kumppanuuksia maaseudun ja kaupungin välillä.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä osataan hyödyntää hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä ja rakentamisessa otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta.

Merialuesuunnittelulla vaikutetaan merialueen taloudellisen kasvun lisäämiseen ja meriympäristön käytön kestävyyteen ja suojelun parantamiseen. Ympäristöministeriö huolehtii merialuesuunnittelun kehittämisestä ja yhteistyöstä naapurimaiden kanssa ja maakuntien liitot merialuesuunnitelmien laatimisesta.

Toteutetaan valtioneuvoston kanslian vastuulla olevaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaa, joka linjaa toimintatapojen muutosprosessin erityyppisten sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden ajaksi on suunniteltu lukuisia toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä.

EU:n rakennustuoteasetuksen (EU) N:o 305/2011 ongelmien ratkaisemiseen vaikutetaan proaktiivisesti, jotta rakennustuotteiden sisämarkkinat toimisivat paremmin. Osallistutaan rakennustuoteasetuksen uudistustyöhön ja CPR Acquis -työhön. Rakennustuoteasetuksen osittainen toimimattomuus vaikeuttaa tällä hetkellä rakennusalan yritysten ja viranomaisten toimintaa. Suomi on väkilukuun suhteutettuna EU:n suurin rakennustuotteiden viejä, joten rakennustuoteasetuksella on suuri merkitys Suomen rakennustuoteteollisuudelle. Osallistutaan myös mm. juomavesidirektiivin täytäntöönpanoon liittyvään, veden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden valmistuksessa käytettävien aineiden ja materiaalien terveydellisten kriteerien ja hyväksyntämenettelyjen valmisteluun.

Alueiden käytön suunnittelu tukee vihreän infrastruktuurin ylläpitämistä ja vahvistamista. Viherrakennetta tarkastellaan kokonaisuutena. Luonnossa liikkumismahdollisuuksia ja lähivirkistysmahdollisuuksia parannetaan niin, että luonto siihen liittyvine kulttuurikohteineen on kaikkien saavutettavissa.

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta
Edistetään kaupunkiseutujen eheää ja vähähiiliseen liikkumiseen kannustavaa yhdyskuntarakennetta sekä luodaan edellytyksiä elinympäristön laatua parantavalle täydennysrakentamiselle. Täydennysrakentamisella hyödynnetään olemassa olevaa infrastruktuuria, vähennetään liikennetarvetta ja tuetaan joukkoliikenteen ja palvelujen järjestämistä. Kirkonkylien, kylien ja maaseudun maankäytön ohjausta kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet, luonnonvaratalouden uudet kehityssuunnat ja pyrkimys paikalliseen energiantuotantoon.

Tuulivoimarakentamisen edellytyksiä parannetaan edistämällä laadukasta sekä riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin perustuvaa kaavoitusta ja lupamenettelyitä. Tuulivoimarakentamisen suunnittelun ohjausta tehostetaan ja yhtenäistetään.

Toteutetaan toimenpidekokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa, parannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta. Valmistellaan toimia ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi uudisrakentamisessa ja korjaamisessa. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta yhteistyössä muiden pohjoismaiden ja Euroopan komission kanssa. Päivitetään vähähiilisen julkisen rakentamisen hankintakriteerit. Toteutetaan rakennustuotteiden ja -prosessien päästötietokanta ja käynnistetään rakennusten päästötietojen seuranta. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen taloudellisen ohjauksen kehittämistä.

Toteutetaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) ja sen muutoksen sekä osaltaan energiatehokkuusdirektiivin (EED) ja uusiutuvan energian direktiivin (RED II) kansallista toimeenpanoa. Edistetään vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaa uudis- ja korjausrakentamista. Energiatehokkuutta parantavissa korjausrakentamistoimissa huomioidaan rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia ratkaisuja, jotka samalla tukevat elinympäristön laadun parantamista sekä kulttuuriympäristön ja perinteisen rakennuskannan arvojen ja hyvinvointia luovien mahdollisuuksien huomioon ottamista. Osallistutaan EPBD:n muutosten valmisteluun sekä ekosuunnittelu- ja energiamerkintäsäädösten tuoteryhmäkohtaiseen valmisteluun. Huolehditaan rakennustuotteita koskevien säädösten toimeenpanosta, ohjauksesta ja markkinavalvonnasta.

Vuonna 2022 myönnetään avustuksia tavoitteena vauhdittaa rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja luopumista öljylämmityksestä ja siirtymistä muihin lämmitysmuotoihin. Rakennetussa ympäristössä toteutetaan Suomen kestävän kasvun ohjelmaa, joka rahoitetaan EU:n elpymisvälineestä. Merkittävin määräraha kohdistuu öljylämmityksestä luopumisen avustuksiin pientaloissa. Lisäksi määrärahoilla tuetaan öljylämmityksestä luopumista myös kuntien, yhdistysten ja seurakuntien kiinteistöissä. Vuonna 2021 käynnistynyttä Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmaa jatketaan sekä Business Finlandin että ympäristöministeriön määrärahoilla. Määrärahoja kohdennetaan myös olemassa olevaan asuinrakennusten latausinfratukeen ja uutena tukimuotona myös työpaikkojen latausinfratukeen.

Edistetään puurakentamista puurakentamisen ohjelmalla perustuen energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen. Ohjelmassa toteutetaan mm. tutkimus- ja kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä sekä edistetään julkista puurakentamista ja alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista. Jatke-

taan yleisöviestintää, jossa herätetään kansalaisten kiinnostusta rakennusmateriaaleihin ja terveelliseen asumiseen.

Rakentamisen muovit green deal -sopimuksen toimenpiteinä valmistellaan ja toteutetaan laajaa koulutuskokonaisuutta. Koulutus on tarkoitettu niin tilaajille, rakennuttajille kuin rakennushankkeiden toteuttajille ja kaikille rakentamisen toimitusketjun toimijoille. Tietopohjaa rakentamisen muovien kulutusmääristä, niiden kierrätettävyydestä ja kierrätysmarkkinoista lisätään selvityksillä ja kokeiluhankkeissa. Näiden perusteella rakennetaan tietoalustaa ja tiedonkeruujärjestelmää green deal -sopimuksen toimeenpanon tueksi.

Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa ja korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä tehostamalla kiinteistönpidon välineistön käyttöä, hyödyntämällä verkkoviestintää ja korjausneuvontaverkkoa.

Jatketaan toimia rakennus- ja purkujätteen hyödyntämisasteen nostamiseksi sekä hyödyntämisen laadun parantamiseksi. Valmistellaan rakennus- ja purkuluvan yhteydessä annettavaa rakennusjäteselvitystä koskevaa lainsäädäntöä, valtakunnallisen rakennus- ja purkujäterekisterin toteutusta sekä parannetaan Materiaalitorin edellytyksiä toimia rakennus- ja purkumateriaalien markkinoiden alustana. Laaditaan menetelmä rakennusten materiaaliselosteen laatimiseksi. Tehostetaan verkkopohjaisen rakennusjäteilmoituksen käyttöä, rakennus- ja purkujätteiden hyödyntämistä materiaaleina sekä teollisten symbioosien hyödyntämistä ja parannetaan rakennus- ja purkujätetilastointia. Kehitetään rakentamisen kierrätystuotteiden sisämarkkinasäännösten mukaisia menettelyjä ja selvitetään kansallisen end-of-waste -kriteerien edellytyksiä. Jatketaan rakennetun ympäristön materiaalivirtojen seurannan tietopalvelun kehitystä.

Kestävä kaupunkikehitys
Asuntorakentamisen määrä on laskenut hallitusti ja vuonna 2020 asuntoaloitusten määrä väheni maltillisesti pysyen kuitenkin korkealla n. 40 000:n tasolla. Vuonna 2021 asuntoaloitusten arvioidaan olevan n. 40 000 asunnon tasolla, ja vuonna 2022 arvioidaan rakennettavan n. 36 000 uutta asuntoa. Asuntorakentaminen on painottunut pienempiin kerrostaloasuntoihin ja kohdentunut suurimpiin kasvukeskuksiin. Valtion tukema asuntotuotanto on kasvanut ja vuonna 2020 tuettuja asuntoja aloitettiin yhteensä yli 9 000 kappaletta, joista n. 8 700 oli korkotuettuja asuntoja.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on lisätä asuntorakentamista, vahvistaa talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata asumistarpeita koskeviin rakenteellisiin muutoksiin.

Joustavasti toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen yleiselle taloudelliselle toimintakyvylle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan suhteen.

Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta kehittämällä parannetaan palvelujen tehokasta tarjontaa ja saavutettavuutta, edistetään kestävien kulkumuotojen käyttöä, vähennetään autoilun tarvetta ja lisätään arjen sujuvuutta. Alueita kehitetään kokonaisvaltaisesti siten, että maankäytön, asumi-

sen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen suunnitelmat sekä toteutus sovitetaan yhteen seuduittain yli kuntarajojen.

Kohtuuhintaisia asumisratkaisuja tarvitaan erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa on kaikkein haastavin asuntomarkkinatilanne. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa.

Asuntomarkkinoiden toimivuuden ja kohtuuhintaisen asumisen ensisijainen edellytys on riittävä, nopeasti käyttöön saatavissa oleva tonttivaranto. Kaavoitettua tonttivarantoa on tarve lisätä tukeutuen jo olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, jolloin joukkoliikenteen ja palveluiden tehokkaan järjestämisen edellytykset toteutuvat.

Suurimpien kaupunkiseutujen maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevalla sopimusmenettelyllä (MAL) vahvistetaan sekä kuntien keskinäistä että kuntien ja valtion eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä seutujen toiminnallisen kokonaisuuden parantamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuonna 2022 jatketaan seitsemälle kaupunkiseudulle (Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion) solmittujen 12-vuotisten MAL-sopimusten vuosille 2020—2023 osoitettujen toimenpiteiden toteuttamista ja toteuttamisen seurantaa.

Metropolipolitiikkaa koordinoimalla kehitetään metropolialuetta kokonaisuutena painottamalla eri toimijoiden yhteistyömuotoja ja kansallisten politiikkatoimenpiteiden aluelähtöistä räätälöintiä. Jatketaan metropolipolitiikan kehittämistä ottaen huomioon hallitusohjelman kaupunkeja ja erityisesti metropolialuetta koskevat linjaukset.

Toteutetaan kansallista Kestävä kaupunki -ohjelmaa. Ohjelmalla tuetaan kumppanuuslähtöisesti erityisesti kaupunkien omaa ja uudentyyppistä toimintaa kohti laaja-alaisesti eri näkökulmat yhteen sovittavaa kestävää kaupunkikehitystä. Uudentyyppisiä toimintatapoja kehitetään mm. työskentelemällä yhdessä haasteisiin pureutuvissa käytännön kokeiluissa, hyödyntäen olemassa olevia kaupunkiverkostoja, hyvien käytäntöjen levittämistä ja laajempaa monistamista sekä kansainvälistä kokemustenvaihtoa. Ohjelman oppeja hyödynnetään kaupunkikehittämisen strategisemman yhteistyön tasolla ja kaupunkipolitiikkakokonaisuuden työvälineinä.

Käynnistään valtakunnallinen alueidenkäytön kehityskuvatyö, joka luo ja ylläpitää kestävään kehitykseen perustuvaa strategista kokonaiskuvaa ja arviota alue- ja yhdyskuntarakenteen tilanteesta, kehitysnäkymistä sekä kehittämisen tarpeista, tavoitteista ja toimista. Luodaan alueidenkäytön kehityskuvasta jatkuvasti ajantasainen prosessi ja yhteistyöfoorumi eri toimijoiden kanssa.

Ikääntyneen väestön kotona asumisen edellytyksiä edistetään. Ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjontaa lisätään, ml. yhteisöllinen asuminen. Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman kautta avustetaan kuntia kehittämään ikääntyneiden asumista ja asuinympäristöjä. Erityisryhmien avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuinolojen parantamiseen. Asunnottomuustyötä jatketaan. Asumisneuvontaa laajennetaan ja vakiinnutetaan. Kehitysvammaisten asumistilannetta parannetaan tavoitteena lakkauttaa kehitysvammaisten laitospaikat tarjoamalla tarpeita vastaavia monipuolisia asumisratkaisuja. Lisäksi kotoa muuttaville aikuisille kehitysvammaisille osoitetaan asuntoja. Myös mielenterveyskuntoutujien asumista parannetaan.

Valtion tuotantotuen perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, etenkin Helsingin seudulle, joilla tarve kohtuuhintaisista asumisratkaisuista on suurin. Helsingin seudun asuntotuotannossa valtion tukemaa normaalia vuokra-asuntotuotantoa tuetaan käynnistysavustuksin.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2019	2020	2021 arvio	2022 arvio
ARA-tuotanto (lainapäätökset)				
Kasvukeskukset	7 800	9 000	9 000	9 000
Muu maa	800	800	800	800
Erityisryhmille tarkoitetut asunnot ARA-tuotannossa	1 500	1 800	2 000	2 000
Takauslainoitetut vuokra-asunnot	300	300	400	400
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	65	65	65	65
Asuntojen hintojen muutos, %	1,2	1,4	0—2	0—2
Vapaarahoitteisten vuokrien muutos, %	1,4	1,4	0—1	0—1
Aravavuokrien muutos, %	2	1,1	0—1	0—1

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	17 800	17 000	17 000	17 000
Valtion tukema asuntotuotanto (alkava)	5 800	4 500	4 500	4 500	4 500

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2020 ja arvio vuosista 2021—2022

	2020 toteutuma asuntoa	2021 arvio asuntoa	2022 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	40 000	40 000	36 000
— asuntolainojen korkotuki	9 200	9 200	10 500
— täytetakauksellinen välimalli	400	400	400
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	30 400	30 400	25 100
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	2 900	3 000	3 000
Perusparannuksen takauslainoitus	-	8 000	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	9 000	9 000	9 000
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	500	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus[1)]	16 000	16 000	16 000

[1)] Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta
Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin merkittävästi uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat. Aravalainojen ylimääräiset lyhennykset ovat laskeneet alhaisen korkotason seurauksena selvästi.

Vanhojen maksuviiveisten aravalainojen osuus koko lainakannasta on säilynyt n. 0,9 %:n tasolla. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapääomista n. 70 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Valtiontakauksellisista lainoista suurin osa kuuluu erittäin pienen riskin kuntariskiluokkaan. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisten tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli v. 2020 n. 300 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2019	2020	2021 arvio	2022 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	3 681	3 239	3 000	2 800
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	13 301	14 406	15 500	16 500
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 040	1 961	2 000	2 000
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,6	0	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	5 400	4 100	4 500	5 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 toteutunut	2021 talousarvio	2022 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Asuntojen korjausavustukset 35.20.55	5,3	6,25	6,25[1)]
— Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen 35.20.30	1,0	0,75	-
— Asunnottomuusavustus 35.20.32	3,3	3,3	3,4
— Avustus asumisneuvonnan kehittämiseen 35.20.31	-	-	3,0

Asumisen tuen kehitys vuosina 2020—2022 (milj. euroa)

	2020 toteutunut	2021 talousarvio	2022 esitys
— Avustus asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseen 35.20.56	28,7	9,4	28,9
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki (arvio)	35	25	10
Yleinen asumistuki	1 582	1 580	1 641
Eläkkeensaajan asumistuki	637	668	688
Opiskelijoiden asumislisä	14	20	19
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	5	1	1
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	30,0	40,0	39,0
— avustukset erityisryhmille	90,0	90,0	90,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	8,0	8,0	8,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	15,0	25,0	25,0
— aravatalojen purkuakordit	8,0	8,0	8,0
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0
— asumisneuvontatoiminta	0,9	0,9	0,9
— korjausavustukset	23,6	27,6	30,25
— käyttötarkoituksen muutosavustus	1,0	1,0	1,0
— avustus asuntojen kunnostamiseksi ikääntyneille	5,0	10,0	10,0
— energia-avustus asuinrakennuksille	20,0	40,0	40,0
— lähiöohjelma	5,0	8,0	8,0
— asunto-osuuskunnat	0,4	-	-
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 750	1 800	1 950
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokra-talojen rakentamislainoille	285	285	285
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjaus-lainoille	100	100	100

[1)] Määrärahasta käytetään ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 850 000 euroa.

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 792 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitus-osuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta varataan 100 000 euroa kuntien, seurakuntien ja yhdistysten öljylämmityksestä luopumisen avustusten käsittelyyn (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus edistää kestävää ja kohtuuhintaista asumista tukien toimeenpanolla, ohjauksella ja valvonnalla sekä niihin kytkeytyvällä kehittämistoiminnalla. Virasto hoitaa asuntorakentamisen korkotukilainoitukseen, valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä rahoittaa asumisen kehittämishankkeita. Lisäksi se ohjaa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa, valvoo ARA-vuokra-asuntojen vuokrien määritystä, hoitaa lainoihin ja takauksiin liittyvää riskienhallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa sekä vastaa asumisen ja asuntomarkkinoiden informaatiopalveluista.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ottaa toiminnassaan erityisesti huomioon vanhenevan väestön asumistarpeet, energiatehokkuuden parantamisen ja asuinalueiden kehittämisen. Virasto vastaa energiatodistusmenettelyn valvonnasta ja huolehtii energiatodistustietojärjestelmän ylläpidosta. Lisäksi virasto vastaa elpymis- ja palautumissuunnitelmasta (RRF pilari1) rahoitettavien kunnille, seurakunnille ja yhdistyksille suunnattavien avustusten käsittelystä, myöntämisestä ja maksatuksesta.

Uusi asumisoikeusasunnoista annettu laki tulee voimaan 1.1.2022. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus valmistautuu uusien asukasvalinta- ja asukashallintosäännösten soveltamisen aloittamiseen kehittämällä uuden tietojärjestelmän uuden lain mukaista valtakunnallista järjestysnumerorekisteriä varten sekä ohjeistamalla ja neuvomalla toimijoita uuden lain soveltamisen aloittamisessa.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2022:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan kohtuuhintaisen ARA-vuokra-asuntotuotannon edistämistä erityisesti Helsingin seudun ja muiden MAL-seutujen osalta ja kehittää tukien toimeenpanoa.

— painottaa hankkeiden toteutumista kilpailumenettelyin siten, ettei hankkeiden kustannusten nousu ylitä kohtuullista tasoa. Hankkeita hyväksyttäessä tarkastellaan myös vuokratasoa.

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille kohteiden pitkäaikaisen tarpeen perusteella. Tukee avustuksilla esteettömyyttä ja asuntojen korjaamista, asumisneuvontaa ja lähiöohjelman toteuttamista sekä osallistuu kehitysvammaisten asumista koskevien linjausten toteuttamiseen ja ikääntyneiden asumisen kehittämiseen. Vakiinnuttaa kehittämistoiminnan tuloksia kohtuuhintaisen asumisen ja elinkaaritehokkaan rakentamisen, käytön ja hoidon sekä peruskorjaamisen edistämiseen toiminnassaan.

— etsii keinoja asuntomarkkinoiden jakautumisen seurauksena syntyvien vuokrataloyhtiöiden taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja edistää asuntokannan sopeuttamista kysyntää vastaavaksi yhdessä kiinteistönomistajien ja kuntien kanssa kehittämällä kokonaisvaltaista ja ennakoivaa asuntokannan suunnittelua.

— vastaa asumisoikeusasuntoihin liittyvistä valvonta- ja ohjaustehtävistä sekä järjestysnumerorekisterin kehittämisestä ja ylläpidosta.

— kehittää palveluprosesseja ja huolehtii tukien tehokkaasta toimeenpanosta.

— kehittää asuntolainoista aiheutuvien takausvastuiden riskien hallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa.

Keskeisten suoritteiden kehitys

ARAn tekemiä päätöksiä ja muita suoritteita (kpl)	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Korkotukilainaksi hyväksyminen	197	236	250	250
Myönnetyt korjaus- ja energia-avustukset	1 740	2 945	5 000	5 000
Avustusten maksatukset	1 377	2 299	4 500	5 500
Luovutuksensaajan nimeämiset	52	52	50	50
Rajoituksista vapauttamiset	171	150	150	150
Ohjaus- tai valvontakäynnit	45	40	40	40

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2020 toteutuma	2021 varsinainen talousarvio	2022 esitys
Bruttomenot	6 315	6 613	7 112
Bruttotulot	458	450	320
Nettomenot	5 857	6 163	6 792
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	758		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 016		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ASO-tietojärjestelmähanke	140
ASO-tietojärjestelmän ylläpitokustannukset	70
Asumisoikeusasumisen lainsäädännön uudistaminen	175
Energia-avustuksiin liittyvä resursointi	140
Kuntien, seurakuntien ja yhdistysten öljylämmityksestä luopumisen avustuskäsittely-htv:t (RRF pilari1)	100
Lisääntyvät tehtävät (HO 2019)	200
Lisääntyvät tehtävät (kertaluonteinen)	-280
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-23
Palkkausten tarkistukset	27
Tasomuutos	80
Yhteensä	629

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	6 792 000
2021 III lisätalousarvio	400 000
2021 talousarvio	6 163 000
2020 tilinpäätös	6 115 000

04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) digitaalisen rakennetun ympäristön hankkeesta aiheutuviin valtion menoihin ja kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin

2) avustusten maksamiseen valtionavustuslain nojalla

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoalusta, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Määräraha liittyy digitalisaation edistämiseen maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen yhteydessä. Tavoitteena on parantaa tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistää osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Määrärahalla tuotetaan rekisterin ja alustan pohjaksi yhteentoimivat tiedon rakenteet sekä tuetaan toimialan digikehitystä ja valmiutta tämän rekisterin käyttöönottoon. Hankkeessa tuetaan toimialan investointeja. Hankkeessa siirrytään järjestelmän jatkokehitys- ja ylläpitovaiheeseen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 500 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoalusta (HO 2019 kertaluonteinen)	-7 300
Ryhti-hanke	3 000
Yhteensä	-4 300

2022 talousarvio	3 000 000
2021 III lisätalousarvio	—
2021 talousarvio	7 300 000
2020 tilinpäätös	7 300 000

06. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmasta aiheutuviin valtion menoihin ja kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin

2) avustusten maksamiseen valtionavustuslain nojalla

3) hankkeeseen liittyvien henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen enintään 2 % kokonaissummasta.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden (RRF pilari1) tavoitteena on rakennuskannan ilmasto- ja ympäristövaikutusten pienentäminen ja rakennuskannan vihreän

siirtymän tukeminen suuntaamalla rahoitus vähähiilisyyttä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista edistäviin hankkeisiin.

Rahoitus voi kohdistua toimenpiteisiin joilla tuetaan rakennetun ympäristön tutkimus- ja innovointiprosesseja, yritysten välistä teknologian siirtoa ja yhteistyötä, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen, tai toimenpiteisiin, jotka ovat tukea yrityksille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta, mukaan lukien tiedotustoimet. Lisäksi rahaa voi käyttää edellä mainittujen toimien edistämiseen.

Rahoitus tuottaa tietopohjaa ja työkaluja todentaa vähähiilisyyden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja selviytymisen ratkaisuja ja kyvykkyyden kasvua. Rahoitusta käytetään myös ohjelman toteutukseen, tulosten seurantaan, arviointiin ja raportointiin sekä tulosten ja parhaiden käytäntöjen viestinään sekä henkilöstön palkkaukseen enintään 2 % kokonaissummasta.

Rahoitustuen käytön ehdot periytyvät Kansallisesta kestävän kasvun ohjelmasta, elpymis- ja palautumistukivälineen asetuksesta (EU) 2021/241, ryhmäpoikkeusasetuksen (komission asetus 651/2014) ehdoista sekä EU-elvytysrahoituksen do-no-significant-harm (DNSH) -ehdoista (2021/C 58/01). Rahoitus ei saa tuottaa merkittävää haittaa vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävälle käytölle ja suojelulle, kiertotaloudelle, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiselle ja vähentämiselle, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelulle ja ennallistamiselle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (RRF pilari1)	3 000
Yhteensä	3 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 III lisätalousarvio	1 000 000

(30.) Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2021 talousarvio	750 000
2020 tilinpäätös	1 000 000

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla asumisneuvonnan ja asumiseen liittyvän talousneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen

2) matkustukseen, tilaisuuksien järjestämiseen sekä asiantuntija- ja tutkimuspalveluihin liittyvien kulutusmenojen maksamiseen sekä hankkeen toteuttamiseen liittyvän pienimuotoisen irtaimen omaisuuden hankintaan

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Avustuksen määrä on enintään 60 % hankkeen asumisneuvonnan ja asumiseen liittyvän talousneuvonnan aiheuttamista valtionavustukseen oikeuttavista kustannuksista. Avustusta voidaan myöntää kunnille.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

Selvitysosa: Hankkeessa asumisneuvonta ja asumiseen liittyvä talousneuvonta laajennetaan koskemaan sekä yksityisissä vuokra-asunnoissa asuvia että omistusasunnoissa asuvia. Valtion tukemissa ARA-asunnoissa asuvien asumisneuvonnan tukemista jatketaan Valtion asuntorahastosta. Tavoitteena on vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentäminen sekä asumisen jatkumisen turvaaminen. Avustus kohdennetaan jo olemassa olevan asumis- ja talousneuvonnan laajentamiseen ja uuden neuvonnan kehittämiseen kaikille asumisessaan tukea tarvitseville asukkaille. Avustettavaa palvelua voisi tuottaa kunta itse, kunnalliset ja yleishyödylliset vuokratalo-yhteisöt, järjestöt, hyvinvointialueet ja mahdollisesti muut toimijat Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn kanssa sovittavalla tavalla. ARA ja kunta voivat myös sopia, että kunta huolehtii tehtävästä yhden tai useamman kunnan puolesta. ARA:lle kuuluu asumisneuvonnan yleinen ohjaus ja kehittäminen, sopimusten neuvotteleminen ja sopimusten mukaisen rahoituskorvauksen myöntäminen kuntien asumisneuvontatoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 340 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 660 000 euroa.

2022 talousarvio	3 000 000

32. Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla asunnottomuutta ehkäisevien ja vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja vahvistamiseen

2) asunnottomuuden tilastoinnin kehittämiseen

3) kulutusmenojen maksamiseen liittyen asunnottomuuden ehkäisemiseen ja tilastointiin liittyviin selvityksiin, tietojärjestelmiin sekä ohjeistukseen ja koulutustilaisuuksien järjestämiseen liittyviin menoihin

4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on turvata asunnottomana olleiden tai asunnottomuusriskissä olevien asumisen sujuminen varmistamalla tarvittavien sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus. Kehitetään ja vahvistetaan matalan kynnyksen ja liikkuvia sosiaali- ja terveyspalveluja erityisesti asunnottomuuden vähentämisen ja sen ennaltaehkäisyn näkökulmasta ja turvataan näin vahvaa tukea tarvitsevien asunnottomien asuminen. Kunnat voivat hakea avustusta asumista tukevien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja vahvistamiseen. Tuki suunnataan asiakastyötä tekevien henkilöiden palkkaamiseen ja tarvittaviin työvälineisiin sekä avustuksen hallinnointiin.

Osa määrärahasta voidaan käyttää tilastoinnin kehittämiseen ja siihen tarvittaviin valtionhallinnon selvityksiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 400 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi (HO 2019 kertaluonteinen)	100
Yhteensä	100

2022 talousarvio	3 400 000
2021 talousarvio	3 300 000
2020 tilinpäätös	3 300 000

34. Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla kunnille, seurakunnille ja yhdistyksille myönnettävään avustukseen kunnan, seurakunnan tai yhdistyksen omistaman rakennuksen öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen öljylämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin

2) avustuksen myöntämiseksi, maksatuksen toteuttamiseksi ja määrärahan käytön hallitsemiseksi sekä avustusviestinnässä käytettäviin tietojärjestelmiin, virkamatkoihin sekä avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen.

Avustusta voidaan myöntää kunnille, seurakunnille ja yhdistyksille kustannuksiin, jotka aiheutuvat niiden omistaman rakennuksen öljylämmitysjärjestelmän poistamisesta ja lämmitysmuodon muuttamisesta muihin lämmitysjärjestelmiin, lukuun ottamatta fossiilisia polttoaineita käyttäviä rakennuskohtaisia lämmitysjärjestelmiä.

Avustusta myönnetään 20 % avustuspäätöksessä avustettaviksi hyväksytyistä ja toteutuneista kustannuksista. Avustusta korotetaan 5 prosenttiyksiköllä, jos kunta on liittynyt vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksyttäisiin tavanomaiset lämmitysjärjestelmän muuttamisesta aiheutuneet suunnittelu-, purku-, kierrätys-, laite- ja asennuskustannukset, mukaan lukien liittymän rakentamisesta aiheutuvat kustannukset sekä ohjaus- ja automaatiojärjestelmästä sekä öljysäiliön poistamisesta aiheutuvat kustannukset.

Avustus myönnetään suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan.

Valtionapuviranomaisena toimii Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden (RRF pilari1) tavoitteena on tukea vihreää siirtymää tuettavien rakennusten osalta ja pienentää ilmastovaikutuksia. Avustusta voitaisiin myöntää kunnille, seurakunnille sekä yhdistyksille, silloin kun rakennuksissa luovutaan öljylämmityksestä.

Avustusten käsittelyyn liittyvät henkilötyövuositarpeet Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksessa varataan momentille 35.20.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (RRF pilari1)	4 900
Yhteensä	4 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	4 900 000
2020 tilinpäätös	14 895 000

37. Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointihankkeiden kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyviin selvityksen viranomaiskäsittelyyn liittyen.

Ympäristöministeriö myöntää avustukset valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Avustusta voidaan myöntää maakunnan liitoille ja kunnille enintään 70 % kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyvien selvitysten laatimisesta aiheutuvista kuluista. Kuntien avustusten osalta ympäristöministeriö kuulee ELY-keskuksia. Momentin määrärahasta voidaan käyttää 2 % henkilöstön palkkaamiseen ympäristöministeriössä.

Mikäli kaavoituksessa ja luvituksessa käsitellään vihreän siirtymän ohella muita ohjaustarpeita, voidaan avustusta myöntää vain siihen osaan kuluja, jotka aiheutuvat vihreän siirtymän ohjauksesta.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden (RRF pilari1) tarkoituksena on lisätä resursseja vihreää siirtymää tukevien investointihankkeiden kaavoitukseen sekä luvitukseen ja siten nopeuttaa niiden toteuttamista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 15 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 735 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lupavoimavarat uuteen energiateknologiaan ja vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon (RRF pilari1)	750
Yhteensä	750

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	750 000
2021 III lisätalousarvio	250 000
2020 tilinpäätös	2 000 000

52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköisen liikenteen latausinfran rakentamiseen. Sähköisen liikenteen latausinfran rakentamisella tarkoitetaan kiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton toiminnallinen latausvalmius autopaikalla. Avustusta voidaan myöntää myös pysäköintiyhtiöille, jos ne toteuttavat asemakaavassa määriteltyä asukaspysäköintiä omakustannusperiaatteella ja avustuksella toteutettava latausinfra on tarkoitettu asukaspysäköinnin käyttöön. Avustusta myönnetään hankkeille, joissa toiminnallinen latausvalmius toteutetaan vähintään viidelle autopaikalle, tai alle viiden autopaikan kiinteistöillä hankkeille, joissa toiminnallinen latausvalmius toteutetaan kaikille autopaikoille. Avustusta ei myönnetä uudisrakennuskohteille.

2) kulutusmenojen maksamiseen liittyen avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen ja muuhun viestintään, hankkeen kannalta tarpeellisiin virkamatkoihin sekä avustuksen myöntö- ja maksatusprosessiin liittyviin tietojärjestelmäkuluihin

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, kuitenkin enintään 2 % momentin määrärahasta

4) latauslaitteisiin liittyviin kustannuksiin, mikäli latauslaitteet ovat avustusta hakevan yhteisön suorassa omistuksessa tai kohdan 1) mukaisen pysäköintiyhtiön omistuksessa ja tulevat asukaspysäköintikäyttöön. Lisäksi edellytyksenä on, että latauslaite on varustettu sähköauton jatkuvaan säännönmukaiseen lataamiseen tarkoitetulla tyypin 2 liittimellä (pistorasia tai pistoke), ja että siinä on valmius 11 kW tehon käyttämiseen. Lisäksi suositellaan, että latauslaitteessa on kuormanhallintatoiminnallisuus tai siihen on sellainen kytkettävissä.

Avustusta myönnetään 35 % toteutuneesta arvonlisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, kuitenkin enintään 90 000 euroa hakijaa kohti. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Tarvekartoituksen ja suunnittelun kohtuulliset kustannukset ovat avustettavia, jos itse latausinfrastruktuurin parantamistoimenpide toteutetaan. Avustuskelpoiseksi kustannukseksi yhtä hankkeessa toteutettavaa latausvalmiutta kohti hyväksytään kuitenkin enintään 4 000 euroa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus tekee

avustuspäätökset suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan enintään myönnettyyn summaan asti.

Kaikki avustuksella toteutettavat latauspisteet ja toiminnalliset latausvalmiudet tulee olla varustettu 11 kW sähkönsyötöllä. Latausjärjestelmän sähkönsyöttökapasiteetin mitoitus ja mahdollinen kuormanhallinta voidaan toteuttaa hankkeen toteutushetken kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Avustusta voi hakea useammassa erässä. Jokaisessa toteutuserässä täytyy valmistua vähintään viisi latausvalmiutta. Pysäköintiyhtiöiden tulee toteuttaa latausvalmiuksia asukaspysäköinnin tarpeen mukaisesti. Avustuksella toteutettua järjestelmää tai sen osia ei saa laajennuksen yhteydessä purkaa. Latauslaitteita voi hankkia avustettuna jo rakennettuun latausinfraan, vähintään viiden autopaikan tarpeisiin kerrallaan. Kaikissa tapauksissa hankittavien laitteiden tulee täyttää kohdassa 4) mainitut ehdot.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen. Avustukseen sovelletaan EU:n valtiontukisääntelyn de minimis -asetusta. Avustusta ei myönnetä rakennusten varustamisesta sähköautojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetun lain (733/2020) 6.2 §:n ja 8.2 §:n mukaisten vaatimusten toteuttamiseen. Avustuksen hakijan on hakemuksessa ilmoitettava, jos hankkeessa on kyse em. säännöksissä tarkoitetusta laajamittaisesta peruskorjauksesta.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä (RRF pilari 1) tavoitellaan yhdyskuntien ja liikenteen vähähiilisten ratkaisujen käyttöönottamista ja erityisesti vihreätä siirtymää fossiilisista polttoaineista vaihtoehtoisiin käyttövoimiin. Tavoitteena on parantaa sähköautojen latausmahdollisuuksia asuinrakennusten yhteydessä ja poistaa siten esteitä sähköautojen käyttöön liittyen.

Avustusta myönnetään sähköautojen toiminnallisten latausvalmiuksien edellyttämiin kiinteistöjen sähköjärjestelmiin kohdistuviin muutoksiin asuinrakennuksen omistaville yhteisöille ja pysäköintiyhtiöille, jos ne toteuttavat asemakaavassa määriteltyä asukaspysäköintiä omakustannusperiaatteella ja avustuksella toteutettava latausinfra on tarkoitettu asukaspysäköinnin käyttöön. Toiminnallisella latausvalmiudella tarkoitetaan autopaikalle asti toteutettua sähkönsyöttöratkaisua, jolla lataamiseen soveltuva sähkönsyöttö on otettavissa käyttöön yksinkertaisin toimin.

Avustettaviin hankkeisiin kohdistuvilla teknisillä vaatimuksilla varmistetaan, että avustuksella toteutettavat järjestelmät eivät teknisesti vanhene liian nopeasti. Sähkönsyöttökapasiteetin ja kuormanhallinnan tarve, jotka liittyvät sähkökeskukseen, voidaan tehdä hankkeen toteutusajankohdan mukaisesti arvioidulla tarkoituksenmukaisella tavalla, kuitenkin siten, että myös täyssähköauton lataaminen on mahdollista osalla avustuksen kohteena olevista autopaikoista. Latauslaitteista avustettavaksi hyväksytään vain tyypin 2 koskettimella varustettu latauslaite. On suositeltavaa, että latauslaitteessa on kuormanhallintaominaisuus, tai sellainen on siihen kytkettävissä. Kuormanhallinnalla tarkoitetaan järjestelmää, jolla hallitaan latausjärjestelmän ottamaa tehoa rajoittamalla autojen ottamaa latausvirtaa tai jaksottamalla latausta.

Avustusprosentin ja maksimiavustuksen lisäksi on määritelty yhtä toteutettavaa latausvalmiutta koskeva hyväksyttävä maksimikustannus. Tämän tarkoituksena on parantaa määrärahan riittävyyttä ja estää avustuksen käyttö ylimitoitettuihin ratkaisuihin.

Arvio muutostöiden keskimääräisistä kustannuksista on n. 2 300 euroa autopaikkaa tai latauspistettä kohden. Määrärahalla voidaan avustaa sähköauton latausmahdollisuuden toteuttamista n. 10—11 000 autopaikalla vuosittain.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 170 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 8 330 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari1)	8 500
Sähköautojen latausinfrastruktuurin tuki (HO 2019 kertaluonteinen)	-4 000
Tasomuutos	-1 500
Yhteensä	3 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	8 500 000
2021 III lisätalousarvio	7 500 000
2021 talousarvio	5 500 000
2020 tilinpäätös	7 000 000

53. Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla vakituisena työpaikkana toimivan, olemassa olevan kiinteistön omistajalle tai kiinteistön hallintaoikeuden haltijalle kiinteistöllä työskentelevien henkilöiden käyttöön tarkoitettujen pysäköintipaikkojen varustamiseen käyttövalmiilla sähköauton latauspisteillä

2) kulutusmenojen maksamiseen liittyen avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen ja muuhun viestintään, hankkeen kannalta tarpeellisiin virkamatkoihin sekä avustuksen myöntö- ja maksatusprosessiin liittyviin tietojärjestelmäkuluihin

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, kuitenkin enintään 2 % momentin määrärahasta.

Avustusta myönnetään 750 euroa yhtä käyttökuntoon saatettua latauspistettä kohden. Asennettavan latauslaitteen tulee olla tyypin 2 koskettimella varustettu, ja sen on tuettava kuormanohjausta. Lataustehon tulee latauspistettä käyttöön otettaessa olla vähintään 3,7 kW (1x16 A). Latauspisteet on lisäksi toteutettava siten, että niissä on mahdollista ottaa käyttöön vähintään 11 kW (3x16 A) latausteho ja kuormanohjaus.

Saman vuoden määrärahasta yksi hakija voi saada avustusta enintään 10 latauspisteelle. Saman vuoden määrärahasta voidaan myöntää avustusta yhden kiinteistön latauspisteisiin enintään 10 kappaleelle. Lisäksi saman vuoden määrärahasta voidaan avustusta myöntää eri hakijoiden muo-

dostamalle konsernille enintään 50 latauspisteelle. Avustukseen sovelletaan EU:n valtiontukisääntelyn de minimis -asetusta.

Avustusta ei myönnetä rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspiste-valmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetun lain (733/2020) 6.2 §:ssä ja 7 §:ssä asetetut minimivaatimukset täyttäviin hankkeisiin. Avustusta voidaan myöntää em. säännöksissä tarkoitettuihin hankkeisiin säännösten mukaiset minimivaatimukset ylittäviltä osiltaan.

Avustuksen kohteena olevien pysäköintipaikkojen on oltava tarkoitettu ensisijaisesti kiinteistöllä työskentelevien henkilöiden käyttöön. Avustusta ei myönnetä asukaspysäköintipaikoille eikä pysäköintipaikoille jotka on tarkoitettu pääasiallisesti asiakaspysäköintiin. Avustusta ei myönnetä työntekijän kodin tai vapaa-ajan asunnon yhteydessä sijaitsevaan latauspisteeseen. Avustusta eivät voi hakea yhteisöt, jotka ovat oikeutettuja momentin 35.20.52 mukaiseen asuinkiinteistöjen sähköisen liikenteen avustukseen.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä (RRF pilari1) tavoitellaan yhdyskuntien ja liikenteen vähähiilisten ratkaisujen käyttöönottamista ja erityisesti vihreätä siirtymää fossiilisista polttoaineista vaihtoehtoisiin käyttövoimiin. Tavoitteena on parantaa sähköautojen latausmahdollisuuksia työpaikoilla ja poistaa siten esteitä sähköautojen käyttöön liittyen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 30 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 470 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari1)	1 500
Yhteensä	1 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio 1 500 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin sekä ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin sekä tilaisuuksien järjestämisestä, asiantuntijapalveluista ja virkamatkoista aiheutuviin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä korjausavustuslain mukaisiin avustuksiin kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen. Tämän lisäksi määrärahaa käytetään ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 850 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 20 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 6 230 000 euroa.

2022 talousarvio	6 250 000
2021 talousarvio	6 250 000
2020 tilinpäätös	5 290 000

56. Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001) nojalla pientalojen omistajille myönnettävään avustukseen öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen öljylämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin siten kuin öljylämmityksestä luopumisesta annettavalla asetuksella säädetään

2) avustuksen myöntämiseksi, maksatuksen toteuttamiseksi ja määrärahan käytön hallitsemiseksi sekä avustuksesta viestimiseksi tarpeellisten tietojärjestelmiin, virkamatkoihin sekä avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen.

Avustuksen myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja maksatuksen hoitaa ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen tai jos asuinrakennusta käytetään EU-oikeuden valtiontukisäännöissä tarkoitettuun taloudelliseen toimintaan.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF pilari1) tavoitteena on tukea vihreää siirtymää ja pienentää rakennuskannan ilmastovaikutuksia. Vihreän siirtymän tukemiseksi ympäristön kannalta parhaat lämmitysjärjestelmät saavat suurinta tukea.

Avustusta voidaan myöntää kustannuksiin, jotka aiheutuvat ympärivuotisessa asuinkäytössä olevan pientalon öljylämmitysjärjestelmän poistamisesta ja muuttamisesta muihin lämmitysjärjestelmiin, ei kuitenkaan fossiilisia polttoaineita käyttäviin rakennuskohtaisiin lämmitysjärjestelmiin.

Avustuksen käsittelytehtäviä varten ELY-keskuksille varataan määräraha momentille 32.01.02.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (RRF pilari1)	28 900
Avustukset öljylämmityksestä luopumiseen (HO 2019 kertaluonteinen)	-9 440
Yhteensä	19 460

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	28 900 000
2021 III lisätalousarvio	15 000 000
2021 I lisätalousarvio	10 000 000
2021 talousarvio	9 440 000
2020 tilinpäätös	28 670 000

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset
Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 950 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2022 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 285 000 000 euroa.

Vuonna 2022 saa asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2022 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 700 000 000 euroa vuoden 2022 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokra-asuntojen rakentamisen lyhyestä korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit
Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2022 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Vuonna 2022 Valtiokonttori saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 300 000 euroa Valtion asuntorahaston saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on rahaston laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla tai, mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2022 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 10 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset
Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 90 000 000 euroa.

Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 8 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 25 000 000 euroa siten kuin asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2020—2023 myönnettävistä valtionavustuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (441/2020) tarkemmin säädetään. Lisäksi saa tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä mainittuun tarkoitukseen vuonna 2023 myönnettävistä avustuksista siten, että

vuodesta 2020 lukien avustusten ja ehdollisten ennakkopäätösten yhteismäärä on enintään 90 000 000 euroa.

Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 000 000 euroa valtion ja MAL-seutujen välisiin maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksiin sitoutuneissa kunnissa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia vuokra-asuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on Helsingin seudulla 10 000 euroa ja Tampereen, Turun sekä Oulun seuduilla 3 000 euroa edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Kaikilla MAL-sopimuksiin sitoutuneilla seuduilla puurunkoisille asuinkerrostaloille myönnetään lisäksi 5 000 euron erillinen asuntokohtainen käynnistysavustus edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2022 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää yhteensä enintään 900 000 euroa asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä on enintään 35 % kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Vuonna 2022 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia avustuksia lähiöiden elinvoiman edistämiseksi sekä segregaation ehkäisemiseksi yhteensä enintään 8 000 000 euroa. Avustusta voidaan myöntää kasvukeskuskaupungeille. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että lähiökehittämisestä on laadittu ympäristöministeriön hyväksymä suunnitelma ja lähiöiden kehittäminen on osa kunnan strategista suunnittelua. Avustusta voidaan myöntää alueen hiilineutraalisuuden edistämiseen, yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa vahvistavien tilojen ja toimintojen suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä kehittämisen koordinointiin, täydennys-, lisä ja korjausrakentamisen edellytysten parantamiseen sekä ympäristön viihtyisyyden, laadun, toimivuuden, turvallisuuden, esteettömyyden ja viheralueiden parantamiseen kohdistuviin investointeihin. Avustusta voidaan myöntää myös tutkimuslaitoksille ohjelman tavoitteiden toteutumista tai edellä mainittujen hankkeiden toteutumista edistävään tutkimukseen. Lisäksi ympäristöministeriö voi käyttää 200 000 euroa vuodessa ohjelman toteuttamista tukevaan viestintään. Avustuksen määrä voi olla enintään 35 % hankkeen kustannuksista. Tutkimus- ja selvityshankkeissa avustus voi olla 80 %. Avustettavan hankkeen kustannukset hyväksyy ja avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2022 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää asuinrakennuksille avustuksia energiatehokkuuden parantamiseen sekä älykkääseen ja joustavaan energiakulutukseen tähtääviin toimenpiteisiin yhteensä enintään 40 000 000 euroa siten, kuin energiatehokkuusavustuksista annettavalla asetuksella säädetään. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2022 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää käyttötarkoituksen muutosavustuksia yhteensä enintään 1 000 000 euroa kasvaville kaupunkiseuduille toimisto- ja teollisuusrakennusten muuttamiseksi vuokra-asuntokäyttöön. Avustuksen määrä on enintään 10 % hyväksytyistä muutoskustannuksista. Asuntoja on käytettävä vuokra-asuntoina vähintään 5 vuotta. Jos avustus myönnetään vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisella vuokra-asumisen perusparannuslainalla lainoitettaviin kohteisiin, avustuksen määrä on enintään 20 % hyväksytyistä muutoskustannuksista. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2022 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 30 250 000 euroa.

Valtion asuntorahaston varoista saa valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 10 000 000 euroa arava- ja korkotukivuokra-asuntojen kunnostamiseen ikääntyneille sopivaksi väestöltään vähenevillä alueilla siten kuin valtioneuvoston asetuksessa avustuksista arava- ja korkotukivuokra-asuntojen korjaamiseen ikääntyneille soveltuviksi vuosina 2020—2022 (1342/2019) säädetään.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta
Vuonna 2022 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Asumisneuvojatoiminnan avustamista jatketaan erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien tukemiseksi. Toiminnalla voidaan vähentää vuokraveloista ja häädöistä aiheutuvia kustannuksia. Asumisneuvonta on yhä enemmän vaikeiden sosiaalisten ongelmien parissa työskentelemistä. Toimintaa on tarpeellista kehittää yhtäältä ympäristöministeriön hallinnonalalla liittyen kiinteistötalouden ylläpitoon ja toisaalta kokonaisvaltaisesti, laajempana asuinaluekohtaisesti vaikuttavampana sosiaalipalveluna, joka kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

Valtion ja suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksien kaavoitustavoitteiden saavuttamista tuetaan kunnallistekniikka-avustuksilla. Avustukset sidotaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen, kuntien välisen yhteistyön edistämiseen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn turvaamiseksi korkotuettua normaalia vuokra-asuntotarjontaa edistetään korkotukilainotukseen liittyvällä vuokra-asuntojen käynnistysavustuksella, jotta asuntomarkkinat tarjoisivat tyydyttävissä määrin kohtuuhintaisia asuntoja pieni- ja keskituloisille kotitalouksille.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2022 talousarvio	—
2021 talousarvio	—
2020 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2022 talousarvio	1 700 000
2021 talousarvio	1 700 000
2020 tilinpäätös	2 500 000

Pääluokka 36
VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligaatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämättömällä tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 641 milj. eurolla vuonna 2022.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
01.	**Valtionvelan korko**	**890 992**	**755 000**	**507 000**	**-248 000**	**-33**
90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	890 992	755 000	507 000	-248 000	-33

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2020—2022

		v. 2020 tilinpäätös 1000 €	v. 2021 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2022 esitys 1000 €	Muutos 2021—2022 1000 €	%
09.	**Muut menot valtionvelasta**	**11 783**	**9 510**	**21 010**	**11 500**	**121**
20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomäärä-raha)	11 783	9 510	21 010	11 500	121
	Yhteensä	**902 774**	**764 510**	**528 010**	**-236 500**	**-31**

01. Valtionvelan korko

90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 507 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2020 lopussa 123 598 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 0,57 %. Vuonna 2022 otettaville lainoille on käytetty -0,5 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja -0,1 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sarjaobligaatiolainat	614 197
Muut obligaatiolainat	-168
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-2 500
Velkasitoumuslainat	-104 529
Yhteensä	507 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-248 000
Yhteensä	-248 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	507 000 000
2021 talousarvio	755 000 000
2020 tilinpäätös	890 991 520

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2021—2022 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	19 500 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Muut menot	1 500 000
Yhteensä	21 010 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	11 500
Yhteensä	11 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2022 talousarvio	21 010 000
2021 III lisätalousarvio	6 435 000
2021 talousarvio	9 510 000
2020 tilinpäätös	11 782 501

Liite hallituksen esitykseen Eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2022[1]

Taloudellinen katsaus

[1] Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talouarvioesityksen tausta-aineistoksi.

su_sve_kannet_BOlle B5.indd 1 20.9.2021 14.56.34

Julkaisujen jakelu
Distribution av publikationer

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti
Beställningar av publikationer

Valtioneuvoston verkkokirjakauppa

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö
© 2021 tekijät ja valtiovarainministeriö

ISBN pdf: 978-952-367-530-8
ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Kuvailulehti
27.09.2021

Taloudellinen katsaus, syksy 2021

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:51		**Teema**	Talousnäkymät
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Kansantalousosasto		
Kieli	Suomi	**Sivumäärä**	110

Tiivistelmä

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 3,3 % v. 2021. Talouden toipuminen covid-19-epidemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä varsinkin niillä toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Sen seurauksena talouskasvu pysyy edelleen vahvana loppuvuonna ja jatkuu v. 2022. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023.

Ennusteessa tautitilanteen heikentymisen ei oleteta rajoittavan talouden toipumista, vaikka yhteiskunnan avaaminen tapahtuisi hitaammin kuin kesän ennusteessa oletettiin. Taudinkehitykseen, virusmuunnoksiin sekä rokotekattavuuteen liittyvä epävarmuus lisää ennusteen epävarmuutta.

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palvelutoimialoilla.

Julkisen talouden alijäämä pienenee tänä ja ensi vuonna voimakkaasti, kun talouden toipuminen ja nopea työllisyyskasvu lisäävät verotuloja ja pienentävät työttömyysmenoja. Myös covid-19-epidemiaan liittyvän rahankäytön ja tukitarpeen väistyminen vahvistavat julkista taloutta. Talouden väliaikainen elpyminen ei kuitenkaan poista rakenteellista julkisen talouden epätasapainoa.

Asiasanat talousnäkymät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys

ISBN PDF	978-952-367-530-8	**ISSN PDF**	1797-9714

Julkaisun osoite http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-530-8

Presentationsblad
27.9.2021

Ekonomisk översikt, hösten 2021

Finansministeriets publikationer 2021:51		**Tema**	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	**Sidantal**	110

Referat

Bruttonationalprodukten beräknas öka med 3,3 procent under 2021. Ekonomins återhämtning efter covid-19-pandemin har varit snabb sedan våren i år. Återhämtningen fortsätter under hösten, särskilt inom de branscher som för närvarande berörs av restriktionerna. Till följd av detta är den ekonomiska tillväxten fortsatt stark i slutet av året och fortsätter 2022. BNP beräknas öka med 2,9 procent 2022 och med 1,4 procent 2023.

I prognosen antas en försämrad sjukdomssituation inte begränsa ekonomins återhämtning, även om öppnandet av samhället sker långsammare än antagandet i sommarens prognos. Osäkerheten kring sjukdomsutvecklingen, virusvarianterna och vaccinationstäckningen ökar osäkerheten i prognosen.

Sysselsättningen har ökat i betydligt snabbare takt under årets första hälft. Den ekonomiska tillväxten upprätthåller efterfrågan på arbetskraft, som på kort sikt kan fyllas tack vare den höga arbetslösheten och regeringens åtgärder för att öka utbudet på arbete. Ekonomins återhämtning ökar antalet sysselsatta under 2022 och 2023, i synnerhet inom servicebranscherna.

Underskottet i de offentliga finanserna minskar kraftigt i år och nästa år, då den ekonomiska återhämtningen och den snabba sysselsättningsökningen ökar skatteinkomsterna och minskar arbetslöshetsutgifterna. Den offentliga ekonomin stärks också av att utgifterna och stödbehovet i anslutning till covid-19-epidemin minskar. Den temporära ekonomiska återhämtningen eliminerar ändå inte den strukturella obalansen i den offentliga ekonomin.

.

Nyckelord ekonomiska utskiter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag

ISBN PDF	978-952-367-530-8	**ISSN PDF**	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-530-8		

Description sheet
27 September 2021

Economic Survey, Autumn 2021

Publications of the Ministry of Finance 2021:51		**Subject**	Economic Prospects
Publisher	Ministry of Finance		
Group Author	Economics Department		
Language	Finnish	**Pages**	110

Abstract

Finland's gross domestic product is expected to grow by 3.3% in 2021. The recovery from the COVID-19 pandemic has progressed rapidly since spring this year. The economic recovery will continue in the autumn, especially in the sectors that are still subject to restrictions. As a result, economic growth will remain strong during the second half of the year and will continue in 2022. Finland's GDP is expected to grow by 2.9% in 2022 and by 1.4% in 2023.

In the forecast, the deterioration of the pandemic is not expected to slow down the economic recovery, even if the opening of society was slower than assumed in the summer forecast. Uncertainties arising from the manner in which the disease develops, virus mutations and vaccination coverage add to the uncertainty of the forecast.

Growth in employment has significantly accelerated in the first half of the year. The demand for labour is sustained by economic growth and in the short term, it can be met by the large number of unemployed persons and the government measures to increase the supply of labour. Economic recovery will boost the number of employed persons in 2022 and 2023, especially in the service sectors.

General government deficit will shrink substantially this year and in 2022 as the economic recovery and rapid rise in employment boost the tax revenue and reduce unemployment expenditure. The elimination of the need for spending and support arising from the COVID-19 epidemic will also strengthen general government finances. A temporary economic recovery will not, however, eliminate the structural imbalance affecting Finland's public finances.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, draft budget

ISBN PDF	978-952-367-530-8	**ISSN PDF**	1797-9714

URN address http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-530-8

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS SYKSY 2021

Katsauksessa esitetään vuosien 2021–2023 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2025 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2021 julkaisemat, vuotta 2020 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 30.8.2021 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 9.9.2021 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2021

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 7 20.9.2021 14.55.01

Sisältö

Esipuhe 10

Yhteenveto 13

1 Talousnäkymät 23

1.1 Kansainvälinen talous 23

1.1.1 Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on taittunut 23

1.1.2 Rahoitusmarkkinoilla on odottava tunnelma 25

1.1.3 Kuluttajahintainflaatio kiihtynyt, pitkät korot ovat jälleen laskusuunnassa 26

1.1.4 Raaka-aineet olleet ennätystasolla, raakaöljyn hinnan odotetaan laskevan 26

1.1.5 Maailmankaupassa on pullonkauloja 27

1.1.6 Riskit painottuvat aiempaa hieman enemmän alasuuntaan 28

1.2 Ulkomaankauppa 29

1.2.1 Vienti ja tuonti 29

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase 31

1.3 Kotimainen kysyntä 32

1.3.1 Yksityinen kulutus 32

1.3.2 Julkinen kulutus 37

1.3.3 Yksityiset investoinnit 37

1.3.4 Julkiset investoinnit 40

1.4 Kotimainen tuotanto 41

1.4.1 BKT 41

1.4.2 Jalostus 44

1.4.3 Palvelut 47

1.5 Työvoima 49

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat 53

1.6.1 Palkat 53

1.6.2 Kuluttajahinnat 54

2 Julkinen talous 57

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä 57

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka 69

2.2 Valtionhallinto 71

2.3 Paikallishallinto 84

2.4 Hyvinvointialueet 87
2.5 Sosiaaliturvarahastot 89
2.5.1 Työeläkelaitokset 89
2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot 91
2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä 92

Kehikot:

Finanssipolitiikan mitoitus 63
Julkiset menot suhdannepolitiikan välineenä: arvioita finanssipolitiikan tehokkuudesta 66
Vuoden 2022 budjetti ja valtiontalouden kehykset 75
Julkinen velkasuhde pidemmällä aikavälillä ennen ja jälkeen covid-19 epidemian 96

Liitetaulukot 99

Esipuhe

Kesän aikana on vahvistunut näkemys, että Suomen talous toipuu koronan aiheuttamasta iskusta nopeasti loppuvuoden 2021 ja alkuvuoden 2022 aikana. Valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvupyrähdys jää kuitenkin väliaikaiseksi.

Valtiovarainministeriö arvioi BKT:n kasvavan noin 3 prosentin vauhtia vuosina 2021-2022. Suhdannekierron tasoituttua vauhti hiipuu ja sen määrittää talouden rakenteellinen suorituskyky – työllisyyden ja tuottavuuden kasvu sekä talouden kilpailukyky. Kasvupyrähdyksen jälkeen BKT:n kasvu uhkaa hidastua 1-1,5 prosentin haarukkaan. Tämän enempään vanheneva Suomi ei nykymenolla yllä.

Talouden kasvupyrähdys ja epidemiaan suoraan liittyvän rahankäytön voimakas vähentyminen pienentävät julkisen talouden alijäämää vuosina 2021-2022, mutta eivät auta kääntämään tilannetta suotuisammaksi pidemmällä aikavälillä. Julkisen talouden velkaantumisen taittaminen niin, että julkinen taloudenpito lepäisi vakaalla ja kestävällä perustalla pitkällä aikavälillä, vaatisi yhteiskunnan voimavarojen laajempaa ja tehokkaampaa käyttöä: enemmän työllisiä, talouden ripeämpää kasvua ja kustannustehokkaampaa julkista hallintoa.

Talouden kasvupyrähdys liittyy patoutuneen kysynnän purkautumiseen tilanteessa, jossa rokottaminen etenee ripeästi, liiketoiminnalle asetettuja rajoituksia puretaan ja kotitalouksien ja yritysten luottamus tulevaisuuteen on vahva. Pyrähdys on osa yhteiskuntaa kohdanneeseen iskuun ja sen väistymiseen liittyvää talouden luonnollista kiertoa, jonka käynnistymistä aktiivinen talouspolitiikka on tukenut sekä meillä että maailmalla.

Luonnollinen kierto nostaa taloutta kuopasta nopeasti. Tänä aikana talouden toimeliaisuutta ei ole enää tarpeen tukea julkisen vallan toimin. Sen sijaan on tarpeen edesauttaa yksityisiä investointeja ja työn tarjontaa, jotta tuotannon kasvu ei hiivu tekijöiden ja tuotantokapasiteetin puutteeseen, kustannusten nousuun ja kilpailukyvyn rapautumiseen.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 10 20.9.2021 14.55.02

Kasvupyrähdyksen rinnalla niin Suomen kuin maailman taloudessa etenee rakenteellinen murros. Murros liittyy epidemian aikana koeteltuihin uusiin tapoihin kuluttaa ja tehdä työtä. Suomessa väestön vanheneminen ja työikäisen väestön määrän pieneneminen ovat olleet osa murrosta jo vuosikausia. Uutena voimakkaasti etenevänä tekijänä murrosta ajaa globaali uuden teknologian käyttöönotto ja tuotannon rakenteen muutos, jotka kumpuavat ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen torjumiseen liittyvistä kuluttajien muuttuvista valinnoista ja yritysten investoinneista.

Rakennemuutos avaa aina mahdollisuuksia. Edelläkävijät korjaavat ensimmäiset hedelmät.

Muutoksen mahdollistamiseksi on tärkeää, että muutoksenkin keskellä Suomessa on tarjolla riittävästi työikäistä, työkykyistä, työmarkkinoilla käytettävissä olevaa ja osaavaa työvoimaa ja että työvoima ohjautuu tehokkaasti sinne, missä se on tuottavimmassa käytössä.

Tältä osin tilanne ei ole hyvä. Työvoima ja työllisyys kasvavat toki juuri nyt nopeasti, mutta samaan aikaan pitkäaikaistyöttömyys pysyttelee korkeana, työpaikkoja on runsaasti avoinna ja osaavan työvoiman puute on nostettu jälleen esiin tuotannon kasvua rajoittavana tekijänä. Talouden työvoima on vajaassa käytössä, ja tilanteen korjaaminen on yksi talouspolitiikan akuuteista ydinkysymyksistä.

Ilmastonmuutos, tuotannon rakennemuutos ja uuden teknologian käyttöönotto vaativat suuria investointeja globaalisti. Kohentaakseen talouden suorituskykyä ja kääntääkseen talouden kasvun näköpiirissä olevaa ripeämpään vauhtiin, Suomen pitäisi pystyä hyödyntämään avautuvaa tilaisuutta ja houkuttelemaan mahdollisimman iso siivu investoinneista Suomeen.

Keskeistä on suotuisa ja kansainvälisesti kilpailukykyinen investointiympäristö. Sitä määrittävät lukuisat, talouden ja yhteiskunnan rakenteisiin ja tuotannontekijöiden liikkuvuuteen kytkeytyvät tekijät. Tällaisia ovat esimerkiksi työ- ja asuntomarkkinoiden toiminta, yhteiskunnan tieto- ja liikenneinfrastruktuuri sekä sujuva maahanmuutto. Investointiympäristöön vaikuttavat myös kilpailukykyinen verotus, elinkeinotoiminnan tuet ja säätely, sujuvat lupaprosessit sekä yritysten riittävät ja joustavat rahoitusmahdollisuudet. Ulkomaisten yritysten sijoittuminen Suomeen ja sijoitukset suomalaisiin yrityksiin sekä suomalaisten yritysten kyky kansainvälistyä

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 11 20.9.2021 14.55.02

ovat myös tärkeitä tekijöitä. Paljon ratkaisevat myös yrittäjyys, hyvä johtaminen sekä mahdollisuudet rehtiin ja tasapuoliseen kilpailuun markkinoilla.

Lista on pitkä. Kaikessa ei tarvitse olla maailman paras, mutta jokaisessa tarvitsee olla riittävän hyvä suhteessa kilpailijoihin. Kyse on siitä, mistä arvonlisäys syntyy ja miten arvonlisäyksen kasvua voi tukea ekologisesti kestävällä tavalla talouspolitiikan keinoin. Kyse on huomisen hyvinvoinnista, hyvinvointiyhteiskunnasta ja sen rahoituksesta.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 12 20.9.2021 14.55.02

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2021-2023

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 3,3 % v. 2021. Talouden toipuminen covid-19-pandemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen. Varsinkin työllisyys on kohentunut nopeasti. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä varsinkin niillä toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Sen seurauksena talouskasvu pysyy edelleen vahvana loppuvuonna ja jatkuu v. 2022. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023.

Ennusteessa tautitilanteen heikentymisen ei oleteta rajoittavan talouden toipumista, vaikka yhteiskunnan avaaminen tapahtuisi hitaammin kuin kesän ennusteessa oletettiin. Taudinkehitykseen, virusmuunnoksiin sekä rokotekattavuuteen liittyvä epävarmuus lisää ennusteen epävarmuutta.

Julkisen talouden alijäämä pienenee tänä ja ensi vuonna voimakkaasti, kun talouden toipuminen ja nopea työllisyyskasvu lisäävät verotuloja ja pienentävät työttömyysmenoja. Myös covid-19-epidemiaan liittyvän rahankäytön ja tukitarpeen väistyminen vahvistavat julkista taloutta. Talouden väliaikainen elpyminen ei kuitenkaan poista rakenteellista julkisen talouden epätasapainoa.

Maailmantalous jatkaa nopeaa kasvua

Maailmantalous on elpynyt koronaviruspandemian varjossa nopeasti finanssipoliittisen elvytyksen, patoutuneen kulutuskysynnän purkautumisen sekä rokotusten etenemisen ansiosta. Lähiaikojen talousnäkymiä ennakoivat indikaattorit ovat hieman laskeneet, mutta edelleen korkealla kehittyneissä maissa. Maailmantalous kasvaa 6,1 % v. 2021 ja 4,7 % v. 2022.

Toisella vuosineljänneksellä alkanut nopea kasvu euroalueella jatkuu rajoitusten keventyessä sekä palveluiden kysynnän vahvistuessa. Myös EU:n elpymisväline NGEU tukee talouskasvua. Erittäin voimakas elvytyspolitiikka Yhdysvalloissa on johtanut

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 13 20.9.2021 14.55.02

yksityisen kulutuksen nopeaan kasvuun, mikä yhdessä tarjontarajoitteiden kanssa on kiihdyttänyt kuluttajahintainflaatiota. Kuluttajien näkemys nykytilanteesta on erittäin myönteinen, mutta odotukset tulevaisuudesta selvästi pessimistisempiä.

Kiinan talousnäkymien kannalta avainkysymys on kulutuksen kehitys. Yli 60 % alkuvuoden 2021 talouskasvusta tuli kulutuksen kasvusta. Investointien ja nettoviennin kontribuutio talouskasvuun oli pienempi, joskin kesällä ulkomaankauppa kasvoi voimakkaasti. Kulutus tulee kasvamaan voimakkaasti pandemian laantuessa.

Maailman tavarakauppa on elpynyt erittäin nopeaan kasvuun pitkälti viime vuoden matalan vertailutason ansiosta, mutta kauppaa haittaavat teollisuuden komponenttipula, konttiliikenteen logistiikkaan liittyvät ongelmat sekä suuren kiinalaisen sataman osittainen sulkeminen elokuussa. Kauppa kasvaa 8,3 % v. 2021 ja palaa pidemmän aikavälin kasvu-uralle. Vuonna 2022 kasvu hidastuu viiteen prosenttiin.

Investoinnit kasvavat koko ennustejakson

Vuonna 2021 BKT:n kasvu kiihtyy 3,3 prosenttiin. Talouskasvu piristyi kevään aikana todella nopeasti. Loppuvuonna kasvu jatkuu keskimääräistä nopeampana toimintaympäristö ei ole vielä palautunut koronapandemian seurauksista. Korkea säästämisaste ja kuluttajien hyvä sentimentti luovat edellytykset yksityisen kulutuksen nopealle kasvulle. Yksityiset investoinnit kasvoivat jo vuoden 2021 alkupuolella, ja erityisesti asuntorakentamisen kehitys on ollut suotuisaa. Vuoden 2021 alkupuoliskolla maailmankauppa jatkoi vuoden 2020 lopulla alkanutta nopeaa kasvua. Maailmantalouden vahvistuminen, elvytystoimet ja Suomen vientituotteiden kysynnän kasvu tärkeillä kauppa-alueilla kasvattavat sekä vientiä että tuontia

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Työllisten määrä oli kesäkuussa 2,1 % eli runsaat 50 000 suurempi kuin viime vuoden lopussa. Työttömiä oli alkuvuonna Tilastokeskuksen mukaan 12,4 % enemmän kuin vuosi sitten. Kesällä työttömien trendi ei ole kuitenkaan enää kasvanut ja työllisyyden jatkuva kasvu alkaa vähitellen supistaa myös työttömien määrää.

Työmarkkinat vetävät tällä hetkellä runsaasti työvoimaa ja potentiaalia olisi eräillä toimialoilla parempaankin. Työtilaisuuksia onkin tarjolla runsaasti, sillä avoimia työpaikkoja on työvoimahallinnossa ennätysmäärä. Myös Tilastokeskuksen laajemmin avoimia työpaikkoja kuvaavan kyselytilaston mukaan avoimia työpaikkoja on nyt runsaasti

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 14 20.9.2021 14.55.02

Nimellispalkat nousevat 2,3 % sopimuspalkkojen ja palkkaliukumien vetämänä v. 2021. Kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 1,8 % v. 2021. Inflaatio on kiihtynyt energian hinnan nousun seurauksena.

BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022. Kasvu jatkuu viennin tukemana, sillä kehittyneen maailman ja ennen kaikkea euroalueen toipuminen jatkuu edelleen voimakkaana. Kriisissä voimakkaasti kärsineillä aloilla kuten matkailussa toipuminen viivästyy edelleen v. 2021 covid-19-pandemian hillitessä ihmisten liikkuvuutta. Vuonna 2022 palveluiden ulkomaankauppaan on odotettavissa nopeaa kasvua, kun kriisialojen kasvu kiihtyy rajoitusten ja epävarmuuden vähetessä. Vienti saavuttaa kriisiä edeltävän tason alkuvuonna 2022. Tavaroiden vienti elpyy palveluita nopeammin ja saavuttaa kriisiä edeltävän tason jo vuoden 2021 aikana.

Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla 3,5 %, ja niiden suhde BKT:hen nousee lähes 20 prosenttiin v. 2023. Kone- ja laiteinvestoinneissa tapahtuu merkittävää toipumista maailmantalouden parempien kasvunäkymien johdosta. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät ovat hyvät. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja vuosina 2021–2023.

Asuntoinvestoinnit kääntyvät pieneen laskuun v. 2022 asuntoaloitusten pysyessä kuitenkin suhteellisen korkealla tasolla. Kohti vuotta 2023 asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa ja asuinrakennusinvestointien muutos jää negatiiviseksi v. 2023. Matala korkotaso pitää yllä asuntolainojen ja asuintalorakentamisen kysyntää.

Vuonna 2022 yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyy ja kulutus ylittää covid-19-epidemiaa edeltäneen tason. Säästämisasteen ennustetaan laskevan nopeasti lähivuosina valtaosan säästöistä purkautuessa kulutukseen. Säästämisaste pysyy kuitenkin koko ennusteperiodin ajan positiivisena, kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Tuonnin kasvu jatkuu kotimaiseen kulutuksen ja investointien kasvun vetämänä, nopeimman kasvun ajoittuessa vuosiin 2021 ja 2022. Myös tuotannon volyymin suotuisa kehitys ja viennin vahva kasvu ylläpitävät tuontia.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 15 20.9.2021 14.55.02

Vuonna 2023 BKT:n kasvu hidastuu 1,4 prosenttiin, mikä on edelleen keskipitkän aikavälin kasvua nopeampaa. Globaaliin elvytykseen sekä koronapandemiasta toipumiseen liittyvä merkittävä kasvupyrähdys jää taakse ja talous kohtaa ennen kriisiä havaitut kasvun rajoitteet.

Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyyden ennustetaan lisääntyvän v. 2022 puolitoista prosenttia. Kasvu hidastuu talouden aktiviteetin myötä v. 2023 mutta työllisyysaste nousee runsaaseen 74 prosenttiin v. 2023.

Ansioiden nousun ja työllisyyden kasvun myötä palkkasumman ennakoidaan kiihtyvät lähes 4 prosentin vuosittaiseen nousuun vuosina 2022–2023. Samaan aikaan kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitatun inflaation arvioidaan kiihtyvän 1,6 ja 1,7 prosenttiin. Palkkojen nousu välittyy vähitellen erityisesti palveluiden hintoihin.

Talouden elpyminen ei poista julkisen talouden epätasapainoa

Julkisen talouden menojen ja tulojen välinen epätasapaino pienenee tänä ja ensi vuonna voimakkaasti, kun nopea talous- ja työllisyyskasvu lisäävät verotuloja ja pienentävät työttömyysmenoja. Myös covid-19-epidemiaan liittyvän rahankäytön ja tukitarpeen voimakas väheneminen vahvistavat julkista taloutta.

Talouden väliaikainen elpyminen ei kuitenkaan poista rakenteellista julkisen talouden epätasapainoa. Suhdannekierron tasoituttua julkisen talouden rahoitusaseman vahvistuminen hidastuu ja julkinen talous jää yli 3 mrd. euroa alijäämäiseksi 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä.

Valtionhallinto on koko ennustejakson ajan julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Myös paikallishallinnon rahoitusasema pysyy poikkeuksellisen vahvan viime vuoden jälkeen alijäämäisenä. Sote-uudistuksen myötä syntyvä hyvinvointialueiden sektori aloittaa v. 2023 samoin hieman alijäämäisenä suurten investointihankkeiden vuoksi. Sosiaaliturvarahastot ovat sen sijaan läpi ennustejakson ylijäämäisiä.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 16 20.9.2021 14.55.02

Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvoi vuoden 2020 aikana 10 prosenttiyksiköllä lähes 70 prosenttiin. Ennustejaksolla velkaantumisvauhti hidastuu selvästi ja 2020-luvun puolivälissä velkasuhde näyttää väliaikaisesti tasaantuvan runsaaseen 73 prosenttiin poikkeuksellisen alhaisen korkotason tukemana. Ikäsidonnaisten menojen kasvu uhkaa kuitenkin kääntää velkasuhteen vähitellen uudelleen kasvuun, jota korkotason normalisoituminen toteutuessaan kiihdyttää. Pitkällä aikavälillä julkisten menojen ja tulojen välillä on epätasapaino eli kestävyysvaje, jonka mittaluokka on runsas 2½ % suhteessa BKT:hen.

Ennusteen riskit tasapainossa

Ennusteen merkittävimmät riskit liittyvät edelleen Covid-19-pandemiaan ja sen hallitsemiseksi tehtyjen rajoitteiden kehitykseen. Epidemian luonne on muuttunut alkukesän jälkeen ja epidemiatilanne voi heiketä nopeasti rokotusten etenemisestä huolimatta. Lisäksi virusmuunnokset muuttavat taudinkuvaa ja leviämistä. Kehittyvien maiden heikon kehityksen riski pandemian hoidon epäonnistuessa on merkittävä isku maailmantalouden kasvulle.

Epidemian pitkittyminen vaikuttaisi toipumista heikentävästi yksityisen kulutuksen kautta ja merkittävimmin palveluiden kysynnän kautta. Tautitilanteen heikentyminen näkyy myös investointiympäristön epävarmuuden lisääntymisenä, mikä voi lykätä investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen.

Positiivisena riskinä yksityisille investoinneille voidaan nähdä elpymis- ja palautumistukivälineen mahdollisesti katalysoimat yksityiset investoinnit suuremmissa määrin kuin ennusteessa on oletettu.

Talouskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Niiden mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä 2 % ja 5 % väliin v. 2021. Vastaavasti BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä 0 % ja 6 % välillä v. 2022. Talouskasvu voi toki osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 17 20.9.2021 14.55.02

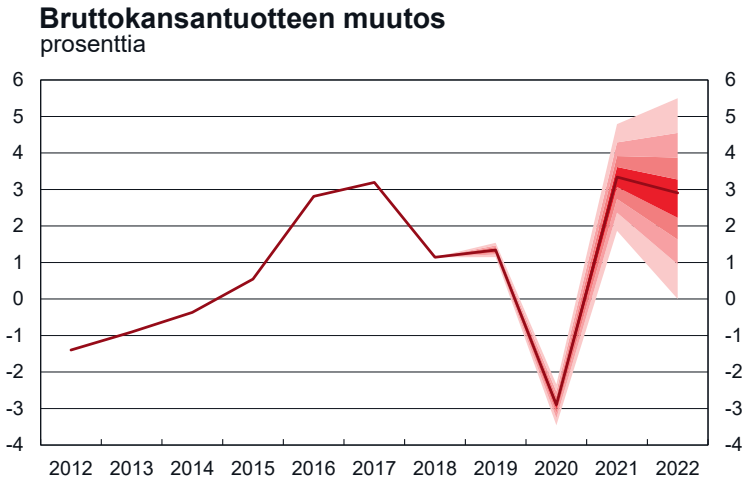

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	236	1,1	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	5,7	2,3	-6,4	5,2	5,1	3,2
Kokonaistarjonta	**321**	**2,4**	**1,6**	**-3,9**	**3,8**	**3,5**	**1,9**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	86	1,5	6,8	-6,7	5,6	5,8	3,4
Kulutus	178	1,8	1,1	-2,9	3,3	2,6	0,9
yksityinen	121	1,7	0,7	-4,7	3,2	3,8	2,0
julkinen	58	2,0	2,0	0,5	3,6	-0,0	-1,4
Investoinnit	57	3,6	-1,6	-0,7	2,8	2,8	2,6
yksityiset	45	3,1	-2,4	-3,4	2,9	3,7	4,0
julkiset	12	5,9	2,4	11,0	2,6	-0,6	-3,1
Kokonaiskysyntä	**321**	**2,4**	**1,7**	**-3,8**	**3,8**	**3,5**	**1,9**
kotimainen kysyntä	236	2,7	-0,4	-2,5	3,1	2,6	1,3

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 18 20.9.2021 14.55.02

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	233	240	236	249	261	269
Palvelut, määrän muutos, %	2,0	1,7	-3,6	3,5	2,7	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-3,6	2,6	-0,4	4,4	3,3	2,3
Työn tuottavuus, muutos, %	-1,6	0,3	-0,0	1,0	1,4	0,9
Työlliset, muutos, %	2,8	1,0	-1,5	2,2	1,5	0,6
Työllisyysaste, %	70,7	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1
Työttömyysaste, %	7,4	6,7	7,7	7,8	6,8	6,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,1	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,7	2,1	1,9	2,3	3,0	2,5
Vaihtotase, mrd. euroa	-4,3	-0,7	1,8	-0,9	-0,4	-0,2
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-1,8	-0,3	0,8	-0,4	-0,2	-0,1
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,1	0,0
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	53,3	53,2	57,3	56,8	54,3	53,4
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	42,4	42,2	42,1	43,2	42,1	42,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4	-1,5
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,3	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-1,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	59,8	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	45,0	44,3	52,9	55,1	55,3	55,9

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 19 20.9.2021 14.55.02

Keskipitkän aikavälin näkymät 2024-2025

Talous kasvaa nopeasti vuosina 2021–2022, minkä seurauksena talouden tuotanto lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa ja tuotantokuilu on lähes ummessa jo v. 2023. Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin arviossa tuotantokuilu pysyy nykyisen suhdannesyklin jälkeen ummessa eli talouden oletetaan kasvavan potentiaalista vauhtiaan vuosina 2024–2025.[1] Siten talouskasvun arvioidaan hidastuvan noin prosenttiin vuodessa.[2]

Työpanoksen muutoksen vaikutus potentiaaliseen tuotantoon on vähäinen vuosina 2021–2025. Ennen vuosikymmenen puoliväliä työpanos alkaa supistua, kun työikäisen väestön määrä vähenee ja osallistumisasteen kasvu pysähtyy. Myös rakenteellisen työttömyysasteen saavuttaminen rajoittaa työpanoksen kasvua.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Viime vuonna investointiaste pieneni taantuman ja talousnäkymien epävarmuuden seurauksena, mikä hieman hidasti väliaikaisesti potentiaalisen tuotannon kasvua. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua noin puolella prosentilla vuosittain vuosina 2021–2025.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan vuosina 2021–2025 olevan runsaan puoli prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

---

1 Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

2 Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen. Lähtökohtana on, että talouskasvu vuosille t+3 ja t+4 arvioidaan siten, että tuotantokuilu sulkeutuu viimeistään vuonna t+4. Poikkeuksellisissa suhdannetilanteista tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteesta riippuen olla positiivinen tai negatiivinen vuonna t+4.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 20 20.9.2021 14.55.02

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2019	2020	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4	1,1	1,0
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	236	249	261	269	278	286
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7	1,8	1,9
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,8	6,8	6,4	6,3	6,2
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1	74,3	74,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4	-1,5	-1,3	-1,2
Valtio	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-1,7	-1,6	-1,5
Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,4	-0,7	-0,7	-0,6	-0,6
Hyvinvointialueet					-0,3	-0,2	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	1,4	0,1	0,7	1,0	1,2	1,2	1,2
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,2	-3,2	-2,8	-2,3	-1,5	-1,3	-1,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2	72,9	73,4
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	44,3	52,9	55,1	55,3	55,9	56,3	56,5
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta[1]	0,3	-3,8	-1,8	-0,3	-0,1	-0,0	0,0

[1] Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 21 20.9.2021 14.55.02

Julkisyhteisöjen rahoitusasema
suhteessa BKT:hen, %

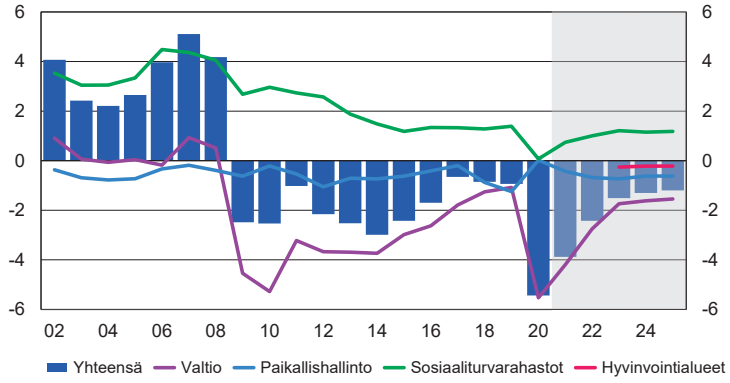

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät
EU–menetelmän mukaan, %

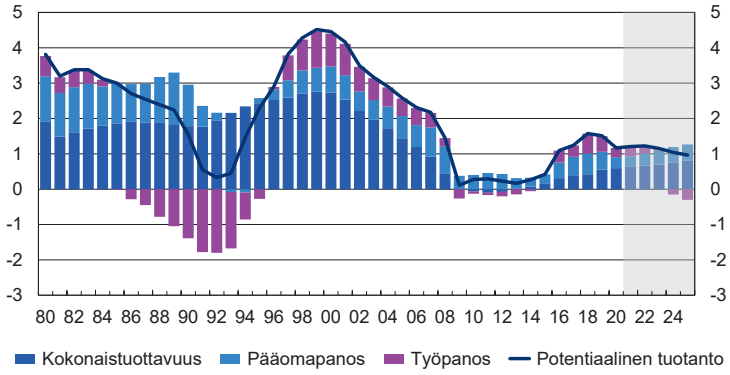

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 22 20.9.2021 14.55.04

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

1.1.1 Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on taittunut

Maailmantalous on elpynyt koronaviruspandemian varjossa nopeasti finanssipoliittisen elvytyksen, patoutuneen kulutuskysynnän purkautumisen sekä rokotusten etenemisen ansiosta, mutta nopeimman kasvun vaihe on jo taittunut. Lähiaikojen talousnäkymiä ennakoivat indikaattorit ovat hieman laskeneet, mutta ovat vielä korkealla kehittyneissä maissa. Kehittyvissä talouksissa rokotukset eivät kuitenkaan ole edenneet yhtä nopeasti. Niiden näkymät ovat teollisuusmaita haastavammat mm. maiden valuuttojen dollarikurssin heikkenemisen takia. Maailmantalous kasvaa 6,1 % v. 2021 ja 4,7 % v. 2022.

Erittäin voimakas elvytyspolitiikka Yhdysvalloissa on johtanut yksityisen kulutuksen nopeaan kasvuun, mikä yhdessä tarjontarajoitteiden kanssa on kiihdyttänyt kuluttajahintainflaatiota. Kuluttajien näkemys nykytilanteesta on erittäin myönteinen, mutta odotukset tulevaisuudesta selvästi pessimistisempiä. Teollisuuden näkymiä haittaa komponenttipula. Yhdysvaltojen talous kasvaa 6,6 % v. 2021 ja 3,5 % v. 2022.

Kiinan talousnäkymien kannalta avainkysymys on kulutuksen kehitys. Tilastoviraston mukaan yli 60 % alkuvuoden 2021 talouskasvusta tuli kulutuksen kasvusta. Investointien ja nettoviennin kontribuutio talouskasvuun oli pienempi, joskin ulkomaankauppa kasvoi kesällä nopeasti. Sekä kulutus että ulkomaankauppa kasvavat voimakkaasti myös lähitulevaisuudessa pandemian laantuessa. Talous kasvaa 7,9 % v. 2021 ja kasvu tasaantuu 6,2 prosenttiin v. 2022.

Toisella vuosineljänneksellä alkanut nopea kasvu euroalueella jatkuu rajoitusten keventyessä sekä palveluiden kysynnän vahvistuessa. Myös EU:n elpymisväline NGEU tukee talouskasvua. Nopeimman kasvun vaihe ajoittuu kuluvan vuoden jälkipuoliskolle. Kokonaistuotanto saavuttaa vuoden 2019 tason vuoden 2021 loppuun mennessä. Teollisuuden näkymiä varjostavat kuitenkin tuotantopanoksien saatavuuteen liittyvät pullonkaulat. Talous kasvaa 4,9 % v. 2021 ja 4,7 % v. 2022. Ranskan

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 23 20.9.2021 14.55.04

talous kasvaa v. 2021 selvästi nopeammin kuin Saksan osin talouden suuremman palveluvaltaisuuden ansiosta. Saksan kasvua rajoittaa etenkin autoteollisuuden puolijohdepula.

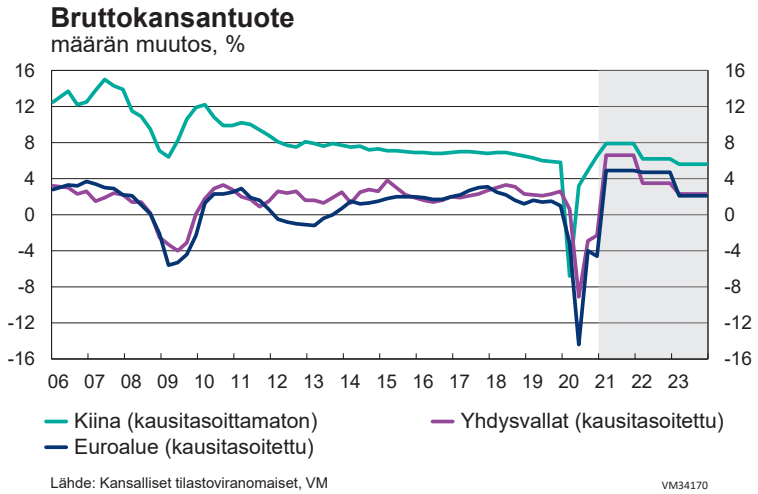

Ison-Britannian talous on elpynyt nopeasti vaikeasta koronatilanteesta huolimatta. Rajoitusten laajamittainen purkaminen Englannissa heinäkuussa näyttää lisänneen uusia tartuntoja vain jonkin verran. Yksityisen kulutuksen palautuminen koronakriisin jälkeen on ollut erittäin voimakasta. Talous elpyy 5,3 prosentin kasvuun v. 2021 ja kasvu pysyttelee 4,8 prosentissa v. 2022.

Ruotsissa aiemmin vaikea koronatilanne on helpottanut, ja sekä teollisuuden että palveluiden näkymät ovat erittäin valoisat. Hyvä työllisuuskehitys tukee yksityistä kulutusta ja yritysten vankka kilpailukyky ylläpitää investointeja. Myös vienti on kasvanut pandemian aikana, vaikka kruunu on vahvistunut maltillisesti suhteessa euroon. Talous kasvaa 4,7 % v. 2021 ja 3,1 % v. 2022.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 24 20.9.2021 14.55.05

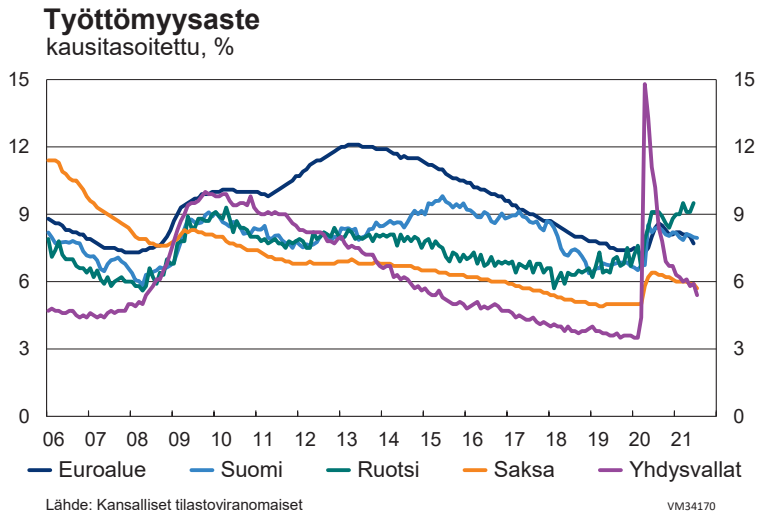

Huolimatta vaikeasta koronatilanteesta Venäjän taloustilanne on kohtuullisen hyvä maailmantalouden elpymisen ja raakaöljyn korkean hinnan tukemana. Tulevaisuuden näkymät teollisuudessa ovat kuitenkin vaisut. Inflaation kiihtymisen jatkuminen ja kuluttajien reaalitulojen vaatimaton kehitys rajoittavat yksityisen kulutuksen kasvua. Talouskasvu hidastuu vuoden 2021 3,5 prosentista 2,1 prosenttiin v. 2022.

Kesällä jyrkästi heikentynyt pandemiatilanne varjostaa Japanin talousnäkymiä. Hallitus julisti jo neljännen hätätilan heinäkuussa ja laajensi sitä elokuussa koskemaan yhteensä 21:tä prefektuuria. Muun muassa Tokion ja Osakan suuret talousalueet ovat rajoitusten piirissä. Olympialaisten taloutta piristävä vaikutus jäi odotuksia vähäisemmäksi etenkin kisaturistien puuttumisen takia. Teollisuuden odotukset tulevista näkymistä ovat kuitenkin vahvoja. Talous elpyy viime vuoden syvästä taantumasta 2,7 prosentin kasvuun v. 2021. Kasvu laantuu 1,2 prosenttiin v. 2022.

1.1.2 Rahoitusmarkkinoilla on odottava tunnelma

Osakemarkkinoilla volatiliteetti on ollut hienoisessa kasvussa loppukesän aikana, mutta osakeindeksit ovat edelleen historiallisen korkealla tasolla. Yhdysvaltojen keskuspankin orastavat suunnitelmat rahapolitiikan asteittaisen kiristämisen aloittamisesta ovat heikentäneet markkinatunnelmaa. Euro on kevään jälkeen heikentynyt jonkin verran suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 25 20.9.2021 14.55.05

1.1.3 Kuluttajahintainflaatio kiihtynyt, pitkät korot ovat jälleen laskusuunnassa

Kuluttajahinnat ovat nousseet nopeasti etenkin Yhdysvalloissa tarjontaan liittyvien pullonkaulojen sekä kysyntää tukevien tekijöiden takia. Euroalueella inflaation kiihtyminen on ollut huomattavasti maltillisempaa. Hintojen nousun nähdään kuitenkin laajasti olevan väliaikaista. Kulutushyödykkeiden tarjontaan liittyvät ongelmat ratkennevat ja kuluttajille kertyneiden säästöjen purkautuminen hiipuu.

Pitkien korkojen nousu kuluvan vuoden alkupuolella on taittunut pääoman virratessa velkakirjoihin. Lyhyissä koroissa ei ole ollut mainittavia muutoksia. Sekä lyhyet että pitkät korot kuitenkin nousevat maltillisesti ennusteperiodilla.

1.1.4 Raaka-aineet olleet ennätystasolla, raakaöljyn hinnan odotetaan laskevan

Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat olleet ennätystasolla kuluneen kesän aikana, heijastaen pitkälti teollisuuden myönteistä kehitystä. Hinnat ovat sittemmin laskeneet jonkin verran. Raaka-aineiden hinnat asettuvat aiempaa keskimääräistä tasoa korkeammalle lähivuosina.

Raakaöljyn hinta on noussut vuoden 2020 maaliskuun pohjalta verrattain korkealle tänä vuonna. OPEC+ -sopimuksen mukaiset tuotannon rajoitusten purkamiset kuitenkin alentavat hintaa ennusteperiodilla. Myös öljyfutuurit ennakoivat laskevia hintoja.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 26 20.9.2021 14.55.05

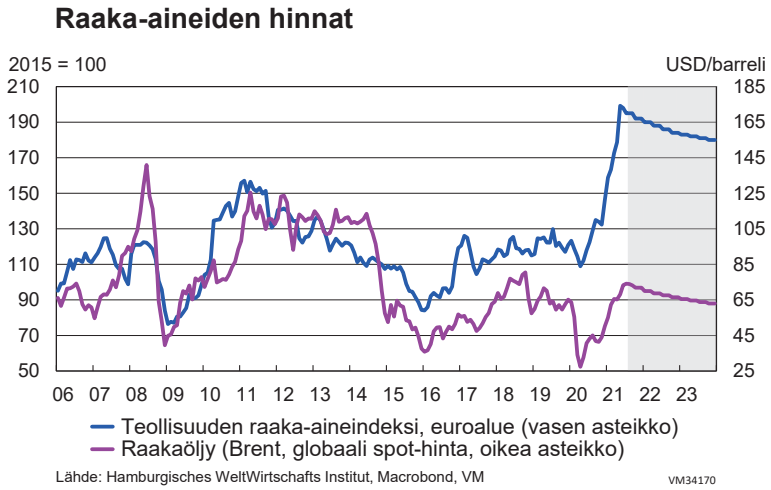

1.1.5 Maailmankaupassa on pullonkauloja

Maailman tavarakauppa on elpynyt erittäin nopeaan kasvuun pitkälti viime vuoden matalan vertailutason ansiosta, mutta kauppaa haittaavat teollisuuden komponenttipula, konttiliikenteen logistiikkaan liittyvät ongelmat sekä suuren kiinalaisen sataman osittainen sulkeminen elokuussa. Kauppa kasvaa 8,3 % ja palaa pidemmän aikavälin kasvu-uralle kuluvana vuonna. Vuonna 2022 kasvu hidastuu viiteen prosenttiin.

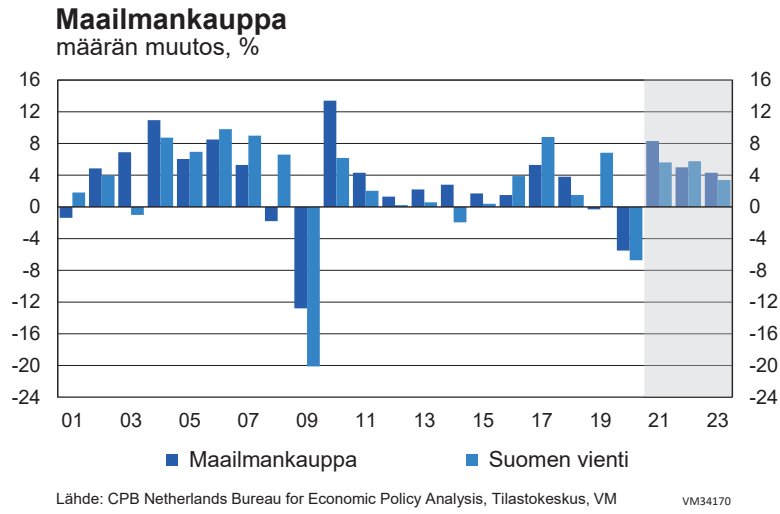

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 27 20.9.2021 14.55.06

1.1.6 Riskit painottuvat aiempaa hieman enemmän alasuuntaan

Kuluttajien ja yritysten odotettua valoisammat näkymät sekä rokoteohjelmien nykyistä nopeampi eteneminen myös kehittyvissä maissa kiihdyttäisivät maailmantalouden ja –kaupan kasvua edellä esitettyä nopeammin. Merkittäviä alasuuntaisia riskejä ovat pandemian paheneminen uudestaan uusien virusmuunnosten takia, kuluttajahintainflaation kiihtymisen aiheuttama laajempi kustannuskierre Yhdysvaltojen taloudessa sekä teollisuuden pullonkaulojen jatkuminen odotettua pidempään.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,8	3,0	-3,2	6,1	4,7	3,4
Euroalue	1,9	1,4	-6,5	4,9	4,7	2,1
EU	2,1	1,7	-6,0	4,6	4,3	2,0
Saksa	1,1	1,1	-4,8	3,8	4,6	2,0
Ranska	1,8	1,8	-8,0	5,6	4,4	2,1
Ruotsi	2,0	2,0	-2,9	4,7	3,1	2,4
Iso-Britannia	1,3	1,4	-9,8	5,3	4,8	1,5
Yhdysvallat	2,9	2,3	-3,5	6,6	3,5	2,3
Japani	0,6	0,0	-4,7	2,7	1,2	0,6
Kiina	6,7	6,0	2,3	7,9	6,2	5,6
Intia[1]	6,6	4,1	-7,4	5,6	6,7	7,3
Venäjä	2,8	2,0	-3,0	3,5	2,1	1,3

[1] Tilivuosi

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 28 20.9.2021 14.55.06

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Maailmankaupan kasvu, %	3,8	-0,3	-5,5	8,3	5,0	4,3
USD/EUR	1,18	1,12	1,14	1,19	1,17	1,15
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	118,5	122,1	124,7	186,7	187,0	181,5
Raakaöljy (Brent), $/barreli	71,6	64,1	43,4	68,9	68,2	64,3
3 kk euribor, %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,1	0,0
Viennin markkinaosuus (2010 = 100)[1]	93,1	99,8	98,5	96,1	96,8	96,9
Tuontihinnat, %	3,3	0,4	-5,1	4,4	2,2	1,7

[1] Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vuoden 2021 alkupuoliskolla maailmankauppa jatkoi vuoden 2020 lopulla alkanutta nopeaa kasvua. Maailmantalouden vahvistuminen, elvytystoimet ja Suomen vientituotteiden kysynnän kasvu tärkeillä kauppa-alueilla kasvattavat sekä vientiä että tuontia erityisesti ennustejakson alkuvuosina. Toisaalta pula komponenteista tai muista välituotteista hidastaa maailmanlaajuisesti yritysten kykyä vastata kasvaneeseen kysyntään. Kriisissä voimakkaasti kärsineillä aloilla kuten matkailussa toipuminen viivästyy edelleen v. 2021 covid-19-pandemian hillitessä ihmisten liikkuvuutta.

Tavaroiden ulkomaankaupan volyymin supistuminen v. 2020 oli maltillista, kun taas palveluiden ulkomaankaupan volyymi supistui voimakkaasti. Vuonna 2021 sekä tavaroiden viennin että tuonnin odotetaan kasvavan nopeasti ja kasvu jatkuu vahvana vuoden 2022 puolelle. Palveluiden ulkomaankaupan kasvua hidastaa edelleen matkailun ja kuljetusten hidas toipuminen, mutta useilla muilla aloilla näkymät ovat hyvät. Viennin suurimman palveluerän ICT- palveluiden ulkomaankauppa kasvoi myös vuoden 2020 aikana. Vuonna 2022 palveluiden ulkomaankauppaan on

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 29 20.9.2021 14.55.07

odotettavissa nopeaa kasvua, kun kriisialojen kasvu kiihtyy rajoitusten ja epävarmuuden vähetessä. Vuonna 2023 sekä tavaroiden että palveluiden ulkomaankaupan kasvu hidastuu, mutta jatkaa edelleen kasvu-uralla.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	1,5	6,8	-6,7	5,6	5,8	3,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,7	2,3	-6,4	5,2	5,1	3,2
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	4,1	-0,3	-4,2	4,2	1,9	1,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,3	0,4	-5,1	4,4	2,2	1,7

Vienti supistui v. 2020 6,7 %. Vuonna 2021 viennin volyymin arvioidaan kasvavan 5,6 % vahvan vientikysynnän tukemana. Vuonna 2022 viennin kasvu jatkuu vahvana ja kasvuksi arvioidaan 5,8 %. Alkuvuonna 2022 vienti saavuttaa ennusteessa kriisiä edeltävän tason. Tavaroiden vienti elpyy palveluita nopeammin ja saavuttaa kriisiä edeltävän tason jo vuoden 2021 aikana. Vuonna 2023 viennin kasvu hidastuu, mutta kasvua saadaan edelleen 3,4 %.

Tuonnin volyymi supistui 6,4 % v. 2020. Ennustejaksolla kotimaiseen kulutukseen ja investointeihin odotetaan kasvua, nopeimman kasvun ajoittuessa vuosiin 2021 ja 2022. Myös tuotannon volyymin suotuisa kehitys ja viennin vahva kasvu lisäävät tuontia, joka kasvaa 5,2 % v. 2021 ja 5,1 % v. 2022. Vuonna 2023 tuonti kasvaa 3,2 %.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 30 20.9.2021 14.55.07

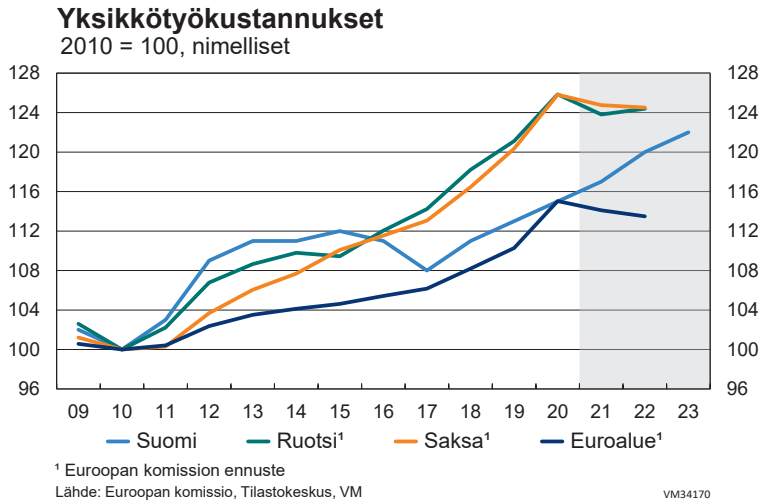

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Vuonna 2020 sekä vienti- että tuontihinnat laskivat voimakkaasti; vientihinnat supistuivat 4,2 % ja tuontihinnat 5,1 %. Hintojen laskua ajoi erityisesti ulkomaankaupan tavarahintojen supistuminen. Vuoden 2021 alkupuoliskolla teollisuuden raaka-aineiden ja öljyn hinnat ovat nousseet nopeasti, mikä heijastuu tavaraviennin ja –tuonnin hintoihin. Vientihintojen odotetaan nousevan 4,2 % ja tuontihintojen 4,4 % v. 2021. Vuonna 2022 hintojen kasvu hidastuu, mutta sekä vienti- että tuontihintojen positiivinen kasvu jatkuu ennustejakson loppua kohti.

Vuonna 2020 vaihtotase kääntyi ylijäämäiseksi viimeisimpien tilastotietojen mukaan. Vaihtotaseen ylijäämään vaikutti kauppataseen ylijäämän kasvu, joka syntyi tuonnin arvon vientiä voimakkaammasta supistumisesta. Lisäksi ensitulojen nettosumma ulkomailta kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan voimakkaasti v. 2020. Vuoden 2021 lopulla päättyvän EKP:n pankkien osinkorajoitusten poiston voi odottaa supistavan tulonsiirtojen ja tuotannontekijäkorvausten taseen ylijäämää. Vuonna 2021 ja ennustejakson loppua kohti tavaroiden ja palveluiden tase on ylijäämäinen. Vaihtotase on ennustejakson lopulla v. 2023 tasapainossa.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 31 20.9.2021 14.55.07

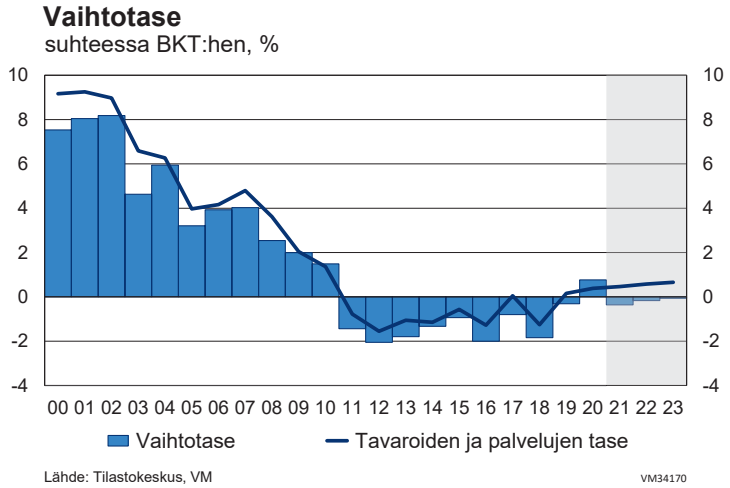

Taulukko 7. Vaihtotase

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-2,9	0,4	0,9	1,1	1,5	1,7
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,4	-1,1	0,9	-2,0	-1,9	-1,9
Vaihtotase	-4,3	-0,7	1,8	-0,9	-0,4	-0,2
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-1,8	-0,3	0,8	-0,4	-0,2	-0,1

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Yksityinen kulutus väheni 4,7 % v. 2020, mutta kotitalouksien käytettävissä olevat tulot eivät laskeneet juuri lainkaan. Covid-19-epidemian seurauksena kotitalouksien säästäminen on kivunnut hyvin korkealle tasolle: kuluvan vuoden 1. neljänneksellä säästämisaste oli yli 7 %.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 32 20.9.2021 14.55.08

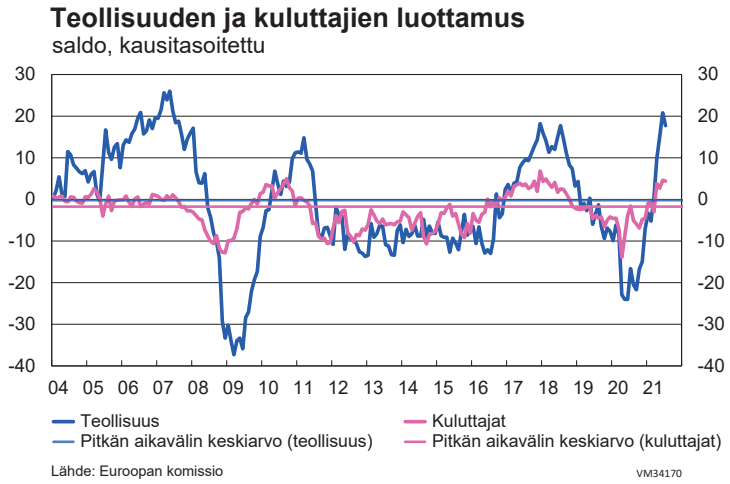

Kuluttajien luottamus omaan talouteen on pysynyt kesän aikana erittäin korkealla. Etenkin kuluttajien arvio oman taloutensa nykytilanteesta on vahvistunut selvästi alkuvuoteen 2021 verrattuna.

Koko talouden palkkasumman kasvuvauhti kiihtyi toisella neljänneksellä selvästi parantuneen työllisyystilanteen vetämänä. Vähittäiskaupan myynnin määrä on jatkanut vahvassa kasvussa, mutta uusien autojen kauppaa hidastaa maailmanlaajuinen komponenttipula.

Kestokulutustavaroiden kulutus on jo ylittänyt v. 2019 tason, mistä johtuen kestokulutuksen kasvu on melko tasaista ennusteperiodilla. Puolikestävien tavaroiden kulutuksessa sen sijaan on patoutunutta kysyntää, joka purkautuu kulutuksen voimakkaana kasvuna vuosina 2021-2022.

Lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvoi v. 2020 poikkeuksellisen paljon, kun etätyöt ja matkailun väheneminen lisäsivät kotona tapahtuvaa ruoan ja sähkön kulutusta. Lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen ennakoidaan tasaantuvan hitaamman kasvun uralle v. 2021 aikana.

Palveluiden kulutus kääntyi kasvuun 2. neljänneksellä ja kasvun arvioidaan voimistuvan loppuvuoden aikana, kun urheilu- ja kulttuuritapahtumat avautuvat vähitellen. Ulkomaanmatkailun ennakoidaan palautuvan normaalitasolle vasta ensi vuoden aikana.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 33 20.9.2021 14.55.09

Korkea säästämisaste ja kuluttajien hyvä sentimentti luovat edellytykset yksityisen kulutuksen nopealle kasvulle. Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan kasvaa 3,2 % v. 2021. Vuonna 2022 yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyy 3,8 prosenttiin ja kulutus ylittää covid-19-epidemiaa edeltäneen tason. Säästämisasteen laskiessa kulutuksen kasvu hidastuu kahteen prosenttiin v. 2023.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen
osuus käytettävissä olevista tuloista, %

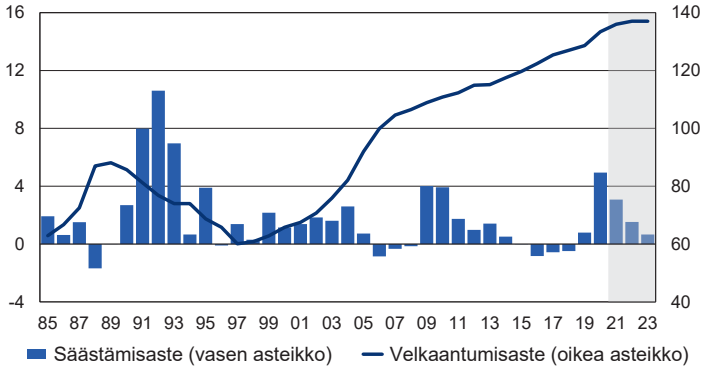

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Säästämisasteen ennustetaan laskevan nopeasti lähivuosina valtaosan säästöistä purkautuessa kulutukseen. Säästämisaste pysyy kuitenkin koko ennusteperiodin ajan positiivisena, kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Kotitalouksien velkaantumisaste nousi selvästi v. 2020 ja asuntolainojen nopea kasvu nostaa velkaantumisastetta edelleen v. 2021.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 34 20.9.2021 14.55.09

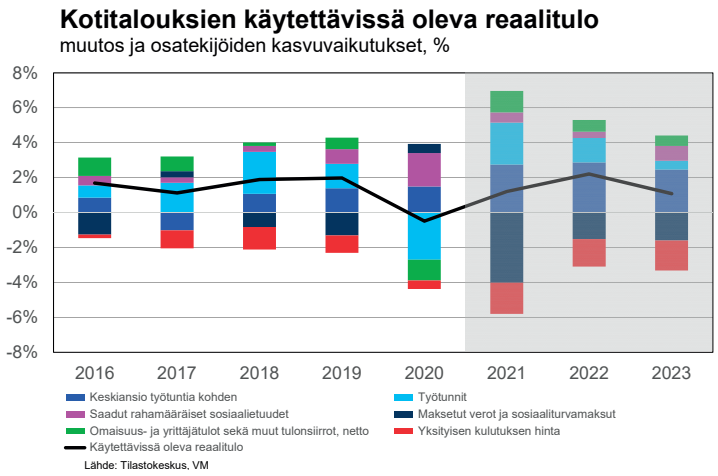

Vuonna 2020 kotitalouksien ostovoimaa kuvaava käytettävissä oleva reaalitulo laski 0,5 %[1]. Työtuntien väheneminen viime vuonna on seurausta covid-19-epidemian aiheuttamista laajoista lomautuksista ja irtisanomisista.

Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalitulon arvioidaan v. 2021 kasvavan noin prosentin työllisyystilanteen parantuessa ja keskiansioiden noustessa. Keskiansioiden nousua nopeuttavat työnantajan eläkevakuutusmaksualennuksen poistuminen v. 2021 sekä työttömyysvakuutusmaksun nousu vuosina 2021 ja 2022.

Ostovoiman kasvu kiihtyy edelleen v. 2022 työtuntien ja keskiansioiden noustessa. Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan vajaat 2 % vuodessa ennustejaksolla.

1 Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalituloa. Keskiansio työtuntia kohden on laskettu jakamalla kotitalouksien saamat palkansaajakorvaukset työtunneilla.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 35 20.9.2021 14.55.10

Taulukko 8. Kulutus

	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	1,7	0,7	-4,7	3,2	3,8	2,0
kotitaloudet	95,8	1,8	0,8	-4,8	3,2	3,9	2,0
kestokulutustavarat	8,1	3,9	3,2	2,4	3,5	1,9	2,0
puolikestävät kulutustavarat	7,0	1,5	3,3	-10,7	7,2	5,2	2,6
lyhytikäiset tavarat	28,8	0,1	-0,6	2,0	0,8	0,4	0,9
palvelut	51,9	2,5	1,3	-7,8	3,8	5,5	2,1
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,2	-1,1	-2,8	-1,9	2,5	3,0	2,0
Julkinen kulutus		2,0	2,0	0,5	3,6	-0,0	-1,4
Kulutus yhteensä		**1,8**	**1,1**	**-2,9**	**3,3**	**2,6**	**0,9**
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		3,2	3,0	0,0	3,0	3,8	2,8
Yksityisen kulutuksen hinta		1,3	1,0	0,5	1,8	1,6	1,7
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo		1,9	2,0	-0,5	1,2	2,2	1,1
		prosenttia					
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käypiin hintoihin)		76,0	75,6	75,5	75,4	75,2	74,9
Kotitalouksien säästämisaste		-0,5	0,8	4,9	3,1	1,5	0,7
Kotitalouksien velkaantumisaste[1]		127,0	128,6	133,4	136,0	137,0	137,0

[1] Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 36 20.9.2021 14.55.10

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, neljännes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Vuonna 2023 merkittävä osa kuntien ja kuntayhtymien kulutuksesta siirtyy hyvinvointialueille.

Julkisten kulutusmenojen kasvun arvioidaan kiihtyvän kuluvana vuonna. Covid-19-epidemia ja sen torjunta mm. suojavarusteiden, testauksen ja jäljittämisen sekä rokotteiden avulla aiheuttavat merkittäviä kulueriä julkiseen talouteen. Lisäksi kriisin aikana muodostuneen palvelu- ja hoitovelan purkamisen arvioidaan aiheuttavan menopaineita.

Vuonna 2022 julkisten kulutusmenojen kasvu hidastuu covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen pienentyessä. Julkisten kulutusmenojen arvon kasvu jatkuu kuitenkin myös vuosina 2022-2023, vaikka kulutuksen määrä supistuu v. 2022, kun covid-19-kriisistä seuranneet lisäpanostukset ja muut kertaluonteiset menolisäykset päättyvät tai supistuvat merkittävästi.

Julkisen sektorin työ- ja virkaehtosopimukset ovat katkolla helmikuun lopussa 2022. Ennusteessa julkisen sektorin ansiokehityksen on oletettu mukailevan arviota yleisestä ansiokehityksestä vuosina 2022-2025.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Vuonna 2020 yksityiset investoinnit laskivat tämänhetkisten tietojen mukaan 3,4 % ja investoinnit yhteensä vain 0,7 %. Yksityiset investoinnit kääntyvät 2,9 prosentin kasvuun v. 2021, sillä arvio rakennusinvestointien kehityksestä on aiemmin ennakoitua suotuisampi. Asuinrakentaminen kääntyy kasvuun jo v. 2021. Myös kone- ja laiteinvestoinneissa näkyy elpymisen merkkejä maailmantalouden parempien kasvunäkymien johdosta. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät ovat hyvät, ja EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja vuosina 2021–2023. Ennusteessa yksityiset investoinnit kasvavat 3,7 % v. 2022 ja 4,0 % v. 2023. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla 3,5 %, ja niiden suhde BKT:hen nousee lähes 20 prosenttiin v. 2023.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 37 20.9.2021 14.55.10

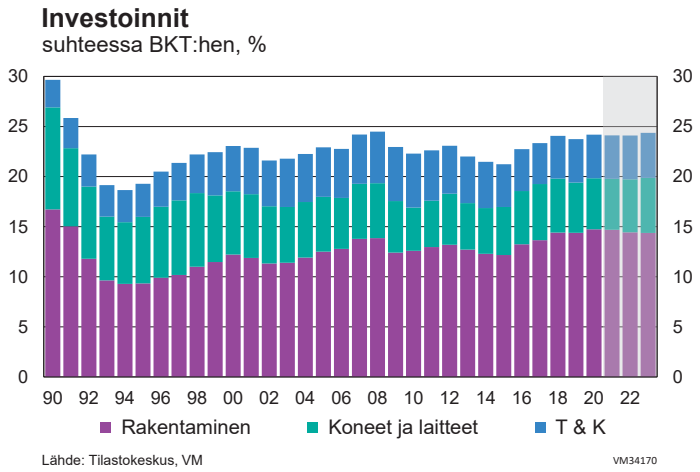

Yksityiset investoinnit kasvoivat maltillisesti jo vuoden 2021 alkupuolella, ja erityisesti asuntorakentamisen kehitys on ollut suotuisaa. Uusia asuntoja rakennetaan kokonaisuudessaan v. 2021 enemmän kuin aiemmin ennakoitiin. Asuntoaloitukset nousevat edeltäviä vuosia korkeammalle tasolle noin 42 000:een ja korjausrakentamisen kasvu voimistuu hieman. Kokonaisuudessaan asuinrakennusinvestointien kasvu on 4,3 % v. 2021. Asuntoinvestoinnit kääntyvät loivaan 1 prosentin laskuun v. 2022 asuntoaloitusten pysyessä kuitenkin noin 36 000 uudessa asunnossa. Kohti vuotta 2023 asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa ja asuinrakennusinvestointien muutos on -0,5 % v. 2023. Matala korkotaso pitää yllä asuntolainojen ja asuintalorakentamisen kysyntää.

Muut talonrakennusinvestoinnit vähenevät 0,3 % tänä vuonna. Lupakehitys on alkuvuonna ollut kuitenkin suotuisaa erityisesti teollisuus- ja varastorakennuksissa, joiden aloitustahti on myös kääntynyt kasvuun. EK:n investointitiedustelun mukaan teollisuuden investoinnit kokonaisuudessaan kasvavat selvästi tänä vuonna. Esimerkiksi Metsä Group on aloittanut biotuotetehdashankkeensa Kemissä. Sen sijaan liike- ja toimistorakennusten aloitustahti ei vielä tammi-toukokuussa kääntynyt positiiviseksi. Muussa talonrakentamisessa myönteisin kehitys sijoittuukin vuoteen 2022. Muiden talonrakennusinvestointien kasvu on 3,2 % v. 2022 ja sitä seuraavana vuonna 2,5 %. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat koko ennustejakson ajan muun rakentamisen mukana. Uudistalonrakentamisen positiivinen vire nostaa maa- ja vesirakentamisen 2,4 prosentin kasvuun v. 2021. Ennusteen loppuvuosina maa- ja vesirakentamisen investoinnit kasvavat hitaammin.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 38 20.9.2021 14.55.11

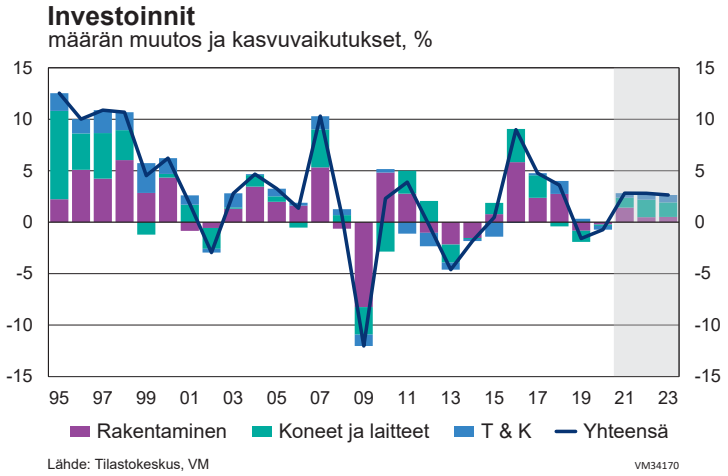

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenivät -0,6 % v. 2020 ja kääntyvät 4,5 prosentin kasvuun v. 2021, kun liiketoimintaympäristö muuttuu vakaammaksi. Teollisuuden investoinnit vauhdittavat kone- ja laiteinvestointeja. Ennustejakson loppua kohti koneisiin ja laitteisiin investoidaan paljon Kemin biotuotetehtaassa. Teollisuuden investointien positiivinen vire jatkuu siis vuoden 2021 jälkeenkin. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat 8,0 % v. 2022 ja 6,4 % v. 2023. Muut investoinnit, ml. tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit, kasvavat koko ennustejakson. EK:n investointitiedustelun mukaan teollisuudessa on vuodelle 2021 suotuisat näkymät tutkimus- ja kehittämisinvestoinneille. TKI-investointeja tuetaan ennustejaksolla avokätisesti myös muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF).

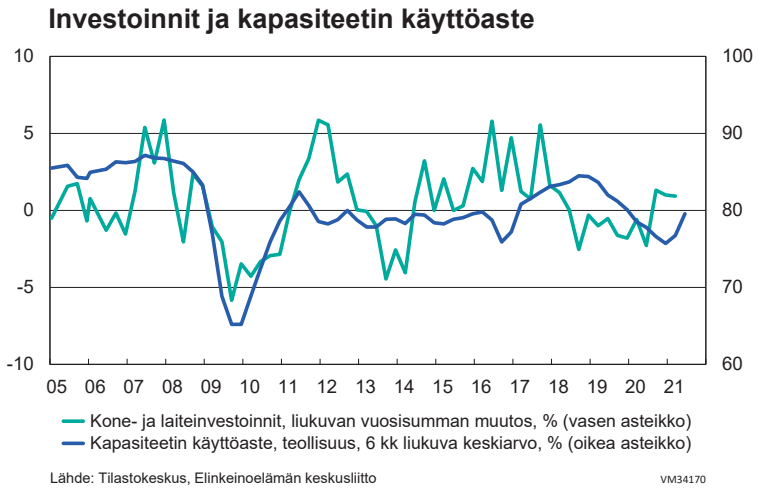

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 39 20.9.2021 14.55.12

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	51,5	5,6	-0,7	-2,3	2,3	0,8	0,8
asuinrakennukset	29,3	4,7	-4,2	-2,5	4,3	-1,0	-0,5
muut talorakennukset	22,3	6,9	4,5	-2,0	-0,3	3,2	2,5
Maa- ja vesirakennukset	9,4	0,1	-5,3	10,7	2,4	1,0	1,2
Koneet ja laitteet	21,1	-1,7	-4,9	-0,6	4,5	8,0	6,4
T&K-investoinnit[1]	18,0	7,1	1,9	-2,0	2,5	3,5	4,0
Yhteensä	**100,0**	**3,6**	**-1,6**	**-0,7**	**2,8**	**2,8**	**2,6**
yksityiset	79,6	3,1	-2,4	-3,4	2,9	3,7	4,0
julkiset	20,4	5,9	2,4	11,0	2,6	-0,6	-3,1
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		24,1	23,7	24,2	24,1	24,1	24,4
yksityiset		19,8	19,4	19,3	19,2	19,3	19,8
julkiset		4,3	4,4	4,9	4,9	4,8	4,6

[1] Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista noin 20 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Vuodesta 2023 lähtien hyvinvointialueille siirtyy osa paikallishallinnon investoinneista, ollen n. 10 % kaikista julkisen kokonaisinvestoinneista. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, yli 4 % suhteessa BKT:hen. Suomen julkisten investointien BKT-suhde on huomattavasti suurempi kuin EU-maissa keskimäärin.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 40 20.9.2021 14.55.13

Pääministeri Marinin hallituksen käynnistämät elvytystoimet ja hallitusohjelman mukaiset toimet ovat nostaneet julkiset investoinnit korkealle tasolle ja kuluvana vuonna ne kasvavat vielä hieman lisää. Valtionhallinnon investointeja kasvattavat panostukset väylähankkeisiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Myös paikallishallinnon investoinnit ovat kasvaneet korkealle tasolle. Vuonna 2021 niiden odotetaan säilyttävän tasonsa sote- ja kuntainfran rakentamisen siivittämänä.

Julkisten investointien ripeä kasvu kääntyy maltilliseen laskuun v. 2022 väyläinvestointien laskiessa, mutta investoinnit pysyvät tästä huolimatta varsin korkealla tasolla. Julkisten investointien arvioidaan supistuvan edelleen ennustejakson lopussa. Investointeja pienentää erityisesti sairaalarakentamisen hidastuminen. Viime vuosien aikana on valmistunut useita uusia sairaaloita ja yliopistosairaaloiden uudistamishankkeet ovat kääntyneet loppupuolelle, joten vilkkain sairaalainvestointikausi on päättymässä.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

Heinäkuussa julkaistut kansantalouden tilinpidon ennakolliset vuositiedot eivät juurikaan muuttaneet käsitystä viime vuoden BKT:n supistumisesta, joka oli -2,9 %. Päätoimialojen kehityksestä saadut uudet tiedot poikkesivat huomattavasti maaliskuussa julkaistuista tiedoista. Teollisuuden tuotanto supistui selvästi aiempia tietoja vähemmän, kun taas palvelut ja rakentaminen supistuivat ennakkotietoja selvästi enemmän. Kaikkein eniten tuotanto väheni viime vuonna toimialoista majoitus- ja ravitsemistoiminnassa (33 %) sekä kuljetus- ja varastointitoiminnassa (26 %). Poikkeuksena muihin toimialoihin arvonlisäys kasvoi voimakkaasti sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa sekä informaatio- ja viestintäpalveluissa.

Kuluvana vuonna Suomen talous on kasvanut toisella neljänneksellä noin 2 % edellisestä neljänneksestä. Sekä palvelutuotanto että teollisuustuotanto nousivat ripeästi. Niiden kasvuvauhdin ennustetaan hidastuvan kolmannella neljänneksellä kasvun aikaistumisen takia. Talousnäkymien paraneminen ja korkotason säilyminen edelleen hyvin matalana ovat tukeneet rakentamisen kysyntää, mikä on näkynyt nousseina aloitusmäärinä. Asuntorakentaminen on kiihtynyt lähes ennätystasolle. Suomen vientikysyntä kasvoi hyvin alkuvuonna ja merkitsee osaltaan aiempaa

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 41 20.9.2021 14.55.13

ennustetta vahvempaa kysyntää erityisesti teollisuuteen. Lisäksi yritysten hyvät investointisuunnitelmat ovat osaltaan syynä talouskasvuennusteen nostolle. Myös alkutuotannon arvioidaan kehittyvän viime vuotta paremmin johtuen lähinnä metsätalouden imusta. Vuoden 2021 BKT:n kasvuksi ennustetaan 3,3 %.

Päätoimialojen liikevaihdon kehitys
2015 = 100, kausitasoitettu

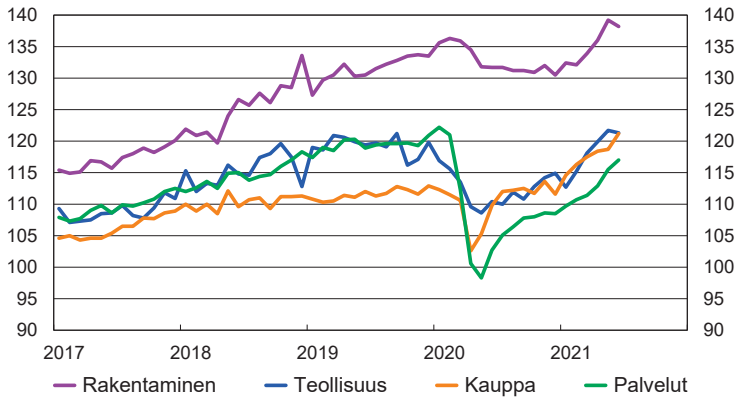

Lähde: Tilastokeskus

Kaikkien päätoimialojen liikevaihdon kehitys on vahvistunut vuoden 2021 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. Palveluiden liikevaihto on vielä jonkin verran vuoden 2019 tason alapuolella. Rakentamisen liikevaihdon kehityksessä koronapandemian vaikutuksia ei juurikaan näy. Yritysten haasteena ovat nyt voimakas tuottajahintojen nousu ja komponenttipula. Myös osaavan työvoiman pulaa on erityisesti palvelualoilla.

Vuonna 2022 BKT:n ennustetaan kasvavan 2,9 %. Teollisuuden toimialojen hyvän vireen ennustetaan jatkuvan viennin ja investointien vauhdittamana. Majoitus- ja ravitsemuspalveluissa sekä kuljetuspalveluissa kasvu jatkuu edelleen keskimääräistä voimakkaampana. Vuoden sisäinen BKT:n kasvu kuitenkin normalisoituu ja suurin kasvuvaikutus tulee kuluvan vuoden perinnöstä. Vuositasolla tarkasteltuna vasta v. 2022 BKT:n taso ylittää vuoden 2019 BKT:n tason.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 42 20.9.2021 14.55.13

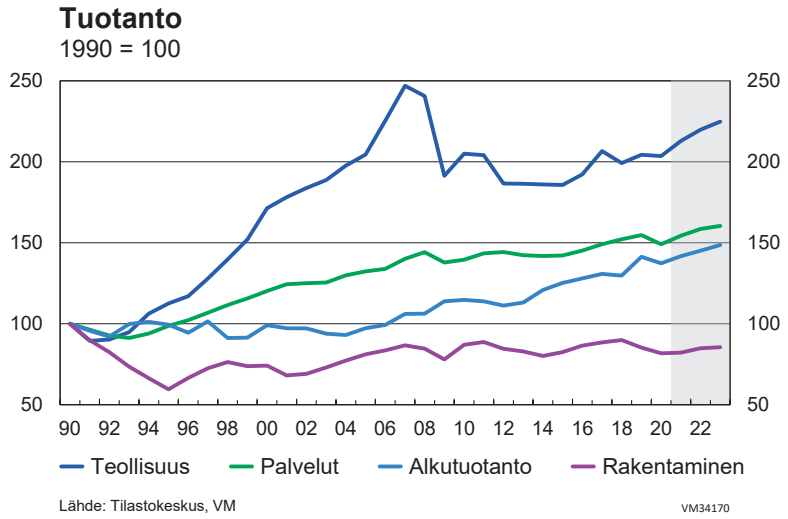

Vuonna 2023 talous palaa lähelle pitkän aikavälin keskimääräistä kasvuvauhtiaan samalla kun tuotantokuilu umpeutuu vähitellen. Palvelut muodostavat noin 70 % Suomen koko talouden tuotannosta. Niiden kasvukontribuutio Suomen BKT:n kehitykseen on lähivuosina muita päätoimialoja suurempi.

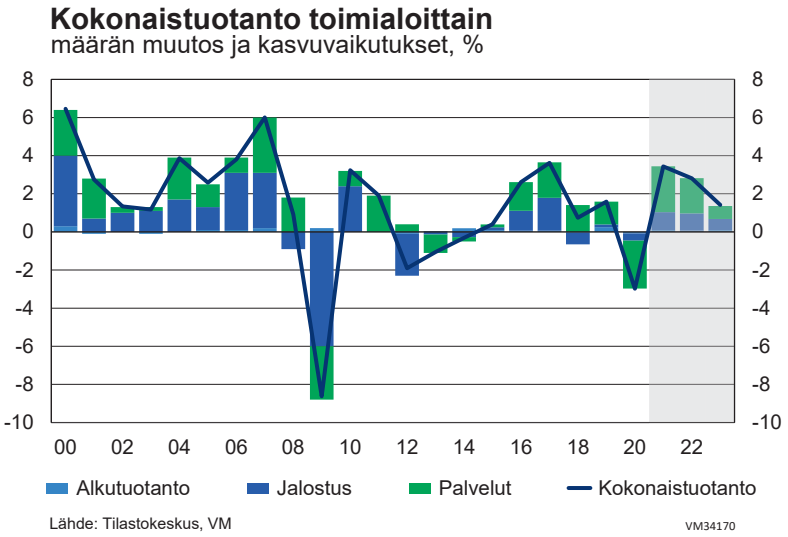

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 43 20.9.2021 14.55.14

Talouden tuottavuus työllistä kohden aleni viime vuonna 1,4 % ja se nousee keskimäärin 1,2 % vuosittain vuosina 2021-2023. Työtuntia kohden laskettuna tuottavuus jäi edellisvuoden tasolle, ja myös se kasvaa noin prosentin vuosivauhtia. Toimintaylijäämä supistui viime vuonna 2,3 %. Lähivuosina sen kasvun arvioidaan kiihtyvän 4,5 – 6,5 prosenttiin. Suomen yksikkötyökustannukset nousevat keskimäärin noin kahden prosentin vuosivauhtia vuosina 2021-2023.

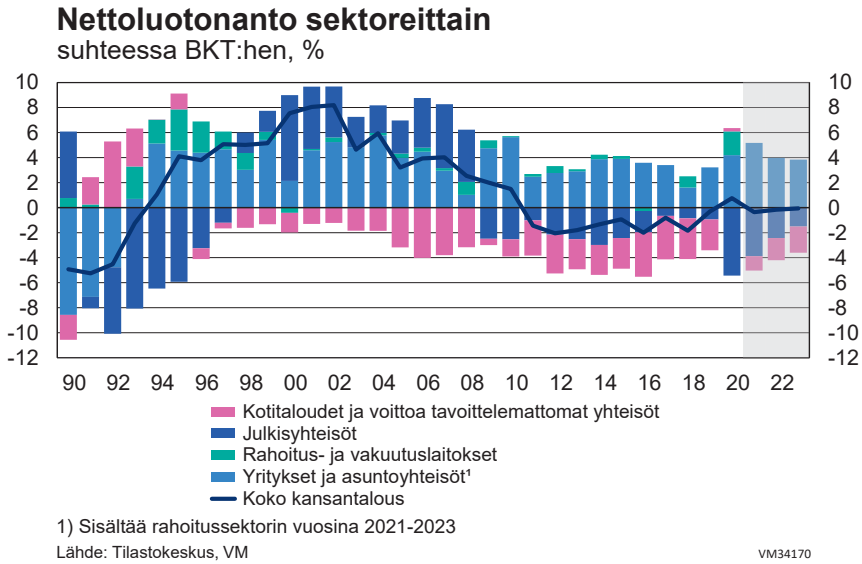

1.4.2 Jalostus

Vuositilinpidon julkistus heinäkuussa muutti aiempia käsityksiä toimialojen kehityksestä viime vuonna. Metsäteollisuus supistuikin vain pari prosenttia v. 2020, aiemman yli kymmenyksen sijasta. Sen sijaan kemianteollisuuden tuotannon määrä muuttui -1,4 prosentista -11,4 prosenttiin. Kemianteollisuudessa eniten supistui öljynjalostus, yli 60 %. Sähkö- ja elektroniikkateollisuus vaikutti kehittyneen hyvin jo aiempienkin tietojen mukaan, mutta uusimmat tiedot osoittavat kasvuksi yli 16 %. Metalliteollisuus väheni pari prosenttia viime vuonna.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 44 20.9.2021 14.55.15

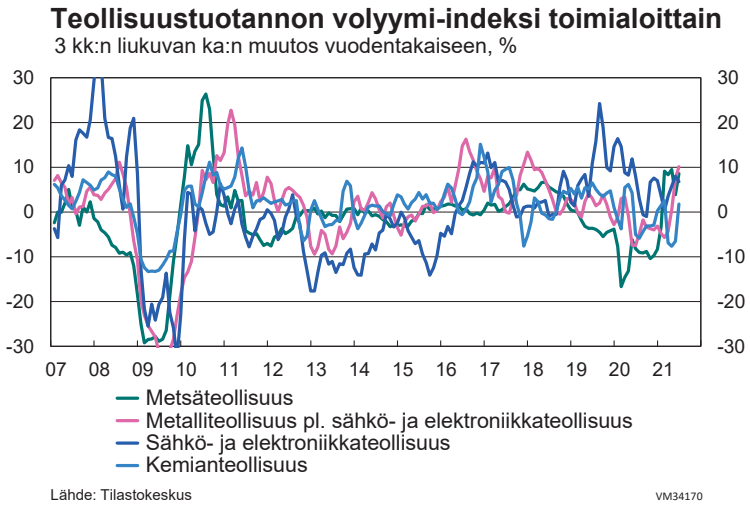

Teollisuuden tilaukset ovat kehittyneet alkuvuonna hyvin ja ovat osin jopa ennätystasoilla. Teollisuuden tuotanto-odotukset olivat heinäkuun suhdannebarometrin mukaan hyvällä tasolla, mutta paras tilanne vaikuttaisi niiden mukaan olevan jo takanapäin. Yritysten suurimmaksi kasvun esteeksi on palannut osaavan työvoiman puute.

Kahden seuraavan vuoden aikana toteutetaan Suomen teollisuushistorian suurin yksittäinen investointihanke, Kemin biotuotetehdas. Tehtaan rakentaminen lisää erityisesti metalliteollisuuden kysyntää. Metalliteollisuus vastaa suurimmasta osasta teollisuuden arvonlisäyksestä. Kemianteollisuus on toiseksi suurin teollisuuden ala ja vastaa kooltaan noin puolta metalliteollisuudesta.

Tehdasteollisuuden ennustetaan kehittyvän myönteisesti koko ennusteperiodin ajan vuoteen 2023 asti johtuen kansainvälisen talouden laajamittaisesta elpymisestä lähivuosien aikana. Suurin osa teollisuuden tuotannosta menee vientiin. Ennusteen viimeisenä vuonna teollisuuden tuotannon kasvuvauhti hidastuu ja lähestyy pitkän aikavälin keskiarvokasvuaan.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 45 20.9.2021 14.55.16

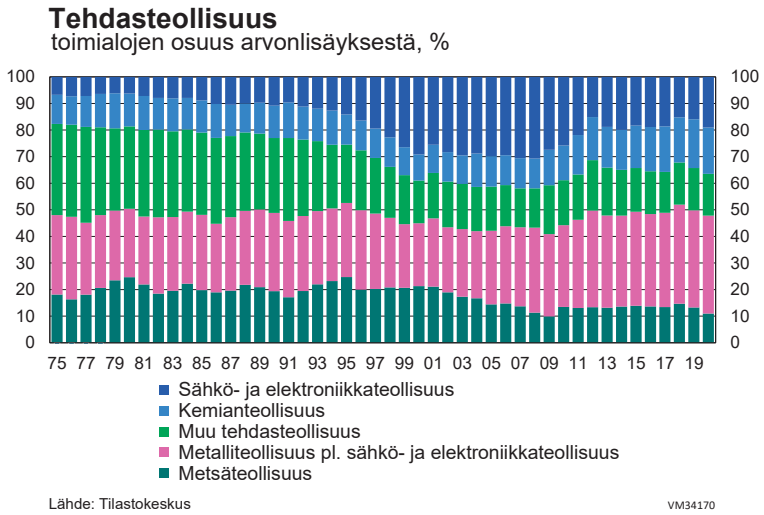

Rakentaminen

Rakentamisen arvonlisäys supistui viime vuonna yli neljä prosenttia, vaikka loppuvuonna aloitukset kasvoivatkin voimakkaasti. Asuntorakentaminen lähti vilkastumaan jo viime syksynä ja kuluvana vuonna vauhti on lähinnä vain kiihtynyt. Asuntojen aloitusten vuosisumma oli kesäkuun lopussa 48 500 asuntoa. Aloitusten arvioidaan kuitenkin hidastuvan loppuvuonna ja koko vuoden ennusteena on noin 42 000 asunnon aloitus. Asuntokauppaa on lisännyt kotitalouksien säästöjen kasvu sekä hyvä työllisyyskehitys.

Rakennusalan odotukset ovat nekin nyt kääntyneet parempaan suuntaan. Viime vuosien voimakkaan vuokra-asuntotarjonnan lisääntymisen arvioidaan hillitsevän vähitellen asuntoaloituksia. Vuonna 2022 asuntojen aloitusmäärän arvioidaan vähenevän 36 000 asunnon tasolle. Vuonna 2023 asuntoaloitusten arvioidaan olevan noin 32 000 - 33 000 kappaletta.

Rakennustuotannosta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjaamisen kasvuvauhti jäi viime vuonna matalaksi ja tänä vuonna taloyhtiöiden korjaamisen arvioidaan lisääntyvän viime vuodesta. Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan ennusteperiodilla noin 2 % vuosittain.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 46 20.9.2021 14.55.16

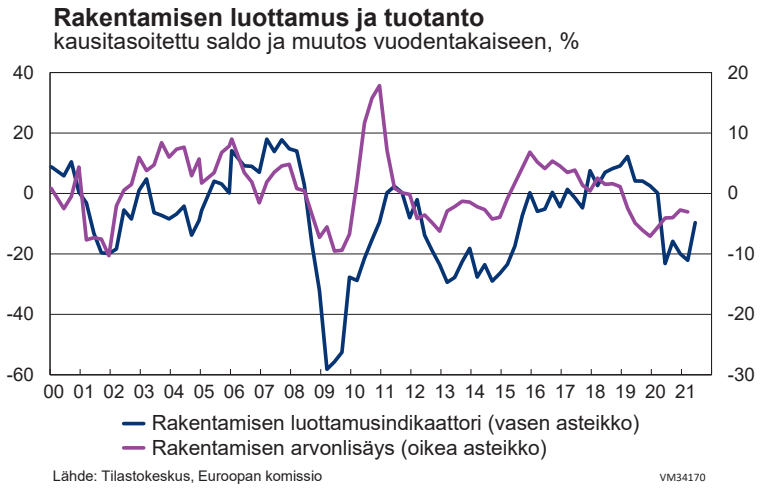

Toimitilarakentaminen on toistaiseksi ollut alkuvuonna vielä vähenemässä, mutta yritysten investointisuunnitelmat lupaavat käännettä. Toimisto- ja liiketilojen käyttöasteet ovat laskeneet covid-19-epidemian seurauksena. Tästä huolimatta toimitilojen rakentaminen jatkuu vilkkaana pääkaupunkiseudulla. Uusi Kemin biotuotetehdas tuo huomattavaa lisärakentamista Pohjois-Suomeen.

Maa- ja vesirakentaminen kasvoi voimakkaasti viime vuonna, erityisesti julkisen elvytyksen takia. Myös alkuvuosipuoliskon aikana maa- ja vesirakentaminen on jatkanut hyvässä kasvussa sekä nimellisesti että reaalisesti.

Vuonna 2021 koko rakentaminen kasvaa vielä vaatimattomasti. Varsinainen kasvupiikki tulee ensi vuodelle, koska kuluvan vuoden ensimmäinen neljännes edelleen supistui. Ensi vuonna rakentamisen kasvu on yli 3 %.

1.4.3 Palvelut

Palvelutuotanto supistui viime vuonna ennakkotietoja enemmän, yhteensä 3,6 %, mikä oli kuitenkin vielä selvästi vähemmän kuin finanssikriisin aikana v. 2009. Suuria kaksinumeroisia kysynnän laskuja oli erityisesti ilma- ja vesiliikenteessä, matkatoimistoissa, majoitus- ja ravitsemistoiminnoissa, terveyspalveluissa, taiteissa, viihteessä ja virkistyksessä. Toisaalta kotitalouspalvelut, vakuutustoiminta, kustannuspalvelut ja tietojen käsittelypalvelut kasvoivat selvästi viime vuonna. Myös vähittäiskauppa ja tukkukauppa (pl. autot) kasvoivat hyvin.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 47 20.9.2021 14.55.17

Suhdannebarometrin mukaan palvelualat odottavat kasvua koko loppuvuoden ajan. Palvelujen luottamusindikaattori on seurannut hyvin palvelujen suhdannekuvaajan kehitystä. Palvelujen kasvu voi yllättää nopeudellaan ja voimakkuudellaan palvelujen kasvuennusteen yläsuuntaisesti, sillä mm. viimeisimmät tiedot elokuulta euroalueen palveluiden ostopäällikköindekseistä lupaavat kasvua covid-19 pandemian deltavariantista huolimatta.

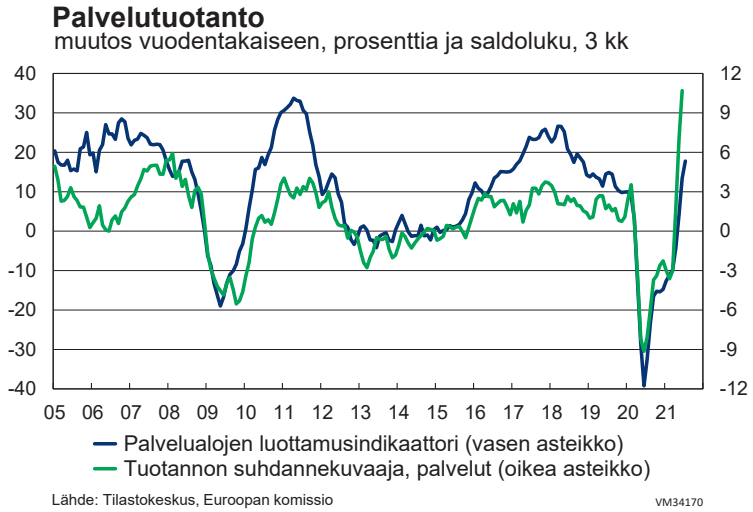

Palveluiden vahvana kivijalkana jatkaa edelleen informaatio- ja viestintätoimiala, joka on kasvanut ainoana toimialana jatkuvasti jo yli 10 vuoden ajan. Myös teollisuuden tuotannon nousu sekä kotitalouksien kulutuksen kasvu tuovat kasvua palveluihin lähivuosina. Samoin vientikysynnän vahvistuminen näkyy liike-elämän palveluiden kysynnän kasvuna. Kuluvalle vuodelle palvelutuotannon kasvuennuste on 3,5 %. Vuonna 2022 kasvu hidastuu, mutta kasvuperinnön takia vuosikasvuksi tulee 2,7 %. Vuonna 2023 kasvu palaa lähelle pitkän aikavälin keskimääräistä tasoaan.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 48 20.9.2021 14.55.18

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	osuus, %[1]	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,3	-3,6	2,6	-0,4	4,4	3,3	2,3
Rakentaminen	7,5	1,7	-5,1	-4,1	0,6	3,2	0,8
Maa- ja metsätalous	2,8	-0,8	9,0	-2,8	3,1	2,4	2,4
Teollisuus ja rakentaminen	27,8	-2,3	0,5	-1,4	3,4	3,2	1,9
Palvelut	69,4	2,0	1,7	-3,6	3,5	2,7	1,2
Tuotanto yhteensä perushintaan	**100,0**	**0,7**	**1,6**	**-3,0**	**3,4**	**2,8**	**1,4**
Bruttokansantuote markkinahintaan		1,1	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4
Kansantalouden työn tuottavuus		-1,6	0,3	-0,0	1,0	1,4	0,9

[1] Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Työllisten määrä oli kesäkuussa 2,1 % eli runsaat 50 000 suurempi kuin viime vuoden lopussa. Myös vuoden 2019 kesäkuuhun verrattuna työllisten määrä oli kymmeniä tuhansia suurempi. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla sekä palkansaajien että yrittäjien määrä lisääntyi kymmenillä tuhansilla vuodentakaisesta. Palkansaajilla erityisesti määräaikainen ja osa-aikainen työ lisääntyi, mutta kokoaikatyö supistui. Toimialoista työllisyyden kasvu oli erityisen vahvaa alkutuotannossa sekä eräillä yksityisten palveluiden toimialoilla ja julkisessa hallinnossa. Työllisyys taas supistui jalostustoimialoilla. Tehdyn työn eli työtuntien määrä lisääntyi 1,9 %.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 49 20.9.2021 14.55.18

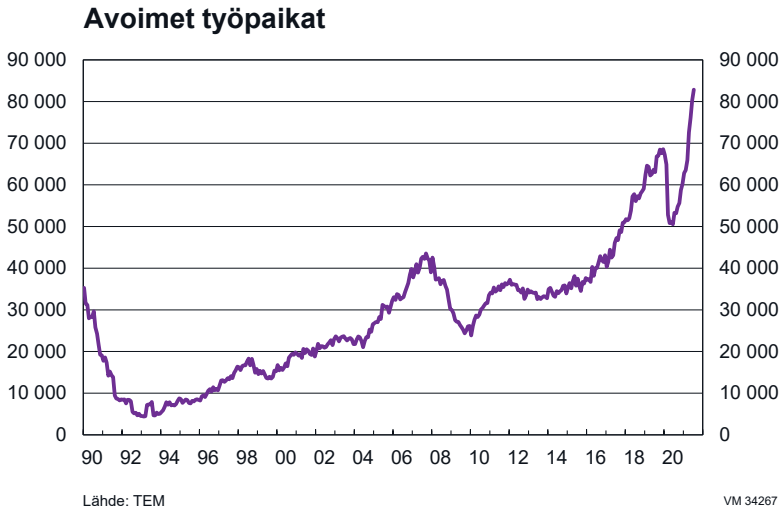

Työmarkkinat vetävät tällä hetkellä runsaasti työvoimaa ja potentiaalia olisi eräillä toimialoilla parempaankin. Yritysten henkilökuntaodotukset ovat elinkeinoelämän luottamuskyselyjen mukaan kohentuneet kesän aikana päätoimialoilla. Varsinkin eräillä palvelualoilla ammattitaitoisesta työvoimasta alkaa olla niukkuutta. Työtilaisuuksia onkin tarjolla runsaasti, sillä avoimia työpaikkoja on työvoimahallinnossa ennätysmäärä. Myös Tilastokeskuksen laajemmin avoimia työpaikkoja kuvaavan kyselytilaston mukaan avoimia työpaikkoja on nyt runsaasti. Erityisesti vaikeasti täytettäviä työpaikkoja on keskisuurissa ja suurissa yrityksissä Etelä-Suomessa paljon aiempia vuosia enemmän.

Yritykset sopeuttivat viime vuonna työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Kesään mennessä lomautusten määrä on laskenut kolmasosaan viimevuotisesta ja loppukesästä alkaneiden lomautusjaksojen määrä on laskenut vuoden 2019 tasolle.

Rokotusten yleistyminen vuoden toisella puoliskolla luo uskoa talouden asteittaiseen avautumiseen. Silti taudin säilyminen yhteiskunnassa asettaa elinkeinotoiminnan rajoitusten vähentymisen epävarmalle pohjalle ja uusien työllisten kasvuvauhti näyttää hidastuvan vuoden toisella puoliskolla. Alkuvuoden erittäin ripeän työllisyyden lisääntymisen johdosta työllisyyden kasvu ylittää tänä vuonna kaksi prosenttia, vaikka kasvuvauhti hidastuu tautitilanteen epävarmuuden takia loppuvuonna. Työllisyysaste nousee 72½ prosenttiin, myös työikäisten määrän vähentymisen seurauksena.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 50 20.9.2021 14.55.18

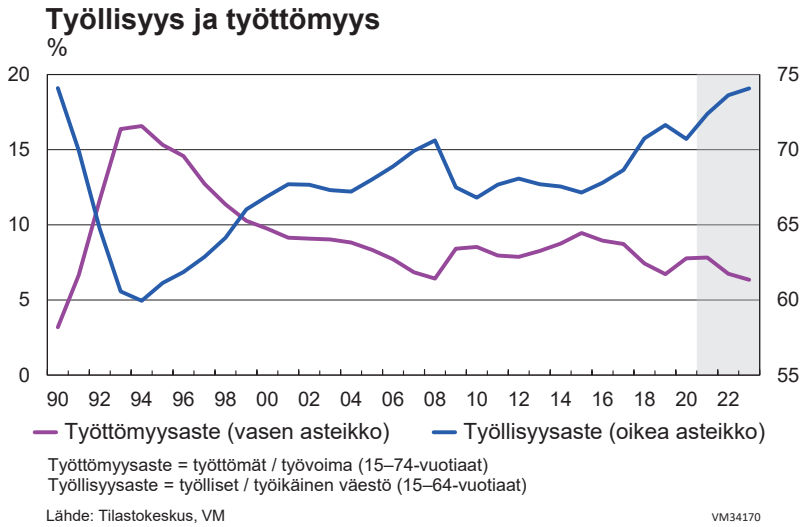

Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyyden ennustetaan lisääntyvän v. 2022 puolitoista prosenttia. Kasvu hidastuu talouden aktiviteetin myötä v. 2023, mutta työllisyysaste nousee runsaaseen 74 prosenttiin.

Työllisyyden vahva kasvu johtaa yleensä työttömyyden selvään laskuun. Alkuvuonna näin ei ole kuitenkaan tapahtunut, sillä työllisyyden kasvu on tullut työvoiman ulkopuolelta, jolloin työhön osallistuminen on kohonnut ennätystasolle, kun työttömien määrä on samalla lisääntynyt. Osittain poikkeuksellisen kehityksen taustalla on viime vuonna jyrkästi lisääntynyt lomautettujen määrä, joka osin tilastoitui työvoiman ulkopuolisiksi. Tänä vuonna lomautettuja on otettu takaisin töihin, jolloin työttömyys ei ole samaan aikaan supistunut. Varsinkin iäkkäiden miesten ja naisten työttömyys on yhä selvästi yleisempää kuin vuosi ja varsinkin kaksi vuotta sitten. Lisäksi pitkäaikaistyöttömyys on nousussa.

Työttömiä oli alkuvuonna Tilastokeskuksen mukaan 12,4 % enemmän kuin vuosi sitten. Kesällä työttömien trendi ei ole kuitenkaan enää kasvanut ja työllisyyden jatkuva kasvu alkaa vähitellen supistaa myös työttömien määrää. Työttömyysaste kuitenkin nousee viime vuodesta hieman 7,8 prosenttiin alkuvuoden kasvun seurauksena. Erityisesti palvelualojen elpyminen ensi vuonna vahvistaa työttömyyden laskua ja työttömyysaste laskee alle 7 prosentin. Mikäli työmarkkinoiden

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 51 20.9.2021 14.55.19

kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain ei muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteessa oletetaan, työttömyysaste laskee v. 2023 alle kuuteen ja puoleen prosenttiin. Tämä on vielä hieman enemmän kuin komission yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4124	4128	4133	4125	4113	4102
muutos	10	4	5	-8	-12	-11
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3439	3428	3421	3414	3408	3406
muutos	-12	-11	-7	-7	-6	-2
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2507	2533	2494	2548	2586	2601
siitä 15–64-vuotiaat	2433	2456	2419	2471	2509	2523
Työttömät (15–74-vuotiaat)	201	183	209	216	187	176
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	70,7	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	7,4	6,7	7,7	7,8	6,7	6,3
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	12	15	18	20	20	20

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 52 20.9.2021 14.55.19

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 2,2 prosenttiin vuodentakaisesta. Nopeutuminen johtui suuremmista sopimuskorotuksista, sillä palkkaliukumien määrä pysyi lähes edellisvuoden suuruisena noin puolessa prosenttiyksikössä. Toimialoista teollisuudessa sekä eräillä yksityisen liike-elämän palvelualoilla nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui. Sen sijaan kaupan ja varsinkin kiinteistöpalveluiden toimialoilla nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui selvästi. Reaalipalkkojen nousuvauhti puolittui runsaaseen puoleen prosenttiin, sillä inflaatio nopeutui runsaaseen puoleentoista prosenttiin. Koko v. 2021 nimellispalkat nousevat 2,3 % sopimuspalkkojen ja palkkaliukumien vetämänä.

Tälle vuodelle sovitut sopimuspalkkojen korotukset on pääosin jo tehty. Lisäksi loppuvuonna, vuodenvaihteessa ja ensi keväänä moni nyt voimassa oleva työehtosopimus on umpeutumassa. 2000-luvulla työehtosopimusten keskimääräinen kesto on ollut lähellä kahta vuotta. Näiden sopimusten sopimuskorotukset ovat useammin olleet ensimmäisenä sopimusvuotena edellisvuotta suuremmat kuin pienemmät.

Ennusteessa on oletettu, että vuosien 2022 ja 2023 ansioiden nousu kytkeytyy ennustettuun, hidastuvaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta kohenevan taloudellisen toimeliaisuuden ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloittaisen työvoimaniukkuuden oletetaan nostavan palkkaliukumia. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän noin 3 % v. 2022 ja noin 2½ % v. 2023.

Palkkasumma kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla 4,5 %. Palkkasumman nousu oli sitä nopeampaa, mitä suurempaa palkkaa työlliset ansaitsivat. Näin ollen palkkasumman kasvuvauhti oli jopa nopeampaa kuin sinänsä hyvä työllisyyskehitys olisi antanut olettaa. Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Työllisyyden kasvun ja nimellisansioiden nousuvauhdin nopeutuessa palkkasumman ennakoidaan tänä vuonna lisääntyvän 4,5 %. Ensi vuonna ansioiden nousun oletetaan nopeutuvan, mutta työllisyyden kasvun hidastuvan, joten palkkasumma lisääntyy noin 4½ % v. 2022. Hidastuva ansioiden nousu ja työllisyyden kasvu johtavat myös palkkasumman kasvun hidastumiseen v. 2023, jolloin palkkasumman odotetaan lisääntyvän noin 3 %.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 53 20.9.2021 14.55.19

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,2	2,0	1,3	1,8	2,3	1,8
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,5	0,1	0,6	0,5	0,7	0,7
Ansiotasoindeksi	**1,7**	**2,1**	**1,9**	**2,3**	**3,0**	**2,5**
Reaalinen ansiotaso[1]	0,6	1,1	1,6	0,5	1,4	0,8
Keskiansiot[2]	2,1	2,0	2,4	2,1	3,1	2,6
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa[3]	2,8	1,8	1,8	1,7	2,6	1,7

[1] Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

[2] Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

[3] Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Kuluttajahintaindeksin vuosimuutos on kiihtynyt lähes 2 prosenttiin vuoden 2021 puoliväliin mennessä. Energian hinnan nousu on kiihdyttänyt inflaatiota eniten yhdessä elintarvikkeiden hintojen nousun kanssa. Palveluiden hintojen nousu on jatkunut tasaisena ja pysynyt edelleen keskimääräistä hitaampana. Tuoreruuan hinnat ovat laskeneet alkuvuoden aikana. Raaka-aineiden hintojen nousu ja komponenttipula eivät ole välittyneet tavaroiden hintoihin, jotka ovat olleet edelleen tasaisessa laskussa.

Vuonna 2021 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 1,8 %. Energian hinnan inflaatiota kiihdyttävä vaikutus kääntyy vähitellen alenevaksi, sillä öljyn hinnan oletetaan saavuttaneen huippunsa ja futuurihinnat ovat laskevat. Sähkön markkinahintoihin ei futuureiden perusteella kohdistu voimakkaita nousupaineita tulevaisuudessa.

Palkkojen nousu välittyy selvemmin palveluiden hintoihin ja sieltä kuluttajahintoihin. Palveluiden hintojen nousu ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Myös pohjainflaatio pysyy selvästi positiivisena. Vuosina 2022 ja 2023 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,6 % ja 1,7 %.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 54 20.9.2021 14.55.19

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi
muutos vuodentakaiseen, %

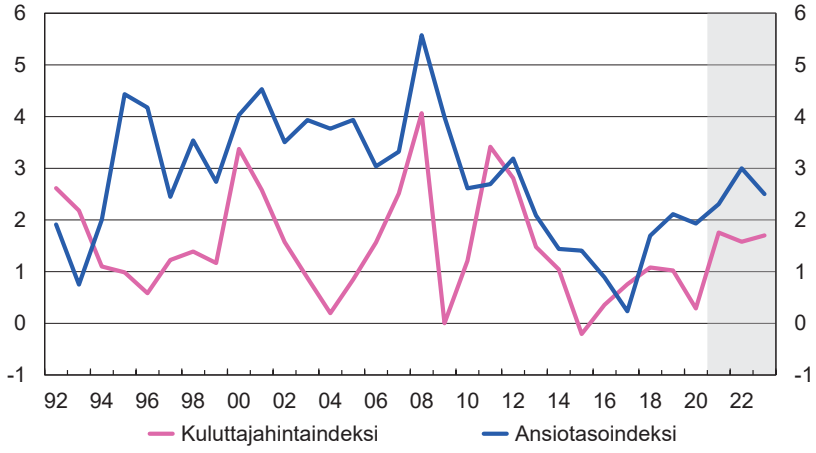

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kuluttajahintaindeksi
prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

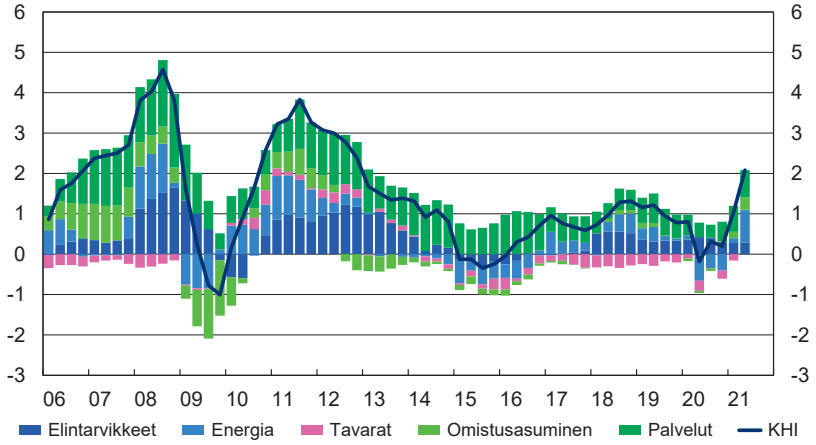

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 55 20.9.2021 14.55.21

Taulukko 13. Hintaindeksejä

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat[1]	4,1	-0,3	-4,2	4,2	1,9	1,6
Tuontihinnat[1]	3,3	0,4	-5,1	4,4	2,2	1,7
Kuluttajahintaindeksi	1,1	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,2	1,1	0,4	1,8	1,6	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	4,7	1,0	-3,3	6,6	2,3	2,0
Rakennuskustannusindeksi	2,2	1,0	-0,2	3,4	2,4	2,2

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 56 20.9.2021 14.55.21

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Covid-19 epidemia kasvatti julkisen talouden alijäämän suureksi viime vuonna. Julkista taloutta heikensivät talouden taantuma sekä monet epidemian vuoksi toteutetut tukitoimet. Taantuman jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta kuluvana vuonna, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja epidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Siten julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi viime vuonna 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä. Velkasuhteen kasvu hidastuu ensi vuonna, mutta kiihtyy sen jälkeen uudelleen nousten reiluun 73 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin viime vuosikymmenen lopulla.

Valtionhallinto on kantanut suurimman osan epidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Valtionhallinto onkin julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin. Valtion toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka elvytti taloutta viime vuonna ja ylläpitää taloudellista aktiviteettia myös kuluvana vuonna. Finanssipolitiikan mitoitusta on kuvattu tarkemmin sivun 63 kehikossa. Valtionhallinnon alijäämä pienenee ennustejaksolla talouskasvun sekä päättyvien tukitoimien siivittämänä.

Paikallishallinnon rahoitusasema kääntyi hieman ylijäämäiseksi viime vuonna. Tämä johtui pitkälti valtion mittavista tukitoimista. Tänä ja ensi vuonna paikallishallinnon rahoitusasema on jälleen alijäämäinen. Vuonna 2023 Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia, menopaineita. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa lievästi alijäämäisenä. Alijäämä johtuu mittavista investoinneista.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 57 20.9.2021 14.55.21

Työeläkelaitosten ylijäämä supistui viime vuonna merkittävästi väliaikaisen työeläkemaksun alennuksen sekä pienentyneiden maksu- ja omaisuustulojen vuoksi. Työeläkelaitosten rahoitusasema palautuu väliaikaisen maksualennuksen päättymisen myötä sekä työllisyyden kohenemisesta seuranneen vahvan maksutulokehityksen johdosta. Ylijäämä jää tulevina vuosina kuitenkin maltilliseksi, koska eläkemenojen kasvu jatkuu ja hyvin alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muut sosiaaliturvarahastot kääntyivät alijäämäiseksi viime vuonna. Rahoitusasemaa heikensivät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa tänä ja ensi vuonna työttömyysvakuutusmaksun korottaminen. Myös työttömyys alenee ensi vuodesta alkaen, mikä vahvistaa muita sosiaaliturvarahastoja.

Julkisyhteisöjen menoaste eli menojen suhde BKT:hen nousi viime vuonna nopeasti. Menoaste alenee ennustejaksolla, kun määräaikaiset tukitoimet päättyvät ja työttömyyteen liittyvät menot pienenevät. Veroaste eli verojen ja veroluonteisten maksujen suhde BKT:hen laski viime vuonna ja nousee taas kuluvana vuonna, kun verotulot kasvavat taantumasta toipuessa nopeampaa kuin BKT. Myöhempinä vuosina veroaste alenee, koska välillisten verojen tuotto kasvaa BKT:tä hitaammin.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit linkittyvät edelleen yleiseen talouskehitykseen. Covid-19-epidemian mahdolliset uudet virusmuunnokset voivat hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta hidastuneen talouskasvun ja epidemiaan liittyvien menojen mahdollisen uuden kasvun myötä.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 58 20.9.2021 14.55.21

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot
suhteessa BKT:hen, %

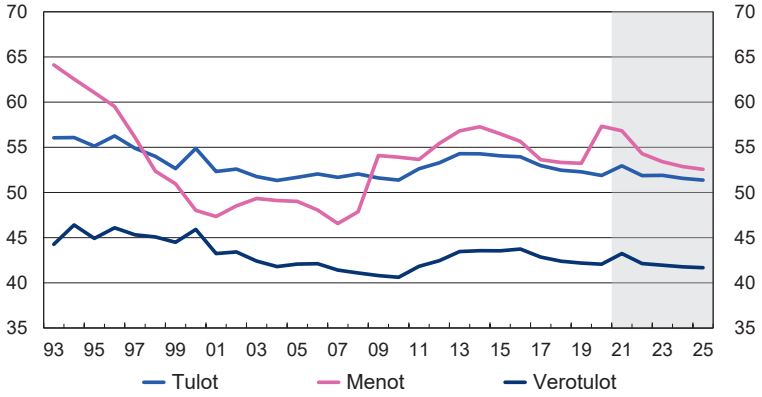

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema
suhteessa BKT:hen, %

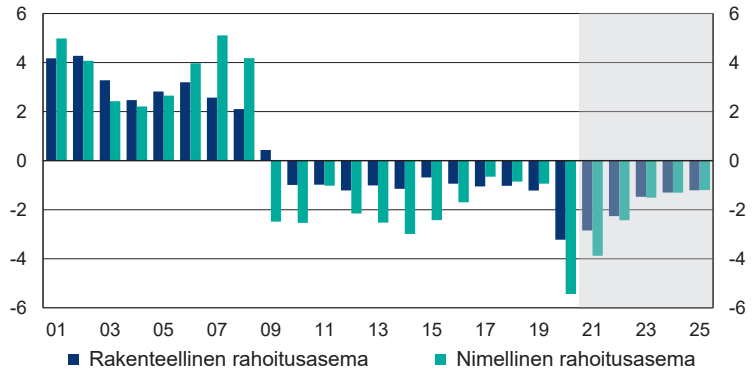

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiolähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 59 20.9.2021 14.55.22

Taulukko 14. Julkisyhteisöt[1]

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	37,4	38,4	37,9	40,9	41,3	42,5
Tuotannon ja tuonnin verot	33,0	33,6	33,1	35,4	36,1	36,8
Sosiaalivakuutusmaksut	27,9	28,6	27,6	30,5	31,6	32,9
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä[2]	99,0	101,3	99,4	107,6	109,9	113,0
Muut tulot[3]	24,2	25,0	24,0	25,0	26,2	27,6
siitä korkotulot	1,7	1,6	1,3	1,3	1,4	1,5
Tulot yhteensä	**122,5**	**125,6**	**122,6**	**131,8**	**135,3**	**139,8**
Kulutusmenot	53,5	55,6	57,7	61,0	62,6	63,3
Tukipalkkiot	2,6	2,6	4,2	4,3	2,8	2,9
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,0	43,8	46,4	47,1	47,6	48,7
Muut tulonsiirrot	5,6	5,8	6,7	6,6	6,7	6,6
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	51,2	52,1	57,3	58,0	57,0	58,2
Pääomamenot[4]	10,3	10,9	11,8	13,6	13,2	13,0
Muut menot	9,5	9,1	8,6	8,9	8,8	9,4
siitä korkomenot	2,1	2,0	1,6	1,3	1,0	0,9
Menot yhteensä	**124,5**	**127,8**	**135,4**	**141,4**	**141,6**	**143,9**
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,0	-2,3	-12,8	-9,7	-6,3	-4,1
Valtionhallinto	-2,9	-2,6	-13,1	-10,4	-7,2	-4,7
Paikallishallinto	-2,0	-3,0	0,0	-1,1	-1,8	-2,0
Hyvinvointialueet						-0,7
Työeläkelaitokset	2,4	2,7	0,4	2,0	2,4	2,6
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	0,6	-0,2	-0,2	0,2	0,7
Perusjäämä[5]	0,1	-0,4	-12,6	-11,4	-7,2	-5,8

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan
[2] Sisältää pääomaverot
[3] Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen
[4] Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot
[5] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 60 20.9.2021 14.55.22

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,4	42,2	42,1	43,2	42,1	42,0
Julkisyhteisöjen menot[1]	53,3	53,2	57,3	56,8	54,3	53,4
Nettoluotonanto	-0,9	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4	-1,5
Valtionhallinto	-1,3	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-1,7
Paikallishallinto	-0,9	-1,2	0,0	-0,4	-0,7	-0,7
Hyvinvointialueet						-0,3
Työeläkelaitokset	1,0	1,1	0,2	0,8	0,9	1,0
Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,1	0,2
Perusjäämä[2]	0,0	-0,2	-5,4	-4,7	-2,8	-2,2
Julkisyhteisöjen velka	59,8	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2
Valtionvelka	45,0	44,3	52,9	55,1	55,3	55,9
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	634	653	656	661	672	663
Valtionhallinto	135	138	140	140	140	140
Paikallishallinto	486	502	503	509	519	263
Hyvinvointialueet						248
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

[1] EU-harmonisoitu

[2] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 61 20.9.2021 14.55.22

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2019	2020	2021**	2019	2020	2021**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-0,9	-5,4	-3,9	59,5	69,5	71,2
Suomi	-1,0	-5,4	-4,6	59,5	69,2	71,0
Iso-Britannia	-2,3	-12,3	-11,8	85,2	102,1	108,2
Ruotsi	0,6	-3,1	-3,3	35,0	39,9	40,8
Tanska	3,8	-1,2	-2,1	33,3	42,2	40,2
Irlanti	0,5	-5,0	-5,0	57,4	59,5	61,4
Espanja	-2,9	-11,0	-7,6	95,5	120,0	119,6
Alankomaat	1,8	-4,3	-5,0	48,7	54,5	57,9
Luxemburg	2,4	-4,1	-0,4	22,0	24,9	27,0
Portugali	0,1	-5,7	-4,7	116,8	133,6	127,2
Itävalta	0,6	-8,9	-7,6	70,5	83,9	87,2
Saksa	1,5	-4,2	-7,5	59,7	69,8	73,0
Ranska	-3,1	-9,2	-8,5	97,6	115,7	117,4
Belgia	-1,9	-9,4	-7,6	98,1	114,1	115,3
Italia	-1,6	-9,5	-11,7	134,6	155,8	159,8
Kreikka	1,1	-9,7	-10,0	180,5	205,7	208,8

Lähde: EU-komission kevätennuste 2021, *Suomi: VM syksy 2021

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 62 20.9.2021 14.55.23

Finanssipolitiikan mitoitus

Finanssipolitiikka oli vuonna 2020 taloutta elvyttävää. Finanssipolitiikan elvytys oli sikäli oikea-aikaista, sillä talouden syvä kuoppa ajoittui myös vuodelle 2020. Kuluvana vuonna talous toipuu kovaa vauhtia viime vuoden kuopasta. Finanssipolitiikan mitoitus muuttuu rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna likimain neutraaliksi tai hieman kiristäväksi. Verrattuna vuoteen 2019 finanssipolitiikka on kuitenkin elvyttävää, mutta elvytyksen mittaluokka ei enää kasva vuodesta 2020. Ensi vuodesta lähtien finanssipolitiikka muuttuu kiristävämmäksi monien epidemian vuoksi tehtyjen tukitoimien päättyessä.

Julkisen talouden rahoitusaseman muutos
prosenttiyksikköä

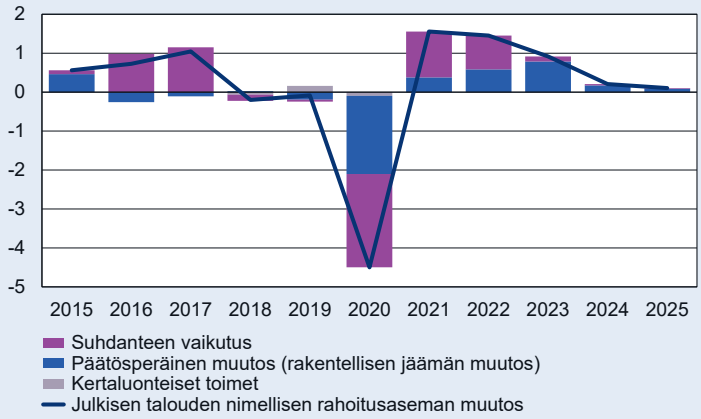

Lähde: VM

Suhdanteen vaikutus julkisen talouden rahoitusaseman vahvistumiseen vuosina 2021 ja 2022 on merkittävä. Vuodesta 2023 alkaen hyvä suhdanne hiipuu ja talouskasvu palautuu potentiaaliselle tasolleen.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Vertailukohtana on kevään 2019 tekninen julkisen talouden

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 63 20.9.2021 14.55.23

suunnitelma. Kansantalouden tilinpidon [1] rahoitusasemaan vaikuttavia toimenpiteitä on päätetty koko julkisen talouden tasolla n. 9 mrd. eurolla vuodelle 2020 ja n. 7 mrd. eurolla vuodelle 2021. Vuoden 2022 osalta toimenpiteitä on huomattavasti vähemmän eli n. 3 mrd. euroa.

Koronapandemia kasvatti menoja huomattavasti vuosille 2020 ja 2021. Lisäksi hallitusohjelma sisälsi jo alun perin menolisäyksiä vuodelle 2020.

Suomi saa EU:n Elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) avustuksina n. 2,1 mrd. euroa tämänhetkisten arvioiden mukaan. RRF:llä ei odoteta olevan vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan, sillä ennusteessa on oletettu menoja vastaavat tulot. Oletus perustuu Eurostatin [2] alustavaan arvioon välineen käsittelystä julkisen talouden tilastoinnissa. Panostuksien jakautuminen eri vuosille 2023-2025 perustuu tekniseen oletukseen ja jaksotus voi vielä muuttua jatkovalmistelussa.

Hallituksen harkinnanvaraiset toimenpiteet
mrd. euroa

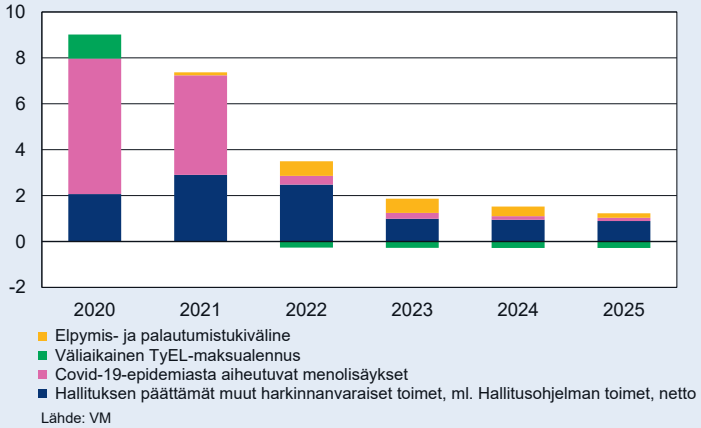

Lähde: VM

1 Kaikkien julkiseen talouteen vaikuttavien toimien ajoitusta ei voi suoraan päätellä kuvion mukaisista vuotuisista budjetoiduista tuloista ja menoista, sillä monivuotisia määrärahoja voidaan käyttää myös budjetointivuoden jälkeen. Tämä pätee etenkin v. 2021, sillä budjetin määrärahoja siirtyi vuodelta 2020 huomattavan suuri määrä. Siirtyvien määrärahojen käyttö ja sen arvioitu vaikutus kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan on otettu huomioon julkisen talouden ennusteessa.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 64 20.9.2021 14.55.23

Kuviossa 3 on kuvattu koronatilanteen vuoksi budjetoitujen eli kuviossa 2 violetilla pylväällä kuvattujen määrärahojen kohdentumista. Merkittävimmät kohteet, joihin määrärahoja on budjetoitu, ovat yritysten tukeminen sekä terveysturvallisuus. Taloudellisen katsauksen liitteen 5 taulukossa on avattu toimien sisältöä ja mittaluokkaa tarkemmin valtion budjettitalouden näkökulmasta.

Julkisen talouden menoihin ja tuloihin kohdistuvat koronaepidemian vuoksi budjetoidut toimet
mrd. euroa

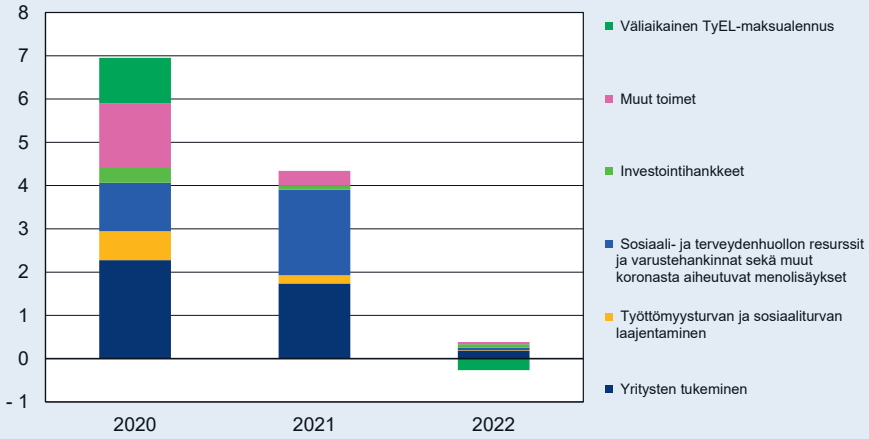

Lähde: VM

Näiden julkisen talouden tuloihin ja menoihin vaikuttavien suorien toimien lisäksi on päätetty myös epäsuorista tukitoimista. Merkittävimmät ovat Finnveran takausvaltuuksien kasvattaminen sekä verojen huojennetut maksujärjestelyt.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 65 20.9.2021 14.55.23

Julkiset menot suhdannepolitiikan välineenä: arvioita finanssipolitiikan tehokkuudesta

Finanssipolitiikalla tarkoitetaan päätösperäisiä muutoksia julkisissa menoissa tai veroissa, joiden tavoitteena on vakauttaa taloutta tai vaikuttaa taloudellisten toimijoiden kannusteisiin sekä tulonjakoon. Tässä kehikossa tarkastellaan julkisen kulutuksen ja investointien vaikutuskanavia ja julkisiin menoihin kohdistuvan finanssipolitiikan tehokkuutta talouden vakauttamisessa.

Finanssipolitiikan vaikutusta mitataan taloustieteessä finanssipolitiikan kertoimen avulla. Kerroin kuvaa bruttokansantuotteen ja julkisten menojen euromääräisen kasvun suhdetta. Finanssipolitiikan tehokkuuden kannalta mielenkiinto keskittyy siihen, onko kerroin yli vai alle yhden. Jos kerroin on yli yhden, kasvaa bruttokansantuote enemmän kuin alkuperäinen julkisten menojen lisäys oli. Finanssipolitiikalla on tällöin elvyttäviä vaikutuksia. Jos kerroin jää yhtä pienemmäksi, julkisten menojen kasvu syrjäyttää yksityisen sektorin talouteen tuomaa arvonlisää.

Finanssipolitiikan vaikutuskanavat

Finanssipolitiikalla on sekä välittömiä että välillisiä vaikutuksia talouteen. Julkisten menojen muutoksen välitön vaikutus on havaittavissa kokonaiskysynnän mekaanisena muutoksena. Jos finanssipolitiikalla olisi vain välittömiä vaikutuksia, bruttokansantuote kasvaisi yksinkertaisesti julkisten menojen kasvun verran. Finanssipolitiikan tehokkuus määräytyy kuitenkin sen epäsuorien (välillisten) vaikutusten perusteella, jotka syntyvät, kun kotitaloudet ja yritykset reagoivat julkisten menojen muutokseen.

Finanssipolitiikan epäsuorat vaikutukset välittyvät talouteen kahden toisilleen vastakkaisen mekanismin kautta. Taloutta elvyttävä ja kokonaistaloudellista aktiviteettia lisäävä kerroinprosessi voi syntyä, jos julkisten menojen kasvun seurauksena kotitalouksille syntyy lisätuloja, jotka kanavoituvat kulutukseen. Lisääntyvät tulot kasvattavat edelleen kokonaiskysyntää ja kulutusta. Lopputuloksena voidaan saavuttaa tilanne, jossa kokonaiskysyntä on kasvanut enemmän kuin varsinainen menojen lisäys oli.

Toisaalta julkisten menojen kasvu voi supistaa tai korvata yksityistä kysyntää. Kun julkinen sektori kasvattaa menoja, julkiseen tuotantoon tarvittavien hyödykkeiden ja työvoiman kysyntä kasvaa. Tämä nostaa hinta- ja palkkatasoa koko taloudessa, jolloin yksityisten yritysten kannustimet luoda työpaikkoja, investoida ja kasvattaa tuotantoa voivat heiketä. Jos talouden vapaista resursseista on pulaa ja talouden hinnat mukautuvat täydellisesti korkeampaan julkiseen kysyntään, julkisten menojen kasvu syrjäyttää voimakkaasti yksityisen sektorin tuottamaa arvonlisää. On myös huomioitava, että kasvaneet julkiset menot on rahoitettava velanotolla, (tulevilla) veronkorotuksilla tai

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 66 20.9.2021 14.55.23

menoleikkauksilla. Julkisten menojen rahoittaminen velanotolla voi nostaa korkokantaa rahoitusmarkkinoilla, mikä vähentää yksityistä kulutusta ja investointeja. Finanssipolitiikan positiiviset vaikutukset voivat jäädä ennakoitua pienemmiksi myös, jos yksityinen sektori ennakoi tulevaisuudessa tapahtuvan finanssipolitiikan kiristyksen.

Käytännössä finanssipolitiikan välillisten vaikutusten arviointi on haastavaa. Taloustieteellisessä tutkimuksessa on havaittu, että finanssipolitiikan tehokkuus riippuu monista tekijöistä, kuten talouden rakenteista ja suhdanteesta, julkisten menojen rahoitustavasta tai julkisten menojen luonteesta. Toisin sanoen finanssipolitiikan kerroin ei ole vakio, vaan sen suuruus riippuu monista tekijöistä.

Arvioita finanssipolitiikan kertoimen suuruudesta

Taloustieteessä on laaja tutkimuskirjallisuus, joka arvioi julkisten menojen kokonaistaloudellisia vaikutuksia eli mittaa välittömien ja välillisten mekanismien yhteisvaikutusta (ks. esim. Ramey 2019). Vaikka tutkimuskirjallisuus ei ole päässyt yksimielisyyteen finanssipolitiikan taustalla vaikuttavista mekanismeista, arviot finanssipolitiikan kertoimen suuruudesta ovat yllättävän samanlaisia. Rameyn (2019) mukaan finanssipolitiikan kertoimen suuruus julkisille menoille asettuu kansainvälisessä tutkimuksessa tyypillisesti 0,6 ja 1 välille. Suomen aineistolla tehdyt arviot finanssipolitiikan kertoimesta ovat lähellä yhtä ja tutkimustulokset ovat linjassa kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden kanssa.

Viime vuosina julkisten menojen kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioiden rinnalle on syntynyt tutkimuskirjallisuus, joka käsittelee finanssipolitiikan alueellisia vaikutuksia (kts. esim. Chodorow-Reich 2019). Vaikka alueellinen finanssipolitiikan kerroin ei ole suoraan yleistettävissä kokonaistaloudelliseksi julkisten menojen kertoimeksi, se tarjoaa tärkeää tietoa julkisten menojen alueellisista vaikutuksista.[1] Tyypilliset arviot alueellisesta finanssipolitiikan kertoimesta ovat 1-2 välillä. Räsäsen ja Mäkelän (2021) arvion mukaan alueellinen finanssipolitiikan kerroin on Suomessa hiukan ykköstä suurempi.

Tutkimuskirjallisuudessa finanssipolitiikan kerrointa arvioidaan teoria- tai empirialähtöisesti. Teorialähtöisessä lähestymistavassa hyödynnetään usein dynaamisia stokastisia yleisen tasapainon malleja (DSGE-malleja), missä talouden eri toimijoiden käyttäytymistä pyritään kvantitatiivisesti mallintamaan

1 Chodorow-Reichin (2019) mukaan alueellinen finanssipolitiikan kerroin tarjoaa alarajan kokonaistaloudelliselle kertoimelle, jos kyseessä on suljettu talous, rahapolitiikka on passiivista ja julkisten menojen lisäys rahoitetaan julkista alijäämää kasvattamalla.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 67 20.9.2021 14.55.23

mahdollisimman yksityiskohtaisesti.[2] Empirialähtöinen lähestymistapa perustuu puolestaan empiirisen aineiston laajempaan hyödyntämiseen niin, että taloudessa vallitsevia mekanismeja ei oleteta etukäteen. Tyypillisesti empiirinen tutkimus hyödyntää rakenteellisia vektoriautoregressiivisiä (SVAR) malleja.[3]

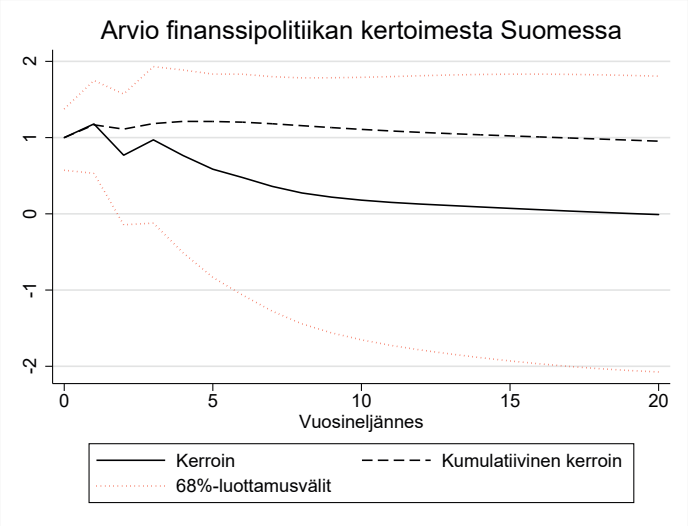

Oheiseen kuvioon on piirretty arvio finanssipolitiikan kertoimesta eri aikajänteillä. Kerroin (yhtenäinen viiva) on mitattu empiirisellä VAR-mallilla, hyödyntäen Blanchardin ja Perrotin (2002) identifiointimenetelmää. Lisäksi kuviossa esitetään ns. kumulatiivinen kerroin (katkoviiva) (Mountford ja Uhlig, 2009), joka kertoo, kuinka paljon BKT kasvaa yhteensä verrattuna julkisiin menoihin eri aikajänteillä. Kun aikajänne kasvaa, kertoimen suuruus pienenee. Estimoinnin epävarmuutta kuvaava luottamusjoukko on kuitenkin laaja, eikä kerroin ole tilastollisesti merkitsevästi pienempi tai suurempi kuin 1. Ottaen huomioon sekä kirjallisuudessa esitetyt arviot että yllä kuviossa esitetty tulos, voidaan todeta, että finanssipolitiikan kerroin on lähellä yhtä. Näin ollen finanssipolitiikalla on mahdollista elvyttää taloutta rajoitetusti.

2 Politiikkakäytössä olevissa malleissa, kuten valtiovarainministeriön KOOMA-mallissa, talous on mallinnettu hyvin yksityiskohtaisesti, jolloin sekä syrjäytymisvaikutus että kysyntäperusteiset mekanismit otetaan huomioon tarkastelussa.

3 Sekä teoria- että empirialähtöiset tarkastelut tarjoavat saman suuruisia arvioita finanssipolitiikan kertoimelle.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 68 20.9.2021 14.55.24

Kirjallisuus

Blanchard, O. ja Perotti, R. (2002), "An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on Output", Quarterly Journal of Economics 117(4): 1329–68.
Mountford, A. ja Uhlig, H. (2009), "What Are the Effects of Fiscal Policy Shocks?", Journal of Applied Econometrics 24(6): 960–92.
Ramey, V. (2019), "Ten Years after the Financial Crisis: What Have We Learned from the Renaissance in Fiscal Research?", Journal of Economic Perspectives, 33 (2): 89-114.
Chodorow-Reich, G (2019), "Geographic cross-sectional fiscal spending multipliers: What have we learned". American Economic Journal: Economic Policy, 11(2): 1-34.
Räsänen, J. ja Mäkelä, E. (2021), "The effect of government spending on local economies during an economic downturn". European Economic Review, 134, 103697.

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velkasuhde kohosi viime vuonna 10 prosenttiyksikköä 69,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan määrä oli 164,2 mrd. euroa ja se kasvoi 21,2 mrd. euroa. Velkasuhde kasvaa vielä tänä vuonna, jonka jälkeen kasvu hidastuu v. 2022. Seuraavina vuosina velka alkaa kuitenkin kohota taas hieman nopeammin päätyen 73,4 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä.

Vuonna 2020 velka kasvoi erityisesti valtionhallinnossa. Budjettitalouden valtionvelka kasvoi 18,5 mrd. euroa ja oli 124,8 mrd. euroa. Paikallishallinnon velka kasvoi 1,9 mrd. euroa, vaikka sektorin rahoitusasema oli tasapainossa. Sosiaaliturvarahastojen velka kasvoi 2,2 mrd. euroa, mikä johtui Työllisyysrahaston velkaantumisesta sekä työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvien velkojen kasvusta.

Vuoden 2020 velanotto oli valtionhallinnolla sekä paikallishallinnolla selvästi alijäämää suurempaa, mikä on kasvattanut sektoreiden kassavaroja. Valtionhallinnon kassavarojen oletaan supistuvat v. 2021, kun viime vuodelle budjetoituja siirtomäärärahoja käytetään kuluvana vuonna. Paikallishallinnon oletetaan edelleen velkaantuvan sektorin rahoitusalijäämän verran.

Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaissopimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 69 20.9.2021 14.55.24

kuntien omistamien yhtiöiden velka. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Velkasuhteen muutokseen vaikuttavia tekijöitä on eritelty taulukossa 17. Velkasuhdetta kasvattaa lähivuosina syvä valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämä, joka supistuu hiljalleen. Talouskasvu puolestaan pienentää velkasuhdetta, mutta myös sen vaikutus vaimenee.

Muut syyt kuvaavat menoja tai tuloja, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään. Vuonna 2020 velkasuhde kasvoi enemmän kuin alijäämän kattaminen olisi edellyttänyt. Velanottoa vähentävät myös hallituksen suunnitelmat rahoittaa kertaluonteisia menolisäyksiä myymällä osakevarallisuutta vuosina 2021–2022 sekä verotuksen ajoituskorjaukset. Vuodesta 2021 alkaen velanottotarvetta alkaa toisaalta kasvattaa varautuminen hävittäjähankkeen rahoitukseen, mikä ei näy vielä kansantalouden tilinpidon mukaisessa alijäämässä.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2019	2020	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2	72,9	73,4
Velkasuhteen muutos	-0,2	10,0	1,7	0,1	0,8	0,7	0,5
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	1,3	4,9	4,2	3,0	2,1	2,0	2,0
Korkomenot	0,8	0,7	0,5	0,4	0,3	0,3	0,2
Muut tekijät[1]	-0,7	3,4	0,6	-0,0	0,6	0,6	0,5
BKT:n arvon muutos	-1,7	1,0	-3,5	-3,3	-2,3	-2,2	-2,1
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	1,1	0,2	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0

[1] Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 70 20.9.2021 14.55.24

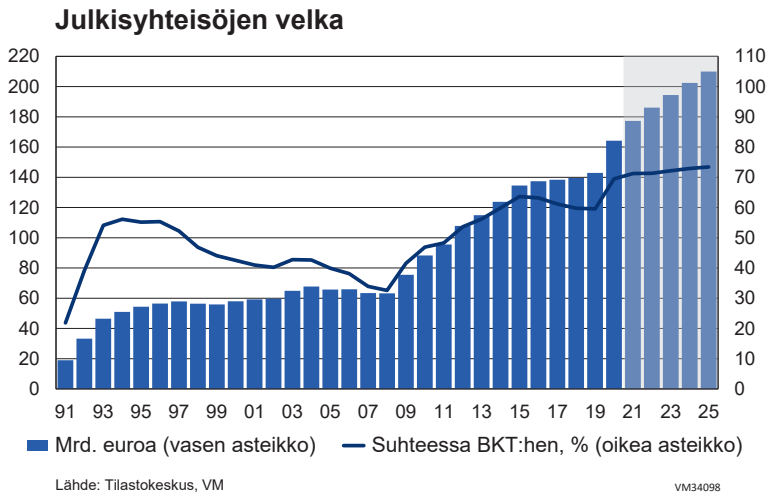

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon rahoitusasema heikkeni viime vuonna voimakkaasti covid-19-epidemian seurauksena. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan rahoitusasema oli v. 2020 peräti 13,1 mrd. euroa eli n. 5,5 % suhteessa BKT:hen alijäämäinen. Talouden voimakas supistuminen viime vuoden keväällä on heikentänyt valtiontaloutta suhdanneautomatiikan aiheuttamien menojen kasvun ja tulojen supistumisen kautta. Myös päätösperäiset menolisäykset ovat heikentäneet valtionhallinnon rahoitusasemaa merkittävästi.

Talouden elpymisestä huolimatta valtiohallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan tänä vuonna 10,4 mrd. euroa eli n. 4,2 % suhteessa BKT:hen alijäämäinen. Päätösperäisiä menoja on kasvattanut hallituksen toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka. Pääministeri Marinin hallitus antoi viime vuoden aikana seitsemän lisätalousarviota. Lisätalousarvioissa on mm. tuettu kuntataloutta sekä päätetty uusista infrahankkeista, joista osa kohdistuu kuluvalle vuodelle. Vuonna 2021 annettuja uusia päätösperäisiä toimia ovat mm. pääomansiirrot, covid-19-rokotteen lisähankinnat ja tuet lasti- ja matkustaja-alusvarustamoiden liikennöintiin. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) tuo menolisäyksiä etenkin vuosille 2022–2023. RRF:n menolisäykset kohdistuvat investointiavustuksiin, tukipalkkioihin, julkiseen kulutukseen sekä jonkin verran julkisiin investointeihin. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 71 20.9.2021 14.55.25

Menojen kasvamisesta huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema paranee tänä vuonna verotulojen suotuisan kehityksen ansiosta. Talouden elpyessä ja työllisyyden kasvaessa valtion saamat välittömät verotulot kasvavat lähes 17 % viime vuodesta. Kotitalouksien ostovoiman kasvu ja säästämisasteen laskeminen näkyvät myös välillisten verotulojen nopeana kasvuna.

Ensi vuonna valtionhallinnon alijäämä pienenee vielä kuluvaa vuottakin voimakkaammin. Menojen selkeään laskuun vaikuttaa se, että etenkin covid-19-epidemiaan liittyvät menolisäykset, mm yritysten kustannustuet, koronarokotteiden ja pandemian edellyttämien suojavarusteiden sekä laitteiden hankintamenot, vähenevät tuntuvasti. Valtionhallinnon rahoitusasema on kohentumisestaan huolimatta yli 7 mrd. euroa alijäämäinen.

Vuosina 2023–2025 alijäämä pienenee edelleen. Investointien taso on ollut poikkeuksellisen korkealla viime vuosina, mutta v. 2023 ne laskevat väyläinvestointien vähentyessä. Vuoteen 2025 ajoittuu puolustusvoimien hankintoja, jotka nostavat investointeja tuntuvasti. Alijäämän pienenemisestä huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema on jäämässä ennustejakson lopussa heikommaksi kuin se oli ennen covid-19-epidemiaa.

Valtionhallinnon tulot ja menot
mrd. euroa

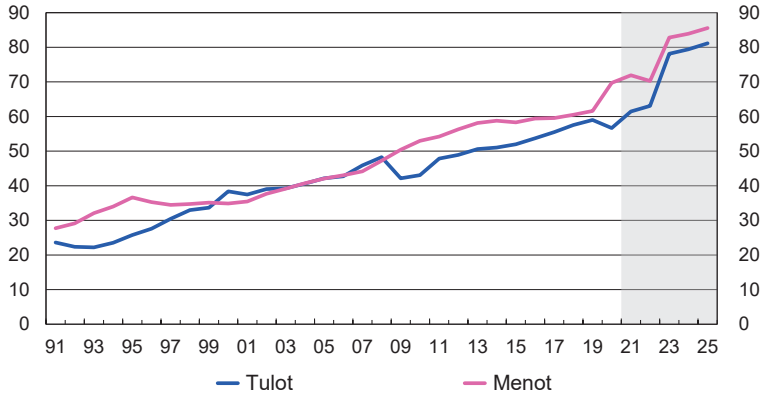

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 72 20.9.2021 14.55.25

Valtionhallinnon rahoitusasema

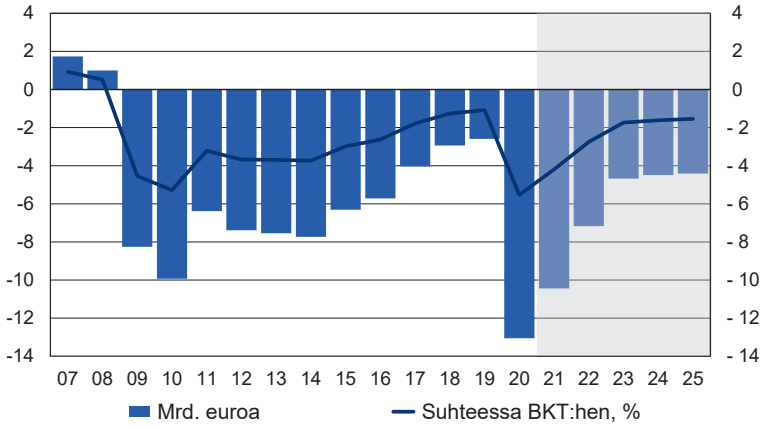

Lähde: Tilastokeskus, VM VM34098

Julkisyhteisöjen velka
suhteessa BKT:hen, %

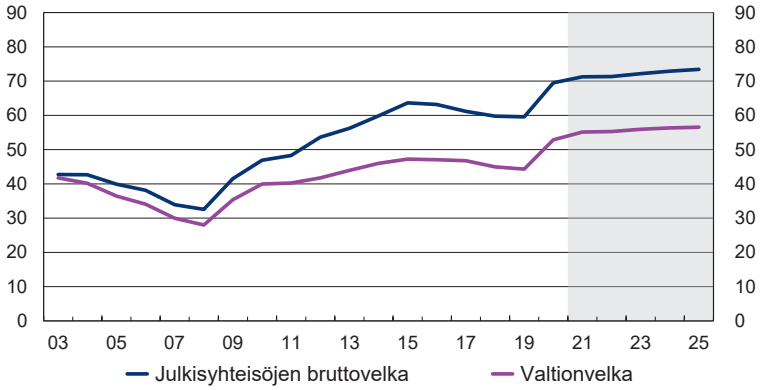

Lähde: Tilastokeskus, VM VM34098

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 73 20.9.2021 14.55.27

Taulukko 18. Valtionhallinto[1]

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	14,9	15,2	13,3	15,6	15,8	30,2
Tuotannon ja tuonnin verot	33,0	33,6	33,1	35,4	36,1	36,8
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä[2]	48,6	49,6	47,2	51,8	52,8	67,9
Muut tulot[3]	9,1	9,5	9,4	9,2	9,8	9,8
siitä korkotulot	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Tulot yhteensä	**57,8**	**59,1**	**56,7**	**61,1**	**62,7**	**77,7**
Kulutusmenot	14,0	14,4	15,1	16,3	16,4	16,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	40,0	40,6	47,7	47,2	46,2	58,9
siitä muille julkisyhteisöille	28,2	28,7	33,2	32,7	33,1	45,8
Korkomenot	1,9	1,8	1,5	1,2	0,9	0,8
Pääomamenot[4]	4,7	4,9	5,4	6,9	6,4	6,1
Menot yhteensä	**60,7**	**61,7**	**69,7**	**71,5**	**69,8**	**82,3**
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,9	-2,6	-13,1	-10,4	-7,2	-4,7
Perusjäämä[5]	-0,9	-1,1	-12,6	-10,8	-6,1	-5,4

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan
[2] Sisältää pääomaverot
[3] Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen
[4] Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot
[5] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 74 20.9.2021 14.55.27

Vuoden 2022 budjetti ja valtiontalouden kehykset

Vuoden 2022 talousarvioesitys pohjautuu toukokuun 2021 julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan. Valtion budjettitalouden menot ovat v. 2022 yhteensä noin 64,8 mrd. euroa. Menot supistuvat noin 3,3 mrd. euroa verrattuna vuodelle 2021 budjetoituun (ml. lisätalousarviot I-III). Verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon menot supistuvat n. 0,5 mrd. eurolla.

Vuoden 2022 menokehys on n. 53,2 mrd. euroa, josta n. 117 milj. euroa jää vuoden 2022 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2022 on kehyksessä varattu 0,3 mrd. euroa lisätalousarvioita varten. Hallitusohjelman mukaiseen kehyssääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on käytössä vuonna 2022 (ja 2021) mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin.

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 7.10.2019. Osana kevään 2021 puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä vuosille 2022—2023. Linjana on vaalikauden loppua kohden asteittain laskeva menoura siten, että menotaso jatkaisi laskua edelleen vaalikauden päättymisen jälkeenkin. Kehystä korotettiin 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023. Vuoden 2023 kehyskorotustarvetta pienensi se, että kehysmenoja uudelleenkohdennetaan pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Koronavirustilanteen jatkumisen johdosta kehyssääntöön on tehty tietoinen ja tilapäinen poikkeus vuosia 2021-2023 koskien: kaikki koronaan liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot, käsitellään kehyksen ulkopuolisina menoina. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat kaikkiaan n. 12 mrd. euroa vuonna 2022.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 75 20.9.2021 14.55.27

Hallinnonalojen menotasoa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna laskevat erityisesti koronavirustilanteen terveysturvallisuuden (-1,7 mrd. euroa) ja finanssisijoitusten (-0,6 mrd. euroa) sekä muiden kehyksen ulkopuolisten menojen lasku yhteensä 2 mrd. eurolla.

Vastaavasti kehykseen kuuluvat menot ovat yhteensä n. 52,8 mrd. euroa, mikä on n. 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Menotasoa nostaa erityisesti se, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta n. 0,9 mrd. euroa kohdentuu maksettavaksi jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 menotasoa nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset (0,6 miljardia euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutoskustannukset (0,2 mrd. euroa) sekä Euroopan unionille maksettavien määrärahojen kasvu (0,2 mrd. euroa).

Vuonna 2022 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 57,9 mrd. euroa ja verotulojen n. 48,7 mrd. euroa. Budjettitalouden verotulot kasvavat 8,1 % vuodelle 2021 budjetoituun (ml. lisätalousarviot I-III) verrattuna. Budjettitalouden muut tulot kasvavat 5,5 %.

Valtion verotulojen voimakkaaseen kasvuun vaikuttaa myönteisen yleisen suhdannekehityksen lisäksi myös muut tekijät kuten se, että valtion osuus yhteisöveron tuotosta nousee kunnille koronan vuoksi tilapäisesti osoitetun korotuksen päättyessä. Tämä kasvattaa valtion verotuloa lähes 0,5 mrd. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi verotulojen kasvua v. 2022 vauhdittaa aiemmin voimassaollut verojen maksuhuojennus, jonka myötä verotuloja siirtyy aiemmilta vuosilta yhteensä noin 0,3 mrd. euroa.

Talousarvioesityksen verotusta keventävät perustemuutokset pienentävät kassakertymää noin 455 milj. euroa v. 2022. Merkittävin yksittäinen kevennys on ansiotuloveroperusteisiin tehtävä ansiotasoindeksin mukainen indeksitarkistus. Kotitalousvähennystä korotetaan määräaikaisesti kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön sekä öljylämmityksestä luopumisen osalta. Täyssähköautojen verotusta kevennetään. Samanaikaisesti toteutetaan verotusta kiristäviä perustemuutoksia, jotka kasvattavat verotuloa yhteensä yli 115 milj. euroa v. 2022. Näihin toimiin sisältyy hallitusohjelman mukaisesti mm. tupakan verotuksen korottaminen. Ensi vuoden talousarvioon sisältyy myös energiaveroon liittyviä perustemuutoksia kuten parafiinisen dieselin verotuen alentaminen. Lisäksi siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen muutoksen ennakoidaan kasvattavan yhteisöverokertymää 40 milj. euroa v. 2022. Yhteisöverokertymää vahvistaa myös korkorajoitusvähennyksen kiristäminen.

Päivitetyn kokonaistaloudellisen ennusteen ja kertymätietojen perusteella budjettitalouden verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 1,4 mrd. euroa suuremmat verrattuna keväällä julkisen talouden suunnitelmassa

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 76 20.9.2021 14.55.27

ennakoituun. Taloudellisen aktiviteetin elpyminen on aiemmin odotettua vahvempaa. Taloudellisen tilanteen koheneminen näkyy erityisesti suhdanneherkimpien verojen kuten esim. yhteisöveron ja pääomatuloista maksettavien verojen tapauksessa. Poikkeuksellisen kevyt rahapolitiikka on vauhdittanut varallisuusarvojen nousua, minkä ennakoidaan näkyvän pääomatuloista kertyvissä verotuloissa. Ansio- ja pääomatuloveron tuottoarviota onkin korotettu viime vuoden toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen sekä aiemmin arvioitua myönteisemmän työllisyyskehityksen perusteella julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna.

EU:n elpymis- ja palautumisvälineen investointeihin ehdotetaan budjetoitavan 636 milj. euroa vuodelle 2022. Vastaavasti elpymis- ja palautumisvälineestä oletetaan kertyvän tuloja 355 milj. euroa v. 2022. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja toteutuvat, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti.

Valtion talousarvioesitys on n. 6,9 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2022 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 146 mrd. euroa. Budjettitalouden alijäämä on pienentynyt n. 0,7 mrd. euroa verrattuna kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan. Tuloennuste on 1,7 mrd. euroa keväällä ennakoitua suurempi edellä mainittujen tekijöiden vuoksi. Toisaalta budjettitalouden menot ovat noin miljardi euroa korkeammalla tasolla.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 77 20.9.2021 14.55.27

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2022
Tasapainoarvio, JTS 2022-2025	**-7,6**
Menoarvion tarkentuminen	**-1,0**
Elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	-0,1
Maksut Euroopan unionille	-0,1
Kehysvaraukset	0,1
Sote-rahoituksen ajoitusmuutos	-0,9
Muu menojen muutos (netto), sisältäen mm. indeksitarkistusten tarkentumisen	0,0
Tuloarvion tarkentuminen	**1,7**
Uudet veroperustemuutokset (netto)	0,0
Elpymisvälinestä saatavat tulot	0,1
Sekalaisten tulojen ja korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,3
Verojen maksujärjestely	0,0
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	1,3
Muutos yhteensä	**0,7**
Tasapainoarvio, TAE 2022	**-6,9**

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 78 20.9.2021 14.55.27

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2021	2022**	2023**	2024**	2025/2021**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	4,6	3,3	2,9	2,9	3,3
Palkkatulot	4,5	4,5	3,1	2,9	3,6
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,5	0,8	2,7	3,1	2,2
Pääomatulot	16,2	3,1	2,7	2,6	5,4
Ansiotasoindeksi	2,3	3,0	2,5	2,6	2,6
Toimintaylijäämä	5,5	4,5	4,2	3,8	3,6
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	4,4	3,9	2,7	3,2	3,3
Arvonlisäveron pohja	6,8	3,5	2,4	2,6	2,9
Bensiinin kulutus	0,1	0,8	-2,2	-2,3	-1,2
Dieselöljyn kulutus	-5,7	2,1	-1,6	-1,9	-1,9
Sähkön kulutus	5,1	1,3	0,7	0,5	1,7
Verollisen alkoholin kulutus	-5,7	2,1	-1,6	-1,9	-1,9
Verotettavat uudet henkilöautot	103000	110000	113000	115000	111400
Kuluttajahintaindeksi	1,8	1,6	1,7	1,8	1,8

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 79 20.9.2021 14.55.27

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1 %	470, josta valtio 139 ja kunnat 221
	Eläketulot	1 %	146, josta valtio 38 ja kunnat 94
Pääomatulovero	Pääomatulot	1 %	47
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1 %	55, josta valtio 36, kunnat 19
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1 %	133
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	4
Energiavero	Sähkön kulutus[1]	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	15
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	10

[1] Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2020	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**	2025/2021**
	tilinpäätös	ml. LTAE:t					keskim. vuosimuutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	42,4	45,3	48,7	62,0	64,4	66,2	9,6
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	12,9	14,1	15,6	28,7	30,6	31,8	22,8
Liikevaihtoon perustuvat verot	19,2	21,2	22,6	22,9	23,4	24,1	4,7
Valmisteverot	7,2	6,9	7,5	7,5	7,4	7,3	0,3
Muut verotulot	3,0	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	-0,4
Sekalaiset tulot	5,7	5,8	6,3	6,2	6,1	6,1	1,2
Korkotulot ja voitontuloutukset	1,3	2,7	2,7	1,7	1,3	1,3	8,3
Tuloarviot yhteensä	**49,6**	**53,9**	**57,9**	**70,1**	**72,0**	**73,7**	**8,4**

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 80 20.9.2021 14.55.27

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-569	-434	-459	-744	-488	-475
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	80	60	0	0	0	0
Pääomatulovero	26	26	0	13	13	0
Yhteisövero	-91	-100	33	62	56	35
Muut välittömät verot	2	-108	-107	-9	25	0
Arvonlisävero	-34	33	-13	0	0	0
Energiavero	82	96	178	63	24	8
Muut välilliset verot	37	93	62	61	45	0
Sosiaaliturvamaksut	-818	1637	-224	270	117	13

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjettitalous oli 17,4 mrd. euroa alijäämäinen v. 2020. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 13,1 mrd. euroa, eli noin 4,3 mrd. euroa pienempi. Budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Vuoden 2020 suurta eroa selittää erityisesti siirtomäärärahojen kasvu, sillä ne kirjataan budjettitalouden alijäämään budjetointivuonna, mutta tilinpitoon vasta kun menot toteutuvat. Siirtomäärärahoja siirtyi seuraaville vuosille v. 2020 noin 3,6 mrd. euroa enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuluvana vuonna budjetin tasapaino on tilinpidon rahoitusasemaa heikompi. Taustalla on kuitenkin monia eroja, jotka vaikuttavat eri suuntiin. Vuodelta 2020 siirtyneitä siirtomäärärahoja käytetään tänä vuonna, mikä heikentää tilinpidon alijäämää. Toisaalta tilinpidon alijäämää ei heikennä vielä budjettiin vaikuttava hävittäjähankkeen rahoitus. Vuonna 2021 budjetin alijäämää lisää myös joidenkin verolajien maksuaikataulun muutokset.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 81 20.9.2021 14.55.27

Vuonna 2022 budjetin tasapaino on lähellä tilinpidon rahoitusasemaa. Valtion budjetin tasapainoa heikentää ensi vuonna n. 0,9 mrd. euron etukäteismaksu hyvinvointialueille. Ennusteessa on käytetty oletuksena, että kyseinen siirto näkyy kansantalouden tilinpidon mukaisessa rahoitusasemassa v. 2023 valtion ja hyvinvointialueiden välisenä siirtona. Budjetin alijäämää vähentävät suunnitellut osakemyynnit vuosina 2021 - 2023, jotka eivät taas vaikuta tilinpidon alijäämään.

Vuosina 2023-2025 tilinpidon alijäämä on budjetin alijäämää pienempi. Tämä johtuu mm. budjetin alijäämää kasvattavasta varautumisesta hävittäjähankkeen rahoitukseen ja sote-uudistukseen liittyvistä tilinpidon verotulojen ajoituskorjauksista.

Budjetin alijäämästä ei liioin voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2020 velkaa otettiin lisää noin 18,5 mrd. euroa. Alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 17,4 mrd. euroa, joten velanotto oli noin 0,9 mrd. euroa suurempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt ja 5,1 mrd. euroa suurempi kuin tilinpidon alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Viime vuonna velanottoa kasvatti varautuminen koronapandemian aiheuttamiin menoihin, minkä vuoksi myös valtion kassavarat kasvoivat.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjetti-talouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 82 20.9.2021 14.55.27

tekemällä niihin ajoituskorjaus. ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissopimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto[1]

	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)[2]	-2,0	-17,4	-12,3	-6,9	-6,4
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-0,1	0,5	0,1	-1,2	-0,3
Finanssisijoitukset, netto	-0,4	-0,4	-0,0	0,1	0,1
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,5	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,1	0,5	2,8	2,2	1,9
Muut erät[3]	0,4	4,0	-1,3	-1,0	0,1
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-2,6	-13,1	-10,4	-7,2	-4,7

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan

[2] Sisältää velanhallintamenot

[3] Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen sekä superosingot

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 83 20.9.2021 14.55.27

2.3 Paikallishallinto

Kansantalouden tilinpidon mukaan paikallishallinnon rahoitusasema oli v. 2020 tasapainossa ja koheni ennätykselliset 3 mrd. euroa edeltäneestä vuodesta. Kohentumista selittävät covid-19-epidemian vuoksi kuntatalouteen kohdennetut mittavat tukitoimet.

Vuonna 2021 paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee n. miljardi euroa alijäämäiseksi talouden elpymisestä ja valtion tukitoimista huolimatta. Tähän vaikuttaa kulutusmenojen kasvun kiihtyminen, mikä aiheutuu mm. suojavarusteisiin ja covid-19-viruksen testaukseen käytettävien menojen kasvusta, hallitusohjelman tehtävämuutoksista ja kunta-alan palkankorotuksista. Lisäksi viime ja kuluvalta vuodelta on kertynyt mm. palvelu- ja hoitovelkaa, joiden purkaminen aiheuttaa ylimääräisiä menopaineita. Syntyneen hoito- ja palveluvelan suuruutta ei pystytä vielä täysin arvioimaan. Kehitysarvioon on sisällytetty EU:n elpymis- ja palautumisvälineestä kohdennettu rahoitus hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkamiseksi sekä vastaavansuuruiset kustannukset vuosille 2021-2022. Hallitus on sitoutunut rahoittamaan kuntien uudet ja laajenevat tehtävät täysimääräisesti sekä kompensoimaan koronavirukseen välittömästi liittyvät kustannukset kunnille.

Paikallishallinnon vuosien 2022–2025 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi vain jo julkisen talouden suunnitelmaan ja talousarvioesityksiin sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2022–2025. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2021 tasolla. Painelaskelmassa on huomioitu eduskunnan hyväksymä hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamisesta, joka siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle v. 2023. Hyvinvointialueiden väliaikaishallinto on sisällytetty osaksi paikallishallinnon ennustetta vuoden 2022 loppuun saakka.

Vaikka paikallishallinnon menojen kasvu hidastuu v. 2022 covid-19-kriisin helpottaessa, heikkenee paikallishallinnon rahoitusasema voimakkaasti, kun määräaikaisten tukitoimien vaikutus pienenee tai päättyy. Kertaluonteiset covid-19-kriisistä johtuvat tuet eivät ratkaise kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, joka on seurausta väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työikäisten määrän vähenemisestä.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 84 20.9.2021 14.55.27

Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät myös hallituksen päättämät tehtävien laajennukset, hoito- ja palveluvelan purku sekä hintojen nousu. Toisaalta sote-uudistus saattaa kannustaa kuntia hillitsemään sote-menojen kasvua.

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimukset ovat katkolla helmikuun lopussa 2022. Henkilöstökulut muodostavat paikallishallinnon suurimman kuluerän, ja siksi kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys sen kustannuskehitykselle. Painelaskelmassa paikallishallinnon ansiokehityksen on oletettu mukailevan koko kansantalouden ennustettua ansiokehitystä vuosina 2022-2025. Työmarkkinoiden kireys näkyy jo kunta-alalla, sillä TEM:in ammattibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa etenkin terveydenhuollon ja sosiaalityön ammattilaisista, mutta myös varhaiskasvatuksen opettajien rekrytoinneissa on ollut haasteita.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Sekä paikallishallinnon tulot että menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Paikallishallinnon menojen kasvupaine, joka on ollut seurausta vanhenevan väestön kasvavasta hoito- ja hoivapalvelujen tarpeesta, helpottuu sote-uudistuksen myötä. Paikallishallintoon luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin nuorien ikäluokkien palveluihin kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palveluntarve laskee 2010-luvun syntyvyyden laskun vuoksi. Palvelutarpeen laskun vaikutusta on hieman pehmennetty kehitysarviossa, sillä valmiudet sopeuttaa palvelutuotantoa nopeasti vaihtelevat eri kunnissa.

Paikallishallinnon investoinnit ovat kasvaneet viimeiset 15 vuotta ja kasvu on ollut hyvin ripeää muutaman viime vuoden aikana. Paikallishallinnosta siirtyy hyvinvointialueiden mukana pois investointeja 1,2 mrd. euron edestä. Vaikka investointien nopeimman kasvuvaiheen arvioidaan olevan jo takanapäin, oletetaan investointien pysyvän korkealla tasolla koko tarkastelujakson ajan. Investointipaineet pysyvät mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi.

Paikallishallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa paikallishallinnon velkaantumista vuoteen 2023 saakka. Sote-uudistuksen seurauksena paikallishallinnolta siirtyy n. 4,6 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille v. 2023. Paikallishallinto jää painelaskelmassa alijäämäiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen, mutta alijäämä tasaantuu 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuosina 2024-2025. Tämä näkyy myös paikallishallinnon velkasuhteen kasvun hidastumisena.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 85 20.9.2021 14.55.27

Taulukko 24. Paikallishallinto[1]

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,5	23,2	24,5	25,3	25,5	12,3
siitä kunnallisvero	18,8	19,4	20,5	20,7	21,5	8,8
yhteisövero	1,9	1,9	2,1	2,7	1,9	1,4
kiinteistövero	1,8	1,9	2,0	2,0	2,0	2,1
Muut tulot[2]	19,4	20,0	23,5	23,9	24,6	13,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,2	14,4	17,7	17,8	18,3	7,3
Tulot yhteensä	**41,8**	**43,2**	**48,0**	**49,2**	**50,0**	**25,5**
Kulutusmenot	35,8	37,5	38,8	40,7	42,1	19,7
siitä palkansaajakorvaukset	21,4	22,1	22,4	23,2	24,1	12,5
Tulonsiirrot	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,1
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,2
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	1,7
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot[3]	5,6	6,2	6,6	6,8	6,9	5,8
Menot yhteensä	**43,9**	**46,2**	**48,0**	**50,3**	**51,8**	**27,5**
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,0	-3,0	0,0	-1,1	-1,8	-2,0
Perusjäämä[4]	-1,9	-2,6	0,1	-1,3	-2,3	-2,1

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan

[2] Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

[3] Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

[4] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 86 20.9.2021 14.55.28

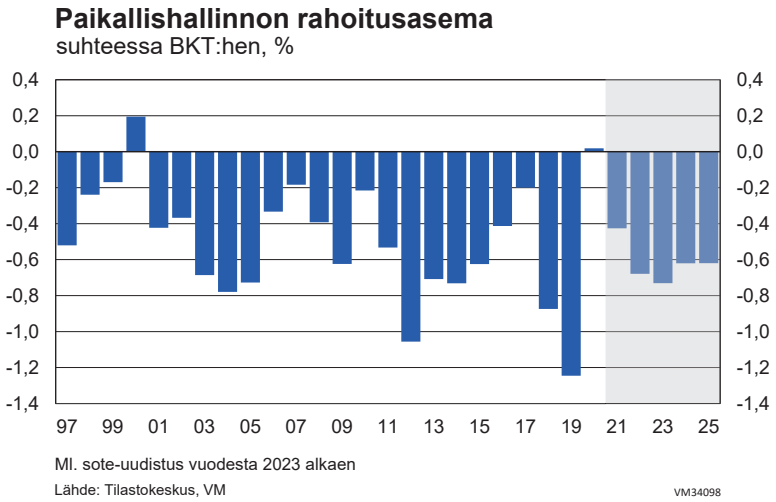

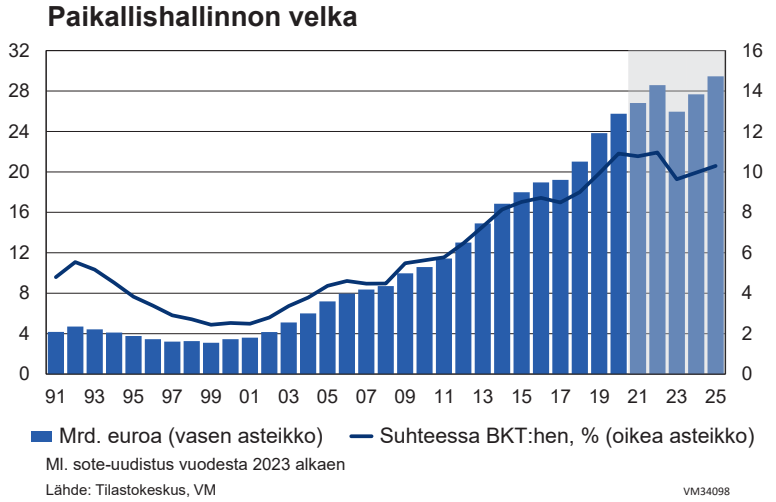

2.4 Hyvinvointialueet

Eduskunta hyväksyi 23.6.2021 hallituksen esityksen koskien hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamista. Uudistusta koskeva lainsäädäntö tulee voimaan porrastetusti. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 87 20.9.2021 14.55.29

Hyvinvointialueet on eriytetty julkisen talouden ennusteessa omaksi alasektorikseen paikallishallinnosta vuodesta 2023 alkaen. Hyvinvointialueisiin luetaan ennusteessa sote-uudistuksen yhteydessä perustettavien uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin sote-tehtävät.

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi hieman alijäämäisiä, noin 0,2 % suhteessa BKT:hen. Alijäämä johtuu sosiaali- ja terveydenhuollon investointien korkeasta tasosta.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kehittyy kahtena ensimmäisenä toimintavuonna palvelutarpeen kasvulla lisättynä 0,2 prosenttiyksiköllä sekä maakuntien hintaindeksin ja tehtävämuutosten mukaan. Lisäksi hyvinvointialueet saavat jonkin verran maksutuottoja. Vuonna 2023 sektorin kokonaistulot ovat 26,4 mrd. euroa, josta 90 % tulee valtiolta.

Hyvinvointialueiden menokehitys perustuu palvelutarpeen kasvuun sekä ennakoituun hintakehitykseen. Arvio investoinneista perustuu sairaanhoitopiirien talussuunnitelmiin. Pääosa hyvinvointialueiden menoista koostuu sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotantokustannuksista. Vuonna 2023 menoista 25,2 mrd. euroa on henkilöstökuluja tai tavaroiden ja palveluiden ostomenoja.

Hyvinvointialueille aiheutuu aluksi myös muutoskustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa on oletettu, että ICT-muutoskustannuksista, hallinnollisista menoista sekä palkkojen yhdenmukaistamisesta aiheutuvat muutoskustannukset toteutuvat sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidun mukaisina. Muutoskustannusten mittaluokkaan liittyy epävarmuutta.

Taulukko 25. Hyvinvointialueet

	2023**
	mrd. euroa
Kokonaistulot	26,4
Kokonaismenot	27,1
Nettoluotonanto/-otto	-0,7
Velka	5,1

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 88 20.9.2021 14.55.29

2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä romahti viime vuonna 0,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun v. 2019 ylijäämä oli 1,1 %. Syynä tähän oli saatujen työeläkemaksujen vähenemisen, mikä johtui covid-19-pandemian vuoksi päätetystä määräaikaisesta yksityisen sektorin työnantajien maksualennuksesta sekä palkkasumman supistumisesta. Myös sektorin omaisuustulot supistuivat rajusti.

Vuonna 2021 työeläkelaitosten ylijäämä vahvistuu 0,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun yksityisen sektorin työantajien eläkemaksu palautuu tavanomaiselle tasolleen. Lisäksi talouden toipuessa palkkasumma ja omaisuustulot ovat kääntyneet kasvuun. Vuoden 2020 maksualennus korvataan maksun määräaikaisella korottamisella vuosina 2022–2025, mikä vahvistaa sektorin ylijäämää. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyy noin prosentissa suhteessa BKT:hen vuosina 2022–2025.

Työeläkelaitosten saamat omaisuustulot eli korot ja osingot supistuivat v. 2020 n. 17 %. Tästä vuodesta alkaen omaisuustulot jälleen kasvavat, mutta eivät saavuta vielä vuoden 2019 tasoa ennen vuotta 2023. Työeläkevarat olivat kuluvan vuoden kesäkuun lopussa n. 241 mrd. euroa.

Työeläkeyhtiöiden sijoituskanta
kaikki jäsenyhteisöt

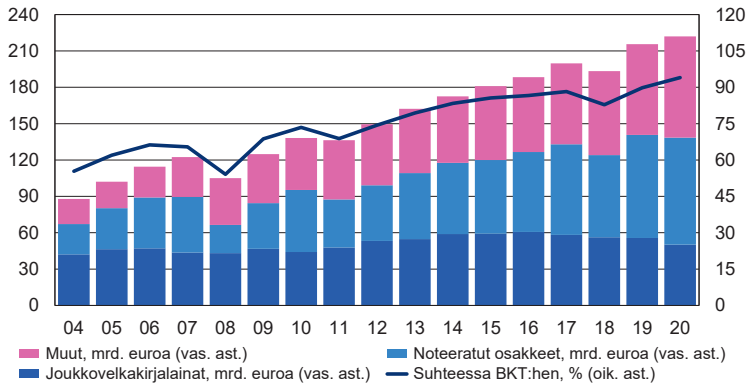

Lähde: Työeläkevakuuttajat TELA, Tilastokeskus, VM

VM34098

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 89 20.9.2021 14.55.30

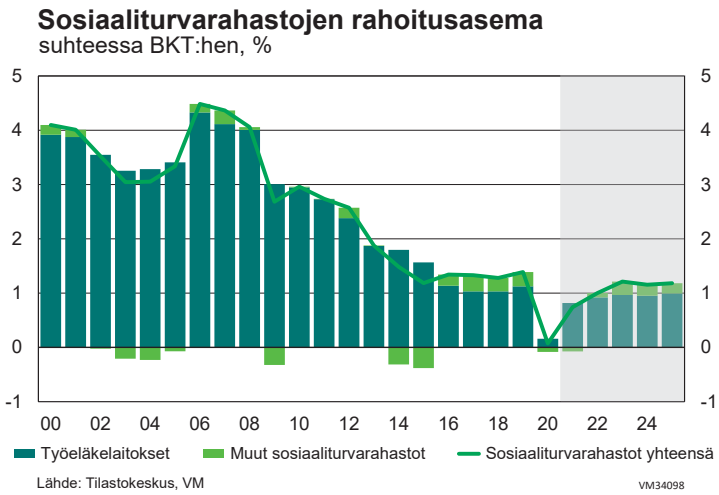

Taulukko 26. Sosiaaliturvarahastot[1]

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,2	4,3	3,6	4,0	4,3	4,7
Sosiaaliturvamaksut	27,9	28,5	27,6	30,5	31,6	32,9
siitä työnantajien maksut	17,6	17,8	16,7	18,8	19,8	20,5
vakuutettujen maksut	10,3	10,8	10,8	11,6	11,8	12,4
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,5	15,7	17,2	16,5	16,2	16,2
Muut tulot	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	**47,9**	**48,9**	**48,7**	**51,3**	**52,5**	**54,1**
Kulutusmenot	3,7	3,8	3,8	4,0	4,1	4,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	37,9	38,5	41,2	41,8	42,2	43,1
Muut menot	3,3	3,2	3,6	3,7	3,5	3,6
Menot yhteensä	**44,9**	**45,5**	**48,6**	**49,5**	**49,8**	**50,9**
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,0	3,3	0,2	1,8	2,6	3,3
Työeläkelaitokset	2,4	2,7	0,4	2,0	2,4	2,6
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	0,6	-0,2	-0,2	0,2	0,7
Perusjäämä[2]	2,9	3,4	-0,1	0,8	1,3	1,7

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan.

[2] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 90 20.9.2021 14.55.30

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perussosiaaliturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muut sosiaaliturvarahastot olivat viime vuonna 0,1 % alijäämäisiä suhteessa BKT:hen. Syy sektorin rahoitusaseman heikkenemiseen oli työttömyyden ja erityisesti lomautusten määrän merkittävä kasvu.

Muut sosiaaliturvarahastot pysyvät vielä lievästi alijäämäisinä v. 2021. Työttömyysvakuutusmaksun korotukset vuosina 2021 ja 2022 kasvattavat sektorin tuloja. Toisaalta tuloja vähentää se, että valtio ei jatka enää v. 2021 poikkeuksellista lomautusajan ansiosidonnaisten etuuksien rahoitusta. Lomautuksista aiheutuvien menojen arvioidaan olevan vielä korkeat kuluvana vuonna, minkä jälkeen niiden määrä vähenee. Sektorin rahoitusasema palautuu lievästi ylijäämäiseksi vuodesta 2022 lähtien.

Taulukko 27. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2018	2019	2020	2021	2022**	2023**
Sosiaalivakuutusmaksut[1]						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	0,86	0,77	1,34	1,53	1,33	1,43
Työttömyysvakuutus	1,91	1,50	1,26	1,43	1,51	1,51
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,75	17,35	15,22	16,95	17,35	17,35
Kunta-alan eläkevakuutus	21,60	21,17	20,78	20,73	20,43	20,43
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,53	1,54	1,86	2,04	1,66	1,80
Työttömyysvakuutus	1,90	1,50	1,25	1,40	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	6,65	7,05	7,45	7,45	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,53	1,61	1,65	1,65	1,46	1,51
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2548	2585	2617	2631	2682	2728
Kansaneläkeindeksi	1617	1617	1633	1639	1669	1692

[1] Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 91 20.9.2021 14.55.30

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo lisännyt 10 viime vuoden aikana eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyyteen pidemmällä aikavälillä. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun.[1]

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan runsaat 2,5 % suhteessa BKT:hen eli n. 8 mrd. euroa vuoden 2025 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen arvioidaan kasvavan muutamassa

1 Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvaikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 92 20.9.2021 14.55.30

vuodessa selvästi yli 70 prosenttiin, mikä lisää julkisen talouden riskejä aiempaan noin 60 prosentin velkasuhteeseen verrattuna.

Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevina vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi tarkastelut, joita on esitetty valtiovarainministeriön julkisen talouden kestävyyttä käsittelevässä raportissa.[2]

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä perustuu EU:n ikääntymistyöryhmässä (AWG) yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyysvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa.[3]

Kestävyysvajearvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kuten mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestävyysvajelaskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Näitä herkkyystarkasteluiden tuloksia on esitelty tarkemmin edellä mainitun kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksen viimeisessä luvussa. Joka tapauksessa kestävyysvajelaskelma ja sen herkkyystarkastelut tarjoavat hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida sitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

2 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357

3 https://vm.fi/menetelmakuvaukset

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 93 20.9.2021 14.55.30

Ikäsidonnaisten menojen muutos
vuodesta 2019, suhteessa BKT:hen, %

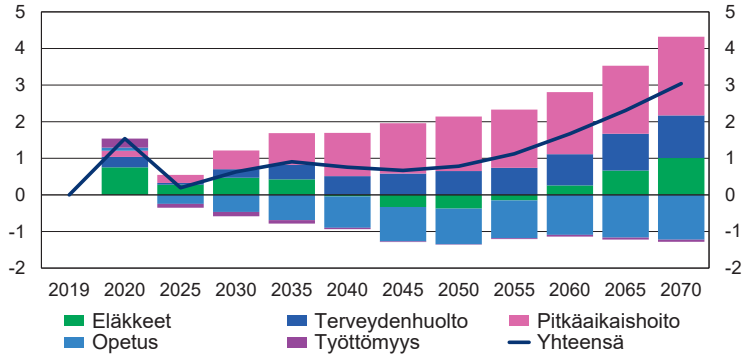

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Huoltosuhde
henkeä sataa työikäistä kohden

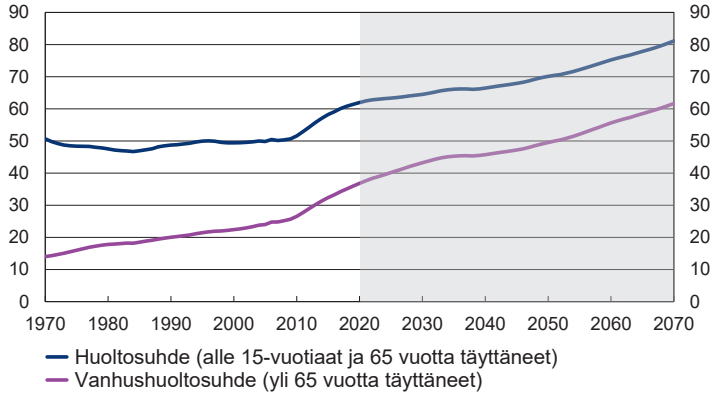

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ikäsidonnaiset menot ikäluokittain v. 2019
euroa henkeä kohden, keskiarvo

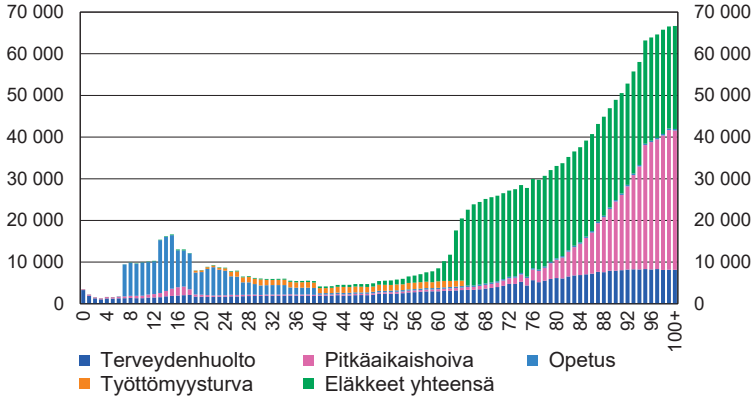

Lähde: STM:n kehittämä SOME-malli, VM

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 94 20.9.2021 14.55.32

Taulukko 28. Eräiden tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

	Peruslaskelma (syksy 2021)	Muutos	Vaikutus kestävyys-vajeeseen, %-yks.[1]
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu vuosina 2026-2070	keskimäärin 1,5 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2026-2070	74,5 % v. 2025, josta nousee 75,4 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,3
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2026-2070	0%	+0,5 %-yks.	-1,9
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä[2] / BKT v. 2025	-1,0 %	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,35	+0,35 (= 1,7)	-0,2
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,4
50-vuotiaan elinajanodote (33,6 vuotta vuonna 2019)	Pitenee 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,6 v.)	-0,5
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,1
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,1
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2026-2070	2%	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaalituottoon (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaalituotto (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,6

[1] Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön kesän 2020 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina).

[2] Alijäämä ilman korkomenoja

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 95 20.9.2021 14.55.32

Julkinen velkasuhde pidemmällä aikavälillä ennen ja jälkeen covid-19 epidemian

Julkisen talouden velkasuhteen arvioitiin jo ennen covid-19-epidemiaa olevan kasvavalla uralla pitkällä aikavälillä. Epidemia ja siitä seurannut taantuma nostivat velkasuhteen kerralla korkeammalle tasolle yhdessä vuodessa. Näin on tyypillisesti käynyt myös muissa talouden kriiseissä, kuten finanssikriisissä ja 1990-luvun lamassa. Velkasuhde alenee tyypillisesti noususuhdanteen aikana mm. BKT:n kasvun siivittämänä. Velkasuhteen aleneminen on Suomessa tapahtunut huomattavasti velkasuhteen kasvua hitaampaa, eikä kriisejä edeltävää velkasuhteen tasoa ole pystytty saavuttamaan kriisien jälkeen.

Velkasuhteen painelaskelma vuodesta 2025 eteenpäin on toteutettu hyödyntäen kestävyyslaskelmissa käytettäviä oletuksia ja menetelmiä. Vuodesta 2026 eteenpäin valtion, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlasketun perusjäämän muutos määräytyy pitkälti STM:ssä kehitetyllä SOME-mallilla laskettujen ikäsidonnaisten menojen kasvun mukaan. Julkisessa velassa on huomioitu myös varautuminen tulevaan hävittäjien uusimishankkeeseen. HX-hävittäjähanke lisää laskelmassa velkaa yhteensä n. 10 mrd. eurolla vuosina 2021–2030. Laskelmassa on huomioitu, että työeläkelaitosten ylijäämä ei vaikuta julkisen talouden velanottoon.

Oheisessa kuviossa on kuvattu velkasuhteen painelaskelma ennen koronapandemiaa sekä tuorein arvio velkasuhteen kehityksestä.

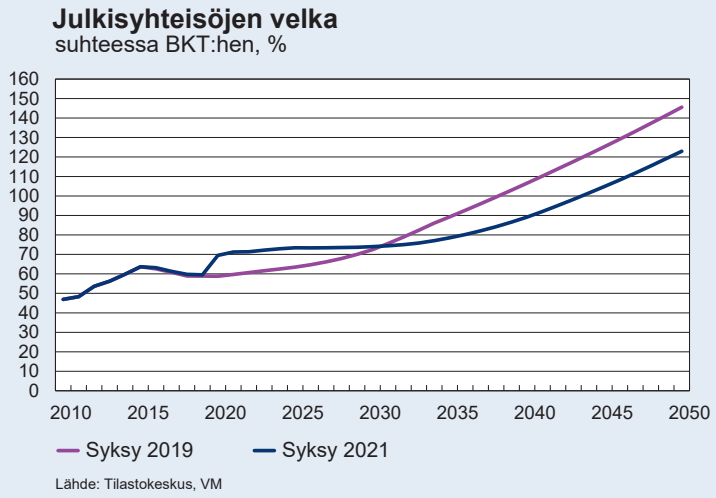

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 96 20.9.2021 14.55.32

Merkittävimmät lähivuosikymmeniä koskevat erot syksyllä 2019 ja syksyllä 2021 tehdyn velkasuhteen painelaskelman välillä tulevat pidemmän aikavälin korko-oletuksesta. Rahapolitiikkaa on edelleen kevennetty covid-19-pandemian aiheuttaman kriisin seurauksena, minkä vuoksi tuoreimmassa arviossa korkotason nousun oletetaan tapahtuvan paljon syksyn 2019 arviota myöhemmin[1]. Tästä syystä velkasuhde lähti kahden vuoden takaisessa arviossa nyt arvioitua jyrkempään kasvuun 2020-luvun loppupuolella. Voidaankin siis sanoa, että koronaepidemia nosti julkisen velkasuhteen tasoa merkittävästi, mutta samaan aikaan korkotason aleneminen on lykännyt velan arvioitua kasvupainetta tuonnemmaksi.

Myös julkisen talouden kestävyysvajearvio on pienentynyt syksyn 2019 jälkeen laskentatavan tarkentumisen ja lähdeaineistojen päivittämisen myötä. Päivitykset ovat koskeneet erityisesti arviota BKT:n pidemmän aikavälin kasvusta, jonka arvioidaan nyt olevan aiempaa hieman ripeämpää paremman työllisyys- ja tuottavuuskehityksen vuoksi. Muutoksia on kuvattu tarkemmin mm. syksyn 2020 Taloudellisessa katsauksessa[2] sekä VM:n raportissa Suomen julkisen talouden kestävyys[3]. Nämä päivitykset ovat myös osaltaan pienentäneet velkasuhteen kasvupainetta tulevina vuosikymmeninä. Julkisten menojen ja tulojen välinen pitkän aikavälin epätasapaino on kuitenkin edelleen huomattavan suuri, eivätkä julkisen talouden rakenteelliset ongelmat ole hälvenneet. Väestön ikääntyminen kasvattaa ikäsidonnaisia menoja ja julkisen talouden perusalijäämää edelleen tulevina vuosikymmeninä. Lisäksi väestökehityksestä johtuen BKT:n määrän vuosikasvu on pidemmällä aikavälillä tuottavuuskasvun varassa ja siten vaatimatonta, keskimäärin vajaa 1½ % vuosina 2022–2040. Koronaepidemialla ei tämän hetken tiedon valossa ole ollut juurikaan vaikutusta pidemmän aikavälin kasvunäkymiin.

1 Julkisen velan efektiivinen korko (eli korkomenot suhteessa velkaan) on trendinomaisesti laskenut jo pitkään ja julkisen velan korkokulut ovat tällä hetkellä historiallisen alhaiset. Samankaltainen kehitys jatkuu ennusteen mukaan keskipitkällä aikavälillä. Pidemmän aikavälin laskelmassa korkotason oletetaan olevan hyvin matala vielä pitkään, mutta kääntyvän vähitellen kasvuun. Julkisen velan efektiivinen korko eli korkomenojen suhde velkaan nousee 1 prosenttiin 2030-luvun alussa sekä pitkän aikavälin oletukseen eli 4 prosenttiin 2040-luvulla. Peruslaskelmassa hiljalleen nouseva korkotaso alkaa viiveellä kasvattaa velanhoitokustannuksia. Korkotason nousu kasvattaa myös julkisyhteisöjen omaisuustuloja. Ne ovat kuitenkin valtaosin työeläkelaitosten korkotuloja, jotka eivät vaikuta velanottotarpeeseen.

2 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162468

3 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 97 20.9.2021 14.55.32

Julkisen talouden hoito, joka nojautuu oletukseen pitkään alhaisina pysyvistä koroista, sisältäisi suuria epävarmuuksia ja riskejä. Korkotason ja velkasuhteen tulevaan kehitykseen liittyy merkittävää epävarmuutta. Peruslaskelman tilanne, jossa nimellinen talouskasvu pysyy hyvin pitkään efektiivistä nimelliskorkoa suurempana, on historiaan nähden poikkeuksellinen. Siksi on hyvä varautua myös siihen vaihtoehtoon, että korot nousevat peruslaskelmassa oletettua nopeammin.

Suomen julkisen velan korko määräytyy pitkälti yleisen korkotason ja Suomen maakohtaisen riskilisän perusteella. Yleiseen korkotasoon Suomi ei voi juuri vaikuttaa, mutta sen sijaan riskilisän suuruuteen voidaan vaikuttaa huolehtimalla kestävästä julkisen talouden hoidosta. Korkojen ennakoitua nopeampi nousu kasvattaisi julkisen velan hoitokuluja ja velkasuhdetta. Velanhoitokulut kasvavat koronnousun seurauksena sitä nopeammin, mitä korkeammalle velkataso on matalien korkojen aikana noussut.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 98 20.9.2021 14.55.32

Liitetaulukot

1. Ennusteiden tarkentuminen

2. Vuosien 2016–2020 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

3. Kysynnän ja tarjonnan tase

4. Kansantalouden rahoitustasapaino

5. Koronatoimet Suomessa

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 99 20.9.2021 14.55.32

Liitetaulukko 1. Ennusteiden tarkentuminen[1]

Ennuste-ajankohta	2020				2021**				2022**				2023**			
	Kesä 2020	Syksy 2020	Talvi 2020	Toteutunut	Talvi 2020	Kevät 2021	Kesä 2021	Syksy 2021	Talvi 2020	Kevät 2021	Kesä 2021	Syksy 2021	Talvi 2020	Kevät 2021	Kesä 2021	Syksy 2021
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-6,0	-4,5	-3,3	-2,9	2,5	2,6	2,6	3,3	2,0	2,5	2,8	2,9	1,4	1,5	1,6	1,4
Kulutus, määrän muutos, %	-0,7	-1,5	-2,3	-2,9	3,6	3,1	2,9	3,3	1,5	2,0	2,3	2,6	1,0	0,6	1,0	0,9
Vienti, määrän muutos, %	-14,0	-12,5	-10,4	-6,7	5,0	4,6	4,7	5,6	4,6	4,7	6,3	5,8	2,2	3,7	3,6	3,4
Työttömyysaste, %	8,5	8,0	7,8	7,7	8,0	7,8	7,4	7,8	7,6	7,2	6,9	6,8	7,2	6,9	6,6	6,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	0,4	0,3	0,3	1,0	1,4	1,8	1,8	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-7,3	-7,2	-6,1	-5,5	-4,9	-5,0	-4,7	-4,2	-2,8	-2,9	-2,7	-2,8	-2,4	-2,3	-2,1	-1,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-8,2	-7,7	-6,1	-5,4	-5,2	-4,7	-4,3	-3,9	-3,3	-2,9	-2,6	-2,4	-2,6	-2,2	-1,9	-1,5
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	54,8	53,3	53,1	52,9	55,6	55,3	55,6	55,1	56,3	56,1	55,9	55,3	57,3	57,6	57,2	55,9

[1] Taloudellinen katsaus

Lähde: Tilastokeskus, VM

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 100 20.9.2021 14.55.32

Liitetaulukko 2. Vuosien 2016–2020 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2016-2020		Keskimääräiset ennustepoikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi[1] %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus[2] %-yks.
BKT (määrä)	1,4	0,9	0,5	1,6
BKT (arvo)	3,0	2,3	0,7	1,6
Yksityinen kulutus (arvo)	2,5	1,2	1,3	2,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,5	-0,3	-0,2	0,9
Inflaatio	1,3	0,7	0,6	0,6
Palkkasumma	2,4	2,1	0,2	1,5
Työttömyysaste	7,9	7,8	0,0	0,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	47,8	47,4	0,4	4,1
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,9	-2,5	0,6	1,4
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,6	-1,9	0,3	1,9

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

[1] Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustepoikkeama.

[2] Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustepoikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 101 20.9.2021 14.55.32

Liitetaulukko 3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Bruttokansantuote markkinahintaan	233 468	240 097	236 188	248 883	260 870	269 381
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	92 739	95 283	84 594	92 967	99 866	104 728
Kokonaistarjonta	**326 207**	**335 380**	**320 782**	**341 874**	**360 778**	**374 197**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	89 810	95 657	85 503	94 053	101 325	106 450
Kulutus	177 429	181 629	178 368	187 776	196 189	201 817
yksityinen	123 937	125 992	120 708	126 762	133 677	138 672
julkinen	53 492	55 637	57 660	61 014	62 512	63 145
Investoinnit	56 183	57 003	57 128	60 011	62 878	65 656
yksityiset	46 224	46 517	45 478	47 772	50 448	53 361
julkiset	9 959	10 486	11 650	12 239	12 431	12 295
Kysyntäerät yhteensä	**326 207**	**335 209**	**321 462**	**342 538**	**361 442**	**374 861**
	Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Bruttokansantuote markkinahintaan	226 827	229 874	223 212	230 670	237 373	240 798
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	88 674	90 726	84 877	89 322	93 883	96 847
Kokonaistarjonta	**283 360**	**287 949**	**276 701**	**287 291**	**297 354**	**303 051**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	85 890	91 754	85 579	90 383	95 585	98 823
Kulutus	173 984	175 826	170 807	176 435	180 982	182 646
yksityinen	120 869	121 661	115 984	119 660	124 230	126 692
julkinen	53 115	54 175	54 453	56 390	56 389	55 626
Investoinnit	53 080	52 238	51 859	53 319	54 817	56 267
yksityiset	43 534	42 470	41 041	42 220	43 770	45 542
julkiset	9 545	9 774	10 847	11 128	11 066	10 728
Kysyntäerät yhteensä	**315 477**	**320 856**	**308 605**	**320 277**	**331 378**	**337 622**

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 102 20.9.2021 14.55.33

Liitetaulukko 4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2016	2017	2018	2019	2020
	suhteessa BKT:hen, %				
Bruttoinvestoinnit	22,7	23,3	24,1	23,7	24,2
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,7	6,9	7,1	7,0	7,1
yritykset ja rahoituslaitokset	11,9	12,4	12,6	12,4	12,2
julkisyhteisöt	4,1	4,1	4,3	4,4	4,9
Bruttosäästäminen[1]	21,3	23,3	23,5	24,0	24,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,5	3,6	3,9	4,8	7,3
yritykset ja rahoituslaitokset	15,5	16,3	16,2	15,8	18,3
julkisyhteisöt	2,3	3,3	3,4	3,4	-0,7
Rahoitusylijäämä	-1,9	-0,7	-1,8	-0,2	0,8
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,6	-3,5	-3,3	-2,5	-0,0
yritykset ja rahoituslaitokset	3,3	3,4	2,4	3,2	6,0
julkisyhteisöt	-1,7	-0,7	-0,9	-0,9	-5,4
Tilastollinen ero	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,3

[1] Ml. pääomansiirrot, netto

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 103 20.9.2021 14.55.33

Liitetaulukko 5. Koronatoimet Suomessa, mrd. euroa

Toimenpide	Toimet, joilla ei suoraa vaikutusta julkisen talouden rahoitus-asemaan (muut kuin finanssisijoitukset)	Finanssi-sijoitukset	Menolisäykset ko. vuosina sekä tulonmenetykset		
			2020	2021	2022
Yritysten tukeminen Business Finlandin ja ELY-keskusten yrityksille myöntämät avustukset, yksinyrittäjien maksuvalmiuden tukeminen, ravitsemisyrittäjien tukeminen, tuki maatalous- ja luonnonvaratalousyrityksille, yleinen kustannustuki yrityksille, arvioitu Finnveran tappiokorvausten lisäys, joukkoliikenteen tuki, finavian pääomittaminen, finnairin hybridilaina. Business Finlandin lainavaltuuksien lisääminen, Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääoman korotus uuden vakautusohjelman perustamiseen, Suomen Malmijalostus Oy:n pääomitus.		**1,5**	**2,3**	**1,7**	**0,2**
Työttömyysturvan ja sosiaaliturvan laajentaminen Omavastuuajan poistaminen, lomautusmenettelyn nopeuttaminen ja pienyrittäjille oikeus työttömyysturvaan, starttirahan maksuajan pidennys, työttömyysturvan maksamisen sujuvoittaminen			**0,7**	**0,2**	**0,0**
Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit ja varustehankinnat sekä muut koronasta aiheutuvat menolisäykset Varustehankinnat, rokotetutkimus, rokotehankinnat, testaus ja jäljittäminen			**1,1**	**2,0**	**0,0**
Investointihankkeet Mm. perusväylänpito, väyläverkon kehittäminen, korjausrakentaminen, julkisen liikenteen tuki, liikuntapaikkarakentaminen, virkistys- ja viheralueet.			**0,3**	**0,1**	**0,1**
Muut toimet Mm. tukitoimet varhaiskasvatuksessa ja eri kouluasteilla, lasten, nuorten ja perheiden tukeminen, iäkkäiden palvelut, korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen, jatkuvan oppimisen kehittäminen, Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat, ministeriöiden ja virastojen toimintamenot. Valtion tuki sosiaaliturvarahastoille	0,6		**1,5**	**0,3**	**0,1**
Kuntatalouden tukeminen Yleiskatteelliset tulonsiirrot valtiolta, joilla ei arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden tasolla (ml. Yhteisöverojako-osuuden väliaikainen korotus)	**3,1**				
Väliaikainen TyEL-maksualennus Yksityisen sektorin työeläkemaksun alennus 1.5.-31.12.2020. Rahoitus työeläkejärjestelmän EMU-puskurista. Puskuria kartutetaan uudelleen korottamalla työeläkemaksua vuosina 2022-2025.			**-1,1**	**0,0**	**0,3**

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 104 20.9.2021 14.55.33

Toimenpide	Toimet, joilla ei suoraa vaikutusta julkisen talouden rahoitus-asemaan (muut kuin finanssisijoitukset)	Finanssi-sijoitukset	Menolisäykset ko. vuosina sekä tulonmenetykset		
			2020	2021	2022
Verojen maksuhuojennus* Huojennukset 1.3.2020-31.8.2020 erääntyneitä veroja koskevien maksujärjestelyiden ehtoihin sekä viivästyskoron alentaminen 7 prosentista 2,5 prosenttiin. Arvonlisäveron osalta huojennus koski myös tammi-maaliskuun tilityksiä. Huojennettua maksujärjestelyä oli mahdollista hakea myös ajalla 21.4.-31.8.2021. Vaikutusarvio vuosien 2020 ja 2021 verotulojen viivästymisestä vuosille 2022-2023.	-0,5				
Takaukset** Finnveran kotimaan rahoitusvaltuuksien nostaminen 4,2 mrd. eurosta 12 mrd. euroon. Valtuuksista keväällä 2020 oli käytetty n. 2 mrd. euroa, joten lisäys valtuuksiin oli n. 10 mrd. euroa. Valtiontakaus Finnairin rahoitustarpeisiin sekä varustamoyhtiöille huoltovarmuudelle tärkeän rahtiliikenteen varmistamiseksi	**10,8**				
Yritystodistukset** Suomen pankin ja Valtion Eläkerahaston sijoitukset yritystodistuksiin.	**2,0**				
Julkista taloutta heikentävä vaikutus yhteensä			**7,0**	**4,3**	**0,1**
Budjettitalouden määrärahojen lisäys, kaikki vuodet yhteensä		**14,7**			

*Toteutunut ** Enimmäissumma

suhteessa BKT:een (kansantalouden tilinpidon mukaan):	**2,9 %**	**1,7 %**	**0,0 %**

TK_suomi_syys 2021_TAITTO.indd 105 20.9.2021 14.55.33